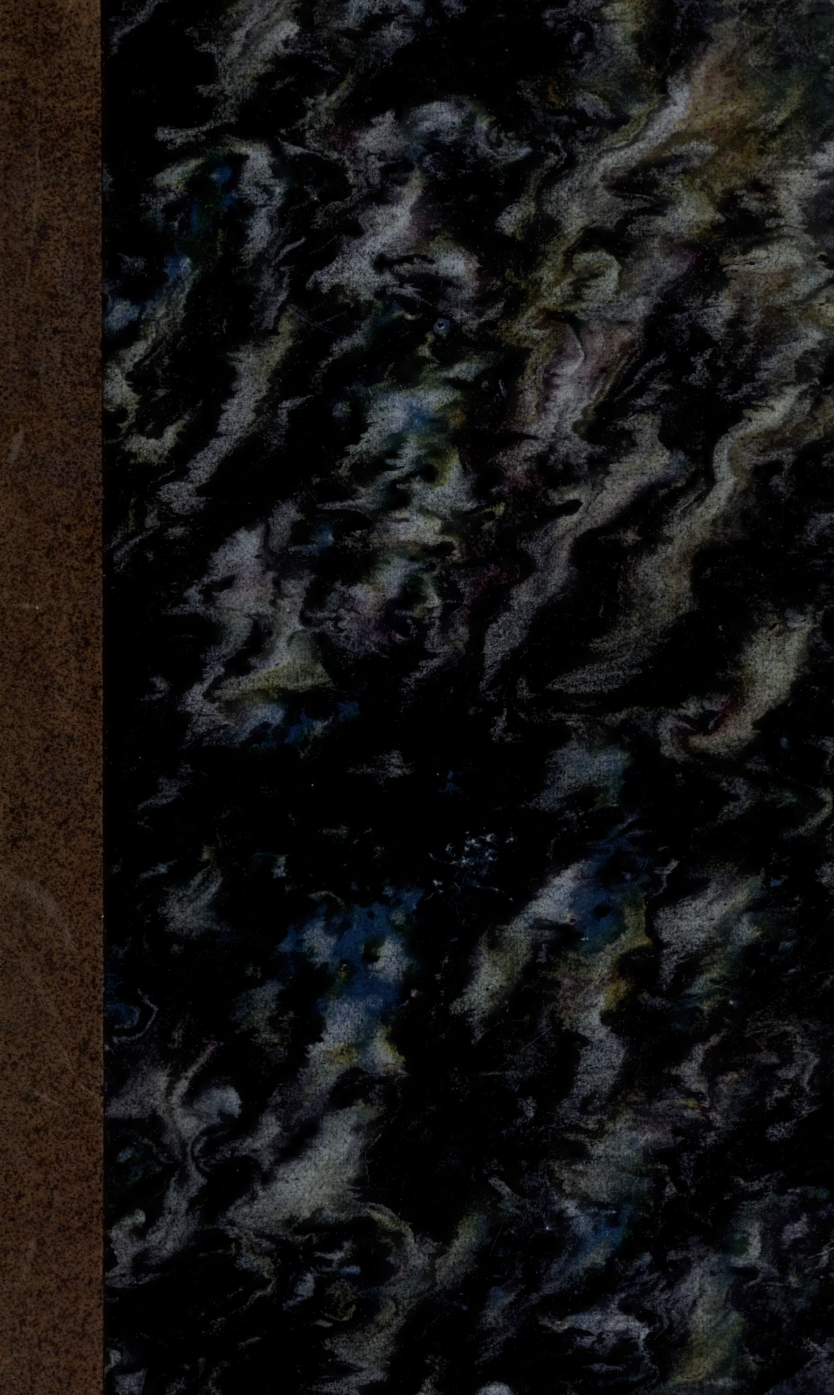
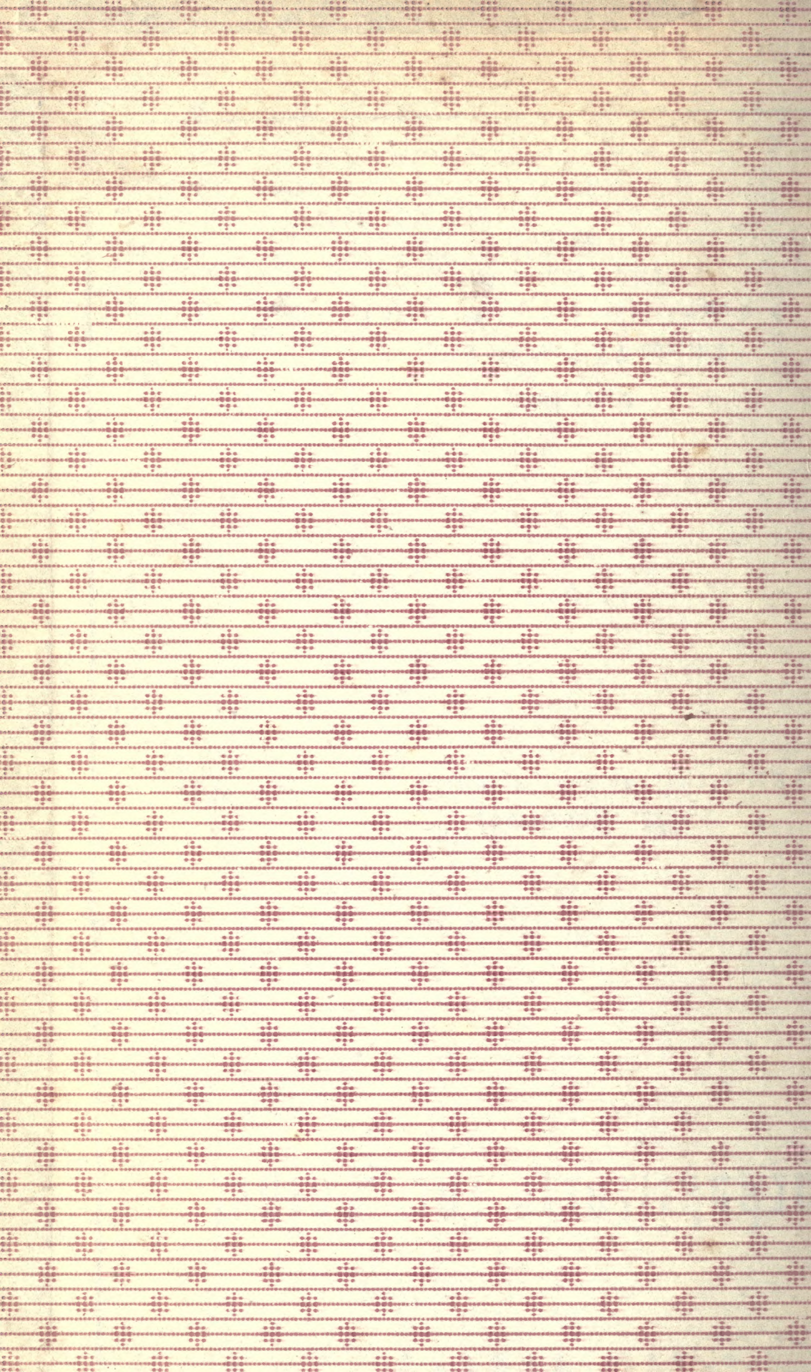
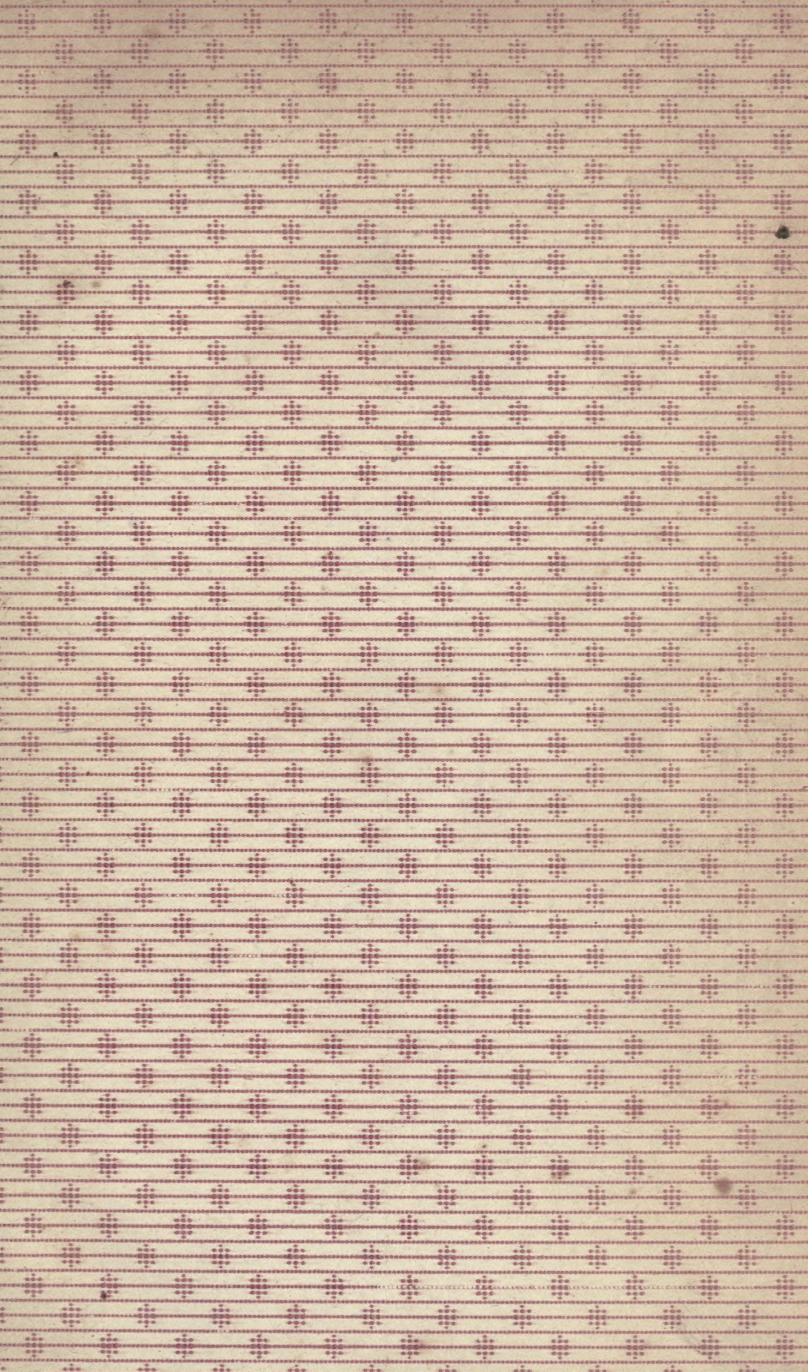

L Ollendorff

Den danske Skueplads,

i dens Historie

fra de første Spor af danske Skuespil

indtil vor Tid.

Af

Th. Overskou.

Anden Deel.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Samfundet til den danske Literaturs Fremme.

Thieles Bogtrykkeri.

1856.

LIBRARY
JAN 19 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

Denne Deel af den danske Skuepladses Historie omfatter Tidsrummet fra dens anden Grundlæggelse, ved et Theaters Aabning i Bergs Huus i Læderstræde, indtil den, efter at have, under Privatbestyrelse, Magistratsdirection og Entrepreneur, udholdt mange Prøvelser og ofte været sit Endeligt nær, gik, som en allerede betydeligt udviklet national og folkeyndet Kunstanstalt, over til virkeligt at blive „Den kongelig danske Skueplads". Angaaende denne Periode har Publikum hidtil aldeles ikke kunnet vide noget Tilforladeligt eller Sammenhængende. Det Lidet, der i „Historisk Efterretning om den danske Skueplads" *) anføres om den, er ei alene høist ufuldstændigt, men, som dette Bind vil vise, meget feilfuldt, og hvad Trykt der ellers berører Tildragelser i den, indskrænker sig til enkelte i „Den dramatiske Journal" og nogle samtidige Piecer tilfældigt forekommende historiske Træk, der for det meste ikke kunne forstaaes uden Oplysninger, som ganske savnedes. Af en og anden trykt Yttring eller igjennem Sagn vidste vel Enkelte, at der i Theatrets gamle Dage havde været en Madam Rosenkilde, en Jomfru Thielo, en Madam Como, en Politiemester Fædder, en Borgemester Bredal, som paa forskjellig Maade havde gjort stor Opsigt; at man havde havt en „Tronfølgefeide", en staaende italiensk Opera, en „Magistratens Tid", en fransk Hoftrup; men om disse Theater-

---

*) I „Lommebog for Skuespilyndere, udgivet af Frederik Schwarz, 1785".

mærkværdigheders Forhold i sig selv eller til Skuepladsens Historie var ingen klar Kundskab at erholde, end ikke fra Theatrets Archiv, thi ved Christiansborg Slots Brand tilintetgjordes alle de ældre Embedsbøger, med Undtagelse af en Journal, der begynder med 1782, og en Regie-Protocol, som kun gaaer fra Octbr. 1777. Begge indeholde desuden blot korte, endog meget ufuldstændige Optegnelser vedkommende den daglige Tjeneste, men ikke mindste Bidrag til Oplysning om Fortiden.

Da jeg ikke destomindre her giver en udførlig og sammenhængende Fremstilling af dette, ved Tildragelser og Udviklingsgangen mærkelige Tidsrum, maa det derfor være min Pligt at anføre Borgen for Meddelelsernes Paalidelighed, ved at paavise mine Kilder og hvorledes jeg har fundet dem.

I Somrene 1826 og 1827 tilbragte jeg et Par Maaneder i Birkerød, paa en Gaard, som eiedes af den danske Scenes store Mester, Fr. Schwarz, en Mand, der var ligesaa udmærket ved Dannelse og Smag som ved sit Genie og overordenlige Evner. Den 70aarige Olding, der endnu var aandskraftig og, som de fleste gamle Skuespillere, havde bevaret en ypperlig Hukommelse i Henseende til alt Kunstnerisk, fik Godhed for mig, da han bemærkede min levende Interesse for Skuepladsen og at jeg havde erhvervet mig en større Kundskab om Theatrets Fortid, end Skuespillerne dengang i Almindelighed lagde sig efter. Paa vore daglige Spadseretoure fortalte han mig om sine meest beundrede Rollers Udførelse og standsede ofte paa eensomme Steder, for at vise mig en eller anden Scene, som han endnu udførte med stor Kraft, Naturlighed og Lune, eller at forklare mig hvad han havde seet af Garrick, Foote, John Kemble, Mrs. Siddons, Miss Bellamy, Préville, Dugazon, Schrøder, Iffland og andre Berømtheder. Førte jeg Talen hen paa en af Kunstnerne fra vort Theaters gamle Dage, vaktes især hans Erindringer meget

levende: han beskrev mig, understøttet af sine mageløse Fremstillingsevner, paa det nøiagtigste den Omtaltes Udseende, Holdning, Fortrin og Feil, Eiendommeligheder og Spillemaade. Han kunde tydeligt huske Mad. Linckwitz i flere store Roller; havde meget ofte seet Londemann; i tre Aar spillet med Clementin og studeret hans vigtigste Charakteerudførelser; staaet som erkjendt Mester ved Siden af Rose, Ørsted, Hortulan, Musted og Jfr. Bøttger; og af Theatrets Ældste, især Souffleur Knudsen, der var særdeles anseet som kyndig og smagfuld Kunstdommer, hørt Meget om Mad. Lund og Jfrne. Thielo og Materna. I alle vore Samtaler gav han mig det samme Billede af det Samme, og uagtet den stadige Forøgelse med nye Træk, havde det en saa stor indre Sandhed, at jeg maatte føle mig overbeviist om dets Lighed, saa meget mere, da han var meget ivrig for at lade Enhver vederfares fuld Ret, og hans Skildringer i det Væsenlige stemmede med flere Traditioner, der meddeeltes mig af Frydendahl, Mad. Frydendahl og Mad. Clausen, som ogsaa med „Den dramatiske Journal“ for deres Vedkommende, der vare omtalte i den. Da jeg i 1828 kom til at boe i samme Huus som Schwarz, fortsattes hans Meddelelser saa ofte som jeg under den daglige Omgang bragte de gamle Skuespillere paa Bane, indtil han fra 1830 mere og mere tabte sin tidligere Aandslivlighed. Det er hans Meddelelser, jeg fornemmeligen skylder, hvad der i det Følgende er anført om det **Kunstneriske.**

Et Par Gange søgte jeg at faae nogle historiske Oplysninger hos ham, men forgjæves; det blev kun ved nogle Anekdoter og Smaabegivenheder. Han indrømmede, at det i 1785 ikke vilde have faldet ham meget vanskeligt at sammenbringe et Material, hvorved han kunde have givet en saa livlig Fremstilling af Skuepladsens Opkomst og Udvikling, som Ingen efter ham vilde være istand til at udkaste. Han havde ogsaa virkelig været tilsinds at

gjøre det, og derfor samlet endeel Optegnelser, dog meest af Aviser; men var snart kommen fra sit Forsæt, da han indsaae, at den eneste visse Løn for et møisommeligt Arbeide vilde blive Avind, Had og Forfølgelse af alle Skuespillerne, som overhovedet ikke saae meget venligt til hans heldige Bestræbelser for at opnaae Kundskaber og Dannelse, der skaffede ham hædrende og formaaende Bekjendtskaber, som de Fleste udelukkede sig selv fra ved en raa Tone og Hang til Udsvævelser og slet Selskab. „Det var for tidligt", sagde han, „at skrive Theatrets Historie, naar den skulde blive sandfærdig og interessant. Jeg vil ikke tale om, at tre, fire Mænd, som for deres slette Bestyrelse maatte blive skarpt omtalte, levede endnu i meget ansete Embedsstillinger; men nogle af de Acteurer, som jeg ikke kunde undgaae at sige meget om, vare endnu i Tjenesten, og om dem kunde jeg ikke sige lutter Godt. Kunde jeg ogsaa have gjort det, vilde jeg alligevel have lagt mig ud med hele Selskabet, thi den Ene blev ligesaa bister, naar man berømte den Anden, som naar man talte ilde om ham selv. Siig De om Een, at han er en Mester i flere Fag og et fortræffeligt Menneske, men ymt bare tillige om, at han har været uheldig i et Par Roller og sommetider givet Indbildskhed eller Hidsighed Tøilen, saa glemmer han alt det Gode, De har sagt om ham, og paastaaer, at De har berøvet ham hans Kunstnerære og sat en Plet paa hans gode Navn og Rygte. Det er Noget, jeg har stødt paa hos saa Mangfoldige, at jeg ikke kan være andet bekjendt, end at troe det samme om mig selv. Nei, man skal vogte sig for at kritisere Theaterverdenen saa længe man selv lever og virker i den. Jeg fik allerede Gluffer nok for de Par Ord, jeg havde skrevet om de Fornemmes Prædilection for den italienske Opera. Havde jeg indladt mig paa en Theaterhistorie, havde jeg faaet tusinde Ærgrelser, og jeg har, uden dem, havt vanskeligt nok med at vedligeholde det gode,

sorgløse Humeur, man maa have for at spille godt tilgavns." Imidlertid fortrød det ham meget, at han ikke havde fortsat sine Optegnelser, for efter sin Afgang at udarbeide en Historie, der kunde udkomme efter hans Død, eller at overlade en Anden Materialet til Afbenyttelse. Et Par Gange gjorde han sig megen Umag med at fortælle mig noget Sammenhængende om enkelte Personer eller Tildragelser, men hans Anstrengelse for at finde Forbindelsen imellem Omstændighederne bragte ham strax i Forvirring, saa at han pludselig afbrød og sagde, at saa levende han kunde erindre sig Kunstnerne, saa umuligt var det ham at tilbagekalde sig Begivenhederne i Orden og med Bestemthed. „Det Brøvl, vi dengang havde med Direction, Over=Tilsyns=Commission og Administration løber altsammen i eet for mig," sagde han en Dag, da han vilde fortælle om Magistrats=Directionens Afgang. „Og hvortil nytter det ogsaa at finde Rede i det? Efter at Rose, Hortulan og gamle Knudsen ere døde, er det jo ikke muligt at faae Noget at vide om Begyndelsen, som dog er det Vigtigste, thi Rose har tidt sagt mig, at dengang gik det saadan hulter til bulter, at han ikke kunde begribe, hvorledes der var kommet et ordenlig Theater ud af alt det Sammensurium. Det vil jeg ikke tale mere om." Han endte med en saadan Heftighed, at hans Datter bad mig, ikke mere at føre ham ind paa Noget, som kostede ham Eftertanke.

Den Kjærlighed, jeg fra min Barndom bar til Holberg, da Læsningen af hans Comedier havde skjænket mig mine første store og varige Glæder, var, eftersom jeg mere lærte at fatte den dybe Sandhed i Det, jeg i den barnlige Alder havde fundet blot moersomt, bleven til Beundring og Høiagtelse; det syntes mig derfor sørgeligt, at man ikke med Bestemthed vidste, hvor ofte ethvert af hans Lystspil var kommet til Opførelse, i det mindste fra den Tid da Skuepladsen, ved det nustaaende Theaters

Aabning, 1748, havde været i stadig Virksomhed. Dette bragte mig i 1828 til den Beslutning, at opsøge og samle Alt, hvad jeg troede kunde føre til Oplysning om, hvor ofte Holbergs Stykker ere givne. Jeg opdagede imidlertid snart, at jeg, for at erfare det med Vished, maatte have det hele Repertoire, og at jeg neppe kunde vente at tilveiebringe det paa nogen Maade; thi selv om jeg samlede alle Anmeldelser i Aviserne, hvormed jeg begyndte, for at faae et Grundlag, erfarede jeg derved kun, — og det endda, indtil 1758, temmelig ufuldstændigt, — hvad der skulde gives, men ikke hvad der var givet, og der fandtes Intet, hvorefter jeg kunde rette det Samlede. Jeg havde ganske opgivet Haabet om at opnaae mit Ønske, da en Ven, som ikke havde mindste Formodning om det, forærede mig, blot som en Curiositet, nogle med en gammeldags Haand smukt skrevne løse Blade, hvilke et Tilfælde havde bragt ham i Hænderne, og som indeholdt Repertoiret for 1751—54. Jeg saae strax, at den, der havde skrevet det, var den Samme, som med megen kalligraphisk Skjønhed har afskrevet 10 i Theatrets Bibliothek værende tykke Bind gamle oversatte Comedier, nemlig den i det Følgende ofte nævnte berømte Clementin. Min Lyst til Eftersøgning vaktes atter og jeg var kort efter saa heldig, hos nuværende Kammerassessor Hr. Maskinemester Colding, der har arvet flere meget interessante Sager, Theatret vedkommende, efter sin Stedfader, Maskinemester Nielsen den Yngre, at opdage og faae tre af de følgende Aars Repertoirer, skrevne med samme Haand, og to Aars Repertoire i en anden Haandskrift. Tilfældet er ofte Samlerens bedste Hjælper, og det skaffede mig fra forskjellige Sider endnu endeel Aargange, hvoraf nogle vare Doubletter, saa at jeg i 1832 kun manglede Begyndelsen indtil Paasken 1751, og et Par Aargange i Tidsrummet 1760—70. Af en Hændelse kom min Ven Regisseur Liebe paa den Tid til

at efterfee nogle gamle Roller, der vare i et i en Krog henkastet Bundt, som ikke hørte til Theatrets Archiv og vel ikke i over 50 Aar havde været aabnet; iblandt disse fandt han en af Clementin skreven meget defect Fortegnelse over Forestillingerne, i hvilken imidlertid Begyndelsen indtil Paasken 1751 fandtes complet, og jeg manglede nu kun to Aargange mellem 1748 og 1771, hvilke jeg tænkte at tilveiebringe, saavelsom det Følgende, indtil 1782, da Journalen begynder, ved at sammenligne Adresse-Avisens Anmeldelser med to mig tilhændekomne Fortegnelser over hvor mange Gange Stykkerne vare opførte paa det Kgl.- og Hof-theatret indtil 12 Marts 1784. Da jeg netop vilde skride til dette vanskelige Arbeide, som dog ikke, saa langt tilbage, kunde give noget aldeles sikkert Resultat, fortalte nu afskediget Kgl. Skuespiller Hr. J Winsløw en Aften i Theatrets Foyer, at han af en Bekjendt, som paa Auctionen over nogle afdøde Vartou-lemmers Efterladenskaber havde kjøbt en Pose med „Adskilligt", havde faaet et Par Aargange af Theatrets ældre Repertoire, hvilke vare fundne blandt det Adskillige, der, som jeg sildigere har erfaret, havde tilhørt en fordums Tjener hos Theaterdirecteuren Oberst Sames. I Forventning om, at de muligen kunde udfylde Hullet i min Samling, bad jeg ham om, øieblikkeligen at laane mig denne Foræring til Afskrift. Med megen Forekommenhed opfyldte han mit Ønske, og til min store Glæde fandt jeg, at en Deel af disse Optegnelser, som ogsaa vare skrevne af Clementin, virkelig indeholdt det Manglende, saa at jeg nu endelig var i Besiddelse af en aldeles nøiagtig Fortegnelse over alle Forestillinger fra Theatrets Aabning indtil Paasken 1771. Dens Paalidelighed er sikkert ved at den er skrevet af Clementin, som ved dens Slutning besørgede Theatrets officielle Skriverie, og ved at den for en Deel haves i to ganske samstemmende Exemplarer, hvoraf jeg nu har givet det ene, som paa første

Side er mærket A, og ved fildigere Fund gjort fuldstændigt indtil 11 Decbr. 1772, til Hr. Prof. Abrahams's Autograph-Samling. Fra sidstnævnte Dag indtil Theatrets Journal begynder savnede jeg vel en saa nøiagtig og paalidelig Veiledning, men ved Hjælp af „Den dramatiske Journal" blev jeg istand til med Bestemthed af corrigere Avisens Anmeldelser indtil Mai 1773, og ved omhyggeligen at uddrage Optegnelserne af en gammel Garderobebog, hvori endeel Forestillinger i 1773—74 nu og da vare indførte, samt ved Udtegnelsen af de enkelte Opgivelser, der for 1777—1782 findes i Theatrets ældste Regie og flere i Schwarz's herefter omtalte Papirer fundne Repertoireafskrifter, fik jeg det Hele, som omhyggeligen blev sammenlignet med de to ovenberørte Fortegnelser over hvor ofte Stykkerne vare opførte, nøiagtigt ordnet indtil Journalens Begyndelse. Fra denne Tid kunde jeg, efter den, vel med megen Tidsanvendelse, men dog uden stor Vanskelighed, rette de allerede, deels efter Aviserne og deels efter Placaterne, foretagne Optegnelser, hvilke jeg tilføiede Sommerforestillingerne, hvorom jeg, da de ikke ere indførte i Theatrets Bøger, maatte paa andre Steder søge Oplysninger, hvilke jeg især fik af Regisseur Liebes mange didhørende paalidelige Optegnelser. Efter at hele Repertoiret saaledes var i fuldkommen Orden, gjennemgik jeg det atter, for ved enhver Forestilling af Stykkerne at tilføie dens Nummer, og da derved let, især hvor flere Aar ligge imellem Forestillingerne, kan indløbe Feil, bragte jeg, for at skaffe mig Vished for Numeringens Rigtighed, Stykkernes Titler i alphabetisk Orden og uddrog af Repertoiret under enhver af dem alle Opførelsernes Datum og Nummer, samt om de havde fundet Sted paa det Kgl. Theater eller paa Hoftheatret, hvilket møisommelige Uddrag jeg atter confererede med de ovennævnte Fortegnelser og Regiebøgerne, hvad der, for de Sidstes Vedkommende, kostede mig

langt større Møie, end jeg havde ventet, da Regien i tidligere Dage er ført saa unøiagtigt, at der ved mange Stykker, selv om de kun ere givne faa Gange, er udeladt Forestillinger, hvorfor jeg ideligen maatte efterslaae Journalen. Inden jeg skred til nærværende Værks Udgivelse, har jeg endnu een Gang foretaget en lignende omhyggelig Revision, og derpaa sammenlignet den med den tidligere, hvorfor jeg tør være forsikkret om, at ingen Feil vil forekomme. Det er paa denne Maade jeg har tilveiebragt og ordnet **Repertoiret** saaledes, at det er fuldstændigt tilstede fra Theatrets Aabning for 107½ Aar siden indtil dette Øieblik. For ingen saa gammel Skueplads haves en saadan Oversigt af dens Virksomhed; jeg er af den Mening, at Meddelelsen deraf igjennem Trykken har sin fuldeste Retfærdiggjørelse ved det af Holberg vor Skueplads givne, og, trods Optagelsen af meget Fremmed, til alle Tider bevarede eiendommelig kunstneriske og nationale Liv, som endydermere, fra 1808, fik, i en anden Retning, et stærkt udvidet Omraade ved Oehlenschläger.

Allerede i 1823 begyndte jeg en ordnet Samling af alt, hvad jeg i Aviser og Bøger kunde finde angaaende Skuepladsens historiske Forhold, men hvad jeg om den i dette Bind indeholdte Periode var istand til at opdage, blev i en Række Aar saa lidet, uvæsenligt og usammenhængende, at jeg aldeles mistvivlede om, med Tiden at kunne sammenbringe et Materiale til Skuepladsens Historie, naar den skulde begynde med Begyndelsen. I 1837, Aaret førend han døde, paalagde Schwarz sin Datter at give mig til Eiendom alle ham tilhørende Papirer vedkommende Theatret, iblandt hvilke han troede, at der nok maatte findes nogle, som kunde tjene til mit Øiemeed. Af to paa et Loft staaende store Pakkasser, hvori en Mængde løse Papirer vare kastede sammen, fremsøgte jeg nu alt, som i mindste Maade angik Skuepladsen. Hvad der fandtes fra Schwarz's egen Haand var

ikke, med Hensyn til Historien, af stor Betydenhed: adskillige Repertoirefortegnelser, en Mængde Udkast vedkommende Kunstvæsnet, Bestyrelse og hensigtsmæssige Indretninger, samt endeel Smaahefter, hvori han flygtigt havde fremsat sine Tanker om Kunstnere og Skuespil. Men Schwarz havde, da den af den danske Skueplads høitfortjente Warnstedt, med hvem han stod paa en meget fortrolig Fod, afgik som Directeur, faaet alle dennes private Theaterpapirer, der i Kasserne laae sammenblandede med hans egne, og iblandt dem fandtes mange vigtige Oplysninger, ikke alene om Warnstedts Bestyrelsestid, men, da han havde været meget ivrig i at samle Bidrag til Theatrets tidligere Historie, ogsaa om den her omhandlede Periode. Iblandt de sidste vil jeg blot nævne: en stor Deel originale Breve fra Tode, Eichstedt, von der Lühes Familie, Conferentsraad Nielsen, Ewald, Wessel og alle de ældste Skuespillere; Afskrifter og Udtog af Breve fra Luxdorph, Carstens, Oberstlieutenant Wegener, General Køller-Banner og Justitsraad Fædder; en til 19 Decbr. 1782 gaaende Fortegnelse og Charakteristik over alle Balletmestere ved Theatret, med Opgivende af de af dem componerede Balletter og disses første Forestillingsdag; samt, hvad der var mig det Interessanteste, 32 sammenheftede tætbeskrevne Qvartsider; — hvoraf de 6 vare ulæselige af Fugtighed, — med Overskrift:

„Anteignelser om hvis mærckeligt sig ved spectacle-directionen haver tildraget fra den Tiid Jeg samme blev tilforordned.
Giordte af H"(æseker).

Da jeg leilighedsviis fortalte Hs. Excellence Hr. Geheimeraad Collin, der, som Medlem af Theaterdirectionen, havde viist stor Interesse for Skuepladsens Historie, hvilke ypperlige Bidrag til den jeg saa uventet var kommen i Besiddelse af, sagde han: „Saa kommer jeg til ogsaa at yde et", og foræREDE mig en

Protocol, som indeholder Udfærdigelser, Resolutioner, Etater, Repertoire og Rollebesætninger for det franske Hoftheater fra Januar 1770 til Septbr. 1772.

Af dette Materiale udarbeidede jeg en historisk Fremstilling, som vel indeholdt meget hidtil Ubekjendt, men endnu bestandig var særdeles uklar, ufuldstændig og usammenhængende indtil Begyndelsen af 1767, og heelt igjennem manglede bestemte Beretninger om Theatrets oeconomiske Forhold under dets 24 Trængselsaar. — At jeg i Magistratens Archiv skulde kunne finde didhørende Oplysninger turde jeg ikke vente, da der ved Magistratsbestyrelsens Ophør var givet kongelig Befaling om at aflevere alle Theatersager til Particulairkammeret, hvori der ikke mere haves Noget om Theatret, og jeg desuden vidste, at der i Kjøbenhavns store Ildebrand var med Magistratens Archivlocaler brændt mangfoldige Documenter, som ikke ansaaes for at have Vigtighed, hvad neppe af Magistraten blev tillagt Papirer vedkommende Skuepladsen, som den i mange Aar ikke havde havt det mindste at gjøre med. Endydermere forsikkredes mig af en Mand, som kunde have god Kundskab om Magistrats-Archivets Indhold, at jeg der ikke vilde finde Noget, mit Øiemeed betræffende. Blot for at faae Bekræftelse derpaa, gjorde jeg Forespørgsel hos Hr. Archivar Winther, som til min Overraskelse underrettede mig om, at der opbevaredes nogle Pakker, hvilke stode anførte at være Regnskaber. Efter at have opnaaet Over-Præsidentens Tilladelse til at afbenytte Archivet, fandt jeg i disse Pakker et meget betydeligt Udbytte, thi Regnskaberne vare, paa eet Aars nær, tilstede fra April 1749 indtil Mai 1770, altsaa ogsaa for de Aar, som gik forud for Magistratsbestyrelsen; og de vedlagte Bilag med Revisions-Udsættelser og disses Besvarelse, samt en med mange Afbrydelser og liden Omhu ført Forhandlings-Protocol indeholdt, saavelsom adskillige Magistrats-Expeditioner,

hvorpaa Hr. Winther, der med stor Forekommenhed fremmede min Søgen, gjorde mig opmærksom, mange Beretninger og Oplysninger, endog om hvad der var foregaaet inden Theaterbygningens Opførelse. Denne vedkommende berørtes ofte fire „Bygningsregnskaber", som ikke ere at finde, men enkelte i dem indeholdte Opgivelser kunne udledes af de opbevarede Regnskaber.

Om Theatrets oeconomiske Forhold under Sartis Entreprise, Mai 1770 — Mai 1772, kunde selvfølgelig ingen Underretning være at finde i noget Archiv, men Tilfældet hjalp mig til ogsaa at faae i det mindste Indtægten for dette Tidsrum opgivet. Det faldt nemlig afdøde Landinspecteur Søeborg, der ikke i sin Familie havde Nogen, hvem Theater-Curiosa kunde interessere, ind at forære mig nogle af hans Fader, der havde været Sartis Billetkasserer, nedskrevne Erindringer fra sit Bekjendtskab med denne og andre Theatermænd, og med disse fulgte, paa to Qvartsider, en Extract af Indtægtsbogen.

Iblandt de mange andre skrevne Sager, hvoraf jeg for Resten har hentet Oplysninger, har jeg havt meest Udbytte af Luxdorphs Dagbøger og et mig tilhørende tykt Bind med en, til forskjellige Tider, fra 1702 til 1778, og af forskjellige Hænder afskrevet Samling „Poemata og Synderligheder", hvori, foruden andre hidhørende Mærkeligheder, findes endeel af de om Como, Mad. Como og Fædder forfattede Satirer og Smædevers, med nogle biographiske Bemærkninger af den samtidige Afskriver.

Det er af anførte Materialiers kritiske Behandling at nærværende Binds **historiske** Fremstilling er Frugten. Da næsten alle i dem omhandlede Kjendsgjerninger hidtil have været ubekjendte, saa at jeg kun paa faa Steder kunde henvise til noget Trykt, har jeg søgt at give den indre Sandhed, som maa fremtræde af det Anførtes egen Natur og Tildragelsernes indbyrdes

Forbindelse, end mere Styrke, ved, hvor det har været muligt, at bruge mine Kilders eiendommelige Udtryk.

Med Hensyn til Repertoiret maa jeg gjøre opmærksom paa: Et Stykke, hvis Titel bestaaer af flere Ord end et Substantiv, er kun anført fuldstændigt ved første Forestilling; ved de følgende er den bestemte Artikel udeladt, som ogsaa andre letforstaaelige Forkortelser skeet; — og: Balletopførelserne ere ikke optagne førend Balletvæsnet, fra den 20 Octbr. 1775, da Galeottis første Arbeide blev givet, fik Anseelse og Betydenhed ved en kunstnerisk Behandling. Da de fra dette Tidspunkt meddeles med latinske Typer, ere disse allerede i dette Bind anvendte til Ballettitler.

Marts 1856.

Th. Overskou.

Rettelse.

Side 239, 8de Linie: Istedetfor: Grev A. G. Moltke læs: Grev C. F. Moltke.

Den 6te August 1746 døde Christian den Sjette og Frederik den Femte besteg, 23 Aar gammel, sine Fædres Trone. Det var en Omvæltningens Dag: den bragte Hofsorg og Landeglæde. Kun de skinhellige Stormænd, Hofsets Bedesøstre og den høie Geistlighed dvælede ved Dødsfaldet og græd; Folket havde alene Sands for Tronbestigelsen og jublede. Vel lod Doctor juris Chr. D. Hedegaard, dengang Krigsraad og Birkedommer, sildigere en meget frugtbar juridisk Forfatter, i en ynkelig Klagesang Danmark tilraabe Norge:

„Hyler, græder, klager saare,
Flyder hen i salte Taare,
Norske Qvinder! norske Mænd!
Norske Fjelde, smelter hen,
Revner, sprækker, brister, springer
Af det Eccho, jeg Jer bringer,
Falder! ak, hvor kan I staae,
Da Jer Konge falde maa?"

men Danmark selv følte ikke synderligt til al denne Jammer; det feirede en Befrielsesfest.

Og med Grund! — I 16 lange, kjedsommelige Aar havde den altformaaende Hofgeistlighed, ved sine med stor

Strenghed overholdte Magtbud, lagt en unaturlig Tvang paa enhver offenlig Yttring af Glæde ved Livet; Alle skulde sukke over Tilværelsens Elendighed, vende Tanken bort fra Verden, søge Aandens Vederqvægelse i Bøn og Bod, bøie Sjelen til Lydighed under Troens Aag. Andægtigheden var befalet. Svære Pengebøder dreve Kjøbstadboerne til, med Familie og Tyende, at søge alle Prædikener i Sognet, for at høre uafladelige Formaninger om Ruelse, Anger og Kjødets Aflæggelse; og naar den stakkels Bonde, efter i de sex Hverdage at have trællet for Jorddrotten, til hvis Vold Kongen havde overgivet ham med Hud og Haar, Kone og Børn, Arne og Qvæg, ikke to Gange hver Søn- og Helligdag indfandt sig i Kirken, da begik han et Sabbathsbrud, som han kunde blive straffet for med at maatte staae i det Halsjern, der for saadanne Syndere var anbragt udenfor den.

Det er sandt: ogsaa Hoffet sukkede og bad, men det fulgte deri sin Tilbøielighed, og hvor meget det end hyklede en christelig Ydmyghed, som rigtignok stak særdeles ilde af imod dets stærkt udtrykte dybe Foragt for alt Menneskeligt, der ikke var født Adel, saa havde det dog sin reent verdslige Tilfredsstillelse i den umaadelige Pragt, hvormed det omgav sig, de sandselige Nydelser ved dets yppige Ædegilder, og det Herredømme, som det fra sin stolte Indgetogenhed, med kold og ubøielig Haardhed, udøvede over Alle, der, ved den Brøde at høre til Landets Børn eller at have borgerligt Blod i deres Aarer, stode som Urene udenfor dets hellige Samfund. Folket derimod havde Intet, hvormed det, efter den megen Kirkegang, var det forundt at muntre og oplive Sindet: ikke engang den Lystighed, som det uden Bekostning, ved Dands til en Violin eller

Sækkepibe, kunde gjøre sig i Venners og Naboers Kreds. Selv uden Sands for uskyldige Fornøielser, kunde de høie Andægtige ikke lide at høre Glædesstøi; var Almuen træt af at arbeide, saa skulde den bede og paakalde Naaden til Renselse fra sine Synders Mangfoldighed; Dands, Lege, Gildesstuer vare „Gud til Fortørnelse," og derfor forbudne. Den forordnede Stilhed, som laae over Landet, afbrødes kun af Klokkeklang og Psalmesang, der gjorde den endnu dødere.

I Kjøbenhavn havde Hoffets Nærværelse ei alene især givet Skinhelligheden Udbredelse, da Embedsstanden og den formuende Borgerklasse kun derved kunde logre sig ind i den tilbedte Rangforordning, men ogsaa været virksom til at paalægge Befolkningen en sky Slaviskhed, ved en til Latterlighed overdreven Etiquette. Denne gik saa yderligt, at Enhver, som skulde forbi det med talrige Vagtposter og en Jernlænke, i 60 Skridts Afstand fra Bygningen, omgivne Christiansborg, maatte aftage Hatten og, med adstadige Skridt og en dyb Ærbødigheds Udtryk, gaae barhovedet saa længe han kunde sees fra Slottet. Derfor skyede man ogsaa at komme det nær, ligesom, hvis man var kjørende eller ridende, at møde Kongens med mange Lakaier og Heydukker, endog paa Trinene, besatte Vogn, naar den en enkelt Gang, tæt omringet af en stærk Cavaleriebedækning med dragne Pallasker, jog igjennem Hovedgaderne, thi Alle maatte i største Skynding springe ud eller stige af, for, staaende i Skarnet, med et Buk lige til Jorden, i allerdybeste Underdanighed at hilse Majestæten, endskjøndt han sad saa skjult, at intet undersaatligt Øie var istand til at faae et Glimt af ham.

Den strenge Tvang til Heldørerie og Ydmyghed, hvilken Borgerne end ikke i deres Hjem kunde løsrive sig fra, da Latter og Skjemt vare nok til at bringe en Familie i Rygte for at den i Letfærdighed forsømte sin Salighedssag, havde gjort Talen krybende og sød, men Sindet mørkt og koldt, Omgangen stiv og forsigtig. Hykleriet blev drevet i det Store; thi vel havde mange Enkelte i al Sandhed følt sig tiltrukne af den Andægtighed og den bestandigt sukkende, veemodige, klynkende Helligladen, hvormed de høiere Klasser søgte at indynde sig hos det kongelige Par, men hos Massen af de Gudfrygtige bestod Fromheden kun i visse paatagne Miner, Diensfordreielser og Lader, som maatte gjøres, hvis man vilde erhverve sig en Rang, en Begunstigelse eller endog blot de Fornemmes naadige Smiil. Falskheden i Mangfoldiges andægtige Væsen var saa vel bekjendt, at endog Kongen selv beklagede sig over, hvorledes han maatte erfare, at hans og Dronningens Gudsfrygt havde givet Anledning til meget bedrageligt Hyklerie imellem Høie og Lave. Ogsaa var det langt fra, at der i Landet var den rolige, jevne Tilfredshed, som er Frugten af sand Gudsfrygt; i den driftige, livskraftige og glædelystne Deel af Befolkningen gjærede bitter Ærgrelse over det fremkunstlede tungsindige Sværmerie, som udbredte en Dorskhed og Døsighed, der slappede Aanden og hemmede mange gode Kræfters Virksomhed. Endog ikke faa af de erklærede Hellige deelte disse Utilfredses Harme over at den hoffærdige Sophie Magdalene, der, som den franske Gesandt Camilly berettede til sit Hof, „syntes at have fattet Afsky for det hele menneskelige Kjøn," bortødslede store Summer til sine fattige tydske Frænder ved deres hyppige Besøg, der altid feiredes med stor Høitidelighed, og an-

vendte Millioner paa ideligen at lade bygge prægtige Slotte og anlægge vidtløftige Haver, som holdtes spærrede for det foragtede Folk, der maatte udrede høie Skatter til de uhyre Hofudgifters Bestridelse. Det var en Forkuelsens Tilstand: et lille tydsktalende Hofslæng, mægtigt ved Adel eller en Præstekjole, besatte i det danske Land alle Embeder med sine Kreaturer og indforskrevne opblæste Fremmede, holdt sig, i kold Fornemhed og under Mine af en andægtig Fordybelse i det Aandelige, fjernt fra al Berørelse med de Borgerlige, brugte Bonden til Trældyr og skaltede saa vilkaarligt med Landets Pengevæsen, at der, midt i den dybeste Fred, uden mindste Glæde, Ære eller Gavn for de Skatteydende, medgik meget mere end i de haardeste Krigsaar under Frederik den Femte. Det var en Tid fuld af den ulideligste Tvang og haarde Savn, som de Virksomme ikke fandt erstattede ved at de bleve nødte til at samle sig Grunker, fordi der ikke var Leilighed til at faae nogen aandsoplivende Adspredelse.

Nu var Opreisningens Øieblik kommet! Man vidste meget godt, at Christian den Sjettes Død vilde blive Aandstyranniets bratte Ende; Skinhelligheden sukkede over at den maatte opgive Herredømmet, de Befriede hilsede glædedrukne den unge Konge.

Som Kronprinds havde Frederik den Femte allerede længe, formedelst sit milde, ligefremme, venlige Væsen, været Folkets Yndling. „Der dänische Prinz", som Sophie Magdalene ofte, i Udbrud af sin indgroede Foragt for Alt, hvad der var dansk, spottende kaldte ham, var i Almuen blevet et Tilnavn, hvorunder den forstod sit Haab om, at den engang ved ham vilde blive forløst fra Tydskhedens og det udanske Religionssværmeries forhadte Aag. Ogsaa den

den unge Dronning, Lovise, var en fuldstændig Modsætning til den gamle: elskværdig, livlig og dansksindet. Det kongelige Par blev modtaget med Kjærlighed, og det gjengav Kjærlighed. Slottet blev tilgængeligt for Undersaatterne, Jernlænken foran det befaledes borttaget, Kongen lod sig see i aaben Vogn og uden bevæbnet Omgivelse, den strenge Kirketugt afskaffedes, Bonden fik Lov til igjen at synge, dandse og ride Sommer i By, Kjøbstadboeren til at age til Skoven om Søndagen; der kom Røre og Lystighed i Folket: Glæden, som ikke havde viist sig offenlig i mange Aar, trængte frem fra alle Kanter og jog det mørke Mismod paa Flugten.

Frederik var af Naturen munter. Under sit Ophold i Udlandet havde han med Begjærlighed søgt de livfulde Fornøielser, som vare lyste i Ban ved hans Faders Hof, og tillige erfaret, at hvor Folkeglæden er hjerteligst, der er Stemningen bedst og Regenten meest elsket. Selv holdt han meget af at nyde Livet; han saae gjerne, at ogsaa hans Undersaatter gjorde det; derved forhøiede og sikkrede han sin egen Nydelse. Allerede førend Sørgetiden var omme, begyndte man ikke blot at gjøre sig Øieblikket behageligt i muntre Vennekredse, men tillige at tænke paa, hvorledes der kunde skaffes Almeenheden stadige Forlystelser for Fremtiden. — Tanken faldt naturligviis nærmest paa Theatret: den meest og længst tillokkende Moerskab for begge Kjøn, Unge og Gamle, Høie og Lave. Vel havde det i de sidste Aar af sin korte Tilværelse ikke havt nogen synderlig Deeltagelse hos Publikum at glæde sig ved, men efter at det var ophørt vakte Savnet Bevidstheden om, hvad man i det havde eiet; der levede Mange, som bevarede kjære Erindringer om baade de Fornøielser, det havde skjænket deres

Ungdom, og dets gavnlige Indflydelse paa Folkedannelsen. Man havde ofte under den paabudne lange Kjedsommelighed ønsket sig det tilbage, og læste havde Holbergs Comedier ikke været saa almindeligt som just fra den Tid, da man ikke mere kunde faae dem at see opførte; ja midt under Skinhellighedens Regimente vare de blevne saa efterspurgte, at de maatte udgives i et nyt Oplag, som fandt stærk Afsætning.

Imidlertid: saa særdeles lovende for et Theaters Oprettelse og heldige Fremgang Omstændighederne end syntes at være, ved en nøiere Betragtning af Forholdene viste sig endnu større Vanskeligheder, end det første havde havt at kæmpe imod. Dengang var der dog, hvor ringe den end maatte anslaaes, i Samfundslivet en Foranledning til Indførelsen af en dansk Skueplads: Folkemunterheden var i Opblomstring; om Modersmaalet ikke just af de Fornemme brugtes til Omgangssprog, saa lode de det dog, uden Spot og Forfølgelse, komme til fri Udbredelse og Udvikling i Almeenheden; og Vandernes hyppige Besøg saavelsom det franske Hofskuespil havde vakt en bestandigt tiltagende Smag for theatralske Forlystelser. Nu skulde det danske Skuespil derimod med eet stables sammen af ganske nyt, og det efter at Landets Mægtige i henved en Snees Aar havde ivrigen arbeidet paa at kue al Aandslivlighed og bringe dansk Tungemaal i Glemsel og Foragt. Hvad var der skeet, hvoraf man turde vente, at det vilde lykkes at gjenindføre og opretholde den danske Skueplads i Kjøbenhavn? En Konges Død havde pludseligt hævet dens Landsforviisning, det var Alt. De, som gamle Minder eller Ældres Fortællinger gjorde begjærlige efter den, antoge i deres Glæde, at allerede derved var dens heldige Gjenoprettelse afgjort,

især da man vist vilde lade bygge et den værdigt Tempel til dens Modtagelse; men saare mange Tilstande, som kun Tiden vilde være istand til langsomt at forandre, stode i Veien for at den kunde finde den almene Agt og Deeltagelse, der vare første Betingelse for at den skulde kunne fremtræde med den Kraft, den Glands og det Lune, som ene formaaede at sikkre dens varige Bestaaen.

Frederik den Femte var vel redebon til at forunde en vordende dansk Skueplads nogen Understøttelse, baade ved Tilskud og sin erklærede Velvillie, men fornemmelig fordi han og hans Folk kunde have nogen Moerskab af den; ikke paa Grund af at den var dansk i Sprog og Aand. Det var ham meget kjært, at Almuen kunde have større Fornøielse af Comedien ved at Sproget var den forstaaeligt, men noget høiere Værd, som skulde paalægge ham at vise Theatret den fortrinlige Omhu, hvormed han ellers tog sig af fædrelandske Anliggender, fandt han ikke i denne Omstændighed. Selv ansaae han den italienske Opera, som han paa sin Udenlandsreise var bleven meget indtaget af, for at have en langt mere forædlende Indflydelse paa Folkedannelsen, og det vil vise sig, at han, strax efter det nationale Theaters Begyndelse, i Operaen og et slet fransk Skuespillerselskab bragte det to Medbeilere paa Halsen, hvilke nøde meget betydeligere Understøttelse af den kongelige Gavmildhed, end der blev det tildeel. Overhovedet skulde ikke Frederiks Smag bestyrke Haabet om, at en Skueplads, som ikke havde andet at lokke med end Opførelsen af gode Comedier, der, tarveligt udstyrede, vare uden megen Dienslyst eller overdreven Spashaftighed, vilde vinde hans særdeles Yndest. Han holdt i Grunden kun af Spektakelstykker, Burlesker og Gjøglerier. Farcen „Merlin Dragon“,

med sit af Trommer og Piber ledsagede Dragonoptog, blev i det danske Theater hans Livstykke, og han forsømte ikke gjerne nogen af en berømt Liniedandsers Forestillinger. Løier og Overraskelser vare hvad han søgte i et Skuespilhuus. Heller ikke maatte man vente, at den danske Comedie, hvis den i høi Grad vandt Folkegunst, omsider derved vilde sætte sig i større Agtelse hos ham. Frederik elskede sit Folk; han var rede til at fremme Alt, hvad han antog at være til dets Lykke og Velfærd; han hilsede det huldsaligt og naadigt naar han viste sig for det; men saa yderligt var Tidens Omskiftelse ikke gaaet, at det kunde falde ham ind, at nedlade sig til at give dets Behag Indflydelse paa hans Mening om en Underholdningsgjenstand, som han kun tillagde Værdie i Forhold til den Tidsfordriv, den skaffede ham. Vel omgav han sig ikke, saaledes som hans Fader, med Vagter og Lænker, der skulde holde Folket borte fra ham; han sagde endogsaa ved Leilighed et Par venlige Ord til enkelte ansete Borgere, lod Uadelige indbyde til de store Hoffester, og deeltog i de fleste offenlige Forlystelser; men derfor stod han ikke mindre bestemt udsondret fra Folket. Dets Tilbøieligheder, Meninger og Sæder betragtede han vel som Noget, der havde sin Vigtighed for ham som Statsstyrer, men han ansaae sig tillige for saa hævet over dem, at han ikke kunde tænke paa at give dem Indflydelse paa sine personlige Anskuelser af det Skjønne eller Rigtige. I denne Henseende var han alene at paavirke af den Hofkreds, hvortil han i Regelen indskrænkede sin Omgang, og den bestod kun af de to første Klasser i Rangforordningen, hvilken overholdtes med ligesaa stor Ængstelse af den folkeelskende Frederik den Femte som af den folkeskye Christian den Sjette. De Betitlede, der

ikke hørte til disse Klasser, maatte sætte deres Standsfortrin i den Ærbødighed, som vistes dem af Rangforordningens lavere Klasser og de Ubetitlede; om de end bleve indbudne til Balparéer, Festmaaltider og Høitideligheder, saa stode de dog under det egenlige Hof og kunde, hvor store Fortjenester og høi Anseelse der endogsaa tillagdes dem af Folkemeningen, kun tiltales af Kongen ved Courene eller i en stiv Audience og paa ingen Maade stedes til hans Taffel. Da Skydeselskabet „Det danske Compagnie", som bestod af Rangspersoner og Stadens meest ansete Borgere, i 1747 indbød Kongen til sin Fugleskydning og han lod sig optage i dets Broderskab, var der anrettet et stort Festmaaltid; men for ham og de 22 blaae og hvide Riddere, som ledsagede ham, maatte der dækkes Taffel i et andet Værelse, end det, hvori Brødrene spiste, og det forundtes dem kun, som en stor Naade, at en iblandt dem udkaaret Deputation fik Tilladelse til at træde ind til Kongen, for, staaende ligeoverfor hans Stol, at frembære Selskabets allerunderdanigste Taksigelse og tømme et Glas paa Kongehusets Velgaaende. Endvidere: ved den Fest, hvormed man feirede Indvielsen af Sorø Academie, blev Holberg, som dog, ved at skjænke sine Midler dertil, var Skyld i dets Gjenoprettelse, ikke anseet værdig til at spise ved Kongens Bord med Hoffet, men anvistes Plads i et andet Værelse iblandt de simplere Gjæster, hvorover han, med Grund, følte sig saa krænket, at han strax satte sig paa sin Vogn og kjørte hjem. Hiin skarpe Adskillelse, hvori den af lutter Bestjernede omringede Konge holdt sig fra Folket, endog ved Fester, som gaves af Folkets Ædleste og skulde tjene til at vitterliggjøre Monarkens folkelige Sindelag; og denne Boneerthed, der ikke, ved Indvielsen af en stor

videnskabelig Stiftelse, kunde for den Mand, hvis Gavmildhed den skyldtes, og som, ved sin utrættelige, frugtrige Virksomhed for Almeendannelsen, ved Gjenoplivelsen af det danske Sprog, ved en folkegavnlig Behandling af næsten alle Videnskaber, og ved Skabelsen af en national Skueplads, havde gjort sit Navn til det berømteste i Riget, finde anden Plads, end den, som Rangforordningen udpegede til ham: disse to Tilstandsbetegnelser vidne noksom om, at hvor mild og naadig Femte Frederik end viste sig ligeoverfor sit Folk, saa havde han dog ikke Aandsliv sammen med det, og stod saa langt fra Erkjendelse af hvad der i dets Yndlingsfornøielser og Følelser var Ytringer af en Nationalitet, som burde styrkes og fremelskes, at man ikke maatte haabe, han i en dansk Skueplads vilde see et Anliggende, der havde Krav paa Regentens særegne Omhu og Opmuntring.

Hvor fremmed end Frederik den Fjerdes Hof i det Hele havde viist sig imod al Virksomhed i dansk Aand, saa havde dog to af hans Stormænd, og netop de meest formaaende, ydet det første Theater kraftig Bistand og ved alle Leiligheder været en god Tilflugt for Banden, naar den fortrædigedes af Forfølgere eller Medbeilere. Nu maatte en dansk Skueplads ikke vente at finde nogen Velynder af Indflydelse ved Hoffet. De mange indkaldte og tilløbne tydske Adelsmænd, der under Christian den Sjette fandt Ansættelse i høie Embeder, havde, tilligemed deres Familier, ikke alene gjort Hoffets Sprog og Tone grundtydsk, men endog, ved deres bestandigt udtalte Foragt for dansk Tungemaal, ført dette af Brug i Borgerhuse, der gjorde Fordring paa at være fornemme, og denne Tydskhed blev under Frederik den Femte ved saadan at have Herredømme, at

naar de kongelige Herskaber kom i Theatret til Holbergs Stykker, maatte Dethardingens tydske Oversættelse af den danske Lystspildigter fremlægges i Logen, for det Tilfælde, at de ikke kunde forstaae Acteurerne. Rigtignok havde Dronning Lovise strax ved sin Ankomst fra England omgivet sig med lutter danske Betjenter og lagt for Dagen, at hun ønskede at leve sig ganske ind i sit ny Fædrelands Sprog og Sæder, men i Omgang med Kongen og Hoffet kunde hun ikke følge sin Tilbøielighed, og desuden tillod hendes bly, godmodige Væsen hende ikke at gjøre sig til villiekraftig Beskytterinde for en Anstalt, hvis Betydning hun vel heller ikke, saa lidet som hendes Omgivelser, kunde fatte. — Men det var ikke alene Ringeagt for Landets Sprog, som gjorde, at et dansk Theater ikke kunde vente noget betydeligt Besøg af de Fornemme. Den gamle Adel vilde aldeles ikke vedkjendes eller omgaaes den nybagte Adel, som især brystede sig af at staae i Naade, førte stor Pragt og lagde an paa at gjøre Opsigt. Den gjensidige Avind var saa stærk, at det endog ikke sjeldent kom til Haandgribeligheder imellem de unge Junkere af de gamle og de nye Slægter. Følgen deraf var, at undtagen ved Hoffesterne, hvor Ingen vilde lade sig savne, kom de fornemme Familier ikke gjerne sammen i noget betydeligt Antal, eller paa Steder, hvor de kunde vente den Ærgrelse at see ubehagelige Ansigter; men forenede sig i smaa Selskaber af Jevnbyrdige, og fordreve da Tiden med Gilder, Jagtpartier, Kort og Brætspil. Tillige var det imod god Tone, at de Ældre og Damerne i Adelsfamilier indfandt sig ved Forlystelser, hvortil Borgerlige kunde faae Adgang, med mindre Kongehuset var tilstede. Kun de unge adelige Herrer turde Theatret gjøre Regning paa, ikke for Skue-

spillets, men for Skuespillerindernes Skyld; thi det kunde ikke feile, at disse kaade Dagdrivere, hvis frække Opførsel imod Borgernes Døttre ideligen gav Anledning til Besværinger, ufortøvet vilde stille sig som Partiegængere for eller imod de unge Actricer. Ogsaa hændte det virkelig, at deres Clique, to, tre Aar efter Theatres Oprettelse, engang sammensvoer sig imod den af Publikum tilbedte Jfr. Thielo og, uden at blues for de andre Tilskuere, formelig peb hende ud, fordi hun ikke paa Gaden havde neiet dybt nok da et Par af dem, som hun ikke kjendte, havde faaet isinde at nikke til hende.

See vi hen til selve Folket, da vare Udsigterne ikke stort gunstigere. Antallet paa de virkelige Andægtige, som i al Oprigtighed søgte Sjelens Frelse ved Bodfærdighed og uanfægtede vedbleve at forsage al verdslig Nydelse, var ikke stort, saa at Glæden over at Tvangen tog Ende i Sandhed kunde kaldes almindelig; ogsaa var Landbefolkningen, som uforbeholdent havde knurret over den paabudne Kirkegang og ikke havde nogen paatagen hellig Mine at lægge af, strax færdig til at fornøie sig paa gammel Viis; men i Kjøbenhavn, hvor de, som vilde behage Magthaverne, ved enhver Leilighed havde maattet stille deres Fromhed til Skue og bringe sig i Raab for den, var Overgangen, især hos de Velstaaende, som Theatret skulde have sin Næring af, ikke saa almindelig og gik heller ikke saa brat for sig. Mange følte sig generede ved, saa hurtigt som de gjerne vilde, at kaste Masken, og en stor Deel Familier havde saa længe, i dagligt Vellevnet inden Døre, Smaaselskaber og Pengeoplægning, søgt Trøst for Savnet af offenlig Lystighed, at de slet ikke mere brøde sig derom, hvorimod de Ugifte vare blevne vante til at dræbe Tiden

med Hazardspil, der, forbundet med grove Bedragerier, dreves i mange skjulte Kipper. Efter en Tid, hvorom Holberg siger: „Den ene Nabo kjender fast ikke den anden mere; Socialitet, som er Sjelen udi en Stad, ophører; Misantropie og Tungsindighed befordres," var overhovedet et frit, muntert Samliv ikke gjort med de Flestes Ønske derom.

Disse Omstændigheder vare imidlertid ikke de meest hinderlige for den varige Bestaaen af en dansk Skueplads. I en Stad, som, med Garnisonen, talte over 90,000 Indbyggere, var der dog altid Nok, som havde Lyst til en Fornøielse der var i kjært Minde og i 20 Aar havde været dem strengt forholdt. Det vilde ikke have været vanskeligt for et Theater at samle 5 til 600 Tilskuere et Par Gange om Ugen, forudsat at det var istand til stadigt at trække Mængden med Stykker, som ret faldt i dens Smag. At den rolige Betragter af Tilstanden og Stemningen maatte ansee dette for umuligt, var den vigtigste Grund til, at han ikke kunde dele den store Begeistring, hvormed man tænkte paa et saadant Foretagendes heldige Udfald.

Holberg var, foruden Pauli, hvis eneste Stykke kun havde vundet liden Yndest, den eneste danske dramatiske Forfatter. Hans Lystspil, grebne ud af Folkelivet, havde tiltalt Folket og grundlagt dets Forestilling om, hvad en comisk Nationalskueplads maatte være, men de vare tidligere blevne saa sete og nu, ved idelig Læsning, saa almindeligt bekjendte i Nationen, at de, selv efter i saa lang Tid at have savnet Opførelse, ikke længe ved Forestilling kunde bevare Tiltrækningskraft. Hos de Mangfoldige, som vilde ansees for at høre til den fine Verden, stod Holberg desuden i afgjort Ugunst. J. E. Schlegel kunde i October

1746 skriftligt forsikkre den berømte Bodmer, at Holberg langtfra var det i Kjøbenhavn, som hans Oversættere udgave ham for, da han blot, hvad hans Comedier angik, fandt Beundrere iblandt den Klasse Folk, hvorfra han hentede Stoffet til dem; og en Franskmand, Beaumelle, som længe havde opholdt sig i Kjøbenhavn og vundet Anseelse ved flere kritiske Afhandlinger, ansaae den danske Skuepladses Skaber for saa uretfærdigt nedsat af sine Samtidige, at han fandt sig opfordret til at tage ham i Forsvar. „De kræsne og fiintfølende iblandt hans Landsmænd," siger Beaumelle, „bebreide ham et altfor plat Sprog og Ødslen med det grove Salt, som kun pirrer Publikums Gane; de paastaae, at Hr. Holberg ikke har det gode Selskabs Tone, at han kun vælger det Lave og Gemene i Sæderne, at han burde have gjort de glimrende Latterligheder til Gjenstanden for sine Indfald, og at han i den store Verden kunde have fundet mere interessante Personer, Charakterer og Lyder; de ligne ham, kort sagt, ved de Malere, som vel gjengive Naturen, men ikke den skjønne. Disse Bebreidelser ere overdrevne." — Denne haanende Kasten med Nakken af det, som man for en Snees Aar siden ganske troskyldigt havde gottet sig ret hjerteligt over, var grundet i et stærkt Omslag i de saakaldte „Dannedes" Smag. Den var paa ingen Maade bleven renere eller ædlere, men kun, ved flittig Indøvelse af den Pænhed, der fremgik af Hykleriet, bestandig mere fremmed for et naturligt, livfuldt Udtryk, og indtaget af Pyntelighed og Snerperie. En god Skjemt og Dansk vare under Christian den Sjette lige ufordragelige for dem, som angave Tonen; der skulde kun føles, sværmes og sukkes: Alt paa Tydsk og med en til det Høieste opskruet Affectation. Holbergs gamle Lystspil,

med deres kraftige Comik og drøie Indfald, maatte naturligviis være en Vederstyggelighed for en saa delicat Smag. Nogle uopførte Stykker havde han vel liggende færdige, men om dem nærede end ikke hans Venner store Forventninger, og at han i sin høie Alder, efter i over en Snees Aar ganske at have helliget sig videnskabelige Arbeider, vilde give sig af med at skrive nye Lystspil, og da være istand til deri at lægge sin Manddoms Lune, var ligesaa lidet at antage, som at der iblandt den Tids jammerlige Vittighedsjægere vilde opstaae et Talent, der med blot nogenlunde Held kunde træde i hans Fodspor. Og selv om Holberg endnu havde havt sit fordums Genie til at opfatte og Lune til at behandle den nationale Comedies rette Stof: Folkets Liv, Charakteer og Sæder, vilde han ikke kunne have givet sine nye Værker den Righoldighed af Comik, som han havde nedlagt i de ældre, thi mange af de latterlige Særegenheder, som hans skarpe Blik havde havt let ved at opdage i 1722, vare enten blevne afplattede eller ganske bortjevnede. Deels var det skeet ved Holberg selv: hans Spot havde gjort „Det arabiske Pulver,“ „Ulysses von Ithacia“, „Julestuen“, og mange Træk i „Barselstuen“, „Jacob von Thybo“ og „Uden Hoved og Hale“ til blotte historiske Minder, der kun tiltalte ved deres indre Sandhed og den lunefulde Behandling; men Hovedaarsagen til at Folkelivet var blevet goldt for Lystspildigteren laae deri, at den stille Andægtighed havde saaledes gjort sig til det almene Eiendommelige, at den dækkede næsten alt personligt Eiendommeligt, hvad der betydeligt formindskede Menneskemalerens Stof, og endnu havde man ikke saa ganske sagt sig løs fra den, at den selv, i sine, desuden vanskeligt opfattelige, Nuancer, turde bringes paa

Scenen uden i Molières „Tartuffe", der, fordi Comedien var fremmed og dens Hovedperson katholsk, ikke gik det Christian den Sjette overlevende religiøse Hyklerie altfor stærkt ind paa Livet, endskjøndt det tog Forargelse nok af dens Opførelse. Hvad der vilde være blevet meget vanskeligt for den geniale Holberg, maatte naturligviis fremstille sig som umuligt for Datidens kraftløse Skjønaander. At erholde nye originale Arbeider var der saaledes aldeles ingen Udsigt til, og ved Oversættelser skulde man ikke haabe nogen synderlig Tilvæxt i Repertoiret. De bedste af Molières og Regnards Stykker vare ikke alene blevne udspillede paa det første Theater, men det maatte ventes, at de vilde blive tagne under Beslag af det franske Skuespillerselskab, som der strax iblandt de Fornemme var Tale om at indkalde; og de fleste nyere franske Comedier vare, som Franskmændene selv bittert klagede over, kun kjedsommelige Dialoger, der, hvor ypperligt de end spilledes, neppe i Paris, deres Hjemstavn, kunde holde sig en kort Tid paa Scenen.

Men selv om den danske Comedie pludseligt havde kunnet fremstaae i den Friskhed og Frodighed, som udmærkede den paa det første Theater, blev det et Spørgsmaal, hvor vidt den, endskjøndt det just var Erindringen om den, som vakte Begjærligheden efter at see Skuepladsen gjenoprettet, vilde under de nuværende Forhold kunne yde samme Tilfredsstillelse som dengang. Til Videnskabernes Fremme var der under Christian den Sjette, da alle sjelssunde Mennesker kun havde Læsning og Granskning at søge jevnlig Adspredelse i, gjort endeel: i 1742 grundlagdes „Videnskäbernes Selskab", i 1744 „Selskabet for det danske Sprogs og den danske Histories Forbedring", og det vrim-

lede med lærde Afhandlinger; men hvad der skulde fremelske en den hele Almeenhed gjennemtrængende Aandslivlighed, som er nødvendig Betingelse for at der kan opstaae virkelig Trang til og stadig Deeltagelse for en Skueplads: Kunst og Poesie, var blevet aldeles forsømt.

Malerkunsten anvendtes under Christian den Sjette alene til Udstaffering af Salene i de uhyre kostbare Slotte og Adelens Palaier; dens Værker kom derfor aldrig Borgerstanden for Øie. — Musiken, den eneste Forlystelse, der turde nydes uden at give de Hellige Forargelse, var rigtignok et meget yndet Underholdningsmiddel, dog kun for den fine Verden, da det ikke var den tilladt at udtrykke Munterhed, men den ene og alene skulde vække Alvor og Andagt. Desuden var denne Kunstnydelse ikke tilgængelig for Menigmand. Kongens Capel blev godt vedligeholdt og kunde, for den Tid, kaldes udmærket, men var kun til for Hoffet. Da Capelmester Bernardi, efter 30 Aars Tjeneste, i 1732 afgik, formodenlig ved Døden, var dets Etat:

En Capelmestergage	600	Rdlr.
Hof-Musikus Caspar Craatz	300	—
Hof-Violon Hartmann	400	—
7 Hof-Violons à 300 Rdlr. . . .	2,100	—
Hof-Violon Johan Hartvig } à „ Thomas Eyer } 250	500	—
	3,900	Rdlr.

I 1738 kom til disse: en Violon med 400, en Luthenist med 300, og Sangerinden Sophia Dorothea Luise Keyser, der, under sin Faders Direction, havde spillet her i den tydske Opera, med 400 Rdlr. Hun blev allerede i 1742 pensioneret, og i hendes Sted antoges, med 400 Rdlr.

Gage, en udmærket Tenorist, Riemschneider, der ogsaa havde været her med Keysers Trup. Til samme Tid blev ansat en ny Capelmester med 600 Rdlr. Det var Johann Adolf Scheibe, født i Leipzig, en 34aarig meget grundig og smagfuld Musiker, som i Tydskland havde vakt stor Opmærksomhed ved sin i Hamborg udgivne „Critischer Musikus“ og det Held, hvormed han havde udført sin Yndlingsidee: til Tragedier at componere Ouverturer og Mellemacter, som skulde føre Tilskuerne ind i den forestaaende Handlings Aand. Hans Virksomhed i Kjøbenhavn var af stor Indflydelse paa Musiksmagens Dannelse, og ved sit ypperlige Hoved kom han snart i fortroligt Forhold til flere formaaende Videnskabsmænd, hvilket gav ham Leilighed til i mange Retninger at fremme sin Kunsts og den skjønne Literaturs større Anerkjendelse. Mindst saae han sig istand til ved sin Stilling som Capelmester at bidrage til Folkeaandens Opsving, thi udenfor Hoffesterne brugtes Capellet kun til Udførelsen af religiøse Musikstykker i Slotskirken, der stadigt var fuldproppet af de høibaarne Fromme, som vilde stille deres Gudsfrygt til Skue for Kongeparret og blot kunde opbygges ved en tydsk Prædiken. Et Par musikalske Selskaber, hvoraf navnlig det ene, der forestodes af Concertmester Iversen, stod i megen Anseelse, især for de Passionsmusiker, af Graun, Scheibe og Iversen selv, som det i Fasten opførte to Gange om Ugen, gave vel deres Concerter offenlig, men det var ingen Fornøielse, som Mængden havde Lyst til at give Penge ud for.

Med Undtagelse af Brorsons ved høie Tanker og et ædelt Sprog udmærkede Psalmer, var der under hele Christian den Sjettes Regjering ikke udkommet et eneste Digt, hvori der aabenbarede sig endog det mindste poetiske

Opsving. Den Aandskuelse, som, igjennem strenge Anordninger, udgik over Landet, dæmpede al livlig Rørelse af sand Begeistring. I Haab om at opfriske den, havde Holberg og et Par andre fædrelandskſindede Mænd udsat Præmier for hvad man kaldte „ziirlige og smukke Vers“; men ligesom der til Opgaven var blevet stillet „visse moralske Materier“, saaledes havde ogsaa de indkomne Forsøg været saa plat og bart nygtern moralske, at kun den allerydersté Nøisomhed havde fundet „adskillige rare Tanker“ deri. Folket kunde denne Præmie-Poesie aldrig tiltale, og hvad der foruden den fremkom var, paa et Par virkelig humoristiske, men Almeenheden uforstaaelige, Stykker af Frederik Horn nær, enten saadan latterlig Svulst, som Hedegaards forannævnte Klagesang, eller et med høist pudseerlig Opskruethed fremtrædende plat Rimerie, hvori en yderst affecteret Anvendelse af Ordspil til Udtryk for endog alvorlige Tanker skulde gaae for Aandrighed. Denne sidste Art af Digtning havde sin Uopnaaede i Christian Frederik Wadskjær, en dengang ung Mand, som gik Procantsler Pontopiddan tilhaande ved hans Granskninger i Fædrelandets Historie. I hans første paa Dansk forfattede Værk: „Kongelig priviligerede nørrejyllandske Bogtrykkeries første Prøve eller nogle Lineamenter af Bogtrykkerkunstens Historie i Danmark“, udkommen 1738, præsenterer hans Digtermaneer sig i sin hele løierlige Smagløshed saaledes:

„Opthronede Christian, fra Himlen til Jorden
Nedtrinet at styre de Sneemænd i Norden,
Skjoldungernes Guldspiirs gudspirende Ranke,
Retsindigheds Skjold, og Letsindigheds Skranke,
Livsaligste Sextal, som lod Sexer alle
Med mildeste Dine i Skjødet os falde,

Og vilde vor Presses forrustede Skrue
Forgylde med Naadens sædvanlige Lue,
Vor nyfødte cimbriske Bogtrykkerstue
Skal daglig i Loftet og Luften opskrue
Sin Tankeharangue og Panegyrique,
For hvergang vi sætte en Tøddel og Prikke.
Paa Atlask med Guld og Zinober vi trykke:
Den nordiske **Atlas** optændte vor Lykke.
Det Christian Rex, som os den har bebrevet,
Skal staae i vort Bryst, som i Marmor indskrevet;
Christsindede Christian! vort Ønske er dette:
Den tredie leve endnu i den sjette
Saa mange lyksalige Tider og Dage,
Som vi af vor Casse kan Bogstaver tage.
Du Kronen for Verdens guldkronede Sexer,
Vi kysse Dit Purpur, og gjør Circumflexer,
Saa længe et Jota er til i vort Gjemme,
Vi Tityri aldrig Augustum vil glemme.

Chersonesi Hovedby,
Alderspudret Landsfyrstinde!
Smukke Viborg! lad os finde
Inden Dine Mure Ly!
Bliv vor unge Trykkerpresse
En bevaagen Patronesse!

Vi formode ydmygst, at
Stiftets store Tvillingpille
Lader Naadestraaler spille,

Og at Stadens Magistrat
Sig høigunstig vil bevise,
At vor Sværte ret kan glise.

Lærde Cimbrer! vi vil frie
Runden om i alle Stifter
I Forhaabning, at I gifter
Med vor jydske Trykkerie
Eders kistegjemte Sønner,
Og paa Leiligheden skjønner.

Viborg! rare Phønix, som
Er opstanden af Din Aske,
Gid Du maa herefter braske
Med al Landet rundenom
Ufortrykt i lutter Lykke,
Saa vi her alene trykke.

Denne Blanding af fad Ziirlighed, smagløs Ordkløgt og falsk Pathos var altfor meget en Affødning af de høiere Stænders Affectation til at den ikke skulde behage dem. Wadskjærs to riimrige Hovedværker: „Poetisk Skue-Plads aabnet paa det saa kongelige som kostelige Christiansborgs Slots-Plads", og „Forandrings Skue-Plads paa Amalienborgs Lue-Plads", gjorde ham ogsaa i de Cirkler, som nedlode sig til at læse Dansk, til en saa beundret Digter, at han blev Professor i Poesie og Veltalenhed ved Kjøbenhavns Universitet. Hos Folket fandt han aldeles ikke Indgang: der var ved Siden af de aandløse Ordkunstlerier, som det ikke kunde forstaae, ikke det mindste der tiltalte Følelsen; og da de ældre Versmagere, forførte af den Opsigt, som Wadskjær havde vakt i den fornemme Verden, med stor

Iver toge hans Maneer til Mønster og søgte, saa vidt muligt, endog at overgaae ham i høitravende Sqvalder, saa gik det deres Rimerier som hans: de bleve slet ikke mere læste af Menigmand, der i sin store Trang til den eneste Tidsfordriv, som var ham tilladt, langt heller tog Tilflugt til almindelige Gadeviser, eller de Eventyr, Spaadomme, Mordhistorier, Hexeprocesser, Krigsberetninger og andre Rariteter, der leveredes i de mangfoldige Flyveblade, hvormed Drenge løb skraalende om i alle Stræder. — Datidens meest søgte, og tillige sundeste, Læsning var ellers de nu forglemte gamle Ridderromaner og Folkeeventyr. I Christian den Sjettes Tid optryktes, tildeels endogsaa flere Gange og i et meget stort Antal Exemplarer, næsten alle de tidligere udkomne Skrifter af dette Slags; saaledes: Keiser Carls Krønike; Holger Danske; Keiser Octavianus; Flores og Blantseflor; Veigoleis med Guldhjulet; Den skjønne Magdelone og Ridder Peter med Sølvnøglen; Melusine; Griseldis; Den taalmodige Helene; De syv vise Mestere; Den dyrekjøbte Isabelle, og mange flere. Disse Folkebøger bleve læste med stor Begjærlighed, og det ikke blot, som fra Midten af forrige Aarhundrede, i Almuens Kredse; men naar man i gode Borgerhuse, hvor Andægtigheden ikke var bleven saa hjemlig, at der ideligen skulde sukkes over „Taarepersen", „De Bedendes Kjæde", eller Scrivers „Sjeleskat", søgte lidt Tidsfordriv i det stille Familieliv, hvortil den uhyggelige Tone indskrænkede endog de Velhavende, skete det i Almindelighed ved at „en Historie" blev læst høit. — Den derved vidt udbredte Smag for det Rørende og Eventyrlige kunde vel have beredt Tragedien og det romantiske Skuespil en glædelig Modtagelse, men for den holbergske og molièriske Comedie, der naturligviis

maatte blive et nyt Theaters Hovedrepertoire, var den kun af sørgelig Forbetydning.

Hvor stor Enthusiasme der end yttredes for Oprettelsen af en Nationalskueplads, vare saaledes Forholdene, nøiere betragtede, meget ugunstigede for den. Kun i en eneste Retning var gjort Fremskridt, som maatte blive den til Fordeel: midt under den Haan og Tilsidesættelse, der af Magthaverne stadigt blev viist det danske Sprog, havde det i en høi Grad udviklet sin Rigdom og Bøielighed. Da der for dem, som stode udenfor Hoffets og den fine Verdens tydsktalende Cirkler, ikke var anden Adspredelse at finde end dansk Læsning, fremkom en Masse Bøger og Blade, hvis Indholds store Forskjellighed foranledigede, at mangfoldige Ord, Udtryk og Vendinger bleve trukne frem fra den halvforglemte danske Sprogskat og bragte ud iblandt Folket. Selv det i Datidens Literatur meest paafaldende Forkeerte: Poesiens Forvendelse til Jagen efter ligelydende Ords Brug i forskjellig Mening, Riimspil og haardtrukken Vittighed, bidrog betydeligt til at fremme Sprogbøielighèden og nye Orddannelser, saa meget mere da enkelte Skribenter vidste at føre sig det Gode deri til Nytte med Smag. Blandt disse var B. J. Lodde en af de fortjenteste. Hans i 1743 udkomne Oversættelse af Richardsons fire Bind stærke Roman „Pamela" gjorde megen Opsigt ved et for den Tid usædvanligt reent, flydende og udtryksrigt Sprog; ogsaa behandlede han Dialogen i sine mange senere Oversættelser af franske Comedier saa heldigt, at man skulde troe, hans Yttring i 1748:

„Een Feil man endnu hos vor Skueplads har lastet,
En Feil, hvorfore man har Viisdom selv antastet:

Det **grove** danske Sprog, som saadan Titel faaer
Endog af dennem, som ei andet Sprog forstaaer,"
ikke længe vilde blive grundet. Men langtfra! De „Dannede" havde, til stor Meen for Nationalskuepladsen, saaledes vidst at indprente de Danske Foragt for deres herlige Modersmaal, at disse, i god Tro, selv ansaae det for en Skam at vedkjendes det; endnu 25 Aar efter — i 1771 — vidnede Suhm, at de Stores almindelige Mening om det danske Sprog var, at „det var plumpt, og kunde aldrig blive net og smukt; som overhovedet de Danske vare dumme og manglede Smag", hvilken Mening de Smaa vare saa „dumme" at finde afgjørende i den Grad, at de i Submission, uden mindste alvorlige Indsigelse, toge den for gyldig. I Sandhed, Uselheden i Gjenoplivelsens Tid viste først ret forfærdeligt, hvor i Bund og Grund jammerlig Kuelsens Tid havde været!

Ved Erindringen om de første Comediantbanders Oprindelse bevaredes endnu den Fordom: at Skuespillerne nødvendigviis maatte være Studenter. I denne Henseende kan man ikke sige andet, end at et Theaters Oprettelse begunstigedes overordenlig meget af Universitetets Tilstand. Den var endnu slettere end i 1722. De Understøttelser, som skulde ydes trængende Studenter, bleve bestandig mindre, — saaledes fik Communitetets Alumner, ved at man meget havde forstørret deres Antal uden at forøge Forsørgelsessummen, siden 1736 kun 4 Mark ugenlig til Bespiisning, — og til det Lidet, der, efter mange Slags Forvanskninger og Underslæb, kom de Studerende tilgode, var det ikke Anlæg, Flid og god Opførsel, men fornemt Slægtskab og personlig Yndest, der gave Adgang. Reisestependierne forsvandt imellem Professorernes Fingre; Fore=

læsningerne vare meget mangelfulde og holdtes skjødesløst; Bogsamlingerne stode kun aabne efter Bibliothekarernes Lune; Vilkaarlighed, Særhed og Smagløshed havde Herredømmet. Og naar nu endelig Studenten havde slidt sig til Krav paa et Embede, da havde Dygtigheden kun liden Udsigt til at opnaae det eller at finde et tarveligt Udkomme derved. Til at blive Skolemand skulde han ikke fristes: de saakaldte Hørere i Latinskolerne havde neppe til Livets Ophold; Præstekaldene bleve givne til dem, der, som det hed, vilde „tage Kone for Brød": den theologiske Candidat, der enten vilde gifte sig med en Stormands Frille eller ubeseet tage den afdøde Præsts Enke, gaves Fortrin for de meest begavede Medsøgende; og de vigtigste juridiske Poster bleve besatte med de Fornemmes forhenværende Lakeier: saaledes havde den navnkundige Christian Fædder, om hvis Regjering som Theaterdirecteur der senere vil blive Tale, fra Skobørsten tjent sig op til Borgemester i Kjøbenhavn, ligesom Cancellieraad Nissen, der, foruden sit indbringende Embede som Raadmand og Raadstueskriver, havde 900 Rdlr. aarlig Løn og fri Bolig for, som Oeconomus ved Communitetet, end yderligere at afknappe Studenterne den Smule, som af det dem lovligt Tilkommende blev dem forundt. Man studerede for at blive Embedsmand, men man blev det paa ingen Maade fordi man havde studeret, og kunde ogsaa, undertiden meget lettere, blive det uden det. Først i Struensees Tid foresloges af Joh. Christ. Kall, daværende Rector Magnificus, at visse Embeder skulde besættes med studeerte Folk. Uformuende Studenter, som af Lyst og Talent lokkedes til at betræde Theaterbanen, havde altsaa ikke store Forhaabninger at opgive.

Saaledes var, i Omrids, Samfundstilstanden, da der begyndte at ymtes om Skuespillenes Gjenindførelse. Allerede den 8de October 1746, kun to Maaneder efter Christian den Sjettes Død, skrev J. E. Schlegel til en Ven: „Man siger, at vi faae Comedie; jeg troer nok, at Hoffet vilde helst have fransk Comedie.“ Holberg vidste meget godt det Sidste, og efterdi, som han selv oftere har udtalt, den danske Skuepladses Fremme laae ham, der var „dens Stifter og Forfatter til saa mange Originaler“, særdeles paa Hjerte, søgte han, som i 1728 kun havde trukket sig tilbage fra den fordi den opgav sin kunstneriske og nationale Eiendommelighed, at anvende sin Indflydelse for at lede Kongen til at bestemme sig til Oprettelsen af en dansk Skueplads, eller for, i det mindste, at faae et dansk Theater tilladt og sat i Virksomhed inden et fransk Selskab kunde blive indforskrevet. Hvor vigtigt et saadant Foretagende end var ham, vilde han, der var „vel vidende om, at det er vanskeligere at holde i Ave en Trouppe af Acteurs, end en Krigshær, som bestaaer af mange adskilte Nationer“, paa ingen Maade stille sig selv i Spidsen for det eller have sit Navn forenet dermed; hans Hensigt gik ud paa, at blive Herre over Kunstbestyrelsen, men lade en Anden beholde Ansvaret for det Hele. Omstændighederne fremmede den. Carl August Thielo, en Tydsker, som havde været Organist ved Kirken i Castellet, følte stor Lyst til at overtage en Theaterentreprise, der under de tilsyneladende gunstige Forhold lovede et stort Udbytte og som han indbildte sig at være særdeles egnet for, da han var musikalsk og studeret, gav sig af med at skrive Comedier og havde en meget smuk og aandslivlig Datter, som rigtignok kun var 12 Aar, men allerede røbede et ualmindeligt Frem-

stillingstalent. Det synes, at han paatænkte, ved den Tilladelse, han vilde søge at faae, at komme til at give tydske Stykker, eller dog afvexlende tydske og danske; men til Held for Holberg, som vilde sikkre sig en udelukkende dansk Skueplads, maatte det befrygtes, at den formaaende General Arnold, ifald der gjordes et saa stort Skaar i det ham af Capion overdragne Privilegium, der ikke kunde betragtes som hævet, men kun som hvilende indtil Skuespil igjen bleve tilladte, vilde reise stærke Indsigelser og maaskee hindre Opnaaelsen af ethvertsomhelst nyt Privilegium. Ved at gjøre Thielo opmærksom paa denne Omstændighed fik Holberg ham til kun at ansøge om Tilladelse til at oprette et dansk Theater, og understøttede da kraftigt hans Andragende, ei alene ved at arbeide for det paa høiere Steder, men ogsaa ved at vedlægge det en saakaldet Udførelsesplan, hvori det Vigtigste var, hvad Holberg netop havde for Øie at tilvende sig, fordi han derved fik Herredømme over Skuepladsens Grundvæsen: at han skulde have Tilsyn med Acteurernes og Stykkernes Antagelse. Allerede den 30te December 1746 blev Thielos Ansøgning bevilget ved følgende Privilegium:

„G. A. V. At Vi, efter allerunderdanigst Ansøgning og Begjæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at Carl August Thielo af Vor Kongel. Residentsstad Kjøbenhavn, maa, naar Sorgen for Vor elskelige kjære Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, er bleven aflagt, sammesteds anrette danske Skuespil, efter den Plan, som forhen af Os elskelige Ludvig Holberg o. s. v. er bleven lagt, hvortil han skal betjene sig af saadanne skikkelige Personer, som med deres Comedier Alle og Enhver for billig Betaling kunne fornøie; dog maa i

samme Comedier ei forhandles det, som omrører Religionen og den hellige Skrift, eller strider mod Ærbarhed, god Skik og Ordning, eller kan være Publici til nogen Forargelse, saafremt han ei denne Vor allernaadigste Bevilling vil have forbrudt."

Der skredes strax til Forberedelserne, ved hvilke Holberg især betjente sig af Pilloy, den forhenværende Skuespiller og nu velstaaende Borger og Viinhandler, som havde lovet at gaae ham tilhaande ved den kunstneriske Indretning, Acteurernes Øvelse og Forestillingernes Ledelse. Om det i Begyndelsen samlede Personale, — hvori der synes at have været hyppige Af- og Tilgange, især ved at fortsatte Prøver viste enkelte Indtraadtes Mangel paa den forlangte Dygtighed, saa at der for dem maatte antages andre — haves kun følgende, af Schwarz, i hans 1785 udkomne „Lommebog for Skuespilyndere", meddeelte tarvelige Oplysning: „Det er efter Holbergs Raad at Thielo oprettede et Skuespillerselskab, som bestod af unge Studenter. Thielo samlede da en Rose, Londemann, Ørsted, Bek, Sars, Hacksen og Als; af Fruentimmer Jfr. Thielo, Datter af Entrepreneuren, Jfr. Holst (som siden blev berømmelig bekjendt under Navn af Mad. Lund, da hun — efter endnu levende Kjenderes Beretning — skal have været den største Soubrette, den danske Skueplads har havt at fremvise), Mad. Rosenkilde og Mad. von Deurs." — Rose og Londemann, der ni Aar sildigere benævntes som „de første, ved hvem Værket blev begyndt", samt Ørsted, Hacksen og Jfr. Thielo ville vi siden gjenfinde ved Aabningen af Theatret paa Kongens Nytorv og da nøiere lære at kjende dem; Bek, Sars og Mad. von (van) Deurs have hverken Sagn eller Optegnelser bevaret Noget om; Als, som var en af Sel-

skabets Udmærkede, og Mad. Rosenkilde, der med Talent udførte Elskerinderoller, bleve kun i kort Tid ved Selskabet, men gjorde sig nogle Aar efter, paa meget forskjellig Maade, mærkelige i Theatrets Historie. — Den sildigere Tid viste, at der i denne hurtigt samlede Trup fandtes fire, fem ualmindeligt Begavede, som omsider ved Øvelse opnaaede en høi Grad af kunstnerisk Dygtighed, men de Øvrige synes at have været blotte Brugeligheder, og Alle savnede gode Mønstre. Medlemmerne af det i 1722 sammentraadte Selskab havde, ved Spiegelbergs og andre Principalers Bander, men især ved den staaende franske Hoftrup, dog faaet noget Begreb om Skuespilopførelse, men eftersom den Ældste i det nærværende Personale kun var 9 Aar da Theatret i 1748 blev lukket for bestandigt, havde neppe en eneste af disse Begyndere, der næsten alle vare fødte udenfor Kjøbenhavn eller af Familier, som ikke havde Raad til at lade Børn gaae i Comedie, nogensinde seet en theatralsk Forestilling, saa at de i Pilloys Anviisning og Holbergs Billigelse eller Forkastelse af deres Forsøg skulde have al deres Veiledning. Desto større Held maatte det kaldes, at Holberg kunde sige: „Man holdt det vanskeligt at faae beqvemme Acteurer og Actricer, helst saadanne, som vi havde for 20 Aar siden, da her fandtes adskillige franske Personer, der vare vante til Comedier, og som vare opdragne udi det danske Sprog, da vi og iligemaade havde en gammel anselig fransk Acteur, der i Grunden havde udstuderet Theatret, og som var istand til at danne gode Acteurer. Dette uanseet er denne nye Skueplads bleven forsynet med ligesaa gode Acteurer som den forrige, og dømme Adskillige, som have seet dem begge, den sidste at være bedre."

En stor, ofte til Concerter benyttet Sal i det saakaldte Bergs Huus — nu Nr. 20 — i Læderstræde blev indrettet til et taaleligt Theater med en Tilskuerplads, bestaaende af Parterre og et nybygget Gallerie.

Men man var ikke engang kommen til Begyndelsen førend den theatralske Splid brød ud. Thielo antog, at siden han var Entrepreneur og Directeur for den ikke endnu aabnede Skueplads, maatte han ogsaa have Ret til fortrinsviis at forsyne den med Stykker, især da han, i sine Tanker, som dramatisk Forfatter kunde maale sig med hvem det skulde være. Under 10de Febr. 1747 lod han i „Kjøbenhavns Postrytter" bekjendtgjøre, at „eftersom den gamle danske Skueplads (Samlingen af Holbergs Stykker) har fundet saadan Applausum, at dens Comedier endnu med Lyst blive læste, saa agter man at gjøre Publico en besynderlig Fornøielse ved at meddele forud de Comedier, som i Fremtiden offenligen skal præsenteres paa den nye danske Skueplads." Derhos anmeldtes, som „allerede ved Trykken udkommet", et „Nachspil" af ham selv: „Spøgelset med Klokken." Baade Holberg, hvis ikke ringe Forfatteromfindlighed desuden krænkedes ved den uforskammede Sammenstilling af Thielos Smørerier med hans Mesterværker, og de antagne Skuespillere bleve harmfulde over, at Directeuren, idet han afgjørende erklærede offenlig, at disse Comedier, som syntes at skulle blive mange, da der lovedes een hver fjortende Dag, „skulde præsenteres", vilde paatvinge dem Opførelsen af Stykker, der hos Læserne maatte komme Foretagendet til Forkleinelse endnu førend det var begyndt. Da man endnu ikke vidste, hvor vidt det vilde lykkes Selskabet at vinde Anseelse hos Publikum, gjordes dog ingen offenlig Indsigelse; Skuespillerne lode

det for Øieblikket blive ved den Beslutning: ikke, uagtet Directeurens Anmeldelse, at befatte sig med hans Stykkers Opførelse; hvorimod han, overbeviist om deres Fortræffelighed og sin Magt til, trods Truppens Opsætsighed, at bringe dem til Opførelse paa det af ham selv entreprenerede Theater, udgav endnu hele tre i Løbet af to Maaneder. Tvedragtens Sæd var imidlertid allerede lagt, og Skuespillerne bleve mere og mere egenraadige.

General Arnold havde strax efter at der, ved den Thielo forundte Tilladelse til at anrette danske Skuespil, var gjort et saa stærkt Indgreb i den fra Capion til ham overgaaede Eneret til Comediers Opførelse i Kjøbenhavn, været betænkt paa at sikkre sig Opretholdelsen af det ældste af sine to Privilegier, udstedt under 7de Marts 1720, ved hvilket han blev berettiget til ogsaa at give de Forestillinger, som vare tilladte Thielo, og endvidere, aldeles udelukkende, alle saadanne som vare udenfor dennes Privilegium. Generalen indgav strax Ansøgning om at maatte forundes kongelig Confirmation paa bemeldte sit Privilegium, og opnaaede den under 3die Marts, inden man endnu havde kunnet begynde de danske Skuespil.

Uagtet Acteurernes Uenighed med Entrepreneuren fremmedes imidlertid Værket, ved ivrige Øvelser, saa rask, at man Fredagen den 14de April 1747 kunde aabne Theatret med „Den politiske Kandestøber". Denne og endeel af de følgende Forestillinger bleve beskedent anmeldte som „Prøvecomedier", men gaves dog for Betaling. Anmeldelsen skete ikke fra Directeuren; det hed: „Acteurerne ved den danske Comedie give tilkjende, at de denne Sommer agte at habillere sig, og at forestille adskillige Skuespil for et lidet Antal af Tilskuere; men saasom de imidlertid

have Mangel paa Subsistence og en og anden Omkostning maa gjøres, da nødes de til at sætte en Priis for dem, som disse Prøvestykker ville ansee." Betalingen var for en Billet til Parterret eller Galleriet to Mark; en Plads paa den forreste Rad Stole (i Parterret), der „altid staaer vacant for høifornemme Personer, som maatte komme", betaltes med tre Mark.

Med denne første Forestilling af dette Selskab og i dette Huus grundlagdes den danske Skueplads, som paa fire forskjellige Steder, i fem Theatre og under meget omverlende Kaar, men uden nogen Afbrydelse ved Nedlægning, nu har bestaaet i 109 Aar. Tilskuerne bleve overraskede ved en i det Hele uventet god Udførelse, som høstede levende Bifald. Om Rollebesætningen veed man kun, at Als spillede Mester Herman og Londemann Henrik, begge til ikke blot Publikums, men ogsaa Holbergs store Tilfredshed; samt at de øvrige Roller maatte, paa Grund af Personalets Utilstrækkelighed, fordeles saaledes, at de fleste Acteurer — som Rose, der var Sivert Posekiger og en Raadsherre, og Ørsted, der spillede Værten og nogle andre Smaaroller, — udførte to eller flere.

Med „Prøvecomedierne", som alle vare holbergske Stykker, fortsattes nu hver Onsdag, og fra Juni hver Mandag og Fredag; de afbrødes endog kun for nogle Dage da den toaarige Kronprinds Christian døde. Forestillingerne begyndte, som paa Theatret i Grønnegade, Klokken 5. Besøget var stærkt, enkelte Stykker maatte endogsaa gjentages flere Gange „efter mange Fornemmes Begjæring." Skuespillerne bleve meget tidligt, med Hensyn til Lønningen, inddeelte i tre Klasser: den 1ste havde 6, den 2den 4, og den 3die 3 Rdlr. om Ugen; hvorved

maa bemærkes, at alle Fornødenheder havdes, i Gjennemsnit, for omtrent Trediedelen af hvad de nu koste. Efterhaanden som Acteurerne stege i Yndest hos Publikum optraadte de mere fjendtligt imod Directeuren, der, allerede som Tydsker, var dem en Torn i Dinene. Da de aldeles ikke vilde lade ham komme til at vise sig paa Scenen i Egenskab af Forfatter, betragtede han dem som Opsætsige, der vilde formene ham Adgang til fortjent Berømmelse; derimod var han for dem kun en ørkesløs Person, som ved et Stykke Papiir havde skaffet sig Besiddelse af den Myndighed og Indtægt, der, i deres Tanker, alene tilkom dem, som Sjelen i Foretagendet. Uenigheden gav allerede i Mai Anledning til en Standsning, men endnu stod han saaledes imod, at han kunde bekjendtgjøre, at Forestillingerne atter vilde begynde naar han, „Thielo, lod avertere derom.“ Da Acteurerne ikke igjen kunde komme til at spille uden paa hans Privilegium, maatte de dengang falde tilføie, men indgik en Sammensværgelse for, saa snart Leiligheden tilbød sig, at fratvinge ham Herredømmet ved en Forraskelse. En Aften i Midten af Juni, da Huset var fuldt af Tilskuere og Forestillingen skulde til at begynde, brød Opstanden ud: de omringede alle Thielo og erklærede, at de hverken nu eller i Fremtiden vilde spille, dersom han ikke forpligtede sig til at gjøre dem deelagtige i Privilegiet saaledes, at Bestyrelse, Udgift og Indtægt bleve fælles for dem og ham. Skrækket af Oprørernes bestemte Tone og Samdrægtighed i et Dieblik, der fordrede en hurtig Afgjørelse, vidste den af Alle forladte Thielo ikke at finde nogen Udvei: han maatte opfylde deres Forlangende.

Efter denne Omvæltning blev givet endnu et Par „Prøvecomedier“. Fra den 26de Juni bortfaldt denne om

Overbærelse bedende Benævnelse; de ordenlige Forestillinger begyndte, idet der blev bekjendtgjort hvad der skulde „opføres", istedetfor at der tidligere anmeldtes hvad der skulde „prøves", og Billetterne solgtes af „Acteurerne", som saaledes ogsaa ligeoverfor Publikum indtraadte i Entrepreneurens Rettigheder. Sikkre paa at faae Magten, havde de allerede før denne Tid været betænkte paa at skaffe sig et nyt og rummeligere Theater. Salen i Bergs Huus havde man kun meent at afbenytte indtil Selskabet havde forsøgt om det formaaede at vinde Publikums Gunst saaledes, at det turde haabe at kunne bestaae; Scenen var meget mangelfuld, Tilskuerpladsen altfor lille og ubeqvem. Desuden ønskede Acteurerne at komme ud af Forbindelse med Berg, da han ikke alene tog høi Leie, men søgte anden Fordeel til deres Skade, og især, som Stadsmusikant, lod sig dyrt betale det lille Orchester, hvilket han modsatte sig, at Hoboisterne ved Fodgarden og Grenadererne leverede for billigere Priis. Ogsaa af en anden Aarsag var det dem af stor Vigtighed at faae en ordenligt indrettet Skueplads: De vidste, at General Arnold vilde falde dem i Næringen ved at tage Brug af sit Privilegium; da han nu søgte og fik kongelig Confirmation paa den, under 12te Mai 1721 givne, yderligere Forklaring deraf, som gik ud paa, at han udelukkende havde Ret til, foruden baade dansk og tydsk Comedie, at give Liniedands, Marionetspil og anden folkelokkende Lystighed, var det at befrygte, at de snart i en Gjøglerbande vilde faae en Medbeiler af det allerfarligste Slags, og for at de skulde turde haabe at kunne holde ham Stangen, maatte de nødvendigviis have et større, smukkere og bedre indrettet Theater.

Hvor ivrigt Holberg virkede for Acteurerne, endskjøndt han med stor Forsigtighed søgte at holde sit Navn udenfor Alt, hvad der om Foretagendet kunde komme til offenlig Omtale, sees bedst deraf, at han, allerede førend de havde anmasset sig Magten, kjøbte en paa Nørregade liggende Grund (uden Tvivl det nuværende Nr. 240) og tilbød at skjænke dem den, hvis de kunde skaffe sig Midler til Opførelsen af et Theater. Den blev imidlertid strax efter Erhvervelsen funden for afsidesliggende, og saavel han selv som de satte sig da i Bevægelse for at faae de Formaaende, der havde begyndt at betragte den opstaaende Skueplads med Velvillie, til at stemme Kongen for at gjøre Selskabet en Foræring med den ved Gjæthuset liggende saakaldte gamle Tjæreplads, der hørte til Holmen og hvorpaa allerede Frederik den Fjerde havde besluttet at opføre et Theater. — Strax da Acteurerne vare komne til Regimentet toge de alvorligt og formeligt fat paa denne Sag, ved, endskjøndt Privilegiet lød paa Thielo og endnu af Autoriteterne maatte betragtes som værende i hans Hænder, skriftligt at ansøge Kongen om bemeldte Grund, og tillige at andrage paa, fra Brandkassen at erholde tillaans en Sum, der vilde være tilstrækkelig til Opførelsen af et Theater. Ogsaa det sidste Andragende, hvormed man skulde formode, at de havde henvendt sig til Kassens Direction, stilede de umiddelbart til Kongen, af hvis personlige Gunst de altsaa især maae have ventet dets Opfyldelse. I saa Fald havde de ikke skuffet sig; han sendte det ufortøvet til Magistraten igjennem Over-Hofmarchalken og paalagde denne at tilkjendegive, hvorledes det var Hs. Maj.'s Villie, at man, saa vidt muligt, skaffede den omsøgte Sum tilveie. Nogle Dage efter Afsendelsen indtraf en Omstændighed, der meget fremmede Acteurernes Anliggende.

Kongen havde lovet Geheimeraad Grev Claus von Reventlau, at han den 16de August vilde være hans Gjæst paa Holtegaard. Der blev truffet store Foranstaltninger til at gjøre Festen saa pragtfuld og behagelig som muligt. Den unge Otto Mandrup Greve af Rantzau, en meget lærd Herre, der skrev baade latinske og danske Vers, ja endog talte Græsk som sit Modersmaal, skulde især være behjælpelig med at udfinde, hvilke Forlystelser der fornemmelig kunde formodes at ville more Kongen. Holberg, med hvem han stod i lærd Bekjendtskab, bragte ham paa den Idee, at lade opreise et Theater i Haven og give en af de danske Acteurer udført Forestilling, som skulde begynde med en af Greven selv forfattet Prolog. Dette blev iværksat til den høie Gjæsts store Fornøielse. Grevens Prolog, der er mærkelig som Aabningstalen til den nuværende danske Skueplads es første Fremstilling for Kongehuset, var, i bogstavret Aftryk, saaledes lydende:

Ceres.	Pallas.
Mars.	Jupiter.
Venus.	Apollo.

Scena er i Haven under aaben Himmel.

Ceres.

Gudernes Egenskab bestaaer udi at giøre Folk lykkelig, det er derfor jeg med Fornøyelse kaster mine Øyne paa disse Nordiske Riger; længe nok har Mars stræbet imod mig, og rundt omkring i Verden giødet saa mange andre Lande med Blod, men til dette Norden haver Skiebnen beskikket en Regent, som er dannet til alles Glæde, under hvis Regimente Bonden kand høste udi en rolig Ager-Reen, Han selv er deres beste Ven, og elsker

dem ligesaa meget som jeg. Men der kommer den forskrekkelige Mars.

Mars (kommer frem med Kanoner, Pauker og Trompeter).

Jeg hørde Ceres rose den Nordiske Regent. Alt hvad hun sagde om Ham vil synes en Digt for Efterkommerne, men er en Sandhed for den nu levende Verden; Han elsker hver Mand i Landet, ej som en Konge i Almindelighed sine Undersaattere, men som en Fader sine Børn, men just dette vil giøre ham forskrekkelig for sine Fiender; Hver Mand i Landet vil opofre sig for ham; jeg vil selv ledsage Ham i ald Farlighed, paatage mig Hans Skikkelse i de vanskeligste Lejligheder, den fæle Død og Skræk skal gaae frem for ham.

Ceres.

Saa vil da Mars allene regiere over Ham. Ned Landets Lykke og Velstand ligger mig for meget paa Hiertet for at tilstæde, at Mars skal aldeeles indtage Hans Hierte. Jeg er vis paa jeg altid skal beholde en Deel derudi og at Han „ „

Mars.

Ja Ceres, I maa sørge for Landets Velstand imedens at jeg giør Ham uovervindelig.

Venus.

Her tretter tvende Guder om en Konge, som jeg har selv dannet. Hans Ojne, Hans Skabning, alt udi Ham, er behageligt, er Han den kiækkeste til Hest, saa er Han og den dejligste under Hans Throne, spør kuns alle Fruentimmer i Landet, om det ikke er vel grundet.

Pallas.

Det er ikke den første Gang Søster, vi toe har været ueens, beholdt I Ret med Jeres Paris, saa var det fordi

Han var en Printz som skattede Vellyst højere end Viisdom. Med denne Herre faaer I ikke saa let vundet Spil. Jeg samtykker gierne Ceres og Mars, ved min Klogskab skal han forfremme Landets Flor og Velstand, min Hielm skal i Feide giøre Ham uovervindelig; Hans Øjne og Skabning, som Venus med ald rette berømmer, har noget alt for Mandhaftigt, til at hun bør tænke paa at tilegne sig Ham, der er snarere et Minervæ Mesterstykke; Er han yndig, veed han at behage, saa veed dog jeg og derhos at indskyde udi alles Hierter den vedbørlige Erbødighed; Ney denne dyre Printz ligger mig for meget paa Hiertet, for saaledes at opgive hannem. Fra Hans spæde Alder har jeg været usynligen hos Hannem og skal saaledes fremture.

Jupiter.

Jeg hørte her en Strid paa Olympo, for at stille samme kand jeg ey bedre end læse den mig overdragne Skiebnens Bog, som alle Guder, ja jeg selv bør adlyde.

(Han læser.)

Der skal fødes en Printz udi Dannemark som vil og skal giøre sit Folk lykkelig, elsket af sine Undersaatter, frygtet af sine Fiender. Uretfærdighed skal bæve for hans Throne, den fattige husvales, den rige ey forfølges, alle glædes, den fæle Atropos skal skiælvende nærme sig Hans Kridhvide Hovet. Saa siger Fata.

Apollo.

Hvad Skiebnen byder her, med Glæde vi samtykke.
Lev længe FRIDERICH til tvilling Rigets Gavn,
Din Crone og Din Dyd som Dig saa herlig smykke
Giør vist udødeligt Dit dyrebare Navn.

Vivat. Vivat. Vivat.

De valgte Stykker, paa hvis sceniske Udstyr der blev anvendt største Omhu, vare „Maskeraden" og „Didrik Menschenskræk". Kongen fandt sig saa særdeles tilfreds med Udførelsen, at han Dagen efter sendte Acteurerne 100 Rdlr. og lod dem sige, at hvis han kunde gjøre Noget for dem, da skulde de frit anholde derom. Efter Holbergs Raad grebe de Leiligheden og bade om Fremme for deres to indgivne Andragender, samt at det Thielo forundte Privilegium nu, da de havde truffet Overeenskomst med ham, maatte blive overført paa dem. Kongens naadige Optagelse af deres Bøn forstærkede saaledes den Velvillie, de allerede havde mødt hos Magistraten, Brandkassens Direction og andre Vedkommende, at der med en aldeles usædvanlig Hurtighed blev angaaende Laanet taget Beslutninger, som syntes at være dem i høieste Maade fordeelagtige. Allerede den 28de August tilskrev nemlig Magistraten Over-Hofmarchalken, hvorlunde den, som Følge af at han havde tilkjendegivet det som Hs. Maj.'s allernaadigste Villie, havde gjort sig Møie for af Brandkassen at skaffe Acteurerne det attraaede Laan, „men" hed det, „da det med Brandkassen haver den Beskaffenhed, at Directeurerne, efter den kgl. allernaadigste Fundations Indhold, ikke maae udlaane høiere Summa paa Prioritet i Huse herudi Staden, end en vis Andeel af den Summa, et Huus bliver vurderet for naar det ganske er bleven opbygget og i Kassen forsikkret, og det ikke er venteligt, at Comediehuset kunde blive saa høit taxeret, at det for den fulde til Bygningen behøvende Capital kan eragtes for et trygt Pant, særdeles om Comedierne deri med Tiden skulde cessere og det til andet Brug i saa Fald maatte ombygges og indrettes, saa vil det være fornødent til Brandkassens Sikkerhed,

at der haves suffisante Mænds Caution for den øvrige Summas Afdragelse til visse bestemte Terminer, tilligemed Renterne af den fulde Capital. Og paa det Vedkommende kunde see sig præcaveret for denne Caution formene vi, at Huset med saadanne allernaadigste Privilegier først ville forsynes, som hosfølgende allerunderdanigste Project indeholder, der tillige foreskriver hvorledes alle Ting ved Comedierne skulle dirigeres. Maatte det derfor allernaadigst behage Deres kongl. Majestæt saadant et Privileigum paa det agtende Huus allernaadigst at meddele, kunde det Øvrige derefter med desto mindre Besværlighed finde sin Rigtighed, naar Banden først tillige var forsynet med Skjøde paa den allerunderdanigst søgende Grund ved Gjæthuset, som dertil findes beqvem, og strax den behøvende Foranstaltning til Husets Opbyggelse da blive iværksat."

Saaledes havde Stadens høieste Øvrighed, hvis Bistand havde mere at betyde end alle Velynderes personlige Indflydelse, ved at anføre Grunden til at Laanet under nærværende Omstændigheder maatte afslaaes, ikke alene paaviist Forholdsregler ved hvilke der aabnedes Udsigt til at det muligen dog kunde opnaaes, og som vilde medføre Bevilgelsen af Acteurernes Andragende om Byggepladsen, men taget Anledning til at fremsætte et udførligt Forslag til Privilegiet og deri optage en Plan til Værkets Bestyrelse og Udførelse, hvilket naturligviis maatte blive Sagen til særdeles kraftig Anbefaling hos Kongen.

Ogsaa paa andre Maader yttrede sig en levende Deeltagelse for den opstaaende danske Skueplads. Den bekjendte tydske Lærde og Digter J. E. Schlegel, som nød stor Anseelse i de høiere Kredse, skrev „Von Errichtung eines Theaters in Kopenhagen", og „Gedanken zur Aufnahme

des dänischen Theaters", hvilke indeholdt flere gode Bemærkninger, samt digtede nogle tydske Tragedier og Comedier, udtrykkeligt bestemte til, i dansk Oversættelse, at opføres i Kjøbenhavn, hvilket der dog, uden synderligt Tab, ikke blev Noget af; Suhm forfattede en treacts Comedie, „Den uformodenlige Lykke", som rigtignok ligeledes ikke blev opført, da Holberg gav ham den tilbage med Betydning om, „at den ei duede meget"; og endvidere anmeldte „adskillige Personer, som ere istand til at forfærdige og dømme om Comedier", at de havde slaaet sig sammen, for, efter Gottscheds Exempel, baade at udgive originale og oversatte Stykker, som de ved nøie Undersøgelse havde fundet at være efter Reglerne, og at vise Maaden, hvorpaa Skuespil skal forfattes efter Reglerne: et Foretagende, som heller ikke bar Frugter for Skuepladsen. — Bedst mærkedes den stigende Deeltagelse gjennem Acteurerernes Kjæphøiethed. Nu, fem Dage efter Forestillingen i Holtegaards Have, da de ikke mere troede at behøve at fire for Thielo, erklærede de offenligt, at hans Foretagende med Udgivelsen af Comedier, som „bære Titel af at være for den danske Skueplads" var „ganske imod deres Villie og Samtykke," og at de „reent ud tilstode, at de aldeles ingen Part havde udi disse Comedier, ikke heller havde isinde at opføre nogle af dem", samt tilføiede, at „endeel fornemme Personer allerede havde gjort Begyndelsen med at oversætte smukke Comedier af andre Sprog i det danske, eller selv at gjøre nye Stykker." Tillige underrettede de Publikum om, at dersom Nogen herefter vilde opholde sig imellem Coulisserne eller paa Theatret, — hvor der, ligesom tidligere i Grønnegade, var, til fornemme Tilskuere, paa Siderne sat Stole, som dog, formedelst det indskrænkede Rum,

maatte borttages, naar der gaves „saa store Præsentationer at det ganske Theater fyldes af Acteurer", — da kunde det ikke, som hidtil, tillades ved at man havde taget Billet til de forreste Stole i Parterret, men maatte betales med 4 Mark.

Dog, just paa samme Tid som Alt syntes at gaae saa glædeligt for Acteurerne, begyndte deres farligste Fjende meget alvorligt at rykke nærmere. For at tage Nytte af sit Privilegium havde General Arnold indladt sig med „kongelig privilegeret Operateur, Oculist, Brokskærer, Saar- og Tandlæge" Julius Heinrich von Quoten. Denne, som ved sin Fader, den tidligere omtalte Bandeprincipal, var bleven velforfaren i theatralske Affairer, skulde, imod at give Generalen 10 Rdlr. for hver Gang han afbenyttede hans Privilegium, have Ret til, paa et af ham indrettet Theater, at give de Arter af Forestillinger, som det lød paa. Den 16de August, netop i de Dage, da Lykken ret tilsmilede de danske Acteurer, begyndte han at forberede sit Foretagende ved at ansøge Magistraten om, at maatte blive overladt „den i Gothersgade paa Hjørnet (af Rosenborggade) for reformeert Kirke beliggende Plads til Comediehuus." Med en Buthed, der stak stærkt af imod den Forekommenhed, som vistes Acteurerne, svaredes ham, under 21de, at „han om Pladsen, som ikke er Stadens, maa henvende sig til Vedkommende", og at det, i ethvert Tilfælde, „ikke kan bevilges ham at bygge med Fjæle og Brædder, som hans Tanker ere." Med denne Besked søgte han en anden Grund, hvilken han endelig fandt i store Kongensgade i Over-Landbygmester Kriegers Haveplads (bag Eiendommene Nr. 59 og 63). Der begyndte han strax Opførelsen af sit Comediehuus, hvori han, under 3die October, medens

det endnu stod under Bygning, fik et Prioritetslaan af Overformynderiet. Baade for ham og den danske Skueplads reiste sig allerede en Medbeiler, idet der, tvertimod det ham af General Arnold udleiede Privilegium, den 13de October gaves en Taskenspiller og Liniedandser, Frantz Sarger, Tilladelse til i to Maaneder at øve sine Kunster, hvilket dog kom de danske Acteurer til større Fordeel end Tab, thi Sarger gjorde kun liden Lykke, fordi „hans kunstige Hest strax døde, ham til største Skade", og Acteurerne fik deres Musik for bedre Kjøb, eftersom det var blevet bevilget Hoboisterne, at „maatte betjene det ene Theater naar der i Staden var to."

Endeligen bleve de angaaende Tjærepladsens Afgivelse fra Holmen nødvendige Forhandlinger endte i Begyndelsen af November, og den 11te resolverede Kongen, at „Tjærepladsen gives til Acteurerne, og skal den Bygning, som opføres derpaa, kunne pantsættes til dem, som forstrække med Penge", samt, at „det tillades Acteurerne saasom der ikke i Vinter kan begyndes med Bygningen, at de imidlertid til et Theater indrette Tjærehuset, men som siden skal nedbrydes." — At Acteurerne havde ansøgt om det Sidste, var ikke blot for at slippe for den høie Leie til Berg, men især fordi de nu, da Besøget var i stadigt Tiltagende og von Quoten, der snart kunde aabne sit Theater, maatte befrygtes at ville trække stor Søgning, meget trængte til hurtigt at faae en Skueplads, der, ligesaa stor, smuk og beqvem som hans, laae paa et bedre Strøg, og hvori de, fremfor alt, kunde modtage Kongehuset, som de ikke havde turdet indbyde til et i en Borgers Huus tarveligt indrettet Theater. Omdannelsen af Tjærehuset blev strax begyndt og dreven med stor Iver.

Allerede den 20de November kunde von Quoten give sin første Forestilling. Schwarz siger, at den bestod af en tydsk Prolog, hvortil Musiken var componeret af en Capelmester Appel i Schleswig, og et tydsk heroisk Stykke „Phistophile“, forfattet af Linckwitz, som dengang var Skuespiller i Truppen og siden blev Over-Controlleur ved det danske Theater; men hvis det Sidste er rigtigt, da maa Stykket have havt den anførte Titel foruden den, hvorunder det blev bekjendtgjort, thi denne var: „Die träumende Liebe.“ Fra nu af gjaldt det for begge Selskaber om Liv eller Død, thi det var let at forudsee, at det ene af dem omsider maatte gaae under, og længe kunde Kampen ikke staae paa, thi intet af dem havde Evne til at bære noget betydeligt Tab. Von Quoten angreb med stor Heftighed og syntes at maatte faae Overlegenheden. Han aabnede et nyt, hensigtsmæssigt indrettet og udpyntet Theater, der ikke alene havde et Parterre og Gallerie — det Sidste til samme Priis som hos de danske Acteurer —, men ogsaa Loger for „Standspersoner“; han agerede i Begyndelsen fire Gange om Ugen, og det, for at trække alle Partier, baade paa Tydsk og Dansk, baade Tragedier, Comedier og lystige Nachspil; han gav saadanne holbergske Stykker, som man endog paa Theatret i Læderstræde ikke hidtil havde vovet at give sig ifærd med, og han havde en ny Trup, der talte adskillelige dygtige Medlemmer, som Clementin, Hortulan og Jfr. von Mandern, der alle Tre sildigere indtraadte blandt de danske Acteurer. Selskabet i Læderstræde søgte derimod for det første at holde sig oppe ved sine hidtil anvendte smaa Midler, og at det gjorde det og ikke, som det gamle Theaters Acteurer, lod sig friste til at ville lokke Mængden med bekostelig Øienslyst, men kun endnu ivrigere

stræbte efter at give sine Fremstillinger kunstnerisk Værd, var netop det, hvorved det afværgede den Ødelæggelse, som von Qvotens Anstrengelser truede det med. Hans meget afvexlende Repertoire var ikke ilde valgt og ualmindelig rigt; foruden flere romantiske Sørge- og Skuespil med Præsentationer og Spektakel, spillede han i Løbet af et halvt Aar tre af Molières meest yndede Stykker, syv holbergske Lystspil, hvoraf eet paa Tydsk, og nogle af de pudseerligste Harlekinader, saa at der var nok for Publikum at vælge imellem; men hans fleste Stykker fordrede et saa stort Antal Spillende, at han maatte besætte flere Roller med aldeles Uduelige, og hos Alle savnedes den Indøvelse, som de danske Acteurer nu havde havt Tid til at faae, og ved hvilken deres Forestillinger fik en Livlighed og Præcision, hvorpaa Publikum netop nu, ved Sammenligningen, ret lærte at sætte Priis. Saasnart det vonquotenske Theater havde tabt Nyhedens Tillokkelse, begyndte Søgningen mærkeligt at tage af, hvorimod de danske Acteurers Foretagende vandt et stærkt Opsving da Indretningen af Tjærehuset allerede i Midten af December var endt, saa at de den 15de kunde give den sidste Forestilling i Bergs Sal, for at rykke ind i et bedre Lokale, hvoraf de ikke skulde betale Leie.

De i Bergs Huus opførte Stykker vare:

Fra 14de April 1747, som „Prøvecomedier."

Den politiske Kandestøber.
Maskeraden.
Det arabiske Pulver.
Pernilles korte Frøkenstand.
Julestuen.

Fra 26de Juni, som Forestillinger,
(foruden de anførte).

Henrik og Pernille.
Geert Westphaler (1 A.)
Den honnette Ambition.
Den undselige Hyrde.
Didrik Menschenskræk.
Den pantsatte Bondedreng.
Erasmus Montanus.
Det tvungne Giftermaal.
Den sladderagtige Hyrde.
Fruentimmerets Skole.
De Usynlige.
Doctoren imod sin Villie.
Den nysgjerrige Ægtemand.
Jørgen Dingel (Georges Dandin.)

Den 18de December, Dronningens Fødselsdag, aabnede Acteurerne deres Theater i Tjærehuset med „Pernilles korte Frøkenstand“ og „Den forhexede Skaal.“ Baade Scene og Tilskuerplads vare, naar hensees til at Indretningen var foretaget i Hast og kun til midlertidigt Brug, meget tilfredsstillende, saa at de turde vente et hyppigere Besøg af de Fornemme. Men samme Aften fik ogsaa baade de og von Quoten en meget mægtig Medbeiler i den italienske Opera, som paa det for den indrettede Theater paa Charlottenborg aabnede sin Saison med „Farnase“, der, som Festforestilling i Anledning af Dronningens Fødselsdag, gaves for Kongehuset, og „hvorved alle Rangspersoner, ned til DHrr. Justitsraader, iberegnede“, havde faaet Tilladelse til at være nærværende.

Directeuren for dette Operaselskab var Pietro Mingotti, som havde sit Hovedopholdssted i Dresden. Allerede i 1743 havde Frederik den Femte, som Kronprinds, tilligemed sin Gemalinde, i Hamborg seet to Forestillinger

af hans Trup, som da stod i stor Glands, hvilken den nu for en Deel havde tabt, især ved at den berømte Rosa Costa, en af Datidens første Sangerinder, udmærket ved Ynde og Fremstillingstalent, ikke mere hørte til den. Disse Forestillinger havde behaget Frederik saa overordenligt, at han sendte Mingotti 100 Dukater for hver og meget beklagede, at den da i Kjøbenhavn herskende Tone ikke tillod at kalde ham derhen. Ikke saa snart var Landesorgen aflagt førend Mingotti, uden mindste Hensyn til den Skade, det vilde gjøre den saakaldte danske Skueplads, fik Tilbud om her at give Forestillinger fra Midten af December indtil Paaske, med en Understøttelse af 1000 Rdlr., foruden fri Skueplads, Musik og Bolig. Selskabets vigtigste Personer i 1747 vare: Paolo Scalabrini, en særdeles yndet og frugtbar Componist, der i flere Aar havde været Mingottis Capelmester; Francesco Darbes, gift med en Datter af den fra Frederik den Fjerdes Tid bekjendte Operadirecteur Keyser, Truppen meget nyttig som Sanglærer, Violinist, Componist, Forfatter af italienske Leilighedsdigte og Forretningsmand; Mad. Turcotti, Primadonna, meget musikalsk, men, ifølge den samtidige La Beaumelle, „en uhyre Kjødmasse, der ledsagede hver Stavelse med en Grimace eller Kraftbevægelse"; Grazia Melini kaldet Kamellini, en fortræffelig Buffasangerinde, fuld af Lune og elskværdig Overgivenhed; Antonio Casati, Kastrat, en i en ypperlig Skole udviklet Sanger, der ved Drik havde tabt noget af sin skjønne Stemmes Kraft og spillede med Armene hængende ned paa Siderne, men dog blev meget beklappet; og Pellegrino Gaggiotti, der udmærkede sig ved sit Spil i comiske Roller, men havde en slet Stemme. Repertoiret bestod meest af store tragiske Operaer, de fleste

componerede af Scalabrini; imellem Acterne udførtes comiske Intermezzer af Gaggiotti og Sgra Kamellini. Der blev spillet et Par Gange om Ugen, undertiden oftere. Priserne vare, i Forhold til de to andre Theatres og Pengeværdien, meget høie: Parterret 8, mellemste Gallerie 6 og øverste Gallerie 4 Mark. Ogsaa var for Standspersoner indrettet Loger i første Etage, som hver skulde betales med 200 Rdlr., for hele Saisonen, men da Mingotti ikke saaledes kunde faae dem afsatte, slog han dem sammen til et Gallerie, hvortil „Damer og Folk af Qvalitet“ kunde til hver enkelt Forestilling faae en Billet for en Dukat. — Selskabet gjorde i Begyndelsen umaadelig Lykke: den fine Verden blev sat i en saadan Henrykkelse, at man i alle fornemme Kredse kun hørte tale om den hele Forestillings ubeskrivelige Deilighed, og de unge Adelsmænd løb fra en Familie til en anden, for at give deres Beundring af de mageløse Italieneres Sang og Spil Luft i de meest gløende Lovtaler.

Den 20de December begyndte Operaen sine Forestillinger for det betalende Publikum, og samme Dag nøde de danske Acteurer den Ære, ved Opførelsen af „Den politiske Kandestøber“, at see den hele kongelige Familie i deres Theater, hvor der var anbragt en egen Loge for den. Det var dem til særdeles stor Anbefaling hos Publikum, at Kongen og Dronningen ikke alene strax, i høitideligt Optog og med stort Følge, gjæstede denne deres anden Forestilling, hvilken de, med Opbydelse af alle deres Evner, gave i Anledning af Fødselsfesten, men ogsaa af og til sildigere besøgte deres Theater, hvilken Naade, der altid var ledsaget af en betydelig Gave og trak fuldt Huus, ingensinde forundtes deres tydsk-danske Medbeilere.

Uagtet Pladsen var bleven Acteurerne skjænket og allerede tagen i Brug, udeblev endnu bestandigt den kongelige Resolution angaaende Privilegiets Overdragelse til dem, og uden den kunde der ikke træffes nogen egenlig Forberedelse til Anskaffelsen af den paatænkte Theaterbygning. Det særdeles Velbehag, hvormed Kongen havde seet Festforestillingen, bragte nu Sagen til hurtig Afgjørelse. Der blev, efter kongelig Befaling, strax i Magistratens Forslag foretaget saadanne Forandringer, som Mellemtiden havde gjort nødvendige eller nu fandtes passende — f. Ex. at Acteurerne benævntes „Trup" medens Forslaget overalt havde „Bande", — og under 29de December 1747 udgik følgende Privilegium:

„G. A. V. At, som Vi under 30te December Anno 1746, til det danske Sprogs Flor og til en sømmelig Forlystelse for Indbyggerne i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, allernaadigst have bevilget danske Skuespil sammesteds at maae indrettes og opføres, og Acteurerne, som have begyndt deslige Skuespil at forestille, allerede have aflagt saadanne Prøver paa deres Færdighed, som har udviist, at de kan blive Tilskuerne til Fornøielse; saa ville Vi, til at see denne Trup, som nu er bleven samlet, og ifølge høistbemeldte Vor allernaadigste Bevilling har begyndt danske Comedier, tilligemed de Personer, som videre herefter sig dertil maatte begive, fremdeles understøttet i hvis som maatte tjene til Truppens Vedligeholdelse og Comediernes Continuation, allernaadigst have forundt de danske Acteurers Comediehuus efterskrevne Privilegier.

(I Forslaget hedder det, at de danske Skuespil vare bevilgede til det danske Sprogs Flor og „den kongelige Residentsstads Ziir", men dette blev fundet for

stærkt og forandret til „en sømmelig Fornøielse for Indbyggerne." Endvidere: at „Acteurerne allerede skal have aflagt saadanne Prøver, o. s. v", hvilket, i Betragtning af at Kongen selv nu med stor Fornøielse havde seet dem to Gange, forandredes til at de „allerede have aflagt saadanne Prøver o. s. v.")

1.

Da der til Comediernes Fremtarv for det første behøves et anseligt Theatrum og et beqvemt og med behørige Loger, samt diverse Op- og Nedgang indrettet Huus, ved hvis Bygning de fornødne Præcautioner efter Brandforordningen skal iagttages, og Huset ellers med det Nødvendigste af Brandredskaber forsynes, men Carl August Thielo, paa hvis Navn høistbemeldte Privilegium lyder, ikke skal have de Kræfter, han kan samme bekoste; saa skal den ganske Trup, som nu er, eller herefter kommer, have Andeel i dette Husets Privilegier og Friheder, dog saaledes at samme stedse hefter ved det Huus, som nu til Comedier bliver apteret, paa det at samme kan være Panthaverne til desto ydermere Forsikring for den Capital, som til Hjælp til dets Opbyggelse maa laanes. Hvorimod bemeldte Thielo fremdeles, efter hans med nuværende Acteurer indgangne Forening, skal nøies med det, som han lige med en af Acteurerne i første Klasse af Comediernes Indkomst nyder, uden at tilegne sig nogen særdeles Rettighed alene i dette Privilegium fremfor de øvrige af Truppen.

2.

Den for Enden af Vort Gjethuus ved Holmens Kanal beliggende Grund og gamle Bygning, som Vi til et Comediehusets Indretning efter de danske Acteurers allerunder-

danigste Ansøgning allernaadigst skjænket og givet have, skal stedse have og nyde Frihed for Indqvartering, Grundskat, saavelsom al anden Byrde og Afgift, af hvad Navn være maatte, deraf at svare.

(I Forslaget ansættes kun 15 Aars Fritagelse for Indqvartering og Grundskat; og tilføies, at Acteurerne allerunderdanigst ansøge om den i Privilegiet nævnte Grund og Bygning, samt frit Skjøde derpaa).

3.

Det skal udi dette Huus alene og ingen andensteds i bemeldte Kjøbenhavn være tilladt at opføre alle Slags Skuespil, paa hvad Sprog det ogsaa være maatte, alt under anselig Straf, Comediehuset tilbedste, efter Politie-Collegii Kjendelse, for hver Gang Nogen befindes herimod at handle.

(Forslaget andrager ogsaa paa Eneret til Opførelsen af Maskerader og Opera, „ifald Vi i Tiden allernaadigst finder for godt samme her i Staden at tillade.“)

4.

Dog, som Os elskelige Hr. Hans Jacob Arnold o. s. v. den 3die Marts og 7de August næst afvigt haver erholdet Vor allernaadigste Confirmation paa de Privilegier, som forrige Comediehuus haver været tillagt, hvilke Privilegier Vi endvidere for ham og Arvinger allernaadigst have extenderet og forlænget paa 15 Aar fra denne Dags Dato, saa skal det staae hannem frit for, ligeledes at indrette et forsvarligt Huus, om han sig dertil vil resolvere, hvorudi han maa lade agere, og sig deraf maa benytte saaledes, som høistbemeldte ham allernaadigst forundte Privilegier hannem allernaadigst tillader og bevilger; men naar de i saa Maader

fornævnte Hr. General Arnold og Arvinger bevilgede Privilegier og Friheder efter de foreskrevne 15 Aar cesserer, da skal den Grund, som Vi nu til et Comediehuses Indretning allernaadigst skjænket og givet haver, tilligemed den derpaa sættende Bygning, alene være privilegeret, som forhen anført er, til at holde alle Slags Skuespil, som ere eller herefter udi Staden blive tilladt.

(Forslaget lyder paa, at Generalen skal for sin Livstid have Tilladelse til at lade agere; „thi efter hans Død skal samme Privilegium aldeles cessere." Tillige ommeldes, at „Banden" enten kan give Generalen noget Vist for at han ikke under sit Privilegiums Varighed skal noget „aparte Huus lade indrette", eller han kan, hvis han vil lade agere ved en anden Bande, „betale en vis Leie for hver Gang denne bruger de danske Acteurers Huus, som kan komme til Hjælp til deres Renters Betaling.")

5.

Vi ville og allernaadigst bevilge og tillade, at dette Huus maa bortleies til Assembleer og deslige Forsamlinger, hvorunder dog ei maa forstaaes Maskerader, som aldeles skal være forbudne, til hvem som det begjærer, om det findes tjenligt samme paa visse Tider eller visse Værelser deri at bortleie. Saa maa og den under samme Huus indrettende Kjælder bortleies til en Viintapper i Lauget, endskjøndt han haver sin aparte Laugkjæder, og maa den Viintapper, som samme bekommer, derudi bruge den Næring, som, efter Viintappernes Privilegiers 12te Post, Boldhuuskjælderen, efterdi samme nu er nedlagt, forhen har været tilladt.

6.

To eller flere fornemme og vederhæftige Mænd skal være Directeurer over Truppen og Comedierne, samt Oeconomien derved, hvilke Directeurer over Bygningen, som skal indrettes, slutte Contracter med Haandværksfolk og dennem, som skal levere Materialerne, assignere Pengenes Udbetaling til Enhver efter de i Contracten bestemte Terminer, og ellers siden føre Directionen ved Truppen og Indkomsterne i Tiden, naar Bygningen er fuldendet.

(Forslaget indeholder den vigtige Bestemmelse, at Acteurerne skulle formaae de ommeldte Mænd til at overtage Directoratet.)

7.

Saasom en anselig Capital vil behøves til Bygningens og Theatri Istandsættelse, saa skal Directeurerne for Comedierne til deres Sikkerhed, som vil forskyde Pengene, give deres Interims-Caution, at Bygningen saaledes af de Tid efter anden forskydende eller andre indsamlede Penge skal blive opført, at den kan blive Panthaverne et godt og sikkert Pant; og skulde Bygningen, naar den er færdig, ikke blive eragtet at være et trygt Pant for den forskudte og endnu behøvende Capital, da skal bemeldte Directeurer besørge saa meget paa Capitalen tilligemed Renterne aarligt afbetalt, at Panthaverne kan see sig sikkre ved Pantet efter Loven.

(Forslaget gik ud paa at Pengene til Theatrets Opførelse skulde tilveiebringes enten ved Subscription af Tilskuerne — det vil sige, ved at Lysthavende forpligtede sig til at forstrække med Penge imod at erholde et bestemt Antal Pladser, — eller i andre Maader „paa Bandens Vegne.“

8.

For den laanende Capital skal alle Personerne af Truppen give deres Panteobligation med første Prioritet saavel udi Bygningen og Grunden som udi Privilegiet, hvorudi Truppen paa egne og deres Efterkommeres Vegne, een for alle og alle for een, in subsidium skal forbinde sig at holde Panthaveren skadesløs, og rigtigt til de ansatte Terminer at afbetale det, som paa Capitalen og Renterne bliver contraheret om at skal erlægges. Udebliver saadan Betaling da staaer det Panthaveren frit for at træde til sit Pant, og af Huset samt dets Indkomster, tilligemed Indkomsterne af Comedierne eller andre Skuespil, som da blive brugte, forlods at gjøre sig betalt.

9.

Truppen maa ikke dissolveres uden Directeurernes Forevidende og Samtykke, og at de see at kunne skaffe Panthaveren sine Penge skadesløs.

(Forslaget tilføier: „Naar en Acteur eller Actrice kan finde bedre Emploi og vil tage sin Demission, maa det ikke formenes, dog maa ingen af dem som ved denne Bande været haver, sig til en anden Bande her i Landet begive, under tilbørlig Straf.")

10.

Til desto bedre Forsikring for Directeurerne, som besørger Panthaveren betalt, skal Acteurerne, saa længe Comedier holdes, af hver Comedies Indkomst, naar Omkostningen er fradragen, aflægge 10 Procent, som skal vedvare i det mindste saa længe indtil saa stor Capital til Panthaveren er betalt, at han i Bygningen og Grunden kan see sig nøiagtigt forsikret.

11.

Comediernes Holdelse og Acteurernes Forhold, saa vidt dette Selskab vedkommer, tilligemed hvis videre derudinden kunde forefalde, beroer altsammen paa Directeurernes Decision, hvilken Acteurerne haver sig efterrettelig at holde. I Særdeleshed skulle og Directeurerne derhen see, at Truppen stedse kan bestaae af skikkelige Personer, og at Comedierne for en billig Betaling opføres, samt at intet derudi forhandles, som anrører Religionen og den Hellige Skrift, eller strider imod Ærbarhed og god Ordning, eller kan være Publikum til nogen Forargelse. Skulde nogen Acteur eller Actrice, enten formedelst Uduelighed, Forsømmelse, Liderlighed, Opsætsighed eller anden vigtig og billig Aarsag findes uværdig til denne Forretning, da ankommer det paa Directeurernes Decision, om han eller hun fra Truppen, dens Fordele og Privilegier skal excluderes, ligesom og hvem der skal antages i deres Sted, som afgaaer, samt om flere end de nuværende Acteurer og Actricer maatte behøves, dennem ligeledes at antage. Hvorefter o. s. v."

Dette Privilegium syntes at maatte være Acteurerne overordenlig fordeelagtigt; det lød i de klareste Udtryk paa dem, Grunden blev dem foræret, Huset, hvorved alle Rettighederne kom til at hefte, skulde tilhøre dem, det var dem der udelukkende havde Ret til Udbyttet af Foretagendet, og Bestemmelserne vare dette saa fremmelige og sikrende som muligt. Ogsaa meente uden Tvivl Magistraten, der havde affattet Privilegiet, ligesaa vel som Kongen, der gav det, at det virkelig vilde skjænke og bevare Acteurerne alle de Rettigheder og Fordele, som det tilsagde dem. Men de Forbeholdenheder, der maatte tages formedelst de

Privilegeredes Uformuenhed til selv at udføre Værket, gjorde det umuligt. Det er indlysende, at Directeurerne, som skulde sættes over Truppen, uden dens Valg, maatte blive dem, til hvem Alle, der fik Fordringer paa Anstalten, vilde holde sig. Disse Mænd, som desuden bemyndigedes til at antage og afskedige Acteurer, altsaa: til at optage i eller udelukke fra Privilegiet hvem og hvor mange de fandt for godt, bleve saaledes, ved at Ansvaret kun paahvilede dem, de egenlige Herrer over Foretagendet, der ikke kunde ventes i en lang Aarrække at ville opnaae det Overskud, som var fornødent til at nedbringe den laante Capital saa vidt, at Acteurerne kunde indtræde i deres Eiendomsret. At der ikke, — som vilde være blevet aldeles nødvendigt, hvis Privilegiet i Sandhed havde skjænket Truppen nogen personlig Fordeel, — var optaget Bestemmelser om hvorledes og i hvilken Grad Ind- eller Udtrædende skulde opnaae eller miste Andeel i Samfundets Eiendom, det var i Grunden fuldkommen ligegyldigt, da saadanne Spørgsmaals Afgjørelse, som ogsaa vilde have været saare vanskelig, aldrig kunde ventes at blive fornøden. Privilegiet stillede kun Acteurerne i det Forhold, at de kunde kalde sig Besidderne af en Eiendom, som der var givet Andre lovlig Raadighed over, og derfor af deres Hjertes Grund pukke paa deres Ret til at byde, hvor man paalagde dem at lyde, samt istemme Klager over, at Directionens Forholdsregler ødelagde hvad der tilhørte dem; Noget, som de, til Afbræk for den gjensidige Tilfredshed, heller ikke forsømte.

Samtidigt med Privilegiets Udstedelse blev af Kongen udnævnt den første Direction, som ved Holbergs Indflydelse kom til at bestaae af: Etatsraad, General-Procureur Wartberg, en jovial, meget dannet Mand,

Omgangsven af Holberg, og saa velbelæst i hans Skrifter, at han kunde „Peder Paars" udenad; Agent Andreas Bjørn, en særdeles rig og anseet Kjøbmand, som havde betydelige Skibsværfter og drev stærk Handel paa Vestindien; Søren Jørgensen, ogsaa en meget velhavende og almeenagtet Kjøbmand, der tillige var Overformynder og i Marts 1749 blev Raadmand i Kjøbmand; samt den før omtalte forhenværende Skuespiller Frederik Pilloy, der, som Viinhandler, sad i gode Omstændigheder, havde eget Sted, Part i et Skib, tre Actier i Handelscompagniet og et saa godt Navn for Soliditet, at han, tilligemed den tidligere nævnte Kammerraad Pauli, var valgt til Kasserer ved det i 1747 oprettede „Societet til Enkers Pension". Et Overtilsyn, der ikke var forordnet i Privilegiet, men som Directionen ikke destomindre stiltiende fandt sig saa afhængig af, at dets Yttringer i Almindelighed vare den en Lov, førtes desuden af Over-Hofmarchalk Adam Gottlob Moltke, Kongens fortrolige og meget formaaende Ven.

Samme Dag som Privilegiet for de danske Acteurer fik kongelig Underskrift, udstededes der, som i det er ommeldt, et Extensions-Privilegium for General Arnold, hvilket var saaledes lydende:

„G. A. V. At eftersom Os elskelige Hr. Hans Jacob Arnold, Ridder o. s. v. for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledes han til Etienne Capion, som af Vor elskelige kjære Farfader, salig og høilovlig Ihukommelse, den 7de Marts 1720 og 12te Mai 1721 var bleven forundt allernaadigst Privilegium paa Comedier og alle Slags Skuespil at indrette og holde i Vor Kongl. Residentsstad Kjøbenhavn, skal have laant og forskudt en anselig Capital til et velindrettet og beqvemt Comediehuses

Opbyggelse, som og af ham paa General Arnolds Bekostning blev opført, hvorefter han har maattet lade sig udi Betaling bemeldte Privilegier overdrage, og hos Vor elskelige kjære Hr. Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, allerunderdanigst begjære paa sit Navn allernaadigst confirmeret; men da Comedierne fra 1729 af have cesseret, og derved en Capital af 7000 Rdlr. imod atten Aar for ham været frugtesløs og udaf Hænderne, haver han nu, efter at han under 3die Marts og 7de August næstafvigte ligeledes er bleven forundt Vor allernaadigste Confirmation paa foranskrevne tvende Privilegier, dog med saadan Clausul, at Carl August Thielo ved den ham da allerede bevilgede Frihed, danske Comedier at indrette, skal vedligeholdes og ham samme være tilladt, ifølge af ovenskrevne for ham af Os saaledes confirmerede Privilegio, tilladt Julius Henrich von Quoten at maae i bemeldte Kjøbenhavn forestille og repræsentere danske og tydske Comedier og Tragedier, samt derhos bevilget ham, at han og ingen anden maae forestille Liniedandsere, Marionetter eller deslige Nachspil, og udi sit dertil apterede Huus holde Assembleer og deslige Forsamlinger, som han med megen Forskud, imod noget til General Arnold at erlægge, skulde istandsætte, og de vedkommende Personer antage, hvormed bemeldte von Quoten allerede haver gjort Begyndelse med Bekostning; derfor fornævnte General Arnold, i Henseende til den Skade, han ved foranskrevne Privilegium indtil nærværende Tid haver maattet tage paa Capital og Renter, allerunderdanigst haver indstillet, om han og Arvinger ikke derved allernaadigst maatte vedligeholdes i de paafølgende 15 Aar, saa at ingen uden han og Arvinger, eller den, som af ham og dennem dertil gives Tilladelse, maatte være bevilget at

forestille og repræsentere Liniedandsere, Marionetter og deslige Excercitier eller Skuespil, samt holde Assembleer; da ville Vi, efter herom allerunderdanigst gjorte Ansøgning og Begjæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at meerbemeldte for fornævnte General Arnold af Os allernaadigst confirmerede Privilegier maae for ham og Arvinger, fra denne Vor allernaadigste Bevillings-Dato af, være extenderede og vedvare udi 15 Aar, og den eller de, som han dertil giver Tilladelse, sig deraf udi foranskrevne 15 Aar efter Privilegiernes Indhold maae benytte, dog saaledes, at under Assembleer ei skal forstaaes Maskerader at holde, saasom samme aldeles skulle være forbudne; desligeste at de danske Acteurer og det dennem skjænkede Comediehuus skal conserveres og forblive ved de dennem ligeledes under Dags Dato allernaadigst skjænkede Privilegier og Friheder. Forbydendes o. s. v."

At von Quoten, ved Aabningen af det midlertidige Theater paa Kongens Nytorv og Italienernes Forestillinger paa Charlottenborg, paa eengang fik to overmægtige Fjender at bekæmpe, gjorde ham ikke modløs; som en driftig og resolut Entrepreneur opbød han alle sine Evner til at staae imod. Samme Dag som begge Skuespil aabnedes, den 18de December, nedsatte han, under Paaskud af at „Spectatores havde besværet sig over den lange Vei", sine Billetpriser, — Logerne til 8, Parterret til 2, Galleriet til 1 Mark —, og allerede i Forveien havde han truffet Foranstaltninger til at træde i Skranken med saadanne nye Præsentationer, som det maatte ventes at Mængden især vilde løbe efter. Den 2den Januar 1748 tilkastede han endog Italienerne Feidehandsken ved at han, til forhøiede Priser, lod, af „nogle udi Musiqven velerfarne og for-

standige Studiosis" opføre en „til Dronningens høie Geburts-Dag nye forfærdiget tydsk Operetgen eller Sjungespil, die gekrönte Tugend kaldet", og fra Dagen efter bleve hans Forestillinger, hvori det ikke manglede paa nye store Stykker, „beprydede" med „kostelige Dandse af to Personer" og „nogle Kunster af en engelsk Mand, som blive værd at see", hvilke Herligheder, saa snart som Nyheden gik af dem, afløstes med nye Harlekins-Nachspil, saakaldte Balletter og anden Moerskab. Trods sine store Anstrengelser vilde det imidlertid ikke lykkes ham at skaffe sig et Tilløb, der kunde dække Udgifterne; det skuespillystne Publikum var deelt imellem de danske Acteurer og Italienerne. Ved Paasketid fik han endelig de sidste af Halsen; den 15de Marts sluttede de deres Forestillinger, som i den sidste Tid havde tabt meget af Tiltrækningskraften, og toge bort, med Undtagelse af Scalabrini og hans Kone (Buffasangerinden Kamellini), for hvem der her tilbød sig en fastere Stilling. Scheibe var afgaaet som Capelmester og taget til Sønderborg paa Als, for der at fuldføre sin „Thusnelda", den første tydske regelmæssige Opera, og aabne en musikalsk Underviisningsanstalt for Ungdommen; Scalabrini havde saa godt vidst at indsmigre sig, at han allerede inden hans Afgang var den udkaarede Capelmester; hans Kone blev udnævnt til Hofsangerinde, dog uden Gage. Skulde man have en Italiener, der ikke kjendte Landets Sprog og kun italiensk Musik, da var Scalabrini ikke den værste, man kunde faae fat paa; han besad virkelig musikalsk Genie, og var især rig paa smukke, flydende Melodier. Ved hans Ansættelse, den 1ste Juli 1748, var Capellets Etat:

Capelmester Scalabrini	600	Rdlr.
Hofsanger Johann Otto Diener, (som i 1746 var antaget istedetfor Riemschneider) .	650	—
Hofmusikus Craatz	300	—
Hofviolons: Winther og Friedhoff à 400 Rdlr.	800	—
Hofviolons: Storck, Sparkjær, Hartwig, Eyer, Buchholtz, Voltmar, Ortmann og Gottwald à 300 Rdlr.	2400	—
Hofviolon Breidendich	260	—
	5010	Rdlr.

Efter at baade Acteurerne og von Quoten havde holdt en Maaneds Paaskeferier, begyndte de paa en og samme Dag, den 17de April, igjen deres Forestillinger. De havde ikke endnu blot hinanden indbyrdes at bekæmpe; Liniedandseren Frantz Sarger var bleven i Kjøbenhavn og gjorde dem, med et forøget og bedre Personale, stort Forfang. Von Quoten havde ikke forsømt at værne om sin leiede Eneret til at opføre Liniedands. Ved hans alvorlige og velbegrundede Forestillinger var General Arnold bleven nødt til for Bythinget at sagsøge Sarger, fordi han, til Trods for hans Privilegium, fortsatte sine Kunster; men ved en kongelig Bevilling, der ganske stred imod Privilegiets Ordlydende, var det, paa Grund af „at Generalen ikke havde endnu givet Nogen Frihed til at opføre Liniedands", blevet Sarger tilladt at agere indtil den 18de Juni. Og ikke nok med at von Quoten saae sig sin gode Ret beskaaren ved denne Vilkaarlighed; paa samme Tid tilføiedes ham ny Vold og Meen ved at et fransk Skuespillerselskab, ogsaa tvertimod den i de af ham benyttede Privilegier givne, gjentagne og end yderligere stadfæstede Tilsikring,

under 27de April forundtes Tilladelse til at agere Tragedier og Comedier i Kjøbenhavn.

Den fornemme Verden havde strax, da Skuespil igjen bleve tilladte, ønsket at see et fransk Skuespillerselskab indforskrevet og gjort eneberettiget i Kjøbenhavn. Der var ogsaa fra formaaende Personer gaaet Indbydelser og gode Løfter til en Trup, som i et Par Maaneder havde givet Forestillinger i Hamborg. Efterretningen om, at den i Foraaret vilde komme hertil, satte alle Byens Petitmaitres i Henrykkelse og gav von Quoten Naadestødet. Efter at endnu eet rask Forsøg paa at vinde Mængdens Opmærksomhed var mislykket, saae han sig nødt til, med en Forestilling den 17de Mai, at ophøre for bestandigt, og fra det Oieblik blev der ikke mere Tale om Arnolds paa 15 Aar forlængede Privilegium, thi de Kunstmagere og Liniedandsere, som sildigere indfandt sig, spillede ikke paa det, men forundtes særegne kongelige Bevillinger.

De af von Quoten paa hans Theater i store Kongensgade givne Forestillinger vare:

1747.

M. 20. Nov. Die träumende Liebe.
O. 22. – Jacob von Tybo, (dansk; efter høie Velynderes Forlangende).
To. 23. – Don Pietros Todtengastmahl (Don Juan).
M. 27. – Aurora, (tydsk).
Ti. 28. – Jeppe paa Bjerget, (dansk).
O. 29. – Die spanische Blutmahlzeit oder Tugendspiegel der Damen.
To. 30. – Brynhilde eller Den ulykkelige Kjærlighed, (Tragedie; dansk).
M. 4. Dec. Jean de France oder Der deutsche Franzos, (Detharдingens Oversættelse).
Ti. 5. – Jens Gnier eller Pengepuger, (Den Gjerrige; dansk).
O. 6. – Don Pietros Todtengastmahl; (efter høie Forlangende).
To. 7. – Vielgeschrey eller Den Stundesløse, (dansk).
M. 11. – Jacob von Tybo; (efter mange fornemme Folks Begjæring).
Ti. 12. – Der grausame Nero oder Die triumphierende Liebe.

O. 13. Dec. Brynhilde. Et lystigt Nachspiel: Harleqvins Bryllup, med Dands af 6 Personer.
To. 14. - Der flüchtige Virenus oder Die getreue Olimpia; ein lustiges Nachspiel.
Ti. 19. - Der grausame Nero.
To. 21. - Jens Gnier; et lystigt Nachspil.
To. 28. - Vielgeschrey; et artigt Lustspil.

1748.

Ti. 2. Jan. Die gekrönte Tugend.
O. 3. - Dansk Forspil: Heraclitus og Democritus, „hvorudi anføres det meste, som kan siges for og imod Skuespil"; Den ædelmodige Dame; Dands af to Personer; adskillige Kunster.
To. 4. - Der flüchtige Virenus; nogle Kunster.
O. 10. - Vielgeschrey; nye Kunststykker.
To. 11. - Das Gespenst mit der Trommel; Kunster.
M. 15. - Das Gespenst mit der Trommel.
Ti. 16. - Heraclitus og Democritus; Den ædelmodige Dame; (efter Begjæring).
To. 18. - Ulysses und Penelope oder Die treue Beständigkeit. (Til de sidste tre Forestillinger lystige Efterspil, og „af en Engellænder spindes Glas saa fiint som et Haar".)
M. 22. - Jeppe paa Bjerget; lystigt Nachspil.
Ti. 23. - Pavona oder Das vierfache Liebes-Gefängniß; Schäferspiel; lustiges Nachspiel.
M. 29. - Den ædelmodige Dame; Arie imellem hver Act; Det levende Uhr, Nachspiel.
Ti. 30. - Den ellevte Juni; Lystigt Nachspil.
O. 31. - Jeppe paa Bjerget; Harlequins Bryllup.
M. 5. Feb. Jens Gnier; Die böse Grethe oder Harlequins Pattebarn, Nachspiel.
O. 7. - Jeppe paa Bjerget; Den udstoppede Harlequin.
F. 9. - Vielgeschrey. Oraklet, Nachspil, (dansk).
M. 12. - Den ellevte Juni. Oraklet.
O. 14. - Jeppe paa Bjerget. Oraklet.
F. 16. - Heraclitus og Democritus; Den ædelmodige Dame; Oraklet.
M. 19. - Heraclitus og Democritus; Den ædelmodige Dame; Ballet af 5 Personer.
Ti. 20. - Jacob von Tybo; Oraklet, forbedret med smukke Præsentationer.
To. 22. - Vielgeschrey; Oraklet, med andre smukke Præsentationer.
M. 26. - Jeppe paa Bjerget; Oraklet.
Ti. 27. - Kildereisen; Oraklet.

To. 29. Feb. Den ellevte Juni; Oraklet.
F. 1. Marts. Jean de France; Oraklet, med meget smukke Ornamenter.
M. 4. - Jens Gnier; Oraklet.
Ti. 5. - Prologus af 4 Philosophis; Brynhilde; Oraklet.
F. 8. - Heraclitus og Democritus; Den ædelmodige Dame; Ballet af 5 Personer.
M. 11. - Vielgeschrey; Oraklet.
Ti. 12. - Jacob von Tybo; Oraklet.
O. 17. Apr. Vielgeschrey; Den forherede Hjort.
To. 18. - Uden Hoved og Hale; Den forherede Hjort.
F. 19. - Jeppe paa Bjerget; Den forherede Hjort.
M. 22. - Uden Hoved og Hale; Der versteckte Hammel oder Die gelehrnte Liebe, Schäferspiel.
Ti. 23. - Heraclitus og Democritus; Brynhilde; Oraklet.
To. 25. - Jacob von Tybo; Der versteckte Hammel.
M. 29. - Tartuffe; Der versteckte Hammel.
Ti. 30. - Heraclitus og Democritus; Brynhilde; Oraklet.
To. 2. Mai. Den ellevte Juni; Der versteckte Hammel.
M. 6. - Tartuffe; Der versteckte Hammel.
Ti. 7. - Don Pietros Todtengastmahl; Oraklet.
O. 8. - Den ellevte Juni; Den forherede Hjort.
M. 13. - Amphitrion, „opføres med kostelig og bekostelig Præsentation"; „Et splindernyt forfærdiget Schäfer-Stykke."
Ti. 14. - Uden Hoved og Hale; Den forherede Hjort.
To. 16. - Jeppe paa Bjerget; Oraklet.
F. 17. - Amphitrion; Oraklet; Den forherede Hjort; „En artig Dands af en ny Dandser og Dandserinde". („Sidste Comedie og for Acteurerne").

Det stærkeste Vidnesbyrd, der kan føres for, at den holbergske Comedie da var i stor Yndest hos Folket, haves deri: at paa samme Tid som de danske Acteurer næsten kun opførte Holbergs Stykker, havde de paa von Quotens Skueplads vundet en saa fuldstændig Seir over de tydske Tragedier, Pragtstykkerne og de med Dands udsmykkede Harlekinader, at de, vistnok meget imod Entrepreneurens Ønske, i 31 af de anførte 65 Forestillinger kom paa Scenen som Hovedstykker, og to Gange endogsaa paa 6 lige efter hverandre følgende Spilleaftener.

Schwarz siger, at von Quoten „gik bankerot", men dette finder ingen Stadfæstelse i offenlige Kundgjørelser, som kun vise, at han tog fat paa sin gamle Næringsvei og endnu i 1751, Aaret efter at hans Fader var bragt paa Scenen i „Hexerie og blind Allarm", levede i Kjøbenhavn af at curere Tænder, sælge Brokbaand og udleie Maskeradedragter.

I de danske Acteurers Personale var foregaaet adskillige Forandringer. Iblandt de Afgaaede savnedes især Als, som, efter at have udmærket sig i flere af den holbergske Comedies vigtigste Roller, forlod Skuepladsen af personlige Grunde, og Mad. Rosenkilde, der var bleven almindelig yndet i Elskerinder, men havde faaet Afsked fordi hun engang, formodenlig medens Thielo endnu førte Regimentet, vel heftigt havde talt Acteurernes Sag og var bleven ladet i Stikken af de Andre. Efter at von Quotens Theater var ophørt, søgte Direction fra det og ved Indbydelse i Aviserne at forøge Selskabet med nogle dygtige Personer. Schwarz beretter, at det fra von Quotens Trup fik Jfr. von Mandern, og vedbliver: „Hun recommenderede igjen de Herrer Hortulan og Clementin, hvilke gjorde Prøve for Selskabet og Directionen; Hortulan blev funden beqvem, og Clementin, som siden blev saa ypperlig, under al Kritik. Men Hortulan, af Venskab for sin Staldbroder Clementin, afslog aldeles at blive antagen, hvis hans Kammerat Clementin ikke ogsaa blev det." Heri maa være en Urigtighed, thi eftersom Clementin selv i en Ansøgning af 12te Marts 1755 siger, at han dengang „næsten i 8 Aar havde ageret som Acteur paa det danske Theater", maa han have hørt til „de danske Acteurer" da von Quoten aabnede sit Theater, eller i det mindste flere Maaneder inden dets

Ophør. — Ved den offenlige Indbydelse fik Selskabet Tilgang med Printzlau, Blostrup og Jfr. Materne. — Nogle uduelige Subjecter bleve afskedigede.

Ogsaa i en anden Henseende fik Acteurerne Nytte af von Quotens Entreprise. Forberedelserne til Opførelsen af det nye Skuespilhuus begyndte: den 24de Mai optoges Situationsplan af Kongens Nytorv, med Aflæggelse af „hvor det nye Comediehuus kommer til at staae"; den 7de Juni blev Tegningen til det approberet af Kongen, og i Forveien var allerede taget fat paa Jordarbeidet. Tjærehuset skulde nu nedbrydes; der maatte atter skaffes et midlertidigt Theater, og dertil leiede eller kjøbte Directionen det, som von Quoten havde ladet opføre i store Kongensgade. — Den 7de Juni sluttedes Forestillingerne i Tjærehuset med „Melampe".

De i Tjærehuset, fra 18de Decbr. 1747 til 7de Juni 1748, opførte Stykker vare, (foruden de i Bergs Huus givne):

Den forhexede Skaal.
Den pralende Hyrde.
Jean de France.
Den forsøgte Troskab.
Oraklet.
De Forliebtes Galenskaber.
Scapins Skalkestykker.
Serenaden.
Tvistigheden.
Den Vægelsindede.
Melampe.
Den adelige Borger.

Den 21de Juni aabnede Acteurerne deres Skueplads i store Kongensgade med „De Forliebtes Galenskaber" og „Oraklet". De havde forøget deres Forestillingers „Orna-

menter" med et Par Dandsere, der jevnlig, i Forening med Skuespilpersonalet, udførte Noget, som de kaldte Ballet. Ved samme Tid begyndte det franske Selskab at agere paa Nørregade, hvor det, ifølge Ansøgning af 27de Mai, havde faaet Tilladelse til at opføre et Theater paa en Grund (nuværende Nr. 240) som synes at have været den samme, der i 1747 var af Holberg bleven kjøbt til de danske Acteurer. Det opførte baade Tragedier, som „Oedip" af Voltaire, „Esther" og „Andromaque" af Racine; store Lystspil af Molière, Regnard og Destouches; Farcer, som „Le français à Londres" af Boissy og „L'impromtu de campagne" af Poisson, og Harlekinader fra „Theâtre italien". Af de Spillende kom især en Dlle. Dulondel i stort Ry som tragisk Skuespillerinde, men bedst gaves i det Hele de comiske Efterspil. Forestillingerne vare meget omhyggeligt udstafferede med Flitterstads i Dragter, Optoge, Sang og Dandse, der udførtes af en Hr. og Mad. Gorion. — Alle, som gjorde Fordring paa fiin Tone, satte sig strax i Begeistring over denne uforlignelige Trup, og efter at Kongen, den 10de August, første Gang havde besøgt den og seet „Le glorieux" af Destouches med særdeles Tilfredshed, lode „de blaae og hvide Baand" med hvad Øvrigt, der regnede sig til de Store, det ikke blive ved at hæve den til Skyerne, men vare uudtømmelige i haanende Sammenligninger imellem den og „de platte, abominable danske Acteurs", der, just formedelst denne Uretfærdighed, bleve ligesaa overdrevent udbasunede af deres mangfoldige mindre ranghøie Velyndere. Da begge Selskaber selv ikke forsømte at gjennemhegle alle de Feil, Unoder og Svagheder, som de opdagede eller indbildte sig at opdage hos hinanden, blev Heftigheden saa stor, at endog Suhm, der, i retfærdig

Uvillie over, at den danske Skueplads — om hvilken selv en La Beaumelle maatte tilstaae, at „den havde begyndt at danne sig" og fortjente større Agtelse end den italienske Opera — i Danmark blev behandlet med Haan, havde skrevet sin „Samtale imellem Hans og Peer, hvori (ironisk) bevises, at de danske Comedier due slet intet", maatte finde „Tiderne for kritiske til at den kunde komme for Lyset", og derfor lade den henligge utrykt. Efterhaanden tabte dog Røret sig, og det vilde være blevet vanskeligt for den franske Trup at bestaae, hvis den ikke havde faaet anselig Understøttelse af Kongen, som dog ikke af sine Omgivelser lod sig bevæge til at give den fast Ansættelse.

Den 28de November, Enkedronningens Fødselsdag, begyndte den italienske Opera, atter under Mingotti og paa Charlottenborg, sin Saison. Istedetfor Scalabrini var den senere berømte Gluck, hvis dengang componerede tre Operaer kun havde gjort liden Lykke og ikke forraadte det store Genie, han fra 1764 udviklede, bleven Capelmester. Foruden Mad. Turcotti og Kastraten Casati, som havde været her forrige Aar, vare Selskabets vigtigste Personer: den i Tydskland tilbedte Giovanna della Stella, churfyrstelig cöllnsk Kammersangerinde, en udmærket Altist, der ikke optraadte uden i Mandsroller; Francesco Arigoni, en dygtig Tenorist; Ginevra Magagnoli, 23 Aar gammel, meget smuk og lige udmærket ved Spil og Sang i Intermezzerne, der kun udførtes af hende og Alessandro Catani, som var en god Comiker og livfuld Sanger. Om Repertoiret veed man blot, at der opførtes: »Didone abbandonata«, af Scalabrini, »Artaxerce«, af Gluck, og »Temistocle«. Vel gave alle fornemme Musikkjendere sig igjen Mine af at være henrykte, og den guddommelige

della Stella høstede i Begyndelsen overordenligt Bifald, men da Interessen maatte dele sig imellem Operaen og det franske Selskab, blev Besøget stedse tarveligere og allerede i Januar stod Tilskuerpladsen næsten tom naar Kongehuset ikke var tilstede.

Det var under særdeles uheldige Omstændigheder at den danske Trup maatte søge at holde sig imod sine to meget befordelede Medbeilere. De havde endnu Nyhedens Tiltrækningskraft og nøde begge jevnligt Kongens Besøg, hvormed der altid var forbundet en betydelig Indtægt, deels ved Betalingen for ham og hans store Følge, deels ved at Alt, hvad der vilde hedde fornemt, da maatte i Comedie. Truppen, som aldrig i det vonquotenske Theater beæredes med Nærværelse af nogen kongelig Person, maatte derimod ikke alene savne dette Tilstød, men dens sædvanlige Publikum tog af formedelst den afsides Beliggenhed. Allerede tidligere havde man i en gold Tid maattet finde sig i, som „Madding paa Krogen", at give den Holberg modbydelige Farce „Den forhexede Skaal"; nu drev Nøden Directionen til at angle efter Søgning ved ogsaa at optage de ham endnu vederstyggeligere Abekatterier „Merlin Dragon" og „Vulcani Kjæp", den sidste „prydet med tre Balletter og en Harlequins Dands". Det hjalp; Mængden løb efter disse Løier, og Directionen fandt derfor, at de dog ikke vare at foragte. Dette var Anledningen til at der, under en Bestyrelse, som var skabt af Holberg og i alle sine Medlemmer havde personlige Beundrere af hans Stykker, dannedes et Repertoire, der var ganske imod hans Smag og hans Lystspils Aand, hvorfor ogsaa, som han klager over, „vore Originaler bleve kastede bag Ryggen, og de anseligste Stykker, som den politiske Kandestøber,

Jean de France etc., bleve fast udi trende Aar ikke forestillede paa Skuepladsen."

Endelig kom den Tid, da man kunde have tilbagegivet Skuepladsen dens Nationalitet og kunstneriske Reenhed, eller i det mindste uden Fare forsøgt derpaa: Opførelsen af den nye Bygning var gaaet for sig med en saadan Hurtighed, at de danske Acteurer den 11te December kunde, — med „Dobleren" og „Vulcani Kjæp", — slutte Forestillingerne i det vonquotenske Comediehuus for at tiltræde det Theater, hvorpaa den danske Skueplads bestandig siden har bestaaet.

De paa Theatret i store Kongensgade givne nye Stykker vare:

Den uformodenlige Forbindring.
Den uformodenlige Hjemkomst.
Merlin Dragon.
Tartuffe.
De tre Rivaler.
Dobleren.
Vulcani Kjæp.

Det paa Kongens Nytorv staaende Theaters

og

Det kongelige Hoftheaters

Historie og Aarbøger.

I.

(1748—1772.)

Theatret paa Kongens Nytorv er bygget af Niels eller Nicolay Eigtwed. Han var 1701 bondefødt paa Skjoldnæsholm-Gods i Sjelland, og gjorde, som Gartnersvend, en Udenlandsreise, paa hvilken han saaledes uddannede sit store Anlæg for den civile og militaire Bygningskunst, at han i 1726 blev Conducteur hos Oberst Poppelmann i Sachsen og 1729 Lieutenant i Ingenieurcorpset. I denne Egenskab udmærkede han sig ved adskillige Tegninger, som han optog i Leiren ved Zeithayn. Den danske General Poul Løvenørn, som besøgte den og gjorde hans Bekjendtskab, foranledigede at han, efter at have taget sin Afsked som Capitain, af Christian den Sjette blev kaldet tilbage til Danmark og fik Understøttelse til et treaarigt Ophold i Rom. Efter sin Hjemkomst blev han Capitain i Ingenieurcorpset og viste, som Bygmester, især sin Dygtighed ved Opførelsen af Slottet Sophienholm og de fire Palaier paa Amalienborg. Han døde 1754 som Oberst i Infanteriet, Hofbygmester, Kirkeinspecteur og det nylig oprettede Maleracademies Directeur.

Om hvorledes Summen til Opførelsen af Theaterbygningen og Anskaffelsen af de nødvendige Decorationer blev tilveiebragt, samt hvor stor den var, er nu ingen Oplysning at finde; kun det er vist: Kongen bidrog dertil ved en Gave, som dog ikke synes at have været større end 1000 Rdlr., og Resten skaffedes ved Laan, hvoraf Etatsraad, Politiemester Klaumann forstrakte med det betydeligste, 16,000 Rdlr., imod 5 Procent. I 1750 ansattes den endnu paa Theaterbygningen hvilende Gjæld til omtrent 23,800 Rdlr., og ved at sammenholde denne Ansættelse med enkelte Optegnelser, lader det til at Bygningen med hele Udstyr har kostet lidt over 30,000 Rdlr.

Hensees til de indskrænkede Midler, den korte Tid, hvori Arbeidet skulde udføres, og de Fordringer, man dengang gjorde til Scenens Indretning og Tilskuerpladsens Størrelse og Beqvemhed, da løste Eigtwed meget tilfredsstillende sin Opgave; af Arbeidets Varighed havde han derimod ingen Ære: Pilotagen, som i den sure, svampholdige Grund, burde have været udført med stor Omhu, var meget mangelfuld, og til Bjælkeværket, saavelsom alt det indvendige Træarbeide anvendtes et slet Material. — Uagtet de sildigere Udvidelser og Forandringer kan Bygningens oprindelige Form endnu tydeligt eftergaaes; thi af dens langagtige Fiirkant — 57 Alen i Længden, 28 Alen i Bredden — er kun den nordlige Façade, som stod foran det 11te Fag fra Kanalen, netop der, hvor Sidemurene, efter den allersidste Ombygning, begynde at bøie indad mod Tilkjørsels-Portalerne, aldeles forsvunden; det er den oprindelige Bagmuur, der støder op til Portbygningen, i hvis Gjennemgang man endnu tilvenstre seer den gamle Indgangsdør for Skuespillerne, og af begge Siders Ydermure haves

endnu, især paa Scenen, betydelige Partier i de inderste Sidemure.

Huset, der udvendig havde en meget smuk architektonisk Inddeling, bestod, som endnu, af en høi Kjælder, en Hovedetage og en Mezzanin. Efter Bredde og Længde udgjorde det: paa Façaden ud mod Christian den Femtes Rytterstatue, — som dengang var omgivet af en stor med Lindetræer beplantet Runddeel, der kaldtes Krindsen, — 5 Fag, hvoraf det midterste var, i Kjælderhøiden, den almindelige Indgangsdør, og i Hovedetagen Muurværk, i hvilket fandtes anbragt det kongelige Vaaben under en Tavle med latinsk Indskrift; og paa Siden mod Torvet 11 Fag, hvoraf det midterste optoges, for Kjælderen og en Fjerdedeel af Hovedetagen, af en smal Port, over hvilken der, i Bygningens hele øvrige Høide, var sat det kongelige Navnetræk og en Tavle med dansk Indskrift.

Den latinske Indskrift var: »Hanc aream LVI pedes in fronte, CLXII in agros, qvam ante hos annos qvadraginta, Theatro destinaverat prudens, si qvis alius Monarcha, gloriosæ Memoriæ FRIDERICUS QVARTUS, R. D. N. V. G. Dux Sl. H. S. D. Com. in O. e. D. Jam constructa suis impensis, splendida heic vitæ humanæ specula, magnifice ornatum, publicis civium suorum oblectationibus & usibus, donavit Nepos ejus Augustissimus FRIDERICUS QVINTUS, Pius, Felix, Sapiens Optimus R. D. N. V. G. Dux Sl. H. Com. in O. e. D. Anno MDCCXLVIII.«

Den danske Indskrift lød: „Landsmand, og hvo du er, naar du i vores Skue=Spill, som i et Speil, betragter Verdens Vandel, den onde og den gode; beleer Menneskets Skrøbelighed, Daarlighed og Udyd; da lær derved at kiende din egen, at rette den, forandre og forbedre dig, fra

det Uanstændige til det Anstændige, fra det Onde til det Gode, fra Udyd til Dyd. Tak den Stormægtigste, Allernaadigste og Viiseste Enevolds-Herre og Konge Friderich den Femte, K. t. D. o. N. d. V. o. G. H. t. Sl. H. St. o. D. G. t. O. o. D. Som skienkede Pladsen, lod Huuset bygge, til Sine Undersaatters Nytte og hver Mands Forlystelse, lagde dertil mange naadige Friheder, Lod Skuepladsen aabne den 18de December Anno 1748."

I den lille tarvelige Forsal, som Indgangsdøren paa Façaden førte til, var tilhøire opført „et Kammer af Brædder" for Kassereren, og paa hver Side en Trappe, som gik op til Logerne og Galleriet. — I Tilskuerpladsens underste Deel fandtes, nærmest mod Indgangen, et saakaldet Amphitheater paa 80 Pladser, hvilket, da Publikum ikke i det vilde finde en bedre Plads end i Parterret, der havde 280 Pladser, strax efter Skuepladsens Aabning blev slaaet sammen med dette, som da blev regnet til 350 Pladser. Selve Parterret, der gik lige ned til Orchestret, om hvis Størrelse man kan gjøre sig et Begreb deraf, at det kun indeholdt 10 Nodepulte, havde 9 med rødt Klæde betrukne Bænke. Paa hver Side af Amphitheatret var en Loge til 16 Personer; paa hver Side af Orchestret en til 4 Personer. — I første Etage laae, midt for Scenen, Kongens Loge, Væggene betrukne med rødt og guult Atlask, Panelet prydet med forgyldte Lister. Til hver Side af den var 7 Loger. — Anden Etage havde samme Logeantal og desuden, ovenover Kongens Loge, en til 16 Personer indrettet Loge, hvis Pladser ansattes til samme Priis som første Etages, men da den, uagtet den Ære der tillagdes den, aldrig blev søgt, sloges den nogle Aar efter sammen med anden Etages andre Loger. Alle Loger havde kun en

Dybde af to Rader Bænke. — Paa Galleriet, som løb over hele anden Etage og hvortil der solgtes 200 Billetter, var tre Rader Bænke. — I Prosceniet var, for Gulvet, første og anden Etage, paa hver Side udbygget en Balcon, der rummede 3 Personer. — Belysningen, der skete med Lys, var meget sparsommeligt fordeelt i et Par smaa Lysekroner, Kongens Loge og nogle paa Pillerne anbragte Lampetter.

Scenen, hvorover der var anbragt en Indskrift, som synes at have været:

Nil dictu fædum visuque hæc limina tangat.

(„Ei komme inden disse Døre
Hvad hæsligt er at skue eller høre.")

var, paa tre Fag, af kun 15½ Alens Dybde, med tre Coulisser paa hver Side, og 14½ Alens Bredde. Den belystes med Tællelys, som „flittigt maatte snydes af Lyse-Accommodeüren." Hele Maskineriet, som dirigeredes af en Snedker, den senere meget agtede Maskinemester Christoffer Nielsen, der havde 4 Mark for hver Forestilling, laae for en Deel i Kjælderen under Scenen, men var især anbragt paa Loftet, og saa fuldstændigt, at det med sine 8 faste Vinder, der stode paa det i Baggrunden og paa Siderne anlagte Gallerie, kunde føre Skyer, hæve Dragevogne og nedlade Glorier med flere Personer. — Decorationerne, udførte af Venetianeren Jacopo Fabris, der blev dansk Cancellieraad og levede i Kjøbenhavn endnu 1759, vare, endog efter Forsikkring af La Beaumelle, der havde et ondt Øie til den danske Comedie, meget gode, men, selv 20 Aar efter, saa faa, at man havde ondt for til de større Stykker at finde Efterspil, hvori man kunde undgaae at bruge samme Decorationer. — Garderoben var i langt mindre tilfredsstillende Stand. Medens enkelte,

tildeels forskrevne, Dragter til Yndlingsskuespillerinder bleve kjøbte meget dyrere end den kostbareste Dragt nu, vare Skuespillernes hele Dragt= og Parykvæsen i jammerlig Forfatning, endog for de holbergske Stykkers Vedkommende. Da, ifølge en skriftlig Indberetning af Als, „en vis høi Minister i 1751 bestilte den Piece Jean de France med de udtrykkelige Ord: at hans fra Frankerige hjemkomne Søn skulde speile sig i den, havde man ikke andet end en blaa Stoffes Kasseking eller engelsk Kjole, som siden er brugt baade til Tjenerroller og ved andre smaa Leiligheder, at præsentere den Charakteer udi, saa at Sønnen var endmere outreret end Jean, og Piecen derfor uden sin rette Effect." Acteurerne førte ideligen Klage over at Klæderne vare luvslidte, smudsige og upassende til Charakteren; enkelte Stykker kunde endogsaa slet ikke gives, fordi Garderoben manglede de fornødne „Habitter", og der ikke var Raad til at anskaffe dem.

Paa de tre sidste Fag henimod Kanalen indeholdt Theaterbygningens to Etager Forsamlingssal, Paaklædningskamre og Garderobegjemmer. Et af Værelserne og Kjælderen under denne Afdeling af Bygningen vare bestemte til det i Privilegiet tilladte Viinudsalg, der ikke endnu var indrettet.

Tilskuerpladsen havde — Kongens Loge fraregnet — Rum til 782 Personer. Billetpriserne vare: en Plads i første Etages Loger 4 Mk.; i Logerne paa Gulvet og i anden Etage 3 Mk.; i Amphitheatret, Parterret og paa Balconerne 2 Mk.; Galleriet 24 Sk. Huset kunde indbringe 271 Rdlr. 2 Mk. naar Logerne solgtes hele, 301 Rdlr. naar de udstykkedes i enkelte Pladser. Da Personer, som hørte til en Loge, der var taget heel, havde Ret til, uden Billet eller anden Betaling, at gaae ind i Parterret,

skete det almindeligt, indtil 1762 da denne Misbrug blev afskaffet, at der medtoges flere Personer end Logen kunde rumme, og at de, som ikke kunde faae Plads, fordrede Indladelse i Parterret, hvilket foranledigede at dette undertiden blev fuldt uden at være udsolgt og at der skete Underslæb af Controlleurerne. Var Kongen i Comedie optoges, uden Betaling, mange Pladser af „Suiten og det kongelige Livree med Hoftyrken og anden Betjening."

Musiken i Orchestret udførtes af Stadsmusikanten Berg og hans Folk, som for hver Forestilling betaltes med 6 Rdlr. imod at han selv besørgede Noder til Spillet imellem Acterne, „da Theatret ikke af slig Musique eiede end det mindste". — De aftenlige Udgifter beløb omtrent 20 Rdlr. — Huset aabnedes Kl. 4 og Begyndelsen skulde skee Kl. 5, men blev ofte, ved Acteurernes Uefterretteligbed, utilbørligen forhalet, hvilket, saavelsom de lange Mellemacter, ikke sjeldent foranledige Tilskuerne til alvorlige Klager, hvoraf Directeurerne havde stor Ærgrelse. — Efter Forestillingernes Slutning blev af en af de Spillende næste Forestillings Indhold anmeldt fra Theatret.

Skuespillerselskabets Medlemmer vare: Christoffer Pauli **Rose**, en Borgersøn fra Kjøbenhavn, 25 Aar gammel, spillede Elskere, Cavalerer og enkelte comiske Roller, f. Ex.: Jean de France; Geert **Londemann**, en Præstesøn fra Smidstrup i Jylland, 29 Aar, havde lige fra sin første Fremtræden, ved sit rige Lune, gjort sig til Publikums Yndling, og udmærkede sig i alle Arter af comiske Roller, som Holbergs Henrikker, Troels, Chilian, Skolemesteren i „Julestuen", den pantsatte Bondedreng, Pudsenmagere og det franske Lystspils fiffige Tjenere; Niels **Clementin**, en Provstesøn fra Hvorslev i Jylland, 28 Aar, var endnu

ikke kjendt i sit Talents rette Virkekreds, men spillede, uden synderligt Held, især Officerer og Spradebasser, og tildeeltes kun formedelst Nødvendighed enkelte mindre Roller i det Fag, som siden gjorde ham berømt; Marcus Ulsøe **Hortulan**, i omtrent samme Alder, udførte med meget Bifald adskillige Charakteerroller, Bønder og Pedanter, Arverne i de holbergske Stykker, Jeppe, med kjendelig jydsk Dialect, Studenstrup og Stygotius; Christoffer **Ørsted**, 28 Aar, var en Skuespiller af Anseelse i flere comiske Roller, især Verter, Bønder og Spidsborgere, men kunde ikke let styre sin Lyst til Overdrivelse; Printzlau, Blostrup og Hacksen (tillige Souffleur), gave underordnede Roller og fik kun af Nødvendighed større Partier, hvilke de, som oftest, skilte sig meget maadeligt ved; Jfr. Caroline Amalie **Thielo**, Datter af den oprindelige Privilegiehaver, neppe 15 Aar, men fuldkommen udvoxen, rank af Figur og yppig i Former, med store, talende Øine, et meget smukt aabent og livfuldt Ansigt, og i sit hele Væsen saa henrivende, at endog La Beaumelle, de franske Skuespillerinders Beundrer, tilstaaer, at hun i Paris vilde blive kaldt en „Lækkerbidsken", spillede muntre Elskerinder og de holbergske Leonorer med saa megen Livlighed, Elskværdighed og Natur, at hun ikke alene som Skuespillerinde kom i stor Gunst hos Holberg, endskjøndt han ofte stødtes over hendes capricieuse Opførsel, men blev Publikums erklærede Yndling, der aldrig forlod Scenen uden levende Bifaldsyttringer; Jfr. Anna Catharine **Materna**, 19 Aar, var Datter af en fattig Enkefrue von der Lühe og havde i dannede Cirkler faaet en Holdning og Tone, som gjorde hende til en ypperlig Fremstillerinde af Anstandsdamer, muntre Piger og elskværdige Coquetter, hvori hun vel ikke

høstede saa stærk Applaus som hendes Medbeilerinde, men agtedes høiere af det finere Publikum; Jfr. Holst, som kort efter blev Mad. **Lund***, udførte med meget Lune og indtagende Skalkagtighed Pernillerne og Kammerpiger i de franske Lystspil, hvorfor hun fortrinlig stod i stor Gunst hos Holberg; Mad. Utilia **Linckwitz,** — der ikke, som Schwarz siger, kan have været en Datter af Hofmaler von Mandern, da han døde 1668, men maaskee en Sønnedatter, — 38 Aar gammel, var ligeledes en af Holberg særdeles afholdt Skuespillerinde, der ikke alene med stor comisk Kraft gav Magdelonerne, Nille og andre Charakteerroller, men med megen Værdighed udførte Anstandsdamer og alvorlige Mødre. — Desuden var der til Dandse, hvormed man „beprydede“ enkelte Stykker, antaget to Herrer: Stolle, en Tydsker, og Hjeronimi, samt en Dame: Jfr. Hjeronimi.

Gagerne, som gaves ugenlig, vare: for Thielo (ifølge Privilegiets 1ste Artikel), Rose, Londemann, Ørsted (de 2 Rdlr. dog fordi han havde Tilsyn med Garderoben, Inventariet og Requisiterne, samt modtog og uddeelte Gagesummen), Mad. Lund og Jfr. Thielo hver 6 Rdlr.; Clementin, Hortulan, Blostrup, Printzlau, Mad. Linkwitz og Jfr. Materna hver 4 Rdlr.; Hacksen 2 Rdlr.; Hjeronimi og Jfr. Hjeronimi hver 1 Rdlr. Stolle havde efter Accord maanedlig 16 Rdlr. 4 Mk. Desuden tilstodes der, som Naadegave, en Acteur eller Actrice, der skulde have Bryllup, 40 Rdlr. til „sin Hædersdragt“, og gaves nu og da en lille Douceur for den »zèle«, de viste i deres Roller eller ved at deeltage i Dandsen, hvilket endog de anseteste ikke undsloge sig for af bedste Evne at gjøre. — I øvrigt var alt paa den allertarveligste Fod; man havde ikke engang et Bud, men Personalet modtog hver Gang det

var samlet Besked om, hvad der for enhver var at gjøre og naar det igjen skulde samles.

Den 16de December „aabnede de danske Acteurer deres paa Kongens Nytorv ny oprettede kostbare Comediehuus", idet de, i fuldt Costume og med Belysning, gave en for Publikum uden Betaling tilgængelig Prøve, bestaaende af Prologen og den første Act af Molières „Amphitrion", hvilket Valg især var gjort for at give Tilskuerne et Begreb om Maskineriets Fortræffelighed, ved at vise Mercur paa Skyer og Natten i sin med to malede Heste forspændte Luftvogn. Tilfredsheden med Husets Indretning og Forziring, Decorationerne, Maskineriet og Acteurernes Spil var almeen og meget levende.

Den 18de fandt den egenlige Aabning Sted, som en paa Dronningens 25aarige Fødselsdag anrettet Festlighed, der tillagdes saa stort Værd, at Kongehuset foretrak den for en Festforestilling i den italienske Opera, der ellers paa denne Dag maatte have været den i Publikum feirede Deel af Høitidelighederne. Efter endt Taffel begav hele Hoffet sig, i stort Optog og fuld Galla, til Theatret, og „for alle Standspersoner var fri Adgang." Der er ingen Tvivl om at der foran de to efternævnte Stykker er bleven fremsagt en Gratulations-Prolog, rimeligviis med Sang, men den er ikke mere at finde. Forestillingen blev „af de regjerende Majestæter, Prindsesse Lovise, høie Herskaber og alle fornemme Spectatores anseet med stor Contentement."

Første Saison.

1748.

O. 18. Dec. 1. Dobleren; 1. De tre Rivaler.
F. 20. - 1. Tartuffe; 1. Merlin Dragon.
M. 23. - 1. Den uformodenlige Forhindring; 1. Tvistigheden.
M. 30. - 1. Maskeraden; 1. Vulcani Kjæp.

1749.		
F. 3. Jan.	1.	Melampe.
O. 8. -	1.	Scapins Skalkestykker; 1. Julestuen.
F. 10. -	1.	De Forliebtes Galenskaber; 1. Serenaden.
O. 15. Jan.	1.	Det tvungne Giftermaal; 1. Den forsøgte Troskab; 2. Julestuen.
F. 17. -	1.	Pernilles korte Frøkenstand; 2. Vulcani Kjæp.
O. 22. -	1.	Amphitrion; 1. Den uformodenlige Hjemkomst.
F. 24. -	2.	Amphitrion; 2. Tvungne Giftermaal.
O. 29. -	3.	Amphitrion; 2. Merlin Dragon.
To. 30. -	4.	Amphitrion; 3. Merlin Dragon.
F. 31. -	5.	Amphitrion; 3. Julestuen.
M. 3. Feb.	2.	Dobleren; 2. Serenaden. [„I Anledning af den uskatteerlige Lykke, som er vederfaret disse Riger (Christian den 7des Fødsel) tilfalder Indtægten Holmens sorte Skole."]
Ti. 4. -	6.	Amphitrion; 4. Merlin Dragon. (Kongen nærv.)
F. 7. -	2.	Tartuffe; 2. Tvistigheden.
O. 12. -	1.	Den indbildt Syge (med) 1. Doctorgraden.
F. 14. -	2.	Indbildt Syge; 2. Doctorgraden.
M. 17. -	3.	Indbildt Syge; 3. Doctorgraden; 4. Julestuen.
O. 19. -	7.	Amphitrion; 1. Oraklet.
To. 20. -	4.	Indbildt Syge; 4. Doctorgraden; 3. Vulcani Kjæp.
F. 21. -	8.	Amphitrion; 4. Vulcani Kjæp.
M. 24. -	2.	Forliebtes Galenskaber; 3. Serenaden.
Ti. 25. -	5.	Vulcani Kjæp; 4. Serenaden; 5. Doctorgraden. (Kongen nærv.)
O. 26. -	5.	Indbildt Syge; 6. Doctorgraden; 2. Tre Rivaler.
To. 27. -	3.	Tartuffe; 2. Forsøgte Troskab.
F. 28. -	6.	Vulcani Kjæp; 5. Merlin Dragon.

Om Theatrets Forhold under denne første, meget korte Saison er saare lidet at finde. At det ikke fremtraadte for Publikum som en national Kunstanstalt, og at Holberg med største Føie kunde beklage sig over, at han og den af ham skabte „danske Skueplads" bleve trængte tilbage af fremmed Maadelighed, det ligger for Øie i Repertoiret. Det var ikke nok, at man ikke feirede Aabningen af det Huus, som aldrig uden hans Genies Formaaenhed var blevet til, ved Opførelsen af et af hans ikke hidtil spillede Stykker, men derimod gav en af Lodde i ubunden Stiil forfattet Oversættelse af Regnards versificerede Lystspil „Dobleren", og Lafonds Farce „De tre Rivaler"; man behandlede hele hans rige Lystspilskat med en krænkende Ringeagt. Kun fire af hans Stykker, alle opførte tidligere, kom paa Scenen; og hvilke og hvorfor? I „Melampe" glimrede begge Primadonner, Jfrne. Thielo og Materna, som tragiske Heltinder: et Fag, hvilket de ikke ellers kunde finde Leilighed til at optræde i, og Stykket selv var, i Mangel af Tragedie, blevet den fine Verdens Yndlingsstykke formedelst sine saakaldte rørende Scener; til „Maskeraden" havde man for Intermediet, der især blev brugt som Trækmiddel, faaet bedre Plads, saa at man af det kunde vente stor Effect, hvilket dog lader til at være slaaet meget feil, da Stykket, imod Vedtægt, kun fik en eneste Forestilling; „Pernilles korte Frøkenstand" var et baade for Skuespillerne og Maskinevæsnet særdeles beqvemt Stykke til at give foran „Vulcani Kjæp"; og „Julestuen" blev, som et af de Efterstykker, der bedst morede Publikum, saa ideligen givet, at man kun maa forundres over, at der ikke engang vistes Holberg den Opmærksomhed, at det gaves i Julen istedetfor „Merlin Dragon". — Løier og Flitter,

som vare kaldte til Hjælp i en trang Tid, havde taget Magt over de i Theatervæsnet uerfarne Directeurers Villie; det var især Haabet om at trække derved, som havde bestemt Valget af de to nye Stykker: i „Amphitrion" skulde Luftfarterne og de af Pailletter straalende Dragter, i „Den indbildt Syge" Optoget og Narrestregerne i Doctorgraden give Mængden Noget at løbe efter.

Bestyrelsens liden Tillid til Charakteercomediernes Virkning bragte den ogsaa til, efter fattig Leilighed, at gjøre Forsøg med Sang. I de fleste Smaastykker blev indskudt Elskovsarier og lystige Viser, undertiden paa 10—11 Vers, samt efter Slutningsreplikken opvartet med en Rundsang, hvori enhver af de Spillende havde et Vers, som skulde hentyde paa den Udgang, Stykket havde havt for ham, eller indeholde et lystigt Indfald. Saa maadeligt disse Natursangere, hvoraf nogle hverken havde Stemme eller Øre for Musik, end skilte sig derved, behagede Vaudevillerne, — som saadanne Slutningssange kaldtes, — overordenligt ved den Lystighed, hvormed de tralledes, og indbragte, efter hvert Vers, den Syngende jublende Bifaldsyttringer, hvilket gjorde, at man længe holdt fast ved denne Skik. Der haves endnu fire Samlinger af „Oder, som paa den danske Skue-Plads udi Kjøbenhavn ere blevne opførte," udgivne, med vedføiede Melodier, af C. A. Thielo. En Prøve af Poesien i disse Vaudeviller giver følgende Vers af den, som sluttede „Oraklet":

Lucinde.

Dersom en Skjønhed ikke vil
Sit stive Hjerte lade bukke
Ved Løfter, Eder eller Sukke,
Da maae I vænne Eder til

At I for hende kan en Støttes Rulle spille,
Og Eder dum og døv og følesløs anstille,
Indtil I hendes Hjertes Stand
Af hendes Øine læse kan;
Thi naar hun tankefuld paa Eders Adfærd seer,
Da er det ikke Tid at være Støtte meer;
Thi denne Mening har
Oraklets Svar.

Ogsaa blev der sørget for at forbedre „Dandse-Præsentationerne“. En des Larches blev ansat med 50 Rdlr. qvartaliter for at dandse Solo og componere Noget, som han kaldte „Balletter“, men ikke var andet end ubetydelige Divertissements, hvori han, Stolle, dennes lille Søn og Jfr. Hjeronimi vare Hovedpersonerne og Acteurer og Actricer maatte agere Figuranter som de bedst kunde. Han debuterede den 24de Februar og opførte ved næsten hver Forestilling en af sine fire Compositioner: „Møllerne“, „Matroserne“, „Amagerne“ og „Pygmaleon“.

Anden Saison.

1749.			
O.	9.	Apr.	9. Amphitrion; 1. Det tredobbelte Giftermaal
F.	11.	-	7. Vulcani Kjæp; 2. Tredobbelte Giftermaal.
O.	16.	-	1. Den adelige Borger.
F.	18.	-	2. Adelige Borger.
O.	23.	-	6. Indbildt Syge; 7. Doctorgraden; 3. Tredobbelte Giftermaal.
F.	25.	-	1. Den Ugudelige.
M.	28.	-	2. Den Ugudelige.
O.	30.	-	3. Den Ugudelige.
O.	7.	Mai.	4. Den Ugudelige.
F.	9.	-	2. Uformodenlige Hjemkomst; 2. Oraklet; 6. Merlin Dragon.

M.	12. Mai.	2.	Maskeraden; 5. Julestuen.
F.	16. -	1.	Doctoren imod sin Villie; 3. Tvungne Giftermaal.
O.	21. -	1.	Det gavmilde Testament; 3. Tre Rivaler.
F.	23. -	2.	Gavmilde Testament.
O.	28. -	10.	Amphitrion; 7. Merlin Dragon.
F.	30. -	3.	Gavmilde Testament.
O.	4. Juni.	1.	Jeppe paa Bjerget; 4. Tredobbelte Giftermaal.
F.	6. -	2.	Jeppe paa Bjerget; 1. Florentineren.
O.	11. -	2.	Melampe; 2. Florentineren.
F.	13. -	4.	Gavmilde Testament; 3. Florentineren.
O.	18. -	1.	Den ellevte Juni; 3. Forsøgte Troskab.
F.	20. -	3.	Adelige Borger; 3. Oraklet.
O.	25. -	5.	Den Ugudelige.
F.	27. -	2.	Ellevte Juni; 1. Det arabiske Pulver.
M.	30. -	1.	Kildereisen; 4. Florentineren.
F.	4. Juli.	2.	Kildereisen; 8. Vulcani Kjæp.
O.	9. -	4.	Tartuffe; 1. Anders Kromands Ligbegængelse.
F.	11. -	3.	Dobleren; 2. Anders Kromands Ligbegængelse.
O.	16. -	2.	Uformodenlige Forhindring; 2. Arabiske Pulver.
F.	18. -	6.	Den Ugudelige.
O.	23. -	1.	Den knurvorne Doctor; 4. Forsøgte Troskab.
F.	25. -	2.	Knurvorne Doctor; 5. Florentineren.
O.	30. -	7.	Den Ugudelige.
F.	1. Aug.	3.	Jeppe paa Bjerget; 4. Tvungne Giftermaal.
O.	6. -	7.	Indbildt Syge; 8. Doctorgraden.
F.	8. -	3.	Kildereisen; 3. Tvistigheden.
O.	13. -	1.	Barselstuen.
F.	15. -	2.	Barselstuen.
O.	20. -	3.	Barselstuen.
F.	22. -	1.	Den honnette Ambition; 8. Merlin Dragon.
O.	27. -	1.	Gnieren.
F.	29. -	2.	Gnieren.
O.	3. Sep.	3.	Gnieren.

F. 5. Sep. 5. Gavmilde Testament; 5. Serenaden.
O. 10. - 8. Indbildt Syge; 9. Doctorgraden.
F. 12. - 4. Gnieren. (D. 11te døer Wartberg.)
O. 17. - 3. Melampe.
F. 19. - 3. Maskeraden; 4. Tre Rivaler.
O. 24. - 8. Den Ugudelige.
F. 26. - 4. Jeppe paa Bjerget; 5. Forsøgte Troskab.
O. 1. Oct. 11. Amphitrion; 4. Oraklet.
F. 3. - 1. Henrik og Pernille; 5. Tvungne Giftermaal.
O. 8. - 1. Jacob von Tybo.
F. 10. - 2. Jacob von Tybo; 6. Florentineren.
O. 15. - 3. Knurvorne Doctor; 5. Tredobbelte Giftermaal.
F. 17. - 5. Gnieren; 7. Florentineren.
Ti. 21. - 6. Gnieren; 1. Det aftvungne Samtykke.
F. 24. - 6. Gavmilde Testament; 2. Aftvungne Samtykke.
To. 30. - 7. Gnieren; 3. Aftvungne Samtykke. (Kongen og Dronningen nærv.)
O. 5. Nov. 9. Den Ugudelige.
F. 7. - 9. Indbildt Syge; 10. Doctorgraden; 3. Ufor-modenlige Hjemkomst.
O. 12. - 4. Melampe.
F. 14. - 10. Den Ugudelige; 4. Aftvungne Samtykke.
O. 19. - 7. Gavmilde Testament; 9. Merlin Dragon.
F. 21. - 12. Amphitrion; 9. Vulcani Kjæp.
O. 26. - 4. Kildereisen (Jfr. Hjeronimi d. s. Leonora); 1. De tre Gratier.
To. 27. - 4. Barselstuen; 2. Tre Gratier.
O. 3. Dec. 4. Knurvorne Doctor; 3. Tre Gratier.
F. 5. - 5. Jeppe paa Bjerget; 4. Tre Gratier.
O. 10. - 8. Gnieren; 5. Tre Gratier.
F. 12. - 11. Den Ugudelige.
O. 17. - 8. Gavmilde Testament; 8. Florentineren.
F. 19. - 2. Henrik og Pernille; 5. Aftvungne Samtykke.
Ti. 23. - 4. Maskeraden; 6. Julestuen; f. Acteurerne.
Ti. 30. - 13. Amphitrion; 6. Tre Gratier; f. Convent-husets Fattige.

1750.			
F.	2.	Jan.	5. Tartuffe; 10. Merlin Dragon.
O.	7.	-	9. Gnieren; 1. Myndlingen.
F.	9.	-	7. Tre Gratier; 5. Oraklet; 2. Myndlingen.
O.	14.	-	4. Dobleren; 3. Myndlingen.
F.	16.	-	8. Tre Gratier; 6. Tvungne Giftermaal; 4. Myndlingen.
O.	21.	-	1. Den Stundesløse; 6. Tredobbelte Giftermaal.
F.	23.	-	2. Den Stundesløse; 9. Florentineren.
O.	28.	-	3. Den Stundesløse; 3. Arabiske Pulver. — (D. 27de døer Bjørn.)
F.	30.	-	3. Forliebtes Galenskaber; 4. Tvistigheden.
Ti.	3.	Feb.	5. Kildereisen; 5. Myndlingen; f. Holmens Skole.
O.	4.	-	4. Den Stundesløse; 11. Merlin Dragon.
F.	6.	-	9. Gavmilde Testament; 6. Oraklet.
M.	9.	-	6. Jeppe paa Bjerget; 7. Julestuen.
To.	12.	-	10. Gavmilde Testament; 12. Merlin Dragon. (Kongen nærv.; 2 Comp. af Garden til Hest i Com. paa Kongens Bekostning.)
F.	13.	-	1. Den politiske Kandestøber; 6. Forsøgte Troskab.
M.	16.	-	5. Dobleren; 6. Myndlingen.
F.	20.	-	2. Politiske Kandestøber; 6. Aftvungne Samtykke.

Theatrets Indtægt af denne Saisons 91 Forestillinger havde været 8720 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk., og Kongen havde givet det et Tilskud af 1000 Rdlr.; Udgifterne androge 16,254 Rdlr., men deri var indbefattet 8977 Rdlr. til Betaling af Bygningsomkostninger. For at kunne bestride denne Udgift havde man seet sig nødt til hos Overformynderiet at gjøre et Laan af 3200 Rdlr. Den høieste aftenlige Indtægt gav den 30te Oct. med 241 Rdlr. 5 Mk. 8 Sk.; den laveste den 30te Mai med 30 Rdlr. 1 Mk.; i

Gjennemsnit indbragte hver Forestilling 96 Rdlr. 5 Mk.: kun lidet over ⅓ af hvad Huset kunde give.

Det lidet Tilløb kunde imidlertid ikke lægges Acteurerne til Last; de havde tvertimod viist en overordenlig Virksomhed. 10 Hovedstykker og 6 Efterstykker: ialt 16 ikke hidtil opførte Skuespil vare bragte paa Scenen, og alle disse kom ei alene — med Undtagelse af „Anders Kromands Ligbegængelse", en vittig, men danske Tilskuere aldeles uinteressante Parodie paa P. Corneilles „Le Cid" — til at høre til Repertoirets gangbareste Indhold, men vare i det Hele udmærkede Værker, hvis Valg viste, at man igjen begyndte at tye til den ægte Comedie, og at Acteurerne efterhaanden følte sig stærkere til Løsningen af vanskelige Opgaver. Der optoges 6 af Holbergs meest folkeyndede Stykker, og fraregnet „Kildereisen", der fornemmelig i Intermediet skulde have sin Tiltrækningskraft, indeholdt de alle saadanne store comiske Charakteerskildringer, som Personalet ikke hidtil havde vovet at forsøge sig paa; hvilket ogsaa gjaldt om de to molièreske Lystspil, endskjøndt det ene: „Den Ugudelige", der i Tidens Længde blev Skuepladsens allerbedste Trækmiddel, især fremdroges i Egenskab af Spektakelstykke; thi det var udziret med 4 (Dandse-) Intermezzer af de forskjelligste, Stykket aldeles uvedkommende, Arter, og endte med at Don Juan blev nedstyrtet i Helvede, der forestilledes ved et ildsprudende Dragegab, som udfyldte hele Theatret og var fuldt af Djævle, hvilket fordrede et saa stort Maskinerie, at alene Snedkerarbeidet kostede 55 Rdlr. Publikum var imidlertid allerede forvænnet: ikke engang den første Forestilling af „Jeppe paa Bjerget" kunde indbringe mere end 136 Rdlr. 5 Mk., og om ogsaa „Den ellevte Juni" gav 160 Rdlr.

1 Mk., „Barselstuen“ 149 Rdlr., „Jacob von Tybo“ 140 Rdlr. 5 Mk. 8 Sk., „Den Stundesløse“ 195 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk. og „Den politiske Kandestøber“ 191 Rdlr. 2 Mk. til første Forestilling, saa sank Indtægten ved deres anden, da Nysgjerrigheden var bleven stillet, ned til det Halve og derunder; ja end ikke Pragtstykket „Den Ugudelige“ kunde ved tredie Forestilling naae mere end 98 Rdlr., der kun var 11 Rdlr. over det Halve af anden Forestillings Indtægt; det var kun Kongens og Dronningens Nærværelse, som den 30te Octbr. gav den høieste Indtægt, men dog ikke fuldt Huus. — Skuespillerne arbeidede sig for Resten saa godt op i Dygtighed og Routine, at den Sammenligning imellem dem og de Franske, som stadigt blev anstillet, hyppigt faldt ud til deres Fordeel. Londemann havde i denne Saison faaet 5—6 Roller, der hørte til de meest glimrende i hans Repertoire og i høi Grad bidroge til at gjøre ham til Publikums Afgud; Clementin var i Harpagon, Vielgeschrey og flere store Charakteerroller kommen til at udvikle sig for sit rette Fag og havde begyndt at tildrage sig megen Opmærksomhed; Jfrne. Thielo og Materna vare i Efterspillet „De tre Gratier“ — det Stykke, som fandt meest vedholdende Besøg og størst Bifald — blevne beundrede for deres Skjønhed, Ynde og indtagende Spil. Debutantinden Jfr. Hjeronimi, som spillede den tredie Gratie og blev funden smuk, havde man, blot for at forstærke Truppen med unge Actricer, faaet til, ved Siden af Dandsen, at forsøge sig i Elskerinder, men kun med ringe Virkning. I det Hele trængte man til Selskabets Forøgelse med nogle duelige Charakteerfremstillere, thi adskillige vigtige Roller maatte besættes med Personer, som ikke vare dem voxne og nødigt gik til deres Udførelse.

Saaledes maatte Rose først, imod sin Villie, spille von Tybo, og da det slet ikke lykkedes ham, blev Clementin nødt dertil, uden dog ved den mere comiske skrydende Tone at kunne virke rigtigt tilfredsstillende, hvorfor Stykket kun meget sjeldent blev opført. Men nye talentfulde Skuespillere vare meget vanskelige at faae, thi vel skriver, just paa den Tid, La Beaumelle: „Da Skuespillernes Næringsvei ikke i Danmark er brændemærket hverken af Lovene, Religionen eller Sæderne, bliver den dreven af unge Mennesker, som for Størstedelen have studeret, som besidde Dannelse og Kundskaber"; men dog var der hos de Autoriteter, hvem saadanne unge Mennesker mindst turde støde for Hovedet, endnu en afgjort Uvillie imod Skuespillerstanden. En fattig Student, Mathias Birch, blev i Juni 1749 nødt til at indgaae til Kongen med Bøn om Benaadning i Henseende til at det, paa Grund af at han for et Aar siden havde i 6 Uger og 4 Dage ladet sig bruge til Acteur hos von Quoten, var blevet ham negtet nogensinde at maatte admitteres til examen theologicum, og det var med megen Møie at Universitetets Patron, J. L. Holstein, udvirkede kongelig Bevilling til at han, efter Prof. theolog. M. Wöldikes Forslag, skulde have Lov til, om et Aar, „naar han udviser saadan Livets Forbedring og Skikkelighed, at man kand med Skiel formode, at han er omvendt fra den Letsindighed, som haver bragt ham til at blive Acteur paa Comedien", at antages til Examen. Prof. P. Holm havde været aldeles derimod, da „megen Forargelse maa befrygtes, om en Acteur af Profession nogen Tid skulde admitteres til Examen theol., Prædikestoel og Præsteembede, saalænge ingen stor Nødvendighed dertil maatte være"; og selv Wöldikes Personen velvillige Betænk-

ning indeholder følgende haarde Fordømmelsesdom over Skuespillerstanden: „Nu er det visseligen meget anstødeligt, om en Person, som nylig haver ageret paa Theatro opdigtede Fabler, og haver søgt at fornøye Tilskuerne med Skiemt og letsindige Talemaader, skulde kort derefter fremkomme paa Prædikestoelen, og forkynde Guds Lov og Evangelium, den allerdyrebareste og allervigtigste Sandhed, hvorved Mennesker skulle føres til det ævige Liv, og om saadan een (Foruden foregaaende Prøve paa sit Sinds Forbedring) skulde tage Guds allerhelligste Ord i sin Mund, hvilken han kort tilforn har brugt til vanhellig, raadden, letfærdig og giækkelig Snak, som ikke sømmer Christne.“ Det er begribeligt, at kun uimodstaaelig Lyst eller den haarde Nød kunde friste Studenten til et Skridt, hvorved han udsatte sig for en saadan Bansættelse.

Efter at Capelmester Gluck den 19de April paa Charlottenborg havde givet „en af Vocal- og Instrumental-Musiqve meget kjøn og applausible Concert, udi hvilken han i Synderlighed til Auditori største Contentement, paa et af lutter Glas bestaaende og ei her forhen bekjendt værende Instrument lod sig høre,“ vare saavel den italienske Operas som den franske Comedies Forestillinger blevne sluttede den 23de April. Fra Operaen gik Darbes over i dansk Tjeneste som Hofviolon med 200 Rdlr. Gage. I hvor stor Anseelse begge Skuespil stode tilhove sees deraf, at de, da Kongen reiste til Norge, begge fandt deres Regning ved at gaae til Christiania, hvor de bleve til i Begyndelsen af August, men ikke gjorde saa gode Forretninger som de havde ventet, da Kongens Ophold ikke blev saa langt som var bestemt.

Neppe var imidlertid den danske Skueplads bleven befriet fra to Medbeilere, der ikke længer fristede Publikums Nysgjerrighed, førend den fik en, som betydeligt formindskede dens Søgning. En Ferdinand Hallasch fra Königsberg begyndte, ifølge en kongelig Bevilling, der var lige imod baade Acteurernes og Arnolds Privilegier, og ikke vidnede om Kongens Villie, „at understøtte i hvis som maatte tjene til Truppens Vedligeholdelse og Comediernes Continuation“, den 23de Mai „med sin Bande at give Skuespil, Liniedands og Kunster“, og det ikke blot i de to ham først bevilgede Maaneder, men lige til den 1ste October. Og ikke saa snart havde Tydskeren holdt op, saa fandt de danske Acteurer baade Italienerne og Franskmændene beredte til igjen at falde dem i Næringen. Den 9de October begyndte Operaen med en, „af de høie kongelige og fremmede Herskaber bivaanet“, Festforestilling af Scalabrinis „La Semiramide riconosciuta“, som Acteurerne ovenikjøbet maatte see opført paa deres Theater, hvilket man, uden i mindste Maade at spørge dem, havde tilladt Italienerne at afbenytte ved høitidelige Leiligheder. I denne Saison straalede Mingottis Selskab med to vidtberømte Navne: den hertugelig würtembergske Kammersangerinde Mariane Pirker, der havde gjort stor Lykke paa sine mange Kunstreiser og fundet megen Beundring ved Hoffet i Berlin, men rigtignok nu, i sit 31te Aar, var saa forsunget, at hun havde tabt endeel af sin Stemmes Kraft og derfor kun gjort liden Lykke i London, hvorfra hun kom; og den ikke mindre berømte kurfyrstelig cöllnske Hoffangerinde Rosa Costa, der heller ikke mere var i sin Virtuositets fulde Flor. Da Kastraten Casati, som endnu var hos Mingotti, næsten ganske havde tabt sin Stemme, var en anden Kastrat,

Giovanni Negri, antaget til Hovedroller; Mad. Maria Masi udførte de for en Sangerinde componerede Mandsroller; Tenoristen var Giuseppe Jozzi. Intermezzerne bleve udførte af Mad. Scalabrini og hendes tidligere Kammerat i dem: Pelegrino Gaggiotti. Foruden den nævnte Opera hørte „Siroë“ og „Alessandro nell' Indie“ til Repertoirets Glandsstykker. — Selskabet gjorde megen Lykke hos de Fornemme, og Mad. Pirker nød endog den Udmærkelse at synge ved Hoffet; men Publikums Besøg var saa ringe, at det, uagtet Kongens store Gavmildhed, neppe kunde holde sig indtil det den 19de Februar 1750 sluttede sin Saison uden Haab om igjen at kunne vende tilbage hertil.

Samtidigt med Operaen begyndte den franske Comedie paa samme Fod som forrige Aar, men med saa slet Søgning for sin egen Skyld, at den væsenligst bestod ved at Kongen og Dronningen ofte toge derhen, hvilket altid skaffede Tilløb, og desuden gav den meget betydelige Tilskud.

Der var nu tre Theatre i en Stad, som for tre Aar siden ikke havde havt eet, og hvis Indbyggere for Størstedelen endnu vare uden Smag for Skuespil; alligevel tillodes Oprettelsen af et fjerde, der endydermere var den nysgjerrige, seelystne Mængde langt mere tiltrækkende. Den 17de November aabnede „den navnkundige nørrehollandske Kunstmester (Zucker), som ved sine habile Videnskaber har gjort sig bekjendt ved de fleste Europæiske Hoffer,“ et Theater, med Loger, Parterre og Gallerie, i en stor Sal ved Gammelstrand ligeoverfor Veierboden, og gav i de tre Maaneder, Skuespillene endnu havde deres Saison, hver Aften meget besøgte Forestillinger, vexelviis med

mechaniske Statuer og Tryllekunster. Af de sidste vare de to vigtigste: „Han bringer frem et Træ, som i Tilskuernes Nærværelse voxer, bærer Blade, blomstrer, Blomsterne falde af, Frugter komme frem og samme Frugter præsenteres Compagniet til at æde, hvilket er meget fornøieligt for Compagniet at see, og alt dette skeer udi 3 à 4 Minutter. Han binder en Due fast ved et Baand, som er udspændt imellem 2 Pæle; der sættes et Lys for Duen saa at den kaster Skygge paa Væggen. Naar han rører ved Skyggen med sin Stav, fornemmer Duen til det og begynder at sparke og pluske; gjør han et Stød i Skyggen, springer Blodet ud. Gjør han det tredie Snit i Halsen paa Skyggen da mister baade Duen og Skyggen Hovedet." — Disse Kunster bleve „af curieuse høye og meget fornemme Herskaber ansete mange Gange med stor Approbation og Forundring."

At disse tre fremmede Theatre skadede den danske Skueplads saare meget sees bedst deraf, at dens Indtægter vare i stadig Stigen fra Begyndelsen af Januar indtil Saisonnens Slutning, efterhaanden som dens Concurrenter tabte Nyhedens Tillokkelse. Til disse ugunstige ydre Omstændigheder kom flere særdeles mislige indre. Jo mere Acteurerne saae, at der ikke var Tanke om, at de ved den Skueplads, der med saa stort Bram var given dem til Eiendom, skulde være andet end ugelønnede Arbeidere for en fremmed og i Theatervæsnet meget ukyndig Villie, jo mere tabte de Interesse for selve Anstalten og søgte med Begjærlighed at opsnappe enhver lille personlig Fordeel, hvilket ikke alene paatrykkede Standen en Lurvethed, der for meget lang Tid gjorde den ringeagtet, men var saare skadende for god Orden i Skuepladsens oekonomiske Forhold. Ikke

nok med at de dominerende Actricer, uden at bryde sig om Kassens slette Kaar eller deres mindre formaaende Kammeraters Tarv, fordrede og af Directeurerne, hvem de let kunde indbilde, at en saadan Luxus var nødvendig, fik den ene kostbare Dragt efter den anden i et saa stort Overmaal, at tre Dandsedragter til Jfrne. Thielo, Materne og Hjeronimi, hvilke „Justitsraadinde Pauli havde paataget sig til Tjeneste og af grace for det danske Skuespil at lade forfærdige", bleve betalte med 112 Rdlr. 8 Sk., en Sum som langt oversteg Gjennemsnitsindtægten af en af Saisonnens 91 Forestillinger; ikke nok med, at der medens Kassen var i en saa usel Forfatning, at man undertiden maatte tilaccordere sig Nødvendigheder imod Betaling med Billetter, blev ødslet med Handsker, Silkestrømper, Skoe o. s. v., saaledes at Acteurerne maatte kunne sælge deraf, men Flere gik hjem med Theatrets borgerlige Dragter og Skotøi, for at benytte sig deraf til eget Brug, og Personalet i det Hele søgte jevnligen, paa den smudsigste Maade, at skaffe sig et godt Maaltid paa Kassens Bekostning. I „Jeppe paa Bjerget" blev forbrugt 2 Potter Rødviin, 1 Pot gammel fransk Viin og for 8 Mark Mad, og i „Den Ugudelige" 3 Potter Rødviin, 1 Pot spansk Brændeviin og for 1 Rdlr. Mad til Maaltid paa Scenen, endskjøndt kun een Person nyder deraf. Dette Drikke- og Spiseforraad, der i andre Stykker endog var betydeligere og ydermere efterhaanden, som de Spillende stege i Anseelse, fordredes endnu luxuriøsere, saa at f. Ex. Maden til „Den Ugudelige" tilsidst maatte tages hos Marechal, Byens første Restaurateur, og hver Gang kostede 4 Rdlr. 2 Mk. (!) gjorde Truppen til sin Aftensmad, ved strax, naar Dækket var gaaet ned, at kaste sig over alt, hvad der var tilbage

af det. Man forsømte ingen Leilighed til en lumpen Vinding. I „Merlin Dragon" havde Pigen, hvor Merlin lader Huset udplyndre, gjort til Skik, at hun erobrede et Par Høns og meget upassende gik ud med Dragonerne for at kunne tage dem med hjem, som „et agrement, der hørte til hendes Rolle". For at bevæge Skuespillerinden til ikke at gaae ud, maatte man tilsikre hende, at hun, „dog hun blev inde, skulde faae sine Par Høns betalt". Denne Graadighed efter lav Fordeel fandt god Understøttelse hos et Directionsmedlem: Pilloy, der leverede Viin, Mad og adskillige kostbare Klæder til Skuepladsens Brug. For dog at have Lidt ud af sit ulønnede Embede bevilgede han bestandig Overflod og ansatte sine Varer til den høieste Priis, ligesom han ogsaa gjorde sig en Indtægt af at indbetale slette hollandske Dukater til Kassen, der maatte bære Tabet paa dem, og at indgive Regning paa en stor Mængde Kjøretoure til og fra Theatret. Saadanne Udgifter bleve derfor meget betydelige, medens man viste sig yderst knauset i andre Retninger, som f. Ex. ved Skuespiloversættelsernes Betaling, der ikke af Lodde kunde hos Directionen drives høiere end til 10 Rdlr. for et Hovedstykke og 4 Rdlr. for et Efterstykke, med Tillæg af 2 Rdlr., naar der var Sang og Musik deri. En stærk Yttring af Pilloys Nærighed var, at han, da Viinkjælderen under Theatret blev færdig i Juni 1749 fik de andre Directeurer til, uden Betaling, at overlade ham den „til Forsøg om hvad Næring derudi kan haves", under hvilken Forevending han vidste at beholde den i næsten to Aar.

Da derfor Wartberg (som døde pludseligt i sin Vogn, da han kjørte fra Kongens Taffel, hvorfor Rygtet gik at han havde drukket sig ihjel) og Bjørn vare døde savnede

Skuepladsen ganske en Bestyrelse, der havde Anseelse hos Personalet og nød en saadan offenlig Tillid, at den ved Laan kunde skaffe Kassen Tilstød i Nødens Time; thi Jørgensen befattede sig kun med Kassererforretningerne, uden at ville overtage Ansvar for Gjælden, og det Tilsyn, som Over=Hofmarchallen og Over=Præsidenten i Kjøbenhavn havde havt med Anstalten, var ikke hjemlet, men kun en Myndighed, som de havde tiltaget sig paa Grund af at Kongen ved en lille Pengegave og Magistraten ved Anbefaling havde understøttet dens Tilblivelse; ogsaa viste dette Tilsyn sig blot virksomt i egen Interesse, men fulgte ingenlunde Forretningernes daglige Gang. At finde ansete Mænd, som vilde paatage sig et saa vanskeligt Hverv, var ikke muligt, og Kongen, som gjerne vilde see den danske Skueplads vedligeholdt, da han havde forsikret den om sin Naade og Gunst, var langt fra tilbøielig til at bebyrde sin Kasse med de store Udgifter, der let kunde komme til at paahvile den, dersom han ligefrem gjorde den til et kongeligt Theater. I den Hensigt at opretholde Værket ved een Gang for alle at offre en Sum og saa lægge Forpligtelsen til dets Fortsættelse paa Andre, blev det paatænkt, at Kongen skulde betale endeel af den paahvilende Gjæld og derefter forære Anstalten til Staden. Rygtet om dette Forehavende vakte en stærk Bevægelse af Uvillie: hos Stadens 32 Mænd, fordi de indsaae, at denne Foræring kunde blive Communen til stor Byrde og betydelig aarlig Udgift, og vilde paadrage nogle af dem endeel brødløse og meget besværlige Forretninger, som de slet ikke kjendte til; iblandt Skuespillerne, da de med Grund ængstedes for at komme ind under en Bestyrelse, som ikke blot var uden mindste Sympathie for aandsdannende Kunst, men tillige

stod i et særdeles slet Rygte i Henseende til sine Administrationsforretninger; thi naar Magistraten engang faldt paa at tilstaae de Fattige en Understøttelse af det Offenlige, pleiede Borgerne at sige: „Det er slet Almisse at give de Fattige Kallunet af en stjaalen Ko". Man brød sig imidlertid kun lidet om hverken de 32 Mænds Modstand eller Skuespillernes Nedslagenhed, men begyndte ved Saisonnens Slutning Forhandlinger, for, til Trods for baade dem, der skulde have Foræringen, og dem, som skulde forœres bort, at bringe denne Plan til Udførelse.

Tredie Saison.

1750.

O. 1. Apr. 5. Knurvorne Doctor; 1. Den første April.
F. 3. - 2. Scapins Skalkestykker; 2. Første April.
O. 8. - 3. Politiske Kandestøber; 6. Serenaden.
F. 10. - 5. Den Stundesløse; 7. Myndlingen.
O. 15. - 1. Den Vankelmodige; 10. Florentineren.
F. 17. - 2. Den Vankelmodige; 7. Tvungne Giftermaal.
M. 20. - 12. Den Ugudelige.
O. 22. - 14. Amphitrion; 3. Første April.
O. 29. - 1. Den kjærlige Forbittrelse; 7. Aftvungne Samtykke.
F. 1. Mai. 2. Kjærlige Forbittrelse; 7. Forsøgte Troskab.
M. 4. - 5. Barselstuen; 7. Oraklet.
F. 8. - 10. Indbildt Syge; 11. Doctorgraden.
O. 13. - 11. Gavmilde Testament; 7. Tredobbelte Giftermaal.
F. 15. - 10. Gnieren.
O. 20. - 4. Forliebtes Galenskaber; 4. Første April.
F. 22. - 13. Den Ugudelige.
O. 27. - 4. Adelige Borger. — (Benzon Overdirecteur; Horn, Jørgensen og Pilloy Directeurer.)
F. 29. - 3. Kjærlige Forbittrelse; 11. Florentineren.
O. 3. Juni. 1. Den fortrolige Moder; 5. Tre Rivaler.

F.	5.	Juni.	2. Fortrolige Moder; 8. Tvungne Giftermaal.
O.	10.	-	3. Ellevte Juni; 9. Tre Gratier.
F.	12.	-	7. Jeppe paa Bjerget; 8. Myndlingen. — („Politim. Etatsr. Klaumann blev udpebet af nogle unge Herrer, og Skuespillet maatte standse indtil han gik bort.“)
O.	17.	-	4. Kjærlige Forbittrelse; 1. Den forhexede Skaal.
F.	19.	-	3. Fortrolige Moder; 13. Merlin Dragon.
M.	22.	-	6. Kildereisen; 10. Vulcani Kjæp.
F.	26.	-	2. Pernilles korte Frøkenstand; 8. Aftvungne Samtykke.
M.	29.	-	5. Maskeraden; 8. Forsøgte Troskab.
F.	3.	Juli.	14. Den Ugudelige.
O.	8.	-	1. Ulysses von Ithaca.
F.	10.	-	2. Ulysses von Ithaca.
O.	15.	-	6. Tartuffe; 2. Forhexede Skaal.
F.	17.	-	15. Amphitrion; 8. Oraklet.
O.	22.	-	4. Fortrolige Moder; 9. Tvungne Giftermaal.
F.	24.	-	5. Melampe.
O.	29.	-	8. Jeppe paa Bjerget; 14. Merlin Dragon.
F.	31.	-	3. Ulysses von Ithaca.
O.	5.	Aug.	12. Gavmilde Testament; 9 Myndlingen.
F.	7.	-	11. Gnieren; 12. Florentineren.
O.	12.	-	6. Barselstuen; 4. Uformodenlige Hjemkomst.
F.	14.	-	5. Adelige Borger.
O.	19.	-	6. Den Stundesløse; 15. Merlin Dragon.
F.	21.	-	3. Henrik og Pernille; 7. Kildereisen.
O.	26.	-	2. Honnette Ambition; 3. Forhexede Skaal.
F.	28.	-	6. Knurvorne Doctor; 11. Vulcani Kjæp.
O.	2.	Sep.	15. Den Ugudelige.
F.	4.	-	5. Kjærlige Forbittrelse; 10. Tre Gratier.
O.	9.	-	1. Den forlorne Søn; 5. Første April.
F.	11.	-	2. Forlorne Søn; 7. Serenaden.
O.	16.	-	3. Forlorne Søn; 9. Forsøgte Troskab.
F.	18.	-	4. Forlorne Søn; 13. Florentineren.

O.	23.	Sep.	1. De Usynlige; 9. Aftvungne Samtykke.
F.	25.	-	5. Fortrolige Moder; 4. Arabiske Pulver.
O.	30.	-	3. Uformodenlige Forhindring.
F.	2.	Oct.	6. Maskeraden; 8. Julestuen.
O.	7.	-	5. Forlorne Søn; 4. Forhexede Skaal.
F.	9.	-	4. Politiske Kandestøber; 10. Forsøgte Troskab.
O.	14.	-	5. Forliebtes Galenskaber; 1. De pene Jomfruer.
F.	16.	-	9. Jeppe paa Bjerget; 10. Tvungne Giftermaal.
M.	19.	-	4. Ulysses von Ithaca.
O.	21.	-	2. Doctoren imod sin Villie; 2. Pene Jomfruer.
O.	28.	-	1. Hexerie eller blind Allarm.
F.	30.	-	2. Hexerie eller blind Allarm; 14. Florentineren.
O.	4.	Nov.	1. Jørgen Dingel; 3. Pene Jomfruer.
F.	6.	-	6. Melampe.
O.	11.	-	6. Dobleren; 11. Forsøgte Troskab.
F.	13.	-	6. Fortrolige Moder; 16. Merlin Dragon.
O.	18.	-	12. Gnieren; 1. Didrik Menschenskræk.
F.	20.	-	6. Kjærlige Forbittrelse; 2. Didrik Menschenskræk.
O.	25.	-	6. Forlorne Søn; 8. Serenaden.
F.	27.	-	3. Hexerie eller blind Allarm; 1. Den forstilte Hyrdinde.
O.	2.	Dec.	7. Den Stundesløse; 2. Forstilte Hyrdinde.
F.	4.	-	2. Jørgen Dingel; 3. Didrik Menschenskræk.
O.	9.	-	16. Amphitrion; 5. Forhexede Skaal.
F.	11.	-	4. Ellevte Juni; 3. Forstilte Hyrdinde.
M.	14.	-	3. Jacob von Tyboe; 5. Uformodenlige Hjemkomst; f. Acteurerne.
O.	16.	-	3. Scapins Skalkestykker; 10. Myndlingen.
F.	18.	-	Il marito vizioso; 4. Didrik Menschenskræk. (Dronningens Fødselsd., Kongen og Dronningen nærv.)
M.	21.	-	7. Forlorne Søn; 12. Vulcani Kjæp.
O.	23.	-	11. Indbildt Syge; 12. Doctorgraden.
M.	28.	-	7. Maskeraden; 9. Julestuen.
O.	30.	-	13. Gavmilde Testament; 4. Forstilte Hyrdinde.

1751.

M.	4.	Jan.	4.	Henrik og Pernille; 8. Tredobbelte Giftermaal.
F.	8.	-	2.	De Usynlige; 10. Aftvungne Samtykke.
O.	13.	-	16.	Den Ugudelige.
F.	15.	-	10.	Jeppe paa Bjerget; 9. Oraklet.
O.	20.	-	6.	Forliebtes Galenskaber; 4. Pene Jomfruer.
F.	22.	-	4.	Scapins Skalkestykker; 15. Florentineren.
O.	27.	-	8.	Den Stundesløse; 17. Merlin Dragon.
F.	29.	-		Il servo padrone; 16. Florentineren. (Kronprindsens Fødselsd., Kongen og Dronningen nærv.)
O.	3.	Feb.	5.	Ulysses von Ithaca.
F.	5.	-	7.	Tartuffe; 1. Harlekin Hulla.
M.	8.	-	3.	Honnette Ambition; 2. Harlekin Hulla.
F.	12.	-	1.	Fruentimmerets Skole; (Als d. f. Peer Andersen).
O.	17.	-	2.	Fruentimmerets Skole; 12. Forsøgte Troskab.
F.	19.	-	4.	Jacob von Tyboe.
M.	22.	-	5.	Politiske Kandestøber.
O.	24.	-	17.	Amphitrion; 5. Pene Jomfruer.
F.	26.	-	7.	Fortrolige Moder; 6. Forhexede Skaal.
M.	1.	Marts	12.	Indbildt Syge; 13. Doctorgraden.
O.	3.	-	1.	Forøderen.
F.	5.	-	2.	Forøderen. — (Benzon, Pilloy og Jørgensen udtræde af Directionen.)

Denne Saison var endnu slettere end den foregaaende; dens 100 Forestillinger gave 8100 Rdlr. eller, i Gjennemsnit, hver Forestilling kun 81 Rdlr. Den høieste aftenlige Indtægt havdes 5te Marts med 229 Rdlr. 1 Mk.; den laveste 29de Mai med 25 Rdlr. 4 Mk.; i hele Mai var den jevnlige Aftensindtægt ikke mere end nogle og tredive Rdlr.; selv Pragtstykket „Den Ugudelige" gav i den Maaned kun 29 Rdlr., og i hele Saisonnen opnaaedes ikke nogen Aften, med Undtagelse af den anførte, 200 Rdlr. — Ud-

gifterne vare 22149 Rdlr., men deraf medgik kun 8071 Rdlr. til de almindelige, Forestillingerne vedkommende Omkostninger; med de 14078 Rdlr. betaltes Gjæld, og de tilveiebragtes ved Theatrets Overdragelse til Staden.

Efter flere mundlige Berørelser af denne Sag, var der skeet det første officielle Skridt til dens Afgjørelse, ved at Over-Hofmarchal Grev Moltke den 28de Marts 1750 skriftligt underrettede Over-Præsidenten Jacob Benzon om, at Kongen, under Dags Dato, havde resolveret: „at ville, til Hjælp til Betalingen af det danske Comediehuses Gjæld, foruden de 2000 Rdlr., han allerede havde skjænket dertil, een Gang for alle give 14000 Rdlr., samt foræere Comediehuset med Tilbehør til Staden." — Om Kongens Ret til at bortskjænke hvad der var tilskjødet Acteurerne som Eiendom, faldt det Ingen ind at reise Tvivl; da de ikke havde formaaet, eller kunde antages at ville komme til at formaae at bidrage det mindste til at opfylde Theatrets Forpligtelse til sine Creditorer, blev det betragtet som eierløst, saa at Kongen kunde skalte med det som han vilde, og de være glade ved, at han gjorde det saaledes, at der blev Udsigt for dem til at følge med det. Desto større var Tvivlen om denne farlige Foræring burde modtages. Hvor mange Forestillinger Stadens 32 Mænd end gjorde derimod, havde imidlertid Over-Præsidenten, som just ventede en glimrende Forfremmelse, den „submission" at takke for Tilbudet og mene, „at hvorvel der endnu af den paa Comediehuset heftende Gjæld bliver en Rest af 9792 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk., som tillaans imod Pant i Huset maae optages, Værket dog, uden videre Udgift for Hs. Maj.'s Kasse, skal kunne soutenere sig." Men nu opstod en ny Betænkelighed hos Borgerrepræsentationen. Den italienske Operas mange

Venner i de Stores Kredse havde ikke forsømt at beregne, at dersom man kunde være saa lykkelig at faae udvirket dens faste Engagement, vilde den paa en særdeles beqvem Maade kunne faae et større og bedre indrettet Theater af de danske Acteurers Huus, og ved deres Indflydelse vare Directeurerne blevne bevægede til, strax efter Theatrets Fuldendelse, at lade opføre, mod Gjæthuussiden, en med Skuepladsen forenet Tilbygning, paa 2 Fag Kjældervinduer og 3 Fag store dobbelte Vinduer, hvilken udtrykkelig var bestemt til „Hensættelse af Opera-Machinerne" (Coulisserne), og kostede 1418 Rdlr. Til de 32 Mænds store Overraskelse erfarede de nu af Over-Præsidenten, at Kongen ganske uventet havde ladet paastaae, at denne efter Hoffets Ønske opførte og med Theatret sammenhængende Tilbygning, der endnu er til og kaldes Maskinekammeret, ikke kunde betragtes som hørende til Comediehuset, hvorfor Hs. Maj., der ikke vilde beholde den, men have at den skulde blive ved Theatret, forlangte sig den betalt med Byggesummen, der saaledes maatte afgaae fra de 14000 Rdlr. De 32 lode adskillige Yttringer falde om, at Kongens Hensigt, ret betragtet, ikke var at gjøre Communen en Foræring, men, under Skin af at være Stadens og Skuepladsens gavmilde Velgjører, at paabyrde Magistraten Theatrets Bestyrelse, Skammen for de Vanheld, som upaatvivleligt maatte ramme det, og en Gjæld af over 11000 Rdlr., hvilken der ikke var ringeste Udsigt til at faae afbetalt ved Overskud af Indtægterne, der neppe vilde forslaae til de allernødvendigste Udgifter, og som man, hvis Comedierne maatte nedlægges, ikke vilde være istand til at dække ved Salget af et Huus, der var indrettet til et Brug, som gjorde det uskikket til ethvert andet. Over-Præsidenten blev ogsaa nødt til at

gjøre Grev Moltke Forestilling om, at de i Grevens første Meddelelse af Kongens Resolution fremsatte Betingelser for Overdragelsen stillede som afgjort, at Tilbygningen skulde følge med Huset, hvorfor han bad ham at virke til, at Kongen frafaldt sin Fordring paa særlig Betaling for den. Det hjalp ikke; den 14de Mai maatte Benzon finde sig i at skrive: „Det af det høikgl. Particulair=Kammer udkastede Project til Concessionen sendes herved pligtskyldigst tilbage, og omendskjøndt man havde ønsket at Staden kunde være bleven befriet for den deri tilføiede Gjæld (for Tilbygningen) saa ønskes dog, siden det er Hs. Maj.'s allernaadigste Villie at Concessionen skal være saaledes, at den maa blive udfærdiget." Dette bittre Ønske naaede hurtigt sin Opfyldelse ved et under 28de Marts udstedet formeligt Overdragelses=Document.

Benzon tog nu Over=Directionen og tilkaldte, fornemmelig som literairt og kunstledende Medlem, daværende Høiesterets=Advocat Frederik Horn, sin Tids eneste heldige comiske Digter, med Undtagelse af Holberg, hvem han høiligen beundrede og nævnte:

„Din Ligemand, om ei Din Mester, Molière."

I Løbet af Aaret indgik de af Kongen tilstaaede 14000 Rdlr. til Theaterkassen, som derved fik afbetalt 7000 Rdlr. paa de 16000 Rdlr., den skyldte Klaumann, de 3200 Rdlr., der vare laante af Overformynderiet, og 2000 Rdlr., hvormed Kjøbmand Chr. Feddersen havde forstrakt. Den tilbagestaaende Gjæld udgjorde 11210 Rdlr.

Forretningerne bleve i den vante Gang, uden at der forsøgtes nogen Forandring eller Forbedring; kun arbeidede Directionen paa en ny Affattelse af Privilegiet, som endelig udgik saaledes:

„Vi Friderich den Femte, o. s. v. G. A. V. at eftersom Vi under den 29de December 1747 allernaadigst haver meddeelt det Danske Comoedie-Huus allernaadigste Privilegier, hvilke efter daværende Omstændigheder bleve forfattede paa det Comoedie-Huus og den Oeconomie, som skulde indrettes, men derudi saavel medens Comoedie-Huset stod under Bygning som siden, ere forefaldne adskillige Forandringer, og i Særdeleshed derved, at Vi ved Vores allernaadigste Resolution af 28de Martz sidstafvigt og det derpaa grundede allernaadigste Skiøde af den 23de May nestefter allernaadigst haver skiænket og overdraget bemelte Comoedie-Huus med Theatro og Tilbehør til Vores Kongelige Residentse Stad Kiøbenhavn saa have Vi efter Os Elskelige Ober Præsident samt Borgemester og Raad i bemelte Kiøbenhavn deres herom til Os indkomne Forslag allernaadigst fundet for got de bemelte Comoedie Huset under forberørte 29de December 1747 meddeelte Privilegier saaledes allernaadigst at forandre og extendere nemlig:

1.

Det Danske Comoedie-Huus skal stedse have og nyde Frihed for Indqvartering og Grund-Skatte, saavelsom al anden Byrde og Afgift af hvad Navn være maatte, deraf at svare, hvorimod Vi og de Personer Os følger naar Vi Os paa de Danske Comodier maatte indfinde saadanne altid uden Betaling bivaane.

2.

Det skal udi dette Huus allene og ingen andensteds i bemelte Kiøbenhavn og paa dens Grund være tilladt at opføre Skuespil, udi det Danske, Tydske og Franske Sprog

alt under Forbud ved Politiens Assistence, og desuden anseelig Mulct, Comoedie Huuset til Bedste efter Vores Politie og Commerce Collegiums Kiendelse for hver Gang nogen befindes herimod at handle.

3.

Dog som Os Elskelige Hr. Hans Jacob Arnold, Ridder af Elephanten, Vores Feldt Marschall og commanderende Chef over Tropperne og øvrige militaire Etats-Steder og Nordenfields i Vort Rige Norge den 3die Marty og 7de August 1747 haver erholdet Vores allernaadigste Confirmationer paa de Privilegier som forrige Comoedie Huus har været tillagt, hvilke Privilegier Vi end videre for ham og Arvinger allernaadigst have extenderet og forlænget paa Femten Aar fra den 29de Decbr. 1747 af, saa skal det staae ham frit for ligeledes at lade indrette et forsvarligt Huus til Comodie Huus om han sig dertil vil resolvere, hvorudi han maa lade agere, og sig deraf maa benytte, saaledes som høystbemelte ham forundte Privilegier hannem allernaadigst tillader og bevilger. Men naar i saa Maade benævnte Vores Feldt Marschall Arnold bevilgede Privilegier og Friheder, efter foreskrevne Femten Aar cessere; da skal forbemelte Danske Comoedie Huus allene være privilegered, som forhen anført er at holde Danske, Tydske og Franske Skuespil udi, som ere eller herefter i Staden blive tilladte.

4.

Vi ville og allernaadigst bevilge og tillade at dette Huus maa bortleyes til Assembleer og deslige Forsamlinger hvorunder dog ey maa forstaaes Masquerader, som aldeles skal være forbudne, til Hvem som det begierer om det

findes tienligt samme paa visse Tider eller visse Værelser derudi at bortleye. Saa maa og den under samme Huus indrettede Kielder bortleyes til en Viintapper af Lauget endskiønt han haver sin aparte Tappe=Kielder og maa den Viintapper, som samme bekommer, derudi bruge den Næring som efter Viintappernes Privilegiers 12 Post Boldhuus=Kielderen, efterdi samme nu er nedlagt, forhen har været tilladt.

5.

Directionen i Henseende til Oeconomien og Trouppen ved de Danske Comoedier skal bestaae af en Ober=Directeur, som Vi allernaadigst Selv ville udnævne, og af trende Directeurer, som godvilligen og uden Belønning af Ober=Directeuren dertil kan formaaes. Af hvilke Directeurer den ene af bemeldte Ober=Directeur udvælges til at staae for Comoedie Husets Indtægter og Udgifter og derfore at aflægge aarlig Regnskab som i Raadstuen indleveres og af de 32 Mænd, som Stadens andre publique Regnskaber, revideres; ligesom og Cassens Beholdning udi Stadens Casse deponeres for saavidt ikke til forestaaende løbende Udgifter behøver at blive beroende udi bemelte Directeurs Hænder. Iøvrigt maa Intet foretages i Henseende til Oeconomien, Trouppen eller andet Comoedierne vedkommende uden efter foregaaende Overlæg og Deliberation imellem Directeurerne, og som det kan arrivere at der i et eller andet Tilfælde kunde være diverse Meninger, saa skal det i saa Fald ankomme paa Ober=Directeurens Resolution eller Decision, ligesom og desuden ingen ny Forandring eller noget af Vigtighed i Henseende til Oeconomien eller Trouppen maa foretages, endskjønt alle 3de Directeurer maatte være af lige Mening uden Ober=Directeurens enten

foregaaende eller paafølgende Samtykke, i hvilken Henseende der af Directionen skal holdes en Deliberations Protokolle; alt hvad ellers angaaer Oeconomien og deslige particulaire Foranstaltninger skal naar dermed forholdes paa den udi denne Post foreskrevne Maade dependere af Ober=Directeuren og Directeurerne selv, og behøver ikke Vores allernaadigste Approbation eller Confirmation.

6.

Directionen skal i Særdeleshed see derhen at Trouppen stedse kan bestaae af skikkelige Personer, og at Comoedierne kan for en billig Betaling opføres, samt at Intet derudi forhandles, som anrører Religionen, eller den Hellige Skrift, eller strider imod Ærbarhed, god Skik og Ordning eller kan være Publico til Forargelse.

7.

Skulle nogen Acteur eller Actrice enten formedelst Udueligheed, Forsømmelse, Liderlighed, Opsætsighed, eller anden vigtig og billig Aarsag findes uværdig til denne Forretning, da ankommer det paa Directeurens Resolution og Ober=Directeurens Decision, om han eller hun fra Trouppen skal demitteres eller casseres.

8.

Acteurernes og Actricernes Gage maa ikke af Nogen, saalænge de ere udi den Tieneste, for Gield med Arrest beslaaes.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst kunde vide at rette og ey giørendes herudinden Hinder eller

Forfang i nogen Maade. Givet paa Vort Slot Christiansborg i Vores Kongelige Residentz Stad Kiøbenhavn, den 11te September 1750, under vor Kongelige Haand og Zignet.

Friderich R.

J. L. von Holstein."

Man seer, at der ikke — som man, inden Overdragelsen, havde givet Magistraten Udsigt til — var i dette Privilegium optaget Noget, der kunde blive Staden til Fordeel og Forsikring; derimod var det ikke glemt, at forbeholde Kongen og hans talrige Følge fri Adgang, hvilken Hs. Maj. endydermere udstrakte til den Yderlighed, at han ved festlige Leiligheder, der tidligere havde været Theatrets fortrinligste Indtægtsdage, uden Omstændigheder og aldeles gratis, saaledes forlangte Plads til de fem første Rangklasser, at Theatret kun beholdt for nogle og 70 Rdlr. Billetter at sælge. Denne delicate Anvendelse af Privilegiets 1ste § fandt i denne Saison Sted to Gange: 18de December og 29de Januar. — Kongen var mere fordringsfri med Hensyn til Afbenyttelsen af et andet Forbehold: Valget af Over-Directeuren. Det blev nemlig anseet som afgjort at denne Post var forenet med Over-Præsident-Embedet.

Endnu selvsamme Dag som Privilegiet udstedtes, iværksatte man, til Grundlæggelse af en hidtil savnet ordenlig Forretningsførelse, een af dets Bestemmelser, idet man forsynede en tyk Skrivpapiirs-Foliant med saalydende Titelblad: „Deliberations Protocoll for Directeurerne ved det kongelige allernaadigst privilegerede danske Comedie-Huus. Kjøbenhavn den 11te Septbr. 1750. I. A. Benzon;" men denne Privilegiets saa ivrige Efterlevelse faldt ud til

den første grove Tilsidesættelse af det, da man ikke med den anordnede Deliberations-Protokol i 4 Aar kom videre end til — Titelbladet. Aarsagen var, at just samme Dag udnævntes Benzon til Vice-Statholder i Norge, hvorfor han ikke videre brød sig om Skuepladsens Anliggender, endskjøndt han vedblev som Over-Directeur indtil Saisonnens Slutning, da han i sine Embeder blev afløst af den til Over-Præsident beskikkede hidtilværende Stiftamtmand i Aggershuus Stift, Generalmajor Friedrich Otto von Rappe, under hvem der ikke holdtes Deliberationer og derfor heller ikke brugtes Protokol.

Med de fleste af Saisonnens 11 aldeles nye Stykker var kun lidet Held. Baade „Hexerie eller blind Allarm" og „Ulysses", der dog hver Gang anmeldtes som „en Market-Comoedie, hvorudi vises de Feil, som findes udi de Skuespil, som af omløbende Comedianter paa deres Skueplads opføres," gik over Scenen uden synderligt Tilløb. Afgjort Lykke gjorde blot „Den forlorne Søn", hvori Rose fik en af sine Glandsroller, og „Forøderen", som behagede saa ualmindeligt, at det i Berlings Avis hed: „Paa det danske Theater blev den sidste Comedie med almindeligt Bifald givet og Acteurerne gjorde Slutningen med stor Honneur og alle Tilstedeværendes høieste Applaudissement."

En Tilvæxt af stor Vigtighed havde Personalet faaet i Iver **Als**, der under sin tidligere korte Virksomhed var bleven saa yndet, at hans Gjenindtrædelse vakte saavel Publikums som Holbergs Glæde. Han var en dannet, beleven, velanseet Mand paa 26 Aar og udmærkede sig meget baade ved kunstnerisk gjennemført Fremstilling af store comiske Charakteerskildringer og sit Talents sjeldne

Fleersidighed. Mange Roller, som hidtil havde været svagt besatte, bleve strax overgivne i hans Hænder, og det bekjendtgjordes offenligt, at Herman von Bremen „efter Autors Villie“ skulde spilles af ham. Hvor stor Anseelse og Vigtighed hans Dygtighed gav ham, sees bedst deraf, at han ikke alene udførte saa vanskelige og høist forskjellige Roller som Jeronimusserne i „Jean de France“ og „Pernilles korte Frøkenstand“, Jesper Oldfux i „Jacob von Tyboe“, Jourdain i „Den adelige Borger“, Leerbeutel, Don Ranudo, Pedanter, Geert Westphaler, Gotfred i „Det lykkelige Skibbrud“ og dumme Tjenere, men ogsaa med meget Held gav Elskere og alvorlige Cavalerer. I de comiske Gamle blev Clementin snart, da hans overordenlige Flid nu begyndte rask at fremme Geniets Udvikling, hans Overmand og Fagets vigtigste Fremstiller, men i mange andre Roller ansaaes han for uopnaaelig. Han blev strax ansat, foran Ørsted, med 6 Rdlr. ugenlig, men maatte derfor tillige overtage et Slags Inspecteurpost, der var Skyld i at han ikke spillede saa ofte som de Andre. — Fra October afgik Hr. og Jfr. Hjeronimi. I deres Sted kom, fra Begyndelsen af November til Saisonnens Slutning, Gorion og Mad. Gorion, som tidligere havde været ved den franske Comedie, „hvilke geleidede Spektaklet med forundringsværdige Dandse“. Ikke destomindre bleve de strax hilsede af en Cabale; ved deres første Optræden hørtes fra Galleriet en Vægterpibe „til stor Misfornøielse for alle Tilskuerne, men især Parterret, som vilde have grebet Autor, om han ikke havde forstukket sig.“ En anden Udpibning — den adjungerede Politiemesters — skete derimod aldeles aabenlyst, med stor Forbittrelse og uden Publikums Misfornøielse. Aarsagen synes at have været,

at Klaumann, paa Grund af den betydelige Gjæld, hvori Theatret endnu dengang stod til ham, tillod sig en temmelig overmodig Tone og forlangte sine Yndlinger, især Dandseren des Larches og hans Kone, begunstigede paa de mere Fortjentes Bekostning, hvilket Parterrets unge Herrer ikke vilde lade hengaae ustraffet.

Den danske Skueplads havde i denne Saison kun en eneste Medbeiler: det med endeel nye Medlemmer opfriskede franske Selskab. Men det var, — dog uden at blive den farligere — rykket den meget nærmere. Det paa Nørregade affidesliggende Comediehuus blev, med Undtagelse af Decorationerne, solgt den 15de April og til samme Tid toge Forestillingerne deres Begyndelse paa Charlottenborg, hvor Theatret stod ledigt, da den italienske Opera ikke i Aar havde vovet sig hertil. At Hoffet smerteligt følte Savnet af denne sin Livforlystelse og var begjærligt efter at finde endog den mindste Erstatning for den, sees bedst deraf, at der til begge de paa det danske Theater givne Festforestillinger — de eneste Kongen i hele Aarets Løb besøgte, — maatte, som Hovedstykke, spilles et ubetydeligt italiensk Intermezzo, der udførtes af Mad. Scalabrini og Gaggioti, som havde taget Bopæl i Kjøbenhavn.

Fjerde Saison.

1751.

O.	14.	Apr.	1.	Plutus. — (Rappe Overdirecteur; Horn, P. S. Holm Directeurer.)
F.	16.	-	2.	Plutus.
O.	21.	-	3.	Plutus.
F.	23.	-	17.	Den Ugudelige.
M.	26.	-	3.	Forøderen; f. Acteurerne.
O.	28.	-	3.	Fruentimmerets Skole.

F. 30. Apr. 4. Forøderen.
M. 3. Mai. 3. De Usynlige; 5. Didrik Menschenskræk.
O. 5. - 8. Maskeraden; 1. Geert Westphaler.
O. 12. - 8. Fortrolige Moder; 1. Den forkeerte Verden.
F. 14. - 9. Den Stundesløse; 2. Forkeerte Verden.
M. 17. - 8. Forlorne Søn; 6. Pene Jomfruer.
F. 21. - 3. Jørgen Dingel; 1. Den indbildte Hanrei.
O. 26. - 7. Kjærlige Forbittrelse; 2. Indbildte Hanrei.
F. 28. - 4. Honnette Ambition; 5. Forstilte Hyrdinde.
O. 2. Jun. 1. Nanine; 2. Geert Westphaler.
F. 4. - 2. Nanine; 3. Forkeerte Verden.
O. 9. - 1. Erasmus Montanus; 3. Indbildte Hanrei.
F. 11. - 3. Nanine; 18. Merlin Dragon.
O. 16. - 1. Den pantsatte Bondedreng; 13. Vulcani Kjæp.
F. 18. - 5. Ellevte Juni; 13. Forsøgte Troskab.
M. 21. - 10. Den Stundesløse; 4. Forkeerte Verden.
F. 25. - 8. Kildereisen; 1. Den Blinde klartseende.
M. 28. - 2. Pantsatte Bondedreng; 2. Blinde klartseende.
O. 30. - 5. Henrik og Pernille; 11. Myndlingen.
O. 7. Jul. 13. Indbildt Syge; 14. Doctorgraden.
F. 9. - 7. Barselstuen; 6. Forstilte Hyrdinde.
O. 14. - 7. Dobleren; 17. Florentineren.
F. 16. - 8. Tartuffe.
O. 21. - 7. Melampe.
F. 23. - 6. Ulysses von Ithaca.
O. 28. - 18. Den Ugudelige.
F. 30. - 14. Gavmilde Testament; 7. Forstilte Hyrdinde.
O. 4. Aug. 1. Jean de France; 11. Tvungne Giftermaal.
F. 6. - 11. Jeppe paa Bjerget; 7. Pene Jomfruer.
O. 11. - 6. Politiske Kandestøber.
F. 13. - 3. Pantsatte Bondedreng; 5. Forkeerte Verden.
O. 18. - 3. Doctoren imod sin Villie; 3. Blinde klartseende.
F. 20. - 4. Nanine; 9. Serenaden.
O. 25. - 4. Hexerie eller blind Allarm.

F.	27.	Aug.	7. Forliebtes Galenskaber; 9. Tredobbelte Giftermaal.
O.	1.	Sep.	7. Knurvorne Doctor; 1. Mohren.
F.	3.	-	3. Pernilles korte Frøkenstand; 2. Mohren.
O.	8.	-	13. Gnieren; 6. Uformodenlige Hjemkomst.
F.	10.	-	9. Fortrolige Moder; 3. Harlekin Hulla.
O.	15.	-	2. Jean de France; 3. Mohren.
F.	17.	-	18. Amphitrion; 19. Merlin Dragon.
O.	22.	-	1. Crispin Lakei og Doctor; 10. Oraklet.
F.	24.	-	2. Crispin Lakei og Doctor; 3. Geert Westphaler.
M.	27.	-	11. Tre Gratier; 18. Florentineren.
F.	1.	Oct.	4. Uformodenlige Forhindring.
O.	6.	-	9. Forlorne Søn; 6. Første April.
F.	8.	-	5. Scapins Skalkestykker; 5. Tvistigheden.
O.	13.	-	5. Jacob von Tyboe.
F.	15.	-	3. Jean de France; 14. Forsøgte Troskab.
M.	18.	-	4. Fruentimmerets Skole.
O.	20.	-	5. Forøderen.
O.	27.	-	4. Plutus.
F.	29.	-	3. Crispin Lakei; 12. Tre Gratier.
O.	3.	Nov.	8. Melampe.
F.	5.	-	5. Nanine; 7. Første April.
M.	8.	-	5. Plutus; f. Acteurerne.
O.	10.	-	9. Maskeraden; 10. Julestuen.
F.	12.	-	14. Indbildt Syge; 15. Doctorgraden.
O.	17.	-	1. Menneskehaderen.
F.	19.	-	2. Menneskehaderen.
O.	24.	-	12. Jeppe paa Bjerget; 8. Pene Jomfruer.
F.	26.	-	4. Crispin Lakei; 11. Aftvungne Samtykke.
O.	1.	Dec.	5. Honnette Ambition; 1. Sganarels Reise til det phil. Land.
F.	3.	-	9. Tartuffe; 2. Sganarels Reise.
O.	8.	-	19. Den Ugudelige.
F.	10.	-	4. De Usynlige; 3. Sganarels Reise.

(Skuespillene ophørte formedelst Dronning Lovises Død.)

En endnu slettere Saison end den foregaaende! Indtægten af dens 70 Forestillinger var 5575 Rdlr., i Gjennemsnit hver Aften kun 79 Rdlr. 4 Mk.; Udgiften beløb 5660 Rdlr. Kun den 27de October, da der indkom 232 Rdlr. 2 Mk., oversteg Indtægten 200 Rdlr.; den sletteste Aften var den 28de Mai med 23 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk. — De til Klaumann endnu skyldige 9000 Rdlr. var man saa heldig at faae betalte ved et ligesaa stort Laan, som, mod 4 Procent og 1ste Prioritet i Theatret, opnaaedes hos Kammerherre Georg Friedrich v. Holstein, der nogen Tid efter blev Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand i Ribe.

Rappe, der, i Egenskab af Over-Præsident, blev Theatrets Chef, var en Mand, som vilde være bleven det saare gavnlig, dersom han havde været noget forud for sin Tid i Erkjendelse af Skuepladsens Formaal, og ikke af sine øvrige Forretninger var bleven afholdt fra at skaffe sig nøie Kundskab om Theatervæsnet. Med en god Villie forenede han Fasthed og saa stor Lyst til Kaldsvirksomhed, at han ei alene selv afgjorde alle nogenlunde betydelige Sager, men udkastede Repertoire, Befalinger, Regulativer og Bekjendtgjørelser, der alle vidne om Bestræbelse for, efter bedste Skjøn, at hævde Anstalten og gjøre Enhver Ret og Skjæl. En vidtløftig Forretningsgang var han aldeles ingen Ven af; derfor lod han det være nok med, foruden den Meddirecteur, Horn, som Benzon havde efterladt ham, at tage Capitain i Borgerskabet, Brygger Peder Sønnichsen Holm ind i Bestyrelsen, meest for at han skulde føre Regnskabet istedetfor den afgaaede Jørgensen. Schwarz siger i sin „Efterretning om den danske Skueplads" og Rahbek gjentager i „Om Ludvig Holberg som Lystspildigter", at Suhm var i Bestyrelsen med Rappe, men dette er

urigtigt. Netop i 1751, da Rappe tiltraadte, reiste Suhm, som dengang kun var 23 Aar og ikke havde havt noget med Skuepladsen at gjøre siden han i Novbr. 1749, paa Holbergs Anmodning, leverede Oversættelsen: „De pene Jomfruer", til Trondhjem med Schønning og kom ikke tilbage før i 1765.

Af de 9 Stykker, som for første Gang bragtes paa Scenen, gjorde kun „Plutus" megen Lykke. Holberg selv siger: „intet Stykke er med mere Succes bleven spillet", men tilføier: at „hvad som ellers contribuerede dertil var adskillige prægtige Præsentationer, hvilke fornøie saavel Sindet som Øinene, efterdi de flyde naturligen af Stykket i sig selv." Ogsaa gav det al den Indtægt, man turde vente deraf paa en Tid da Theaterbesøget i det Hele var saa ringe. „Den forlorne Søn" og „Forøderen" havde allerede i foregaaende Saison begyndt at vække Smag for det Rørende; „Nanine" bidrog endnu mere dertil og vandt meget Bifald hos den fine Verden, men formaaede dog ikke at trække saa godt Huus som Farcen „Crispin Lakei og Doctor", der, især ved Londemanns overgivne Lune og Clementins naturlige Comik, fyldte Parterret, som endnu fandt størst Behag i det Burleske.

Den franske Comedie paa Charlottenborg havde flere Gange den Lykke, at Kongens Nærværelse lokkede Mængden til den, og selv den fraværende italienske Opera kunde glæde sig ved Yttringen af Majestætens Yndest, thi da han i October var Gjæst hos den engelske Gesandt, Titley, i Lyngby, og Stadsmusikant Bergs to nylig confirmerede Døttre opførte Intermezzet „La serva padrona", under Anførsel af Cantor Iversen, deres „Informator udi den vocaliske Musique", udtalte han sin store Tilfredshed med

„dette admirable Divertissement", roste meget Gaggiotti, som havde „lært dem Actionen", og „mentionerede dem at være de første Danske, som saa meget havde fortjent at meriteres". Den stakkels danske Skueplads lykkedes det derimod ikke engang ved sit Pragtstykke „Plutus" at friste Kongen eller Nogen af den kongelige Familie til et eneste Besøg.

For Acteurerne var denne Saisons Afbrydelse ved Dronningens Død et smerteligt Slag, thi under hele Sørgetiden, 27 Uger, betaltes dem kun halv Gage.

Femte Saison.

1752.			
O. 28.	Jun.	9.	Kildereisen (Jfr. Bøttger ɔ: Mad. Rose, d. s. Leonore); 11. Oraklet.
F. 30.	-	6.	Plutus.
O. 5.	Jul.	13.	Jeppe paa Bjerget; 1. Crispin sin Herres Rival.
O. 12.	-	6.	Nanine; 4. Sganarels Reise.
F. 14.	-	10.	Forlorne Søn; 2. Crispin sin Herres Rival.
O. 19.	-	1.	Menechmi.
F. 21.	-	2.	Menechmi.
O. 26.	-	10.	Fortrolige Moder; 3. Crispin sin Herres Rival.
F. 28.	-	11.	Den Stundesløse; 12. Aftvungne Samtykke.
O. 2.	Aug.	4.	Pernilles korte Frøkenstand; 1. Alidor.
F. 4.	-	15.	Gavmilde Testament.
O. 9.	-	5.	Fruentimmerets Skole.
F. 11.	-	5.	Crispin Lakei; 2. Alidor.
O. 16.	-	8.	Forliebtes Galenskaber; 15. Forsøgte Troskab.
F. 18.	-	7.	Politiske Kandestøber.
O. 23.	-	7.	Ulysses von Ithaca.
F. 25.	-	3.	Menneskehaderen.
O. 30.	-	1.	Don Ranudo.
F. 1.	Sep.	10.	Tartuffe; 6. Forkeerte Verden.

O.	6.	Sep.	8. Barselstuen.
F.	8.	-	4. Pantsatte Bondedreng; 14. Vulcani Kjæp.
M.	11.	-	2. Don Ranudo; f. Acteurerne.
O.	13.	-	2. Erasmus Montanus; 1. Det kortfattede Landsbyindfald.
F.	15.	-	14. Gnieren; 2. Kortfattede Landsbyindfald.
O.	20.	-	6. Forøderen.
F.	22.	-	15. Indbildt Syge; 16. Doctorgraden.
M.	25.	-	9. Melampe.
O.	27.	-	3. Menechmi (Reersløv d. s. Menechmus).
O.	4.	Oct.	6. Adelige Borger.
F.	6.	-	8. Knurvorne Doctor; 4. Indbildte Hanrei.
To.	12.	-	Don Chisciotte; 20. Merlin Dragon. (Kongen og Dronningen nærv.)
F.	13.	-	10. Maskeraden; 21. Merlin Dragon.
O.	18.	-	7. Plutus.
F.	20.	-	8. Plutus.
Ti.	24.	-	Pittoresk - mathematisk Forestilling og Fyrværkerie af Toscani.
O.	25.	-	20. Den Ugudelige.
F.	27.	-	4. Doctoren imod sin Villie; 3. Kortfattede Landsbyindfald.
M.	30.	-	10. Kildereisen; 12. Oraklet.
F.	3.	Nov.	1. Abracadabra.
M.	6.	-	Præsentation og prægtigt Fyrværkerie af Toscani.
O.	8.	-	2. Abracadabra; 4. Crispin sin Herres Rival.
F.	10.	-	19. Amphitrion; 12. Tvungne Giftermaal.
O.	15.	-	8. Dobleren; 19. Florentineren.
F.	17.	-	4. Jean de France; 4. Geert Westphaler.
O.	22.	-	1. Cato; 9. Pene Jomfruer.
F.	24.	-	2. Cato; 7. Forkeerte Verden.
M.	27.	-	3. Cato; 10. Serenaden; f. Acteurerne.
O.	29.	-	3. Don Ranudo.
F.	1.	Dec.	4. Menechmi.
To.	7.	-	8. Kjærlige Forbittrelse; 4. Blinde klartseende.

F.	8.	Dec.	6. Honnette Ambition; 12. Myndlingen.
O.	13.	-	11. Forlorne Søn; 10. Pene Jomfruer. (Dronningen og Prindsessen nærv.)
F.	15.	-	9. Plutus. (Kongen nærv.)
O.	20.	-	6. Henrik og Pernille; 7. Forhexede Skaal.
F.	22.	-	16. Gavmilde Testament.
To.	28.	-	7. Forøderen.
F.	29.	-	11. Maskeraden; 11. Julestuen.
1753.			
O.	3.	Jan.	4. Jørgen Dingel; 4. Mohren.
To.	4.	-	6. Scapins Skalkestykker; 12. Julestuen.
O.	10.	-	1. Den Sandsesløse.
F.	12.	-	2. Den Sandsesløse; 20. Florentineren.
O.	17.	-	14. Jeppe paa Bjerget; 13. Tvungne Giftermaal.
F.	19.	-	5. Menechmi.
O.	24.	-	7. Nanine; 1. Den lykkelige Prøve.
F.	26.	-	3. Den Sandsesløse; 2. Lykkelige Prøve.
M.	29.	-	4. Don Ranudo.
O.	31.	-	21. Den Ugudelige.
O.	7.	Feb.	12. Den Stundesløse; 1. Den nye Prøve.
F.	9.	-	15. Gnieren; 2. Ny Prøve.
Ti.	13.	-	6. Menechmi; 3. Ny Prøve. (Kongen nærv.)
O.	14.	-	7. Henrik og Pernille; 1. Det ved Vexelbrev sluttede Ægteskab.
F.	16.	-	11. Tartuffe; 4. Kortfattede Landsbyindfald.
Ti.	20.	-	3. Lykkelige Prøve; 4. Ny Prøve; 2. Ved Vexelbrev sluttede Ægteskab; f. Acteurerne.
O.	21.	-	10. Plutus.
F.	23.	-	10. Melampe.
O.	28.	-	8. Politiske Kandestøber.
F.	2.	Marts.	6. Crispin Lakei; 5. Indbildte Hanrei.
O.	7.	-	1. Livet som en Drøm; 11. Serenaden.
F.	9.	-	2. Livet som en Drøm; 14. Tvungne Giftermaal.
O.	14.	-	3. Livet som en Drøm; 21. Florentineren.
F.	16.	-	4. Livet som en Drøm; 8. Forkeerte Verden.

M. 19. Marts. 4. Cato (Phenice Jfr. Maternas sidste Rolle); 3. Ved Vexelbrev sluttede Ægteskab; f. Acteurerne.
O. 28. - Concert af Violoncellisten Pericoli, understøttet af Italienerne.

Denne Saison havde givet Skuepladsen lysere Udsigter; den aftenlige Indtægt i Gjennemsnit var steget til 97 Rdlr. Dens 76 Forestillinger indbragte 7366 Rdlr.; Udgiften beløb 6089 Rdlr. Den bedste Aften var 22de Novbr., med 224 Rdlr.; den sletteste 13de Febr., med 38 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk. Da Kongens Komme altid bragte stærkt Besøg, skulde det synes mærkeligt, at den sidstnævnte Forestilling just var en af de tre, hvorved han beærede den danske Skueplads med sin Nærværelse; men siden han havde foræret Staden Theatret, vare hans Besøg blevne det mere til Skade end Gavn, thi sin Ret til uden Betaling at gaae i Comedie med „de Personer, som Os følger", brugte han i en saadan Udstrækning, at kun faa Billetter bleve tilbage til Salg. Saaledes skete det at Forestillingen den 12te Octbr., da han, første Gang og i festligt Optog, var i Theatret med Juliane Marie, sin ny Gemalinde, og der til Efterstykket „Merlin Dragon" gaves et italiensk Intermezzo, kun indbragte Kassen 67 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk., endskjøndt samme Efterstykke med „Maskeraden" Dagen efter kunde give 217 Rdlr. 1 Mk. 8 Sk. Dette var den Opmuntring, som udgik fra den kongelige Villie at „understøtte i hvis som maatte tjene til Truppens Vedligeholdelse og Comediernes Continuation"! Og det blev ikke derved. Da det franske Selskab, som nød Kongens særdeles Bevillie og havde faaet Forstærkning i den udmærkede Dandser Laurent fra Paris, vedblev at spille paa Charlottenborg,

maatte der sørges for et Theater til den italienske Opera, thi længer kunde man ikke undvære den. Savnet af den havde været saa levende, at tre Intermezzo-Forestillinger, —: „Grullo e Moschetta“, „La serva padrona“, og „Porfugnaco“ — hvilke Berg, i Begyndelsen af Novbr., lod, paa sit Theater i Læderstræde, opføre af sine to Døttre, for at de kunde „exercere sig“, bleve meget stærkt besøgte, hvorvel Billetterne til hvert af disse Eenactsspil kostede 3 og 2 Mk. Pietro Mingotti, der atter indforskreves, skulde da, som havde været paatænkt inden Theatrets Overdragelse til Staden, nu, da Kongen havde trukket sig ud af al Forbindlighed til det, ifølge Hoffets Godtbefindende have den danske Skueplads til Brug, og han benyttede den i al Underdanighed givne Indrømmelse, hvorfor han i denne Saison ikke betalte en Skilling, i saadan Udstrækning, at de danske Acteurer flere Gange, paa „deres eget“ Theater, maatte forandre Forestillingsdage, naar han enten ikke kunde blive færdig med et Stykke eller det faldt Kongen ind at ville have Opera paa en af deres Spilleaftener.

Mingottis Selskab var denne Gang i ingen Henseende udmærket: Jfr. Marianna Galeotti (en Søster til Pelegrino Gaggiotti, der herefter ogsaa blev kaldet Galeotti) spillede de for Sopran componerede Helteroller; Mad. Maria Venturini og Jfr. Rosa Scarlatti vare Primadonner; Giovanni Croce sang første Tenorpartier, og en Jfr. Jacobine Stolle, Søster til Dandsemesteren, hjalp til i Altrollerne, uden at indlade sig paa de forekommende Arier; Mad. Scalabrini og P. Galeotti, spillede, som sædvanligt, Intermezzerne. Den 28de Novbr. begyndtes Saisonnen med „Artaxerce“ og „Porfugnaco“; i Anledning af Kronprindsens Fødselsfest gaves den 30te Januar „Diomeda“

og Intermezzet „La finta dama". Desuden opførtes „Il Rè pastore" og „L'innocenza difesa nell' inganno", der var „en chinesisk Historie, prydet med nye Decorationer og prægtige tatariske Klædedragter". Som et Middel til at trække brugte Italienerne hyppigt at lade Tilskuerpladsen „illuminere"; men hverken Belysningen, Kongens jevnlige Besøg, Hoffets levende Bifald eller Personalets Kunst formaaede at fylde Huset; Mingotti gjorde i denne Saison meget maadelige Forretninger.

Det Rørende fandt bestandig større Indgang, endskjøndt den fransk- og tydsktalende beau monde dengang og længe efter med stor Iver paastod, at Dansk aldrig kunde blive Udtrykket for det Ædle og Følelsesfulde. Allerede for et Par Aar siden havde La Beaumelle, i „Mes pensées", erklæret sig imod denne Fordom. „Nogle Danske" skrev han, „beskylde deres Sprog for ikke at egne sig til det Tragiske, men er det troligt, at et Sprog, hvis Toner ere saa klagende og saa rørende, ikke skulde kunne udtrykke det Pathetiske og Følelserne? Andre paastaae, at Nationens Charakteer er derimod, men er det begribeligt, at en stolt, ædel, høimodig Nation ikke skulde kunne have Forfattere, som behandle høie Gjenstande, som kjende det menneskelige Hjerte, som vide at skildre Lidenskaberne? Have de Danske ingen Tragedier, da ligger Feilen hverken i Geniet eller Sproget, men i Omstændighederne: Scenen er nylig født og Poeternes Sprog er for dem endnu ikke Gudernes Sprog." Nu opstod der vel ikke endnu nogen dansk Tragedieforfatter, men opmuntrede ved det Bifald, hvormed Publikum havde lønnet deres Spil i de larmoyante Lystspil, fik Acteurerne Mod til et Forsøg i det Tragiske og det lykkedes over Forventning. Af de 11 Nyheder var

„Cato“, et kjedsommeligt Sørgespil af Englænderen Addison, omarbeidet af Franskmanden Deschamps og efter en stiv, kold tydsk Bearbeidelse af Mad. Gottsched slet oversat af Raadstuefuldmægtig Falck, den, hvorved Truppen erhvervede sig størst Anseelse. Den brammende Declamation og det barokke Costume, som man dengang kaldte romersk, uagtet Damernes høie Frisur og Heltenes puddrede Parykker, gjorde dette fra de tydske Theatre berømte Stykke til noget aldeles Nyt for Tilskuerne, og Als, der udførte Titelrollen, saavelsom Jfr. Thielo, der spillede Portia, vandt stort Bifald. Ogsaa det Romantiske i Calderons „Livet som en Drøm“, klodset oversat af Høiesterets=Advocat Fuursmann efter Boissys franske Bearbeidelse, tiltalte Publikum saa=ledes, at dette Stykke for en Tid hørte til de meest ind=bringende, og Berømmelse over Rose der spillede Sigis=mund, og Jfr. Thielo, som, i sin skjønhedsfulde Flor, ved Varme og Ynde henrev endog den danske Skuepladses erklærede Modstandere, var paa Alles Læber. Baade de Spillende og Publikum følte sig saa særdeles tilfredse med Udfaldet af disse Forsøg i det Pathetiske, at der blev gjort Forberedelser til at slaae endnu kraftigere ind paa denne Vei. Saavel P. Corneilles „Cid“, som Metastatios „Artaxerxes“, i Holbergs Oversættelse, bleve bestemte til Opførelse og Rollerne uddeeltes i Slutningen af Marts, men den næste Saison bragte Tildragelser, som for en Tid hindrede Tragedien i at faae nogen Betydning. — Af Holbergs to Stykker gjorde „Abracadabra“ ingen synderlig Lykke, men „Don Ranudo“ behagede særdeles meget og gav god Indtægt. Ogsaa Regnards „Menechmi“ blev et af Lystspilrepertoirets Yndlingsstykker da Lars Christoffer **Reersleo** havde faaet Hovedrollen.

Dette nye Medlem var en ung Student med et smukt Udvortes og et behageligt Væsen. Han havde allerede gjort sig bekjendt ved nogle Leilighedsvers, som vare hverken bedre eller slettere end Datidens andre Poeters. Hans Ansættelse skete strax med 4 Rdlr. ugenlig og foruden de muntre Elskere, der gjordes til hans egenlige Fag, udmærkede han sig snart saa meget i ædle Roller, at han deri med meget Held afløste Als. Ogsaa paa Spindesiden fik Truppen, fra Saisonnens første Dag, en for en lang kommende Tid meget vigtig Forøgelse i Charlotte Elisabeth Amalia **Bøttger.** At hun blev vunden for den, skyldtes Tilfældet og Holberg. Da han en Dag kom ind til hendes Fader, en Guldsmed, som han kjendte, og saae hendes smukke Søster, spurgte han denne spøgende, om hun ikke kunde have Lyst til at gaae til Comedien; hun, som var godt forlovet, afslog det med Spot, men Charlotte, der var nærværende, sagde munter, at da gad hun nok være Actrice. Holberg tog hende paa Ordet og satte igjennem, at hun, efter heldigt aflagt Prøve, trods adskillige Cabaler, i hvilke Rose især viste sig virksom, kom til at optræde. Hun var kun lidt over 14 Aar og ikke smuk, men havde allerede en rank, velbygget Theaterfigur. I Begyndelsen behagede hun ikke i nogen høi Grad; man bebreidede hende i Almindelighed Affectation; sildigere, da Nødvendigheden førte hende ind i betydelige Roller og hun fik Routine, vandt hun meget Bifald, men kunde ikke tilfredsstille Kjenderen i den Tids Tragedier, formedelst en skingrende Stemme, en vexlende kold Svulst og plat Naturlighed, for stor Pyntelighed i Bevægelser, samt den skarpt scanderende Versfremsigelse, der vanheldede hendes Foredrag; derimod bleve flere af hendes

Lystspilfremstillinger, især af muntre, coquette Elskerinder, meget beundrede.

Holberg havde af Forsigtighed stedse holdt sig udenfor enhver ansvarlig Bestyrelse; da Rappe i Efteraaret maatte for længere Tid reise til Norge, lod han sig imidlertid overtale til at føre et Slags Overopsyn med Skuepladsen, men undgik dog derved med stor Omhyggelighed at give saadanne skriftlige Befalinger, som kunde have mindste ubehagelige Følge. Selv da han, tagende Leiligheden iagt, ved nogle ikke ubetydelige Gratificationer „for udviist Flid og vigilance“ søgte at forbedre enkelte af Skuespillernes Kaar, fornemmelig Mad. Linkwitz's, Hortulans, Clementins og Londemanns, var han kun for den Sidstes Vedkommende at bringe til at udstede skriftlig Ordre. For Resten ledede han Repertoiret med stor Uegennyttighed ganske i Bestyrerens Aand og efter Øieblikkets Smag, uden i mindste Maade at fremme sine egne Stykkers hyppigere Opførelse.

Sjette Saison.

1753.

O.	25.	Apr.	1. Uden Hoved og Hale.
F.	27.	-	2. Uden Hoved og Hale.
O.	2.	Mai.	6. Jacob von Tyboe.
F.	4.	-	7. Menechmi.
O.	9.	-	12. Forlorne Søn.
F.	11.	-	5. Jørgen Dingel; 5. Ny Prøve.
M.	14.	-	8. Nanine; 8. Forhexede Skaal.
O.	16.	-	16. Indbildt Syge; 17. Doctorgraden.
O.	23.	-	9. Forliebtes Galenskaber; 11. Pene Jomfruer.
F.	25.	-	22. Den Ugudelige.
M.	28.	-	6. Fruentimmerets Skole.
F.	1.	Jun.	5. Jean de France; 4. Lykkelige Prøve.
O.	6.	-	6. Jean de France.

F. 8. Jun. 15. Jeppe paa Bjerget.
O. 13. - 20. Amphitrion; 1. Det gjenstridige Sindelav.
F. 15. - 7. Honnette Ambition; 2. Gjenstridige Sindelav.
O. 20. - 5. Livet som en Drøm; 3. Gjenstridige Sindelav.
F. 22. - 17. Gavmilde Testament.

I Bladene bekjendtgjøres under 25de Juni: „Averteres efter høi Ordre Publikum, at formedelst bekjendte begangne Excesser paa den danske Skueplads, og især saasom er erfaret, at Comedien er geraadet udi stor Gjæld, som efter Apparence udi disse Sommermaaneder mere og mere vil tilvoxe, da af Fornødenhed maa Comediehuset paa nogen Tid fra denne Dags Dato tillukkes, og ikke aabnes førend Anstalter kan blive gjort til ret Istandsættelse igjen."

O. 26. Sep. 13. Forlorne Søn; 4. Gjenstridige Sindelav.
To. 27. - 8. Menechmi.
O. 3. Oct. 12. Tartuffe (Jfr. Møller d. s. Elmire); 5. Lykkelige Prøve.
F. 5. - 12. Maskeraden; 22. Florentineren.
O. 10. - 6. Livet som en Drøm; 12. Serenaden.
F. 12. - 6. Jørgen Dingel; 15. Vulcani Kjæp.
O. 17. - 9. Dobleren; 16. Forsøgte Troskab.
F. 19. - 16. Jeppe paa Bjerget; 15. Tvungne Giftermaal.
O. 24. - 8. Ulysses von Ithaca. — (Des Larches afgaaet.)
F. 26. - 18. Gavmilde Testament.
M. 29. - 5. Pantsatte Bondedreng; 5. Kortfattede Landsbyindfald.
F. 2. Nov. 13. Den Stundesløse; 5. Sganarels Reise.
O. 7. - 1. Spøgelset med Trommen.
F. 9. - 2. Spøgelset med Trommen.
M. 12. - 11. Plutus; f. Acteurerne.
O. 14. - 9. Politiske Kandestøber.
F. 16. - 7. Jacob von Tyboe.
O. 21. - 7. Scapins Skalkestykker; 5. Geert Westphaler.
F. 23. - 7. Crispin Lakei; 5. Arabiske Pulver.

O. 28. Nov. 13. Maskeraden; 22. Merlin Dragon.
F. 30. - 3. Uden Hoved og Hale.
O. 5. Dec. 23. Den Ugudelige.
F. 7. - 6. Ellevte Juni; 6. Didrik Menschenskræk.
O. 12. - 14. Den Stundesløse; 1. Deucalion og Pyrrha. (Kongen og Dronningen nærv.)
F. 14. - 5. Pernilles korte Frøkenstand; 2. Deucalion og Pyrrha.
O. 19. - 3. Spøgelset med Trommen; 6. Ny Prøve.
F. 21. - 7. Fruentimmerets Skole.
F. 28. - 4. Spøgelset med Trommen; 23. Florentineren.

1754.

To. 3. Jan. 1. Det lykkelige Skibbrud; 6. Geert Westphaler.
F. 4. - 2. Lykkelige Skibbrud; 13. Julestuen.
O. 9. - 21. Amphitrion; 5. Gjenstridige Sindelav. (Kongen og Dronningen nærv.)
F. 11. - 3. Lykkelige Skibbrud; 6. Lykkelige Prøve.
O. 16. - 13. Tartuffe; 1. Den forliebte Autor og Tjener. (Kongen og Dronningen nærv.)
F. 18. - 8. Henrik og Pernille; 2. Forliebte Autor og Tjener.
O. 23. - 9. Nanine; 16. Tvungne Giftermaal. (Kongen og Dronningen nærv.)
F. 25. - 5. Don Ranudo. — (Holberg død d. 27de om Natten Kl. 12.)
M. 28. - 11. Melampe.
O. 30. - 7. Livet som en Drøm (Sophronia Jfr. Thielos sidste Rolle); 9. Forkeerte Verden. (Kongen, Dronningen og Prindsessen nærv.)
Ti. 5. Feb. 13. Tre Gratier; 6. Kortfattede Landsbyindfald; 8. Første April; f. Acteurerne. — (Jfr. Thielos Dødsdag.)
O. 6. - 14. Maskeraden; 23. Merlin Dragon.
F. 8. - 12. Plutus.
O. 13. - 24. Den Ugudelige.
F. 15. - 4. Uden Hoved og Hale; 9. Første April.

O.	20. Feb.	4.	Den Sandsesløse.
F.	22. -	9.	Barselstuen.
O.	27. -	17.	Jeppe paa Bjerget; 7. Kortfattede Landsby-indfald.
F.	1. Marts	10.	Politiske Kandestøber.
O.	6. -	1.	Turcaret.
F.	8. -	2.	Turcaret; 14. Julestuen.
O.	13. -	3.	Turcaret; 9. Forhexede Skaal.
F.	15. -	4.	Turcaret; 1. Hver Mands Ven.
O.	20. -	14.	Tre Gratier; 24. Merlin Dragon; 2. Hver Mands Ven. (Dronningen, Kronprinds. og Prindsessen nærv.)
F.	22. -	19.	Gavmilde Testament.

Denne Saison var i enhver Henseende den sørgeligste, Skuepladsen endnu havde oplevet: hver Forestilling gav i Gjennemsnit kun 78 Rdlr.; Indtægten var 5369 Rdlr, og Udgiften 6588, endskjøndt, som vi ville erfare, Personalet i 13 Uger kun fik halv Gage; 21 Rdlr. var hele Indtægten den 4de Mai, og med Undtagelse af Saisonnens Aabningsaften, der indbragte 89 Rdlr., opnaaedes ved ingen af de 12 første Forestillinger over 45 Rdlr.; det var kun Skuespillenes lange Standsning og Formodninger om, at der ved Gjenaabningen vilde skee en eller anden Skandale, som vare Skyld i, at den 26de Septbr. gav 204 Rdlr., den høieste Indtægt i denne Saison. Senere havde man vel tre Gange over 150 Rdlr., men ogsaa fem Gange under 40 Rdlr.

Anstaltens kunstneriske Tilstand var imidlertid endnu sørgeligere end Kassens: uoprettelige Tab og indre Splid truede Samfundet med Opløsning. — Jfr. Materna havde strax efter forrige Saisons Slutning forladt Theatret, for at gifte sig med en Lieutenant von Passow. Ved hendes

Afgang kom mange Stykker, hvori hun fortræffeligt havde udført betydelige Roller, ud af Repertoiret. Der maatte forsøges paa at skaffe en Person til hvem man, i det mindste midlertidigt, kunde betroe dem, og Holberg, der, som Skuepladsens Skaber og vigtigste Forfatter, tog sig Sagen nær, var ivrig for at Mad. **Rosenkilde**, der paa sin korte Theaterbane havde vundet Bifald og viist meget lovende Naturanlæg, skulde antages. Som saa ofte toge Skuespillerne kun lidet Hensyn til hvor aldeles nødvendigt det er, ikke blot for Ensemblet, men deres egen Rolles Virkning, at alle Fag ere godt besatte; et fremblomstrende Talent, der kunde blive deres Personers Vigtighed og Forgudelse til mindste Forringelse, maatte modarbeides. Aldrig saa snart fik derfor Acteurer og Actricer ved Saisonnens Begyndelse Nys om, at Mad. Rosenkilde, efter en for Rappe og Holberg aflagt særdeles heldig Prøve, havde faaet Ansættelse med 3 Rdlr. ugenlig, førend de strax sammenrottede sig for at gjøre hendes Indtrædelse umulig. Naar Avindsmændene kunde tilsidesætte Undseelsen saa vidt, at de ikke skammede sig ved, offenlig at gjøre en Brøde, som de selv, deres hele Omgangskreds vitterligt, aldeles ugeneert havde begaaet og vilde vedblive at begaae, til en Skammelighed for Andre, da var et Paaskud let fundet. Mad. Rosenkilde var siden sin Afgang fra Theatret bleven dømt til, for begaaet Leiermaal, at have sit Ægteskab forbrudt. De hyppige Tamperretskjendelser og offenlige Skriftemaal havde dengang, i Forening med den almindelige Erkjendelse, at der herskede megen Usædelighed, som, blot med Vaersomhed for ikke at foretage Noget, der kunde blive Gjenstand for Rettergang, begik endnu yderligere Udskeielser, foranlediget, at saadanne Domfældelser ikke bleve ansete

for synderligt blamerende, men kun som Beviis paa, at den Paagjældende havde været mindre forsigtig end mangfoldige Andre, der tildeels hørte til de høieste Cirkler. Gjorde en fraskilt Kone sig ikke berygtet ved at leve som Skjøge, og dette turde end ikke Mad. Rosenkildes Fjender sigte hende for, da blev hendes Feiltrin gjerne undskyldt som en lidenskabelig Kjærligheds øieblikkelige Forvildelse, der kun paa Grund af de Formaliteter, hvormed Skilsmisser maatte foretages, voldte Omtale og Ophævelse. Rose, hvem det allerede dengang klædte saare ilde at spille streng Dommer i en saadan Sag, og som siden i et langt fuldere Maal kastede just det Slags Forargelse paa Theatret, satte sig ikke desto mindre i Spidsen for nogle Acteurer og Actricer, der, ligesom han, hos Jfr. Thielo levede muntert af den Overflod, hun skyldte sit fortrolige Forhold til den russiske Minister, Baron Korf, men dog følte deres Sædelighedsfølelse krænket ved Kammeratskab med Mad. Rosenkilde. Han og et Par Andre indkom med skriftlige Forestillinger om, hvorlunde det ikke af dem kunde taales, at hun blev optaget i Truppen, som, ifølge de kongelige Privilegier, skulde bestaae af „skikkelige Personer“; og Mad. Lund, der med sit store Talent forenede megen Lyst til at intriguere, understøttede dem ivrigt ved at udbrede ufordeelagtige Rygter om hendes Levnet. Dette opbragte Holberg saaledes, at han udsendte følgende Tordenbrev til „samtlige Acteurer“:

„Saasom jeg staaer færdig til at reise paa Landet, og jeg meener, at nogle faae stridige Personer af Trouppen, som efter Sædvane pleie at gjøre Bevægelser, naar en nye Acteur eller Actrice skal antages, nu opponere sig imod Mad. Rosenkilde, saa vil jeg forestille dem, hvad deraf vil

flyde, helst saasom bemeldte Rosenkilde saavel af Geheimeraaden som af mig er approberet. Ved Maternas Bortgang behøvedes udi en Hast en Actrice. Hvor vanskeligt det er at faae een, som er beqvem dertil, haver nogle Aars forgjæves Arbeide viset. Om Rosenkildes Beqvemmelighed tvivler Ingen. De maae derfor betiene sig af anden Prætext og søge at sværte hende med den hesligste Farve, da de dog ikke kan sige hende Andet paa, end at hun har været dømt til at have forbrudt Ægteskab med hendes Mand; hvilket er skeet med mange anseelige Personer, som siden leve udi Agt og Ære. Motiven er derfor ganske anden end den som foregives, og den forbigangne Tid har saadant viset. Saaledes da Mr. Reersløv blev antagen, søgte Rose at opvække de andre imod ham, ligesom Mad. Lund nu giør mod denne Rosenkilde, og ligesom hun tilforn har giordt saavel i Henseende til Jeronimi, som den lille Bødtker, hvilken sidste nu ogsaa paadigtes heslige og ubeviislige Historier, da deres Brøde dog ikke har været andet, end at de have været approberede af Tilskuerne.

Aarsagen, hvi jeg har taget mig Mad. Rosenkilde an, er af en puur Fornødenhed. Jeg og Andre have ogsaa havt Medynk med hende, endeel, efterdi hun uden Brøde engang blev forkastet, allene fordi hun førte Ordet for de Andre, som siden opofrede hende, endeel ogsaa, saasom hun siden har levet udi en usæl Tilstand, og fortæret de 200 Rdlr., som hun arvede, hvilket viser, at hun efter mange Andres Exempel ikke har søgt at nære sig ved ublue Midler. Mad. Lund veed selv, hvorledes jeg tog hendes Partie da Andre talede om hende det, som hun nu taler om Mad. Rosenkilde. Hun bør ikke giøre mod Andre, uden hvad hun vil, at Andre skal giøre mod hende, og

derfor ikke afmale Een, der engang er falden, som et æreløs Menneske, for hvilken Expression de kunde for Retten tiltales paa deres Ære. En anden Aarsag er, at eftersom jeg har forfærdiget de fleeste Stykker som spilles, og endnu har i Beredskab henved 8, som jeg enten selv eller ved Andre har ladet giøre, uden Comedien til Bekostning, som forhen er skeet, saa kan jeg ikke see, at de blive ved Actionen fordærvede.

Sviten af denne Opsætsighed er, at Comedien aldrig kan komme i Stand, hvis man skal dependere af to eller tre Personers Capricer, som hverken vil have beqvemme Personer, eller som kan dømme om deres Beqvemhed.

Dette beder jeg, at maae blive oplæset for Trouppen, og en Copie mig derfore gives, som jeg kan fremlægge paa høiere Steder, for at vise, hvorfore Comedien truer med Decadence, og hvi Ingen hverken vil eller kan paatage sig dens Direction.

Jeg seer ellers af Nogles Betænkninger, at ingen er haardere end Roses. Intet er forargeligere, end at høre en Person, hvis Levnet er en Kiede af Uordentligheder, at catechisere. Alt hvad han har skrevet om Mad. Rosenkilde, undtagen det, som hun selv tilstaaer, er ublue og usandfærdigt, saavel om hendes Opførsel, som Helbrede, hvilket ansees af tvende brave Chirurgers Hederkamps og Hendrichsens Attester, saa at han har fortjent saavel for denne hans grove calumni, som for anden Opførsel at removeres; men denne Gang kan han slippe med Mulct og Løfte om Levnets Forbedring.

Det kan ellers være mig ligemeget, om der bliver Comedie eller ei; thi jeg kommer der kun ganske sielden. — Jeg seer dog ikke gierne, at den skulde falde, efterdi

jeg er første Stifter deraf, og efterdi jeg har lovet at igiennemsee Stykker og at dømme om deres Capacitet, som antages til at agere.

Kiøbenhavn d. 17de Mai 1753.

L. Holberg."

Denne alvorlige Tiltale gjorde aldeles ikke den Virkning, som Holberg havde ventet. Tvertimod at de Ord, han lod falde om at han var Skuepladsens Stifter, skulde have skaffet ham Ærbødighed, bleve de af Acteurerne kaldte „en sær og knurvorren gammel Mands singularitet og det urimelige Fundament, hvorpaa han sig af dem vil prætendere hvis som skulde blive til deres blame, derfore man dette intet haver at regardere." At han gav dem Udsigt til fra ham at faae 8 Stykker uden Betaling, var dem ogsaa aldeles ligegyldigt, da de ei alene havde den Mening, at hvad han nu havde at bringe paa Scenen, maatte man helst være fri for, men kun brøde sig saare lidet om Theatrets Fordeel, siden det ikke mere hørte dem til. De Faa, som i Usædelighedens Tempel, under Tractement af en Courtisanne, der havde ladet Holberg beskikke paa Grund af en Yttring om hendes Overtrædelse af det sjette Bud, lagde Raad op, for, i Sædelighedens Navn, at skaffe sig en Medbeilerinde til Publikums Gunst af Halsen, hørte til Parterrets Yndlinger og vare saa berusede af dets Bifald, at de følte sig stærke nok til at sige, at om de ogsaa skyldte ham et Par gode Roller, saa skyldte han dem igjen den Lykke, som hans Stykker gjorde. Holbergs Skrivelse opirrede dem kun endnu mere; de fik ved deres Venner og Tilhæng sat allehaande Rygter i Gang og truffet Aftale om, hvorledes Cabalen skulde sættes igjennem saaledes, at Mad. Rosenkilde slet ikke kom til at sige et Ord.

Hendes Debut var bestemt til den 6te Juni, da hun i „Forøderen“ skulde spille Julie, som før havde været givet af Jfr. Materna. Man vidste i Forveien, at „nogle unge Herrer af Parterret“ vilde antage sig Belanstændighedens Sag, ved at møde med Vægterpiber, for strax at jage hende ud fra Scenen. Sammensværgelsen havde sat Byen i saa stor Bevægelse, at Kassen den Aften havde næsten tre Gange saa stor Indtægt som der ved nogen Forestilling i hele sex Uger var opnaaet, hvilket dog ikke udgjorde mere end — 114 Rdlr. 4 Mk. Saasnart Mad. Rosenkilde i Stykkets anden Scene traadte ind til Kammerpigen — som spilledes af Mad. Lund, hendes værste Forfølgerske — brød Stormen løs; hun søgte flere Gange at komme til at tale, men Piberne overdøvede hende, og da de øvrige Tilskuere raabte paa at de skulde kastes ud, ja endogsaa „baade blaae og hvide Riddere stege ud over Brystningen af deres Loger, for at paagribe de Malicieuse og anvorde dem til Politiet,“ blev Tumulten saa stærk, at hun brast i Graad og forlod Scenen. Der var ikke at tænke paa at begynde Stykket paa ny, men Cabalens Anstiftere havde sørget for, at de Acteurer, som ved den sidste Forestilling havde spillet i „Jean de France“, vare paa rede Haand, og saaledes blev dette Stykke givet istedetfor det anmeldte, dog ikke uden Støien af og til under Opførelsen. — Mad. Rosenkilde, som beholdt 2 Rdlr. ugenlig til næste Aars Sept., og senere kaldte sig Mad. Ferslew, efter sit Pigenavn, kom aldrig mere paa Scenen, men opnaaede en lille Bestilling ved Garderoben.

Holberg var ikke den Mand, der lod Noget, som han ansaae for en grov personlig Fornærmelse, gaae ustraffet hen, og Rappe troede heller ikke, at han burde give efter

for hvad han kaldte Opsætsighed. De besluttede, at det ikke skulde blive ved de Trusler, som Holberg havde optaget i sin Advarsel, men at Personalet skulde afstraffes paa den Maade, der vilde være det allerføleligst. Da begge ønskede, at lade Kassen tilflyde den Fordeel, Terminstiden i Almindelighed gav, men som i Aar rigtignok aldeles udeblev, og Rappe, der var ligesaa rettænkende som streng, desuden først vilde søge fuld Oplysning om, hvor vidt Rygtet, der tillagde Acteurerne hele Aarsagen til Skandalen, virkelig var grundet, hengik imidlertid 14 Dage, hvori der vel ymtedes om forskjellige alvorlige Forholdsregler til de Skyldiges Afstraffelse, men Alt dog gik sin vante Gang. Cabalen yttrede derfor allerede uforbeholdent sin Glæde over Seiren og hovmodede sig af, at man ikke havde vovet at foretage Noget imod den, da hele Personalet pludseligt blev sammenkaldet og, til sin store Skræk og Overraskelse, maatte høre Meddirecteuren Holm oplæse følgende fra Rappe modtagne Skrivelse, som gjengives bogstavret efter Originalen:

„Edle
høitærede Sr. Holm.

Efter at jeg med megen mishag har maattet fornemme, hvorledes den Danske-Skue-Platses Trouppe, Acteurer, saavelsom Actricer, ei allene har yttret sin fortrydelse og Modtvillighed udi, at agere med den av Directionen andtagne Madamme Rosenkilde, hvilken man, paa det Comoedien i mangel av Actricer ikke skulle cessere, og da for haanden ingen beqvemmere vidstes, har indtil videre engageret for at complettere Mademoiselle Maternes frivillige Avgang med; Mens end og præsumptere persvaderet par terret

til at udpibe og udfløyte hende av Theatrum, forend hun fik Leilighed til at fremføre et ord, eller lade sig høre av Publicum, som, naar hun havde bleven tilladt at udføre sin Roulle, kunde, maaskee, have blevet fornøjet, hvilket egentlig er det essentielleste i denne tilfelde, som Directionen har søgt og attraaet; Saa har jeg fundet fornøden, at lade vedkommende betydes min billige fortrydelse herover. Til Den ende ville Sr. Holm behage at foranstalte, det samtlige Acteurer og Actricer straxens blive sammenkaldede udi Comoedie-Huuset, og Dennem alvorligen foreholdet, at endskiønt Denne Deres Forhold og Omgang er saa formastelig, at jeg samme Hans Kongelige Mayestet allerunderdanigst burde forestille; Saa har jeg dog, udi forhaabning at De herefter fører en bedre conduite, og ej, til Deres egen Nackdeel, understaae sig at imodsætte sig den av Hans Kongelige Mayestet beskikkede Directions Foranstaltninger, ei villet gribe til denne extremitet. Ligeledes ville Sr. Holm tilkiendegive Dennem, at da man av de avlagde Comoedie-Huusets Regnskaber erfarer, at Cassen er udi slette omstændigheder, og Huuset alt meere og meere fordybes i gield, samt desuden og for denne Sommer tid, da de fleeste Liebhabere og Spectateurer opholde sig paa Landet, intet for Comoedie-Huuset er at profitere; Saa har Directionen besluttet at lade comedierne ophøre indtil Michaeli, og at inden den tid ingen Comoedier vorder opførte. jeg forbliver

Kbh. 21. Junii 1753.

hans

beredvillige tjener

F. O. von Rappe.

Acteurerne vidste meget godt, at den stigende Gjæld kun blev anført som Aarsag til Lukningen, fordi man vilde lade dem føle det saare Usikkre i den Stilling, som de i deres indbildske Overmod ansaae for saa stærk ved deres Anseelse hos Publikum, at de uden mindste Fare kunde trodse Directionens Villie. Da de nu alle pludseligt stode uden Gage, gjorde derfor Londemann, Clementin, Hortulan og Mad. Linkwitz, som havde været imod Cabalen og kun deeltaget deri for at undgaae Drillerier, dens Anstiftere bittre Bebreidelser, og ansøgte, drevne af deres store Trang, Rappe om at maatte beholde deres Gage. Hans Svar var: at Trouppen selv havde gjort det umuligt for ham at opfylde deres Bøn, da der ikke var nogen Actrice til Jfr. Maternas Roller, og Kassen ikke, naar man var nødt til at lade Comedierne cessere, fandtes i saadan Stand at den kunde gjøre end den mindste Udgift; dog vilde han for deres Skyld, eftersom de altid havde været skikkelige af Tænkemaade og kun ladet sig beføre, see hen til at Comedierne begyndte saa tidligt som skee kunde.

Og han holdt Ord. Efter at han havde opsagt Dandseren des Larches til Afgang, og til Jfr. Maternas Roller antaget en Jfr. Møller, som ikke fik nogen Betydenhed, blev, som det for første Gang hedder: „det kongelige danske Comediehuses" Personale sammenkaldt den 12te Septbr. og underrettet om, at Skuepladsen skulde aabnes den 19de, samt at „uanseet at man vel havde Aarsag for deres Opsætsighed imod Directionen ei alene at betage dem deres fulde Gage, men ogsaa at mulctere dem, saa dog, siden de alle vare af slette Omstændigheder, og i Haab at de fortrøde det Passerede, kunde dem den halve Gage for 13 Uger blive udbetalt, og deres Forseelse iøvrigt

eftergivet, hvorimod man haabede, at de med mere Lydighed end hidtil skeet var, vilde parere Directionens Ordres, og imellem sig selv indbyrdes beflitte paa god Forstaaelse."

Tillige blev der forelæst Personalet et Slags, med en Fastsættelse af Gage-Etaten forenet, første Reglement for Tjenesten, affattet og skrevet af Rappe selv, saaledes bogstavret lydende:

„Reglement

Det kongelig privilegerede Danske Comoedie-Huus dets trouppe og øvrige Betienter betreffende:

1. Ligesom Hans Kongelig Mayestet ved det allernaadigst meddeelte Privilegium under 29de Decembris 1747 vil at Commoediernes holdelse, Acteurernes Forhold tillige med hvis viidere derudinden kan forefalde, skal beroe altsammen paa Directeurernes decission og for godtbefindende, Saa haver Trouppen i alle maader at adlyde de av Ober-Directeuren og Directeurerne udgivende Ordres og føiende Foranstaltninger, saaviit dennem som lemmer av dette Societet vedkommer.
2. Trouppen, hvis forøgelse eller Forminskelse dependerer av Directionens for godtbefindende, inddeeles indtil viidere, ligesom hidindtil, udi 3de Classer, og er de nu værende Acteurer og Actricer saaledes udi Classerne anførte, nemlig:

1ste Classe hvorudi enhver Person nyder ugentlig 6 Rixdaler:

Mademoisselle Thiloe.
Madame Lund.
Monsieur Rose.
Monsieur Londeman og
Monsieur Als.

2den Classe hvorav enhver Person nyder ugentlig 4re Rixdaler.

Monsieur Ørsted.
Monsieur Klemmentin.
Monsieur Hortulan.
Monsieur Reiersleff og
Madamme Linkewitz.

3de Classe hvorudi enhver Person nyder ugentlig 2 rixdaler.

Mademoisselle Bødker.
Mademoisselle Møller og
Monsieur Printslau.

3. Trouppen maae ikke opføre nogen nye Commoedie uden Directionens foregaaende Samtykke, ej heller nogen av de nu udi brug værende Comoedier, uden det forhen er bekientgiordt for en av Directeurerne, og skal commoedien herefter præcise begyndes Klokken 5, paa det tilskuerne ikke for langt ude paa Aftenen skal opholdes; og til den ende skal Acterne paa hinanden, saavelsom efter-Commoedien opføres saa hastig, som skee kan.
4. Trouppen skal være pligtig at comparere ved de giørende prøver, saavel i henseende til Commoedien, som Dantsen paa de sædvanlige tider, eller naar de derom vorder advarede; Saa skal de og paa den Dag Commoedie spilles indfinde sig inden Klokken 3 paa Commoedie-Huuset.
5. Enhver av Trouppen imodtager den Roulle at opføre, som Directionen finder for godt, uden nogen Vægring eller anden prætext.
6. Og ligesom Trouppen stedse bør leve i god harmonie og venskab med hinanden; Saa maae allermindst nogen misforstaaelse imellem dennem indbyrdes yttres udi Commoedie-Huuset; Og ligesaa lidet nogen av Dennem

indfinde sig sammesteds drukken under straf av Mulct eller efter Sagens beskaffenhed under Cassation.

7. Trouppen skal med agtsomhed omgaaes og bruge den Dragt, som de betiener sig av, og ingen av dennem være tilladt at have samme paa sig uden for Commoedien, eller i Deres Huuse og Qvarterer.

8. Saa maae og ingen av Trouppen gaae ud av Societetet uden efter Fiire Maaneders foregaaende opsigelse, hvilken opsigelses frist og holdes paa Directionens side, uden saa er, af en av Trouppen formedelst en slet og opsætsig opførsel skulle giøre sig saa uværdig, at den ikke længere kunde taales i Societetet.

9. Ingen av Acteurerne eller Actricerne maa indtage nogen med sig paa Commedien uden Betaling; men den fri Sæddel til Galleriet, som trouppen hidindtil har nydt beholder de fremdeles.

10. Efterdags tillades ikke trouppen meere end 2de fri Comoedier Aarligen paa saadan Maade som den passerede Ober Directionens resolution indeholder.

11. Den av Acteurerne som Directionen vil betiene sig av til at have Garderobben og de øvrige Sager og machiner under forvaring, item til at være Theatro Mæster nyder derfore saadan belønning, som hidindtil givet er; hvorimod Han tilbørligen skal stande til rætte om hannem nogen skiødesløshed eller u-troskab dermed overbeviises, og forbliver den samme derved, som forhen haver været, Hvilken er Monsieur Ørsted og derfor er tillagt ugentlig 2 Rdlr. foruden hans Gage.

12. skulle ellers Trouppen enten i almindelighed eller isærdeleshed have noget at proponere eller ansøge hos directionen, da haver de det skriftligen at indgive.

Angaaende de øvrige Personer, som ere andtagne ved Skue-Pladsen.

13. Dend andtagne Dantze- eller Ballet Mæster Stolle forholder sig efter den med Hannem sluttede Contract.

14. Den Person som Directionen har andtaget til at udlevere Comoedie Sædlerne til Spectateurerne forholder sig dermed fremdeeles som hinindtil skeed er, saa at Han ved hver Commoedies slutning fra sig leverer til den av Directeurerne, som fører Commöedie Huusets Regenskaber de indkomne Penge; Har nøye indseende med at ingen u-berettigede Personer, uden Directionens tilladelse, indlades frit paa Comoedien; dog passerer herefter ligesom hidindtil hver Comoedie aften frit 4re av de Kongelige Pager, 2de Søe- og 2de Land Cadetter, sámt naar det Kongelige Herskab benaader Comoedien med Deres nærværelse det Kongelige Liverée foruden de til Svitten henhørende Cavaillers og Dames; Ligeledes maa han begegne Spectateurerne beskedentlig; Og i agttager Han at ingen fleere Sædler bliver uddeelt end som beqvemmeligen kan rømmes udi Commoedie Huuset, men retter sig efter den desangaaende forhen giordte anordning; hvorimod Han nyder for sin umage den Gage, som hidindtil har været sædvanlig.

15. Controleurerne eller de der ere beskikkede at imodtage Sædlerne ved indgangene, hvilke ugentlig skal omvexle deres Stæd med hinanden, avleverer samme Sædler samlede ved slutningen af hver Commoedie ligesom hidindtil skeed er; Og maae de ingenlunde understaae sig at lade nogen, som enten ikke har Sæddel eller Directionens tilladelse, gaae frit paa Commoedien,

ſaafremt de ikke for ſaadan u=troſkab ſtrax vil vorde Casseret og ellers tilbørligen ſtraffet.

16. Endeligen bliver og til vedkommendes efterretning her benevnet de øvrige lønninger, ſom Betienterne og Op=varterne nyder av Commoedie Huuſets Cassa, ſaaſom:

Souffleuren ugentlig	2 Rdlr.	= Mk.	= Sk.
Portneren ved Commoedie Huuſet ugentlig	1 —	= —	= —
Cassereren av hver Commoedie . .	1 —	= —	= —
5 Controleurer av hver Commoedie hver 2 Mk. er	1 —	4 —	= —
Actricerne til deres opvarterſker tilſammen ugentlig	= —	2 —	= —
til Den ſom beſørger Placaternes opſlagelſe og uddeelelelſe og holder Lysſe Kronerne reene, av hver Commoedie	= —	2 —	= —
Manden, ſom opvarter ved Theatro, hver Commoedie	= —	= —	8 —
Skredderen for tilſyn med Klæderne, hver Commoedie	= —	3 —	= —
Snedkeren for Machinerne at dirigere, hver Commoedie	= —	4 —	= —
Den militaire Vagt tilſammen hver Commoedie	= —	= —	= —
Peruqvemageren hver Commoedie .	1 —	= —	= —
og Stads Muscicanten hver Commoedie	6 —	= —	= —

17. Og paa det dette Reglement, ſom av Directionen for=andres, naar De finder det fornøden, deſto alvorligere kan blive efterlevet; Saa haver directionen forbeholdet

sig at determinere Vedkommende en vilkaarlig straf for hver gang de samme overtræder, ligesom det og for trouppen er vorden kungiort til deres efterlevelse. Kjøbenhavn den 12te Septembris Anno 1753. —"

Ogsaa blev der fra Skuepladsens Aabning, som først fandt Sted den 26de Septbr., sørget for at sikre Rolighed og Orden paa Tilskuerpladsen, idet der den 24de udgik en Placat, ifølge hvilken „Directionen, for at forekomme i Fremtiden alle Insolencer paa det danske Comoedie-Huus, den Myndighed allernaadigst er tilladt, at maae ved Politiet lade observere, anholde og med Retten forfølge den eller de, som medens de danske Comoedier opføres, i Comoedie-Huset enten med Udpibning, eller udi andre usømmelige Maader, nogen Slags Uorden foraarsage og begynde."

Den 27de Februar 1754 døde Ludvig Holberg, 70 Aar gammel. Han var Grundlæggeren af en national dansk Literatur som af en national dansk comisk Skueplads, men i enhver af de mange Retninger, hvori han virkede i den første, blev han snart overstraalet af aandfuldere og kundskabsrigere Mænd; ved den sidste gjorde han sig uopnaaelig og udødelig, thi han fremstillede sin Tids Folkeliv i en saadan Fuldstændighed, og lagde en saa stor indre Naturlighed, et saa uovertræffeligt Lune i Skildringen, at man vel tør paastaae: hans Lystspil ville, som en levende, alsidig Fremstilling af en bestemt historisk Periodes Tænkemaade, Sæder, Huusliv og statsborgerlige Tilstand, vedblive at være et dyrebart Nationalmonument saa længe der rører sig dansk Aand og Sprog; og der vil aldrig i Danmark opstaae en Digter, som saaledes vil være istand til at overlevere sin Tidsalder, i al dens Eiendommelighed og Livlighed, til Efterkommernes Beskuelse. — Han havde

Geniets almindelige Lod: hans Samtid saae ham for nærved til at fatte hans hele Storhed og den høie Betydning, hans Virken havde havt og fremdeles vilde have for Folk og Fædreland; for den døde der kun en Medborger, der ved Pennen havde bragt det til at blive Baron og, foruden at skrive meget Nyttigt, gjort endeel Comedier, som vare af en ret artig Opfindelse og indeholdt adskillige løierlige Indfald, der kunde give Almuen Noget at lee af, men „vare altfor plumpe for Folk, som ambitionerede en god goût." Det faldt hverken Bestyrelsen eller Acteurerne ind at hædre hans Minde ved en paa den af ham skabte og kun ved ham og hans Værker opretholdte Scene foranstaltet Sørgefest; thi at „Melampe" gaves Dagen efter hans Død, havde ikke, som Rahbek har formodet, sin Grund i, „at man til Sørgehøitider og ved sørgelige Anledninger den Tid tyede til denne Tragedie"; den var anmeldt førend hans Dødsdag og Opførelsen altsaa en Tilfældighed, der ikke kunde faae anden Betydning, end den, som man maaskee under Udførelsen kunde lægge deri. — For Resten vare alle Holbergs opførte Stykker komne til Forestilling paa den nye Skueplads inden hans Død, med Undtagelse af „Den Vægelsindede", „Republiken" og „Philosophus i egen Indbildning"; thi „Den forvandlede Brudgom" blev vel i 1752 forandret og udskreven for at spilles, men er aldrig bleven givet.

Jfr. Thielos Død, som indtraf ni Dage efter Holbergs, gjorde et ganske andet Indtryk. Om Onsdagen havde hun, i Saisonnens næstbedstbesøgte Forestilling, ung, deilig, i sit Talents og sin Elskværdigheds hele Fylde, høstet Publikums stormende Bifald i en af sine Glandsroller; om Søndagen havde Mange seet hende spadsere

livlig og frisk paa Gaderne; og Tirsdagaften, under den næste Forestilling efter at hun, ledsaget af Jubel, havde forladt Scenen, hvorpaa hun ventede at feire endnu mangen Triumf, gik det pludseligt fra Mund til Mund: „Caroline Thielo er død!“ Man vilde ikke troe det; Folk af alle Stænder, Gamle saavelsom Unge, ilede til hendes Bopæl for at søge Bekræftelse paa dette Sorgens Budskab, der hurtigt blev bragt om i Familierne og paa offenlige Steder, overalt modtaget med Forbauselse og Beklagelse. Hendes Skjønhed, Aandsmunterhed og glimrende Spil havde gjort den nittenaarige Pige til Byens meest beundrede Dame, og efter at hun nylig havde oversat „Deucalion og Pyrrha“, hvori hun endnu kun to Gange var optraadt og havde fortryllet Tilskuerne, blev hun af Mængden, der ikke gjorde Forskjel imellem Forfatter og Oversætter, ogsaa anseet som et Vidunder af poetisk Genie. Man vidste, at hun var lunefuld og havde galante Forbindelser, men den Gratie, der hvilede over alt hvad hun foretog sig, gav endogsaa hendes Galskaber Ynde, og gjorde, at man hos hende fandt nydeligt, hvad man ikke vilde have tilgivet andre. Hendes pludselige Død var i og for sig den hele By en stor Begivenhed; Almuesfolk, som aldrig havde seet hende, udbrøde ved det første Rygte derom i Beklagelser over, at en saa deilig Pige, som alle de, der havde været i Comedie, talte om med Henrykkelse, skulde døe i sin frodigste Ungdom; og et Par Dage efter Dødsfaldet blev Deeltagelsen nu endydermere langt stærkere, ved at man begyndte at mumle om forunderlige Omstændigheder, som skulde have foranlediget det. Der blev nemlig fortalt: Jfr. Thielo havde i Overgivenhed sagt til en Veninde, at hun besad et saadant Herredømme over sin Tilbeder Baron Korf, at

hun skulde kunne faae den allervigtigste diplomatiske Hemmelighed lokket ud af ham. Veninden meente, at om hun ogsaa var istand til det, vilde hun dog aldrig kunne faae ham til at røbe det mindste af hvad der foregik hos Frimurerne, i hvis Loge han havde en høi Grad og meget ofte indfandt sig. Jfr. Thielo forsikrede, at endogsaa det skulde være hende en let Sag, og indgik et Veddemaal derom, hvilket hun vandt saa vidt, at Korf ved et yppigt Aftensmaaltid, som hun gav ham ganske alene, fortumlet af Champagner og hendes uimodstaaelige Smiger, List og Spøg, lod sig forlede til at betroe hende nogle ceremonielle Tegn. Da han næste Aften kom til hende, var hun uforsigtig nok til ikke alene under Latter at eftergjøre dem paa en pudseerlig Maade, men til at fortælle det indgaaede Veddemaal og hvorledes hun, for at overbevise Veninden om, at hun havde vundet det, var bleven nødsaget til at sige hende hvad hun havde faaet at vide. Korf blev baade forlegen og harmfuld ved at høre, at hun saaledes med Overlæg, ved sit Coquetterie, havde fralistet ham en Hemmelighed, der nu tilhørte to Fruentimmer; men han skjulte sin Forbittrelse og sagde med paatagen Kulde, at hun talte i Vildelse; Sligt havde han aldrig sagt; hun maatte være angreben af en hidsig Feber og det vilde være aldeles nødvendigt, for at redde hendes Liv, at hun blev aareladt. Det hjalp ikke, at hun forsikrede, hun var ved sin fulde Forstand og god Helbred; han paastod, at dersom han ikke, til hendes eget Bedste, skulde tage alvorligere Forholdsregler, maatte hun finde sig i at lade sig aarelade af hans Kammertjener, som var øvet deri. For ikke at miste en gavmild Elsker gav hun tilsidst efter; Kammertjeneren, som ufortøvet blev hentet, aarelod hende saaledes, at det

blev hendes Død. — Denne Fortælling, som med megen Hemmelighedsfuldhed befordredes fra den Ene til den Anden, blev dengang almindeligt holdt for den reneste Sandhed og vakte uhyre Opsigt. En stor Masse Mennesker strømmede til, for at see hende „ligge paa Parade", og i det skjønne blege Ansigt, hvorpaa Ingen vilde finde mindste Sygdomstegn, læste Alle det skrækkelige Rygtes Stadfæstelse. Hele Byen var i Bevægelse: der regnede Sørgevers ned, — endogsaa „en Fodgarde" digtede et Hjertesuk over den store Actrice, som det da ikke var besynderligt at han var begeistret for, siden Kongen af og til lod hele Compagnier af begge Garder gaae frit i den danske Comedie, — og hun havde ei alene et usædvanligt stort Ligfølge af alle Stænder, men Studenterne gjorde sig en Ære af at bære hende til Graven. Ikke nok med at et Portrait, som, malet af den berømte Pilo, ganske fortræffeligt gjengav hendes indtagende bløde Ansigtstræk og sjelfulde Øine, blev, i et ypperligt Kobberstik, solgt i en saadan Mængde Exemplarer, at det i en lang Række Aar var en Prydelse for næsten enhver velhavende Families Dagligstue; men da Prisen paa dette herlige Billede var høi og Menigmand ogsaa gjerne vilde have hendes Contrafei, sendtes til Kjøbenhavn fra Leipzig en Masse Aftryk af et der udkommet Kobberstik, hvorom Daſs i August 1755 skriver til Suhm: „Stykket ligner hende slet ikke uden i Henseende til Panden og Postyren, thi hun seer næsten hæslig ud, skjøndt Arbeidet ikke er slet, og har i det mindste efter Døden faaet en slem Paroli (Skavank) paa Næsen, som meget vanhelder. Ikke destomindre kjøbes det af mangfoldige, og gaaer af som Smør, saa man vil sige, at Prisen daglig stiger, skjøndt det kostede i Begyndelsen kun

20 Skilling." — Fortællingen om hendes korte glimrende Kunstnerbane og den almene Bedrøvelse ved den prægtige Jordefærd bevarede længe hendes Navn i Almuens Erindring, og det var først ved den ligesaa tilbedede Fru Walthers Flugt at der i Theaterverdenen indtraadte en Tildragelse, der gjorde et saa almeent Indtryk, at Sagnet om „den deilige Caroline Thielo" tabtes for Folket og blev en Overlevering i enkelte Familier, som igjennem et Par Slægtled stadigt havde besøgt Theatret.

Ogsaa i Henseende til Repertoiret var denne Saison meget uheldig for Skuepladsen: ikke flere end otte nye Stykker og af disse kun tre — „Hver Mands Ven", „Det gjenstridige Sindelav", og „Den Forliebte Autor og Tjener", alle Eenactscomedier, — som ret tiltalte Publikum. Holbergs „Det lykkelige Skibbrud" og „Uden Hoved og Hale" vandt begge kun lidet Bifald; „Deucalion og Pyrrha" henlagdes paa Grund af Jfr. Thielos Død, og vel bleve „Spøgelset med Trommen", oversat af Aladinsky, Korfs Secretair, og „Turcaret" givne endeel Gange, men, især det sidste, kun fordi man ikke havde noget bedre.

Den italienske Opera havde den 6te December atter begyndt sine Forestillinger paa den danske Skueplads, men i Aar maatte Mingotti betale 312 Rdlr. i Leie for Saisonnen. Til Capelmester havde han faaet den allerede da særdeles yndede 24aarige Componist Giuseppe **Sarti**, den berømte Cherubinis Lærer. Med en meget øm, indsmigrende og følelsesfuld Stiil, som forskaffede ham Tilnavnet „Musikens Tibul", forenede han en særdeles grundig Indsigt i Instrumentbehandlingen og sin Kunsts hele Technik. Dertil var han en ogsaa i mange andre Retninger meget dannet Mand og havde et høist indtagende Væsen, hvilket

især erhvervede ham den store Indflydelse, som sildigere blev den danske Skueplads saa fordærvelig. Mingotti havde, foruden Croce og Marianne Galeotti, der vare med ham forrige Vinter, ikke alene medbragt en Mad. Prudenza Sani, som Primadonna, og to første Sangere, Antonio Donini og Giuseppe Ricciarelli, men et af 12 Personer bestaaende Dandsepersonale, hvori Giovanni Bertalotti, der var Balletmester, Laurent, fra det franske Theater, Nicoli og Jfr. Rosa Carlini udgjorde Hovedstyrken. Hans vigtigste Repertoire bestod af »Ezio«, Utinis »Olimpiade« og »Vologeso«, hvilken især var udstyret med stor Decorations- og Costumepragt. Som sædvanligt fik han hyppige Besøg af Kongen, der endydermere forøgede hans Kasses Indtægt ved til enkelte Forestillinger at betale for alle Hoffets Cavalerer og Damer. De Stores Enthusiasme for dette Skuespil var endnu saa stærk, at Selskabet, efter her at have endt sine Forestillinger, fandt sin Regning ved at tage til Slesvig for der at spille i den Tid Kongen holdt Maneuvrer.

Det hed i forrige Aar, at den franske Comedie skulde, formedelst Maleracademiets Indretning paa Charlottenborg, fra October 1753 have Theater i Christiansborg Slots Staldbygning, hvor Hoftheatret nu er. Om dette virkelig kom til Udførelse og Selskabet blev her vides ikke, da fransk Comedie nu ikke for lang Tid omtales; kun det er vist, at i saa Fald var det uden al Interesse for Befolkningen og et af Kongen alene betalt Hofskuespil, hvortil Adgangen gaves frit.

Syvende Saison.

1754.

O.	17.	Apr.	1. Republiken; 12. Pene Jomfruer.
F.	19.	-	2. Republiken; 16. Vulcani Kjæp.
O.	24.	-	8. Scapins Skalkestykker; 1. Den forklædte Doctor.
F.	26.	-	6. Pernilles korte Frøkenstand; 2. Forklædte Doctor.
M.	29.	-	5. Turcaret; 3. Hver Mands Ven; f. Acteurerne.
O.	1.	Mai.	13. Plutus.
F.	3.	-	9. Ulysses von Ithaca.
M.	6.	-	3. Erasmus Montanus; 7. Geert Westphaler.
O.	8.	-	25. Den Ugudelige.
O.	15.	-	20. Gavmilde Testament.
F.	17.	-	3. Forklædte Doctor; 10. Første April.
M.	20.	-	18. Jeppe paa Bjerget; 17. Vulcani Kjæp.
F.	24.	-	16. Gnieren.
O.	29.	-	7. Jean de France; 17. Tvungne Giftermaal.
F.	31.	-	5. Den Sandsesløse; 8. Kortfattede Landsbyindfald.
O.	5.	Juni.	15. Den Stundesløse; 4. Hver Mands Ven.
F.	7.	-	15. Maskeraden; 24. Florentineren.
O.	12.	-	1. Den seendes Blinde; 7. Didrik Menschenskræk.
F.	14.	-	2. Seendes Blinde; 15. Julestuen.
O.	19.	-	5. Uden Hoved og Hale.
F.	21.	-	6. Pantsatte Bondedreng; 25. Merlin Dragon.
O.	26.	-	8. Crispin Lakei; 15. Tre Gratier.
F.	28.	-	3. Seendes Blinde; 11. Første April.
O.	3.	Juli.	1. Zeloide; 8. Honnette Ambition.
F.	5.	-	2. Zeloide; 11. Kildereisen.
O.	10.	-	6. Turcaret; 13. Serenaden.
F.	12.	-	9. Menechmi.
O.	17.	-	14. Plutus.
F.	19.	-	6. Don Ranudo.
O.	24.	-	26. Den Ugudelige.
F.	26.	-	17. Gnieren.
O.	31.	-	21. Gavmilde Testament.

F. 2. Aug. 6. Den Sandsesløse.
O. 7. - 4. Seendes Blinde; 9. Kortfattede Landsbyindfald.
F. 9. - 10. Menechmi.
O. 14. - 1. Philosophus i egen Indbildning.
F. 16. - 2. Philosophus i egen Indbildning.
O. 21. - 3. Philosophus i egen Indbildning.
F. 23. - 22. Gavmilde Testament.
O. 28. - 5. Seendes Blinde; 13. Oraklet.
F. 30. - 7. Den Sandsesløse.
O. 4. Sep. 1. Colonien; 5. Hver Mands Ven.
F. 6. - 2. Colonien; 4. Forklædte Doctor.
O. 11. - 7. Jørgen Dingel; 6. Arabiske Pulver.
F. 13. - 9. Honnette Ambition; 10. Forkeerte Verden.
O. 18. - 16. Den Stundesløse; 7. Uformodenlige Hjemkomst.
F. 20. - 11. Politiske Kandestøber.
O. 25. - 1. Den skinhellige Kone; 13. Pene Jomfruer.
F. 27. - 2. Skinhellige Kone; 25. Florentineren.
M. 30. - 3. Zeloide; 13. Aftvungne Samtykke; 4. Ved Verelb. sl. Egtesk.; f. Acteurerne.
O. 2. Oct. 12. Melampe. — (Rappe afgaaet; von der Lühe Overdirecteur, Torm, Falsen, P. S. Holm Directeurer.)
F. 4. - 7. Pernilles korte Frøkenstand; 10. Forhexede Skaal.
O. 9. - 14. Tartuffe; 12. Første April.
F. 11. - 8. Livet som en Drøm; 26. Merlin Dragon.
O. 16. - 8. Jean de France; 14. Aftvungne Samtykke.
F. 18. - 8. Jacob von Tyboe.
Ti. 22. - 9. Crispin Lakei; 1. Kjærligheds Krigspuds.
F. 25. - 3. Colonien; 2. Kjærligheds Krigspuds. (De 3 smaa Prindses. nærv.)
Ti. 29. - 4. Philosophus i egen Indbildning; 14. Oraklet.
O. 30. - 11. Menechmi; 3. Kjærligheds Krigspuds.
O. 6. Nov. 5. Cato; 14. Serenaden.
F. 8. - 18. Gnieren.
O. 13. - 6. Seendes Blinde; 16. Tre Gratier (Jfr. Thorsager d. f. Aglae).

F. 15. Nov. 9. Scapins Skalkestykker; 5. Ved Vexelb. fl. Ægteskab.
O. 20. - 15. Plutus.
F. 22. - 10. Ulysses von Ithaca.
O. 27. - 5. Uformodenlige Forhindring.
F. 29. - 10. Dobleren; Porsugnaco.
O. 4. Dec. 23. Gavmilde Testament; Porsugnaco. (Kongen nærv.)
F. 6. - 7. Turcaret; Porsugnaco.
O. 11. - 8. Turcaret; La serva padrona. (Kongen nærv.)
F. 13. - 10. Honnette Ambition; La serva padrona.
O. 18. - 10. Kortfattede Landsbyindfald; 18. Tvungne Giftermaal; 6. Hver Mands Ven; La serva.
F. 20. - 1. Fusentasten; La serva.

1755.

F. 3. Jan. 8. Fruentimmerets Skole; La serva.
O. 8. - 2. Fusentasten; La serva.
F. 10. - 16. Maskeraden; Don Chiscotte.
O. 15. - 10. Forliebtes Galenskaber; Don Chiscotte. (Kongen nærv.)
F. 17. - 9. Henrik og Pernille; Don Chiscotte.
O. 22. - 3. Fusentasten; Don Chiscotte.
F. 24. - 14. Forlorne Søn; La furba. (De 3 smaa Prindses. nærv.)
O. 29. - 7. Pantsatte Bondedreng; La furba.
F. 31. - 5. De Usynlige; La furba.
O. 5. Feb. 17. Maskeraden; Il choccatore. (Kongen nærv.)
F. 7. - 12. Menechmi (Jfr. Petrejus d. s. Isabella); Il choccatore.
O. 12. - 1. Mændenes Skole; Il choccatore.
F. 14. - 2. Mændenes Skole; Il choccatore.
O. 19. - 5. Doctoren imod sin Villie; Don Chiscotte.
F. 21. - 8. Den Sandsesløse (Jfr. Bang d. s. Isabella); La serva.
O. 26. - 8. Didrik Menschenskræk; 5. Crispin sin Herres Rival; Il choccatore.

F. 28. Feb. 17. Den Stundesløse; La furba.
O. 5. Marts 4. Zeloide; 7. Hver Mands Ven; 27. Merlin Dragon; [Jfr. Bertraline (Lever) d. s. Anne;] Porsugnaco. (Kongen nærv.); f. Acteurerne.
F. 7. - 6. Indbildte Hanrei; 18. Vulcani Kjæp; Porsugnaco.
O. 9. Apr. 9. Knurvorne Doctor; Il marito vizioso. (Kronprinds. nærv.)
F. 11. - 13. Melampe; Il marito.
O. 16. - 11. Dobleren; Il marito.
F. 18. - 16. Plutus; Il marito.
O. 23. - 9. Kjærlige Forbittrelse; Il marito.
O. 28. Mai. 9. Fruentimmerets Skole.
F. 30. - 3. Mændenes Skole; 8. Geert Westphaler.
O. 4. Jun. 1. Den listige Enke. — (Torm og Holm udtraadte af, Holmsted indtraadt i Directionen.)
F. 6. - 2. Listige Enke.
O. 11. - 9. Turcaret; Porsugnaco. — (Dandseren Stolle gaaer af.)
F. 13. - 17. Plutus; Porsugnaco.
O. 18. - 10. Nanine; La serva.
F. 20. - 3. Listige Enke.
O. 25. - 4. Fusentasten; 15. Serenaden.
F. 27. - 19. Vulcani Kjæp; 13. Myndlingen; 28. Merlin Dragon.
F. 4. Jul. 26. Florentineren; 8. Hver Mands Ven; 6. Ved Vexelb. sl. Ægtesk.
O. 9. - 1. Democritus; 10. Tredobbelte Giftermaal. } f. Acteurerne.

Under Rappes Over-Direction gik Skuepladsen bestandigt mere og mere sin Undergang imøde. Det var derfor til hans store Glæde at Geheimeraad Volrath August von der Lühe, der i Mai 1754 blev hans Eftermand som Over-Præsident, i Begyndelsen af September beordredes til ogsaa at være Theatres Bestyrer fra 1ste October. De

48 Forestillinger, som Rappe, fra Saisonnens Aabning indtil da, med stor Møie fik bragt tilveie, vare saa slet besøgte at hver af dem i Gjennemsnit kun gav 39 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk., og der, med Undtagelse af den bedste, den 10de Juli, som indbragte 111 Rdlr. 5 Mk., ikke var en eneste ved hvilken Indtægten beløb 100 Rdlr., men derimod een, den 7de Juni, da den kun var — 8 Rdlr. 4 Mk! Fra von der Lühes Tiltrædelse gik det saa meget bedre, at Saisonnens samtlige 101 Forestillinger — hvoraf den bedste var den 29de Novbr. med 223 Rdlr. 2 Mk., — dog i Gjennemsnit hver gav 69 Rdlr. 1 Mk. Hele Indtægten var 6986 Rdlr. 4 Mk.; Udgiften 11404 Rdlr. 5 Mk., og paa Theatret hvilede ved Rappes Bortgang en Gjæld af 14623 Rdlr., hvoraf 2285 skyldtes Stadens Kasse, 2269 Directeuren Holm og 1079 vare uafgjorte Regningskrav.

Med Rappe afgik Horn, og Directionen gjordes fuldstændig med Etatsraaderne, Politimester Torm og Borgemester, Raadmand Falsen, hvoraf den Første overtog Administrationen, den Sidste Kunstvæsnet. — Den nye Over-Directeur var en meget retskaffen Mand, som gjerne vilde virke til Skuepladsens Tarv, efter sin bedste Erkjendelse deraf, og var saa villig til at komme Personalet til Hjælp, at han aldrig, endog under Kassens allerslettteste Tilstand, svigtede sit Ord til Nogen, hvem han blot havde givet et svagt Haab om Understøttelse; men som Hofmand med Liv og Sjel vilde han gjerne forekomme de Stores Indfald, og de baade for Kunsten og Kassen meget ugunstige Forhold, hvorunder han i sin lange Embedstid var stillet, tvang ham ofte til Beslutninger, der bleve saare skadelige for Anstalten og ikke sjeldent truede den med fuldstændig Opløsning. Den værste Omstændighed laae deri, at han,

formedelst mange Forretninger, som af Stadens Borgere ansaaes for langt mere paatrængende og vigtige, ikke kunde føre et stadigt Tilsyn med Theatret, men maatte overlade den daglige Bestyrelse til Mænd, der ogsaa sadde i betydelige Embedsstillinger, og som oftest ikke havde hverken Lyst til at befatte sig med et brødløst og ærgerligt Hverv, eller Indsigt til at tjene Kunsten paa rette Maade; ei at tale om de Directeurer, der strax imellem Personalet udkaarede sig nogle Yndlinger, som de, paa Skuepladsens og de Dygtiges Bekostning, søgte at skaffe baade Herredømme og Fordele. De to Mænd, som tiltraadte Directionen med ham, havde for Resten Begge den bedste Villie til at virke for det, som, efter deres Mening, var godt og hensigtsmæssigt. Erik Jensen Torm, der afløste sin Svigersøn Frederik Horn, havde studeret, var siden bleven Livkarl hos Frederik den Fjerde, og, fordi han ved en ulykkelig Kanonstøbning paa Gjæthuset reddede Kongens Liv, derfra befordret ind paa Pennens Vei, hvor han ved et lyst Hoved drev det til at blive Borgemester og Politiemester i Kjøbenhavn; men som 70aarige Olding egnede han sig kun lidet til administrerende Directeur ved et Theater, der var i en saa forvirret Forfatning. Enevold Falsen, en kundskabsrig og indsigtsfuld Mand, der havde Sands for Skuepladsens høiere Formaal, var en dygtig Raadgiver, men ligeledes for gammel til, under saa mislige Forhold, at kunne være en energisk Styrer og holde fast ved de Grundsætninger, han erkjendte for rigtige.

Hvad den nye Direction først tog fat paa, var at foreskrive sig selv en Forretningsorden, hvilket de foregaaende Directioner aldeles havde forsømt; og at gjøre Skuespillerne ivrige for en omhyggelig og kunstmæssig Udførelse af deres

Roller, ved hos dem at vække en rigtig Anskuelse af deres Kald, saa at de ikke, som hidtil ofte havde været Tilfældet, endog med nogle af de meest Begavede, blot skulde stille sig som Opgave at gjøre deres Personer indtagende eller moersomme for Publikum, og derfor udstaffere de alvorlige Roller med Affectation, Coquetterie og Flitterstads, de comiske med Løier, Grimacer, selvgjorte Vittigheder og Narredragter. Efter at have skaffet sig nogenlunde Kjendskab til Personalet, Repertoiret og Skuepladsens indre Tilstand, holdt de fire Directeurer den 28de December 1754 paa Christiansborg et Møde, hvorfra de vilde tage Udgang for den fremtidige Bestyrelse. Først blev den Deliberations-Protokol, som Benzon for over 4 Aar siden havde skrevet Titelbladet til, men hvori der siden det Øieblik ikke, under to Directioner, var indført en Linie, taget frem og „authoriseret" af v. d. Lühe, som fremtidigen sørgede for at der, skjøndt noget uregelmæssigt og ofte med lang Tids Mellemrum, i den indførtes Beretning om de vigtigste administrative Forholdsregler. Derpaa foretoges adskillige ubetydelige Sager, hvoriblandt Dandsemester Stolles Afskedigelse fra Saisonnens Slutning, og endelig blev, som en Nytaarsgave til Skuepladsen, underskrevet følgende, ved den, med Hensyn til en kort og klar Betegnelse af Skuespillerens Opgave saavelsom til en i faa Bestemmelser fastsat god Tjenesteordning, meget indsigtsfulde Affattelse mærkelige

„Instruction for Troupen ved den danske Skueplads i Kjøbenhavn.

1. De bør i deres Action paa Skuepladsen beflitte sig for alting at tage Velanstændigheden iagt, nøie udstudere de Personers Charakteer, som de skal forestille

og søge at exprimere deres Affecter og Passioner efter Stykkets Hensigt og Diemeed, overeensstemmende med Personens Stand og Condition og de adskillige Omstændigheder, de befinde sig udi, uden at outrere deres Action over det, som er naturligt, rimeligt og sømmeligt, eller ved nedrige og ubeqvemme Fagter og Lader at gjøre Actionen for Tilskuerne anstødelig.

2. Dersom dem, ved et Stykkes Repetition, det være sig et nyt Stykke eller et gammelt, Original eller Oversættelse, skulde forekomme Noget, stridigt imod dette Foranførte, eller Expressioner, som vare forargelige imod Ærbarhed og gode Sæder, da bør de give det tilkjende for den Directeur, som haver Opsyn med Skuespillene, paa det at det i Tide kan corrigeres og rettes, om muligt er, eller Stykket hellere reent casseres; thi de danske Spil bør ikke alene opføres Tilskuerne til uskyldig Forlystelse, men derhos, (om muligt er), heller tjene til at rette Feil end at fordærve gode Sæder.

3. Deres theatralske Dragt bør udvælges med Skjønsomhed efter ethvert Stykkes Medfør og (saa vidt skee kan) efter det Lands Skik og Brug, hvor Scenen er, saa og efter Personernes Alder, Stand og Værdighed, især bør ogsaa iagttages om Personens Rolle er alvorlig og raisonable eller latterlig og urimelig, da endog Klædedragten bør kunne tjene til at annoncere den Charakteer, som Personerne i Skuespillet skal forestille, thi der bør ikke noget forsømmes eller ringeagtes, som kan tjene til at gjøre Stykket for Tilskuerne behageligt. Skulde Troupen imellem sig selv ikke kunne blive enige i denne eller andre saadanne Ting,

bør de i Tide forespørge sig derom hos Directeuren for Skuespillene heller end paa deres egen Haand at hazardere Noget, som ikke passede sig, men kunde vanhelde Stykket og mishage skjønsomme Tilskuere.

4. Til at lære et Stykke paa 5 Acter i Vers eller i løs Stiil tilstaaes dem en Tid af 6 Uger; et Stykke paa 3 Acter 4 á 5 Uger, efter dets Vidtløftighed, og til et Efterstykke 3 Uger at regne fra den Dag af, at Rollerne ere Enhver udleverede, og paa det at de ikke skal have nødig at bebyrde deres Hukommelse til Unytte med at lære det, som ikke er deres Rolle, bør den, som udskriver Rollerne, ikke anføre derudi videre end nogle af dens sidste Ord, som der skal følge Tiltale eller Gjensvar paa, og for det Øvrige rigtigt anføre Acterne og Scenerne efter deres Orden. I den fastsatte Tid maae Repetitionerne paa Stykket være fuldførte og enhver Acteur og Actrice have saaledes lært sin Rolle, at de Stykket paa Theatro ufortøvet kan forestille. Skulde Nogen, formedelst Efterladenhed, ikke findes istand dertil, efter saa rum en Tid, og Stykket desaarsag ikke kunde spilles til bestemte Tid, bør den Skyldige derfor have forbrudt Fjerdeparten af een Uges Gage.

5. Enhver af Troupen bør uvægerlig imodtage og spille den Rolle, som dem tilsiges af den Directeur, som haver Tilsyn over Skuespillene, og, om nogen Acteur eller Actrice skulde (imod Formodning) sætte sig derimod og en anden desformedelst i dens Sted maatte beskikkes, da skal samme vægerlige Acteur eller Actrice have forbrudt sin Gage for hver den Gang bemeldte Stykke siden spilles, hvoraf den, som træder i den

Uvilliges Sted, foruden sin egen, bør at nyde den halve Deel og den anden halve Deel til Kassen at være forbrudt, og bør det ikke tjene den Vægerlige til Forsoning, at den i samme Stykke faaer en anden Rolle.

6. Om nogen af Troupen formedelst betimelig anmeldt Svagheds eller andet lige gyldigt Forhold, ikke skulde kunne indfinde sig og spille sin Rolle i et eller andet allerede anmeldt Stykke, men en anden af Troupen, som liden eller ingen Rolle havde i samme Stykke, fandt sig istand dertil, og villig indgik og forsvarlig udførte den Udeblevnes Rolle, da holdes det billigt at samme Person for sin Redebonhed at fornøie Publikum og vedligeholde Skuespillenes Credit bør nyde af den Udeblevnes Gage en billig Recompense, efter Directionens Sigelse, for den eller de Gange den Udeblevnes Rolle saaledes ved Een eller Anden bliver spillet. Men om Udeblivelsen skulde være skeet af Modvillighed og uden skjellig Føie og Aarsag, da bør den Skyldiges hele Gage for hver Gang den ikke selv spiller sin Rolle være forbrudt.

7. For at undgaae Fortrydelse hos Tilskuerne over altfor langvarigt Ophold, hvorover af Mange er klaget, da bør Comedien begyndes præcise Klokken 5 slet og ingen unyttig Forhaling skee imellem Acterne eller imellem Hoved-Comedien og Efterstykket. Skulde Nogen befindes, ved Paaklædning eller Omklædning, eller i andre Maader uforsvarlig og unødvendig at forhale Tiden, da skal det af de tvende Acteurs, som herefter beskikkes til deslige Tings Paaagtning, optegnes, og den eller de Skyldige forbryde derved, om

de ere af 1ste Klasse ½ Rdlr., af 2den og 3die Klasse 2 Mk. for hver Gang de befindes i saadan Brøst.

8. Ethvert Stykke, være sig nyt eller gammelt, bør med Flid repeteres og saa ofte, at de kan være færdige at gaae frem dermed til bestemte Tid og Enhver gjøre vedbørlig Skjel for sin Rolle, og bør Enhver at møde paa Repetitionen, hvad heller de have Rolle i Stykket eller ikke og til det præcise Klokkeslet, som de tvende Acteurs, der i den Maaned have Tilsyn dennem ved næste Samling tilsige, uden at nogen Løbetime accorderes. Den eller de, som udebliver og ikke er tilstede at svare med Tiltale og Gjensvar, naar det falder, eller ere komne tilstede, men udenfor maae opsøges og indkaldes, ansees derfor ligesom i næstforegaaende 7de Post.

9. Men udeblive de een Time over Tiden, da ansees det som de vare reent udeblevne og i saadant Fald bøde de dobbelt. Skulde Nogen indfinde sig ved Repetitionen beskjænket eller yppe Kiv og Trætte og falde de Andre besværlig med nogen Slags slet og uanstændig Opførsel, da bødes derfor atter-dobbelt, og Repetitionen bør dog ligefuldt af de andre Tilstedeværende at fuldføres; men skulde saadant tildrage sig en Aften naar Comedien opførtes for Publikum, og det blev kjendeligt, at Personen ikke var istand til at gjøre Skjel for sin Rolle, eller ved sin mislige Opførsel confunderede de Andre og forargede Tilskuerne, bør den Skyldige have en heel Uges Gage forbrudt, og disse saavelsom andre, ikke her navngivne Forbrydelser, forbeholder Directionen sig at ansee med endnu føleligere Straf efter Forbrydelsernes Art og Omstændigheder.

10. Det recommenderes Dandsemesteren, det mindste een Gang om Ugen at informere de nye Actricer i franske Dandse, hvilket maa skee paa Comediehuset og ikke andensted. Bliver Nogen ude, naar de paa Directionens Vegne, ved de tvende Acteurs, som have Opsyn, ere tilsagte, og ikke møde til bestemte Tid, forbrydes derved som i 7de Post, og om det er Dandsemesteren selv som udebliver, afkortes ham for hvergang 1 Rdlr. Om nogen af Troupen, som haver god Stemme og Disposition til Vocal-Musiken maatte behøve Anførsel og Information derudi, da eragtes det billigt, at Mr. Thielo, som nyder Pension af Comedien, lader sig finde villig derudi at gaae tilhaande i det mindste een Gang om Ugen før eller efter Repetitionen, hvormed bør forholdes som forhen i denne Post meldt er.

11. Tvende af Acteurerne, nemlig een af de ældste og een af de yngste, skal hver Maaned have Indseende og staae til Ansvar for denne Instrux es Efterlevelse; den Ene skal antegne hvad Forseelser, som maatte begaaes, og den anden skal atteste den skriftlige Rapport, som derom ugentlig bør indgives til den Directeur, som har Opsyn med Skuespillene, og efter hans Anviisning blive Mulcterne indeholdte af den Directeur, som haver Kassen under Regnskab. Skulde de, som Opsynet er betroet, see igjennem Fingre med Forseelser og forsømme det at andrage, skal de være selvsamme Mulcter undergivne som de Vedkommende have forbrudt, og de Skyldige ikke destomindre at bøde efter Instruxen. Disse tvende Acteurs afløses hver Maaneds Udgang af een af de paafølgende Ældste og Yngste,

indtil det har gaaet Touren igjennem, da det igjen forfra tager sin Begyndelse, at saaledes god Skik og Orden stedse i Troupen kan vedligeholdes. De Mulcter, som i saa Maade indkomme, vil Directeuren disponere over til Værkets Tarv og Bedste.

12. I det Øvrige er Directionen sindet, at vise al Vel-villie imod alle dem, som med Nidkjærhed iagttage deres skyldige Pligt og efter Evne søge at befordre Comediens Fremtarv, som er deres eget Gavn og Bedste, hvorfor det ogsaa være Enhver i Troupen tilladt alt hvad de til Comediens eller deres egen Tarv og Nytte have at bringe udi Forslag, men imellem dem selv bliver det dem forbudet at oprette Vedtægter eller dictere Mulcter, saasom det ikkun giver Anledning til Tvedragt og andre onde Følger.

Denne Instruction, som stedse ved Comediehusets øvrige Documenter skal forblive, communiceres Troupen til vedbørlig Efterlevelse under vores Hænder.

Datum Hafniæ den 28. Decbr. **Anno** 1754.

v. d. Lühe. Torm. Falsen. P. S. Holm."

Den igjennem denne Instrux udtrykte Villie til, fremfor alt, at opretholde en god dansk Skueplads, havde v. d. Lühe allerede maattet blive utro. Den skrækkelige Forfatning, hvori han fandt Kassen, nødte ham strax ved hans Tiltrædelse til at finde paa Noget, hvorved Theatret kunde faae bedre Søgning, end Comedierne havde været istand til at forskaffe det. Det Eneste, som var ved Haanden, og der tillige blev anbefalet af Hoffet som Noget, hvori Publikum vilde finde en ganske anderledes tillokkende Fornøielse, end i Comedier spillede af Danske, hvilke nu

engang „ikke havde Naturel til theatralske Actioner", var italienske Intermezzer, som under Scalabrinis Anførsel kunde gives af hans Kone og hendes gamle Medspiller, Gaggiotti. Disse tre Italienere bleve derfor antagne, med 12 Rdlr. for hver Aften, til, paa selv samme Tid og Sted som den italienske Opera gav sine Pragtstykker, at udføre Intermezzer efter Comedierne. I Begyndelsen hjalp det endeel og skaffede ogsaa Theatret den Ære at have Kongens Besøg, men snart gik det som man maatte vente. At to Personer fem, sex Forestillingsaftener efter hverandre udførte, i et Publikum uforstaaeligt Sprog, en og samme Spas, og derpaa begyndte paa en anden, der var ganske i samme Smag, for at hegle ligesaa ofte paa den, dette maatte, hvor moersomme de to Alenespillere end vare, tilsidst falde Publikum temmelig kjedsommeligt. Allerede i April havde man faaet nok deraf, og ved Saisonnens Slutning gave Comedierne bedre Huus uden end med Intermezzer. Kassen nyttede de kun lidt og Kunsten skadede de meget; thi Mad. Scalabrini og Gaggiotti kappedes om at udpynte dem med Bajasstreger, hvis jublende Optagelse af Publikum var de danske Comedianter saa fristende, at de, til Trods for Instruxens gode Formaninger, søgte at efterligne og overbyde dem, hvor de blot kunde tage Leilighed dertil. Ikke destomindre havde de tre Italienere, ved deres høie Patroner, sat sig saaledes i Gunst hos Directionen; og i den Grad vidst at give deres Præstationer Anseende af at være Theatret fordeelagtige, at der, uagtet Kassens saare slette Tilstand, blev i Saisonnens Løb givet dem „Douceurer" til Beløbet af 350 Rdlr.!

En af Directionens ivrigste Bestræbelser gik ud paa at faae en Actrice til de mange ledige Elskerinderoller. Nøden var saa stor, at man lod enhver, der meldte sig, offenlig forsøge sin Lykke. Saaledes kom ikke mindre end fire Debutantinder frem i ikke fuldt fire Maaneder. Jfrne. Thorsager og Bang gjorde ingen Lykke og fik derfor snart Afsked; Jfr. Marie Petrejus behagede heller ikke meget, men blev antaget med 2 Rdlr. ugenlig, fordi man ikke havde nogen bedre, thi Jfr. Marie Lever, der fandt den bedste Modtagelse, men endnu var uconfirmeret og ikke kunde læse, blev, med 1 Rdlr. om Ugen, meest antaget for engang at erstatte Mad. Lund i Pernille- og Soubretteroller.

Intet af Saisonnens nye Stykker vakte synderlig Opmærksomhed. Holbergs hidtil uopførte „Republiken" og „Philosophus i egen Indbildning" gjorde, ligesom Paulis, hans gamle Avindsmands, i Grønnegade spillede „Den seende Blinde", aldeles ingen Lykke. At „Den forklædte Doctor", „Mændenes Skole" og „Democrit" i længere Tid holdt sig paa Scenen, var for en stor Deel at tilskrive Clementins bestandigt yppigere fremblomstrende og almindeligere erkjendte store Genie i Udførelsen af comiske Charakteerroller; ved de første Forestillinger fandt de langt mindre Bifald end Eenactstragedien „Zeloide", hvori Rose og Jfr. Bøttger bleve stærkt beklappede og gave det Rørendes mange Yndere Haab om, at der snart igjen „kunde spilles saadanne Stykker, som skulde meritere smukke og polerede Folks Bivaanelse".

Den 14de October aabnede Mingotti, som atter benyttede den danske Skueplads for den fastsatte Leie, den italienske Operas Saison med Sartis „Antigone" og „to Balletter, den første om en Chineser, den anden en preussisk

Soldats Excercitier i et Campement". Som en erfaren Entrepreneur, der vel vidste, at Massen er endnu mere nysigen efter at titte ind i det Røre, hvorigjennem Kunstværket kommer frem, end efter at see dette færdigt, havde han imidlertid den 12te, for fuld Forestillingspriis, givet Publikum en „Præsentation af Generalprøven, med de prægtige Decorationer og alt, undtagen Klæderne", hvorved han opnaaede en betydelig Indtægt. Foruden denne Opera gaves „Ganguir", „Demofonte" med to nye Dandse, „den ene af Parykmagere og Skræddere, den anden af hollandske Matroser", og den her af Sarti fuldendte „Ciroë riconosciuto", som den 21de December kom til første Opførelse med to Pantominer, „den ene med Bønder, den anden med Harlequin, Pantalone og andre Masker". — Om det Personale, som Mingotti havde samlet til denne Saison, hvori Operaen nød Kongens Yndest i saa høi Grad at han i det mindste hver Løverdag besøgte den, vides kun, at han tilligemed Marianne Galeotti, som var her for tredie Vinter, havde hendes Søster Vittoria til Primadonnapartier.

Ottende Saison.

1755.				
O.	1.	Oct.	22.	Amphitrion; La giardiniera (Debutdands af Neudin og Kone).
F.	3.	-	7.	Adelige Borger.
O.	8.	-	2.	Democrit; La giardiniera.
F.	10.	-	4.	Listige Enke; La giardiniera.
O.	15.	-	11.	Fortrolige Moder; La giardiniera.
F.	17.	-	11.	Ulysses von Ithaca; La giardiniera.
O.	22.	-	6.	Doctoren imod sin Villie; La giardiniera.
F.	24.	-	13.	Menechmi.

O.	29.	Oct.	6.	Cato; La vedova ingegnosa.
F.	31.	-	10.	Kjærlige Forbittrelse; La vedova.
M.	3.	Nov.	18.	Maskeraden; 29. Merlin Dragon; La vedova; f. Acteurerne.
O.	5.	-	11.	Nanine; La vedova.
F.	7.	-	1.	Kjærlighed under en Skolemesterdragt; 14. Myndlingen; La vedova.
O.	12.	-	3.	Democrit; La giardiniera (Debutdands af Mlle. Orlandy). (Prindsesserne nærv.)
F.	14.	-	2.	Kjærlighed under en Skolemesterdragt; 27. Florentineren; La serva. (Kronprindsen nærv.)
O.	19.	-	8.	Forøderen; La vedova.
F.	21.	-	10.	Fruentimmerets Skole; L'impresario.
O.	26.	-	27.	Den Ugudelige; L'impresario.
F.	28.	-	24.	Gavmilde Testament; L'impresario.
O.	3.	Dec.	1.	Harlekin Vildmand; L'impresario.
F.	5.	-	14.	Melampe; L'impresario.
O.	10.	-	9.	Livet som en Drøm; L'impresario.
F.	12.	-	9.	Den Sandsesløse; L'impresario. (Dron. Kronp. og Prindsesserne nærv.)
O.	17.	-	15.	Oraklet; 9. Hver Mands Ven; 7. Ved Verelb. sl. Ægteskab; La serva.
F.	19.	-	4.	Mændenes Skole; 16. Serenaden; Il choccatore.
Ti.	23.	-	18.	Plutus.
Ti.	30.	-	5.	Fusentasten. (Md. Hammer d. f. Celia.)
1756.				
F.	2.	Jan.	10.	Turcaret; Grollo e Moschetta.
O.	7.	-	5.	Zeloide; 7. Ny Prøve; 1. Sicilianeren; L'impresario. (Kongen nærv.)
F.	9.	-	6.	Zeloide; 8. Ny Prøve; 2. Sicilianeren; Grollo e Moschetta.
O.	14.	-	16.	Oraklet; 10. Hver Mands Ven; 8. Ved Verelb. sl. Ægteskab; Grollo e Moschetta.
F.	16.	-	12.	Dobleren.
O.	21.	-	14.	Menechmi; Grollo e Moschetta.

F.	23. Jan.	9.	Forøderen; Grollo e Moschetta.
O.	28. -	19.	Gnieren; Il tabarrone. (Kongen og Dronningen nærv.)
F.	30. -	28.	Den Ugudelige; Grollo e Moschetta. (Kronprindsen nærv.)
O.	4. Feb.	4.	Democrit; Grollo e Moschetta.
F.	6. -	10.	Forøderen.
Ti.	10. -	15.	Tartuffe (Musted d. f. Valerius); 30. Merlin Dragon.
F.	13. -	5.	Forklædte Doctor; 20. Vulcani Kjæp.
O.	18. -	15.	Forlorne Søn; Il tabarrone. (Kongen nærv.)
F.	20. -	11.	Honnette Ambition; Il tabarrone.
Ti.	24. -	29.	Den Ugudelige; La serva; f. Acteurerne.
O.	25. -	10.	Livet som en Drøm; Grollo e Moschetta.
F.	27. -	5.	Listige Enke; L'impresario.
O.	3. Marts.	10.	Crispin Lakei; 3. Sicilianeren; Grollo e Moschetta.
F.	5. -	16.	Forlorne Søn; La vedova.
O.	10. -	4.	Menneskehaderen; La finta tedesca.
F.	12. -	23.	Amphitrion; La finta.
O.	17. -	20.	Gnieren; La finta.
F.	19. -	8.	Pernilles korte Frøkenstand; 3. Forliebte Autor og Tjener; La finta.
O.	24. -	12.	Fortrolige Moder; 6. Gjenstridige Sindelav; La finta. (Kronprinds. nærv.)
O.	21. Apr.	1.	Den altfor nysgjerrige Beiler; La serva. (Neudin afgaaet.)
F.	23. -	11.	Turcaret; Porsugnaco.
O.	28. -	25.	Gavmilde Testament.
F.	30. -	11.	Fruentimmerets Skole.
O.	5. Mai.	5.	Mændenes Skole; 1. Kjærligheds Maskerade; Grollo e Moschetta.
F.	7. -	12.	Nanine; Grollo e Moschetta. (Kronprindsf. nærv.)
M.	10. -	3.	Kjærlighed under en Skolemesterdragt; 2. Kjærligheds Maskerade; La vedova.

O.	16.	Juni.	19.	Maskeraden; 4. Kjærligheds Krigspuds.
F.	18.	-	19.	Plutus.
O.	7.	Juli.	15.	Myndlingen; 4. Forliebte Autor og Tjener; 7. Gjenstridige Sindelav.
F.	9.	-	7.	Zeloide; 5. Mohren; 9. Ved Vexelb. sl. Ægteskab.
O.	14.	-	18.	Den Stundesløse; 3. Kjærligheds Maskerade.
F.	16.	-	1.	Det unge Menneske paa Prøve.

f. Acteurerne.

Ved forrige Saisons Slutning havde Directionen med Ængstelse seet, at Kasseforfatningen bestandigt blev værre; thi om ogsaa Gjennemsnitsindtægterne stillede sig noget bedre, havde de Midler, hvorved det var opnaaet, saa uforholdsmæssigt forøget Udgifterne, at Bestyrelsen, medens Publikum antog, af det talrigere Besøg, at Theatrets Omstændigheder mærkeligt begyndte at forbedre sig, forudsaae en Fallit. Den gamle Torm trak sig ud af sit ubehagelige Embede; og Holm, som længe havde ønsket sig fritaget for det, under nærværende Forhold, ærgerlige Kassevæsen, var heller ikke mere at formaae til at holde ud. Kun hans Directeurpost blev besat; Borgemester, Etatsraad Frederik Holmsted, en af Kjøbenhavns meest ansete Handlende, der i Forening med Agent Bjørn og Admiral Suhm havde i 1747 forestaaet Oprettelsen af det almindelige Handelscompagnie, maatte, efter at han, støttende sig paa sine mange og vigtige mercantile Forretninger, længe havde søgt at undvige dette Embede, tilsidst beqvemme sig til at modtage det.

Den nye Direction var, da den ved sin første Sammenkomst raadslog om hvorledes Ødelæggelsen kunde forebygges, strax bleven enig om, at der ikke mere burde spilles i Sommermaanederne. I forrige Tider havde de

været fuldkommen saa gode som Vintermaanederne, og Terminstiden endogsaa allermeest indbringende, men efterhaanden var der foregaaet en mærkelig Forandring. Velhavende Folk begyndte mere og mere at ligge paa Landet og gjøre Skovtoure, og Terminsgjæsternes Begjærlighed efter at more sig i Comedien var paa nogle Aar bleven stærkt svækket af Spilleraseriet. Dette havde igjen grebet frygteligt om sig i Kjøbenhavn, og det var godt bekjendt, at der, endskjøndt Øvrigheden allerede i 1753, ved en streng Forordning imod alt Hazardspil, havde søgt at gjøre Ende paa det, fandtes en Mængde Spillere af Profession, saavel af høi som ringe Stand, der lokkede Uerfarne, især rige Tilreisende fra Provindserne, ind i saakaldte Venneselskaber, hvor de først bleve dygtigt tildrukne og siden udplyndrede i Kort- og Tærningspil. At der ikke, paa Grund af disse Omstændigheder, skulde opføres Comedie om Sommeren, var meget fornuftigt, men det gik ud over de stakkels Acteurer, som Directionen, uden at agte paa Jamren, Besværinger og Indsigelser, satte paa halv Gage fra Midten af Juni til otte Dage før October.

Efter at man saaledes havde søgt Forbedring i Kassens Kaar ved at spare Udgifter, var man betænkt paa ogsaa at gjøre det ved at forøge Indtægterne; men det havde større Vanskelighed. Om den danske Skueplads muligen kunde hæves ved ivrigere og forstandigere Udvikling af dens egne Kræfter, faldt det ikke Directionen ind at undersøge; den troede, at Tillokkelsesmidlerne kun vilde være at finde udenfor den. De Fornemme raabte, at man dog for alting ikke maatte lade dem savne Intermezzerne, som var det Eneste, hvorfor de undertiden havde besøgt Theatret i forrige Saison. Dem fandt Directionen sig

derfor i at beholde, og der blev atter sluttet Contract med Scalabrini for et Aar. Men Intermezzerne havde allerede begyndt at kjede Mængden, saa at det, hvorvel man ikke havde vovet at lade dem fare, nok kunde skjønnes, at de kun vilde blive en daarlig Hjælp. Man maatte da finde paa noget, som kunde antages at ville trække bedre, og hvad skulde det vel være andet end Dands og Ballet? Der blev altsaa — med 100 Louisdorer (regnet til 500 Rdlr.) Løn, 100 Rdlr. til Huusleie, og 120 Rdlr. til Reisepenge, hvortil føiedes en Douceur af 100 Rdlr. —, for et Aar engageret en Hr. Neudin, som i 1753 havde gjort megen Lykke ved Bigottinis Selskab i Hamborg, for at han og hans Kone, der var en udmærket Dandserinde, skulde, med de danske Acteurer og Actricer som Figuranter, udføre Balletter. Saaledes blev der i denne Saison næsten hver Gang tilheftet Comedieforestillingerne to fremmede Zirater, der hver for sig bidroge til at trække Opmærksomheden fra dem: Intermezzer og Balletter. De Første gjorde det uden selv at indbringe Noget; de Sidste lokkede dog Folk til Huset, især efter at Balletmesteren havde forstærket sig med en Mr. og Mlle. Orlandy. Neudins her opførte Balletter, der, ligesom hvad man tidligere havde kaldt saaledes, blot vare Divertissementer af et saa ringe Omfang, at der gaves to, tre paa een Aften, ere: Jalousieballet, Jægerb., Æblekræmmerb., Statueb., Gartnerb., Matrosb., Bondeb., Haveb., og Diana og Endymion.

Directionen havde, fornemmelig ved Neudins Engagement, havt det Held, stadigt at see Huset saa godt besøgt, at af Saisonnens 57 Forestillinger gav den sletteste, den 23de April, ikke mindre end 57 Rdlr. 3 Mk. 8 Sk., og flere, foruden den bedste, der gik den 7de Januar med

256 Rdlr., over 200 Rdlr., saa at Gjennemsnitsindtægten for hver naaede 129 Rdlr. 2 Mk. og den samlede Indtægt 7364 Rdlr.; men derimod beløb ogsaa Udgiften sig til 10,200 Rdlr., saa at Directionen var nødt til hos Stadens Kasse at optage et Laan af 2000 Rdlr., og ved dette heldige Theateraars Slutning fandt sig i endnu større Knibe end i det foregaaende.

Med det, som skulde have været Theatret til nogen virkelig Fremgang: Forøgelsen af dets literaire Drifts-capital, var det kun saare maadeligt bevendt. Man havde begyndt at ringeagte den ægte Comedie. Holbergs Stykker, som i forrige Saison, fra den nye Directions Tiltrædelse, vare blevne sjeldnere paa Repertoiret, bleve i denne paa-faldende holdte ude af det, for at gjøre Plads for den fine, ziirlige eller rørende Comedie, som „meriterede polerede Folks Bivaanelse.“ Det hævnede sig selv. Det store Publikum gad ikke see de matte, charakteerløse Prækestykker, som man gav Fortrin for det Lystige og Folkelige, og „de Polerede“, til hvis Behag de optoges, gik kun sjeldent i dansk Comedie og nedlode sig aldrig til ved Bifaldsyttringer at virke for et Stykkes gode Modtagelse. Der gaves i Saisonnen kun sex Nyheder og ingen af dem vakte Op-mærksomhed. Den ene: „Harlekin Vildmand“, faldt ved første Forestilling; dens kunstlede Satire kunde ikke tiltale et Parterre, som var vant til at see Tidens Daarskaber gjorte latterlige i naturligt anlagte Situationer og ved Charakterer, der i deres inderste Natur vare moersomme, uden at forraade mindste Prætension paa at være det; de fem andre Lystspil slæbte sig i nogle Aar af og til over Scenen, uden at være hverken Publikum til Fornøielse eller Kassen til Indtægt.

Ikke heller i Mad. Hammer fik Theatret den Elskerinde, som Directionen saa ivrigen søgte om; efter at hun en kort Tid havde faaet „4 Mark for hver Aften, hun gjorde Opvartning," blev hun afskediget. Jens **Musted** var derimod en stor Vinding for Scenen. Han havde i tre Aar været Souffleur med 2 Rdlr. om Ugen, og blev endnu, skjøndt han med Held var optraadt som Skuespiller, i denne Stilling, med „aparte Betaling for de Roller, han spiller", indtil Marts 1758, da han udnævntes til Acteur med 4 Rdlr. ugenlig. Han havde et smukt, fornemt Udvortes og en saa god Tenorstemme, at han sildigere med Ære udførte store Partier ved Siden af Italienerne og i mange Aar var det danske Syngespils første Sanger. Den egenlige Elskerrolle, for hvilken han især var bestemt, forlod han snart i Comedien for at spille muntre Cavalerer og de i Datidens Stykker saa gængse Spradebasser, der hidtil havde været meget maadeligt besatte, men i ham, som udmærkede sig ved megen Anstand, gratiøs Utvungenhed og en let Tone, fik en ypperlig Fremstiller.

Den 6te November begyndte Mingotti sin Entreprise med en, til Forestillingspriserne, for Publikum tilgængelig Generalprøve paa „Demetrio", hvis første Opførelse den 8de aabnede Operaens Saison. Hans Selskabs Hovedpersoner vare, foruden Sarti og Jfrne. Galotti: Jfr. Rosa Tagliavini, Primadonna; Andrea Grassi, en, baade i Henseende til Stemme og Foredrag, udmærket Tenorist, som her satte sig i stor Yndest; Bassisten Carlo Rossi; Kastraten Giovanno Corauci; Balletmesteren Agostino Bologna, kaldet Romanino; Antonio Como, første Dandser, og dennes Kone, Anna Como, født Geringhelli, første Dandserinde. Flere af hans Decorationer vare

udførte af den berømte Theatermaler Bellavitte. Denne Saisons Hovedstykker vare: "Demetrio", "Lucio Papirio", og Sartis "Arianna e Teseo". Den 22de Marts sluttedes Saisonnen og med den Mingottis i ni Aar opretholdte Entreprise. Al den Yndest, Lovpriisning og Søgning, som den italienske Opera havde, paa den danske Skuepladses Bekostning, fundet fra Hoffets og den elegante Verdens Side, havde ikke formaaet at erhverve den Folkegunst. Medens Udgifterne bestandigt bleve større ved de stigende Anstrengelser, som Mingotti maatte gjøre til forgjæves Forsøg paa at trække Mængden, blev Indtægten stadigt mindre, fordi Menigmand, efter at have tilfredsstillet Nysgjerrigheden, ikke var til at bringe ud af sin Ligegyldighed for et Skuespil, der var ham uforstaaeligt, og forekom ham aldeles unaturligt. De Fornemme vilde nok udbasune og beklappe Operaen, men ikke dække dens Underbalance, og denne blev nu saa betydelig, at de heller ikke mere kunde faae Kongen dertil. Saaledes gik det til at Mingotti, da han efter Saisonnens Slutning skulde til at betale de mange henstaaende store Regninger, blev nødt til at erklære sig fallit. Allerede om Sommeren satte Skifteretten ei alene en Gaard, som han havde kjøbt i store Kongensgade, men ogsaa hans Løsøre til Auction. Det Indkomne var imidlertid utilstrækkeligt til at dække Gjælden; den danske Skueplads fik ikke en Skilling af det sidste Aars Leie, og han selv maatte, da han ikke havde Evne til at tage herfra for fremdeles at forsøge sin Lykke som impresario, friste Livet ved smaa Understøttelser af fornemme Velyndere, indtil han i 1758 døde.

Kjøbenhavn beholdt imidlertid et Par af den italienske Operas Udvalgte. Sarti blev kongelig Capelmester istedetfor

Scalabrini, der sattes paa Pension, og Como antoges til Balletmester paa et Aar, saaledes at han for sig og Kone, med Forpligtelse til at componere Balletter, dandse og oplære Figuranter, skulde have 1250 Rdlr. i Gage, 120 Rdlr. til Huusleie, 4 Rdlr. for hver ny Ballet og 20 Rdlr. til Vogn, samt fri Reise til Braunschweig naar hans Tid var omme. Tillige blev en Skræder Mazioli, som Mingotti havde bragt med fra Italien og nu var brødløs, lagt den danske Skueplads til Byrde, ved at han contractmæssigt antoges til paa et Aar at forestaae Garderoben med 300 Rdlr. Gage.

Til samme Tid som Directionen, for Ballettens Skyld, paadrog Kassen en saa betydelig fast Udgift, der, som var let at forudsee, vilde blive fulgt af store Spilleomkostninger, tog den Forholdsregler til at sætte de danske Acteurers Gageafknappelse paa en fast Fod. Da de i afvigte Aar uden videre vare blevne underrettede om, at de, saa længe der ikke spilledes, kun vilde faae halv Lønning, var der opstaaet stor Misnøie, og flere af de Dygtigste havde ladet adskillige Ord falde om, at det ikke var paa den Maade man burde behandle dem, som vare Skuepladsens Støtter og nu vilde have været dens Eiere, hvis man ikke undersundigt og voldeligen havde fravendt dem de Privilegier, hvorpaa der var givet dem kongelig Stadfæstelse; men om de ogsaa nu saae sig tvungne af Noden til at finde sig deri, skulde de nok for Fremtiden være bedre paa Vagt imod saadanne Afkortelser, som slet ikke vare nødvendige for Kassen, dersom Directionen blot havde været ligesaa duelig og ivrig til at opfylde sin Pligt, som de havde viist sig til at opfylde deres. — For at sikkre sig imod alle Ulemper, hvormed den uforvarende kunde overrumples,

lod Directionen, i Slutningen af Marts, udgaae Bekjendtgjørelse om, at den havde taget følgende Beslutninger: 1) „Formedelst det store Velbehag, hvormed den havde anseet Troupens Flid i Vinter, saavel udi deres Action paa Theatret, som udi den bestandige Tjeneste, der havde paaligget dem at gjøre ved de adskillige Balletter, som efter Skuespillene vare blevne opførte, havde den tillagt dem en Recompense efter den Tjeneste enhver af dem havde gjort," hvilken var: for Rose, Londemann og Md. Lund, hver 20 Rdlr.; for Hortulan, Musted, Md. Linkwitz og Jfrne. Bøttger og Petrejus, hver 16 Rdlr.; for Ørsted, Clementin og Reerslew, hver 10 Rdlr.; for Als, Printzlau, Md. Hammer og Jfr. Lever, hver 6 Rdlr. 2) Gagerne fastsættes fra Skuespillenes Begyndelse tilkommende Vinter saaledes: 1ste Klasse: Rose, Londemann, Als, Clementin, Ørsted (de 2 Rdlr. for at have Garderoben i Varetægt) Md. Lund, Md. Linkwitz og Jfr. Bøttger, „som mærkelig haver tiltaget i hendes Action", hver 6 Rdlr. ugenlig; 2den Klasse: Hortulan, Reerslew, Printzlau (som tillige har Opsigt med Garderoben) og Jfr. Petrejus, hver 4 Rdlr. ugenlig; 3die Klasse: Musted og Jfr. Lever, hver 2 Rdlr. 3) Der tilstaaes Troupen to Fricomedier om Vinteren, hvilke, efter Omkostningernes Fradrag, blive til Deling indbyrdes, eftersom de tage Gage til, og sex Fricomedier om Sommeren, naar ingen Skuespil opføres for Husets Regning, hvilke, efter Omkostningernes Fradrag, blive til Deling imellem de 15 Personer, som Troupen bestaaer af, men ikke, som hidtil, efter Gagerne, da det befindes, „at dette haver medført billig Missfornøielse, i Henseende til, at deres Tal i den første Klasse idelig tilvoxer og medtager den bedste Deel af Indkomsterne, da de

andre have dog lige Bekostninger med Udgifterne, men langt mindre at bestride dem med." 4) Ingen kan, som det er befundet at være nogle af de Nyankomnes Tanker, fordi de nyde deres Gage ugenlig, enten stiltiende forlade Troupen, eller opsige den ene Dag og gaae den anden, men det er dem herved tilkjendegivet, at de staae i aarligt Engagement, fra Paaske til Paaske, hvorfor Opsigelse maa skee ved Nytaarstider. Skulde Nogen handle herimod, da maa Directionen „see sig nødsaget til, efter de kongelige Privilegier, som dem dertil authorisere, at ansee slig Forbrydelse med langt eftertrykkeligere Straf, end om sligt tildrog sig i privat Tjeneste." 5) Paa den Tid om Sommeren, naar ingen Skuespil for Husets Regning opføres, tilstaaes dog Troupen den halve Gage; derimod bør de gjøre sig færdige med og i Forveien vel repetere de Stykker, som til Vinteren skal opføres. „Dog", hedder det for det 6te — især for at forsone Rose, der var en heftig Hovedmand for afvigte Aars Misfornøiede — „finde vi udi denne sidste Post billigt at gjøre den Exception i faveur af de tre Ældste i Troupen, nemlig Mr. Rose, Londemann og Mad. Lund, som fast i ethvert Stykke ikke alene have Rolle, men endog oftest meget vidtløftige og besværlige Roller, hvorudi de dog pleie at acquitere sig med Ære og Tilskuerne til Fornøielse, at dennem i Vacancen istedetfor halv Gage bliver herefter tilstaaet hver 4 Rdlr.", hvortil lægges det advarende Vink: „Vi ønskede at vi kunde gjøre deres og de Samtliges Vilkaar endnu bedre, om Husets Indkomster tillode det, men det er Noget, som meget vil ankomme paa deres eget gode Forhold herefter"; ligesom Bekjendtgjørelsen slutter med den, paa Gemytternes Beroligelse beregnede, fromme Forsikring:

„Directionen haver i alt dette ikke andet Diemærke end at den danske Skuepladses Ære og Anseelse maa hos Fremmede, saavelsom Indenlandske, vedligeholdes og forøges, Troupen vinde Agt og Yndest hos Tilskuerne, og hos deres Superieurs Lyst og Attraa til at see dem befordrede ved Leilighed til bedre Vilkaar, og at Indkomsterne maatte blive saa gode, at enhver i Troupen kunde nyde nogen sømmelig og dyre nok fortjent Belønning i den besværlige Post, de have at gjøre Fyldest for, hvortil dem fremdeles ønskes Held og Lykke."

Den Douceur, hvormed Directionen havde begyndt sin Bekjendtgjørelse, for at blødgjøre Gemytterne til en god Modtagelse af det haarde Budskab om halv Gage, slog aldeles feil i sin Virkning; Acteurerne følte ikke mindste Taknemmelighed for „Recompensen", men meente, at den i Grunden kun var en Ubetydelighed, hvorved man vilde gjøre dem villige til at dandse i Balletterne, hvis store Bekostelighed var den vigtigste Skyld i at Directionen maatte forholde dem det Halve af deres Gage. Hvad der især opbragte dem, var, at man i en naadig Tone „tilstod" dem halv Gage, endskjøndt man, ved bedre at benytte dem, kunde have skaffet dem heel, og desuagtet i Sommeren forlangte Udenadslæren og Prøver; det var „ligesom Directionen, om den havde det villet, var mægtig til at lade dem sulte i fem Maaneder og tilmed gjøre dem capable til dog om Sommeren at lære Roller og i October at begynde Repetitionerne." Imidlertid blev det ved det allerede dengang sædvanlige Theatermukkerie: man gjennemheglede kjækt Directeurerne bag Coulisserne, hilsede dem ydmygt naar de viste sig, og gav Meddelelsen i al Ærbødighed den forlangte Paategning om at man fandt sig tilfreds

dermed. Kun Rose holdt sig stiv. Han ivrede personlig imod den uretfærdige Fordeling af de sex Fricomediers Udbytte, som skulde være lige for dem der vare Theatrets Honneur og dem som aldrig burde betræde det; han kaldte det skammeligt, at Directionen vilde benytte sig af Acteurernes slette Omstændigheder for at binde dem paa et Aar, medens den selv vilde ansees for at være uden Forpligtelse til dem; han ærgrede sig over, at man vilde lade som man udmærkede ham ved et Tillæg, da det Reelle dog var, at man berøvede ham to Rigsdaler om Ugen; og han spottede høit over, at Directionen hyklede Kjærlighed for den danske Skueplads, hvorvel det var vitterligt, at den med fremmed Gjøglerie mere og mere bragte den i Forfald, over at den lovede Acteurerne bedre Vilkaar, hvis der opnaaedes bedre Indtægter, da det dog var at forudsee, at disse vilde blive bortødslede ved ufornuftig Admiration for Fremmede, saa at der alligevel ikke blev noget til Landets Børn, der havde grundlagt og maatte vedligeholde Værket. Han tilbageholdt sin Underskrift indtil alle de andre havde givet deres, og paategnede da saaledes: „Mine Omstændigheder tvinger mig til denne Underskrift, imidlertid reserverer jeg mig alt hvad som convenerer mine Vilkaars Forbedring ved Theatret og iøvrigt refererer mig til de kongelige Privilegier i Henseende til mig som Acteur, samt til mine den 28de Novbr. 1755 & 21de April 1756 underdanige og ydmyge indgivne. Rose.“ Men da alle hans Kunstfæller allerede havde bundet sig, ved at give deres Underskrift, endskjøndt han ved Forestillinger og Spydigheder havde søgt at holde dem derfra, brød Directionen sig ikke mere om hans Indsigelser, men lod ham sige, at den ikke vilde vide af hans Forbehold; fandt han sig ikke

bevæget til ligefrem at give sin Paategning, maatte han finde sig i at faae Afsked; det kunde ikke sætte Directionen i Forlegenhed, da den havde Sommeren for sig, og Reerslew, hvem han havde chicaneret, vist med Glæde vilde overtage hans taknemmelige Roller og derved baade erhverve sig Tilskuernes større Faveur og en høiere Gage. Denne alvorlige Tiltale bragte Rose til Besindelse; han følte kun altfor vel, at Magten ikke var paa hans Side naar han stod alene, og at det derfor blev ham, som kom til at falde tilføie. Efter nogle Dages Forløb indfandt han sig for at overstryge sit Forbehold og paategne Bekjendtgjørelsen med: „efter Overbeviisning underskrives simple. Rose." Det var sidste Gang at Acteurerne fandt det Umagen værdt at pukke paa deres „Privilegier".

Udbyttet af de sex Fricomedier skulde ikke i Aar bøde synderligt paa Tabet af den halve Gage. Ogsaa med dem havde Acteurerne Uheld, thi i Mai begyndte den berømte Equilibrist Michael Stuart at give Forestillinger i Bergs Huus i Læderstræde. Hans Dands paa Staaltraadslinie og andre Kunststykker gjorde, hos Høie som Lave, en saa overordenlig Lykke, at Huset, til 3 Mk. Parterret og 2 Mk. Galleriet, bestandigt var fuldt. Ikke engang nogle „forundringsværdige og rare kunstige Dandse", som Como og hans Kone udførte ved et Par Forestillinger, efter Neudins Bortgang, kunde trække Folk til det danske Theater, end mindre Acteurernes Comedier, der vare uden saadanne „Ornamenter"; Stuarts Voltigeurkunst drog ganske Opmærksomheden fra dem. Den skulde snart gjøre det i endnu høiere Grad, og det paa selve „den danske Skueplads".

Niende Saison.

1756.

F. 1. Oct. 15. Menechmi.—(Como, den første Balletmester, tiltraadt.)
O. 6. - 17. Forlorne Søn.—(Falsen og Holmsted udtraadte af, Könnemann og Schröder indtraadte i Direct.)
F. 8. - 20. Maskeraden.
O. 13. - 2. Unge Menneske paa Prøve.
F. 15. - 17. Indbildt Syge; 18. Doctorgraden.
M. 18. - 5. Democrit.
O. 20. - 11. Forøderen.
O. 27. - 2. Altfor nysgjerrige Beiler; Grollo e Moschetta.
F. 29. - 6. Listige Enke; Grollo e Moschetta.
O. 3. Nov. 13. Nanine; Grollo e Moschetta. (Kronprindsf. nærv.)
F. 5. - 13. Dobleren; La vedova.
O. 10. - 15. Aftvungne Samtykke; 28. Florentineren; 17. Serenaden; La vedova.
F. 12. - 1. Don Cæsar d'Avalos; La giardiniera.
O. 17. - 2. Don Cæsar d'Avalos; La giardiniera.
F. 19. - 17. Oraklet; 11. Hver Mands Ven; 4. Sicilianeren; La vedova.
O. 24. - 18. Oraklet; 5. Sicilianeren; La serva. (Kronprindsf. nærv.)
F. 26. - 7. Cato; La giardiniera. (Prindsesserne nærv.)
O. 1. Dec. 11. Livet som en Drøm; La preziosa ridicola.
F. 3. - 18. Indbildt Syge; 19. Doctorgraden; La preziosa ridicola.
M. 6. - 17. Tre Gratier; 8. Uformodenlige Hjemkomst; 8. Gjenstridige Sindelav; Porsugnaco; f. Acteurerne.
O. 8. - 5. Menneskehaderen; La preziosa ridicola.
F. 10. - 24. Amphitrion; La preziosa ridicola.
O. 15. - 1. Den Stolte; La finta.
F. 17. - 2. Den Stolte; La finta.
M. 20. - 16. Tartuffe; La finta.

O. 22. Dec. 30. Den Ugudelige; La finta.
Ti. 28. - 31. Den Ugudelige; La giardiniera.
O. 29. - 32. Den Ugudelige; Grollo e Moschetta.
1757.
M. 3. Jan. 8. Zeloide; 11. Kortfattede Landsbyindfald; 9. Ny Prøve; La serva.
F. 7. - 21. Gnieren; Porsugnaco.
O. 12. - 12. Forøderen; La finta. (Kongen og Dronningen nærv.)
F. 14. - 12. Honnette Ambition; 1. Grevinden af Scarbognac; La preziosa ridicola.
O. 19. - 1. Artaxerxes; La vedova.
F. 21. - 2. Artaxerxes; L'impresario.
M. 24. - 3. Den Stolte; 4. Kjærligheds Maskerade; f. Acteurerne.
O. 26. - 13. Fortrolige Moder; 19. Tvungne Giftermaal; L'impresario.
F. 28. - 19. Den Stundesløse; L'impresario.
M. 31. - 1. De Fortredelige; 18. Serenaden; La serva.
F. 4. Feb. 2. De Fortredelige; 1. Venus og Adonis; Il choccatore.
L. 5. - „Den vidtberømte engelske Springer og Positurmester viser sine Kunster."
M. 7. - 2. Venus og Adonis; 5. Forliebte Autor og Tjener; 31. Merlin Dragon; Il choccatore.
O. 9. - 3. Artaxerxes; Grollo.
O. 16. - 33. Den Ugudelige; Il tracollo.
F. 18. - 34. Den Ugudelige; Il tracollo.
M. 21. - 19. Jeppe paa Bjerget; 16. Julestuen.
O. 23. - 20. Plutus. (Kronprindf. nærv.)
F. 25. - 3. Venus og Adonis; 12. Hver Mands Ven; 21. Vulcani Kjæp.
M. 28. - 15. Melampe; Il tracollo.
O. 2. Marts. 8. Adelige Borger; Il tracollo.
F. 4. - 7. Listige Enke; L'impresario e il maestro di cappella.

M.	7.	Marts.	21.	Maskeraden; La serva.
O.	9.	-	1.	Grevinden af Stolt; Grollo.
F.	11.	-	2.	Grevinden af Stolt; L'impres. e il maestro di cap.
M.	14.	-	7.	Don Ranudo; L'impres. e il maestro di cap.
O.	16.	-	9.	Adelige Borger; La vedova.
To.	17.	-		„Den engelske Mester og Springer".
F.	18.	-	10.	Barselstuen; f. Acteurerne.
O.	13.	Apr.	1.	Zaire; 20. Tvungne Giftermaal.
F.	15.	-	2.	Zaire; 19. Serenaden.
L.	16.	-		„Den engelske Springer, som ogsaa viser sig paa slap Linie".
O.	20.	-	3.	Zaire; 9. Geert Westphaler.
F.	22.	-	4.	Zaire; 32. Merlin Dragon. (Kronprindsf. nærv.)
O.	27.	-	35.	Den Ugudelige; La finta.
To.	28.	-		„Den engelske Springer".
F.	29.	-	19.	Oraklet; 6. Sicilianeren; L'impresario. (Prindsesserne nærv.)
M.	2.	Mai.	1.	Arrestforvareren af sig selv; L'impres. e il maestro di cap.
O.	4.	-	2.	Arrestforvareren af sig selv; L'impres. e il maestro di cap.
O.	11.	-	12.	Turcaret.
F.	13.	-	6.	Mændenes Skole.
M.	13.	Jun.	7.	Ellevte Juni; 13. Første April. (f. Acteurerne.)
O.	15.	-	18.	Forlorne Søn; 5. Kjærligheds Krigspuds. (f. Acteurerne.)
O.	22.	-	11.	Barselstuen. (f. Acteurerne.)
O.	29.	-	20.	Jeppe paa Bjerget; 17. Julestuen. (f. Acteurerne.)
O.	6.	Jul.	19.	Indbildt Syge; 20. Doctorgraden. (f. Acteurerne.)
F.	8.	- -	16.	Menechmi. (f. Acteurerne.)
O.	13.	-	21.	Plutus. (f. Acteurerne.)

De hyppige Directionsskifter, med den deraf flydende Mangel paa Princip og Bestemthed i Styrelsen, vare i en høi Grad Skyld i Theatrets slette Tilstand, og at denne derved kun stedse tegnede til at blive værre, foraarsagede

igjen, at ingen Directeur var let at bevæge til at holde længe ud end han syntes, at han, paa Grund af sit personlige Forhold til Over-Præsidenten og sin Embedsstilling i Magistraten, hvis Medlemmer nu engang vare fordømte til at bære dette ubehagelige Ombud, ikke godt kunde være bekjendt at vælte Byrden fra sig over paa en Collega. Med Saisonnens Begyndelse indtraadte allerede igjen en Directionsforandring. Falsen og Holmsted gik af. Den Sidstes Afgang var ingen Ulykke; han havde behandlet denne Post som en meget ærgerlig Biforretning, hvilken han ikke havde kunnet undslaae sig for, og overladt baade Regnskabet og Directeurskabet til Deling imellem sin Fuldmægtig, Wiborg, og sin Comptoirbetjent, Thede, undtagen i de Tilfælde, som nødvendigen fordrede hans personlige Deeltagelse, hvilken Acteurerne ikke fandt Anledning til at kalde forekommende og behagelig. I de Afgaaedes Sted kom Etatsraad, Borgemester og Cabinetssecretair hos Enkedronningen Schröder, som overtog Kunstvæsnet, og Etatsraad, Vice-Borgemester Rønnemann, der skulde forestaae Oeconomien.

Den sidste Post blev bestandig vanskeligere, og Comos Engagement bidrog ikke lidet dertil. Directionen havde forregnet sig stærkt ved at antage det for at skulle blive Kassen til Forbedring. Ikke engang i Begyndelsen forøgede hverken hans og hans Kones Dands eller hans Compositioner Indtægten synderligt. De saakaldte Balletter, han i denne Saison bragte paa Scenen vare: 1ste October: Daarekisten, „decoreret med alt hvad i et saadant Hospital findes, med sin Concert og Final, hvori Enhver paa en besynderlig Maade viser sin Galenskab"; 15de October: Jodebrylluppet; 3die November: Murerne, „med en Pantomime,

som varer fra Begyndelsen til Enden i en Sammenhæng", og 1ste December: Syskolen; foruden at han, som en „Udziring", hvilken han ikke gav Navn af en særlig Balletcomposition, imellem Acterne af „Den Ugudelige" anbragte forskjellige Divertissements, saa at Stykket ved hver Forestilling blev „præsenteret med sine sex componerede Balletter, nemlig: 1) Matrosb., 2) Bondebrylluppet, 3) Pygmalions Historie, 4) Kokkeb., 5) Furieb. og 6) Orphei Historie, hvori Mad. Como synger en Arie". — Comos Compositioner stode, med Hensyn til Idee og Handling, i ingen Henseende over Neudins: de vare ogsaa kun en enkelt Situation, hvorfra der udsprang nogle Scener. At Tilskuerne i disse fandt mere Ballet, laae kun deri, at han vidste at anbringe flere af dem end hans Forgænger, at give dem større Forskjellighed og at meddele det Hele en livligere Tone, hvortil Anvendelsen af flere Figuranter, men især hans Kones Talenter ikke bidrog lidet. Hun var rødhaaret, men havde et smukt Ansigt og en yppig Figur, var meget levende og smidig i sine Bevægelser, stærk i Attituder og dreven i at lægge an paa at vinde Applaus ved et Coquetterie, hvilket Logernes Publikum i Førstningen fandt klædeligt og Parterrets unge Herrer „enchanterende", men som, da hun efterhaanden anvendte det plumpere for at tiltvinge sig det lydelige Bifald, der mere og mere tog af, tilsidst blev af Alle kaldet Frækhed. Foruden at hun var en god Dandserinde, besad hun en ret smuk Stemme og sparede ikke paa den, men lod sig i næsten hver Ballet høre med en Arie. Det var imidlertid kun den Flok Tilbedere, som hun, ved et temmeligt frivolt Væsen, snart samlede om sig udenfor Theatret, der for hendes Skyld jevnligen indfandt sig ved Balletterne; for Mængden vare de meget gode,

men ikke mere fristende til Besøg, end at der ikke ved nogen Ballets første Forestilling indkom over 173 Rdlr. Det vedblev at være Skuespillene, som vakte den Forventning, der giver stærkt Tilløb: hvor man i denne Saison finder en betydelig aftenlig Indtægt, er det altid for en ny Comedie. Kun de mange „Balletter" til „Den Ugudelige", som i og for sig hidtil havde været Theatrets bedste Kassestykke, viste nogen sær tiltrækkende Kraft; men det laae for en meget stor Deel i Decorations- og Maskinvæsnet, thi i Slutningen „hvor Don Juan var bleven slagen af Liunilden, aabnede sig over det ganske Theatrum en Drages gruelige Svælg, hvorudi Djævle og allehaande onde Geister af forfærdelige Postyrer kom frem fra mange Huler og dandsede omkring imellem græsselige Ildsluer, indtil de, til god Slutning, paa deres Forker af Jern toge Don Juan og kastede ham ind udi Helvedes Afgrund, hvilket ugemeent fornøiede Spectatores." — Medens Comos Engagement ikke gav Theatret nogen synderlig Tilvæxt i Indtægt, forøgede det meget betydeligt Udgifterne, ikke alene ved hans og hans Kones høie Gage og de Fordringer, hun gjorde, hvorefter Directionen f. Ex., blev nødt til, for at skaffe en Forsal til hendes Paaklædningsværelse, at leie af Leieren den Skjænkestue, som var ovenover Viinkjælderen; men ogsaa ved at der lidt efter lidt opstod et Figurantcorps, som maatte gageres og forsynes med Dragter, Handsker, Skoe o. s. v., og ved at hans Anvendelse af Maskinerie og Decorationer medførte saa anselige Bekostninger, at f. Ex. alene Snedkerarbeidet til det ovenomtalte Dragesvælg løb op til 37 Rdlr.: en, i Forhold til Skuepladsens Indtægt, meget for stor Sum til en Deel af et enkelt Apparat.

At de Fornemme, til deres store Beklagelse, ikke i Aar kunde vente italiensk Opera, var for Directionen et godt Paaskud til at kunne opfylde Scalabrinis, hans Kones og Gaggiottis formaaende Velynderes gjentagne Anmodninger om, at den dog for denne Saison maatte beholde Intermezzerne. Det hed, at Publikum nødigt vilde savne Leilighed til at høre nogen Kunstsang, saa at disse Efterspil vist i denne Saison ikke alene skulde indbringe Omkostningerne, men ogsaa være Kassen til betydelig Fordeel. Dette blev paa ingen Maade Tilfældet. Intermezzerne vare saa forslidte, at Publikum kun tog dem med naar der gaves en Forestilling, som det, ogsaa uden dem, havde Interesse for, men var langt fra at falde paa at gaae i Comedie for deres Skyld. Dertil begyndte ogsaa de at medtage flere Bekostninger, end der var bragt i Beregning. Saaledes fordrede et Par af dem en tredie Sanger, hvortil man maatte leie en Figurant Soelberg, som for Resten — vel især for Nyhedens Skyld, — gjorde ligesaa megen Lykke hos Publikum som Italienerne selv.

Directionens ringe Erkjendelse af Skuepladsens Formaal, Betydning og sande Tarv, bragte den til, uden Valg, at gribe alt, hvad der kunde tænkes at ville give en Smule øieblikkelig Fordeel. At den muligt derved selv vilde virke meget til at give Publikum Begjærlighed efter blot Øienslyst og aandløs Moerskab, der formedelst den idelige Vexling, hvori Tillokkelsen fornemmelig maa søges, ikke alene medføre store Udgifter til Personer og Gjenstande, som paa kort Tid blive ubrugelige og værdiløse, men tillige svække Smagen for det Skjønne, Naturlige, Simple og Ædle, det tænkte den ikke paa. Naar den i Theatret liggende Kraft til at styrke Nationaliteten, danne Smagen,

luttre Sæderne og hæve Aanden endnu var saa lidet erkjendt, at selv den berømte Büsching ikke i sine „Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften und Künste in den königl. dänischen Reichen und Ländern", hvor han udførligt opregnede alt, hvad der i Danmark vidnede om Kunsternes Fremblomstring, havde et eneste Ord om Skuepladsen, hvorledes skulde dennes høiere Betydning da være klar for en af Magistratspersoner sammensat Direction? Alle dens tre Medlemmer vare Mænd, som, hvor oplyste de end ellers kunde være, hidtil kun i Theatret havde forlangt at finde nogle Timers Adspredelse efter deres mange alvorlige og Kunsten aldeles fremmede Forretninger, men aldrig skjænket dets sande Natur, Indretning eller Tilstand nogen dybere Eftertanke, førend de med eet vare blevne kaldte til at bestyre det, og kom ind i Forhold, der, selv naar de ere ligesaa ordnede og faste som de her vare forvirrede og vaklende, stille den Indtrædende, der besidder Dygtighed og er godt forberedt til sit Kald, mangfoldige Vanskeligheder at overvinde. Directionen, som ikke havde Indsigt til selvstændigt at tage Beslutninger i Skuepladsens Interesse, lod sig først og fremmest lede af Iver for at optage alt hvad den troede der hurtigt kunde hjælpe paa Kassens slette Omstændigheder, og søgte dernæst at opfylde sine fornemme Omgivelsers Ønsker, som udgaves for Publikums og især gik ud paa en mere afvexlende Tidsfordriv, end man kunde have af de danske Comedier, der vare sete saa tidt.

Saaledes skete det, at man paa den ved Holberg tilblevne og med hans nationale Comedier grundlagde „danske Skueplads", Treaarsdagen efter hans Begravelse, gav Liniedands og Badutspring. En „engelsk Springer og

Positurmager", Seffer, havde tilbudet, at han for Tilladelsen til paa Theatret „at gjøre sine Kunster, til Contentement for høifornemme Spectatores", vilde, efter Fradrag af Omkostningerne, give Indtægten til lige Deling imellem Comediehuset og sig. Dette Tilbud kunde Directionen ikke modstaae. Det hjalp ikke at Acteurerne vrantede og meente, „at det vel maatte have onde Sviter naar Tilskuerne bleve vænnede til paa det Theatrum, som var gjort og givet til ordenlige Comediers Spil, at see Luftspringerkunster og andet Gjøglerie, og det disvær kunde hændes, at de vilde begjære mere af samme Slag, saa at den gamle rette Comedie, som haver fornøiet og poleret vore Forfædre, efterhaanden skulde blive kastet bag Ryggen og omsider lagt ganske paa Hylden." Directionen fandt, „at det vilde være lidet convenabelt, om den ikke skulde unde Comediehuuskassen en Indkomst, som den meget kunde trænge til, sær da de bemeldte Kunster ei vare honnette Folk uanstændige at see, og Acteurerne ikke havde fornødent ved deslige Actioner Noget at foretage, dog de bleve Kassen til Fordeel, hvilket burde være dem kjært udi disse bedrøvelige Tider." — Dette den danske Skuepladses Compagnieskab med Springeren Seffer indbragte Kassen 279 Rdlr., men retfærdiggjorde ogsaa Acteurernes Frygt for dets fremtidige Virkning, thi Kongen, ledsaget af det hele Hof, besøgte alle Forestillinger og fandt sig saa særdeles tilfreds med Positurmagerens Præstationer, at han gjorde ham en betydelig Foræring. Det var ogsaa kun en Begyndelse; siden kom Liniedands ganske anderledes til Ære paa den danske Skueplads, og satte ogsaa Publikum, der ikke havde skjænket Seffers Kunster nogen overdreven Søgning, i stor Enthusiasme.

Hvor lidet der for Kassen var vundet ved det comoske Ægtepars kostbare Engagement og Intermezzernes Beholdelse, sees bedst deraf, at i Gjennemsnit gav hver af Saisonnens 62 Forestillinger kun 126 Rdlr.; den høieste Indtægt var, den 22de December, 276 Rdlr. 5 Mk., hvilket ingen Aften endnu havde indbragt; den laveste, den 11te Mai, endskjøndt Como gav to af sine Balletter, 33 Rdlr.; Totalindtægten, foruden Andelen i Seffers Præsentationer, 7814 Rdlr., men — Udgiften 14554 Rdlr., og deraf kun 2263 Rdlr. til Gjælds Afdrag! Fallitten havde været undgaaelig, dersom Theatret var blevet henviist til sine egne Kræfter for at redde sig ud af saa mislige Omstændigheder. Men som v. d. Lühe, der ikke alene var Over-Præsident, men ogsaa Over-Kammerjunker, stedse havde viist sig særdeles beredvillig til, for Theatrets Vedkommende, at føie alle Hoffets Ønsker, saaledes viste dette sig igjen meget deeltagende for ham, da han besværede sig over, at nu var Kassens Forfatning saa yderlig slet, at der ikke engang kunde gives Controlleurerne en høist nødvendig lille Gageforbedring, hvorfor Comedien, hvis der ikke af Hs. Maj.'s Naade forundtes den nogen aarlig Bistand, maatte holde op, hvilket han vilde ansee sig som en blame at være skeet i hans Embedstid. Hans Venners Beklagelser og Forestillinger bevægede endelig Kongen til at forunde Skuepladsen et aarligt Tilskud af 3000 Rdlr. „til Comediernes videre og bedre Fortsættelse". Ved Hjælp af denne Understøttelse og et Laan paa 2951 Rdlr. af Stadens Kasse slog man sig vel igjennem, dog ikke uden ved Saisonnens Slutning at sidde i en Gjæld af 16756 Rdlr., saa at Theatrets Udgift i de to Aar siden Rappes Afgang havde oversteget Indtægten med mere end 5000 Rdlr.

Hvad der under saa slette Omstændigheder nogenlunde havde opretholdt Anstaltens Anseelse og bidraget meest til Kassens Tarv, var den saa ringeagtede Comedie, som man foregav, at man ved Balletter og Intermezzer maatte hjælpe til Søgning. Vel gjorde 6 af Saisonnens 9 Nyheder meget liden Lykke, men det gode Besøg ved den første Opførelse af enhver af dem vidner om, at det fortrinsviis var af Skuespillet at Mængden ventede sig noget Interessant, og at den ikke fandt det, laae ei i at den manglede Evne til at fatte det Smukke i den Skuespilart, som nu begyndte at faae Herredømme paa Scenen, men i de valgte Stykkers Eiendommeligheder, der ikke kunde vække nogen almeen Interesse. „Don Cæsar d'Avalos" og „Arrestforvareren af sig selv" vare to i sig selv kun svage Efterligninger af spanske Comedier, der havde et stærkt romanagtigt Præg, som for Danske var saa fremmed og kunstlet, at hverken Acteurerne smagfuldt kunde træffe eller Tilskuerne rigtigt opfatte det; hvortil kom, at Grundtrækkene til de moersomste Scener i det første Lystspil allerede, paa en langt naturligere Maade, vare optagne i „Menechmi", der ved en heldig Udførelse var blevet et Yndlingsstykke. „Grevinden af Stolt", et Carricaturbillede af Adelsopblæsthed, „Grevinden af Scarbognac", en vittig Satire paa den fornemme Verden i de franske Provindser, og „De Fortredelige", let sammenheftede Skizzer af det franske Hofs moersomste Personligheder, vare alle tre af en saa bestemt local Natur, at man aldeles ikke i Kjøbenhavn kunde opdage det Piquante deri, og derfor maatte finde dem meget kjedsommelige. Ubetydeligheden „Venus og Adonis" af J. B. (Jacob Bie?), den første Original, der, efter Holberg, kom paa den danske Scene, blev, som en mat Efterligning af

de for nogle Aar siden yndede Hyrdestykker, seet med Ligegyldighed. Disse Nyheder forsvandt alle efter et Par Forestillinger, hvorimod Destouches's bedste Arbeide: „Den Stolte“, en ægte Comedie af den finere Art, med fortræffelige Charakteerskildringer og vittig Dialog, vandt meget Bifald; „Artaxerxes“, som efter Holbergs Oversættelse var sat i Vers af Wilhelm Bornemann, modtoges, uden at finde stort Tilløb, med den Opmærksomhed, man dengang var tilbøielig at vise enhver ikke altfor tør Tragedie; og „Zaire“ vakte en Beundring, der gav Skuepladsen megen Anseelse og i Kunstsmagen bestemt aabnede en ny Periode, hvortil der tidligere havde viist sig Forbud. Det Romantiske og Erotiske i denne berømte Tragedie faldt det Skuespillerne lettere at gjengive end det Eventyrlige i de efter spansk Mønster tilskaarne Comedier, hvorfor det ikke alene bragte den fine Verden i Henrykkelse, men efterhaanden vandt Sympathie hos Mængden, saa at Tilløbet var for en lang Tid i Tiltagende. Alle, der havde havt Deel i dette Stykkes heldige Indførelse paa Scenen, ansaaes for at have bidraget ualmindeligt til at hæve Skuepladsen. Oversættelsen, som var i rimede Vers, men temmelig knudret, blev betalt Lodde med 30 Rdlr. og lovpriist som et poetisk Mesterstykke; Rose og Jfr. Bøttger, der spillede Hovedrollerne, høstede ikke alene Publikums stormende Bifald, men behagede Directionen i den Grad, at den, uagtet den store Pengemangel, gjorde hver af dem en Foræring med 20 Rdlr.

Fra nu af var Øiemærket især at bringe „det Smukke og Sublime“ paa Scenen; det Moersomme, Latterlige, Lunefulde blev, paa samme Tid som man var villig til at aabne Melpomenes Helligdom for Stærkemandskunster og

Liniedands, anseet for en underordnet Forlystelsesart, der ikke kunde gjøre Fordring paa Kunstværd eller fortjente den Dannedes Opmærksomhed. Holberg var allerede bleven sjeldnere paa Repertoiret; i Saisonnens første tre Maaneder havde man kun, i en eneste Forestilling, opført „Maskeraden", og det især fordi Hr. og Mad. Como skulde dandse i Intermediet; sildigere gaves han vel nu og da, men, med Undtagelse af „Barselstuen", som Acteurerne trak frem, og „Jeppe" og „Julestuen", der spilledes Fastelavnsmandag, fordi Galleriet havde et gammelt Krav paa da at faae Løier, kom han kun frem i sine saakaldte „fine" Stykker, det vil sige: dem, hvori der var „smukke Præsentationer og Recitationer", som „Melampe" og „Plutus", hvilke altid havde været yndede af „de Polerede", eller hvori Hovedpersoner vare „Folk af Condition", som „Den Stundesløse", „Don Ranudo" og „Den honnette Ambition", og hvori ikke fandtes noget af „den grove Skjemt", hvilken man for Resten, efter hans Død, ikke forsømte at skære ud af alle hans Comedier, ofte med meget unænsom Haand. De Toneangivende kunde ikke mere forlige sig med den tvangløse Munterhed; de forlangte Anstand og Værdighed, endog af Lystspillet.

Denne let bemærkelige Forandring i Smagen var fremgaaet af flere meget forskjellige Omstændigheders Samvirken. — Siden Klopstock i 1751 havde, paa kongelig Indbydelse, taget Ophold i Kjøbenhavn, og faaet fri Bolig og en anselig Gage, uden mindste Forpligtelse, blot for at digte naar han vilde, hvad han vilde og som han vilde, havde det Afguderie, der af Hoffet og de Fornemme dreves med hans Person, mere og mere henvendt Almeenhedens Opmærksomhed paa hans Poesie. Efter dens Mening,

maatte denne, siden den skaffede ham saa stor Udmærkelse, vel være Det, hvori Kjenderen havde fundet Digtekunstens Høieste og som man altsaa ikke kunde vove Noget ved at sværme for. Baade Compositionen, de store poetiske Billeder og Sprogets ny, aldeles originale Behandling gjorde „Messias", hvoraf der var udkommet to Bind, altfor vanskelig at fatte, til at den tydske Digter igjennem dette Værk kunde blive den danske Almeenhed bekjendt; den læste kun hans Oder: „an Gott", „an König Friedrich V" og „an den König" — fornemmelig den sidste paa Grund af Anledningen: den elskede Dronning Lovises Død —; hvad Eiendommeligt den fandt i dem, maatte være Det, som man burde forlange af Poesien, naar man vilde gaae for at have en god Smag, og det var, fremfor Alt: strengt, høitideligt Alvor, Opskruethed i Tanken, et dunkelt, de Fleste halvt uforstaaeligt Sprog, og Søgthed i hele Fremstillingen, hvilket Alt sammenfattedes i den da gængse Benævnelse: „det Sublime". En rigtig Poesie blev, endog af mange gode Hoveder, — f. Ex. den berømte Tyge Rothe, der selv i 1760 skrev en til det Latterlige opskruet „Ode efter Kongens Sygdom" — anseet for at skulle være et Slags himmelsk Hofsprog, der, ved Opfindelse af splinter nye Ord og en sær Anvendelse af forældede, usædvanlig Periodebygning, fornem Afholdenhed fra alt Almindeligt, og især en det hele Foredrag gjennemgaaende svulstig Høitravenhed, saa meget som muligt maatte være forskjelligt fra Mennesketungemaal. Denne Forestilling var, ved en stor Deel for den pompøse Stiil Begeistrede, ja endog igjennem de mange Parodier, som spottende gjengave dens Bombast, kommen ind i de Kredse, der ogsaa med Hensyn til Læsning og Smag gjerne vilde være paa Moden, og

havde der trængt det naturligt Muntre og Lunefulde mere og mere i Baggrunden; man vilde nu kun mores ved det Alvorlige. — Ogsaa var der et ikke lidet Antal af de Familier, som aldrig besøgte Theatret, hvorvel de bedst havde Raad til det, der med Glæde fulgte denne Smagsretning: de nemlig, som under Hellighedens Regimente havde været saa ivrige i at paatage sig Andægtighedens Mine, at de ikke, uden at vække Omtale, kunde gaae i Comedie, men dog følte stor Lyst til det. Saalænge der kun gaves Stykker, hvorover Tilskuerne endelig skulde lee, og som stødte høvidske Øren med „den grove Skjemt", havde de ikke turdet følge deres Lyst; nu, da man kunde gaae hen for at fælde Taarer over det Rørende og opløfte Gemyttet ved det Sublime, nu kunde det være de sædelige Folk anstændigt jevnligen at tage en Loge til deres Familier, hvis Besøg blev Smagen for det Alvorlige til stor Udbredelse. — Den Omstændighed, som virkede stærkest dertil, var imidlertid en mærkeligt tiltagende Forandring i de sociale Forhold. Det var især ved Familiefædrenes Hu for en god Moerskab og „skjemtsomme Indfald", at Comedien havde havt Næring; de skulde engang imellem gotte sig ved et lystigt Stykke og da maatte Kone og Børn, med hvem de, udenfor Forretningslivet, altid vare sammen, dele Fornøielsen, og disse stødtes ikke over den Spøg, som Ægteherren og Faderen ei undsaae sig for at skoggerlee af. Ved at den fra Hoffet, de Fornemme og de mange tydske Officerer udgaaede Spillesyge havde angrebet Fædre og Sønner i en stor Deel borgerlige Familier, var det blevet anderledes. Medens man vedblivende paa Kongens Slot drev Hazardspil, som det første Underholdningsmiddel ved Assembleerne, udgik til Borgerne et strengt Forbud derimod.

Men det gjorde kun Ondet værre. De Spillelystne lode sig ikke skræmme til at holde op, men trak sig blot tilbage til enkelte Vertshuse og Kipper, hvor de i afsides Værelser dannede Kredse, hvis Medlemmer vare hverandre nøie bekjendte og bestandig lokkede flere til sig, da mangen Borger, der hidtil havde holdt sig borte fra saadanne Steder, af Frygt for at komme i Raab som „Dobler", nu i al Stilhed der kunde tilbringe sin Aften med saakaldte gode Venner ved Piben, et Kruus Cardinal og Kort eller Tærninger. Saaledes udskillede der sig af Huuslivet en Mængde smaa Mandfolkeselskaber, som, uden at bære Navnet, ganske vare den sildigere Tids Klubber, og i mange Familier savnedes om Aftenen Fædrene og de af de voxne Sønner, som vare komne i en saadan Stilling, at de havde Penge at sætte til. For at forsone de Hjemmesiddende og undgaae Gnav, maatte Vertshuussøgerne sørge for, at ogsaa de af og til kunde have en Fornøielse, hvilken da gjerne faldt ud til Comedie. Der blev taget en Loge, og Manden fandt sig enten i en Aften at blive fra de gode Venner og døie en Comedie for at hans Qvindfolk kunde more sig, eller lod en gammel Huusbekjendt tage sig af dem. Den største Deel af Logernes Publikum blev derved Fruentimmer, der ikke havde Livserfaring nok til ret at fornøie sig ved det Charakteristiske og Lunefulde i Comedien, men derimod fandt deres Følelse levende tiltalt af det Elskovsfulde og Sørgelige i „de rørende Stykker."

Acteurerne selv virkede ikke lidet til denne Smagsforandring. Det er langt fra ualmindeligt at endog dygtige Skuespillere helst ville spille Roller, der ligge udenfor deres Talent. I Comedien havde Truppens Udmærkede vundet almeen Anerkjendelse; de havde stor Begjærlighed efter at

vise, at de ogsaa i Tragedien kunde tilkæmpe sig Berømmelse, og en taknemmelig Helterolle, med sine glimrende Sententser, lidenskabelige Udbrud, smeltende Klager og buldrende Bortgange, gav, i Graad og Bifaldsraab, sin Fremstiller en ganske anderledes tilfredsstillende Løn end den bedste Elskerrolle i Comedien. Rose, Reerslew og Jfr. Bøttger havde stor Forlængsel efter at komme ind i det alvorlige Skuespil, for, som de troede, at vise sig i deres rette Fag, og vare derfor meget ivrige hvor det gjaldt om at bringe saadanne Stykker ind i Repertoiret og sikre dem en god Modtagelse. Om Datidens Tragediespil veed man nok for at komme til den Overbeviisning, at det gjorde Acteurerne langt mindre Ære end deres Comedieudførelse. For den heldigste Fremsiger af de stive Alexandriner, der vare den bestemte Versform i Sørgespillet, erklærede smagfulde Dommere Hortulan, der desuden havde god Anstand til værdige Fædre. Rose havde, naar han, som man kaldte det, først blev rigtigt varm i sin Rolle, Dieblikke da hans Foredrag var ædelt og følelsesfuldt, men i Almindelighed leed han, skjøndt i langt mindre Grad, af samme Brøst som Jfr. Bøttger, der saaledes fremhævede baade Cæsur og Riim, at Fremsigelsen stadigt var en monoton Halvsang, der kun havde nogen Afvexling ved en brat Skiften af Styrke og Svaghed i Taleorganets Brug, da den lullede stille og klynkende hen i rørende Tirader, men med eet sprang over til Rabalder og Skraal naar Personen kom i Bevægelse. Det hørte til Stilen at hos Tragediespillerne maatte Gangen være afmaalt i faste, stødende Skridt, Hovedet bæres kneisende og kastet tilbage over Nakken, Armene sauge Luften i store Bevægelser, og Stolthed og Foragt altid staae som Hovedudtrykket i Tyrannens

eller den krænkede Elskers Ansigt. Skulde Helten eller Heltinden taus høre paa en lang Replik af en Fjende eller Medbeiler, da var den ene Arm i Siden, Hovedet paa skraa med et haanende Blik, det ene Been stærkt fremstrakt, hvilende paa Taaspidsen, medens Kroppen, med Brystet af al Magt skudt i Veiret, hvilede paa det andet, en staaende Stilling, hvorfra Acteuren ved sin Repliks Indtrædelse paa engang gik over til heftige Bevægelser, medens hans Medspillende strax efter Fremsigelsen af sine sidste Ord, pludselig efter sin Tour gik over i den beskrevne Attitude. Beskaffenheden af Dragterne give et godt Vidnesbyrd om det Falske i hele Fremstillingsmaaden. Paa Sultan Orosmans med en puddret Bukkelparyk bedækkede Hoved sad et Slags med rødt, pailletbesyet Silketøi overtrukken Hjelm, der i den spidse Top havde en høi Fjerbusk, som bestandig vaklede; dertil bar han „en blaa malet Tyrkehabit", grøn Talar med langt Slæb, røde Strømper og Pampusser. Zaire, Sultanens Slavinde, havde, foruden Blomster, en lille Flors-toque med Bævernaal paa det puddrede og opvalkede Haar, kort blommet Fiskebeenskjole med Guld-agréments, røde Silkebuxer og blaa Pampusser. I „Merope" spillede Rose Polyphont, Tyran af Messene, med kort Fiskebeensskjørt og — til en kjødfarvet Bomuldstrøie, som skulde forestille nøgne Arme, — Alunshandsker og Haandmanskjetter!

En anden Fjende af Comedien, som med Tiden blev den langt farligere og uforligeligere end Tragedien, begyndte ogsaa i denne Saison at vise sig i Skikkelse af det første danske Syngestykke, dog ikke endnu paa Skuepladsen, men i et Privathuus. Niels Krog Bredal, en norskfødt juridisk Student, som, 24 Aar gammel, med Iver lagde

sig efter de skjønne Videnskaber og især var meget indtaget af Musiken, meente, at det vel maatte være muligt at faae indført et dansk Syngespil, saa at man, for at nyde „en saadan behagelig Forlystelse, der skulde være Fædrelandet til Ziir ogÆre altid at have, saasom det viser vort danske Sprogs Beqvemhed til Brug i Skjalde- og Tonekunsten, ikke skulde være obligeret at gjøre store Bekostninger paa en velsk Opera at underholde.“ Efter at have gjort sig fordeelagtigt bekjendt ved en versificeret Oversættelse af et Brudstykke af Ovid, vovede han sig til Udførelsen af sin Idee og forfattede et dansk Syngespil i tre Acter: „Gram og Signe eller Kjærligheds og Tapperheds Mesterstykker“, der nød den Ære, at Grev Otto Manderup Rantzau skrev en anbefalende Fortale til det. Arierne vare tilpassede nogle af Sarti tidligere componerede Musikstykker. I Forening med Caspar Peter Rothe, som var ligesaa begeistret for denne Sag og allerede ved forskjellige Skrifter havde vundet megen Anseelse, fik han de Værelser, hvilke de beboede sammen i Bryggergaarden paa Hjørnet af Brolægger- og Knabrostræde, indrettede til et Theater, hvorpaa han den 21de Februar 1757, efter at han med megen Møie havde i Fru Passow faaet en Sangerinde, nød den Glæde at see sit Værk opført af endeel unge Studenter og for en talrig indbuden Forsamling af Landets høieste Personer, hvoriblandt Hertugen af Sachsen-Hildburghausen, der var formælet med Kongens Søster Prindsesse Lovise. Forestillingen blev optaget med stort Bifald, Bredal modtog fra alle Sider Taksigelser for en Nydelse, som meget havde overgaaet de Tilstedeværendes Forventning, og da Stykket den 28de blev gjentaget, ligeledes for indbudne Tilskuere, beærede Hertugen ikke alene atter Forestillingen med sin

Nærværelse, men havde ogsaa sin Gemalinde med. Denne Triumf opflammede Bredal til at søge en ny: allerede den 31te Marts havde han, i Anledning af Kongens Fødselsdag, paa samme Sted, „Eremitten, et musikalsk Hyrdestykke, indrettet som en Pastorelle“, i to Acter, til Opførelse ved Hjælp af samme Personer, som nu havde tillagt sig Navn af „det danskelskende musikalske Selskab“. Ogsaa dette Stykke gjorde ved tre Forestillinger megen Lykke, men var indrettet til Musik af forskjellige Componister.

For Acteurerne tog Saisonnen kun en daarlig Ende, thi paa deres bønlige Ansøgning om at „nyde fuld Gage under Vacancen“ fik de til Svar, at „hvor meget man end følte, at de dertil kunde være trængende, maatte man, paa Grund af Kassens slette Omstændigheder, udsætte det indtil videre“, og dette Videre kom aldrig.

Tiende Saison.

1757.

F.	23.	Sep.	4.	Artaxerxes; La finta. — (Könnemann og Schröder udtraadte af, Valeur og Fædder indtraadte i Direct.)
M.	26.	-	12.	Fruentimmerets Skole; Il cicisbeo ridicolo.
F.	30.	-	22.	Gnieren; Il cicisbeo.
O.	5.	Oct.	11.	Kjærlige Forbittrelse; Il cicisbeo.
F.	7.	-	8.	Jørgen Dingel; Il cicisbeo.
M.	10.	-	20.	Oraklet; 9. Gjenstridige Sindelav; L'impresario.
O.	12.	-	8.	Listige Enke; f. Acteurerne.
F.	14.	-	21.	Jeppe paa Bjerget; L'impresario.
O.	19.	-	26.	Gavmilde Testament; La moglia cattiva.
F.	21.	-	16.	Melampe; La moglia.
O.	26.	-	1.	Mariane; La moglia.
F.	28.	-	2.	Mariane; La moglia.

O.	2.	Nov.	6.	Uformodenlige Forhindring; La preziosa.
F.	4.	-	8.	Don Ranudo; La preziosa. (Kronprinds. nærv.)
O.	9.	-	5.	Spøgelset med Trommen; Gli sposalizi di Fiametta.
F.	11.	-	9.	Jean de France; Gli sposalizi.
O.	16.	-	10.	Scapins Skalkestykker; Gli sposalizi.
F.	18.	-	9.	Pernilles korte Frøkenstand; Gli sposalizi.
O.	23.	-	10.	Den Sandsesløse; La vedova.
F.	25.	-	10.	Henrik og Pernille; La vedova. (Prindsesserne nærv.)
O.	30.	-	11.	Crispin Lakei; Il tracollo.
F.	2.	Dec.	6.	Spøgelset med Trommen; Il tracollo.
M.	5.	-	4.	Lykkelige Skibbrud; f. Acteurerne.
O.	7.	-	14.	Nanine; La serva.
F.	9.	-	11.	Forliebtes Galenskaber; La serva.
M.	12.	-	14.	Fortrolige Moder; Grollo. (Kronprinds. nærv.)
O.	14.	-	6.	Forliebte Autor og Tjener; 10. Ny Prøve; Il marito a suo dispetto.
L.	17.	-	12.	Crispin Lakei; Il marito a suo dispetto. (Kongen nærv.)
M.	19.	-	20.	Indbildt Syge; 21. Doctorgraden; La giardiniera.
O.	21.	-	19.	Forlorne Søn; Il marito a suo dispetto.
F.	23.	-	17.	Tartuffe; Il marito a suo dispetto.
O.	28.	-	22.	Maskeraden; Il cicisbeo.
F.	30.	-	11.	Tredobbelte Giftermaal; 18. Julestuen; Il cicisbeo.
	1758.			
M.	2.	Jan.	1.	Den unyttige Forsigtighed; L'impresario.
O.	4.	-	2.	Unyttige Forsigtighed; L'impresario.
L.	7.	-	12.	Tredobbelte Giftermaal; 10. Gjenstridige Sindelav; Il marito.
M.	9.	-	5.	Zaire; 20. Serenaden.
O.	11.	-	4.	Den Stolte; Gli sposalizi.
F.	13.	-	7.	Lykkelige Prøve; 29. Florentineren; 13. Hver Mands Ven; Gli sposalizi.

M. 16. Jan. 6. Democrit; Porsugnaco.
O. 18. - 6. Zaire; 33. Merlin Dragon.
L. 21. - 5. Kjærligheds Maskerade; 12. Kortf. Landsby-indfald; Il marito. (Kongen nærv.)
M. 23. - 17. Menechmi; Grollo.
O. 25. - 22. Vulcani Kjæp; 14. Første April; L'impresario e il maestro di c.
F. 27. - 12. Politiske Kandestøber.
O. 1. Feb. 22. Plutus; L'impresario e il maestro di c. (Dronningen nærv.)
F. 3. - 5. Artaxerxes.
M. 6. - 12. Barselstuen; La vedova.
O. 8. - 1. Det ubekjendte Land; 30. Florentineren.
F. 10. - 2. Ubekjendte Land; 21. Tvungne Giftermaal. (Kronprinds. nærv.)
M. 13. - 16. Myndlingen; 16. Aftvungne Samtykke; 1. Den tvivlraadige Hyrde. (Prindsesserne nærv.)
O. 15. - 6. Forklædte Doctor; 2. Tvivlraadige Hyrde.
F. 17. - 23. Gnieren; 3. Tvivlraadige Hyrde.
M. 20. - 7. Doctoren imod sin Villie; 4. Tvivlraadige Hyrde.
O. 22. - 12. Livet som en Drøm; 5. Tvivlraadige Hyrde.
F. 24. - 7. Zaire; 19. Julestuen.
M. 27. - 14. Dobleren; 6. Tvivlraadige Hyrde.
O. 1. Marts 1. Crispin Adelsmand; 7. Tvivlraadige Hyrde.
F. 3. - 2. Crispin Adelsmand; 8. Tvivlraadige Hyrde; f. Acteurerne.
O. 29. - 13. Forøderen.
F. 31. - 1. Eremitten; (i Anled. af Kongens Fødselsd.)
M. 3. Apr. 2. Eremitten. (Dronningen og Prindsesserne nærv.)
O. 5. - 3. Eremitten.
F. 7. - 4. Eremitten. (Kronprinds. nærv.)
M. 10. - 13. Kortf. Landsbyindfald; 10. Geert Westphaler; 9. Tvivlraadige Hyrde.
O. 12. - 36. Den Ugudelige.
F. 14. - 37. Den Ugudelige.
M. 17. - 6. Crispin sin Herres Rival; 7. Sicilianeren.

O.	19.	Apr.	13.	Barselstuen.
O.	26.	-	1.	Timon Misantrop.
F.	28.	-	2.	Timon Misantrop.
O.	3.	Mai.	9.	Jørgen Dingel; 1. Den lykkelige Hverver.
F.	5.	-	22.	Jeppe paa Bjerget; 2. Lykkelige Hverver.
O.	10.	-	20.	Den Stundesløse; 3. Lykkelige Hverver.
O.	14.	Jun.	13.	Politiske Kandestøber; 4. Lykkelige Hverver.
F.	16.	-	12.	Kildereisen; 11. Forkeerte Verden; 5. Lykkelige Hverver.
O.	28.	-	7.	Forklædte Doctor; 1. Franskmanden i London; 6. Lykkelige Hverver.
F.	30.	-	23.	Plutus.
O.	5.	Jul.	27.	Gavmilde Testament; 2. Franskmanden i London.
F.	7.	-	1.	Den Vægelsindede; 7. Lykkelige Hverver.
O.	12.	-	1.	Den listige Advocat; 14. Hver Mands Ven; 8. Lykkelige Hverver.
F.	14.	-	2.	Listige Advocat; 3. Franskmanden i London; 9. Lykkelige Hverver.

Atter Directeurskifte! Könnemann og Schröder, som hverken havde Lyst eller Evne til at raade Bod paa den Mangel og Forvirring, der mere og mere truede med Theatrets Opløsning, kunde ikke af v. d. Lühe bevæges til længer at blive i Directionen. Han fik da Vice-Borgemestrene Etatsraad Johannes Valeur og Justitsraad Christian Fædder til at afløse dem. Den Første, som interessserede sig meget for Skuepladsen og havde oversat et Par franske Lystspil for den, skulde forestaae Kunstvæsnet, den Sidste have Administrationen og Kassen. — Skete Valget af Fædder for at faae en Directeur, der vilde blive, da var det godt truffet, thi han gik ikke førend han blev jaget bort; men havde v. d. Lühe dermed til Hensigt at bringe Orden, Sparsommelighed og Kunstsands ind i Bestyrelsen, saa tog han mægtigt feil: fra nu af vare

Vilkaarlighed, Pengespilde og Smagløshed saa uadskillelige fra alle Directionshandlinger, at Fædders Embedstid blev Skuepladsens allerulykkeligste Periode, hvoraf dens fleste og største sildigere Gjenvordigheder kun vare Følger.

Fædder, der var født i Horsens, havde, efter at han som ungt Menneske var kommen til Kjøbenhavn for at søge sin Lykke, begyndt med at være Tjener hos to unge Herrer, Klinge og Thomsen, der gave ham Leilighed til at „lægge sig efter Pennen", og bragte ham i Vei ved at skaffe ham Ansættelse som kongelig Lakei. Da han var om sig, fik han snart, endskjøndt hans meget flydende Haand var næsten ulæselig, i Forening med denne Bestilling en lille Biforretning som Skriver ved Slottet, og blev efter et Par Aars Forløb befordret til Hofskriver. I denne Stilling vidste han, ved at være ligesaa „submis" imod sine Overgivne, som han var „insolent" imod sine Undergivne, at indynde sig hos adskillige Store, fornemmelig den altformaaende Grev A. G. Moltke, hvis Indflydelse han havde at takke for, at han i 1749 blev udnævnt til Vice-Borgemester. Sit Embeds største Dyd: Forsigtighed, udmærkede han sig just ikke ved; hans ringe Indsigt og store Selvtillid bragte ham til, rask at give sig ifærd med hvilkensomhelst Sag, og affeiende erklære sig over den efter første Skjøn. Denne Fremfusenhed og den opblæste, bydende Tone, han altid brugte, hvor han kunde komme til at vise sin Myndighed, gjorde ham meget ilde lidt af alle, der stode i Tjenesteforhold til ham, og den liden Delicatesse, hvormed han, allerede førend han blev Enkemand, som han ved dette Tidspunct havde været i nogle Aar, fulgte sin Tilbøielighed for Kjønnet, førte ham ofte i Folkemunde. Da han troede at kunne gjøre alt, var han

ikke den Mand, der tvivlede om sin Dygtighed til at tumle med en saadan Indretning, som han ansaae et Theater for at være; men heller ikke var han den Mand, som Nogen, der havde Erkjendelse af Skuepladsens Formaal, skulde ønske at see i dens Bestyrelse, endog da, naar han virkelig gik ud paa, efter sin bedste Indsigt, at søge dens Tarv. Og nu modtog han endydermere især dette Embede for at fremme personlige, ovenikjøbet smudsige, Hensigter. Han var nemlig en af Mad. Comos mange Tilbedere, og gjorde sig strax fra Directeurpostens Tiltrædelse til hendes erklærede, aldeles hensynsløse Beskytter. Como stod hverken i Publikums eller i Personalets Gunst; man fandt, at hans Præstationer ingenlunde svarede til hans høie Lønning eller retfærdiggjorde den Hovmod og Anmasselse, som han og hans Kone viste i Omgang med Acteurerne, der jevnlig vare Vidner til, hvorledes hans lurvede Natur gjorde ham krybende for høie Patroner, som tillode sig forargelige Friheder imod hans Kone. Han vilde nødig have sit fordeelagtige Engagement opsagt, som maatte blevet Tilfældet under enhver administrerende Directeur, der kun havde havt Theatrets Tarv for Øie, og fandt sig derfor, imod at han ved enhver Leilighed blev endnu mere befordelet end han allerede var, meget forekommende i, at Fædder, baade paa Theatret i Acteurernes Nærværelse og i hans Huus, spillede erklæret Amant hos Mad. Como, der fra nu af, igjennem Directeuren, ikke alene vilde styre Theatret efter sin Caprice, men af alle, som hørte til det, tiltvinge sig Ærbødighedsbeviisninger, hvilke hendes Opførsel gjorde hende aldeles uværdig til. — Af et saadant Directeurat, hvorunder der ikke var Tale om raadslaaende Møder, overveiede Beslutninger eller Forretningsgang, men Alt blev hovedkulds

afgjort ved Fædders øieblikkeligt givne Resolutioner, maatte Skuepladsen ikke vente andet, end at see den ringe Orden, Kunstaand og Oeconomie, der igjennem de mange Bestyrelsesomskiftninger endnu vare bevarede, aldeles tilintetgjorte. Allerede denne Saison viste, hvad Kassen, og med den Skuespillerne, havde Udsigt til.

Ingen gad mere see de faa i mangfoldige Forestillinger udpidskede italienske Intermezzer; det vidste Directionen saa godt, at den ikke engang holdt det Umagen værdt at anmelde dem i Aviserne. Men Scalabrinis og Gaggiotti bleve protegerede af Mad. Como, deres Landsmandinde, og paa samme Tid som man ikke saae sig istand til, paa Acteurernes gjentagne Bøn, at afhjælpe deres erkjendte Trang til fuld Gage i Vacancen, bleve Italienerne antagne til ogsaa i denne Saison at kjede Publikum. Det blev imidlertid for galt: Parterret gjorde Nar af deres til Væmmelse opkogte Spasmagerier, og inden Nytaar var Fædder ved den Hyssen, Brængen og Spotlatter, som stadigt ledsagede dem, kommen til Erkjendelse af, at man gjorde bedst i at betale dem for ikke at gjøre Kunster, og finde paa et andet Trækmiddel.

Bredal, der imidlertid, især paa Grund af den Anseelse, han havde vundet ved sine Syngespil, var bleven udnævnt til Borgemester i Trondhjem, men endnu opholdt sig i Kjøbenhavn, for at fremme Udførelsen af sin Yndlingsidee, tilbød at ville „forfærdige" danske Intermezzer, og uagtet man ikke ved Theatret havde Subjecter til deres Udførelse, gik man strax ind derpaa. Den 30te December blev det besluttet, at „saa snart et af ham forfærdiget originalt dansk Syngestykke eller Intermezzo blev færdigt, skulde samme opføres saa længe det vilde nyde Publikums

Bifald.“ For ikke at blotte egen Daarlighed, lod Fædder tilføie, at de danske Intermezzer skulde gives afvexlende med de italienske, men om de sidste blev der slet ikke mere Tale. Opførelsen af Bredals første Forsøg: „Den tvivlraadige Hyrde eller Den vovelige Prøve, originalt Syngestykke i to Afhandlinger, indrettet som et Intermezzo“, medførte store Anstrengelser og betydelige Omkostninger. De Syngende deri: Jfrne. Grethe og Helvig Glad, Musted og en ikke ved Theatret ansat Mr. Haugsteen, tilligemed en Mr. Kleen, der var Arrangeur af Musiken samt „tracterede Clavecembalet“, fik, som Douceur, de to Første hver 30 Rdlr., de tre Sidste hver 40 Rdlr., og Bredal selv blev „recompenseret med en skjøn Sølv Kaffekande, som kom over 50 Rdlr.“, saa at alene denne Udgift beløb 254 Rdlr. Men „denne smukke Piece var ogsaa Publikum til almindeligt Befald“ og gav adskillige meget besøgte Forestillinger. Denne gode Modtagelse bevirkede, at Directionen ogsaa optog Bredals tidligere privat givne større Syngestykke „Eremitten“, hvori, foruden alle de anførte Personer, Peter Cramer, der siden blev Theatermaler, og Rose lode sig høre som Sangere, dog uden anden Succes for den Sidste, end at han fik 20 Rdlr., medens den Første, som udførte et Bravourpartie, opnaaede 30. Bredals andet Intermezzo: „Den lykkelige Hverver“, havde ikke nær saa stor Lykke med sig. Forresten stod han ikke ene i Bestræbelsen for at berede et dansk Syngespil Indgang paa Scenen. Et Bidrag til det musikalske Repertoire modtog Skuepladsen ogsaa af sin Stifter og nuværende Pensionist C. A. Thielo, thi Eenactsstykket „Det ubekjendte Land, en ny heroisk musikalsk Comedie i Vers, som man ogsaa kunde kalde et Syngespil“, var en af ham forfattet og

componeret Original, hvorfor han fik et Honorar af 20 Rdlr.! Directionen glemte heller ikke at gjøre noget Betydeligt for at fremelske Sangere: der blev, „til Syngespillets Fremtarv“, forundt hver af Jfrne. Glad 1 Rdlr. om Ugen og fri Information i Musiken, hvilken skulde gives af Thielo gratis for hans Pension! Den yngste, Helvig, nød ikke længe godt af denne Gavmildhed, thi hun døde i Juni 1759 og med hende Haabet om Syngespillets Opkomst, da hun havde den bedste Stemme.

Medens Mad. Como saaledes veiledede Fædder til at hjælpe paa den danske Skueplads, ved at bebyrde den med pengespildende Paahæng, var hendes og hendes Mands Væsen den kun til liden Opreisning. Af nye Balletter havde Como givet: den 23de Septbr., Spanierne; den 10de Octbr., Amagerne; den 2den Novbr., Corsarerne; den 7de Decbr., Soldaterne „med et heelt Feltslag“; den 23de Jan., Harlequins Fødsel, og, den 29de Marts, Skomagerne; men med Undtagelse af Soldaterne, hvortil Feltslaget lokkede, havde ingen af dem, selv ved den første Forestilling, givet blot taaleligt Huus, ja den første Gang var der ved Harlequins Fødsel endog kun 68 Rdlr. og ved Skomagerne 53 Rdlr. Det var altsaa ikke for den Yndest, den nød hos Publikum, at Balletten saaledes gjordes til Theatrets Vigtigste, at baade Rose og Jfr. Bøttger bleve befalede at dandse med som Figuranter, hvor store Roller og vanskelige Omklædninger de end havde; at Douceurerne ikke i Aar bleve givne for „Flid i Actionen“, men ligefrem for „den Nytte, som Acteurerne havde gjort med at figurere udi Balletterne“; at det besluttedes: „der skulde herefter antages unge Elever til Dandsen, for Balletternes Opkomst

ret at befordre"; og at der under forskjellige Paaskud tilvendtes Hr. og Mad. Como et aarligt Tillæg af 80 Rdlr.

Den store Anstrengelse, som paalagdes Personalet ved at det skulde deeltage i mange Præstationer, der laae ganske udenfor dets Fag og tildeels overstege dets Evne, berøvede det meget af den Lyst og Tid, der vare nødvendige til en omhyggelig Udførelse af dets egenlige Hverv. Da derhos Fædders travle Virksomhed for Ballet- og Sangvæsnet ikke tillod ham at anvende nogen særdeles Omhu paa at søge et Udvalg af nye Stykker for Comedien, men han frisk væk tog hvad Oversætterne bøde ham, var det ikke besynderligt, at der ikke var Lykke med et eneste af denne Saisons nye Stykker, saa meget mindre, da intet af dem hørte til det rørende Skuespil, der, som sees af at Saisonnens to næstbedste Indtægter vare for den eneste Forestilling af „Nanine" (243 Rdlr.) og den første af „Zaire" (221 Rdlr.), vedblev at staae i størst Yndest hos Publikum. Uagtet „Mariane eller Det frie Val", som forfattet af Fru Passow, den for fire Aar siden hyldede Actrice, og den første originale Comedie siden Holberg, havde Manges gunstige Forventning for sig, faldt den ganske igjennem: de holbergske Navne paa Personerne erindrede kun om, at disse aldeles savnede det holbergske Lune, og stak meget ubehageligt af imod de, med en mat og bred Dialog, smagløst anstillede Forsøg paa ogsaa at anbringe rørende Steder. Forfatterinden fik ellers for dette Femactsstykke og et uopført Eenactsstykke et Honorar — af en Fribillet og 20 Rdlr.! Gjenoptagelsen af Holbergs „Den Vægelsindede" var saare uheldig. Kun „Franskmanden i London" holdt sig, ved Roses, Clementins og Ørsteds ypperlige Spil, en Tid paa Scenen. Den holbergske Comedie blev

givet i en heldig Fordeling af dens bedste Stykker, men det Følgende vil vise, at dette, langt fra at skyldes Directionens Omhu for Repertoirets hensigtsmæssige Anlæg, kun havde sin Grund i, at den, af Mangel paa Stykker, som Publikum gad see, maatte tye til Originalerne, der endnu bestandig gave jevngodt Besøg og just ved den nødtvungne Brug ikke kom til at følge for hurtigt paa hverandre.

Ved sin planløse Anvendelse af Midler, der laae udenfor Skuepladsens Charakteer og Formaal, havde Directionen ikke opnaaet at forøge Indtægten. Saisonnens 78 Forestillinger indbragte kun 9388 Rdlr., altsaa hver Forestilling i Gjennemsnit ikke mere end 120 Rdlr. 2 Mk.; den høieste Indtægt faldt den 17de December med 260 Rdlr.; den laveste den 28de April med 34 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk. Derimod var Udgiften 12993 Rdlr., saa at Indtægten og mere end det kongelige Tilskud var medgaaet uden mindste Afdrag paa Gjælden, som beløb 16988 Rdlr., hvoraf 7988 Rdlr. til Stadens Kasse. Tilgodehavendet var, med de 316 Rdlr., der skyldtes af Mingottis Bo, og 400 Rdlr., som Como havde faaet i Forskud, 1342 Rdlr.; Beholdningen kun 164 Rdlr.

Til disse mislige Omstændigheder kom, at Personalets Utilfredshed var, især ved at Directionen ikke tillod det at give de sex tilstaaede Sommerforestillinger, men selv tog otte for Kassen, den til liden Baade, steget i den Grad, at man ikke holdt det for raadeligt i Aar at afslaae dets Bøn om fuld Gage under Vacancen. Fædder maatte tage Tilflugt til Forskud paa den kongelige Understøttelse.

Ellevte Saison.

1758.

O.	13.	Sep.	13.	Turcaret.
F.	15.	-	7.	Seende Blinde.
O.	20.	-	25.	Amphitrion; Il marito.
F.	22.	-	15.	Fortrolige Moder; Il marito.
M.	25.	-	9.	Zeloide; 4. Franskmanden i London; Gli sposalizi.
O.	27.	-	7.	Uformodenlige Forhindring; Gli sposalizi.
O.	4.	Oct.	3.	Unge Menneske paa Prøve; 1. Beileren efter Moden.
F.	6.	-	5.	Philosophus i egen Indbildning; 2. Beileren efter Moden.
O.	11.	-	13.	Honnette Ambition; 3. Beileren efter Moden.
F.	13.	-	11.	Henrik og Pernille; 4. Beileren efter Moden.
O.	18.	-	3.	Altfor nysgjerrige Beiler; 5. Beileren efter Moden.
F.	20.	-	10.	Pernilles korte Frøkenstand; 6. Beileren efter Moden.
O.	25.	-	1.	Coquetten.
F.	27.	-	2.	Coquetten.
M.	30.	-	3.	Coquetten.
F.	3.	Nov.	5.	Lykkelige Skibbrud.
O.	8.	-	10.	Jørgen Dingel; 1. Det kræsne Valg.
F.	10.	-	24.	Gnieren; 2. Kræsne Valg.
O.	15.	-	21.	Oraklet; 11. Gjenstridige Sindelav; 3. Kræsne Valg.
F.	17.	-	7.	Forliebte Autor og Tjener; 14. Kortfattede Landsbyindfald; 4. Kræsne Valg.
O.	22.	-	22.	Tvungne Giftermaal; 31. Florentineren; 5. Kræsne Valg.
F.	24.	-	6.	Mohren; 20. Julestuen; 6. Kræsne Valg. (Prindsesserne nærv.)
M.	27.	-	23.	Jeppe paa Bjerget.
O.	29.	-	13.	Livet som en Drøm; 7. Beileren efter Moden.
F.	1.	Dec.	24.	Plutus.

M. 4. Dec. 17. Myndlingen.
O. 6. - 23. Maskeraden; 10. Lykkelige Hverver.
F. 8. - 18. Myndlingen; 32. Florentineren. (Kronprindſ. nærv.)
M. 11. - 17. Forsøgte Troskab; 21. Serenaden.
O. 13. - 20. Forlorne Søn.
F. 15. - 3. Timon Misantrop.
M. 18. - 9. Didrik Menschenskræk.
O. 20. - 15. Nanine; 4. Venus og Adonis.
F. 22. - 17. Melampe.
F. 29. - 1. Den belønnede Kjærlighed.

1759.

O. 3. Jan. 2. Belønnede Kjærlighed.
F. 5. - 8. Forklædte Doctor.
M. 8. - 14. Politiske Kandestøber.
O. 10. - 17. Aftvungne Samtykke; 6. Kjærligheds Maskerade; I disgusti tra marito e moglie.
F. 12. - 8. Doctoren imod sin Villie.
M. 15. - 3. Belønnede Kjærlighed.
O. 17. - 1. Den gifte Philosoph.
F. 19. - 2. Gifte Philosoph.
M. 22. - 4. Belønnede Kjærlighed.
O. 24. - 9. Uformodenlige Hjemkomst; 6. Kjærligheds Krigspuds; I disgusti. (Kongen og Dronning. nærv.)
F. 26. - 18. Tartuffe.
M. 29. - 1. Musikalsk Fortale; 34. Merlin Dragon; I disgusti (i Anledn. af Kronprindſ. Fødselsd.)
O. 31. - 2. Musikalsk Fortale; 11. Ny Prøve; I disgusti.
M. 5. Feb. 24. Jeppe paa Bjerget.
O. 7. - 18. Menechmi.
F. 9. - 28. Gavmilde Testament. (Prindsesserne nærv.)
M. 12. - 5. Franskmanden i London; 12. Forkeerte Verden.
O. 14. - 38. Den Ugudelige.
F. 16. - 39. Den Ugudelige.
M. 19. - 13. Fruentimmerets Skole.

O. 21. Feb. 1. Den prægtige Frier; 13. Tredobbelte Giftermaal.
F. 23. - 2. Prægtige Frier; 8. Lykkelige Prøve.
M. 26. - 3. Gifte Philosoph; f. Acteurerne.
O. 28. - 8. Zaire; 21. Julestuen.
F. 2. Marts. 9. Zaire.
M. 5. - 7. Democrit.
O. 7. - 7. Mændenes Skole; 1. Den Sladdervorne.
F. 9. - 2. Den Sladdervorne; 23. Vulcani Kjæp.
M. 12. - 9. Listige Enke.
O. 14. - 6. Fusentasten.
F. 16. - 7. Fusentasten.
M. 19. - 15. Dobleren. (Prindsesserne nærv.)
O. 21. - 3. Ubekjendte Land; 15. Hver Mands Ven.
F. 23. - 4. Gifte Philosoph.
O. 18. Apr. 11. Jørgen Dingel; 1. Den kløgtige Crispin.
F. 20. - 11. Scapins Skalkestykker; 2. Kløgtige Crispin.
O. 25. - 7. Spøgelset med Trommen.
F. 27. - 14. Honnette Ambition; 33. Florentineren.
O. 2. Mai. 6. Franskmanden i London; 12. Gjenstrid. Sindelav.
F. 4. - 24. Maskeraden.
O. 16. - 10. Zeloide; 1. Fruentimmerhaderen; 16. Hver Mands Ven.
F. 18. - 8. Forliebte Autor og Tjener; 2. Fruentimmerhaderen; 3. Kløgtige Crispin.
O. 13. Jun. 8. Fusentasten; 23. Tvungne Giftermaal.
F. 15. - 25. Jeppe paa Bjerget; 3. Fruentimmerhaderen.
O. 20. - 14. Fruentimmerets Skole.
O. 4. Jul. 8. Spøgelset med Trommen; 7. Franskmanden i London.
F. 6. - 25. Gnieren; 4. Kløgtige Crispin.
O. 11. - 5. Gifte Philosoph; 1. Mødrenes Skole.
F. 13. - 8. Pantsatte Bondedreng; 2. Mødrenes Skole.
O. 18. - 4. Fruentimmerhaderen; 1. Voldførslerne; 3. Mødrenes Skole.
F. 20. - 25. Maskeraden; 2. Voldførslerne.

f. Acteurerne.

Det usædvanlige Antal Forestillinger for Acteurerne, hvormed Saisonnen sluttede, havde sin Aarsag i, at Directionen da havde bragt Pengevæsnet i en saa elendig Tilstand, at den, hvor meget Personalet end bad og bønfaldt, ikke saae sig istand til at betale mere end halv Gage indtil næste Saisons Begyndelse, og derfor maatte søge at give det en Erstatning, som ei alene ikke kostede Theatret betydeligt, men maaskee kunde være den under Bestyrelsen mere og mere forfaldende Comedie til nogen Nytte. Og den blev det. Ved Acteurernes Anstrengelse kom i disse Forestillinger tre Nyheder paa Scenen. „Voldforslerne", oversat af en Mad. Mehl, gjorde ingen Lykke, men Eenactscomedien „Fruentimmerhaderen", Lessings første her opførte Stykke, hvortil Jfr. Bøttger, der ikke kunde skrive to Linier taaleligt Dansk, opgav sig som Oversætterinde, behagede, og Marivaux's fine, meget moersomme Eenactslystspil „Mødrenes Skole", oversat af Reerslev, modtoges med stort Bifald. Alle disse tre Stykker, der af Oversætterne vare skjænkede Acteurerne, tog Directionen, uden at give en Skilling derfor, over i sit Repertoire.

Selv havde den ogsaa kun sørget meget slet for det. Af de tre Femactscomedier: Barons „Coquetten", som gjorde megen Lykke, Destouches's fortræffelige Charakteerskuespil „Den gifte Philosoph", der, som en just til Tidens Smag svarende rørende Comedie, fandt en glimrende Modtagelse, og La Mottes uden Bifald givne „Den prægtige Frier", vare de to sidste blevne valgte uden Directionens Forsorg og forærede Theatret af deres Oversættere, — den Førstes var Conferentsraad, Amtmand F. de Løvenørn, den Andens kgl. Kjøkkenmester Becker, — medens Oversættelsen af de to med Kulde optagne Bagateller: „Den

Sladdervorne" og „Den kløgtige Crispin" var ledige Timers Moerskabsarbeide af Directeuren Valeur. Hele Bestyrelsens egen Virksomhed var gaaet ud paa at fremme Sang og Dands.

Endskjøndt Publikum var blevet saa led og kjed af de italienske Intermezzer, at man kaldte dem „Kaasbøls bedste Næring", fordi Parterret altid var tomt og Viinstuen under Theatret fuld saa længe de stode paa, bevirkede Italienernes formaaende Beskytterinde, at disse igjen bleve lagte Skuepladsen til Byrde ved Engagement for et Aar. Til Directionens store Skam turde den imidlertid, efter at de fire Gange havde givet gamle Sager, ikke lade dem gjøre andet end hæve deres Gage indtil de i Januar, i Forening med og under Beskyttelse af Como, skulde forbause Publikum ved et i Forveien stærkt udbasunet nyt Intermezzo: „I disgusti tra marito e moglie eller Splid imellem Mand og Kone, som er en Indledning til en Ballet (Brændehuggeren)." Man vilde gjøre noget Overordentligt. Musiken var ny componeret af Scalabrini, og med hans Kone og Gaggiotti sang Hr. og Mad. Como, hvorefter den Sidste dandsede som „Mandsperson". Udfaldet var heelt maadeligt. Den usædvanlige Combination indbragte første Gang ikke mere end 171 Rdlr. 4 Mk., og efter at dens anden Opførelse havde lokket Kongen i Theatret, hvor han ikke havde været i et Aar og aldrig siden kom til danske Skuespil, gaves den kun to Gange. Dermed vare Intermezzospillerne færdige; dog fik de ei alene deres Gage indtil Paaske, men „formedelst adskillige Prætentioner, hvilke Scalabrini havde formeent sig at kunne gjøre," skjænkede Directionen om Sommeren, da Kassen neppe kunde udrede halv Gage til Acteurerne, ham og hans Kone 100 Rdlr.

De danske Intermezzer, som ogsaa havde medført adskillige for Theatret betydelige Omkostninger og Forstyrrelser, havde taget Ende endnu førend de italienske. Vel skulde man af de mange efter hverandre givne Forestillinger af „Bejleren efter Moden eller Den romanske Jomfru, i to Afhandlinger". troe, at dette Intermezzo havde gjort stor Lykke, men Intet mindre; den første Opførelse gav 175 Rdlr.; den næste kun 81 Rdlr. 2 Mk. Med „Det kræsne Valg" gik det endnu værre: første Forestilling gav 131 Rdlr.; anden 57 Rdlr. 3 Mk. Dette slette Trækmiddel lod man, efter at have skjænket Bredal 100 Rdlr., fare inden Aarets Udgang; dog kun for at gribe til et ikke bedre, men endnu kostbarere. Man vilde forsøge det med ordenlige Syngespil. Man ændsede ikke det Vovelige i at lade den danske Skueplads, som, med et ganske andet Formaal, ikke besad Midler dertil, men savnede Sangere i den Grad, at Figuranten Soelberg endog i et af Intermezzerne maatte, for Sangens Skyld, spille fire forskjellige Personer, træde i Skranken imod den italienske Opera, der ene og alene var beregnet paa Sang. Fædder hørte de Fornemme ideligen raabe, at den danske Comedie „ikke var værd at see, saasom den baade ganske manglede smukke Originalier udi den franske fine gout, ei heller havde Acteurer, som kunde udføre theatralske Actioner med den Beqvemhed og vitesse, uden hvilke slige Spectakler ere intolerable;" han kom hos Comos daglig sammen med Italienere, der ikke kunde begribe, at den danske Skueplads turde tænke paa at bestaae eller at have Noget at betyde saa længe den ikke havde Opera; og Bredal forsikkrede ham i de ydmygste Breve, at han meget let skulde være istand til „at indrette danske Syngestykker, der maatte blive

Fædrelandet til Ære, Sproget til Ziir og Theatret til Opkomst, hvilke kun Intermezzerne havde skullet tjene at indføre." Fædder var Manden, der havde Magten; han vilde bringe den danske Skueplads til Værdighed: der skulde gives Syngestykker. Begyndelsen blev gjort med det af Scalabrini componerede og Wintmølle, Theatrets meget sprogkyndige Souffleur, oversatte italienske „comiske Syngespil i 3 Acter: Den belønnede Kjærlighed eller De troe Elskende". Man skaffede sig Understøttelse af dem, som pleiede at hjælpe paa Sangvæsnet, og gjorde alt hvad der i Hast kunde gjøres for ved denne første Syngespiloversættelse at skaffe Operaen Indgang. Forgjæves! Publikums Forventning var ikke større, end at den første Forestilling kun indbragte 181 Rdlr., og ved den fjerde og sidste indkom ikke mere end — 47 Rdlr. 3 Mk., den sletteste Indtægt i Saisonnens første syv Maaneder. Men fra at naae et saa stort og fornuftigt Maal lod man sig ikke saa let skræmme! Ottendedagen efter dette Nederlag gaves, med en Indtægt af 204 Rdlr., et af Bredal „nyt forfærdiget Syngespil: Musikalsk Fortale", hvortil Musiken var componeret af Kleen, som derfor honoreredes med 30 Rdlr. Anden Forestilling gav 115 Rdlr. og saa lidet Bifald, at man for denne Saison lod Syngespillet fare, holdt sig til den foragtede Comedie, og i dens Repertoire først og fremmest greb til den gamle Hjælper i Nøden, „Den Ugudelige", som ikke svigtede Tilliden. Imidlertid gave disse kostbare Forsøg dog eet Udbytte: der var opstaaet „danske Operister", og det saa gode, at de af de Fornemme bleve leiede til deres Assembleer for at „opvarte med Vocal-Musique". Saaledes hørte den berømte Conferentsraad

Luxdorph den 9de Februar, i et meget glimrende Selskab hos Cancellie-Secretairen Finkenhagen, „de danske Operister".

Hvor stort Væsen der end ved Fædders Formaaenhed blev gjort af Hr. og Mad. Como, og endskjøndt man saa ivrigt sørgede for at udvide Ballettens Personale, at det endogsaa blev paalagt den ene Souffleur, Lars Knudsen, der sildigere blev bekjendt som Theateroversætter, at han, efter at være færdig i sit Hul, skulde gaae ind paa Scenen og gjøre Figuranttjeneste, — Publikum kunde ikke bringes til, ved stærkt Tilløb eller Bifald, at retfærdiggjøre den paafaldende Forkjærlighed for Dandsen. Af de Dandsende var det kun Marie **Knudsen** og Carl **Barch**, Søn af en Perlestikker, begge i en Alder af omtrent 17 Aar, der stode i nogen betydelig Yndest hos Theaterbesøgerne. Deres ualmindelige Anlæg og den store Flid, hvormed de benyttede Comos Skole, havde gjort, at man særdeles gjerne saae dem dandse sammen og altid skjænkede dem levende Bifald; men derved var der allerede hos Mad. Como vakt saa stor Skinsyge, at der begyndte at gaae Rygter om lave Chicaner og Fornærmelser, som især vistes imod Jfr. Knudsen. Como gav i denne Saison sex nye saakaldte Balletter: den 20de September Pandur-Plyndreriet; den 11te October Skolemesteren; den 17de November Gartneren; den 10de Januar Brændehuggeren; den 19de Februar Den lykkelige Skalkestreg, og den 14de Marts En Samling af gode Venner. Hvorvidt det var lykkedes ham at behage Publikum saaledes, at det ventede nogen Fornøielse af hans Arbeider, sees bedst deraf, at der til den første Opførelse af Den lykkelige Skalkestreg, som gaves i den for Theatret heldigste Aarstid og til den anden Forestilling af et med meget Bifald givet Stykke, der den 23de Marts

indbragte 102 Rdlr., kun var afsat Billetter for 65 Rdlr.! Og dog maatte Personalet vedblivende see, at Directionen ved enhver Leilighed kom hans Ønsker imøde og bidrog til at give ham endnu større Herredømme og Indtægt. Ved Saisonnens Slutning blev der, paa hans Anmodning og under Paaskud af, at Directionen ikke da vilde see sig udsat for at maatte overlade den italienske Opera Brug af sine Figuranter, givet ham Myndighed til at contrahere med disse paa egen Haand og efter Godtbefindende, saa at de ikke vare i Theatrets, men hans Tjeneste; og til samme Tid tillagdes ham, endskjøndt han var forpligtet til for sin Gage at give Skole, 50 Rdlr. for hver af ham oplært Figurant, der var kommen saa vidt, at han med Bifald kunde vise sig i en Pas de deux.

Den Tilsidesættelse, den danske Comedie led ved at man saa planløst ødslede paa Kunstarter, der ikke, som den, havde Rod i, eller fandt Deeltagelse hos Folket, var imidlertid ikke dens Tungeste. Den blev af Fædder, sin Directeur, paa det skammeligste krænket og forhaanet, idet der paa den Skueplads, som var bygget for den, som over sin Indgang bar en Indskrift, der berettede, at den var helliget til at være „Det menneskelige Livs Speil", optoges, for Kassens Regning, Sækkedands, Saltomortaler og Badutspring med tilhørende Bajasløier. Det er sandt, allerede for et Aar siden havde Posturmester Seffer svinget sig i slap Linie paa den danske Scene, men hans Kunster bleve ikke mængede ind i Comediefremstillingen som et Krydderie, der skulde skaffe den Afsætning; han søgte et Sted at give dem paa, og Directionen overlod ham for enkelte Aftener udelukkende Theatret imod en Leie, der bestod af en Andeel i hans Indtægt. Det var allerede galt nok, men Fædder

lod det ikke blive derved; han betragtede slige æquilibristiske Kunster og Hokuspokus som, i æsthetisk Værd og Berettigelse, aldeles sammenfaldende med Skuespillet, tog dem i Hyre for en vis Betaling, og forenede dem med den danske Comedie i en Aftens Forestilling. Den 8de November oprulledes Dækket for den danske Thalias, ved Holberg reiste og indviede Tempel, paa det af Tilskuerne kunde fryde sig ved „en kunstig Dands i en Sæk af en fremmed Person", der var en „Mesterspringer" Zieler, som Fædder til den Aften havde leiet for 10 Rdlr. Til Publikums Ære være det optegnet, at det endnu følte sig saa lidet lokket af slige Løier, at der, uagtet et dansk Intermezzo opførtes første Gang, kun indkom 131 Rdlr. Allerede i December havde Fædder et andet Gjøglerie at vanhellige Scenen med. Han leiede, for 80 Rdlr., en „Equilibrist" Conradus Turonda, der selv agerede Bajas, til i fire Forestillinger at „lade to venetianske Fruentimmer præsentere deres æquilibristiske og andre forunderlige Kunster og Positurer", som heller ikke gjorde større Lykke end at der ved tredie Forestilling var 78 Rdlr. 5 Mk.

Under alle disse uhensigtsmæssige Paafund for at skaffe Tilløb blev, som naturligt var, Pengeforholdet stadigt værre. Denne Saisons 74 Forestillinger, hvoraf kun tre gave over 200 Rdlr. og den bedste var den 14de Februar, med 274 Rdlr., den sletteste den 27de April, med 34 Rdlr. 5 Mk., indbragte 7319 Rdlr., altsaa hver Forestilling i Gjennemsnit kun 98 Rdlr. 5 Mk. 7 Sk.; Gjælden blev, uagtet det kongelige Tilskud, 17186 Rdlr., og af de til Stadens Kasse skyldige 7988 Rdlr. var Renten ikke betalt.

I denne Vinter havde den danske Comedie, foruden sine anførte Gjenvordigheder, ogsaa alle de Uleiligheder og

Ydmygelser, der sædvanligen paaførtes den af den italienske Opera. Længer havde Hoffet ikke kunnet afsee sit Yndlingsskuespil; det var, med en anselig Understøttelse, blevet gjenindført under Direction af Jfr. Marianna Galeotti, der fik Afbenyttelse af Theatret imod en Leie af 312 Rdlr., som — at det ikke anden Gang skulde gaae glip af Betalingen for det Huusly, som det fik Befaling at indrømme sin Medbeiler, — blev betalt af Kongen. Glandsstykkerne i denne Saison, der begyndte den 11te October og endte den 24de Marts, vare „Anagilda“ og „Armida abbandonata“. Hvem Sangpersonalet, foruden Directricen og hendes Søster Vittoria, bestod af, vides ikke, men udmærket kan det ikke have været da Figuranten Rasmus Soelberg, som jevnlig leiedes til at overtage temmelig betydelige Partier, hvortil der ikke fandtes Sangere i Selskabet, „gjorde sine Sager i alle Maader saa godt som de andre,“ og Jfr. Vittoria, endskjøndt det ikke ansaaes for Førstesangerinder sømmeligt, maatte med Comikeren Pierre du Claude udføre Intermezzerne; thi ogsaa den italienske Opera havde sine, saa at der paa samme Tid var i Kjøbenhavn hele tre Sæt Intermezzospillere. Directricen havde ikke forsømt at medbringe nogle Dandsende, af hvilke især en de Lascy gjorde Lykke, og til Balletmester var antaget den tidligere nævnte Laurent, der boede i Kjøbenhavn, da han havde vidst at gjøre sig saa behagelig at han var bleven ansat som kgl. Hofdandsemester. Af Figuranter havde hun kun faa, men hendes Venskab med Mad. Como forskaffede hende fuld Raadighed over dem, der lønnedes af det danske Theater, som derfor selv undertiden var nødt til at undvære dem. Kongen beærede ofte med hele sit Hof hendes Forestillinger og saae flere Gange en og samme Opera, men det Hele var

Publikum altfor tarveligt til at det skulde faae Lyst til at følge Exemplet, saa at hun, uden den allerhøieste Gavmildhed, vilde have gjort meget slette Forretninger.

Tolvte Saison.

1759.			
O.	19. Sep.	21.	Indbildt Syge (Jfr. Glad d. f. Angelique); 22. Doctorgraden.
F.	21. -	12.	Kjærlige Forbittrelse.
O.	26. -	13.	Crispin Lakei og Doctor.
F.	28. -	6.	Lykkelige Skibbrud (Jfr. Martin ɔ: Mad. Hallesen d. f. Leonore).
O.	3. Oct.	1.	Rigdoms Besværligheder; 4. Mødrenes Skole.
F.	5. -	2.	Rigdoms Besværligheder; 22. Serenaden.
O.	10. -	16.	Dobleren.
F.	12. -	9.	Fusentasten.
M.	15. -	3.	Prægtige Frier; 7. Kjærligheds Krigspuds; 35. Merlin Dragon; f. Acteurerne.
O.	17. -	16.	Nanine.
F.	19. -	26.	Maskeraden.
O.	24. -	12.	Scapins Skalkestykker; 1. Procuratoren som Voldgiftsmand.
F.	26. -	8.	Mændenes Skole; 2. Procuratoren som Voldgiftsmand.
M.	29. -	15.	Honnette Ambition; 34. Florentineren.
O.	31. -	26.	Gnieren.
F.	2. Nov.	14.	Turcaret.
M.	5. -	9.	Forliebte Autor og Tjener; 17. Hver Mands Ven.
O.	7. -	9.	Doctoren imod sin Villie; 13. Gjenstridige Sindelav.
F.	9. -	11.	Pernilles korte Frøkenstand.
M.	12. -	11.	Zeloide; 5. Kløgtige Crispin.
O.	14. -	1.	Lodder i Lotteriet.
F.	16. -	2.	Loddet i Lotteriet.

M. 19. Nov. 13. Forkeerte Verden; 8. Franskmanden i London.
O. 21. - 3. Lodddet i Lotteriet.
F. 23. - 8. Democrit.
M. 26. - 7. Mohren; 3. Voldførslerne.
O. 28. - 9. Forklædte Doctor.
F. 30. - 5. Fruentimmerhaderen; 9. Lykkelige Prøve.
M. 3. Dec. 11. Forhexede Skaal; 14. Pene Jomfruer.
O. 5. - 6. Gifte Philosoph.
F. 7. - 15. Kortf. Landsbyindfald; 7. Crispin sin Herres Rival.
M. 10. - 10. Didrik Menschenskræk; 12. Ny Prøve.
O. 12. - 9. Spøgelset med Trommen.
F. 14. - 21. Forlorne Søn.
M. 17. - 10. Ved Vexelb. sl. Ægteskab; 14. Tredobbelte Giftermaal; f. Acteurerne.
O. 19. - 24. Tvungne Giftermaal; 22. Julestuen.
F. 21. - 25. Plutus.
F. 28. - 19. Tartuffe.

1760.

O. 2. Jan. 10. Uformodenlige Hjemkomst; 1. Den Aabenmundede.
F. 4. - 22. Oraklet; 2. Den Aabenmundede.
M. 7. - 9. Pantsatte Bondedreng.
O. 9. - 24. Vulcani Kjæp; 19. Myndlingen.
F. 11. - 5. Mødrenes Skole; 7. Kjærligheds Maskerade.
M. 14. - 18. Melampe.
O. 16. - 4. Timon Misantrop.
F. 18. - 16. Fortrolige Moder.
M. 21. - 15. Politiske Kandestøber.
O. 23. - 9. Franskmanden i London; 14. Gjenstridige Sindelav.
F. 25. - 27. Maskeraden.
M. 28. - 14. Barselstuen.
O. 30. - 3. Rigdoms Besværligheder.
F. 1. Feb. 18. Aftvungne Samtykke; 36. Merlin Dragon.

M.	4.	Feb.		Forestilling af „engelske Liniedandsere og Luftspringere med Skyggespil“.
O.	6.	-	6.	Artaxerxes.
F.	8.	-	19.	Menechmi.
O.	13.	-	40.	Den Ugudelige.
F.	15.	-	41.	Den Ugudelige.
M.	18.	-	9.	Don Ranudo.
O.	20.	-	14.	Livet som en Drøm.
F.	22.	-	4.	Loddet i Lotteriet.
M.	25.	-		Forestilling af de engelske Liniedandsere.
O.	27.	-	2.	Den Vægelsindede.
F.	29.	-	26.	Plutus.
M.	3.	Marts	17.	Nanine. (Prindsesserne nærv.)
O.	5.	-	29.	Gavmilde Testament. (Kronprinds. nærv.)
F.	7.	-		Forestilling af Englænderne, med Fyrværkerie.
O.	12.	-	10.	Zaire.
F.	14.	-	7.	Arabiske Pulver; Pantomime: Den strandede Columbine. (Prindsesserne nærv.)
O.	9.	Apr.	18.	Forsøgte Troskab; Columbine.
F.	11.	-	18.	Hver Mands Ven; Columbine.
M.	14.	-	22.	Forlorne Søn.
O.	16.	-	10.	Jean de France.
F.	18.	-	10.	Listige Enke.
M.	21.	-	10.	Forklædte Doctor; Columbine. (Kronprinds. og Prindsesserne nærv.)
O.	23.	-	22.	Indbildt Syge; 23. Doctorgraden.
F.	25.	-	15.	Barselstuen; f. Acteurerne.
O.	30.	-		Forestilling af Liniedandseren Stuart; f. Stuart.
O.	11.	Jun.	4.	Unge Mennesker paa Prøve. } f. Acteurerne.
F.	13.	-	21.	Den Stundesløse.
O.	18.	-	4.	Coquetten.
F.	20.	-	4.	Erasmus Montanus.
O.	9.	Jul.	14.	Forøderen.
F.	11.	-	5.	Hexerie eller blind Allarm.

Den Idee, som Fædder havde om hvorledes det danske Theater bedst kunde ophjælpes, fulgte han i denne Saison med saadant Fynd, at det var nærved at gaae aldeles under. Skuespillets Repertoire blev forøget med: Gellerts „Loddet i Lotteriet“, en mere velmeent end vellykket Femactscomedie, der ganske savnede det Lune og de kraftigt udførte Charakteerbilleder, hvori det nationale Lystspil havde sin Marv, og derfor ikke, skjøndt den fandt en god Modtagelse, holdt sig længe paa Scenen; d'Alainvals „Rigdoms Besværligheder“ et Slags Tryllespil, der i sine tre Acter ret moersomt moraliserende fremstillede, hvorlunde Rigdom forstyrrer istedetfor at forstørre den tilfredse Noisomheds Lykke, men heller ikke blev gammelt i Repertoiret; samt de to Eenactsstykker: „Procuratoren som Voldgiftsmand“, hvis aldeles locale Handling og Charakteerskizzer slet ikke tiltalte Publikum, og „Den Aabenmundede“, et af Voltaires maadeligste Arbeider, der i Valeurs Oversættelse ganske havde tilsat den Sprogskjønhed, hvorved det kun havde fundet Bifald i Paris. Disse Ubetydeligheder bragte ingen Vinding for Fremtiden, og mere havde man ikke formaaet at opdrive, da Virksomheden var fuldt optaget i andre Retninger, som førte langt bort fra den danske Skuepladses rette Formaal.

Fædder havde ikke Begreb om, at der i det Tempel, for hvilket han var Værge, fandtes en Aand, som ved en kjærlig og kyndig Iver skulde og kunde i den Grad gjøres virksom til at gribe Mængden, at der i denne altid vilde findes et saa stort Antal Offerbringende, som var tilstrækkeligt til dets Vedligeholdelse. Selv uden Følelse af dets dybere Betydning, troede han, at han, for at skaffe det Besøgere, maatte, med Krænkelse af dets Hellighed, gjøre

det til en Tumleplads for leiede Gjøglere, hvis Faxer, Spas og Legemsforvridninger ret kunde gotte Naturer, der vare saa grovt sandselige som hans egen. Saadan en Karl som Liniedandseren Stuart, der for tre Aar siden i Bergs Huus havde gjort stormende Lykke ved „en særdeles ny Kunst at balancere syv Piber paa engang“, og ved „at bære to Ildhjul paa sine Hæle, naar han var i fuldt Sving paa Traaden (Linien)“, han var, efter hans Mening, nok værd at have i Brød en Vinter, for at Comedien kunde komme i Opsving og Kassen paafode. Stuart havde netop ladet forespørge, om han, hvis han igjen vilde gjæste Kjøbenhavn, kunde, ligesom Kunstmester Seffer, faae det danske Theater tilleie. Fædder meente at handle meget snu, dersom han vendte Forholdet om, saaledes at det danske Theater fik ham tilleie. Det var ikke blot af hans Kunstfærdighed man kunde vente et godt Udbytte; Skandalen vilde ogsaa bidrage til at give Tilløb. Stuart, som gjorde sig til af at være af kongeligt Blod, var en smuk og særdeles beleven Mand, der med Anstand, Smidighed og en overordenlig Styrke forenede Belæsthed, Smag, mange Kundskaber og Verdenstone, hvorfor han vandt stor personlig Gunst hos endog de Fornemme, men især hos Damerne, saa længe de ikke vidste, at han meget ofte tog sig en stærk Ruus og da bestandig yppede Klammerie eller overlod sig til de groveste Udsvævelser. I næsten alle Europas store Stæder havde han øvet sin Kunst, havt Kjærlighedseventyr og gjort sig bekjendt ved Slagsmaal, hvori han sædvanlig blev Seirherre over fem, sex Modstandere. Ogsaa i Kjøbenhavn var han fra sit Ophold i 1756 saa omtalt, at hans Gjenoptrædelse maatte vække stor Opsigt. Ved sin Afreise havde han nemlig bortført

en anseet Kjøbmands skjønne og særdeles talentfulde sextenaarige Datter, der, som hans foregivne Kone, havde fulgt ham paa hans Reiser, født ham en Datter og afvexlende seet sig tilbedet naar han var ædru, tilsidesat og mishandlet naar han var drukken, men nu ikke mere ledsagede ham, enten fordi han, som Enkelte paastode, skammeligt havde forladt hende, eller hun, hvad der almindeligt, og vistnok med Føie, blev troet, havde tilsat Livet i et Skibbrud, hvilket han i 1758 havde lidt paa en Reise til England. En berømt Liniedandser og Positurmester, der ved en saadan Historie havde givet Publikum meget at snakke om, maatte, efter Fædders Mening, nødvendigviis blive det særdeles interessant. Han forestillede sine Meddirecteurer, hvor heldigt det var, at der tilbød sig en saa ypperlig Leilighed til „at skaffe Skuepladsen en Assistence, som sikkerlig skulde blive Kassen til en god Soutien under de befrygtelige Omstændigheder.“ Denne Forestilling gjordes kun for Formens Skyld; han var Styreren. Sagens hele Ordning blev overladt ham, der øieblikkelig til Stuart afsendte Tilbud om Engagement og vedlagde et med hans egen feiende, utydelige Haand i flydende Tydsk skrevet Contract=Forslag, hvilket Stuart strax remitterede med sin Underskrift. Det var, i nøiagtig Oversættelse, saaledes lydende:

„Pro Memoria.

Monsieur Stuart er engageret ved det danske Theater paa følgende Conditioner:

1. bemeldte Monsieur Stuart viser de af ham gjørende Kunster paa det danske Theater saa ofte og saaledes som det af Directionen ved bemeldte Theater bliver ordonneret, enten i og under Balletterne, efter Comedien

eller ogsaa, hvis saaledes forlanges, naar slet ingen Comedie bliver spillet.

2. Forbliver bemeldte Monsieur Stuart i denne Vinter ved det danske Theater saa længe han vil være istand til at præsentere nogle seeværdige Nyheder, Publikum finder Fornøielse deri, og Comedie-Kassens Omstændigheder ville tillade at continuere det, uden at Monsieur Stuart paa andet Sted eller for nogen Andens Regning end det danske Comediehuses skal have Tilladelse til at vise sine Kunster i denne Vinter.

3. Saalænge dette Engagement varer og Monsieur Stuart forsyner det danske Theater med seeværdige Nyheder, nyder han ugenlig af Directionen 15 siger femten Species-Ducater, ligesom ogsaa bemeldte Direction, hvis man til Slutningen i denne Vinter kunde resolvere, nogle Gange at lade hans Kunster for sig alene see med Succes for Comedie-Kassen, ikke vil undlade, med en aparte Present, foruden de ugenlige femten Ducater, at regalere Monsieur Stuart i Proportion til Fordelen og efter Comedie-Kassens Beskaffenhed.

Kjøbenhavn den Nov. 1759.

C. Fædder."

Endskjøndt Fædder satte saa stort Haab til Stuarts Kunster, at han forudsatte Muligheden af, at de endog efter Saisonnen skulde kunne benyttes til, uden Forbindelse med Skuespillet, at trække Huus, var han strax paafærde for at gribe en god Leilighed til at faae endnu mere Gjøglerie. Just som han afsendte Contract-Forslaget til Stuart, erfarede han, at der i Odense, af „den gamle Kunstmester Henrik German med hans af Luftspringere

og Stigedandsere bestaaende Familie", gaves Forestillinger, som gjorde stor Lykke. Hans Iver for ogsaa at faae dem hvervede til den danske Skuepladses Tjeneste var saa stor, at han ikke gav sig Tid til at opnaae kongelig Tilladelse til deres Antagelse, som var nødvendig, da Kongen, siden han havde begyndt at give aarligt Tilskud, forlangte, at saadanne Sager skulde, igjennem Overhofmarschalken, forestilles ham til Bevilling. Fædder lod ufortøvet et Indbydelsesbrev skrive til German paa Fransk, da han ikke vidste, at den gamle Kunstmester var en franciseret Tydsker, og vedlagde, til hans Underskrift, følgende, ligeledes paa Fransk affattede, Artikler:

„Den Luftspringer-Trup, som for nærværende Tid opholder sig i Odense, kan komme hertil snarest muligt paa følgende Betingelser:

1. At den er istand til at præsentere Nyheder, som ere det danske Theater værdige.
2. At det ikke er den tilladt at præsentere den mindste Ting uden ifølge Ordre af Directeurerne for den danske Comedie og for bemeldte Comedies Regning.
3. At, ifald bemeldte Trup kommer hertil, og Directeurerne, som ville have Omsorg for at skaffe den nødvendige kongelige Tilladelse, ikke skulde kunne opnaae en saadan Tilladelse, da skal Truppen være forbunden til at vende tilbage, uden anden Betaling end en Gratification til at gjøre Reisen imellem Odense og Kjøbenhavn, men dersom den kongelige Tilladelse opnaaes, som man haaber, da skal Truppen ansee sig betalt med 100 Rdlr. om Maaneden, uden mindste yderligere Fordring under hvilken Forevending det end maatte være, hvorhos den forbinder sig til

at forsyne sig selv med sine Maskiner og andre til sine Kunster nødvendige Ting.

Kjøbenhavn den 5te Nov. 1759."

Denne Familie, der bestod af fire Personer, og hvem Fædder, i sin Ærbødighed for Kunsten, ikke undlod at paalægge, at den skulde „præsentere Nyheder, som vare det danske Theater værdige", gav i det Hele Fjellebodkunster og Dands, baade „paa stiv og slap Traad". Faderen forestod Anordningen, „øvede mange forundringsværdige Excercitier", var en dygtig Maskinist for Tryllespil, Forvandlingsscener og det Slags italienske Pantomimer, som nu almindeligen benævnes casortiske, samt en velerfaren Fyrværker, der kunde gjøre mange „baade smaa og store mechaniske Ildkunster"; Datteren, Antonina, udmærkede sig i „kunstige Kolbøtter og mærkværdige Balancer i Luften"; den ældste Søn, Poul, „viste sig til Forundring paa Stigen"; og den yngste, Friedrich, „exeqverede en heel comique Halmstraadands, samt agerede sin Person (Harlekin) i Pantomimerne".

Stuart ankom først. Den 26de Novbr. viste han sig paa Linie for et stærkt besat Huus — 258 Rdlr., — men da Skandalen udeblev, saa at blot hans Kunster skulde trække, tog Besøget strax saaledes af, at store og yndede Stykker, som „Den forlorne Søn", „Plutus" og „Tartuffe", maatte trække til ham, der var leiet til at trække. Forventningen om Germans mange Kunster var ikke større, end at Indtægten den 4de Januar, da han første Gang gjorde dem, kun var 135 Rdlr. 5 Mk. 8 Sk.; den første Forestilling, som begge Kunstmestrene, den 4de Februar, gave alene, og hvori Stuart udførte „den vidtberømte Æggedands", udbragte 208 Rdlr., men den næste, den

25de Februar, ikke mere end 100 Rdlr., og den tredie, 7de Marts, endog kun 90 Rdlr. 1 Mk. Blot ved at sætte deres Hokuspokus i Forbindelse med et saa erklæret Yndlingsstykke som „Den Ugudelige", hvori Helvede blev forbedret med mange seeværdige Præsentationer, lykkedes det dem at vække Nysgjerrigheden i den Grad, at man, fordi Folk sloges om at komme ind i det allerede udsolgte Parterre, maatte den første Aften lade 18 Personer slippe ind imod Betaling ved Døren, saa at der blev 280 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk., hvilket var 6 Rdlr. over fuldt Huus og den høieste Indtægt, Theatret nogensinde havde havt. — Endskjøndt disse Kunster, som indtil den 14de Marts betaltes Stuart med 500 Rdlr. og German med 350 Rdlr., foruden at de medtoge betydelige aftenlige Udgifter, ikke bleve Kassen til nogen virkelig Fordeel, tænkte Fædder paa, at faae German engageret til næste Saison, for da at forsøge hvad der kunde være at fortjene ved hans Pantomimer, som ikke i Contracten vare betingede for denne, men hvis Ypperlighed Kunstmesteren selv gjorde stort Væsen af. Det var som en Prøve at German, den allersidste Dag i sit Engagement, gav Den strandede Columbine. Da den bragte særdeles godt Huus og modtoges med Bifald, blev der strax afsluttet en Contract, hvorved German, imod 600 Rdlr., forpligtede sig til, indtil Marts 1761, at lede hele Maskinevæsnet ved Balletter og Pantomimer, indrette en af ham foreslaaet „machine du monde", opføre adskillige Pantomimer, gjøre et lille eller stort Fyrværkerie, saa ofte som Directionen „lystede et saadant at have paa Theatret", og lade sin Datter dandse og agere i Balletter og Pantomimer, sin ældste Søn gjøre de Kunster paa den slappe Staaltraad, hvilke Stuart hidtil havde

præsenteret, samt andre Kunster, som denne ikke havde opvartet med, og sin yngste Søn dandse Halmstraadands og agere sin Person i Pantomimen. Da Fædder ønskede, i den øvrige Tid af indeværende Saison at tage Nytte af Den strandede Columbine, antoges tillige Stuart, med 60 Rdlr. og Tilladelse til at give en Forestilling for egen Regning, og German, med 50 Rdlr., til at spille ogsaa i April. Den forventede Gevinst indfandt sig imidlertid ikke; ved tredie Opførelse af Pantomimen var Indtægten kun 83 Rdlr. 3 Mk. 8 Sk., og Saisonnens sidste Aften, 23de April, spillede begge Kunstmestre for 58 Rdlr. — German opholdt sig her Sommeren over, da hans Børn bleve optagne i Comos Dandseskole, men Stuart reiste og tog Actricen Jfr. Lever, som han her havde ægtet i Mai 1760, med sig, hvilket var et saa meget større Tab for Skuepladsen da den ypperlige Soubrette Mad. Lund, i hvis Fag hun var bestemt til at spille, just til samme Tid blev Scenen berøvet ved Døden. Nu maatte Debutantinden Jfr. Martin, der havde til Hensigt at give Elskerinder, overtage Kammerpigerne og Pernillerne, hvilke hun, den holbergske Comedie til liden Baade, i en lang Aarrække blev i Besiddelse af. Den anden Debutantinde, Jfr. Glad, paaførtes Theatret af Iver for at skaffe en Sangerinde til det danske Syngespil, dersom man, ved inderlige Ønsker og stadige Anstrengelser, endelig engang kunde blive saa lykkelig at faae det bragt tilveie.

Uagtet denne Saison havde bragt en saadan Overflod af Dienslyst, at man skulde troe, der ikke kunde være blevet Brug, ja end ikke Plads tilovers for Balletten, havde denne ladet sig see med syv nye Værker, og derved efterladt det bedste Beviis for deres store Ubetydelighed baade

i Værd og Omfang. Den 26de Septbr. gaves første Gang Viinhøsten, forvandlet til Bachi Triumf; den 5te Octbr. Slaverne, „hvori forestilles et Stokhuus med alt sit Tilbehør(!)"; den 29de Octbr. Smeden; den 2den Jan. Søbataillen; den 20de Febr. Pyramus og Thisbe; den 9de Apr. Morgenrøden; den 11te Juni De artige Bønder og Bønderpiger. Endskjøndt man nu havde 12 dandsende Personer, og den unge Barch tilligemed Jfr. Knudsen allerede i Parterret havde faaet en Flok gode Venner, som søgte at forherlige dem og drille Comos med en frygtelig Klappen og Skraalen, der næsten hver Aften gav Anledning til Partiekampe, vedbleve Balletterne at have saa liden Tiltrækningskraft, at der ikke engang ved den første Forestilling af Søbataillen, som dog, i den bedste Skuespiltid, gaves med et nyt Stykke og Stuarts Kunster, var mere end 214 Rdlr.

Vel drev Fædder det, uagtet den Forsømmelse, der vistes Comedien, til at denne Saisons 73 Forestillinger indbragte 9605 Rdlr. — den bedste, 13de Febr. 280 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk.; den sletteste, 18de April, 50 Rdlr. 3 Mk. — saa at hver Forestilling i Gjennemsnit gav 133 Rdlr.; men det var, som Regnskabet for næste Saison godtgjør, — thi for denne haves ingen Opgivelse af Udgifterne, — ved en saadan Forøgelse af Omkostningerne, at Kassen derved kun kom i dybere Gjæld.

Fra den 20de Octbr. til den 13de Marts viste den italienske Opera sig paa det danske Theater under samme Directrice og med samme kongelige Understøttelse og Yndest som i foregaaende Vinter. Dens Repertoire bestod af „Anagilda", „Artaxerxe", „Achille in Scyro" og „Armida

abbandonata"; dens Primadonner vare atter Jfrne. Galeotti og dens Besøg af Publikum ogsaa atter meget smaat.

1760. **Trettende Saison.**

O. 17. Sep. 20. Tartuffe. (Jfr. Samuelsen d. f. Elmire.)
F. 19. - 12. Henrik og Pernille.
O. 24. - 5. Erasmus Montanus.
F. 26. - 16. Honnette Ambition.
O. 1. Oct. 22. Den Stundesløse.
F. 3. - 6. Hexerie eller blind Allarm.
O. 8. - 10. Don Ranudo.
F. 10. - 16. Barselstuen.
M. 13. - 23. Forlorne Søn.
F. 17. - 1. Geniernes Fest; 19. Hver Mands Ven. (J Anled. af Hundredeaarsfesten for Souverainitetens Indførelse.)
M. 20. - 2. Geniernes Fest; 25. Tvungne Giftermaal.
F. 24. - 3. Geniernes Fest; 23. Serenaden.
M. 27. - 7. Lykkelige Skibbrud; f. Acteurerne.
O. 29. - 27. Plutus.
F. 31. - 12. Pernilles korte Frøkenstand.
O. 5. Nov. 5. Loddet i Lotteriet.
F. 7. - 9. Democrit. (Prindsesserne nærv.)
O. 12. - 30. Gavmilde Testament.
F. 14. - 1. Skumleren.
O. 19. - 2. Skumleren.
F. 21. - 3. Skumleren.
M. 24. - 15. Gjenstridige Sindelav; Columbine.
O. 26. - 1. Kjærligheds listige Paafund; 19. Forsøgte Troskab.
F. 28. - 2. Kjærligheds listige Paafund; 35. Florentineren.
M. 1. Dec. 11. Forklædte Doctor; Columbine.
O. 3. - 7. Artaxerxes.
F. 5. - 23. Indbildt Syge; 24. Doctorgraden.

M. 8. Dec. 10. Doctoren imod sin Villie; Columbine.
O. 10. - 1. Den kjærlige Kone.
F. 12. - 2. Kjærlige Kone.
M. 15. - 28. Maskeraden; Columbine.
O. 17. - 7. Gifte Philosoph.
F. 19. - 11. Listige Enke.
M. 22. - 24. Forlorne Søn; 1. Vimmelskaftet; f. Acteurerne.
M. 29. - 13. Scapins Skalkestykker; Den lykkelige Slave.

1761.

F. 2. Jan. 5. Unge Menneske paa Prøve.
M. 5. - 3. Kjærligheds listige Paafund; Lykkelige Slave.
O. 7. - 3. Kjærlige Kone.
F. 9. - 5. Coquetten.
M. 12. - 10. Pantsatte Bondedreng; Lykkelige Slave.
O. 14. - 4. Rigdoms Besværligheder.
F. 16. - 18. Nanine.
M. 19. - 17. Honnette Ambition; Lykkelige Slave. (Prindsesserne nærv.)
O. 21. - 12. Jørgen Dingel.
F. 23. - 10. Spøgelset med Trommen.
M. 26. - 4. Geniernes Fest; 13. Ny Prøve. (Prindsesserne nærv.)
O. 28. - 10. Fusentasten.
F. 30. - 5. Geniernes Fest; 10. Franskmanden i London. (Kronprinds. nærv.)
O. 4. Feb. 42. Den Ugudelige.
F. 6. - 43. Den Ugudelige.
M. 9. - 4. Prægtige Frier; 23. Julestuen; Lykkelige Slave.
F. 13. - 11. Zaire; 6. Kløgtige Crispin.
M. 16. - 12. Forliebtes Galenskaber; Lykkelige Slave.
O. 18. - 12. Zaire; 11. Didrik Menschenskræk.
F. 20. - 4. Kjærlige Kone.
M. 23. - 5. Kjærlige Kone; 15. Pene Jomfruer; f. Acteurerne.

O.	25. Feb.	15.	Livet som en Drøm. (Prindsesserne nærv.)
F.	27. -	15.	Forøderen.
O.	25. Marts	5.	Den Stolte.
F.	27. -	11.	Den Sandsesløse.
M.	30. -	6.	Geniernes Fest; 8. Kjærligheds Krigspuds.
O.	1. Apr.	7.	Geniernes Fest; 11. Uformodenlige Hjemkomst.
F.	3. -	15.	Turcaret.
O.	8. -	1.	Henrik som tjener to Herrer. — (Grev A. G. Moltke og v. d. Lühe Overdirecteurer; Valeur, Fædder og Hersleb Meddirecteurer.
F.	10. -	2.	Henrik som tjener to Herrer.
O.	15. -	4.	Kjærlighed under en Skolemesterdragt.
O.	22. -	15.	Tredobbelte Giftermaal; Columbine.
F.	24. -	14.	Forkeerte Verden; 15. Første April; 37. Merlin Dragon.
O.	29. -	8.	Kjærligheds Maskerade; 6. Mødrenes Skole; 8. Crispin sin Herres Rival.
O.	10. Jun.	12.	Ulysses von Ithaca; 36. Florentineren.
F.	12. -	3.	Skinhellige Kone; 20. Hver Mands Ven.
O.	17. -	8.	Ellevte Juni; 19. Aftvungne Samtykke.
F.	19. -	17.	Dobleren; 20. Myndlingen.
M.	22. -	20.	Menechmi; 1. Den nøisomme Hyrde.
F.	26. -	13.	Kildereisen; 8. Arabiske Pulver; 2. Nøisomme Hyrde.
M.	29. -	8.	Lykkelige Skibbrud; 3. Nøisomme Hyrde.
F.	3. Jul.	1.	De oprigtige Elskere; 12. Didrik Menschenskræk.

f. Acteurerne. (bracketed beside the entries from 24. Apr. to 3. Jul.)

Alt hvad Fædder under sit Regimente faldt paa at gribe til, anvendte han med en saadan Overdrivelse, at han selv i en Hast fik det gjort uvirksomt. Da Acteurerne, som bedre end han forstode at passe Kassens Tarv til Mængdens Smag, havde i deres syv Sommerforestillinger, med god Fordeel, opført fire af Holbergs meest folkeyndede

større Stykker, paakom ham pludselig en saa stor Iver for ogsaa at tage Nytte af dem, at han, lige i Spidsen af Saisonnen, i syv efter hverandre følgende Forestillinger gav syv forskjellige Holbergere. Dette, som aldrig siden Prøve-Comediernes Tid var skeet, satte Publikum i stor Forundring og havde den naturlige Følge, at det blev overmættet, saa at disse Stykker, hvoraf man, ved en sparsommere Anvendelse, kunde have havt stadig Fordeel, maatte gives sjeldent og dog ikke for lang Tid gjenvandt deres tidligere Tiltrækningskraft.

Kun en eneste af Saisonnens Nyheder fik virkelig Betydning for Repertoiret: Goldonis „Den kjærlige Kone", der, som et Stykke, hvori det Alvorlige var paa en underholdende Maade blandet med det Comiske, fandt stort Behag hos den fine Verden, gav Logerne god Afsætning og bidrog betydeligt til at berede den saakaldte høiere Comedie Herredømme. „Kjærligheds listige Paafund", et Forklædningsstykke, som kun interesserede ved Londemanns Overgivenhed og sjeldne Evne til at forvandle sin hele Person, optoges, saavelsom Goldonis „Henrik som tjener to Herrer", i hvilket ogsaa kun han havde en fremstikkende Rolle, med Bifald, men trak ikke Huus. Destouches's „Skumleren", med hvis maadelige Oversættelse Directeuren Valeur gjorde Theatret en Foræring, var altfor kjedsommeligt; Steeles „De oprigtige Elskere", det første engelske Stykke, der kom paa den danske Scene, og Bagatellen „Vimmelskaftet", med sine 17 Personer, vare, trods de danske Personnavne, altfor engelsk og fransk locale til at kunne more i Kjøbenhavn. „Den nøisomme Hyrde" var et Originalstykke af Reerslev, udført med tre Personer efter de nu temmelig

falmede Schäferstykkers Mønster; det slæbte sig 8 Gange over Scenen ved nogle Smaasange.

Feststykket „Geniernes Fest" var et Sangspil, forfærdiget af Rimeren Niels Prahl og componeret af Scalabrini, som hver blev belønnet med 30 Rdlr. Alle Kræfter sattes i Bevægelse for at sikre det en glimrende Udførelse, da man ventede, at det da skulde have stor Virkning til at fremme den endelige Oprettelse af en dansk Opera, endskjøndt just de Midler, hvortil man tog Tilflugt, bedst beviste, at der for Øieblikket savnedes det Vigtigste til den. Mad. Como maatte nemlig inviteres til at synge Hovedpartiet. Da det, som i Forveien noksom bekjendt, just var til hendes Forherligelse at Festen skulde feires med Sang, lod hun sig ogsaa overtale dertil efter at hun først havde gjort endeel Ophævelser paa Grund af sit Ubekjendtskab med Sproget, hvorpaa der dog blev raadet Bod ved at Wintmølle, efter hendes Begjæring, fik 10 Rdlr. for at lære hende saa meget Dansk, at hun kunde hjælpe sig dermed. Udførelsen blev da ogsaa i den Grad tilfredsstillende, at Directionen lod hende, ved Fædder, sige en Mængde Complimenter og overrække en Foræring af 50 Rdlr., medens de danske Acteurer, som ogsaa havde maattet synge store Partier, kun fik hver 20 Rdlr. Heller ikke til Chorene kunde Theatret komme ud af det med sine egne Midler; efter at have samlet alt hvad der af Dandsere, Souffleurer og Statister kunde paa nogen Maade synge med, maatte Directionen endnu leie fire af Latinskolens Disciple. Publikum erkjendte den fra alle Sider viste Anstrengelse; det beklappede ikke alene de smukke Ting, som bleve sungne om Enevoldsmagtens Fortræffelighed, Kongens Dyder og Folkets Lyksalighed, men ogsaa Sangerne, Dandserne og

de af Como opfundne „smukke Præsentationer, som vare indførte i Actionen“. At dette dog ikke gav stort Haab om, at et staaende dansk Syngespil vilde blive „Theatret til Opkomst“, sees deraf, at der ved Stykkets sjette og syvende Opførelse kun var 65 Rdlr. 5 Mk. og 63 Rdlr. 1 Mk., endskjøndt Germans Børn begge Aftener viste „splinternye kunstige Balancer paa slap Traad og Halmstraadands“.

Den Jfr. Samuelsen, hvormed Skuespilpersonalet blev forøget, havde hidtil været Figurantinde, og skulde, foruden at spille Elskerinder, dele Kammerpigerne og Pernillerne med Jfr. Martin — der nu hed Mad. Hallesen, — da denne ikke behagede nok til at kunne staae ene i det dengang meget omfangsrige og vigtige Fag, som for Resten ikke vandt synderligt ved at faae Jfr. Samuelsen til Støtte.

Comos Compositioner i denne Saison vare: 17de Septbr. **Den fortryllede Skov**; 26de Septbr. **Vadskerkonen**; 19de Novbr. **Det engelske Kaffehuus**; 10de Decbr. **Bjergbønderne**, og 21de Jan. **Maskeraden**. Under 3die Febr. opnaaede han at blive udnævnt til Hofdandsemester, og hans Magt var dengang, formedelst Beskyttelse af Fædder, der ved sin Driftighed og Anmasselse ganske havde taget Herredømmet fra v. d. Lühe og Valeur, saa stor, at, som Als, fire Aar efter, i en Indberetning siger: „denne Enevolds-Balletmester i disse Herrers Nærværelse sparkede, spændte og pryglede de stakkels fattige Unger, som gik i hans Dandseskole, uden at Hans Excellence eller Hr. Etatsraaden vovede at mukke.“

I Saisonnens Begyndelse indskrænkedes Germans Virksomhed til at han, i og efter Stykkerne, gav „Fyrværkerie og Illumination“, især ved Jubelfestens tre

Forestillinger, og udførte det ved disse anvendte Maskinerie; fildigere gjentog han sin Columbine og gav en ny Pantomime: Den lykkelige Slave, som, da der endog af Scalabrini blev componeret ny Musik til den, vakte stor Forventning, men kun første Aften havde Tilløb; derpaa fremviste han „Prospect af Sundet med Skibene, som gaae igjennem", hvilket var den af ham foreslaaede „machine du monde", der aldeles ikke lønnede den store Umag og Bekostning; og først i Slutningen kom Paul German til at gjøre Kunststykker paa den slappe Traad med at balancere Tobakspiber, at spille med Bolte, saa de udgjorde en Fontaine, og at vende sig paa Traaaden idet han affkød to Pistoler, hvilket alt gav meget slet Huus og endydermere maatte betales Kunstneren med 70 Rdlr. og en ny Klædning til 29 Rdlr., da det var efter Engagementstiden.

Den, som blot af Indtægten vilde slutte sig til Kassens Tilstand, maatte finde, at den i denne Saison var bleven overordenlig god. De 64 Forestillinger — hvoraf den bedste, 4de Febr., gav 281 Rdlr. 1 Mk.; den sletteste, 1ste April, ikke mindre end 63 Rdlr. 1 Mk. 8 Sk., — havde indbragt 9689 Rdlr., altsaa i Gjennemsnit hver 151 Rdlr. 2 Mk. 6 Sk., hvilket aldrig før var opnaaet. Men Udgiften havde derimod, uden nogen Gjælds Betaling, andraget 16844 Rdlr., og paa Kassen hvilede, medens den kun havde 1459 Rdlr. tilgode og foruden den faste kongelige Understøttelse af 3000 Rdlr. havde forbrugt et optaget Forskud paa 2000 Rdlr., 18340 Rdlrs. Gjæld; ei at tale om, at Renten af 9340 Rdlr. ikke endnu var betalt. I Virkeligheden vare derfor Kassens Omstændigheder slettere end nogensinde, og det var den rene Sandhed, naar Directionen, efter Skuepladsens bedste Indtægts-

saison, svarede Personalet, som bønfaldt om fuld Gage for Sommeren, at den, „formedelst Kassens deplorable Forfatning var ganske ude af Stand til at give mere end halv Gage." Og just da man, ved Regnskabernes Afslutning, fik fuld Overtydelse om Anstaltens fortvivlede Stilling, blev der, ved Fædders Indflydelse, truffet et Arrangement, hvorved den, rask og med et stort Skridt, førtes en endnu mere fortvivlet Stilling imøde.

Den italienske Opera havde, under sin sædvanlige Directrice og med den sædvanlige Understøttelse, begyndt i October, ved ogsaa i Anledning af Jubelaaret at give en Festforestilling. Dens Personale var saare tarveligt: de to Jomfruer Galeotti med Kastraten Domenico Scogli og Tenoristen Giuseppe Secchioni, der begge synes ogsaa i forrige Aar at have været i Selskabet, samt en nylig fra Italien ankommen Comiker, Antonio Boscoli, som udførte Intermezzerne med Vittoria Galeotti, der endnu, imod italiensk Skik, maatte spille baade tragiske og lystige Roller. Da dette lille Personale ikke kunde besætte alle Partier, leiedes, foruden Soelberg, der var med i alle Operaer og i denne Saison endog maatte synge en betydelig Rolle som gammel Kaffeværtinde, en eller anden kjøbenhavnsk Dilettant. Repertoiret bestod af „Astrea placata", „Andromache", som var ny componeret af Sarti, „L'isola disabitata", „Issipile" og en af Scolari componeret Burleske i tre Acter: „Lo staffiere finto nobile". Størst Lykke gjorde Truppens to Dandserinder: Franchi og Moretti, for hvem der strax dannede sig to forskjellige Partier, der begge havde nogle fremmede Diplomater til Førere og ikke lode det være nok med at antage sig hver sin Yndling saa levende, at hun bestandig under sin Dands feteredes med

Klap, Bravo og en frygtelig Bifaldstummel, medens hendes Medbeilerinde forfulgtes med Trampen og Hyssen; men som, efter hvad Luxdorph har anmærket i en af ham ført Dagbog, endog, den 27de Februar, dreve det til „stor Allarm i Operaen, idet endeel, endog fremmede Ministre, saaledes toge Partie imellem de to Danseuser, at de i deres Zèle kastede Ducater op paa Theatret til dem under Dandsen, hvorved Franchi fik 200 og Moretti 80." Denne Hylding gjentoges af og til sildigere, dog aldrig til et saa høit Beløb. Begeistringen havde for en stor Deel sit Udspring fra personlige Forhold og deeltes ikke af Mængden i den Grad, at denne kunde udholde de for øvrigt maadeligt udførte Operaers idelige Gjentagelse. Operaens sædvanlige Publikum bestod kun af Diplomaterne, de høiere Klasser, Officerer og unge Modeherrer, saa at Huset ikke sjeldent var maadeligt besat naar Larmen var størst. Directrisen lod derfor hen imod Saisonnens Slutning Operaens Velyndere vide, at hun ikke vilde see sig istand til for næste Vinter at vedblive Entreprisen. Det var ikke hendes Mening at forlade Kjøbenhavn, hvor hun med sin Søster og Fader, der var Skræder ved Operaen, havde taget Bopæl og, uagtet Publikums ringe Søgning, fundet et ganske godt Udkomme af et Selskab, som hun i en anden Residentsstad skulde have havt ondt ved at skaffe sig saa megen Hofgunst med. Hun vilde kun søge at opnaae, hvad hun hidtil forgjæves havde stræbt efter: en stadig Ansættelse for sig og sin Søster, uden at hun selv skulde bære Resicoen ved de andre Operisters Lønning og de øvrige betydelige Omkostninger. Dertil var Øieblikket gunstigt; thi Sarti, som forudsaae at Operaen ikke længe kunde holde sig som privat Entreprise, og derfor ogsaa lagde an paa sikre sig

sin Indtægt ved at faae den lønnet af Kongen, nød stor Hofgunst, og, hvad der var mere, Jfr. Galeotti selv stod i fortroligt Venskabsforhold til sin Landsmandinde Mad. Como, som førte Theaterbestyrelsen igjennem Fædder og strax havde betænkt, hvorledes hun og hendes Mand ogsaa derved kunde opnaae et anseligt Tillæg. Det gjaldt kun om at understøtte Fædder og Sarti med Noget, som kunde kaldes den offenlige Stemme, og det opnaaedes fuldkomment; thi neppe erfarede den fine Verden, at den stod Fare for at miste sin Kjæledægge, førend der i alle dens Kredse hørtes baade Beklagelse og Spot over, at „man ikke i Danmark havde Sands for og Raad til at opretholde et Skuespil, som overalt stod i grace og uden hvilket man ikke havde nogen publique Tidsfordriv, hvorpaa man kunde invitere fremmede Personer af Qvalitet og hvilken det skulde være Folk af Gout behageligt at frequentere.“ Efter at Veien saaledes var beredt, søgte Fædder at gjøre v. d. Lühe og Valeur begribeligt, at det vilde være til Kunstens og Kassens Fordeel, om man fik den italienske Opera forenet med den danske Comedie, og da de ikke kunde overtydes derom, men tvertimod, saavelsom Magistraten og Stadens 32 Mænd, der havde faaet Nys om hvad der var igjære, gjorde Mine til at nedlægge alvorlig Indsigelse derimod, henvendte han sig med sine Forestillinger til sin Velynder og Beskytter, Overhofmarskallen Grev A. G. Moltke, der allerede var bleven bearbeidet af Sarti, og som desuden den Varme, hvormed Hoffet og de fremmede Diplomater toge sig af Italienerne, havde stemt gunstigt for Sagen. Greven paatog sig at tale v. d. Lühe tilrette, og denne var altfor meget Hofmand til, ligeoverfor Kongens Yndling, at staae fast paa sin Overbeviisning som

Magistratsperson; Over=Præsidenten gav efter og tillod Greven, foreløbig at tale med Kongen derom, for at det af Hs. Maj. kunde, igjennem Overhofmarskallen, paalægges Magistraten at fremkomme med Forslag om de Betingelser, hvorunder Foreningen skulde finde Sted. Da Kongen var let at bevæge til et ikke meget betydeligt Offer for at Hoffet kunde beholde Operaen, der hidtil havde kostet ham anselige uvisse Tilskud, var Tingen snart bragt i Orden, og Over=Præsidenten fik, til Forbauselse og Ærgrelse for Magistraten og de 32 Mænd, som havde ventet at kunne komme til at nedlægge Modforestillinger, men ikke at høre Forkyndelsen af en allerhøieste Villie, hvilken de ikke vovede at modsætte sig, Befaling om at indkomme med Betingelserne for Stadens Overtagelse af den italienske Opera i Forening med den danske Comedie. Disse bleve, efter nogle frugtesløse Indvendinger af enkelte Magistratspersoner, affattede overeensstemmende med den imellem Greven og Over=Præsidenten trufne Aftale om de Udtryk, hvormed de 32 Mænd vilde være lettest at berolige, og vare saaledes lydende:

„1. Til begge Spectakler en Summa af 8000 Rdlr. i tre à fire Qvartaler af den kongelige Particulairkasse aarlig at maatte godtgjøres, saa at hvert Fjerdingaar, fra Hans Majestæts høie Fødselsdag at regne, deraf 2000 Rdlr. kunde bekommes.

2. Fri Magt og Tilladelse til begge Spectakler de Personer at udsøge og antage, som bedst dertil kan være skikket, og igjen ligesom godt synes og Theatrets Forbedrelse udfordrer, samme afsætte.

3. Opera, Comedie og Ballets efter eget Godtbefindende og for ethvert Spectakel beqvemmest at lade indrette.

4. Af ingen enten fremmede eller Rigets egne Ministre at dependere eller Ordres at antage, uden af Deres Kongelige Majestæt Selv ved Overhofmarskallen, og ifald Klage skulde indkomme, samme da først til hans Erklæring maatte hensendes.
5. Ved Deres Kongelige Majestæts høie Magt, ifald nogen Uorden i et eller andet Tilfælde skulde opkomme, allernaadigst at vorde beskyttet."

Alle Punkter bevilgedes under 11te April af Kongen; men da han nu viste Skuepladsen en saa stor Naade, som en fast aarlig Understøttelse af 8000 Rdlr. skulde gaae for, vilde han ogsaa, mere afgjort end hidtil, vide Bestyrelsen afhængig af Hoffet. Samme Dag udnævntes derfor Hofmarskal, Kammerherre Christian Frederik Greve af Moltke til med v. d. Lühe at være Over-Directeur, og — for at det kunde see ud som Magistraten blev gjort overordenlig mandstærk imod Hofmyndigheden, — Justitsraad Borgemester H. C. Hersleb til Meddirecteur.

I Grunden var, som de 32 Mænd meget godt havde indseet, Hoffet fra nu af, ved den fjerde Betingelse, Herre over Theatret for Borgernes Regning; Ingen tvivlede om, at Staden, ved at forundes de 8000 Rdlr. til begge Skuespil, istedetfor de 3000 Rdlr. til den danske Comedie, havde faaet en Foræring, der vilde blive meget bekostelig. Det viste sig ogsaa øieblikkeligt. De, som havde ledet Arrangementet, toge strax deres Fordeel deraf, og Stadens Øvrighed maatte nu erfare, at man, endog førend den blev spurgt om de Betingelser, den vilde sætte for begge Skuespils Forening, havde afgjort alle Antagelser, Lønninger og Omkostningsforøgelser. Allerede den 15de April bleve nye Contracter med Comos, Sarti og de italienske Sangere

underskrevne. Hr. og Mad. Como fik derved, til de 1500 Rdlr., som deres forskjellige faste Indtægter hidtil havde udgjort, hver 200 Rdlr. for den Tjeneste, de skulde gjøre ved den italienske Opera; Sarti blev ansat med 600 Rdlr., hvorfor han rigtignok forpligtede sig til ikke alene at dirigere alle Operaer, men endogsaa at componere tre nye; Marianna Galeotti, Vittoria Galeotti og Scogli engageredes med 650 Rdlr. hver; Secchioni med 485 Rdlr. og Boscoli med 531 Rdlr.; alle fra October 1761 til Fasten 1762. Tillige tilsikredes Hr. og Mad. Como, „hvis de paadroge sig nogen Svaghed, ved Anstrengelse, Ulykke eller paa nogensomhelst anden Maade, Pension i Forhold til den Tjeneste, de havde gjort," og hende tilsagdes endydermere „en passende Pension, hvis hendes Mand skulde døe." I Tilfælde af at de vilde forlade Danmark skulde de have 57 Ducater i Reisepenge. — Ogsaa indledede s strax Forhandlinger med det pløenske Hofcapel, som, 22 Personer stærkt, blev, for ovenanførte Tid, antaget til Orchester for Operaen med en Løn af 1500 Rdlr. og fri Reise frem og tilbage, hvilket udgjorde omtrent 400 Rdlr. Saaledes kom, efter Fradrag af de 400 Rdlr. til Hr. og Mad. Como, for næste Saison de visse Udgifter ved en italiensk Opera med et utilstrækkeligt Personale, som Publikum allerede var kjed af, paa 5466 Rdlr.

De samme Udgifter ved den danske Comedie bleve, for samme Tid, 29 Uger, opførte med:

Acteurerne og Actricerne: (Pensionisten) Thielo, Rose, Londemann, Als, Ørsted, Clementin, Hortulan, Mad. Linkwitz og Jfr. Bøttger, hver 6 Rdlr.; Reerslev og Jfr. Petrejus hver 5 Rdlr.; Printzlau,

Musted, Jfrne. Glad og Martin hver 4 Rdlr., Jfr. Samuelsen 2 Rdlr. ugenlig, er 92 Rdlr. 3068 Rdlr.
Stadmusikanten Berg for at levere Orchester til to Comedier ugenlig, à 6 Rdlr. . . 1104 —
4172 Rdlr.

Altsaa udgjorde alene disse Omkostninger 1294 Rdlr. mere for en saa maadelig italiensk Opera, end for den danske Comedie, Theatrets Grundvold, Eiendommelighed og Smykke. Lægger man nu Mærke til, at den Balletmester og første Dandserinde, som bleve førte Comedien til Regning med 1500 Rdlr., kun, for lige Tjeneste, skulde beregnes Operaen til 400 Rdlr., og at denne ikke alene vilde af den fælles Kasse forlange i det mindste fire Gange saa meget til Stykkernes Udstyr som Comedien, men endogsaa maatte have særskilt betalte Hjælpesangere og anvende betydelige Summer paa Anskaffelsen af Partiturer, Musikudskrivning o. s. v., da vil man let indsee, at den kom til at medtage meget mere end de 5000 Rdlr., hvormed den kongelige Understøttelse var for dens Skyld bleven forøget. Om den ved en tilsvarende Forøgelse af Indtægten retfærdiggjorde denne Befordeling, vil næste Saison vise. For Directionen stillede Fremtiden sig saa ugunstig, at den, med mange Beklagelser over at Kassens slette Tilstand ikke tillod den at følge sit Hjertes Ønske, maatte sætte Truppen paa halv Gage i Vacancen.

J 1760 om Efteraaret oprettedes det første Privattheater i Kjøbenhavn. Jdeen dertil kom fra Grev Danneskjold-Laurvig, som var meget begeistret for alt hvad der vedrørte Theatret, men især Actricer; den senere bekjendte Jfr. Charlotte Dorothea Biehl forestod hele Udførelsen. Selskabet,

der udgjorde henved en Snees Herrer og Damer, alle hørende til de høiere Kredse, gav sine Forestillinger for indbudne Fornemme. Det var ikke den holbergske Aand, der besjelede dette Selskab; tvertimod! det havde til Hensigt „at divertere ved det Ædle og Smukke i det Theatralske"; kun Oversættelser af franske Lystspil, med rørende Situationer, moralske Sententser, matte Personligheder og et pynteligt Sprog, fik Adgang til denne forædlende Scene; det Lunefulde, det Latterlige, det Nationale holdtes langt borte derfra.

Fjortende Saison.

1761.			
O.	23. Sep.	8.	Seende Blinde.
F.	25. -	13.	Kjærlige Forbittrelse.
O.	30. -	10.	Knurvorne Doctor.
F.	2. Oct.	4.	Altfor nysgjerrige Beiler.
O.	7. -	8.	Gifte Philosoph. (Jfr. Rose d. s. Melite.)
F.	9. -	18.	Dobleren.
O.	14. -	2.	Oprigtige Elskere.
F.	16. -	19.	Nanine.
O.	21. -	6.	Kjærlige Kone.
O.	28. -	1.	Huusfaderen.
F.	30. -	2.	Huusfaderen.
Ti.	3. Nov.	9.	Gifte Philosoph; 4. Nøisomme Hyrde; f. Acteurerne.
O.	4. -	21.	Menechmi.
F.	6. -	13.	Henrik og Pernille.
O.	11. -	14.	Crispin Lakei og Doctor.
F.	13. -	13.	Forliebtes Galenskaber.
O.	18. -	12.	Listige Enke.
F.	20. -	9.	Arabiske Pulver; 21. Myndlingen; 37. Florentineren.
O.	25. -	3.	Henrik som tjener to Herrer.
F.	27. -	24.	Indbildt Syge; 25. Doctorgraden.

O.	2. Dec.	27.	Gnieren.
F.	4. -	31.	Gavmilde Testament.
O.	9. -	1.	Cavaleren og Damen.
F.	11. -	28.	Gnieren. (Prindsesserne nærv.)
O.	16. -	2.	Cavaleren og Damen.
F.	18. -	3.	Cavaleren og Damen.
Ti.	22. -	6.	Loddet i Lotteriet; f. Acteurerne.
O.	23. -	23.	Den Stundesløse.
O.	30. -	29.	Maskeraden; 24. Julestuen.
1762.			
F.	8. Jan.		Prolog (af Reersleв, sagt af Rose.) 25. Forlorne Søn. (Kronprindsf. og Prinds Frederik nærv.)
O.	13. -	6.	Den Stolte.
F.	15. -	6.	Coquetten.
O.	20. -	26.	Forlorne Søn. (Dronningen og Prindsesserne nærv.)
F.	22. -	44.	Den Ugudelige.
O.	27. -	45.	Den Ugudelige.
F.	29. -	28.	Plutus.
O.	3. Feb.	4.	Henrik som tjener to Herrer. (Prindsesserne nærv.)
F.	5. -	46.	Den Ugudelige.
O.	10. -	11.	Don Ranudo.
F.	12. -	10.	Democrit.
O.	17. -	1.	Æsop ved Hoffet; (Caroline Halle, 7 Aar gl. 1ste G. betraadt Th., som Laidronnette).
F.	19. -	2.	Æsop ved Hoffet.
Ti.	23. -	5.	Timon Misantrop; f. Acteurerne.
O.	24. -	17.	Barselstuen.
F.	26. -	9.	Lykkelige Skibbrud.
O.	3. Marts.	5.	Rigdoms Besværligheder; 24. Serenaden.
F.	5. -	21.	Tartuffe.
O.	10. -	16.	Livet som en Drøm.
F.	12. -	13.	Zaire; 38. Merlin Dragon.
O.	17. -	1.	Kaffehuset. (L. Knudsen d. f. Claus.)

To.	18.	Marts.	16.	Forøderen; 39. Merlin Dragon; f. Acteurerne.
F.	19.	-	2.	Kaffehuset.
O.	14.	Apr.	14.	Zaire; 40. Merlin Dragon.
F.	16.	-	26.	Amphitrion.
M.	19.	-		Pantomime: Den indbildt Syge; 3 Balletter; P. German paa Staaltraadslinien; Fyrværkerie; f. Figurantpersonalet.
O.	21.	-	14.	Forliebtes Galenskaber; 20. Forsøgte Troskab.
F.	23.	-	19.	Melampe.
O.	28.	-	10.	Gifte Philosoph.
F.	30.	-	27.	Forlorne Søn.
O.	5.	Mai.	7.	Kjærlige Kone; 7. Kløgtige Crispin.
O.	9.	Jun.	4.	Cavaleren og Damen.
F.	11.	-	24.	Den Stundesløse; 16. Pene Jomfruer.
O.	16.	-	26.	Jeppe paa Bjerget; 25. Vulcani Kjæp.
F.	18.	-	1.	Det besynderlige Menneske.
F.	25.	-	16.	Politiske Kandestøber; 38. Florentineren.
O.	30.	-	19.	Dobleren; 1. Baandet. — (Fædder og Valeur afgaaede, Horn og Falch tiltraadte Directionen.
O.	7.	Jul.	3.	Huusfaderen.
F.	9.	-	12.	Don Ranudo; 7. Mødrenes Skole.

(The entries from 5. Mai to 9. Jul.: f. Acteurerne.)

Operaen, der begyndte den 12te October og sluttede den 20de Marts, havde, som var Brug fra dens tidligere Dage — da den ogsaa deri, endskjøndt den ikke skulde glæde sig ved Søgningen, vilde give sig Formenhed fremfor den danske Comedie, — høiere Priser end almindeligt. Til den Sidste blev endnu betalt for første Etage 4 Mk., for anden Etage 3 Mk., Parterret 2 Mk. og Galleriet 24 Sk.; Operaen tog for første Etage 1 Rdlr., anden Etage 4 Mk., Parterret 3 Mk. og Galleriet 2 Mk. Med disse Priser havde begge Skuespil tilsammen af 99 Forestillinger 15665 Rdlr. Men hvert for sig gave de:

Den danske Comedie	Operaen
54 Forestillinger,	45 Forestillinger,
med Indtægt:	
9009 Rdlr. 1 Mk.;	6655 Rdlr. 5 Mk.;
hver Forestilling i Gjennemsnit:	
166 Rdlr. 5 Mk.;	147 Rdlr. 2 Mk. 12 Sk.;
den bedste Indtægt:	
22. Jan.: 269 Rdlr. 4 Mk.;	20. Marts: 244 Rdlr.;
den sletteste Indtægt:	
20. Novbr.: 61 Rdlr.;	21. Novbr: 37 Rdlr.

Udgiften beløb for begge Skuespil 23471 Rdlr., og Gjælden blev, efter Fradrag af 633 Rdlr., som Kassen havde tilgode, 16988 Rdlr., saa at den, uagtet det kongelige Tilskud og endskjøndt Comedien havde indbragt 828 Rdlr. mere end i den bedste tidligere Saison, kun var formindsket med 526 Rdlr.

Dog var der blevet anvendt alt Muligt for at give Operaen en Glands, Anseelse og Tiltrækningskraft, som kunde retfærdiggjøre dens Inddragelse under det danske Theater. Til at forstærke det pløenske Capel, som, foruden den fastsatte Løn, tillagdes 300 Rdlr. for Tjenestens Besværlighed, udbad man sig Hjælp af nogle i Grev Schimmelmanns Tjeneste staaende Musikere, som derfor fik en Douceur; den danske Acteur Musted antoges til at synge Hovedpartier, imod en Godtgjørelse af 150 Rdlr.; den danske Comedies Figuranter maatte gjøre fuld Tjeneste i de fra den laante Balletter, dens syngende Acteurer udføre Italienernes Chor, dens Prøvetider bestemmes eftersom Sarti fandt for godt at bruge Theatret, og dens Kasse udrede Penge til Operaernes prægtige Udstyr, medens den ikke selv til sine lidet bekostelige nye Stykker kunde faae

sig tilstaaet mere end Omgjørelsen af gamle Sager. — Ved mange Tilsidesættelser af Comediens Tarv drev man det til Opførelsen af fire Operaer: „Nitetis“, „La ritornata di Londra“, „Alessandro nell' Indie“, og „La figlia ricuperata“, samt fem Intermezzer; det var hele Repertoiret, hvoraf endeel endydermere var spillet tidligere. Og disse Sager gaves ikke afvexlende, men hver enkelt i en Række Opførelser, — „La figlia“ endogsaa 9 Gange i et Sæt, — saa at Publikum blev baade mæt og træt af dem, og der gik 6 paa hverandre følgende Forestillinger, af hvilke ingen indbragte over 80 Rdlr., endskjøndt man, fortvivlet ved den slette Søgning, gav dem en saa overdaadig og latterlig Tilgift af Balletter, at der opførtes „norsk Bondebryllup“ imellem første og anden Act af „Alessandro nell' Indie“.

Operaen var nu ikke blot bleven ligestillet med den danske Comedie, men Hofvillien havde paalagt denne, som kun var til ved og for Landets Børn, og ikke skulde glæde sig over nogen synderlig kongelig Gavmildhed, at yde Medbeileren et betydeligt Tilstød af sine faa Virkekræfter. Det er da det rette Øieblik til at fremstille hvad der hos dette fremmede Skuespil var det Eiendommelige og Fremtrædende, for at det kan vise sig om deri laae et Krav paa en saa overordenlig Begunstigelse.

Operaens Væsen er forklaret at være: en Samling af Usandsynligheder, som under en kunstnerisk Behandling have forenet sig til en poetisk Sandsynlighed; men Datidens italienske Opera maatte snarere kaldes: en Mængde Urimeligheder, hvoraf hver enkelt kun blev endnu urimeligere ved dens urimelige Sammenføielse med de andre. De fleste Textbøger vare af Metastatio, de øvrige alle efter hans Mønster; og hvor meget hans Digtninger end stode over

de tidligere og havde bidraget til denne Skuespilarts Renselse fra adskillige Smagløsheder, den ene af dem lignede alle de andre i det Væsenlige, og det Væsenlige var paa ingen Maade en Form, der udgik fra Digtartens Natur og Eiendommelighed, men tvertimod en reent conventionel, smaalig Ordning af et conventionelt valgt Stof. Det var egenlig blot ved et ædlere Sprog, en sjelden skjøn Rhythmus og en pynteligere Behandling af Enkeltheder at Metastatio udmærkede sig fra Fortidens Operadigtere. Kun ved hans særdeles heldige personlige Forhold og Hofsmagens store Indflydelse paa at bestemme, hvad der i denne Kunstgreen skulde stemples til Mesterværker, kunde det skee, at han fik Berømmelse for at have givet Operaen en ny Skikkelse. Hverken udvidede han dens Omraade med Hensyn til Valget af Stoffet, som han, efter gammel Vedtægt, stadigt tog af dunkle historiske Sagn, eller gav han Stødet til en friere og naturligere Udvikling af Stoffets musikalske Momenter. Operaen, der, som det meest phantastiske Skuespil, skulde spille ret frit og levende over i alle den dramatiske Poesies Former, lignede, selv i Metastatios meest beundrede Digtninger, det forrige Aarhundredes Haver, der alle vare anlagte efter een Model, med kjedsommeligt lange, snorlige Alleer, stivt beklippede Hækker og skarpt afstukne Græsfirkanter, men, for dog at skaffe en Smule Afvexling tilveie, tillige rigeligt udsmykkede med symetrisk anbragte, af Træer og Buske tilhuggede Pyramider, Kugler og barokke Figurer, saa at Øiet overalt kun opdagede en smagløs Omhyggelighed for saaledes at faae Naturen gjort til en pæn, stram og udmaiet Kunstskjønhed, at den blev lutter Unatur.

Alle den rette Operas Hovedpersoner vare Konger, Helte og Heltinder fra den taageomslørede Oldtid: Grækere,

Persere, Romere, Parther, Meder eller Scyther. Xerxes, Dido, Themistokles, Medea, Cyrus, Arsaces, Andromache hørte til de udkaarne Operafigurer, men saa lidet som man maatte vente i Digtningen at finde dem i rimeligt antagne historiske Situationer, saa lidet skulde man af deres Handlinger eller Ord opdage Hensigt at give dem deres historiske Charakteer; de vare kun forskjellige Navne for een Personlighed, der, hvad enten den fremstillede sig i mandlig eller qvindelig Skikkelse, altid optraadte med en aldeles ubetydelig Fortrolig ved Siden og udgød sig i brammende Talemaader, truende, bedende, skjeldende eller broutende, efter Omstændighederne. En Kjærlighedsforstaaelse var det Førstfornødne til at sætte disse opskruede Heroer og Heroiner i Bevægelse; der skulde, frem for Alt, haves to ulykkelige Elskende, den ene i Almindelighed forklædt, og i det mindste een forsmaaet Tilbederinde, som meget paatrængende erklærede den Tilbedte sin uovervindelige Kjærlighed og i ligefremme Udtryk tiggede om dens Besvarelse, men sædvanlig led en haard Medfart, idet han, uden Omsvøb, raadede hende til ikke fremdeles at overhænge ham med sin Forelskelse, da han hverken kunde eller vilde gjengjælde den, hvilket dog, i mange Tilfælde, ikke var til Hinder for, at han pludseligt ved Stykkets Slutning rakte den Ulykkelige Haanden og førte hende til Tronen som sin Ægtemage, blot for at Viderværdighederne kunde faae en lykkelig Udgang, naar Operaen havde naaet den tilbørlige Længde: Følelserne vare ligesaa plumpe som Udtrykket var ziirligt. Nogenlunde sammenholdte ved disse Kjærlighedsforviklinger fremstillede de egenlig heroiske Scener, i det ene Stykket noget nær som i det andet, Sammensværgelser, Forræderier, forklædte Fjenders tvungne eller frivillige

Afsløreelse, Fængslinger og Kampe. Et Par store Overraskelser, ved at en Person med eet gjorde hvad Ingen skulde have ventet, og derved satte Frihed eller Liv ivove, maatte en Opera nødvendigviis indeholde; at give nogen rimelig Aarsag dertil, holdt Digteren for overflødigt. Hovedsagen var, at der skete noget Forunderligt; Motiv og Sandsynlighed kom det ikke an paa i det Sublime. Saaledes lod Metastatio i et af sine Mesterværker Themistokles gaae fra Fængslet hen til Xerxes i hans Palads, og ganske rolig, i hans og Hoffets Nærværelse, tage sin Gift frem, helde den i en Skaal og vidt og bredt fortælle, at han nu vilde drikke den, blot for at Tilskuerne skulde forbauses ved at Perserkongen med eet raabte: „Du skal ei drikke!" og pludseligt forvandledes fra Grækerhøvdingens Fjende til hans beundrende Ven. Digteren paalagde sine Personer at tage det aldeles Umulige for noget ganske Naturligt: Tilskuerne maatte da ogsaa see at finde sig deri. Saaledes var der i „Siröe" en cambajansk Prindsesse, som, forklædt i Mandsdragt, gik omkring med en ulykkelig Kjærlighed og tillige gav sig ud for en tapper Kriger, hvilket Kong Cosroes ogsaa uden videre, til Trods for hendes Ungdom og smukke Pigeansigt, holdt hende for i den Grad, at han gjorde hende til General og kaldte hende sin Trones Skjold imod hans oprørske Søns mægtige Partie. Disse Urimeligheder bleve udgivne for store, alvorlige Situationer, og den ziirlige, pompøse Ordsqvalder gik for Lidenskabens forædlede Sprog.

Den vedtægtsmæssige Sammensætning af disse staaende Trivialiteter gjorde dem endnu mere forslidte. Ved Handlingens Ordning kom det først an paa, i hver Act at skaffe to, tre Sceneforandringer med forskjellige muligst prægtige

Decorationer, med Undtagelse af et Fængsel, som der i næsten alle Operaer var Brug for. Dernæst maatte der være en Scene, hvori de to ulykkelige Elskende miskjendte hinanden og udbrøde i gjensidige Bebreidelser; og en anden, i hvilken den forsmaaede Elskerinde bad den tilbedte Gjenstand om Bønhørelse og efter Afslaget blev tilbage for at udgyde Fortvivlelse og Raserie. En Gjenkjendelsesscene, undertiden endog flere, kom af sig selv ved at der altid var en Forklædt. Syngenumerne havde, endskjøndt Stykket kaldtes Opera, saa liden Forbindelse med det Øvrige, at der af dem kunde sættes ind eller stryges ud saa mange det skulde være, uden i mindste Maade at forstyrre Handlingen, og dog var baade deres Anbringelse og Form saa bestemt fastsat, at enhver nogenlunde opmærksom Tilskuer, der havde seet een Opera, meget godt kunde vide, naar der maatte komme et Syngenummer i enhver anden, samt hvilken musikalsk Gang der vilde være i det. Hele Operaens Grund dannedes nemlig af Recitativer, hvoraf der vel kunde opdukke et og andet Sted, som antog Charakteer af Arioso, men yderst sieldent fremtraadte en lille Duet, endnu sjeldnere Noget, der kaldtes en Finale og bestod i at de Tilstedeværende vexlende sang en Tirade, hvorefter Alle faldt ind i en lille Sats, og aldrig, end ikke i det vigtigste Effectmoment, udviklede sig et cantabelt Ensemblestykke, medens det derimod var aldeles afgjort, at hver Scene, hvori en Person, der ikke endnu havde sunget to Soloer, forlod Theatret, skulde endes med en saakaldet Arie af den Bortgaaende, selv om han i Forveien havde seet sin værste Fjende og sagt at han maatte haste, for at undgaae hans Blik, eller Vagten skulde slæbe ham bort, eller tre, fire Personer kort i Forveien, den ene efter den

anden, vare ilede ud efter at have sunget hver sin Arie. Foruden et Slutningschor, der for det meste indeholdt den Moral, Tilskuerne skulde finde i Operaen, vare disse Arier i Almindelighed de eneste Sangstykker, som udskillede sig fra Recitativmassen, men de kunde ogsaa, naar der var mange Bortgange, løbe op til 25. Det Monotone i en saadan Række Arier blev endnu føleligere ved at Indholdet af hver enkelt hverken udgik fra Situationen eller Personens Charakteer, og at alle lignede hverandre i Formen. Texten skulde nemlig bestaae af otte til tolv Linier, der maatte falde i to Dele, hvoraf den første indeholdt en lille Betragtning eller Lignelse, som i den anden blev gjort anvendelig paa Personens Tilstand. Hvilken Hverdagssnak der i denne conventionelle Tilretning blev givet for sublim Poesie, bevises bedst deraf, at selv hos Metastatio forekommer Arier af Indhold som: En gammel erfaren Kriger slaaer ikke blindt til, men dæmper sit Mod indtil han seer sin Fordeel; eller: Beskæringen bringer Viinranken til bedre Væxt, og kun af de saarede Træer fremtrænger den vellugtende Gummi; eller: Han bæver ikke for Skjæbnens Harme, som er vant til at møde den med Stolthed; den er kun hans Læremester, som Storm og Uveir ere Sømandens; eller: Naar Uveiret raser uden at ødelægge Skibet, da betragter Skipperen endnu med Mod det brusende Hav, men borthvirvler Stormen hans Seil, begynder han at ængstes, da Kunst og Raad svigte ham. Det latterligt Smagløse ved slige trivielle Betragtningers Fremsættelse i Sang blev ret paafaldende, naar Helten var under Recitativet kommen til Lidenskabens høieste Udbrud og pludseligt maatte tage sig sammen, for at begynde Arien, hvis ufravigelige musikalske Form kun endnu mere udhævede det Unaturlige

og ikke tillod mindste fornuftige Spil. Først kom en meget lang Introduction, hvorunder Sangeren stod aldeles ørkesløs medens forskjellige Instrumenter obligat angave Ariens Hovedudtryk; derpaa indtraadte Syngestemmen, som uden betydelig Baldyring sang Textens første Linier; saa fulgte en Ritornel, hvilken endmere fremhævede Hovedudtrykket og gav Hvile for Sangeren, der efter den tog fat paa Bravouren, ved endnu en Gang at synge Textens første Linier i en anden Toneart og med mange Gjentagelser, varierede ved Triller, Løb og andre kunstige Forziringer, der naaede Toppunktet i en stor Cadence, hvormed Ariens første musikalske Deel fra hans Side blev sluttet, medens Orchesteret ved et Mellemspil, der vedvarende udmalede Hovedudtrykket, førte over til dens anden musikalske Deel, som behandlede Textens sidste Linier og udmærkede sig ved et livligere Tempo, et kraftigere Sving og at Sangerens Bravoursteder, under hans korte Pauser, efterlignedes af enkelte Instrumenter, saa at der i en sværmende Elskovsarie var imellem Syngestemmen og en concerterende Obo en idelig Kasten frem og tilbage med Perioder og Fioriturer, medens der i en Heltearie dreves samme Gjækkerie med en Trompet, hvilket sjeldent savnede Musikenthusiasternes levende Beundring. Naar denne Veddekamp var sluttet med et Effectsted, hvori Sangeren ret lagde sin Rouladefærdighed for Dagen, fortsatte Orchesteret atter med en Ritornel, som omsider førte til Syngestemmens Gjentagelse af Ariens første Deel, hvormed Musikstykket endte. I den Mening, at de derved lagde Charakteer og Poesie ind i disse musikalske Skiftinger, misbrugte Componisterne deres Kunst til i barnagtige Tonemalerier at udhæve Indholdet eller endog blot enkelte Ord af de i Ariernes Text fore-

kommende Billeder og Betragtninger. Brugtes Ordene: Storm, brusende eller rislende Bølger, Torden, Vaabnenes Klirren, Fuglenes Sang, Hjertets Banken eller Frøernes Qvækken, da maatte enhver af de benævnte forskjellige Lyd muligst nøiagtigt efterlignes af Instrumenterne hver Gang Sangeren frembragte Ordet eller holdt det i en lang Tone; udtaltes: Fader, Elskede, Ynde, Mildhed, Naade eller et andet Ord, som betegnede noget Kjært eller Blidt, saa skulde Harper, Hoboer og Syngestemme kappes om et ret blødt, smeltende Udtryk saa tidt som det kom igjen; og lød Harme, Hævn, Sværd, Lyn, Flamme fra Sangerens Læber, maatte Clarinetter og Fløiter eftergjøre Hviin og Hvislen, eller Basserne og Paukerne give et Drøn eller Brum for at skildre det Skrækkelige i Ordet, selv om dette, i Sammenhæng med det Øvrige, ikke i ringeste Maade vakte Tanken om noget Frastødende.

Et særdeles tro og levende Billede af Datidens italienske Opera haves, naar man blot tænker sig Replikkerne forvandlede til Recitativer, i Wessels „Kjærlighed uden Strømper", med Scalabrinis Musik. I

„Min Glæde er som Bækken," og

„Paa mit Hjertes Skorsteen brænder,"

findes fuldkommen lignende Contrafeier af de italienske Arier; det er kun Lignelsen i den sidste som er parodisk; baade Textens Form og den musikalske Behandling, indbefattet de pudseerlige Udpyntninger paa Syngestemmen, ere i begge de samme som vare eiendommelige for de af Sarti og Scalabrini selv med dybeste Alvor componerede tragiske Arier.

Da Sangerne i Almindelighed manglede Skuespillertalent og Lune, kom den comiske Opera yderst sjeldent paa

Scenen, men Intermezzerne, som vare ganske det Samme i formindsket Maalestok, maatte ikke savnes ved noget taaleligt Operistselskab, thi selv de fornemme Musikenthusiaster gottede sig, endskjøndt deres prætenderede fine Smag ikke tillod dem at vedgaae det, mere ved den overgivne Udførelse af Farcerne, som Entrepreneurerne let kunde skaffe den fuldstændige Staffage til, end ved de tragiske Pragtstykker, hvori det tidt saae kummerligt ud med baade Spil og Udstyr. Intermezzerne bleve udførte af to blot dertil engagerede Personer: en Sanger og en Sangerinde, til hvem Componisten ikke gjorde Fordring paa en i Omfang og Fylde betydelig Stemme, men et let, flydende, skjelmsk Foredrag og stor Tungefærdighed. De faa Intermezzer, som gaves af tre, fire Personer, vare Brudstykker eller Udtog af comiske Operaer, men ikke ægte Mellemspil. Disse Smaastykker vare nok saa fulde af Urimeligheder som de tragiske Operaer, men der var Methode i Galskaben: de gjorde aldeles ikke Fordring paa Rimelighed, men kun paa at more ved alle de Løier, som kunde udkrammes af den Situation, hvori de to Spillende befandt sig. Drillerier imellem et Par Elskende, en gammel Mands Kjærlighed til en ung Pige, en Theaterdirecteurs Brøvl med sin Primadonna, en Soldats Hjemkomst til sin Kjæreste, latterlige Forklædningsscener og Sligt hørte til Yndlingsæmnerne; Overdrivelse og alle mulige Optøier imellem Personerne indbyrdes, med Orchesterpersonalet, Souffleuren og Tilskuerne tjente til at pynte Udførelsen. Det gjaldt Intermezzospillerne kun om at vække Latter og at sætte Publikum i Begeistring ved et piquant Foredrag af moersomme Sangstykker. Duetten forekom meget hyppigere i Intermezzet end i Operaen, den musikalske Behandling var

i det Hele langt friere, naturligere og rigere i sine Former, og Efterlignelsen af forskjellige Lyd, der ogsaa i det hørte til de meest brugelige Udsmykninger, var ikke, som i Operaen, forbeholdt Instrumenterne, men tillagt Sangstemmen, der i smaa lunefulde Capricer eftergjorde Høvlestrøg, Klokkekimen, Støvleknirken og Hanegal ligesaavel som Nattergaleslag og Violintoner.

Læseren maatte gives et Begreb om disse barokke Lystighedsspil, for tilfulde at kunne dømme om, hvorvidt den tragiske Operas mange Unaturligheder enten bleve dæmpede eller tvertimod fremhævede og forøgede ved Fremstillingen; thi — saa besynderligt det end synes, — Intermezzerne vare en meget væsenlig Deel deraf. — De fleste og betydeligste Heltepartier i den tragiske Opera vare skrevne for Kastrater, der ved de store, complette Selskaber i den Grad udgjorde Fleertallet af den saakaldte mandlige Deel af Sangpersonalet, at der endnu i 1784 var ved den italienske Opera i Berlin fem Kastrater til en eneste Tenorist og slet ingen Bassist. Da Kastraterne bleve meget høit lønnede maatte man imidlertid ved de mindre Trupper, især udenfor Italien, lade sig nøie med een Kastrat og give Discant- og Alt-Heltene til Sangerinder, af hvilke derfor nogle, og det meget berømte, „aldrig agerede uden som Mandsperson". Dette var Tilfælde baade ved Mingottis og Jfr. Galeottis Selskaber. Erindrer man sig nu, at en almindelig Hovedperson i de tragiske Operaer var en ulykkelig Elskerinde, som gik i Mandsklæder, da vil man let kunne fatte hvilken Forvirring i Kjøn og hvilket Miskmask af Personligheder, der for Tilskuerne fremstillede sig i et saadant Dramas Udførelse. En Dame med Hjelm og Pandser, som for Tilskuerne skulde være Dame, men af

de Medspillende antages for Helt; et Par Damer, ligeledes med Hjelm og Pandser, som hverken af Tilskuerne eller de Medspillende maatte antages for Damer, men skulde være en virkelig Xerxes, Achilles, Alexander, Cyrus eller anden Verdenshelt, for hvem hele Folkeslag bøiede sig i Støvet; en skjæggeløs, vraltende Fedtmasse, der, ogsaa i Hjelm og Pandser, istemmede en høi Discant og, uden at kunne tages for hverken Mandfolk eller Fruentimmer, var en elskende Yngling; og en Tenorist eller Bassist, som, skjøndt den Eneste, der bar Skjæg paa Hagen og lod høre en mandig Brystbstemme, i Egenskab af forfulgt eller overvunden Fyrste, stod ubevæbnet og blev truet, haanet og fængslet af de heroiske hjelm- og pandserklædte Discanter og Alter! — Og nu Costumet! De persiske, assyriske og mediske Konger med udslaget Haar, Paphjelme, beklistrede med Guldpapir og besatte med farvede Fjer, eller høie Kroner af Flitter og Lahn, pailleterede Silketrøier med Skjød og korte Ærmer, nøgne Arme og Haandmanskjetter, guldgalonerede afstivede Skjørter til midt paa Laarene, ved Knæene opbundne Tyrkebuxer, røde Silkestrømper, gule Saffianspampusser, Stødkaarde og Silkekaabe med malet Hermelinskant; Heltinderne med opvalket Haar, Turban, gyldenstykkes Fiskebeenskjole med smalle kniplingsbesatte Albuærmer og Blomsterfestons om Underdelen, høihælede Saffiansskoe, og lang Kaabe med Maarskindskant; Hoffolkene med fjersmykkede „Kasketter" (lave Paphjelme), sølvgaloneret Camelots Skjødtrøie, Tyrkebuxer, Kaarde og farvede Støvler! Overalt hvor Monarken viste sig var han fulgt af otte Spyddragere, som, naar det var i hans eget Gemak eller han skulde tale hemmeligt med Nogen, strax tradskede ud igjen, men ellers bleve staaende i Række midt

paa Scenen indtil han gik bort, da de i Geled marcherede tæt bagefter ham. — Kun enkelte Damer, især af dem som spillede Mandfolk, vare i Anseelse for deres „Action", ellers indskrænkede denne sig til at de Spillende skrede ind med store, taktmæssige Skridt, nu og da sloge ud med Armene og spadserede gravitetisk frem og tilbage i Forgrunden under de lange Ritorneller; Kastraterne vare bekjendte for at de rokkede ned til de Tællelyskasser, som fandtes hvor vi nu have Lamperækken, og der stode dorske og ubevægelige indtil de skulde falde ind med deres Replik, da de pludseligt udstrakte Armene og satte i med skingrende Stemme, for, saa snart de havde endt, med eet at falde tilbage til fuldkommen Ligegyldighed for alt hvad der foregik omkring dem. — Men en Operas Opførelse var ikke gjort med sig selv: der var i Skuespillet et, ja sædvanlig to, tre Skuespil, som langt fra at have det mindste med det at gjøre, syntes indkastede blot for at parodiere det. Naar Dækket gik op til anden Act og den uforberedte Tilskuer naturligt ventede, at de rørende Helte vilde fortsætte deres høittravende Væsen, saae han til sin Forbauselse en borgerlig Stue, en Gade eller et Vertshuus, og en Friseur, en Macaronihandler, en Badskepige, Lirespillerinde eller Theaterdirecteur begyndte, efter nogle Krumspring, en Arie med Lalalala, Trompetblæsen i Haanden, Hikken, Brægen eller Fugleqvidder: det var et Intermezzo, hvori der strax viste sig en anden ligesaa moersom Person, og det da, med Galskab paa Galskab og overgivne Sange, hvis Triller, Cadencer og kaade Efterabelser vare som anlagte paa at spotte og carikere Heltespillernes opskruede Maneer, gik løs paa at holde Publikum i Skoggerlatter indtil Begge, naar Spasen havde varet længe nok,

pludseligt blev enige om et Giftermaal og sluttede med en lille Duet, for at de Tragiske igjen kunde komme til at tremulere. — Efter Slutningen af Heltespillets anden Act, blev der paa anden Maade sørget for at bringe Indtrykket af den i Forglemmelse. Bønder, hollandske Matroser, en Flok Soldater i Leir, eller Sørøvere med nogle fangne Piger holdt Lystighed, drak, dandsede, spøgede, kom op at slaaes, bleve af en Tililende bevægede til Forlig, og begyndte igjen et Figurantstykke indtil Truppens anden Dandser og Dandserinde, i en Dragt, som ved Stadselighed stak betydeligt af imod deres Liges, traadte frem i en Pas de deux. Denne afløstes af et andet Figurantstykke, hvorefter første Dandser og Dandserinde lode sig see i endnu smukkere Dragter og ligeledes opvartede med en Pas de deux, som fulgtes af Slutningseffecten, bestaaende af en almindelig Glædesdands, der endte med en Gruppe, eller, hvad der var endnu brugeligere, med et pludseligt opkommet Slagsmaal, hvorunder Dækket gik ned, dog, vel at mærke, saaledes at tre, fire af de meest fremstikkende Personer, som ved Vanvare, bleve udenfor, for at Publikum kunde more sig ved deres forstilte Forlegenhed og see hvorledes de, efter nogle improviserte Løier, bleve nødte til at smutte ind paa Theatret fra en af Siderne. Dette var en Ballet. Efter den tragiske Operas lykkelige Udgang blev der ofte, inden Slutningschoret, i den selv opført en Ballet medens Kongen sad paa sin Trone med de forenede Elskende ved sin Side. I saa Fald gaves der kun Balletter imellem Acterne og Intermezzet gjemtes til Stykket var ude.

Om der i dette sammenbrokkede og, med al sin Prætention, yderst lurvede Væsen var Glimt af Natur og Poesie; om der i det aabenbarede sig en blot Attraa efter kunstnerisk

Virkning; om det for den fornuftige Menigmand kunde blive andet end kjedsommeligt Vaas, som Ingen skulde fristes til at høre og see anden Gang; om det i mindste Maade retfærdiggjorde den fanatiske Iver, hvormed de Fornemme, fordi de, aandløse og tankedovne, selv underkastede sig en fremmed falsk Modesmags Herredømme, ved alle Leiligheder søgte at virke til dets Opretholdelse og Velgaaende paa den nationale Comedies Bekostning — dette vil man af det Anførte let kunne slutte.

Under den levende Stræben efter at samle alle anvendelige Kræfter til Forherligelse af dette Kassen og Smagen fordærvelige Sammensurium, fik man ikke Tid til for Comedien at gjøre andet, end benytte hvad der faldt for. Comedien gav ingenlunde længer Skuepladsen dens Charakteer; vel kom 9 af Holbergs Stykker til Opførelse i 8 Forestillinger, men disse gaves uden mindste planmæssige Fordeling: efter et langt Mellemrum kom et Par lige ovenpaa hinanden, som Tilfælde eller Nød vilde, og endskjøndt den jevngode Indtægt, der endnu bestandig fulgte dem, beviste, at de ved en fornuftigere Anvendelse kunde have bevaret Tiltrækningskraften, lod Directionen dem uændsede baade ved Repertoirets Affattelse og Opførelserne, som, især hvad de mindre Roller angik, begyndte at tabe Præcision og Livlighed. Kun Acteurerne lode ved deres Sommerforestillinger see, at der endnu ved Skuepladsen var Agtelse for dens Stifter; de valgte dem af hans Stykker, som de bedst havde Evne til at give, udførte dem med megen Omhu, og Besøget gav dem ingen Grund til at angre Valget. — Af de to ved Acteurerne opførte Nyheder var „Det besynderlige Menneske“ en temmelig maadelig Femactscomedie af Destouches med flere gode Situationer,

men en bizar, aldeles individuel og derhos mat udført Hovedcharakteer; Gellerts „Baandet“ et lille Hyrdestykke, som slog ikke saa ilde an paa en Tid da Modesmagen var for det Smægtende, Rørende og Forædlende. Af dette havde de fire nye Stykker, som Directionen drev det til i denne Saison at faae frem, alle fuldtop. Goldonis trivielle Moralcomedier, hvori han, til en kummerlig Medlidenheds Opvækkelse, fremstillede hverdagslige Sorger og Smaabegivenheder i et plumpt Selskabsliv, der havde sin største Livlighed af Tjenestetyendets Næsviished og raa Spasen, hørte dengang til de nyeste og meest yndede dramatiske Frembringelser. Iblandt de mangfoldige Theaterarbeider af denne i det virkelig Comiske ypperlige Forfatter vare „Kaffehuset“, „Huusfaderen“ og „Cavaleren og Damen“ alle af denne Sort, som man vel hyklede stor Interesse for, men dog ikke gjerne, med mindre de bleve ganske fortræffeligt spillede, lod sig friste til at see mere end een Gang. Det Første gjorde ingen Lykke og opførtes kun to Gange, endskjøndt Claus, den moersomme Person, blev udført af en Debutant: Lars Knudsen, der, ligesom Musted, fra Souffleurhullet kom op paa Brædderne og skulde være Londemanns Efterfølger, men havde saa lidet Held med sig at han snart maatte ned i sit Hul igjen. „Huusfaderen“ eller, som det ogsaa kaldtes, „Huusfaderen og Stedmoderen“, og „Cavaleren og Damen“ behagede derimod, især det Sidste, hvori Jfr. Bøttger, uagtet sit monotone, prækende Foredrag, saaledes tiltalte Grædecomediens fornemme Yndere, at der ved den anden Forestilling blev tilkastet hende et Par Punge med Dukater. Det fjerde Stykke, „Æsop ved Hoffet“ af Boursault, er et Slags dramatisk Læredigt, hvori Handlingen kun er en

Ramme, der sammenholder en Række episodiske Scener, som give Leilighed til at foredrage et Udvalg af de æsopiske Fabler under Forhold, der pege paa deres Anvendelse for Livet. Reersløv havde i sin Oversættelse forvandlet Originalens aandrige, flydende Vers til plat, tung Prosa og berøvet Fablerne særdeles meget af Udtrykkets Ynde og Pointernes Skarphed; det i sig selv kunstlede og kolde Stykke blev derfor endog den „fine" Comedies Forfægtere vel kjedsommeligt og opnaaede kun to Forestillinger, hvori den syvaarige Dandse-Elev Caroline Halle, som allerede i Balletterne havde vakt Publikums Opmærksomhed, begyndte en saa glimrende Løbebane, som kun tre Skuespillerinder have havt paa den danske Scene. Debutantinden Mette Marie Rose, en Datter af Skuespilleren, vilde, efter den overordenlig glimrende Modtagelse, hun strax fandt, sikkert have opnaaet en ligesaa stor Udmærkelse, dersom Theatret ikke, allerede 3½ Aar efter, paa en besynderlig Maade pludselig havde mistet hende. Hun var en vel underviist meget deilig ung Pige, hvis sjeldne Talent allerede, ved en omhyggelig kunstnerisk Veiledning, var kommet til en høi Grad af Udvikling. Et Par Dage forinden sin Debut var hun allerede bleven ansat som „virkelig Actrice" med 2 Rdlr. om Ugen.

Comos og hans Kones ved alle Leiligheder fremtrædende Overmod, den Haardhed, hvormed han behandlede sine Elever, Tilsidesættelsen af Jfr. Knudsen, som mere og mere steg i Publikums Gunst, Ægteparrets velbekjendte Virksomhed til at den italienske Opera var bleven paalæsset den danske Skueplads, og det meget aabenlyst drevne Forhold imellem Fædder og Mad. Como, som derved tilvendte sig og sin Mand betydelige personlige Fordele og stor

Myndighed, havde vakt megen Harme hos Personalet, der igjennem sine mange Bekjendtskaber udbredte den iblandt Publikum. Ved Saisonnens Begyndelse var Forbittrelsen imod Comos og Fædder saa stor, at der kun behøvedes en ringe Anledning for at bringe den til Udbrud. Mad. Como havde den Uforsigtighed selv at give den. Jfr. Knudsen var bleven forlovet med den unge Barch, som, oprørt over den Haan, hvormed Mad. Como bestandigt omgikkes hans Kjæreste, fordi hun begyndte at fordunkle hende som Dandserinde, ikke vilde vise Fædders Favoritinde al den Underdanighed, hun gjorde Fordring paa. Dette opbragte Italienerinden saa yderligt, at hun lod sig forlyde med, at han skulde faae sin Uartighed betalt saaledes som han mindst ventede. Da han en Dag undlod at hilse paa hende med et Haandkys, søgte hun Trætte med Jfr. Knudsen under Theatertjenesten, foer løs paa hende med en Strøm af Skjeldsord og endte med at give hende en Ørefigen. Rasende derover henvendte Barch sig til Balletmesteren med Klage og kaldte den Behandling, som vistes ham og hans Kjæreste, nederdrægtig. Det var just et saadant Udtryk Como lurede paa; han løb strax til Fædder og fortalte om Insulter, der vare tilføiede ham under hans Embedsforretninger, og som han ikke kunde faae Opreisning for uden ved de to Opsætsiges øieblikkelige Afskedigelse. Fædder var strax færdig til at skaffe sin Veninde og hendes foragtelige Ægtemand Seiren: Barch og Jfr. Knudsen bleve ufortøvet underrettede om, at de havde deres Afsked. Men Personalet var ikke seent til at udsprede Efterretning om, hvor skammeligt de to talentfulde Danske vare blevne behandlede af de uforskammede Fremmede, der, beskyttede af den forhadte Fædder, som med Mandens Vidende var

Konens Elsker, allerede havde tilladt sig saa mange Fornærmelser imod Landets Børn og voldet Theatret baade Skam og Skade. Nu tog Publikum sig af Sagen. Det blev besluttet, at ved Comos første Optrædelse skulde der gjøres et saadant Angreb paa ham og Fædder, at de begge maatte blive nødte til at fortrække, saa at de Afskedigede „igjen kunde komme i deres forrige Station.“ Den 6te Novbr. havde Publikum, uagtet Forestillingen var meget almindelig, — „Henrik og Pernille“, med to Balletter: den forslidte „De artige Bønder og Bønderpiger“ og den to Dage tidligere, for maadeligt Huus, første Gang givne „Marketenteren“, — indfundet sig saa talrigt, at der indkom 228 Rdlr., hvilket ingen Opera- eller Comedieforestilling endnu havde bragt det til i denne Saison. Røret i Huset var overordenligt levende, dog herskede megen Stilhed og Opmærksomhed under Stykkets første to Acter; men da imellem anden og tredie Act Dækket gik op for „De artige Bønder og Bønderpiger“, og Como lod sig see med sin Kone, begyndte en frygtelig Trampen, Huien og Hyssen, hvorunder Navnene: Como, Fædder, Barch og Knudsen løde imellem hverandre, de to første ledsagede af de plumpeste Skjeldsord. Fædder havde været belavet paa dette Optrin og ladet Vagten forstærke. Efter at han fra Scenen havde gjort nogle forgjæves Forsøg paa at tilveiebringe Rolighed, lod han Dækket gaae ned og ilede til Forstuen ved Tilskuerpladsen, for i Spidsen af Soldaterne at rykke ind i Parterret, hvorfra han, med heftige Trusler og under ivrige Protestationer, Skjeldsord og Støien fra alle Kanter, lod Vagten trænge, støde og kaste alle Tilskuerne ud. Da han saaledes havde gjort sig til Herre over Valpladsen og besat alle Tilgangene, erklærede han

Logernes Publikum, „at der ikke vilde blive givet mere af Comedien i Aften." At ogsaa de, som ikke havde havt med Spektaklet at gjøre, bleve narrede for deres Penge og maatte gaae hjem Klokken 6½; at Fædder i Begyndelsen af Tumulten havde paa Theatret sagt, at han nok skulde tugte „ein so infames Parterre"; at Como, medens Directeuren var ifærd med at jage Tilskuerne ud, havde bag Dækket rakt Tunge, peget Fingre og spyttet ad Publikum; at Balletmesterindens rasende Hævner endog havde ladet en af sine Slægtninger, en Søn af den meget ansete Byskriver von Aspern, tilligemed en norsk Student Krogh arrestere og føre til Hovedvagten, hvorfra de siden bragtes til Castellet, — alt dette kom snart ud i Byen og oprørte selv dem, som havde misbilliget Angrebet. Dagen efter fandtes et grovt Skandskrift mod Como og Fædder opslaaet paa Børsen, og alle Samtaler dreiede sig om den Afstraffelse, som begge havde fortjent for deres Frækhed og den Publikum tilføiede store Fornærmelse. Ved næste Forestilling, den 7de, da der gaves Opera for et meget lidet Antal Tilskuere, som næsten alle hørte til den fine Verden, gik det temmelig roligt af; den 9de, da det atter var Operadag og Publikum, uagtet „La ritornata di Londra" og et Intermezzo gaves for første Gang, saa at der til Støien under de to Balletter, dog havde været noget Nyt at tage med for den forhøiede Priis, igjen talte sin Hovedstyrke i de Galante, holdt man sig ogsaa nogenlunde stille, især eftersom der stod en stærk Vagt paa rede Haand i Forstuen og sex Officerer vare commanderede til, for tre Mark hver, at være tilstede i Parterret som Inspectionshavende; men den 11te, da det var en Comediedag og man ikke havde nødig at døie et jammerligt udført kjed-

sommeligt Klingklang, for at komme til at hævne sig, skulde Angrebet fornyes med dobbelt Styrke. Huset var stærkt besøgt, — Indtægten 239 Rdlr. — Parterret fuldt af urolige Hoveder og Aftale skeet om naar Uveiret skulde bryde løs og hvad der skulde raabes; men Vagten havde faaet betydelig Forstærkning og i Parterret fordeelte sig tolv Officerer, der, næsten alle Tydskere, temmelig høit lode falde Yttringer om at gjennemfugtle „Grützköpfe“, sloge paa Kaarderne saa snart de hørte Trampen, og raabte: „Wache herein!“ et Par Gange da Forbittrelsen syntes at ville give sig Luft. Saasom Ingen havde Lyst til at dele Skjæbne med de to i Castellet siddende Syndere, om hvis haarde Behandling der gik mange Rygter, fik Hr. og Mad. Como Lov til den Aften at dandse i Ro, men uden at en Haand rørte sig for dem. Da de strenge Forholdsregler i Theatret bleve ved, opgav man at søge Hævn der og holdt sig borte, saa at der flere Aftener i Rad var meget slet Huus, især til den italienske Opera, men desto kraftigere udgød Harmen sig i alskens Smædeudfald, som, paa Riim og i Prosa, opsloges paa Gadehjørnerne eller udbredtes fra Haand til Haand igjennem mangfoldige Afskrifter og gottede Mængden saaledes, at Directionen fandt det raadeligst at faae disse Fjendtligheder standsede ved en Forsoning. Begyndelsen dertil skete med at von Aspern og Krogh den 18de bleve løsladte fra Castellet; men det hjalp ikke. Da de om Formiddagen havde ladet sig see paa Gaderne, hoverede man tvertimod over, at Fædders høie Beskyttere omsider havde seet sig nødte til at opgive ham og bøie sig for den almene Stemmes Magt; og om Aftenen var Huset igjen pakfuldt, fordi man ventede, at det da atter skulde gaae løst og det ret med Klem. Vagt og Officerer vare

imidlertid paa deres Pladser; Roligheden blev overholdt, men det havde til Følge at Skuespilbesøget paany tog af og Angrebene igjennem Pennen til. Uvillien var bleven almindelig og der var ikke andet for, end at man, til Trods for alle Fædders Anstrengelser, igjen maatte ansætte Barch og Jfr. Knudsen. Deres Gjenoptrædelse blev bestemt til den 4de December. De skulde da dandse i Balletten „Søbataillen" tilligemed Hr. og Mad. Como, og Leiligheden benyttes til en fuldstændig Udsoning. Denne Festlighed samlede et endnu større Publikum end nogen af Udtrampningsaftenerne: Indtægten var 248 Rdlr. Alting gik glædeligt: Barch og Jfr. Knudsen dandsede og bleve applauderede, Hr. og Mad. Como dandsede og bleve ligeledes applauderede, tilsidst blev endogsaa Directionen applauderet. Disse Høimodighedsscener ophidsede efterhaanden de rørte Hjerter til en saa levende Begeistring, at alt Nag gik op i lutter Enighed og der endelig skete Noget, som ikke har fundet Gjentagelse i de 94 Aar, der ere forløbne siden den Tid: Hof-Directeuren, Grev C. F. Moltke, gik ned i Parterret og takkede det for den smukke Opførsel, det havde viist imod Directionen(!), samt forsikrede, at denne vilde gjøre Alting for at behage det. — Glæden var almindelig, men den varede ikke længe. Fædder, Hr. og Mad. Como maatte, hvor der kun viste sig Leilighed til det, døie Publikums Haan og Spot; de to Sidste ved Hyssen og Trampen hver Gang de fremtraadte, hvorfor de ideligen meldte sig syge. Men end ikke det friede dem fra Forfølgelse, thi allerede tolvte Dagen efter den opløftende Forsoningsscene udbrød hele Huset i en skoggrende Spotlatter, da Como fra Scenen blev meldt syg, og man meget godt vidste, at det var fordi han ikke vovede at vise sig, siden Parterret,

som den Aften var fuldt til den anden Forestilling af „Cavaleren og Damen", havde paatænkt at hysse ham ud. Publikum var Seirherre; det ansaaes for afgjort, og man fandt det ved Moltkes Ord bekræftet af Directionen, at Fædder vilde komme til at afgaae, i det sildigste ved Saisonnens Slutning, og Ingen tvivlede om, at i saa Fald maatte Como see sig nødt til ogsaa at tage Afsked. Imidlertid forsømte Justitsraaden ikke, selv i sin Ydmygelses Dage, at skaffe sine Yndlinger alle de Fordele, han kunde opdrive til dem: kort efter at han havde lidt den store offenlige Beskæmmelse fik han udvirket, at der blev foræret Como og Sangeren Gagiotti Sølvtøi til en Værdie af 160 Rdlr. „for den Assistence, de havde gjort den italienske Opera", som Hr. og Mad. Como ved Engagement vare forpligtede til at assistere. — For Resten bragte Como i denne Saison 7 nye Balletter paa Scenen: den 30te Septbr. **Hattemageren**; 4de Novbr. **Marketenteren**; 16de Decbr. **Europæ Bortførelse**; 8de Jan. **Det norske Bondebryllup**; 13de Jan. **Søfolkene**; 10de Marts **Indianerne og Afrikanerne**; 16 April **Jagtens Tilbagekomst**.

I sit dygtige Kunstpersonale fik Theatret en Tilvæxt ved at Cramer, der havde malet et Par særdeles smukke Decorationer, antoges til at være stadig Theatermaler med Accord for hvert Arbeide. Derimod slap man af med Kunstmester German, som ikke fik sit Engagement fornyet, da Kassens Ophjælpere af hans Slags tabte deres ivrige Talsmand og Beskytter. Fædder maatte nemlig virkelig, som Publikum forventede, forlade Directeurposten. Det var imidlertid ikke efter egen Beslutning han gjorde det; saa foragtet, forhadt og forhaanet han end var, tænkte han tvertimod kun paa at skaffe sig Sikkerhed til at give sit

vilkaarlige Regimente endnu større Raaderum. I denne Hensigt søgte han at bevæge Directionen til at ansøge om en kongelig Resolution, hvorved alle Mishagsyttringer i Theatret skulde strengt forbydes. Men Moltke, v. d. Lühe og Hersleb, som havde havt Ubehageligheder nok, fordi de havde ladet ham skalte og valte til Mad. Comos Behag og Fordeel, vilde ikke end yderligere ophidse Publikum ved en saadan Forholdsregel, der, hvis den mødte Opsætsighed og foranledigede Uroligheder, let kunde paadrage dem Kongens Unaade. De modsatte sig hans Forlangende og lode ham forstaae, at kun hans Afgang vilde være istand til at afværge endnu stærkere Udbrud af Publikums Forbittrelse. Han fandt sig da i at tage Afsked. 11 Aar sildigere gjorde han igjen, ved sin raa og vilkaarlige Fremfærd, sit Navn til en Vederstyggelighed for det Offenlige: han, den fordums Lakei, var da Censor under Guldbergs Overcensorat, og øvede sit Kald saaledes, at alle Skribenter skjælvede og bævede! — Med Fædder afgik Valeur, som, ved sin Embedsbroders hensynsløse Fremfærd, havde havt saa mange Ærgrelser, at han, uagtet sin store Lyst til at nysle med Theatersager, var bleven led og kjed af at have med Bestyrelsen at gjøre. I hans Sted fik man den i 1754 fra Directionen afgaaede Frederik Horn, nu Justitsraad og virkelig Politiemester, til paa ny at indtræde. For, efter Fædder, at overtage Administrationen og Oeconomien ansattes Justitsraad, Raadmand Abraham Falch.

1762. **Femtende Saison.**

F. 1. Oct. 8. Artaxerxes.
O. 6. - 12. Den Sandsesløse.
F. 8. - 14. Henrik og Pernille; 2. Baandet.

O.	13. Oct.	1.	Landsbypoeten.
F.	15. -	2.	Landsbypoeten.
O.	20. -	6.	Erasmus Montanus; 1. Familien.
O.	27. -	20.	Nanine; 2. Familien.
F.	29. -	11.	Jean de France; 17. Pene Jomfruer.
O.	3. Nov.	5.	Altfor nysgjerrige Beiler.
F.	5. -	3.	Den Vægelsindede.
O.	10. -	2.	Besynderlige Menneske.
F.	12. -	3.	Besynderlige Menneske.
O.	17. -	13.	Ulysses von Ithaca.
F.	19. -	3.	Landsbypoeten.
O.	24. -	1.	Crispin som Fader; 8. Mohren.
F.	26. -	2.	Crispin som Fader; 20. Aftvungne Samtykke.
O.	1. Dec.	7.	Hexerie eller blind Allarm.
F.	3. -	29.	Plutus.
O.	8. -	6.	Unge Menneske paa Prøve.
F.	10. -	25.	Den Stundesløse.
O.	15. -	14.	Kjærlige Forbittrelse.
F.	17. -	4.	Landsbypoeten. (Prindsesserne nærv.)
Ti.	21. -	17.	Forøderen.
O.	22. -	15.	Crispin Lakei; 3. Familien.
O.	29. -	8.	Kjærlige Kone.
1763.			
M.	3. Jan.		Prolog; 20. Dobleren.
F.	7. -	30.	Maskeraden. (Jfr. Davidsen d. s. Leonore); 25. Julestuen.
O.	12. -	15.	Zaire; 1. De fundne Børn.
F.	14. -	16.	Zaire; 2. Fundne Børn.
O.	19. -	11.	Democrit.
F.	21. -	28.	Forlorne Søn.
O.	26. -	4.	Huusfaderen. (Jfr. Glad afgaaet.)
F.	28. -	11.	Fusentasten.
Ti.	1. Feb.	47.	Den Ugudelige.
F.	4. -	48.	Den Ugudelige.
Ti.	8. -	1.	Skotlænderinden. (Jfr. Petrejus død.)
O.	9. -	2.	Skotlænderinden.

O. 16. Feb. 5. Henrik som tjener to Herrer.
F. 18. - 29. Gnieren.
O. 23. - 5. Cavaleren og Damen.
F. 25. - 6. Timon Misantrop.
O. 2. Marts. 3. Oprigtige Elskere.
F. 4. - 9. Kjærlige Kone.
O. 9. - 22. Tartuffe. (Como og Mad. Como afgaaede.)
F. 11. - 9. Kjærligheds Maskerade; 1. Den coquette Enke; 41. Merlin Dragon.
O. 6. Apr. 5. Landsbypoeten.
F. 8. - 11. Gifte Philosoph.
O. 13. - 3. Æsop ved Hoffet.
F. 15. - 20. Melampe; 14. Ny Prøve.
O. 20. - 1. Cenie; 6. Fruentimmerhaderen.
F. 22. - 2. Cenie; 13. Didrik Menschenskræk.
M. 13. Jun. 9. Ellevte Juni.
O. 15. - 18. Honnette Ambition; 21. Hver Mands Ven.
M. 20. - 29. Forlorne Søn.
O. 22. - 14. Kildereisen; 12. Uformodenlige Hjemkomst.

Denne Saison gav Theatret den høieste Indtægt, det endnu havde havt, men holdt desuagtet Directionen i en bestandig Pengeforlegenhed og forøgede Kassens Gjæld med 5000 Rdlr. Allerede af følgende Oversigt vil det være klart, at det var Operaens Forening med det danske Skuespil, som fornemmelig foranledigede, at man, endskjøndt det kongelige Tilskud var blevet forhøiet til Gunst for Italienerne, ikke, selv under de heldigste Omstændigheder, kunde undgaae at styrte Anstalten i en Gjæld, som truede med dens snare Undergang.

Forestillingerne vare:

Den danske Comedies	Operaens
55;	43;

med Indtægt:

10389 Rdlr.,	7296 Rdlr.,

hver, i Gjennemsnit:

188 Rdlr. 5 Mk. 6 Sk.,	169 Rdlr. 4 Mk. 6 Sk.,

den høieste Indtægt:

7. Jan.: 278 Rdlr.,	12. Marts: 293 Rdlr.,

den laveste:

8. Apr.: 81 Rdlr.	21. Feb.: 68 Rdlr.

Til den samlede Indtægt af Saisonnens 98 Forestillinger: 17685 Rdlr. kom de 8000 Rdlr. kongeligt Tilskud og 7000 Rdlr., som man, stedet i den yderste Nød, havde fra 14de Januar indtil 19de August været tvungen til at laane paa Tremaaneders=Vexel, saa at Kassen havde i det Hele havt en Indtægt af 32685 Rdlr. Men Udgiften var løbet op til 36000 Rdlr. 1 Mk. 10 Sk., uden at der af tidligere Skyld blev betalt mere end 1000 Rdlr., som Fædder havde forstrakt med; og medens Theatret kun havde et Tilgode=havende af 381 Rdlr., der vare givne Acteurerne i Forskud, stod det i Gjæld for 21987 Rdlr.

Da Almeenhedens Interesse for det danske Skuespil var steget i den Grad, at dets Forestillinger, som ikke med=førte store Bekostninger, gave en hidtil uopnaaet Gjennem=snitsindtægt, er der neppe Tvivl om, at det vilde have vundet bedre Kaar, hvis det ikke, af sin Kasse og med sit eget Huus, havde maattet understøtte en befordelet Med=beiler, der ei alene fravendte det en stor Deel Besøgere, men tillige hindrede det i at udvikle sin fulde Virksom=hedsevne; thi dets Forestillingers ringe Antal havde blot Grund i at det maatte gjøre Plads for Operaens Prøver og Forestillinger. Men det var ikke blot ved at berøve Skuespillet Søgning og optage Dage, som det kunde have

havt fordeelagtig Brug for, at Operaen skadede National-theatret: dens Udgifter maatte, i Forhold til Indtægten, naturligviis blive meget større end Skuespillets, og de forøgedes endydermere betydeligt ved den personlige Gunst, som vistes de Fremmede. Af de 5000 Rdlr., hvormed Gjælden tiltog i denne Saison, hidrørte de 2000 netop fra denne Kunsten og den danske Skueplads ødelæggende Omstændighed. Jfrne. Galeotti, Sarti og Scogli eiede i Forening en til deres Omvandringer anskaffet Garderobe, som i 111 Numere indeholdt endeel af Silke, Rask, Dvælg, Catun, Sirts og malet Lærred forfærdigede og med Flitter besatte Dragter, samt nogle Hjelme og Harnisker af forgyldt Blik eller Pap. Værdien af Materialet var meget ubetydelig, og da det Meste ikke alene var gjort til Amazoner, Guder og Gudinder, Persere, Romere, Tyrker, Præster og italienske Buffapersoner, men meget costumeurigtigt, affecteret og balletmæssigt, kunde det danske Theater ikke have mindste Brug for al denne lurvede Stads. Efter at Eierne her havde fundet en Ansættelse, som de turde haabe vilde blive stadig, og de derfor fremtidigen kunde gjøre deres Garderobefordringer til Theaterkassen, søgte de at paaprakke denne deres unyttige Kram mod en meget høi Betaling. Fædder var med stor Beredvillighed gaaet ind paa at opfylde deres af hans Veninde ivrigt understøttede Ønske; Fortegnelsen var allerede optaget og for at slutte Handelen ventede han blot paa, at der, ved Udbetalingen af et Qvartal af det kongelige Tilskud, skulde komme Penge i Kassen. Hans ham uventede Aftrædelse berøvede ham Magten til at sætte deres urimelige Forlangende igjennem. Italienerne vare nu saa kloge slet ikke at røre ved Sagen førend Saisonnen skulde begynde og det var blevet bestemt,

at de skulde aabne med „Semiramis", som, efter deres Forsikring, vilde gjøre uhyre Lykke. Da stormede de pludselig løs paa Falch, for at han ufortøvet skulde skaffe dem de dertil fornødne mange Dragter. Han, som var ubekjendt med baade Forretningerne og de Kneb, hvorved Italienerne vidste at vanskeliggjøre Fordringens Opfyldelse, saae ingen Mulighed i at tilveiebringe Klæderne saa hurtigt, og maatte, for ikke at forsinke Opførelsen af en Opera, der skulde blive Kassen saa overordenlig fordeelagtig, selv indlede Forhandlinger om Kjøbet af Garderoben. Da Eierne havde beqvemmet sig til at nedsætte Prisen til 2000 Rdlr., blev den endelig Theatrets, der aldrig fik anden Nytte af den, end at den afgav nogle af Dragterne til „Semiramis". Et andet Forsøg af Italienerne paa at skaffe deres Paahæng Forsørgelse af Theatrets Kasse slog feil. Sarti forestillede indtrængende, at Skræderen Mazioli „ikke kunde forfærdige Hjelme", men det forstod den gamle Galeotti, og derfor vilde det være Skuepladsen gavnligt at antage ham til „Ordinateur for Operaen", eller til at føre Opsigt med dennes Garderobe, eller, hvis ingen af Delene fandtes nødvendigt, til „Theatrets Inspecteur", eller endelig, dersom heller ikke det kunde skee, — til Theaterskræder. Alle fire Forslag strandede paa Indsigelse af Falch.

I det Hele saae denne flinke Mand strengt paa Anstaltens Tarv, og skyede, meget fornuftigt, ikke Udgifter, der havde til Formaal at forøge Indtægterne ved at hindre Underslæb, bringe Orden i Pengevæsnet og fremme det Hensigtsmæssige. Der blev ansat en Over-Controlleur for at standse de betydelige Bedragerier, som, Directionen vitterligt, hidtil havde fundet Sted ved Indgangen; de Lægehonorarer, Vognpenge, Fribilletter og tillistede Smaa-

indtægter, hvilke enkelte Personer havde faaet Hævd paa, bleve dem afkjøbte med et fast Tillæg; Acteurernes Sommerforestillinger inddroges imod at dem i Vacancen tillagdes fuld Gage, og deres Vinterforestillinger imod en Flidsdouceur; Viinkjælderen, som havde været udleiet for 120 Rdlr. aarligt, blev nedlagt til Indrettelse af et Maler- og Snedkerværksted; og nogle Ugelønnede sattes paa fast Gage, for at der skulde paahvile dem større Forpligtelse til at søge Theatrets Fordeel.

Af de to rørende Nyheder i denne Saison gjorde Voltaires „Skotlænderinden", ved enkelte fortræffelige Scener, heldigt contrasterede Charakterer og Jfr. Bøttgers, Ørsteds og Hortulans, af et godt Ensemble understøttede, ypperlige Spil, megen Lykke; Mad. Grafignys „Cenie", en Børneombyttelseshistorie, faldt, trods sine mange bevægelige Effectsituationer og Jfr. Roses henrivende Udførelse af Titelrollen, endog det Larmoyantes Tilhængere altfor kjedsommelig. — „Landsbypoeten" af Destouches behagede formedelst en i det Hele god Udførelse, men var, med sine farceagtige Personer og plumpe Uanstændigheder, ingen Vinding for den ægte Comedies Repertoire, som derimod fik en værdiefuld Forøgelse i Romanus's „Crispin som Fader". Hovedrollerne i dette Stykke, som ved kunstmæssigt Anlæg, flere særdeles comiske Situationer og en meget livlig, lunefuld Dialog er et Særsyn i den tydske Lystspilliteratur, bleve af Londemann, Clementin og Hortulan spillede med en saa uimodstaaelig comisk Kraft, at Publikum, hvor lidet tilbøieligt det end var til at lade sig interessere af det Moersomme, holdtes i stadig Skoggerlatter og flokkede sig talrigt til enhver følgende Forestilling. Af de andre tre Nyheder faldt Farcen „De fundne Børn", som man

havde den Smagløshed at give sammen med „Zaire“, hvorpaa den er en Parodie, reent igjennem; Bagatellerne „Den coquette Enke“ og „Familien“ gjentoges kun fordi man ofte trængte til et taaleligt Eenactsstykke.

Debutantinden Jfr. Davidsen var bleven ansat med 1 Rdlr. om Ugen inden sin Optrædelse, men denne faldt saa maadeligt ud, at hun, hvor meget man end trængte til at forøge Personalet med en Elskerinde, strax fik Afsked. Jfr. Glads Afgang foranlediges ved at hun indtraadte i Dandsepersonalet.

Det danske Skuespil havde ikke endnu jevnligt havt et saa stærkt Besøg. Godt Huus var ikke mere noget Usædvanligt, og endskjøndt Kassen, formedelst en Ødselhed, som Skuespillet maatte bære Skaden af, men paa ingen Maade havde Deel i, var i en slettere Tilstand end nogensinde, laae det klart for Dagen, at dette havde vundet et stort Opsving og fortrinligt stod i Publikums Yndest. Acteurerne vare begjærlige efter offenlig at lade mærke, at denne Lykke var dem bevidst og at de følte, det kunde ikke tilregnes dem, om Tilstanden desuagtet var mislig. For i Forbindelse dermed at indynde sig endmere hos Theaterbesøgerne, ved at yttre Taknemmelighed, faldt nogle af de Anseteste paa, i en Prolog at bringe Publikum en Nytaarshilsen. Baade v. d. Lühe og Moltke, der, som Hofmænd, nødigt vilde tillade Noget, hvorved den italienske Operas Mangel paa Folkegunst kunde sættes i endnu stærkere Lys, vare i Begyndelsen meget derimod, men da Greven, i hvem den danske Comedie havde en Ven, der gjerne bidrog til dens Tarv, omsider erklærede sig for Acteurernes Ønske, blev dette opfyldt, og den første Forestilling i det nye Aar aabnedes med følgende, til „Thaliæ Afskedstale“ i „Den

danske Comedies Ligbegængelse" henpegende Prolog, som var forfattet af Neerslew og, fremsagt af Rose, blev modtaget med stormende Bifald:

„Endnu Thalia her med oprakt Hals fremtræder,
Ey udi Sørge-Dragt, men Pragt og Hæders Klæder,
  Hver Dag er Fødsels-Fest, hun frygter ingen Nød,
  Thi Velstand regner ned i hendes Barm og Skjød.
Der var en Tid hun sang udaf en anden Tone,
Da Skjæbnens Bitterhed sig ikke lod forsone,
  Da om Tilskuere hun betlende omløb
  Og heel vansmægtet i en Sørge-Hule krøb.
Men som en Phønix sig op af sin Aske reyser,
Saa see vi, hvor hun nu med Hovedet høyt kneyser,
  Hun paa Besøgelse nu aldrig Mangel har,
  Om Bygningen og Plads end dobbelt større var.
Sin store Konge bør hun underdanigst prise,
For al den Naade han har hende villet vise:
  Det kjære Publicum gaaer i sin Konges Spoer,
  Hvad Under hun da er i en bestandig Flor?
See hvad Indretninger til hendes Fordeel gjøres;
See i den bedste Skik og Orden alt udføres!
  Til hendes Varighed alt saadant ene skeer,
  Og denne Lykke hun med Skjønsomhed indseer.
Enhver Tilskuer er den ivrigste Formynder;
Hvad trænger hun da til, naar hver Mand hende ynder?
  Hun trænger ikke, naar her megen Trængsel er,
  En saadan Trang hvergang hun ønsker og begjær.
Sligt bør jo hendes Børn fornemmelig oplive,
O, hvad Opmuntring kand vel mere kraftig blive
  End denne: Huset fuldt! ey flere rummes kand,
  Gardinet hurtig op! Nu fange vi strax an!

Hav Tak, Velyndere! for de fremfarne Dage,
Gid vore Skue=Spil fremdeles maae behage!
Thalia ønsker sig da ikke bedre Kaar;
Men slutter kortelig: Et glædeligt Nyt=Aar!"

Den store Virkning, som de italienske Operister havde ventet sig af „Semiramide", slog paa ingen Maade ind; rigtignok gaves den 11 Gange itræk; men den fjerde Forestilling indbragte kun 69 Rdlr. og Optagelsen hos Publikum retfærdiggjorde aldeles ikke de anvendte store Bekostninger. Noget heldigere vare de med „Didone abbandonata", som ogsaa gik 11 Gange itræk; deri gav en frygtelig Ildregn Erstatning for det Mangelfulde hos Personalet, som var for indskrænket og maadeligt til at lægge nogen sær Tillokkelse i den kunstneriske Udførelse. Størst Lykke gjorde Sartis „Narcisse", der, da den kom frem i Saisonnens Slutning, kun gik 4 Gange; og en „Licenza" (et Afskedsstykke), som vakte ualmindelig Opsigt ved sine Complimenter til Kongehuset, Allegorier, Muser og glimrende „Præsentationer af Musiqve, Dands og Seeværdighed", hvortil der ikke endnu havde været viist Mage; thi det var ikke nok med at Sarti havde sammenbragt et Chor af 24 Børn, men der anvendtes en saadan Pragt og Mangfoldighed i Udstyret, at der alene for Decorationsvæsnet blev, til udelukkende Brug i dette Leilighedsspil, anskaffet fra nyt: Parnassus paa tre Coulisser med Bagtæppe, ypperligt udført af Cramer; bevægelige Skyer over hele Theatret; en Himmelvogn med to Heste for; en stor Sky for Freden; en flyvende Hest, og Kongens Navnchiffre i en Glorie; ikke at tale om, at Maskineriet havde i denne Anledning faaet en saadan Udvidelse og Forbedring, at dets Præstationer vare Underværker imod alt, hvad det

tidligere havde udført. Ved Saisonnens Slutning afgik Kastraten Scogli.

Como havde strax maattet føle, at han havde mistet sin Beskytter. Den af Fædder til hans Fordeel udvirkede Foranstaltning, hvorefter Balletmesteren antog og lønnede de Figurerende, der ikke fik mere end det kunde lykkes dem at tiltrodse eller tiltigge sig hos ham, blev øieblikkeligen hævet; de skulde herefter afslutte Contracter med Directionen, og deres nuhavende Gager opgaves at være:

Barch . .	130	Rdlr.	M. M. Knudsen .	80	Rdlr.
Hjeronimi	160	—	Antonette German	70	—
Køhler .	70	—	Cronica Brasilia .	60	—
Lewer . .	40	—	Jfr. Glad	40	—
F. Linck .	70	—	Jfr. Leipziger . . .	20	—
P. Linck .	70	—	B. K. Knudsen . .	20	—

Personalets uvenlige Tone og Publikums vedholdende Uvillie, som han og hans Kone ved hver Optrædelse fik stærke Beviser paa, gjorde Como saa kjed af at componere, at han i hele Saisonnen, foruden nogle Divertissements til den italienske Opera, kun gav fire nye Balletter: 1ste October Skræderen; 20de October Hyrderne; 3die Januar De latterlige Cavalerer, og 8de April Balletten efter Trommeslag, hvilken især kom frem til Debut for hans tre Elever, Jfrne. Bodil Kirstine Knudsen, Leipziger og German, der dandsede en Pas de trois, den Sidste „i en ung Mandspersons Charakteer“. Hvor megen Lykke de end gjorde ved den virkelig fortræffelige Skole, de skyldte ham, maatte han endog samme Aften taale stærke Mishagsyttringer, som opbragte ham saa stærkt, at han omsider besluttede sig til det tunge Skridt at opgive sit fordeelagtige Engagement. Den 3die Marts forlangte han ikke blot Afsked for sig og

Kone, men udbad sig endydermere, at de, hvorvel de vare forpligtede til at dandse indtil Saisonnens Udgang, maatte fritages for mere at betræde Theatret. Hans Begjæring bevilgedes ham med Tilkjendegivelse af Directionens Tilfredshed med hans i syv Aar udviste Flid og Dygtighed. — Den forannævnte Rasmus Soelberg indkom strax med Ansøgning om at blive ansat som Balletmester. Hvad hans Tilbud angik, da lode de intet tilbage at ønske: de vare glimrende. Han vilde „paatage sig at gjøre i eet Aar tyve nye Balletter og, om forlangtes, strax gjøre en Ballet og Dandsene i samme, naar han fik Ordre itide, og alle Balletterne næsten uden at føre Cassen i nogen synderlig Bekostning, siden han kjendte saavel Machinerne som Garderoben; tillige turde han, ifald det var nødigt, paatage sig at spille comique Roller i Comedien, som han havde spillet i de italienske Operetter, som han, ifald der fattedes en Personage, igjen kunde paatage sig.“ Directionen følte ingen Opfordring til at erhverve sig al denne Dygtighed, men svarede kort: „Kan ikke accorderes“, og indledede Forhandlinger med den allerede fordeelagtigt bekjendte, dengang i Petersborg ansatte **Sacco**, der engageredes for et Aar med 1400 Rdlr. til at være Balletmester for baade det danske Skuespil og den italienske Opera. — Hvor lidet Balletterne end hidtil havde skaffet Tilløb, bleve de dog ansete for aldeles uundværlige, og deres indre Ubetydelighed gjorde, at man bestandig maatte have nye. For end ikke i de fire Sommerforestillinger at staae tilbage dermed, indgik man, uagtet den butte Afviisning, der var givet Soelberg, i Slutningen af Mai Accord med ham om „Forfærdigelsen af tvende Balletter“, hvilken han besørgede saa flink, at han den 13de Juni leverede Iphigeniæ

Opoffring, og den 20de De tvende Elskendes lykkelige Møde; Begge fuldgyldige Vidnesbyrd om, at Directionen havde gjort meget fornuftigt i, ikke at bestille flere hos ham.

Sextende Saison.

1763.			
F.	30. Sep.	8.	Uformodenlige Forhindring.
O.	5. Oct.	22.	Menechmi.
F.	7. -	16.	Turcaret.
O.	12. -	17.	Fortrolige Moder.
F.	14. -	32.	Gavmilde Testament.
O.	19. -	13.	Den Sandsesløse.
F.	21. -	11.	Doctoren imod sin Villie.
O.	26. -	3.	Skotlænderinden.
F.	28. -	14.	Scapins Skalkestykker.
O.	2. Nov.	7.	Loddet i Lotteriet.
F.	4. -	18.	Barselstuen.
O.	9. -	7.	Den Stolte.
F.	11. -	15.	Kjærlige Forbittrelse.
O.	16. -	1.	Æsop i Byen.
To.	17. -		Concert af Brødrene Colla paa to nye Instrumenter: Calasciontino og Callascione.
F.	18. -	2.	Æsop i Byen.
O.	23. -	4.	Besynderlige Menneske.
F.	25. -	10.	Lykkelige Skibbrud.
O.	30. -	3.	Crispin som Fader.
F.	2. Dec.	27.	Amphitrion.
O.	7. -	10.	Lykkelige Prøve; 15. Ny Prøve; 1. Den dobbelte Prøve.
F.	9. -	11.	Lykkelige Prøve; 16. Ny Prøve; 2. Dobbelte Prøve.
O.	14. -	9.	Artaxerxes.
F.	16. -	21.	Melampe.
O.	21. -	12.	Democrit.
F.	23. -	8.	Hexerie eller blind Allarm.

O.	28.	Dec.	15. Henrik og Pernille; 42. Merlin Dragon.
F.	30.	-	31. Maskeraden; 26. Julestuen.
1764.			
O.	4.	Jan.	6. Altfor nysgjerrige Beiler.
M.	9.	-	Pant.: Julestuen; La moglie bizarre; f. Dandserne.
O.	11.	-	22. Myndlingen; 8. Kløgtige Crispin.
F.	13.	-	10. Forliebte Autor og Tjener; 16. Gjenstridige Sindelav.
O.	18.	-	21. Aftvungne Samtykke; 21. Forsøgte Troskab.
F.	20.	-	7. Fruentimmerhaderen; 5. Nøisomme Hyrde.
O.	25.	-	16. Crispin Lakei og Doctor.
F.	27.	-	26. Den Stundesløse.
O.	1.	Feb.	1. Polieuctes Martyr.
F.	3.	-	2. Polieuctes Martyr.
O.	8.	-	7. Unge Menneske paa Prøve.
F.	10.	-	30. Forlorne Søn.
O.	15.	-	30. Gnieren.
F.	17.	-	7. Erasmus Montanus.
O.	22.	-	1. Den indbildte Modbydelighed. (Prindsesserne nærv.)
F.	24.	-	2. Indbildte Modbydelighed.
O.	29.	-	3. Cenie.
F.	2.	Marts	21. Nanine.
O.	7.	-	12. Forklædte Doctor.
F.	9.	-	21. Dobleren.
O.	14.	-	12. Gifte Philosoph. (Prindsesserne nærv.)
F.	16.	-	10. Kjærlige Kone.
O.	21.	-	5. Huusfaderen.
F.	23.	-	49. Den Ugudelige.
O.	28.	-	50. Den Ugudelige.
F.	30.	-	13. Listige Enke.
O.	25.	Apr.	17. Zaire; 3. Fundne Børn.
F.	27.	-	4. Den Vægelsindede.
O.	2.	Mai.	6. Landsbypoeten.
F.	4.	-	17. Gjenstridige Sindelav; 10. Kjærligheds Maskerade; 39. Florentineren.

Med Hensyn til Theaterbesøget havde denne Saison været glimrende over al Forventning. Der gaves af

Den danske Comedie	Operaen
57;	44 Forestillinger;
med Indtægt:	
11720 Rdlr.;	7982 Rdlr.;
hver i Gjennemsnit:	
205 Rdlr. 3 Mk. 11 Sk.;	181 Rdlr. 2 Mk. 9 Sk.;
den høieste Indtægt:	
4. Jan.: 281 Rdlr. 1 Mk.;	2. Jan.: 333 Rdlr. 2 Mk.;
den laveste:	
27. Apr.: 69 Rdlr.	9. Feb.: 59 Rdlr. 5 Mk.

Strax efter Theatrets Aabning i 1748 viste det sig, at man, af Ukyndighed i rigtigt at beregne Rummeligheden, havde ansat Parterre- og Galleriebilletternes Antal meget lavere end fornødent. Da Tilløbet imidlertid ikke var saa stort, at der behøvedes flere Billetter, lod man det blive som det var indtil Fædder, i Forventning om tiltagende Søgning, Aaret førend sin Afgang fik forøget Parterrebilletternes Antal til 400 og Galleriebilletternes til 220, hvorved Huset kunde til Skuespil indbringe 295 Rdlr. 4 Mk., og til Opera 409 Rdlr. 2 Mk. I hans Tid slog Forventningen ikke ind saaledes at Billetforøgelsen bar Frugt; men i denne Saison kom den flere Gange Theatret til Nytte, hvorvel man aldrig drev det til at faae udsolgt. Søgningen havde tiltaget saa betydeligt at Gjennemsnitsindtægten var for Skuespillet omtrent 17, før Operaen 12 Rdlr. større end i forrige Saison, der hidtil havde været den heldigste. Og dog var Kassens Gjæld tiltaget med 5062 Rdlr., og havde nu naaet 27050 Rdlr. Da Ind-

tægten af samtlige 101 Forestillinger kun udgjorde 19702 Rdlr. og Udgifterne vare løbne op til 32078 Rdlr., havde man nemlig seet sig nødt til, foruden det kongelige Tilskud, hvoraf der for denne Saison hævedes 6750 Rdlr., at forbruge 7062 Rdlr., som vare tilveiebragte ved Laan, og deraf vare kun 2000 Rdlr. anvendte til ældre Gjælds Betaling. Endda stod Falch ved Slutningen af Saisonnen i Forskud med 659 Rdlr., saa at Theatret egenlig under den havde forøget sin Gjæld med 5721 Rdlr. Medens Lykken tilsyneladende havde været Skuepladsen over al Maade gunstig, vare dens Udsigter saaledes kun blevne endnu sørgeligere.

Sin Lykke skyldte Skuepladsen fornemmelig den nu almindelige Lyst hos Høie og Lave til at nyde offenlig Moerskab, hvilken næsten kun var at finde i Comediehuset. Tiden havde jevnet den paatagne Andægtighed Overgangen til et friere Liv; mange Familier vare igjennem de saakaldte moralske Stykker blevne forsonede med Theatret, og toge nu, da det første Skridt var gjort med Anstand, uden videre Forargelse det Lystige med. I forskjellige Antegnelser angaaende Begjæringer om Loger findes Navne paa Familiefædre, der for ti Aar siden vilde have gyset, hvis de i deres Huus havde hørt Nogen tale om at gaae paa Comedie; vel holdt Præsterne sig endnu derfra, men Kasserer Thede havde dog „sær Begjæring om den Loge Nr. 7 udi første Etage fra Hans Høyædelhed Hr. Prof. Wöldike“, der var Broder til Theologen Wöldike, som for femten Aar siden havde, i Studenten Birchs Sag, fældet en saa haard Dom over Comediespil.

Men ogsaa Sacco havde bidraget meget til at forøge Søgningen; under ham fik Balletten strax en Anseelse, som

stod i stærk Modsætning til den Ligegyldighed, hvormed den hidtil havde været betragtet. Sacco var ingen udmærket Dandser, men en meget dannet ung Mand, der, i samme Skole som Galeotti og ved Siden af ham, havde i Italien udviklet et Compositionstalent, hvorved han stod langt over de mange Dandsere, som dengang, uden Fagkundskab eller mindste Begreb om et dramatisk Værks Natur og Indretning, gave sig af med at være Balletmestere, idet de, af hvad der faldt dem ind eller hvad de havde seet i Andres Balletter, sammenmængede endeel Scener og Dandse, som vare uden al indre Forbindelse. Han var den Første, der hos os lagde i Balletten en dramatisk Handling, som, hvor lille den end var, ikke alene gav Motiv til de enkelte Scener, Dandsene og Grupperne, for hvis lette, naturlige Fremførelse og maleriske Ordning han især gjorde sig beundret, men ogsaa altid indeholdt mange nye Træk og interessante Momenter. En Eiendommelighed ved hans Compositioner var, at han næsten altid, for at bringe Varme og Lidenskabelighed ind i dem, benyttede Skinsygen som det vigtigste Drivhjul; men han forstod ypperligt at give den Forskjellighed i baade dens pudseerlige og alvorlige Udtryk. Med et grundigt Studium af sin Kunst og megen Indsigt i Theatrets hele Technik forenede han mange personlige Fortrin, som kom ham til stor Nytte, saavel naar han, uden at kunne gjøre sig forstaaelig ved andet end Pantomimer, enkelte radbrækkede Ord eller uartikulerede Lyd og haandgribelige Gestus, med megen Iver og Livlighed, under afvexlende Støien, Latter og Klappen, sprang omkring iblandt Personalet ved Indstuderingen, som ogsaa ved Opførelserne, hvor han med Tækkelighed og Gratie erstattede hvad der manglede ham i Virtuositet. I de

Fornemmes Selskaber, som hans fine Tone gav ham Adgang til, var han meget beundret for sin skjønne Sangstemme og det henrivende Foredrag, hvormed han navnlig udførte italienske Canzonetter; det synes som han ogsaa offenlig, i sine Balletroller, anvendte dette Talent. Med Directionen laae han ofte i Uenighed. Vel erkjendte den hans Dygtighed, men fandt sig meget utilfreds med, at han altid betydeligt overskred den Sum, han inden en Ballets Paabegyndelse havde anslaaet dens Udstyr til, og var meget kort for Hovedet naar der blev gjort mindste Indsigelse imod hans bestandigt stigende Fordringer eller det uindskrænkede Herredømme, som han forlangte over Balletrepertoiret og sit Personale. Som første Dandserinde havde han medbragt en Dlle. Minarelli, der var engageret med 1000 Rdlr. aarligt. Hun gjorde ei alene megen Lykke ved sin gratiøse Dands, men behagede tillige særdeles ved, med en smuk lille Stemme, at udføre Smaasange i sine Balletroller. Sacco gav i denne Saison ikke mindre end femten Balletter: 30te September **De ved en Skovhex hjulpne Elskende**; 14de October **Det nederlandske Skilderie**; 15de October **Proserpinæ Bortførelse**; 9de November **Waux-hall**; 12te November **Det chinesiske Bryllup**; 21de November **Ægypterne** og **Penge gjør ikke altid fornøiet**; 30te November **Hververne**; 3die December **Den jaloux Kosak**; 2den Januar **De Vildes lykkelige Skjæbne eller Danmarks Vaabenstøtter**; 28de Januar **Den tro Tyrk** og **De forløbne Janiskarer**; 24de Februar **Don Juan**; 17de Marts **Procris og Cephale** og **De reisende Bønder**. Disse Arbeider vare af meget forskjelligt Omfang og Værd, men bleve alle optagne med Bifald.

At selve Skuespillet var steget meget betydeligt i Publikums Gunst skyldtes for en stor Deel Udførelsen, der aldrig havde staaet høiere. Personalet i Almindelighed havde nu naaet en kunstnerisk Udvikling, Frihed og Routine, der gjorde, at enhver Enkelt ikke alene havde fuldt Herredømme over sine Evner til Fremstillingen af sin Rolle, men kunde baade give og finde Medvirken til et godt Sammenspil, der fik Liv og Bestemthed ved den omhyggelige Udenadslæren, som fra de under Holbergs Dine opstaaede Forestillinger var bleven en ufravigelig Fordring. For Skuespillets forskjellige Arter fandtes der i næsten alle Fag en Besætning, som deels var virkelig udmærket, deels blev af Mængden anseet for at være det. Ved dette Tidspunkt vil det derfor være rettest at skildre det uustaaende Theaters ældste, under Holbergs og Pilloys Hygge opblomstrede, Stammes Eiendommelighed, saaledes som den fremstiller sig for os igjennem trykte og skrevne Vidnesbyrd, Sagn og, fremfor alt, mundlige Meddelelser af den ligesaa dannede og skarptseende Kjender som store Kunstner Schwarz, der var udgaaet fra den, havde samvirket med dens sidste Berømtheder og stedse bevarede dens Aand.

Clementin havde et Ansigt, hvori den høieste comiske Hidsighed, den latterligste Frygt og Befippelse, en næsten eventyrlig Stupiditet og Tankeløshed, kort sagt, alle Lidenskaber og Affecter, som høre til den comiske gamle Mands Roller, malede sig med lige Klarhed, stedse nøie overeensstemmende med den fremstillede Persons Charakteer, Alder og Stand. Hans livfulde, talende Dine satte ham i Stand til med et eneste Blik at udtrykke de Følelser og Tanker, som ligge imellem Digterens Perioder og danne de Overgange, hvis rigtige Opfatning og træffende Udførelse ere

Skuespillerens Triumf. Derfor afslørede han ofte, uden at gjøre mindste Bevægelse, blot med et Øiekast, Personens hemmeligste Tanker, og lod Tilskuerne see ind i Charakterens Inderste, uden at standse Dialogens Gang, naar derimod en anden Skuespiller vilde have behøvet lange Pauser dertil, eller maaskee endog slet ikke have fundet nogen Anledning til stumt Spil. Sit Organ havde han saaledes i sin Magt, at han ofte, ved tilsyneladende at henkaste sine Replikker med Ligegyldighed, netop gav dem en comisk Styrke, som fremkaldte Tilskuernes hjerteligste Latter. Dertil kom en saare lykkelig Figur, som ikke, for at være comisk, behøvede Understøttelse af overdreven Paaklædning, paatagne Egenheder og burleske Omskabninger, men stedse var naturlig. Disse Egenskaber vare ham medfødte; deres ypperlige Anvendelse skyldte han sit Genie, sin Smag og det omhyggelige Studium, som aabenbarede sig i enhver Rolles Opfatning og dens Udførelsesmaade. Ved en mageløs Indtrængen i Charakteren banede han sig Vei til at opfinde mangfoldige Smaatræk, som gave Udførelsen Sandhed, Liv og Fuldendelse. Disse Træk bleve ikke, som hos mange Skuespillere, der vel vise Sindrighed i at opfinde dem, men, saa at sige, kaste dem lige i Øinene paa Tilskuerne, isolerede eller stode som enkelte fremstikkende Momenter, men vare, ved hans over den hele Fremstilling udbredte rige Lune, saaledes indsmeltede i det Hele, at de glede forbi som noget aldeles Usøgt og Naturligt, hvilket man skulde troe maatte være faldet enhver Skuespiller ind. Clementin besad i høieste Grad den hos Lystspildigteren og Fremstilleren af comiske Roller uskatteerlige Evne, efter Iagttagelsen af nogle Eiendommeligheder hos en pudseerlig Personlighed at have opfattet hele Fylden af dens Væsen

og Væren, saa at han ved at see og høre den i een Situation hurtigt havde begrebet hvorledes den vilde tee sig i alle andre. Derom anførte Schwarz følgende af Hortulan og Musted ofte fortalte Anekdote. Da Clementin første Gang prøvede den Stundesløse blev Holberg meget vrippen og gik tilsidst op paa Theatret, hvor han kaldte ham tilside og sagde: „Nei, Mons. Clementin, nei, det gaaer ikke an! Han tænker for meget paa at Han er stundesløs. Hør engang, Han skulde dog engang gaae op i Kammeret og see til at faae Renteskriver ** i Tale.“ Clementin fulgte dette Raad, og da han paa næste Prøve, uden at copiere Mandens Personlighed, — hvad der ikke var Clementins Skik, og hvilken vel ogsaa neppe Holberg havde havt for Øie, da han 25 Aar tidligere skrev Stykket, — begyndte under sin første Scene, i Forvirring over alle sine indbildte Forretninger, tankeløs og ivrig, at kaste Sloprokken fra den ene Side til den anden, og dermed at aabne Rækken af de mangfoldige Smaatræk af Distraction og Travlhed, som Synet af Renteskriveren pludseligt havde ført ham til at opdage, og ved hvilke han udbredte Liv og Moersomhed over hele Rollen, sagde Holberg rolig: „Det er godt, Mons. Clementin! nu er Han god;“ hvilket Vidnesbyrd Schwarz, som ofte havde seet ham i denne Rolle, tiltraadte med de Ord: „Han var mageløs! Clementins Vielgeschrey var noget af det Allerypperligste, jeg i Hamborg, Paris og London har seet af Spil i comiske gamle Mænd.“ Clementins Correcthed var bleven til Ordsprog iblandt hans Kunstfæller; han prøvede med den høieste Grad af Nøiagtighed, for at kunne give sit Lune frit Spil under Forestillingen, ved hvilken han var saa fuldkommen inde i Charakteren at intet Tilfældigt overraskede ham. Uagtet

han omhyggeligen havde overveiet, hvad han vilde gjøre under sine og de Medspillendes Replikker og beregnet sit stumme Spil, kunde intet øieblikkeligt Indfald af den overgivne Londemann eller nogen tilfældig Udeladelse rive ham ud af Charakteren eller ved Overraskelse aflokke ham en Bevægelse, der ikke passede til Rollen, naar der blot ikke opstod Standsninger eller indtraadte en Forandring i den aftalte Stilling paa Scenen. Hvorledes han og de andre Personer skulde staae i ethvert af Forestillingens Momenter, havde han under Rollens Indstudering gjort sig saa fortrolig med og saaledes beregnet sit Spil paa, at en Afvigelse fra en af de Medspillendes Side bragte ham aldeles i Forvirring. Clementins høieste Maal var Natursandhed, men den blev i hans Fremstilling forædlet ved Smag og besjelet af Lune. Endnu i sit 70de Aar glødede Schwarz af ungdommelig Begeistring, naar han erindrede sig ham, og han, der var saa rig paa Opfindelse, saa skarpsindig i Valg, saa uovertræffelig i Udførelse, har ofte udraabt: „Hvad jeg har været i mine gamle Mænd, det takker jeg Clementin for; han var mit Mønster; han var en stor Mand!“

Londemann var begavet med et maaskee endnu større Genie end Clementin, men stod tilbage for ham i dets kunstneriske Anvendelse; han savnede hans Smag, Dømmekraft og overordenlige Flid. Med et opvakt Ansigt, der, uden al Grimace, blot ved den Vid, Løierlighed og overordenlige Levenhed, som af Naturen var udbredt over det, strax indtog alle Tilskuerne og fremkaldte den hjerteligste Latter, forbandt han et overvættes rigt Lune, som spillede ud af hans hele Fremstilling. Han søgte ikke at trænge ind i Rollen ved dybt Studium, hvilket han

overalt — sikker paa sit Lunes uimodstaaelige Kraft og sin store Naturgave til at gribe Rollen netop saaledes, som den i hans Hænder maatte gjøre størst Virkning, — bestandig udloe som Noget, han ikke kunde faae sit Hoved dannet til, endskjøndt han ikke negtede, at det kunde have sit store Gode, ja endog havde megen Agtelse for Clementins ved Studium erhvervede dybere Indsigt, hvilken han ofte underordnede sig, selv om han derved maatte opoffre et eller andet Effectsted. Den ualmindelige Evne, han havde til at overføre enhver under hans Fag hørende Rolle i sin Natur og Personlighed saaledes, at det syntes, som om Forfatteren aldrig kunde have tænkt sig den anderledes, gjorde ham et egenlig Studium undværligt. Hans Naivetet og, baade Sygdom og Modgang trodsende og tilintetgjørende, inderlige, godmodige Lystighed rev Alt med sig, men forledede ham ogsaa ofte til de meest barokke Indfald, som imidlertid brast ud af ham med en saa naturlig Pudsighed, at den ulægeligste Hypochondrist ikke kunde bare sig for Latter. Snart kom han med en Allusion til Viinkjælderen underneden, Bysnak og Dagsbegivenheder, snart med en høist snurrig og overraskende Fremsigelse af enkelte Replikker, snart med Galskaber, der tilintetgjorde den hele theatralske Illusion, som naar han i „Den Ugudelige", som Sganarel, smuttede ud af Scenen, for, naar hans Herre kalder, at svare ham fra Galleriet. Men altid gjorde han disse, vistnok i høieste Grad forkastelige, Abekatterier med en Natur og Utvungenhed, som afvendte Yttringen af den forstandige Tilskuers Uvillie. Det var ikke blot holbergske Roller, der i ham havde en genial og lunerig Fremstiller, ogsaa de dengang almindeligt forekommende franske Tjenere og Crispiner, udførte han med

megen gratiøs Smidighed saavel i Diction som i Bevægelser, og ved den usædvanlige Færdighed, han havde i, uden stærk Maskering eller mange Paaklædningskunster, pludseligt at forvandle sit hele Udvortes, var han fornemmelig Mester i Forklædningsroller. Endog enkelte store Charakteerroller i den finere Comedie kom, da han tilbørligt havde skolet sine Evner og noget lært at beherske sit Lune, til at høre til hans Repertoires Glandspartier: saaledes Tartuffe, hvorover han udbredte en saadan Glathed og Salvelse, at man i de Dage, da man dog især vidste at dømme om Hykleriets rigtige Fremstilling, deri fandt et Billede grebet ud af Naturen og udført med megen Smag og Kunstfærdighed, uden endog den mindste Overdrivelse.

Disse to store Mænd vare Comediens Bærere; det var ved dem at den havde den Udmærkelse, som selv de Fornemme, der lode haant om Sproget og endnu holdt fast ved, at „den danske Nation er aldeles ubeqvem til theatralske Excercitier", ikke kunde andet end indrømme „adskillige af dens lystige Præsentationer, der i visse Maader kunde maale sig med den bedste Action, som de Franske havde anstillet." Men disse to ypperlige Kunstnere understøttedes ogsaa fortræffeligt af mindre rigt Begavede, som ved deres Exempel og Paavirkning havde, igjennem flittig Øvelse, uddannet sig til gode Charakteerfremstillere. Als var den talentfuldeste iblandt disse, men da Regieforretningerne gave ham fuldt op at bestille, havde han ikke blot forsømt sin høiere Udvikling, men trukket sig saa meget tilbage fra Scenen, at han nu blot spillede enkelte af sine ældre comiske Roller, der ikke vare at besætte med andre, og næsten aldrig overtog nye. Desuagtet vedblev han at staae i stor Anseelse hos sine Kunstfæller og bidrog, ved

at raade og veilede dem paa Prøverne, overmaade meget til deres Evners kunstmæssige Anvendelse og et godt Sammenspil. — Hortulan, som med megen Møie havde overvundet sin jydske Dialect, var den, der, næst Clementin, udmærkede sig meest ved en hurtig og mangesidig Udvikling af ypperlige Naturgaver. Han var bekjendt for en sjelden Evne til at finde noget Eiendommeligt ved en Rolle, og det Herredømme, han ved udholdende Flid havde vundet over sin af Naturen ualmindeligt smukke Talestemme, sin Holdning og sine Bevægelser, gjorde ham det let at fremstille de af ham opfattede Billeder med megen Naturlighed i raske Omrids; men de mange charakteristiske Træk, der gave Clementins Fremstillinger dyb psychologisk Sandhed, savnedes i hans Spil, og imod det rige Lune, hvorved hans Kunstbroder bragte Poesie i sine morsomme Personer, var hans Comik kun en naiv Løierlighed. Den Passelighed, han vidste at give sit Udvortes til næsten enhver Art Rolle, førte ham ind i alle Comediens Fag, med Undtagelse af Elskere; fornemmelig var han dog yndet i gamle Mænd, hvilke han, især naar han spillede sammen med sin fortrolige Ven Clementin og derfor var fast i Anlæg og Udførelse, gav ligesaa naturligt som pudseerligt; for uopnaaelig blev han af alle sine Kunstfæller anseet i Bønder, som han fremstillede i de meest forskjellige Skikkelser, der alle udmærkede sig ved en saa stor Natursandhed og et saa rigt Lune, at selv gamle Folk, der paa Theatret i Grønnegade havde beundret Gram, ubetinget tilkjendte ham Prisen for alle Bondefremstillere. — Ørsted, den fjerde og sidste egenlig burleske Skuespiller, havde faaet et betydeligt Repertoire og spillede meget forskjellige Roller: gamle Mænd, Landjunkere, Verter, Bønder og franske

Tjenere. Da han havde Lune og ypperlige Fremstillingsevner, kunde han, som, fremfor Nogen, havde skaffet sig Routine og Frihed paa Scenen, være bleven en dygtig Charakteerskuespiller, dersom han ikke, af Mangel paa Smag og Dømmekraft, mere og mere havde fulgt sin Tilbøielighed til Overdrivelse og sat sin Comik i Narrestreger, som ofte fordærvede baade hans og de Andres Spil. Et paataget, slet vedligeholdt Mæle, Grimacer, Krumspring og raa Naturlyd vare Forziringerne i det Charakteeranstrøg, som han i Almindelighed lod det være nok med at give sine Roller, og i Galleriets Latter fandt han sin Agerings bedste Løn. Den ypperlige Skole tvang ham imidlertid til i de Stykker, hvis Hovedroller vare besatte med Comediens Udmærkede, at fraholde sig altfor grove Flauser, og i enkelte Roller, som saaledes tilsagde hans Natur, at han ikke faldt paa at søge Understøttelse i Løier, fandt endog Kjendere ham fortræffelig. — Foruden Reerslev, som ogsaa spillede enkelte reent comiske Roller, f. Ex. Tobias Procurator, og hurtigt havde svinget sig op til en anseet Skuespiller, gave Rose og Musted Comediens Elskerroller. Den Første af Disse havde, ved Studium og en af sand Kunstaand ledet Flid, gjort overordenlig store Fremskridt og var med Clementin, Londemann og Jfr. Bøttger Skuepladsens artistiske Glands. Hans Lystspilelskere udmærkede sig ved megen Anstand, og i sit klangfulde, bøielige Organ, sine talende Øine og et Ansigt, som med megen Bestemthed kunde udtrykke alle Affecter og Lidenskaber, havde han store Midler til at give sit Spil Varme og tydeligt betegne de fineste psychologiske Yttringer. Men han maatte være i Aande for at komme til det rette og fulde Udtryk. Var han en Aften ikke „oplagt", blev hans

Fremstilling af en munter Elsker ligesaa stiv, tvungen og kold, som den ellers var gratiøs, fiin og varm; kun en god Medspillende i en affectfuld Scene var da istand til at vække ham, men fra det Øieblik fik han ogsaa sin hele Energie. Øvelsen havde givet ham megen Lethed i Conversationsscener, og i sine Yndlingsroller var han, paa sine heldige Aftener, altid saaledes inde i Charakteren, at han baade ved sin Diction og sit stumme Spil gav ikke alene sin Udførelse den høieste Grad af Liv og Naturlighed, men bidrog meget til at ogsaa de Medspillendes fik den, hvorfor hans Kunstfæller gjerne vilde i deres vanskelige Partier være paa Scenen med ham. Ved dette Tidspunkt havde han kun sit Fags store Roller, som ikke kunde undvære hans Talent; de mindre, navnligen Holbergs Leandere, vare gaaede over til Musted, der, med sit særdeles smukke, fornemme Ydre, vilde have været den rette Mand for dem, hvis han havde havt stærkere erotisk Følelse, og lagt ligesaa megen Varme som Belevenhed og Anstand i dette Slags Roller. Af meget større Værd for Comedien var han i elegante Cavalerer, Spradebasser og lystige Selskabsbrødre, som han nu, da han ved hyppig Anvendelse havde faaet god Leilighed til at udvikle sit Talent og erhvervet sig megen Routine, gav med en saa fiin Verdenstone, elskværdig Overgivenhed og fri, men dog gratiøs og ædel Holdning, at endog de Fornemme erkjendte at „Mr. Musted kunde façonnere sig saa vel, at han heel naturligt agerede homme de qualité.“ Ogsaa spillede han med meget Bifald polerede Tjenere.

Blandt det qvindelige Personale havde Comedien, saavel efter Publikums som Kjenderes Dom, sin stærkeste Støtte i Mad. Linckwitz, en Kone, der var særdeles

anseet for Smag og Dannelse, og altid udenfor Scenen viste megen Anstand og Værdighed. Med et ualmindeligt Talent til at give sine Roller gjennemgaaende Forskjellighed forenede hun en sjelden Dygtighed til under Udførelsen at fastholde en Charakteer i alle dens Nuancer, og stor Styrke i at give baade Mine og Ord et slaaende comisk Udtryk, som aldrig gik til Overdrivelse. Alle gamle Fruentimmer, fra virkelig fornemme Standsdamer ned til Sladderkjellinger og Bønderkoner, havde i hende en fuldendt Fremstillerinde, der, hvor yppigt hun end lod sit Lune spille, aldrig svigtede sit Valgsprog: „Det er Naturen, som skal komme Folk til at lee", men under Tilskuernes stærkeste Latter bevarede den dybe Alvor, hvorved hun især opnaaede stor comisk Virkning. Endnu i Schwarz's Tid talte de ældre Skuespillere med Beundring om den Urokkelighed, hvormed hun holdt sig i sin Rolle fra det Dieblik hun betraadte Scenen og indtil hun var kommen langt ind i Coulissen, og om hvorledes hun bestandigt havde sine udtryksfulde Dine paa de Medspillende under deres Replikker, saa at hun, som Hortulan sagde, aldrig havde seet Publikum, men derfor desto tiere hørt det. — Theatrets saakaldte første Elskerinde, Jfr. Bøttger, der nu var i sine bedste Aar og havde, ved at spille i næsten hver Forestilling, faaet stor Frihed paa Scenen, ansaaes af kunstforstandige Tilskuere for heldigst i Comedien. Det Muntre, Coquetterende og Heftige lykkedes hende især, og hun havde gjort sig meget omtalt for sin behagelige Latter, hvori Kjendere dog ikke vilde finde et hjerteligt Udbrud af Glæde, men kun en ved megen Øvelse opnaaet Færdighed. I korte Replikker og livlige Scener lagde hun ofte en overraskende Naturlighed og Varme, men faldt let fra Conversationstonen

ind i en syngende Præken, naar Perioderne vare lange. Den stive Holdning og haarde Udtale, som hun i Begyndelsen var bleven meget dadlet for, havde hun for en Deel overvundet, men hendes Armbevægelser vedbleve at være kunstlede, og den Affectation, hvorved hun søgte at gjøre sin Person interessant paa Naturtroskabens Bekostning, traadte undertiden temmelig stødende frem, endskjøndt det ved Routine var lykkedes hende at give den saa megen Tækkelighed, at mange Tilskuere toge den for Ynde. — Jfr. Rose var hurtigt bleven hende en farlig Medbeilerinde, da hun med enhver ny Rolle satte sig mere i Publikums Gunst ved naturlig Elskværdighed, en ypperlig Conversationstone og et ligesaa sandt som livfuldt Udtryk af Følelser og Affecter. Det hed, at man i hende havde gjenfundet Caroline Thielo og Anna Materna forenede. — Kun de dengang saa vigtige Kammerpigeroller vare, siden Mad. Lunds Død, saare maadeligt besatte. Hverken Jfr. Samuelsen eller Mad. Hallesen, hvem de deeltes imellem, kunde i fjerneste Maade fyldestgjøre Tilskuere, der gjorde Fordring paa Sandhed og Lune i Fremstillingen, men da Begge havde et temmeligt frit, raffineret Væsen og et meget smukt Udvortes, ja den Sidste, som ti Aar efter blev kaldet styg og utaalelig, endogsaa stod i Ry for Deilighed, tog Publikum det ikke saa nøie med Spillet og fandt sig meget tilfreds.

Det rørende Skuespil var, efter den fine Verdens Mening, langt bedre besat end Comedien, endskjøndt Kjenderen kun vilde indrømme To i Selskabet et afgjort Talent dertil. Den af disse, som bar Prisen, var Rose, der just i dette Slags Stykker feirede sine største Triumfer ved den Værdighed, Følelse og Lidenskabelighed, hvormed han, uagtet sine 40 Aar, udførte Elskerne. Her var hans bøielige og

dog mandige Stemme, ædle Holdning, smukke Bevægelser og Sandhed i Udtrykket af stor Virkning. Kjærlighed, Forbittrelse, Smerte og Glæde tolkede han lige fortræffeligt, og det ikke blot i sin Rolles store Momenter, men igjennem mange smaa Træk og Overgange, der vidnede om megen psychologisk Indsigt og et omhyggeligt Studium af Charakteren. — Hortulan stod ham værdigt ved Siden som ædel Fader. Han havde hurtigt for dette Fag, der i Begyndelsen kun var blevet ham tilkjendt af Nødvendigheden, erhvervet sig en naturlig, bramfri Anstand, som gjorde hans smukke Udvortes imponerende, og over hans varme, hjertelige Foredrag glemte Tilskuerne ei alene at det var ham, der ellers i Jeppe, Arv og Studenstrup vakte Skoggerlatter, men endog det Anstrøg af jydsk Dialect, som nu og da blev mærkeligt i det. — Det var især sine rørende Roller, som Jfr. Bøttger havde at takke for Mængdens Bifald og at hun af Nogle blev anseet for „en stor Actrice"; men just med dem fandt Kjenderen sig mindst tilfreds, fordi hun, istedetfor at lægge sit Spils Effect i Natur og sand Følelse, søgte den i alle sine Unoder: søbede Ordene i trættende Monotonie, tog afmaalte Skridt, kunstlede paa sine Armbevægelser og gav Svulst for Affectudbrud. Men denne kolde Maniereren fandt det Rørendes Yndere netop ganske fortræffelig, og det hed, charakteristisk nok: „Jfr. Bøttger gjør altid vel sine Sager, men besynderligt i de bevægelige Roller, som give meget Arbeide for en habil Actrice, og skulde ikke mange i dem agere hende efter." — Ved Jfr. Roses følelsesfulde og gratiøse Udførelse af Cenie i afvigte Saison var det opgaaet for Mange, at livfuld, elskværdig Naturlighed dog har en langt stærkere gribende Kraft end al den convulsive Arbeiden; men dette glimrende

Talent gik tabt for Scenen inden det kom til en saadan Udvikling, at det kunde skaffe Sandheden Herredømmet. — Reerslew, som iblandt det øvrige Personale var den Eneste, der virkelig havde Talent for denne Skuespilart, blev kun lidet brugt deri, da der sjeldent i et Stykke var mere end een Elsker af Betydenhed, og denne tilfaldt Rose; men Clementin maatte, hvor nødigt han vilde, nu og da paatage sig hvad han kaldte „en høitidelig Person", der, formedelst den store Omhu, som han, i sin dybe Ærbødighed for Scenen, anvendte paa alt hvad han havde at udføre, lykkedes ham ikke ilde. De andre Skuespillere toge sig det lettere, naar Nøden paatvang dem alvorlige Roller: de efterlignede, saa godt de kunde, Jfr. Bøttgers Maneer, og passerede da for meget rørende, hvis der ikke, som hos Ørsted, var noget uovervindeligt Burlesk i deres Personlighed. Imidlertid gaves der enkelte rørende Skuespil, som virkelig hørte til Theatrets Pragtforestillinger, saadanne nemlig, som „Den forlorne Søn", hvori der tilligemed et Par heldigt besatte alvorlige Roller fandtes adskillige comiske.

Tragedien var Personalets svageste Side. Skuespillere, der vare vante til at betragte Natur og Sandhed som deres Fremstillings vigtigste Formaal og største Fortjeneste, maatte ved det Eiendommelige i de franske Tragedier føle sig bragte ind i en dem aldeles fremmed Sphære. Den stive, alle Stykker strengt gjennemgaaende, Form i det Heles Anlæg og de enkelte Sceners Behandling, det Pyntelige i Udtrykket af de heftigste Lidenskaber og Affecter, Følelsernes Beskrivelse istedetfor deres Ytringer igjennem Sprog og Handling, de lange Fortællinger om Tildragelser, som det dramatiske Digts Natur fordrer fremstillede i levende Virksomhed, Heltenes og Heltindernes Svulstud-

gydelser i monotone Alexandriner, hvilke de slette danske Oversættelser gjorde endnu uhandleligere til naturlig Fremsigelse, og det kolde Pompøse, der saa bemærkeligt gjorde sig gjældende i det Smaa som i det Store, at man fristedes til at antage de nu og da forekommende Aabenbaringer af Sjel og Sandhed for Feil, som vare begaaede af Digteren ved at hans Phantasie havde taget Tøilen fra den besindige Academieviisdom, — alt dette maatte stille sig for dem som en Dramaegenhed, der slet ikke havde til Hensigt at være Menneskeskildring, men noget aldeles Conventionelt, og derfor ogsaa maatte fremstilles conventionelt. Vi have allerede faaet et Begreb om den Stiil, som de danske Acteurer, da de begyndte at lægge sig efter Tragediespil, antoge til deres „heroiske Actioner". Den fastholdtes i det Væsenlige; kun havde Roses og Hortulans kunstneriske Natur, efterhaanden som de vandt større Frihed paa et dem saa fremmed Gebeet, begyndt at tage Magten over det Maniererede, saa at de i enkelte livfulde Scener henreves til sand Følelse og lagde tragisk Storhed i deres Spil. Især var det ikke usædvanligt at Rose, endskjøndt han aldrig fuldstændigt gik ud over det monotone, svulstige Foredrag eller den falske Gesticulation, med megen Styrke udtrykte Kjærlighed, Harme og Fortvivlelse, ja endog i enkelte store Momenter hævede sig til sand Pathos med en saadan Begeistring, at han, henreven af Følelsen, undertiden pludseligt savnede Rollens Ord og maatte standse for at samle sig. — Ogsaa Reerslew havde bedret sig betydeligt i Henseende til Versenes Foredrag og god Legemsholdning, saa at han, uden at naae Rose i Kraft og Varme, nu vandt meget Bifald i unge Helte. — Jfr. Bøttger, som selv meente, at „hun i sine tragiske Actioner havde

sin største Habilitet", var derimod i ingen Henseende gaaet ud over den svulstige Spillemaade, hvilken hun fornemmelig havde antaget efter Barndomserindringer om den beundrede franske Tragediespillerinde Dlle. Dulondel, af hvis Agering just de meest bizarre Egenheder havde indprentet sig dybest hos hende. For sit Foredrag kjendte hun kun to Hovedudtryk: en grædende Tone og slapt nedhængende eller bønligt udstrakte Arme naar hun var ulykkelig; stærke Skrig og voldsomme Bevægelser naar hun var den Triumferende eller skulde vise Lidenskab. De Tilstande, som laae imellem disse to Yderligheder, betegnede hun ved en zittrende Stemme, en langsom, afmaalt Diction og et maniereret Gebærdespil, som hun kaldte „det rolige Porte des bras". Hendes Overgange fra en Affect til en anden skete sjeldent igjennem Nuancer, men brat, og saa lidet bestemt af Situation og Gemyt, at hun almindeligen græd eller rasede i en vis monoton Afvexling, uden at tage Hensyn til om det var i Modsigelse med Rollen. — Da det øvrige Personale, som kun af Nød blev anvendt i Tragedien, scanderede og gesticulerede endnu værre end Hovedpersonerne, er det begribeligt, at denne Skuespilart, om der end nu og da forekom en heldig Udførelse af smukke Scener i den, var en meget kjedsommelig Underholdning paa det danske Theater. Den kunde heller ikke rigtigt finde Indgang. Vel forsømte J. S. Sneedorf, der gjaldt for at have den rigtigt fine Smag, ikke at belære Publikum om det Ædles og Alvorliges store Fortrin for Holbergs platte Comik, og om hvor langt værdigere det var Skuepladsen at forestille Helte og Heltinder end latterlige Borgerfolk; vel satte den fornemme Verden sig i levende Begeistring for baade Tragedierne og deres Udførelse, men det var kun om „Zaire",

at Mængden var enig med den. Hvor meget der end, efter en Tragedies første Forestilling, gjordes Væsen af „den store Ære, som Acteurerne havde indlagt sig ved den uforlignelige Præsentation, som i alle Maader var convenabel at vise deres Beqvemhed til at forestille mærkelige Personer i en høi rørende og alvorlig Stiil,“ var der dog for det meste tomt Huus ved den anden Forestilling, og Parterrets kraftigste Bifald i Tragedien brød ud naar Londemann, medens der var Viinkjælder under Theatret, engang imellem derfra gik op paa Theatret og i en Scene, hvori ingen af Hovedtragikerne spillede, pludseligt stak Hovedet frem fra Coulissen, for med det allerløierligste af sine mange Ansigter at nikke Godaften til Publikum.

Acteurerne havde i den sidste Tid, fornemmelig ved Paavirken af Rose, Reerslew og Etatsraad Valeur, ogsaa begyndt at søge større Indsigt i deres Kunsts Methodik. Remond de St. Albins „Le comédien“ og Riccobonis „L'art du théâtre“ bleve flittigt læste af dem, som forstode Fransk, og Als gjorde bestandig ved Prøverne Fordring paa, at de af de franske Skuespillere vedtagne Regler skulde følges. Saaledes blev det ufravigelig Skik, at de Spillende holdt Halvcirklen, hvor Mange vare paa Scenen; at de i Samtale med en enkelt Person vendte Trefjerdedeel af Ansigtet imod Tilskuerne; at de gik bag om hverandre naar der skulde skiftes Plads; ligesom der ogsaa omhyggeligt lagdes Vind paa Armenes regelrette Holdning og Bevægelse, Benenes rigtige Stilling og i det Hele Alt, hvad der anbefaledes som „det, der af Forfarenhed var befundet tjenligt til en smuk og naturlig Action at befordre.“ Det hændte vel jevnligen at en eller flere Personer savnedes ved Prøverne, saa at disse maatte hæves, eller at en anseet Actrice

forlangte de første Prøver afholdte „udi hendes Logis", hvor det da, „istedetfor ordenlig repetition heel ofte gik løs med en Kaffeslaberads og tilhørende Discourser, saa at et Efterstykke ved slige Intermedier stundom løb ud paa sine tre Timer," men det foranledigede kun at Stykket ikke altid kom paa Scenen til den bestemte Tid, thi lærte og indøvede med største Nøiagtighed maatte alle Rollerne være førend man tænkte paa Opførelsen. Derimod tog man det slet ikke nøie naar en Spillendes Sygdom gjorde nødvendigt at Een pludseligen overtog en Rolle; i slige Tilfælde maatte man „hjælpe sig som bedst, og spectatores forhaabes at ville tage forgode hvad i Hast opstilles kunde." Overhovedet var man meget nøisom i Henseende til Midlerne, men anvendte største Omhu paa at benytte dem saa godt som muligt. Det blev aldeles ikke taget i Betænkning, at lade flere Personer i eet Stykke spilles af een Skuespiller, eller at bruge Mandfolk til Fruentimmerroller, selv om disse ikke vare Caricaturer, men der anvendtes al mulig Flid for at sætte de forskjellige Roller ud fra hverandre, og at gjøre Mandfolkenes Damefremstilling saa damelig som muligt; at der imellem et Stykkes Acter gaves Balletter, og at Acteurerne omklædte sig fra Stykket, for at figurere i dem, og fra dem igjen, for at fortsætte deres Spil i Stykket, var noget Almindeligt, men alle Garderobekunster benyttedes til at gjøre Skuespillets Person aldeles ukjendelig i Balletten; at „Lyse-Accommodeuren" efter hver Act, ja endog, naar det kneb, midt i en Scene, kom frem foran Dækket, for at pudse og pirre op i de brændende Tællekasser, fandtes i sin Orden, men for at det kunde skee med Anstand holdtes strengt over, at han viste sig i en til Theatrets Inventarium hørende sort Kittel, „forfærdiget

efter Brandfolkenes Mønster." — Ved Falchs Bestræbelser vare flere Uordener i Skuespillernes Samliv og den daglige Tjeneste blevne hævede, f. Ex. at en Nyantagen skulde paa Prøverne af sit Debutstykke „hønse" med Drikkevarer, for at erkjendes „gemäß optagen i Truppen"; at der blev givet „Frokost paa Omgang"; at Fremmede toges med paa Theatret imod at de gjorde „et lidet Tractement for god admission", o. s. v., men Meget, som var Standen uanstændigt og stridende imod god Tone hængte endnu ved endog de Anseteste i Truppen. Prøverne paa store Stykker, som „Faderen" eller „Skotlænderinden", bleve, ved Udeblivelser og Forsildigkommen, trukne ud fra Eftermiddagen til hen ad Natten, og de første Skuespillere tiltiggede da, hos den administrerende Directeur, „Selskabet endeel Flasker Viin til Forfriskning"; ved de kongelige Personers Fødselsdage blev hele Personalet „beskjænket med en Flaske Rødviin for hver Mands- og Rhinskviin for hver Qvindes-Person, derudi at drikke høie Herskabs Skaal med skyldigst Taksigelse", og da en Formiddag Vinen ikke var kommen til sædvanlig Tid, vilde „Ingen gjøre end det mindste med sin Rolles Prøve førend han sin Skjænk rigtig havde bekommet". En plump Tone og usædelige Udtryk vare saa almindelige, endog imellem Damerne, at v. d. Lühe, da Jfr. Bøttger engang, igjennem Als, førte Klage over nogle drøie Platituder af Musted, paalagde „Inspecteuren samme gode Jomfru at svare, at det jo kun var saadan raadden Snak og slipfrig plaisanterie, som hun selv med sit Sippskaft var accoutumeret at bruge, ham og Meddirecteurer til megen Fortrydelse"; og endelig var det ikke usædvanligt, at „nogle Acteurer lode sig indfinde paa repetitioner og ved Comediens Begyndelse i en beskænket Tilstand og da

afstedkom Kiv og Klammer, hvilken adskillige Gange tog en Ende med saadant Slagsmaal, at Politiets Folk altid maatte holdes tilstede for Orden at istandbringe, saa at Comedien kunde komme til at gaae for sig, hvilket dog ei altid skete paa den Maade, at slige queller ikke for spectatores bleve mærkbare eller længer opholdt Spillets Anfang end som tilbørligt var."

Det var just ved den stigende Fortræffelighed i Udførelsen at Skuespillet i denne Saison var blevet saa indbringende; thi den gode Indtægt faldt kun paa Repertoirets ældre Stykker. Legrands, „Den dobbelte Prøve", en plumpt anlagt Eenactscomedie med et Par moersomme Scener, gjorde liden Lykke og holdt sig blot en Tid paa Scenen formedelst Trangen til Smaastykker. De tre andre Nyheder oplevede hver kun to Forestillinger. Man havde lovet sig store Ting af P. Corneilles Tragedie „Polyeuct", der var besat med Theatrets bedste Kræfter —: Felix, Hortulan; Polyeuct, Rose; Sever, Reerslew; Neark, Als; Pauline, Jfr. Bøttger; Albin, Clementin, — og udstyret med betydelig Bekostning; men Mængden savnede Varme og livlig Bevægelse i den religiøse Kamp, og ved den anden Forestilling havde Tilløbet tabt sig saa meget, at man maatte finde sig i Stykkets Henlæggelse. — I denne Saison feiredes for første Gang et Jubilæum i Repertoiret: „Den Ugudelige" opførtes 50de Gang, hvilket Forestillingsantal „Florentineren", der var det næste Stykke, som fik det, ikke naaede førend otte Aar efter, hvorvel det kom frem til samme Tid og, som Eenactsstykke, tidt blev givet i Nødsfald.

Sin Lykke havde Skuespillet i sig selv og den gode Understøttelse af en dygtig Balletmester, der vidste at gjøre

sine Compositioner interessante; al sin Ulykke skyldte det den italienske Opera. Dennes Personale var det gamle: Afvexlingen søgte man blot at tilveiebringe ved Repertoiret. Dette var derfor i denne Saison usædvanligt righoldigt og bragte ei alene, som sædvanligt, store Pragtspectakler, men ogsaa comiske Operaer, ja endog et Localstykke. Der gaves følgende, næsten alle af Sarti componerede, Sager: „Narcisse“, „L'amor contadino“, „Giulio Cesare in Egitto“, „La moglie bizzarre“, „Didone abbandonata“, „Il gran Tamerlano“, „Il naufragio di Cipro“, „Anagilda“ og — „L'amacchera onorata („Den ærlige Amagerkone!!“) Men disse Anstrengelser formaaede ikke at holde Kassen skadesløs for de Bekostninger, som dette den paabyrdede fremmede Skuespil medførte. Rigtignok vare Indtægterne blevne bedre end i forrige Saison, men den bestandigt stigende Pragt, hvorved man vilde give Operaen den Tillokkelse, som den ikke kunde skaffe sig ved sig selv, og de nye Nødvendigheder, hvilke man ideligen fandt paa, for at befordele enkelte Personer, havde ogsaa gjort Udgifterne uforholdsmæssigt større. Til „Giulio Cesare“ og „Tamerlano“ var der blevet malet nye Decorationer og anskaffet en saa betydelig Mængde prægtige Klæder, at Garderoben for disse to Stykker, som ikke gjorde synderlig Lykke, havde kostet mere end hele den danske Comedies; og de staaende aarlige Lønninger fik en ikke ringe Forhøielse ved at Musted sattes paa 200 Rdlr. Gage med Forpligtelse „i fornødent Tilfælde at være Interpret imellem Sarti og Directionen“, Souffleuren Knudsen tillagdes 90 Rdlr. for „ogsaa at opvarte ved Operaen“, Ørsted tilstodes 30 Rdlr. for „Opvartning ved Changements og Decorationer i Operaen“ og Orchesterets faste Lønning forøgedes

til 2000 Rdlr. Ogsaa var der i denne Saison medgaaet meget mere til Statister, Musikudskrivning, nyt, for Skuespillet aldeles uanvendeligt, Maskinerie, Requisiter og Vaaben end i nogen foregaaende. Directionen nødtes derfor til at besvære sig alvorligt over, „Operaens store Bekostelighed, som aarsagede at Comediehuuskassen altid var saadan i Betryk, at der maatte gjøres Laan, som ingen Udvei saaes til at betale, men med hver Dag gav at befrygte, at Comedierne, hvorvel store Penge kom ind og Publikum viste sin gout og Lyst at være for dem, skulde gaae til Grunde, hvorved da og Operaen maatte cessere, saasom den aldrig skulde kunne bestaae af sig selv. Hvis Aarsag Directionen maatte driste sig til at mene, at det var tjenligt for Comediernes Fremtarv om bemeldte Opera blev nedlagt.“ De Fornemme kunde ikke begribe, hvorledes Directionen, som i v. d. Lühe havde en Formand, der ellers var saa ængstelig for at være Hoffet imod, kunde gjøre et saadant Forslag, og det blev den, igjennem Overhofmarskallen, betydet, „at det skulde være Kongen meget mishageligt om det blev nødigt at nedlægge et Skuespil, for hvis Soutien Hs. Maj. havde forundt Comediekassen et saa anseligt aarligt Tilstød, at den Underbalance, som den ved den italienske Operas Bekostning kunde komme i, derved vel skulde være at dække, og det vilde blive høie Herskaber, mange Rangspersoner og de udenlandske Ministre til stor chagrin at miste et Divertissement, som var fast det Eneste, hvormed de her paa Steden havde at amusere sig.“ Men Omstændighederne vare altfor truende til at Directionen ved denne Tilretteviisning turde lade sig afholde fra at gaae videre. Over-Præsidenten svarede i dens Navn, at „det vel havde været den meget uangenemt, at

skulle proponere hvis som den havde understaaet sig til, men efterdi Gjælden tog saaledes til, at der, uden Hs. Maj. allernaadigst vilde soutenere Operaen med mere endnu, hvilket ei billigen turde ventes, ikke kunde contraheres med Operisterne for næste Vinter, saasom ingen Midler til deres Betaling kunde sees, da havde Directionen derom maattet mentionere." Efter at have bedet Overhofmarskallen om, gunstigst paa bedste Maade at forebringe Hs. Maj. hvilken Forlegenhed Directionen vilde komme i, „om det blev befalet at continuere med Operaen paa samme Fod som i denne Vinter", imødegik han Yttringen om den fine Verdens Interesse for den, og sagde: „— og det seer Directionen dagligt af Regnskaberne, at om der meget tales om hvor fornøielig og prægtig vor Opera er at høre og see, og hvor stor Skade det skulde blive dersom et saa ziirligt Skuespil blev nedlagt, saa ikke destomindre ere de, som meest saadan tale derom, ikke synderlig villige til med deres Besøg at soutenere den. Siden Omstændighederne, Gud bedre det, ere saa, at Hs. Maj. ikke mere kan benaade dem med sin høie Nærværelse, maae vi fornemme at næsten alle den første Etages Loger mange Aftener staaer ledige, saa at det besynderligt er unge Folk af Condition, som gaaer i Parterre, hvoraf haves den bedste Indtægt. Om det skulde behage Deres Excellence at have nogen Beviislighed derom, da vil Directionen alleneste fremføre, at den 20de Februarii, da den Opera „l'amacchera onorata" første Gang blev præsenteret, hvorom var spargeret, at den skulde blive særdeles fornøielig, var den næstbedste recette i denne Vinter, som var 262 Rdlr.; men dog at der ikke er mere end 5 Loger abonneret i første Etage, var kun 5 Loger i den solgte til ialt 24 Rdlr. og slet ingen Reserva-Sedler

(enkelte Billetter), saa at 7 Loger stode ganske ledige, i hvilke Directionen skulde have supponeret at see saadanne fornemme Familier, som dolere over at Operaen ikke kan vedligeholdes; mens til Parterret var employeret 280 Sedler, der alene udgjør 140 Rdlr. Der er, hvilket Deres Excellence veed, saasom De selv har bifaldet at saadant er bleven resolveret, sat en høiere Priis paa Sedlerne til Opera end til de danske Comedier, hvilket og maa saa være, da den er et mere bekosteligt spectacle, som vil gjøre større Indtægt behov end Comedierne, om den ellers skal kunne bestaae med hvad Hs. Maj. allernaadigst til den forskyder. Men denne høie Priis haver slet Intet effectueret, thi dog den er, har kun en eneste Gang været indkommen noget mere end ved de bedste danske Comedie-Præsentationer, som Folk stormer til ved mange Leiligheder, hvilket er meget rart ved Operaerne, hvortil aldrig sees alle Bænke besatte, fordi Borgerfolk og Menigmand ikke besynderligt agter musiqven, naar der synges og ageres paa et Maal, som de ei forstaaer, da de au contraire mere og mere finder Fornøielse i gode Actioner af det som de danske Acteurer kunne executere saavel af versioner fra fremmede Tungemaal som af vores egne gamle Comedier." Slutteligen bad v. d. Lühe endnu engang, at Hans Excellence „vilde gunstigst see derhen, at, paa det et saadant Værk, som haver almindelig approbation og nødigt skulde sees slet forfalde for at underholde et bekosteligt fremmed Skuespil, Hs. Maj. blev af allernaadigste Villie, enten at lade Operaen opføres for sig selv med sine egne Bekostninger og sin egen recette, eller samme at nedlægge, saa at Directionen, naar den fornam hvad Hs. Maj. derom maatte være tilsinds at resolvere, kunde med sin Forestilling

desto tryggere indkomme." — Disse stærke Udtalelser, som endog Hof-Directeuren, Grev C. F. Moltke, personligen understøttede ved reent ud at erklære, at dersom den italienske Opera skulde opretholdes uden yderligere Tilskud, da maatte Theatret gaae Fallit, havde tilsidst den Virkning, at Overhofmarskallen udbad sig Kongens Mening om denne Sag. Da Sarti og Jfrne. Galeotti havde sat alle deres formaaende Velyndere i Bevægelse for at opnaae deres Contracters Fornyelse, varede det en Tid inden Kongen vilde yttre sig afgjørende derom, og der blev paany gjort Directionen Forestilling om, at den dog vel kunde udfinde saadanne Besparelser, at Operaen fremdeles kunde bestaae med de 7000 Rdlr., som Theaterkassen fik til Skadesløsholdelse for den. Efter at Directionen i en kort Skrivelse til Overhofmarskallen endnu engang havde erklæret det for aldeles umuligt, og man ikke kunde faae Kongen, som nu, da han havde maattet frasige sig al Deeltagelse i offenlige Forlystelser, helst saae Forslag om Besparelser, til at forhøie Tilskuddet, opgave Italienerne selv deres Bestræbelser, fordi „det kunde hænde, at Theatret midt om Vinteren kom til at standse, hvorved de ei alene dog vilde blive brødløse, men tillige kunde gjøre sig forhadte i en Stad, hvis Indbyggere havde viist dem saa stor Gunst." Kongen lod da Directionen vide, at den kunde indkomme med Forestilling om den italienske Operas Nedlæggelse. Ved sin Bevilling af den undlod han ikke at inddrage de 7000 Rdlr., som for Operaens Vedkommende vare tillagte Theaterkassen, saa at den herefter igjen kun nød et kongeligt Tilskud af 3000 Rdlr. — For Resten var Kassen ikke færdig med Italienerne ved at de bleve afskedigede; det var den, men ikke Kongen, som maatte rykke ud med Betalingen

for adskillige Sager, der vare blevne betalte uden at Operaen havde faaet Leilighed til at benytte dem, og Sechioni saae den sig nødt til, „i Betragtning af hans Fattigdoms Mangel", at forære 30 Rdlr., for at han „kunde komme ud af Landet."

Mere end for sine Kunstpræstationer havde den italienske Opera i denne Saison været i Omtale ved en Begivenhed med den forgudede Dlle. Moretti, som atter i forrige Vinter havde været dens første Dandserinde. Hun havde Sommeren over opholdt sig i Kjøbenhavn og vilde reise til Berlin, da hun den 3die Septbr. blev i Roeskilde Kro angrebet af fire Spidsbuber: Herman Larsen, en Bryggersøn, som foregav, at hun var ham 400 Rdlr. skyldig, en Vinkelskriver Holm og en Student Munch, der spillede Retsbetjenter, som ifølge Dom skulde gjøre Arrest paa hendes Eiendele, samt en Archeliemester Glan, der skar hendes Koffert løs, for at tage den i Betaling. Efter at hun uforfærdet havde gjort alvorlig Indsigelse imod denne foregivne Udpantning, og tilsidst endog med stor Kjækhed modsat sig sine Sagers Bortbringelse, men kun var bleven leet ud, svoer hun, at hun nok skulde faae dem lærte til at græde, og kjørte strax tilbage til Kjøbenhavn, hvor hun, ved sin italienske Livlighed saaledes satte Politiet i Bevægelse, at det, til Alles store Forundring, fik Ransmændene paagrebne et Par Dage efter. Ogsaa under Forhørerne gjorde hun megen Opsigt ved en Energie og Bestemthed, som især aftvang Forbryderne Tilstaaelsen. Da Dommen, hvorefter Holm og Glan skulde bøde deres tre Mark og den Første arbeide i 8, den anden i 4, Larsen i 2 og Munch i 1 Aar i Rasphuset, først faldt den 17de October, blev hun i flere Uger i Kjøbenhavn, og eftersom endog Almuesfolk,

der aldrig havde ændset Operaen, ved det store Ny, der gik af Italienerindens Heltemod, idelig snakkede om, at de maatte hen at see hende naar hun skulde agere, søgte man at hjælpe paa Operaens slette Omstændigheder ved at faae hende paany engageret. Der gjordes hende anselige Tilbud for at dandse blot nogle Gange; men hun svarede stolt, at siden „il popolazzo“ ikke havde brudt sig om at see hende som Dandserinde, vilde hun ikke, hvor meget man end bød hende for det, nu lade sig syne af den som et „miracolo“. Under sit Ophold holdt hun sig inde, uden naar hun skulde i Retten, da hun „agede i en Carosse med Gardiner for“. Operaen fik ingen Nytte af hendes Eventyr.

Ved Saccos Anbefaling opnaaede Dandseren Barch et Laan, for, efter Saisonnens Slutning, at tage til Wien, hvor Ballet og Dands dengang vare i høieste Flor. Da han efter et halvt Aars Forløb kom tilbage, overraskede han Publikum ved saa store Fremskridt i sin Kunst, at Laanet blev ham eftergivet. Han var saaledes den Første, som fra det danske Theater og paa dets Bekostning i Udlandet søgte Uddannelse af sit Talent.

Den 3die December døde Thielo, der i 1746 havde begyndt Oprettelsen af den danske Skueplads, og siden 1748, da Privilegiet gik over paa Acteurerne, af Theaterkassen nydt 6 Rdlr. ugenlig som Pension.

Syttende Saison.

1764.

O. 26. Sep. 17. Politiske Kandestøber.
O. 3. Oct. 6. Cavaleren og Damen.
F. 5. - 6. Henrik som tjener to Herrer.

M.	8. Oct.	30.	Plutus.
To.	11. -	13.	Jørgen Dingel; 11. Ved Vexelbrev fl. Ægteskab.
O.	17. -	1.	Den kjærlige Mand.
F.	19. -	2.	Kjærlige Mand.
O.	24. -	3.	Kjærlige Mand.
F.	26. -	4.	Kjærlige Mand.
M.	29. -	5.	Kjærlige Mand.
O.	31. -	27.	Den Stundesløse.
F.	2. Nov.	23.	Menechmi.
M.	5. -	11.	Lykkelige Skibbrud.
O.	7. -	1.	Faderen.
F.	9. -	2.	Faderen.
M.	12. -	3.	Faderen.
O.	14. -	18.	Forøderen.
F.	16. -	16.	Henrik og Pernille.
M.	19. -	6.	Rigdoms Besværligheder.
O.	21. -	7.	Rigdoms Besværligheder.
F.	23. -	33.	Gavmilde Testament.
M.	26. -	19.	Barselstuen.
O.	28. -	14.	Ulysses von Ithaca.
F.	30. -	9.	Mændenes Skole; 3. Baandet.
M.	3. Dec.	4.	Familien; 14. Didrik Menschenskræk; 22. Hver Mands Ven.
O.	5. -	7.	Landsbypoeten.
F.	7. -	13.	Forklædte Doctor; 26. Tvungne Giftermaal.
M.	10. -	6.	Kjærlige Mand (Kronp. og Pr. Frederik nærv.)
O.	12. -	1.	Merope.
F.	14. -	2.	Merope.
M.	17. -	3.	Merope.
O.	19. -	19.	Honnette Ambition.
F.	21. -	11.	Kjærlige Kone.
F.	28. -	7.	Coquetten.
1765.			
O.	2. Jan.		Prolog; 18. Pene Jomfruer; 25. Serenaden.
F.	4. -		Prolog; 40. Florentineren; 22. Forsøgte Troskab.

M.	7. Jan.	11.	Kjærligheds Maskerade; 18. Gjenstridige Sindelav.
O.	9. -	8.	Mødrenes Skole; 9. Crispin sin Herres Rival.
F.	11. -	22.	Aftvungne Samtykke; 9. Kløgtige Crispin.
M.	14. -	17.	Crispin Lakei og Doctor.
O.	16. -	1.	Haarkløveren.
F.	18. -	2.	Haarkløveren.
M.	21. -	3.	Haarkløveren.
O.	23. -	4.	Haarkløveren.
F.	25. -	23.	Myndlingen; 9. Mødrenes Skole.
M.	28. -	13.	Gifte Philosoph.
O.	30. -	6.	Huusfaderen.
F.	1. Feb.	14.	Jørgen Dingel.
M.	4. -	4.	Cenie.
O.	6. -	5.	Cenie (Prindsesserne nærv.)
F.	8. -	22.	Dobleren.
Ti.	12. -	25.	Indbildt Syge; 26. Doctorgraden.
O.	13. -	26.	Indbildt Syge; 27. Doctorgraden.
F.	15. -	31.	Forlorne Søn.
M.	18. -	32.	Maskeraden; 27. Julestuen.
O.	20. -	1.	Caliste.
F.	22. -	2.	Caliste.
M.	25. -	3.	Caliste.
O.	27. -	7.	Kjærlige Mand (Prindsesserne nærv.)
F.	1. Marts	12.	Lykkelige Prøve; 17. Ny Prøve; 3. Dobbelte Prøve.
M.	4. -	8.	Landsbypoeten.
O.	6. -	9.	Landsbypoeten.
F.	8. -	22.	Nanine.
M.	11. -	16.	Tredobbelte Giftermaal; 26. Vulcani Kjæp (Belise Jfr. Roses sidste Rolle).
O.	13. -	24.	Myndlingen; 23. Forsøgte Troskab.
F.	15. -	12.	Zeloide; 23. Hver Mands Ven.
To.	11. Apr.	8.	Den Stolte.
F.	12. -	12.	Doctoren imod sin Villie.
O.	17. -	8.	Lodbet i Lotteriet.

F. 19. Apr. 14. Den Sandsesløse.
O. 24. - 4. Skotlænderinden.
F. 26. - 27. Jeppe paa Bjerget.

Theatret var vel blevet befriet fra den ødelæggende italienske Opera, men maatte endnu bære mange sørgelige Følger af den. Forrentningen af en betydelig Gjæld; de forøgede Udgifter til Orchestret, som, efterat være blevet indrettet til store Musikers Opførelse, nu ikke, uden megen Utilfredshed hos Publikum, kunde sættes paa den tidligere Fod; den Overflod af Statister saavelsom Glimmer og Afvexling i Dragter og Decorationer, man ved Operaen havde vænnet Tilskuerne til at forlange i alle Costumestykker; men især den Uorden og Forvirring, som, ved den pludselige, ikke forud betænkte og ødsle Iværksættelse af alt hvad der angik det fremmede Pragtskuespil, var opstaaet i det hele Administrations- og Kassevæsen, hvilede endnu paa Anstalten og truede, endskjøndt Lykken havde været den gunstigere end nogensinde, med dens Tilintetgjørelse. Af 72 Forestillinger havde Indtægten været 14572 Rdlr., altsaa i Gjennemsnit hver 202 Rdlr. 2 Mk. 5 Sk. eller to Trediedele af fuldt Huus; den høieste Indtægt var den 2den Januar med 272 Rdlr. 3 Mk., og under 136 Rdlr. havde man kun havt en eneste Gang: den 19de April, som gav 99 Rdlr. 5 Mk. 8 Sk.; de fleste Aftener havde alle gode Pladser været optagne halvanden Time førend Skuespillets Begyndelse; men — saa uforbederlig var allerede Theatrets Tilstand, at det, uagtet et saa betydeligt Tilløb og endskjøndt der ikke var givet Personalet nogen Gageforhøielse eller anvendt mere end almindeligt paa Forestillingernes Udstyr, sad endnu dybere i Gjæld end ved forrige Saisons Slutning. Af den kongelige Kasse havde

det, foruden det faste Tilskud, 3000 Rdlr., faaet 1400 Rdlr. som „en Extra-Douceur", og desuden laant 2100 Rdlr.; dog var der kun blevet betalt 1100 Rdlr. af den gamle Gjæld, saa at det nu, med et Tilgodehavende af kun 260 Rdlr., var 28087 Rdlr. skyldigt. Kassens Tilstand var saa slet, at Directionen maatte lade den Personalet tilkommende Douceur, ja endog Saccos og Dlle. Minarellis Gager henstaae flere Qvartaler ubetalte.

Da Theatret i 1750 blev, under Navn af en Foræring, lagt Staden til Byrde, trods al Modstand af de 32 Mænd, havde disse glædet sig meget ved, at der i Forhandlingerne med dem ikke var iagttaget nogen ordenlig Forretningsgang, men kun af Over-Præsidenten, som frygtede deres formelige Indsigelse, hvis han gav dem Leilighed til at fremkomme med den, skeet mundlige Meddelelser til deres to Formænd. De havde i denne Omstændighed seet en Udvei til at fraside sig og Staden al Deel og Skyld i de skadelige Forpligtelser, som Magistraten angaaende denne Sag maatte komme til at indgaae, og desaarsag besluttet, ikke at yttre det Mindste, der kunde vise, at de ansaae nogen for Theatret stiftet Gjæld at være Staden vedkommende. Vel var Theaterregnskabet, tilligemed alle andre communale Regnskaber, hvert Aar blevet revideret ved to af deres Midte valgte Mænd, og disse havde nu og da bemærket, at Directionen maatte see til at bringe Gjælden ned, men, for at de 32, naar deres Stadfæstelse paa den engang maatte blive forlangt, kunde erklære, at den altid for dem havde været et Mellemværende imellem Theatret og Magistraten personligt, var der aldrig fra deres Side blevet nedlagt Protest imod noget Laan. Saa slette vare Omstændighederne imidlertid nu blevne, at de begyndte at

ængstes for at holde fast ved deres System, da de vel indsaae, at det fremmede Optagelsen af nye Laan, hvis Betaling dog tilsidst let kunde blive paatvungen Staden. Forgjæves paastode Nogle, at man fremdeles for alting ikke maatte lade sig mærke med, at man antog Muligheden af at Magistraten kunde tænke paa at ville gjøre Staden gjældbunden for hvad den, uden deres Vidende eller Samtykke, havde laant til Comediehuset; efter et stort Fleertals Beslutning blev der under 23de August tilskrevet Magistraten, „at Stadens 32 Mænd i ingen Maade paa Stadens Vegne kunde tage Deel i Laan, som enten allerede var skeet eller herefter maatte skee til Comediehusets Bestyrelse, men ansaae samme som noget Staden aldeles Uvedkommende." Magistraten var glad ved en Indsigelse, hvorved Borgerrepræsentationen erkjendte, at der havde været Grund for den til at antage, at Laanene kunde menes at være optagne med Forpligtelse for Staden, men den indlod sig for Øieblikket ikke paa at stride med de 32 om deres Erklærings Gyldighed, og vedblev at gjøre nye Laan uden at tage deres Stadfæstelse.

Denne Saisons Repertoire frembød de to Mærkeligheder: at der ved næsten alle Forestillingerne kun gaves eet Stykke, og at de fem Nyheder alle vare Femactsstykker af enten den rørende eller saakaldte fiintcomiske Art. I „Den kjærlige Mand", hvormed Charlotte Dorothea **Biehl**, dengang 33 Aar gammel, begyndte sin kun altfor ivrige Virksomhed som dramatisk Forfatterinde, fik den danske Scene den første originale Comedie siden Holbergs Dage; men de bleve ingenlunde ved den kaldte tilbage. Vel bare dens Personer de holbergske Lystspils Fagnavne, men dens Jeronimus, Henrik og Pernille erindrede kun om, hvor

ganske de savnede deres Navners Nationalitet, Lune og charakteristiske Præg, og hele Stykket, der aabenbart havde moralsk Virkning til Hovedformaal, var saa aldeles modsat den holbergske Comedie med dens Vid, Livfuldhed og Naturtroskab, at det fornemmeligt syntes bestemt til at fortrænge den. Det var ikke ved Talent til at opfatte det Comiske i Menneskenes Væsen og Væren eller i Livsforholdene at Jfr. Biehl var ledet til Forsøget paa at skrive Comedier; Foranledningen gaves udenfra, og Stoffet søgte hun ikke i Livet, men hos andre Forfattere. Hun fortalte selv, meget naivt, at det kun var efter Etatsraad Augustins og Conferentsraad Bornemanns Overtalelser hun besluttede sig til et Forsøg paa at forfatte originale Comedier, og at hun, efter længe at have vægret sig, begyndte dets Udførelse med — for at vælge en Charakteer, som ikke havde været før paa Theatret, — „at gjennemgaae alle de Stykker, hun kjendte, og endelig kom til Goldonis Den kjærlige Kone, da hun sagde ved sig selv: Skulde en kjærlig Mand ikke ogsaa interessere?“ hvorpaa hun satte sig til Arbeidet saa utrættelig, at Comedien 14 Dage efter var færdig. Dette charakteriserer hendes dramatiske Fabrikation saa fuldstændigt, at man virkelig i den ikke finder Noget, som ei lader sig forklare deraf. I hendes Beslutning at arbeide for Skuepladsen var intet Kald, i Udførelsen ingen Eiendommelighed. Sin hele Opgave fandt hun i at efterligne eller, ved en som oftest klodset Omskrivning, at gjengive hvad hun i Andres Værker havde fundet fortræffeligt, og dette var ikke den sunde, kraftfulde Comik, der fremstrømmer af Holberg, men den imellem det Pæne og det Platte ideligt svævende Moersomladen, indflettet med opskruet Moraliseren, hos Destouches og Goldoni.

At hun kun havde sin Menneskekundskab fra Andres Fremstillinger, og savnede Evne til deri at skjelne det Falske fra det Ægte, forledede hende ideligt til i sine, det menneskelige Hjertes Forbedring tilsigtende, Stykker ei alene at opstille aldeles usande og usammenhængende Personligheder, der pludseligt gik over fra Forblindelse til det Rettes Erkjendelse, fra Fordærvelse til Forbedring, men ogsaa virkelig gemene Naturer, som skulde gjælde for vittige og underholdende. Hendes Betragtning af Yttringen blev staaende ved Udtrykket, uden at sandse Tanken; indeholdt blot hiint intet stødende Ord, kom det hende ikke til Bevidsthed om denne saarede Anstændighedsfølelsen. Sit Meed: at moralisere, forfulgte hun saa ivrigt og tankeløst, at hun ikke blev vaer om nogle af hendes Personer, der skulde virke med dem, ved hvem hun vilde naae det, vare i Handlinger og Tanker langt mere skamløse, end hun i sin Pænhed fandt dem, der hos Holberg komme frem med en lunefuld Tvetydighed eller et plumpt Udtryk. Saaledes vil hendes Pernille i „Den kjærlige Mand“ forlede sin Hosbonds Kone til ægteskabelig Utroskab, „da det er almindelig en Kammerpiges Forretning at forføre sit Herskab“, og hun siger til Forførerens Tjener: „I al den Tid jeg har tjent har jeg ikke kunnet erhverve mig andet end lidt Klæder paa Kroppen. Altsaa maatte jeg i det mindste have saameget for at narre en Mand, at jeg kunde kjøbe mig selv en Mand. Dersom nu Din Herre vil indgaae den Contract, saa kan Du forsikre ham om min Beredvillighed;“ ligesom ogsaa den Herre, hvem hun lader gjøre dette smukke Tilbud, har den delicate Hensigt, at ægte en ung Pige, for lettere at komme til at forføre hendes gifte Søster. Ikke desto mindre skal der ud af det Hele fremgaae en

Moral saa haandgribelig, at endog den eenfoldigste Tilskuer ikke kan gaae glip af den: igjennem fire Acter forsømmer en Kone sit Huus og tager Dag og Nat ud fra Mand og Barn, for i slet Selskab at flane, spille og coquettere; men i femte Act holder Manden, som medens hun har sværmet og „glædet sig inderligt ved at finde Tilbedere", ikke, „saa længe han har været i Seng, har gjort andet end slængt og kastet sig", den hjemkomne Dame en smuk Forelæsning om Moderpligter og sætter sin lille Søn paa hendes Skjød; og alene dette forbedrer hende lige med eet saa grundigt, at hun fra det Dieblik vil blive et Mønster paa en dydig Ægtefælle. Tilskuerne see selv at dette psychologiske Mirakel skeer, saa at de kunne være visse paa, at den forbausende Omvendelse har sin fuldkomne Rigtighed; til end større Nytte og Opbyggelse for dem, undlader imidlertid hverken Manden eller Konen at drøvtygge Moralen i en Slutnings-replik, og at henpege til Exemplets Anvendelighed i andre forvirrede Huusholdninger. — Hvor maadeligt dette Jfr. Biehls første Arbeide end var, det blev det bedste. Dets Mangel paa Charakteristik, Naturlighed og Lune var i alle hendes sildigere Arbeider forenet med endnu høiere Grad af Plathed i Tankerne, synlig, men forgjæves Jagen efter Effect, frempiint falsk Vittighed og kjedsommelig Efter-ligning af slette Mønstre. „Den kjærlige Mand" optoges med meget Bifald. Vel var Forfatterindens Navn ikke blevet offenliggjort ved den første Forestilling, men flere af hendes i Publikum høit ansete Velyndere, der vare ivrige Talsmænd for den saakaldte „ædle Comedie, hvori Charak-tererne ere af den fine Verden og derfor ikke støde høvidske Øren med grove Expressioner", havde udbasunet Stykket som et Mesterværk, hvormed der for den danske Skueplads

skulde aabnes en ny Epoche, hvilket tilligemed den gode Udførelse af Hovedrollerne, som passede fortræffeligt for Rose og — i de fire Acter, hvor Konen er Flane — Jfr. Bøttger, skaffede det en saadan Respect, at der med det opstod en „biehlsk Periode“, som rigtignok kun var af kort Varighed, men hvorunder den holbergske Skjemt næsten ganske maatte vige Pladsen for „det Fine og Ziirlige“. — Uagtet Jfr. Biehl ikke fik mindste Honorar, ja ikke engang en Friplads for sine Originaler, — thi at hun i Saisonnen 16 Gange havde frit en Loge til 2 Rdlr. 4 Mk. var kun fordi hun „offererede Theatret adskillige Oversættelser“ — arbeidede hun saa ivrigt for Scenen, at hun ei alene i denne Vinter forsynede den med nok en Original: „Haarkløveren“, som var endnu maadeligere og kun oplevede 4 Forestillinger, samt en Nytaarsprolog: „Melpomenes og Thaliæ Trætte“; men endogsaa gav en i flere Partier særdeles smuk Oversættelse i Alexandriner af Colardeaus „Caliste“, der er en Omarbeidelse af Rowes berømte „The fair penitent“. Jfr. Bøttger, som, uagtet hun ikke kunde stave rigtigt, gjerne coquetterede med literaire Fortjenester, fortæller i Fortalen til den af hende udgivne Oversættelse, der var hende foræret af Jfr. Biehl, at „hun havde formaaet sin Veninde til at gjøre den, da hun, ved at høre hende læse den paa Fransk, blev ganske indtagen af Caliste og fandt saadant et Arbeide i den for en Actrice, som hidindtil ei endnu var forefaldet i noget af vore Originaler eller oversatte Stykker.“ Hendes „Arbeide“ deri var imidlertid ikke saa heldigt at interessere Publikum: der blev rigtignok skrevet Vers til Ære for hendes Spil, men Stykket opnaaede kun 6 Forestillinger i 6 Aar. — Voltaires „Merope“ havde ingen bedre Lykke: den gik 9 Gange

i 13 Aar. — At det Rørende ikke, hvor meget man end stræbte efter at give det Herredømmet, ret kunde vinde Indgang hos Skuespilbesøgerne i Almindelighed, sees bedst deraf, at Diderots „Faderen", et i sin Art ypperligt og meget effectfuldt Stykke, kun blev opført tre Gange og derpaa henlagt for en Række Aar, indtil Skuepladsen fik Fremstillere, som vidste at lægge mere Natur, Adel og Varme i alvorlige Roller.

Ved en Begivenhed, som gjorde stor Opsigt, led Theatret pludseligt et meget stort Tab i sit Personale. Da Jfr. Rose, der var ligesaa almindeligt agtet for en strengt sædelig Opførsel som beundret for sin Skjønhed, om Aftenen den 11te Marts, vilde tage hjem, efter at have spillet, bortførtes hun af Vice-Admiral Grev Christian Conrad Danneskjold Laurvig, der tidligere er omtalt som det første Privattheaters Stifter, og af G. L. Baden benævnes „Vellystningen, for ikke at sige den Liderlige." Efter at han, som var gift og havde en voxen Datter, der 4 Aar efter ægtede Christian den Syvendes Yndling Grev Holck, i nogen Tid forgjæves havde meget paatrængende og ved store Tilbud søgt at vinde Jfr. Roses Gunst, besluttede han at bemægtige sig hendes Person ved List og Vold. I denne Hensigt begyndte han, under Paaskud af sin levende Interesse for Theatret, at søge Bekjendtskab med hendes Fader, hvem hun, af Frygt for at foranledige ubehagelige Optrin, havde fortiet Grevens Uforskammethed. Da det dengang blev anseet for „Personer af en galant Tone meget uanstændigt at søge Omgang med Theaterfolket", fandt Rose sig særdeles smigret ved at hans Kunst skaffede ham en saadan Udmærkelse. Ovennævnte Dags Aften var han, som ikke spillede i det sidste Stykke, af Greven bleven

indbudet til med ham og en Officeer, der var Grevens fortrolige Ven, at deeltage i et muntert Gilde, som skulde holdes i et bestilt Værelse hos en Restaurateur, da Hans Excellence, som han foregav, ikke, paa Grund af sin Stands Fordomme, turde vove at beværte en Acteur i sit Palais, hvor gjerne han end vilde. Medens de sadde tilbords kjørte den af Greven bestukne Kudsk, der skulde bringe Jfr. Rose fra Theatret, hende, som ikke i Karethen kunde see hvad Vei den tog, ind i hans Palais, hvor Porten, der var holdt aaben, strax blev lukket og hun, uagtet sin Modstand og Skrigen, af hans Tjenere bragtes fra Vognen op i et afsidesliggende Cabinet, som paa det pragtfuldeste var indrettet til hendes Modtagelse. Under de tre Herrers Maaltid kom, efter Grevens Foranstaltning, et Bud om at han ufortøvet maatte indfinde sig ved Hoffet, hvorfor han gik bort, med Anmodning til Officeren og Rose om, at de vilde blive ved Bordet og underholde sig med hinanden indtil han kom tilbage, som han haabede ikke skulde vare længe. En Halvtimestid efter laae imidlertid det skjændige Anlæg klart for Roses Dine, da der blev bragt ham et Brev, hvori han underrettedes om, at hans Datter var i gode Hænder og at man paa det anstændigste vilde sørge for hende. — Saaledes fortaltes Begivenheden overalt i Kjøbenhavn, hvor Forbittrelsen imod Greven var frygtelig; i et samtidigt tydsk Skrift hedder det dog, at Jfr. Rose var „bleven enig med Greven om Bortførelsen.“ Dette var kun et Foregivende, hvorved Adelsmandens høibaarne Venner vilde besmykke hans skammelige Handling. Allerede Langebeks i et Brev brugte Yttring, at han havde „undført“ Jfr. Rose, tyder paa, at det var skeet uden hendes Skyld eller Villie, og det Følgende gjør det utvivl-

somt. Rose dulgte nemlig aldeles ikke hvad der var skeet, men henvendte sig til Politiet med bestemt Fordring, at det øieblikkeligt skulde skaffe hans Datter tilveie og forfølge Sagen til Voldsmandens Afstraffelse, og da Politiemesteren ikke vovede at gaae alvorligt frem imod den forbryderske Stormand, endskjøndt det var noksom bekjendt, at han oftere havde bortført smukke Borgerdøttre og skjult dem i dertil formeligt indrettede Værelser i sit Palais, dristede Rose sig, overbeviist om sin Datters Uskyldighed, endog, efter nogle Dages forgjæves Venten, til at indbringe en saa skarp Klage for Kongen, at der strax blev forkyndt Greven Huusarrest og kongelig Ordre til ufortøvet at udlevere Pigen. Nu blev Hans Excellence saa heed om Ørene, at han ved en Ven lod Rose tilbyde 4000 Rdlr. for at lade videre Undersøgelse falde; men Skuespilleren svarede med største Uvillie, at om Greven end bød ham fire Grevskaber, vilde han ikke dermed lade sig afkjøbe en Faders Ret til at faae Hævn for en saa skjændig Forbrydelse imod hans Barn. En Anviisning fra Greven, i hvilken Rose selv kunde anføre den Sum, som han forlangte til Opreisning, blev sendt sønderreven tilbage, og tre Adelsmænd, der indfandt sig i Roses Huus for at bevæge ham til Eftergivenhed, svarede han koldt, at han ikke vidste om han kunde faae sin Ret, men det vidste han, at han ikke vilde frafalde den om saa 100 Adelsmænd laae for hans Fødder og bade ham derom. Enden blev at Kongen lod tilkjendegive Greven sin Unaade og at han ufortøvet havde at forføie sig til sine Godser i Norge. Fra Laurvig, hvor han saa frækt fortsatte sit vellystige Levnet, at han ogsaa der lod for voldeligen bortførte Fruentimmer indrette skjulte Værelser, hvilke endnu for

nogle Aar siden bleve foreviste som Mærkværdigheder, bønfaldt han flere Gange forgjæves Frederik den Femte om Tilgivelse. Først i Slutningen af 1766 fik han Tilladelse til at komme tilbage, og det kun paa gjentagen Forbøn af den berømte Grev Frederik Christian Danneskjold Samsøe, der stedse havde været hans faderlige Velgjører og redelige Advarer. Foragtet af Nordmændene, som førte haarde Klager over hans Udsvævelser, Raahed, den kaade Trods, hvormed han afslog at betale sin Gjæld til Borgerlige, og hans ulovlige Omgang med de under Grevskabet faldende Skatter og Skiftemidler, ilede han til Kjøbenhavn, hvor han paa ny bragte sig i Omtale for sin lumpne Charakteer, da han snedigt sværtede Grev Danneskjold Samsøe saaledes, at denne Aaret efter blev afskediget som Marinens Chef og forviist til sine Godser, hvorpaa han fik hans Post, hvilken han paa ingen Maade var voxen. Jfr. Rose, som ikke var at formaae til igjen at betræde Scenen, blev nogen Tid efter gift med kgl. Kammermusikus Schiørring, en meget anseet og afholdt Mand.

Sacco gav 8 Balletter: den 26de Septbr.: **Kjærlighed stærkere end Døden** (den første paa det danske Theater givne Behandling af Sujettet til Romeo og Julie) og **Postrytterens Bryllup**; 31te Octbr.: **Den hollandske Apotheker**; 12te Novbr.: **Den Mistænkelige uden Aarsag**; 7de Decbr.: **Psyches og Cupidos Kjærlighed**; 2den Jan.: **Laurbærgrenen**; 30te Jan.: **Maskeraden**; og 17de April: **Mændene, som bedrages af deres Koner.**

1765. **Attende Saison.**

O. 25. Sep. 32. Forlorne Søn. — (Hersleb udtr. af Direct.)
F. 27. - 9. Den Stolte.

O. 2. Oct. 28. Den Stundesløse (Jfr. Bergmann o: Mad. Knudsen d. s. Leonore).
F. 4. - 9. LodDet i Lotteriet.
O. 9. - 24. Menechmi.
F. 11. - 15. Scapins Skalkestykker.
O. 16. - 1. Den listige Optrækkerske.
F. 18. - 2. Listige Optrækkerske.
M. 21. - 16. Scapins Skalkestykker.
F. 25. - 31. Gnieren.
M. 28. - 3. Listige Optrækkerske.
O. 30. - 33. Maskeraden.
M. 4. Nov. 13. Democrit.
O. 6. - 23. Dobleren.
F. 8. - 15. Den Sandsesløse.
M. 11. - 16. Kjærlige Forbittrelse.
O. 13. - 5. Skotlænderinden.
F. 15. - 23. Tartuffe.
M. 18. - 18. Fortrolige Moder.
O. 20. - 17. Turcaret.
F. 22. - 23. Nanine.
M. 25. - 28. Jeppe paa Bjerget.
O. 27. - 1. Den forelskede Ven.
F. 29. - 2. Forelskede Ven.
M. 2. Dec. 12. Lykkelige Skibbrud (Ballum d. s. Henrik).
O. 4. - 5. Besynderlige Menneske.
F. 6. - 14. Listige Enke.
M. 9. - 11. Spøgelset med Trommen.
O. 11. - 51. Den Ugudelige.
F. 13. - 52. Den Ugudelige.
M. 16. - 8. Erasmus Montanus.
O. 18. - 4. Crispin som Fader (Kronprindsen og Prinds Frederik nærv.)
F. 20. - 13. Don Ranudo.
M. 23. - 5. Crispin som Fader (Prindsesserne nærv.)
Skuespillene ophørte formedelst Kong Frederik den Femtes Sygdom og paafølgende Død.)

De 34 Forestillinger havde indbragt 6504 Rdlr. 4 Mk.: altsaa i Gjennemsnit hver 191 Rdlr. 2 Mk.; den bedste, 25de Novbr., gav 265 Rdlr., den sletteste, 21de Octbr., 79 Rdlr. Saisonnen tegnede saaledes til at blive særdeles god, hvilket i Forening med Falchs ivrigt fortsatte Bestræbelser for at indføre Orden og en fornuftig Sparsommelighed vakte hos Directionen Haab om, at der endelig vilde kunne gjøres et klækkeligt Afdrag paa Gjælden. Den sørgelige Afbrydelse forværrede imidlertid Omstændighederne i den Grad, at endog Falch fortvivlede og for sine Meddirecteurer erklærede, at fra nu af saae han ikke mindste Udvei til Redning, men var hver Dag belavet paa at ende med den uundgaaelige Fallit.

De to Nyheder i Repertoiret vare Femactscomedier af Jfr. Biehl: høist maadelige Fabrikarbeider, uden Sandhed, Lune eller theatralsk Virkning, med en i mange kjedsommelige Scener paa en plump Maade fremsat dagligdags Moral. „Den listige Optrækkerske“ oplevede tre Forestillinger; „Den forelskede Ven“ kun to, hvoraf den sidste nær havde voldet meget ubehagelige Optrin. En af Hovedpersonerne: von Pralendorf, en grimasseret von Tyboe, havde den første Aften givet Officererne saa stor Forargelse, at de ved anden Opførelse indfandt sig i Masse, for at pibe saa snart han lod sig see. Forfatterinden havde imidlertid ikke forsømt at søge Beskyttelse for sit Værk baade hos Gouverneuren og Politiemesteren, og Parterret var saaledes besat med Vagt, at Roligheden holdtes vedlige indtil von Pralendorf et Sted skal til at exercere for sin Elskede. Her begyndte Officererne at trampe. Da Gouverneuren, som selv var tilstede, steg op paa en Bænk og befalede, at de skulde holde sig stille, dersom de ikke

øieblikkeligt vilde blive arresterede, holdt de dog strax op, men marcherede støiende ud af Parterret, med Undtagelse af et Par af Forfatterindens Venner, som, da Stykket var endt, søgte at give hende Opreisning ved at klappe op imod den Loge, hun sad i, hvilket havde til Følge, at der fire Dage efter holdtes „to Møder paa Klingen, dog uden betydelig malheur."

Debutanten Ballum var en forfalden Student, der hidtil havde været Truppens meget uefterrettelige Statistformand og nu fik Tilladelse til at forsøge sig i Londemanns Fag, som man ønskede at finde en Doublant til, da den udmærkede Comiker saaledes havde overanstrenget sine Kræfter, at han ofte skrantede. Ballum faldt aldeles igjennem. I Johanne Sophie Bergmann, en 23aarig smuk Pige, som et Par Aar efter blev gift med Souffleur Knudsen, fik Theatret derimod en særdeles lovende Begynderinde, der ved ualmindelig Flid hurtigt udviklede sine gode Anlæg saaledes, at hun i baade Tragedien og Comedien kom til at indtage en udmærket Plads. Hun var begavet med en meget behagelig Syngestemme, havde en god Figur og opfattede ikke alene fortræffeligt sine Rollers Charakteer og gav den med stor Naturlighed, men overraskede ofte Kjenderen ved en hende eiendommelig let, men meget udtryksfuld Nuancering i sin Diction. I Begyndelsen var hendes Holdning saa slet, at Theatret en Tidlang maatte lade hende undervise i „at gaae, bære sig og gjøre en skikkelig Compliment", men hendes Iver og Nemme bragte det snart til, at hun deri blev et Mønster for de andre Skuespillerinder.

I denne Saison fik Sacco kun tre Balletter paa Scenen: den 25de Septbr.: Den uformodenlige Undsætning;

9de Octbr.: Enken, som søger en Mand blandt fire Nationer; og den 18de Novbr.: Den bedragne Gnier eller Trivelins Skalkestykker.

Da Frederik den Femte ikke i sine sidste Leveaar havde kunnet følge sin Lyst til at deeltage i offenlige Forlystelser, havde mange af hans Stormænd og deres Familier følt sig forbundne til heller ikke at lade sig indfinde ved dem; de nøiedes med de ved Hoffet foranstaltede Festligheder, som bestandig bleve færre. Endskjøndt det danske Theater begyndte at finde Naade for de Fornemmes Øine, var dets første Etage derfor i det sidste Par Aar kun sjeldent blevet beæret med de blaae og hvide Baands Nærværelse. Den aftenlige Indtægt havde det ikke skadet; den var tvertimod steget betydeligt: Middelstanden, med Undtagelse af enkelte Familier, som vare andægtige af Tilbøielighed, havde nu saa temmelig gjort sig fri fra den Fordom, der stemplede Theatret til et Vederstyggelighedens Tempel, hvilket det ikke anstod Christne at nærme sig, og som en Følge deraf strømmede Folk til Huset saa ofte der gaves noget Interessant. Men Skuepladsen havde ved de Stores Udeblivelse tabt de formaaende Talsmænd, som den høiligen trængte til at have hos Kongen paa en Tid, da det ikke mere var muligt, med de betydelige Indtægter, hvilke den havde Evne og Anseelse til selv at erhverve sig, at afvende den Ødelæggelse, der var paaført den af netop ham, som dog fordrede at gjælde for at være dens Velgjører, og havde erklæret, at han vilde see den oprettet „til det danske Sprogs Flor“ og understøttet „i hvis som maatte tjene til Truppens Vedligeholdelse og Comediernes Continuation.“

Det hænger som en Hæder ved Frederik den Femtes Navn, at han grundlagde den danske Skueplads, og over Indgangen paa det nustaaende Theater læses, at han har „opbygget" det; men hvad lærer Historien om hans kongelige Forsorg for den? Han tillod Oprettelsen af en dansk Skueplads og gav — 2000 Rdlr. til et Theaters Opførelse; lod den derpaa, betynget med Gjæld for det Huus, hvorpaa der i Steenskrift fortaltes Efterverdenen, at det var en Gave af ham, skjøtte sig selv, medens han privilegerede Gjøglere og med stor Gavmildhed understøttede to fremmede Skuespil til at fravende den Folkets Besøg; tvang den, da disse Krænkelser af hans Løfte havdeført den til Undergang og han undsaae sig ved at lade et Værk, han forlangte Æren for, gaae til Grunde, med en Gjæld af mere end 11000 Rdlr. over paa Staden som en Foræring, og gav derfor af Statskassen 12500 Rdlr., imod at betinge sig og sit Hof fri Adgang i en saadan Udstrækning, at han ofte benyttede mere end den halve Tilskuerplads; overlod den derpaa atter, uden mindste Bistand, til dens Elendighed i 6 Aar, medens han rigeligt begavede dens Medbeilere; fandt sig, efter at disse og kostbare Foranstaltninger til, paa Kassens Regning, at føie hans og Hoffets Indfald, havde gjort dens Opretholdelse ved egen Kraft umulig, i at give den 3000 Rdlr. aarlig; tog deraf Ret til, igjennem en Hof-Directeur, at skalte og valte med den efter Behag; paabyrdede den, imod et Tillæg af 5000 Rdlr., Forsørgelsen af en pengeslugende italiensk Opera; fratog den igjen dette Tillæg, da Operaen, efter at have medtaget dens sidste Kraft, end mere forøget dens Gjæld og gjort endog Rentebetalingen uoverkommelig, maatte ophæves, og var siden, ved den af ham indsatte Directions Forestillinger,

Bønner og Veeklager, kun at bevæge til i dens høieste Nød at skjænke den 1400 Rdlr., hvorvel den nu stod som en Kunstanstalt, der, trods hans saa ukjærlige Behandling, havde vundet hos Folket Deeltagelse og Agtelse i saa høi Grad, at den var bleven af national Betydning.

Ved Frederik den Femtes Død var ogsaa Tilstanden haabløs: Gjælden oversteg meget hvad der kunde udbringes ved Salg af Theatret og alle dets Eiendele; til den dagige Udgift eiede Directionen ikke en Skilling; Truppen havde man ikke engang endnu kunnet betale dens i forrige Vinter forfaldne Douceur, som dog kun udgjorde 250 Rdlr.; Laan hos Private var ikke mere at opdrive, og til Stadens Kasse vovede man ikke at komme; v. d. Lühe fortvivlede over sin Chefspost, Moltke vidste ikke andet at sige, end at han for Dieblikket ikke havde Tid til at tænke paa Theatret, som maatte see at holde ud indtil der kom Orden i Regjeringssagerne; og de to andre Directeurer bade kun om Afsked, men forgjæves, da Ingen kunde overtales til at træde i deres Sted. Den almindelige Forknyttelse bevirkede, at Forretningerne bleve deels forsømte, deels endnu mere forvirrede, og Acteurerne raabte paa, at Bestyrelsen i det mindste burde lade dem faae deres Tilgodehavende, da de „i deres gode Tjeneste havde derfor gjort Fyldest, og der ved deres zèle og capacité havde været saa god Indtægt, at Comediekassen vel skulde kunne betale hvad dem tilkom."

I Begyndelsen af Januar skaffede Falch endelig Udvei til Douceurens Betaling; med den gik ogsaa Kassens hele Beholdning, og alligevel havde selv de ved Contract Engagerede ikke i tre Uger faaet en Skilling i Gage. Nu lod endog det Smertens Budskab, at der „under Sørge-

aaret ikke kunde gives mere end halv Gage" og selv den „var det i nærværende elendige Forsatning ei udi Directionens Formue at betale til rette Tid, hvorfor de maatte vente indtil Udvei vilde være at finde." Dette foranledigede, at de Nødlidende gjorde det ene stormende Anfald efter det andet paa v. d. Lühe og Falch, som i deres Forlegenhed ikke fandt bedre Raad, end at trøste dem med den unge Konges bekjendte Yndest for Skuespillet, af hvilken han sikkert, om de kun gave Tid, vilde bevæges til at raade Bod paa deres slette Omstændigheder.

Da Christian den Syvende, neppe sytten Aar gammel, besteg Tronen, var han meget munter, livlig og opvakt. Begjærlig efter Fornøielser af enhver Art, havde han en lidenskabelig Forkjærlighed for Theatret. Han holdt ikke alene af at see Skuespil, men deeltog særdeles gjerne i deres Opførelse. Saaledes gav han i Foraaret 1767 paa et lille Theater, der var indrettet i en Sal paa Christiansborg, to Gange Orosman i „Zaire" paa Fransk, og udmærkede sig, ifølge Luxdorphs Dom, fremfor de Høiadelige og de fremmede Diplomater, der nøde den Ære at optræde med ham, ved en ypperlig Declamation, kongelig Anstand og megen Varme. Endskjøndt han spillede Fransk, holdt en fransk Troupe og helst talte Tydsk, yndede han meest de danske Acteurer og sagde ofte, naar han havde kjedet sig over sit franske Selskab: „Hölzerne Kerls! Geziertes Zeug! Amüsieren doch die drolligen Dänen weit besser!" Ligesom Caroline Mathilde foretrak han det Lystige for det Rørende og Moralske, og i deres lykkelige Dage morede det ham, at forklare hende de Steder, hun ikke kunde forstaae i Holbergs Stykker, som gottede ham saa inderligt, at han ofte under meget pudseerlige Scener

udbrød i vedholdende Skoggerlatter. Det var ogsaa især dem, han forlangte, naar de danske Acteurer tre, fire Gange aarligt, i Begyndelsen af hans Regjeringstid, bleve beordrede at spille paa Slottet for Hoffet. Opholdt han sig i Kjøbenhavn, da var han næsten hver Aften, naar der opførtes Skuespil, i dansk eller fransk Comedie, saa at det ikke, til at betegne den større eller mindre Interesse, der af Kongehuset vistes den danske Skueplads, er for Fremtiden nødvendigt at anføre de enkelte Gange dets Medlemmer besøgte den. Selv under hans lange Aandsforvirring vedligeholdt Lysten til at see Comedie sig saa usvækket, at han, naar Hoffet laae paa Frederiksberg, hver Morgen forlangte Adresse=Avisen, blot for at see om der spilledes, da han i saa Fald ikke var at holde fra at tage til Byen, hvorfor Enkedronningen, som gjerne vilde opholde sig paa Landet til seent paa Efteraaret, lod foranstalte, at der for Hoffet trykkedes nogle Exemplarer af Avisen, i hvilke Skuespilanmeldelserne vare udeladte.

Den skuespilelskende unge Konges første Resolution, Theatret vedkommende, gav imidlertid ikke meget Haab om at Personalet vilde under ham faae Forbedring i sine slette Kaar. Skuespillenes Standsning formedelst Frederik den Femtes Sygdom havde sat alle Theatrets Creditorer i Bevægelse, fordi den muligt kunde vare længe og Kassen derved vilde blive ude af Stand til at fyldestgjøre deres Fordringer, som de 32 Mænd havde ladet sig forlyde med, at Staden ikke havde nogen Forpligtelse til at betale, da der ikke af dem, paa dens Vegne, var givet Samtykke til at stifte Gjælden. For at blive af med de høirøstede Rykkere og tillige sikre sig imod personligt Tilsvar, indgik Directionen med et allerunderdanigst Andragende om, at

det maatte tillades den at laane en til Betaling af den fra 1761 gjorte Gjæld tilstrækkelig Sum imod Stadens lovformelige Caution. Dette blev under 14de Febr. 1766 tilladt, men med det udtrykkelige Tilhold, at ingen ny Gjæld maatte gjøres. Rygtet herom vakte stor Forfærdelse hos Personalet, thi det vidste meget godt, at Directionen, dersom den ansaae det nødvendigt at holde sig Forbudet efterrettelig, hverken vilde kunne udrede dets Tilgodehavende eller fortsætte Comedierne. Det begyndte saa indtrængende at forestille v. d. Lühe sin Trang og Ret, at han, som vel var Hofmand i Ordets fuldeste Betydning, men dog havde Hjerte for sine Undergivnes Nød, og med stor Samvittighedsfuldhed søgte at opfylde enhver til dem indgaaet Forpligtelse, fandt sig dreven til, igjennem sin Svoger, Grev Conrad Holck, Christian den Syvendes Yndling, at bønfalde den unge Konge om, for hans Skyld, at skjænke Theatret saa meget, at Personalet i det mindste kunde faae Brødet. Derved opnaaedes i Begyndelsen af April en kongelig Gave af 1000 Rdlr., hvortil efterhaanden i Sommerens Løb kom 3000 Rdlr., saa at Directionen, skjøndt med megen Møie, vedligeholdt Betalingen af den halve Gage og andre løbende Udgifter.

Fik man saaledes lammet den slemme Virkning af den kongelige Resolution i denne Retning, yttrede den sig imidlertid desto stærkere i en anden og foranledigede en meget alvorlig Kamp. Under 9de April havde Magistraten sendt Afskrift af den kongelige Tilladelse til de 32 Mænd, for at de kunde vide, at de, paa Stadens Vegne, havde for Laanet at give deres Underskrift, uden hvilken det ikke lovformeligt kunde optages. Ifølge deres Beslutning, ikke at gaae ind paa, at Gjælden for en Anstalt, om hvis

Overtagelse af Staden der ikke var forhandlet med dem, og med hvis Bestyrelse man ikke havde agtet fornødent at give dem det mindste at gjøre, kunde ansees som Staden vedkommende, gave Borgerrepræsentanterne intet Svar, men betydede Magistraten, at det vel var rigtigst, om der ved en Commission tilveiebragtes Oplysning i denne Sag, hvormed de ikke vidste sig at have Noget at gjøre. Herved ængstedes Creditorerne end mere til Utaalmodighed, og v. d. Lühe, der ikke havde ventet at de 32 vovede at modsætte sig en kongelig Resolution, var færdig at gaae ud af sig selv af Ærgrelse over, ikke at kunne faae Gjælden afgjort, og Frygt for, at han med sine Meddirecteurer tilsidst skulde komme til at hefte for den. Efter at han mundlig havde gjort flere forgjæves Forsøg paa baade at bevæge de 32 til Eftergivenhed og Magistraten til at tiltale dem i en myndig Tone, skrev han fra Frederiksberg, hvor han, som Over-Kammerjunker, laae med Hoffet, den 9de Juni til Borgerrepræsentationen en Mindelse om Sagens endelige Afgjørelse. Allerede næste Dag modtog han følgende Svar:

„Deres Excellence
Høi- og Velbaarne
Hr. Geheime-Conferentsraad og Over-Præsident
Naadige Herre!

Paa Deres Excellences høist respective Skrivelse til samtlig Stadens 32 Mænd af 9de hujus have vi herved den Ære i underdanigst Gjensvar at melde. Den høikongelige Resolution angaaende det danske Comediehuus af 14de Februarii er os den 9de April in copia tilsendt og derefter ved første Samling den 28de dito læst og protocolleret, hvor da blev resolveret, at Intet angaaende Comedie-

husets Gjæld skulde foretages, forinden det sidst indkomne Regnskab var igjennemseet, og man deraf erfarede hvad Gjælden var; saameget som der er presseret paa dette Regnskabs Affærdigelse, saa har det dog ikke været muligt endnu at bringe samme til Endelighed formedelst dets Vidtløftighed, mens forhaabe dog at samme inden en føie Tid skal skee, da vi ville blive istand til ved at indsende samme til høi- og velædle Magistraten tillige at give vore ringe og uforgribelige Tanker tilkjende angaaende Gjælden, som da og uopholdelig skal skee.

Det er os bekjendt at Deres Excellence efter allerhøieste Befaling fører Over-Direction for Comediehuset, hvormed upaatvivlelig mange Fortrædeligheder og Uleiligheder haver været forbundne; intet skulde være os kjærere end paa nogen Maade i Underdanighed at kunde medcontribuere til Lettelse herunder for Deres Excellence i Fremtiden, men da saadant, efter vor ringe Indsigt, paa ingen bedre Maade kunde skee, end ved en dertil af Directionen under Deres Excellences Revision forfattede Plan, efterdi Comediehusets Omstændigheder er dennem bedst bekjendt, saa skulle vi tro at samme kunde være høist fornøden. Thi det er Deres Excellence ligesaa godt som os bekjendt, at Stadens publique Kasser, der forhen have været istand til at gjøre Understøttelse i Tilfælde hvor det udfordredes, nu ere aldeles uformuende dertil, og neppe istand til at bestride de uundgaaeligste Udgifter; ligesom og at Grundene her i Staden ere saaledes belastede, at de ikke kunne taale nogen videre Tynge, da de neppe ere istand til at bære de allerede derpaa værende; Hvorfor det formodentlig efter vores ringe Skjønnende vil være fornødent, at see om andre Udveie og Midler i dette Tilfælde

Næst at udbede os Deres Excellences Naade og Bevaagenhed forblive vi med underdanig Submission

Kjøbenhavn 10. Juni 1766.

Deres Excellence
Naadige Herres
underdanigste Tjenere.
Som Formænd for de 32 Mænd
N. Fincke. A. J. Andersen."

Af dette Repræsentationens, øieblikkeligt og kun igjennem dens Formænd givne, kolde Svar, som, langtfra at love en gunstig Afgjørelse, bebudede Modstand og desuden meget spydigt forlangte en Bestyrelsesplan, hvis fuldstændige Savn man netop fornemmelig havde lagt v. d. Lühe til Last, følte Adelsmanden sig saa fornærmet, at han ikke mere vilde have at gjøre med de 32 stivsindede Borgere, men kastede Sagens Fremme over paa Magistraten, ved i sin Hidsighed endnu samme Dag at tilskrive den saaledes:

„Der gjøres mange Ting af i Raadstuen, mens den Sag angaaende Comoedierne, som interesserer mig meest, bliver immer henlagt og gjøres ei noget ved, alt beroende indtil Commissionen samles, hvilket er vidt udseende, og veed jeg ey om det ikke er mere en Sag, der kommer Magistraten til, og de 32 Mænd. Jeg kan ingen Vey komme med Spectaklerne, som dog skal opføres til September Maaned. Jeg bliver til en ridicule og en Spot herover for hele Publico. Jeg plages af Trouppen, af Figuranterne og alle til Comoedien henhørende Betjentere om Penge og Engagement. Jeg solliciterer og tigger om Penge til disse stakkels Folks Underholdning, og ingen

staaer mig bi, hvilket bedrøver mig mangfoldigt. Man kunde snart falde paa de Tanker, at man havde at besværge sig over Directionens Anstalter og Opførsel, at vores Huusholdning ei haver været ordentlig og menageerlig, thi at vi skulde have forrettet vores Ting interesseret, vil jeg aldrig haabe nogen kan tænke. Skulde der være Noget at sige paa os, da beder jeg, at det maatte mig og Directionen reent ud bekjendtgjøres, at vi kunde forsvare os. Jeg gjentager min Bøn at vi maatte faae vores Sag og sort at vide, hvorledes den staaer, thi i disse fortrædelige og mislige Omstændigheder kan jeg ey længere opholdes."

Da de Magistratspersoner, som havde deeltaget i Directionen og derfor muligen kunde blive fordrede til Regnskab for de optagne Laan, fandt, at det ikke anstod dem at gjøre Forsøg paa at formaae de 32 Mænd til Eftergivenhed, paatog Justitsraad, Raadmand Hæseker sig dette Hverv, men blev svaret kort, at Repræsentationen havde taget sin Beslutning, der, saasnart muligt, skulde komme Magistraten tilhænde i en formelig Erklæring. Denne udfærdigedes den 7de Juli og var saaledes lydende:

„Deres Excellence
Høi- og Velbaarne
Hr. Geheimeconferentsraad
og Over-Præsident,
Høiædle og Velbaarne,
Høiædle, Velædle og Velbyrdige
Herrer Borgemestere og Raadmænd!

Det haver behaget Deres Excellence samt høi- og velædle Herrer, at tilsende os det fra Comediehuset aflagde Regnskab fra 26de Septbr. 1764 til 21de Septbr. 1765,

hvilket ved nogle af vores Middel er gjennemseet og herved tilbagesendes, da det maatte behage Deres Excellence samt høi- og velædle Herrer at fornemme dets Befindende af Revisorernes Paategning.

Af dette Regnskab erfares at Comediehusets Gjæld ved sammes Slutning var:

Paa Prioritet i Huset	9000	Rdlr.	= Sk.
til Stadens Kæmnerkasse	7987	—	67 —
Rente deraf til 1765 Aars Udgang	3722	—	71 —
Aparte Laan	11100	—	= —
Hr. Justitsraad Falch tilgode . .	1164	—	5½ —
	32,974	Rdlr.	47½ Sk.

hvorimod det ikke havde mere tilgode end hos Trouppen 259 Rdlr.

Under 9de April haver det behaget Deres Excellence samt høi- og velædle Herrer at communicere os Copie af et kongeligt allernaadigst Rescript de dato 14de Febr., som tillader Directionen for Comediehuset den fra An. 1761 gjorde Gjæld, som benævnes at være opløben til en Summa af 14,034 Rdlr. 2 Mk. 12 Sk., foruden Renter 3083 Rdlr. 4 Mk. 5½ Sk. ligesom den forrige Comediehusets Gjæld paa Stadens Vegne imod deres Obligation, dog uden noget Ansvar for dem, tillaans at optage, mens at der ingen ny Gjæld maa gjøres, samt at der drages Omsorg for, at den allerede gjorte Gjæld, i muligste Maader, Tid efter anden vorder afbetalt.

Hvorledes Comediehuset er kommet til Staden, derom er aldrig af høi- og velædle Magistraten givet Stadens 32 Mænd nogen Communication, mindre med dem overlagt, hvorledes dermed skulde forholdes, som dog efter vore ringe og uforgribelige Tanker, ifølge Stadens Privilegier

og de derpaa grundede Vedtægter, skee burde naar Comediehuset blev holdt for Stadens Regning.

Vel er af høi- og velædle Magistraten assigneret paa Stadens Kæmnerkasse Tid efter anden, som af Stadens Kæmner er bleven udbetalt til Comediehuset 7987 Rdlr. 67 Sk., men vi have aldrig anseet dette anderledes end en Forstrækning, som skulde igjen af Comediehuset til Stadens Kæmnerkasse betales, og hvorfor Staden havde Forsikkring i alle Comediehusets Effecter næstefter de paa Prioritet staaende 9000 Rdlr., hvorfor vi og ved Revisionen af Kæmner-Regnskabet for Aaret 1762 have forlangt at de denne Capital paaløbne Renter maatte i Kæmner-Regnskabet anføres, som og af samtlige høie og velædle Magistraten er bleven bifaldet og derefter i Regnskabet anført, saa at baade Capital og Renter bliver en Gjæld, som af Comediehuset bør betales næst efter de paa Prioritet i Huset havende 9000 Rdlr., og hvorfor vi forvente, at de som have assigneret samme til Staden forskaffer Rigtighed. Ved Comediehusets Regnskabs Revision fra 1ste Octbr. 1760 til 1ste Octbr. 1761, er erindret at Directionen ville vigilere derhen, at noget paa Gjælden kunde afdrages, men især see derhen at samme ei mere forøgedes. Ved Revisionen af Regnskabet fra 1ste Octbr. 1761 til ult. Juni 1762 befandtes Comediehusets Gjæld ei mere at være end Prioriteten 9000 Rdlr., Stadens Kæmnerkasses Forstrækning med paaløbende Renter og 192 Rdlr. 4 Mk. 9½ Sk., som Hr. Justitsraad Fædder havde tilgode, hvorimod Trouppen skyldte til Kassen 633 Rdlr. 2 Mk. Ved Regnskabet fra 1ste Juli 1762 til 1ste Octbr. 1763 befandtes at være gjort i eet Aar 5000 Rdlrs. Gjæld mere end forhen, som blev erindret at maatte betales uden at komme

Staden til Last. Ved Regnskab fra 1ste Octbr. 1763 til 26de Septbr. 1764, maatte vi fornemme, at ei allene Intet paa den forhen gjorte Gjæld var afdraget, men meget mere i dette Aar endnu over 5000 Rdlr. paa ny optagne, hvorfor vi saae os nødsagede til ved Skrivelse af 23de August 1765, som fulgte dette Regnskab, at declarere, at vi i ingen Maade paa Stadens Vegne kunde tage Deel i det Laan, som enten allerede var skeet eller herefter maatte skee til Comediehusets Bestyrelse, men ansaae samme som noget Staden aldeles Uvedkommende. Og da vi nu af dette vedfølgende Regnskab endvidere maae erfare, at Gjælden endnu med 1665 Rdlr. ½ Sk. er bleven forøget saa gjentage vi herved vor udi afvigte Aar gjorte Declaration og frasige os al An- og Tilsvar for den Gjæld der af Directionen er gjort ved Comediehuset, som noget der er skeet saaledes at det ifølge Privilegierne og Vedtægterne ikke kan vedkomme Staden, efterdi Directionen samme uadspurgt haver gjort, og efter skete Erindringer ved Revisionerne ei alene Intet paa den da allerede gjorte Gjæld afdraget, men tvertimod samme saa anselig formeret, og det paa en Tid da Comediehuset haver havt saadan en Søgning og Indtægt som aldrig tilforn.

Vi have forhen meldt at Stadens 32 Mænd aldrig have erholdt nogen Communication om hvorledes Comediehuset er kommet til Staden, som formodentlig saa vil befindes at være; mindre vide vi nogen Tid med dem at være overlagt, hvorledes dermed skulde forholdes, som skeet burde, naar det var for Stadens Regning og consernerede Stadens Indtægt og Udgift; ikke destomindre have vi dog nu i Anledning af det os tilsendte Kongl. allernaadigste Rescript gjort os Umage for at faae nogle af de Do-

cumenter i Hænder, som consernere Comediehuset ved dets Begyndelse; og da befinde vi den kongelige Concession paa Comediehuset til Staden at være af 23de Mai 1750, hvorved Comediehuset med Theatro og Tilbehør istandbragt overlades til Staden med derpaa heftende 9792 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk., saavelsom og den endda resterende Gjæld paa den tilføiede Sidebygning til Opera=Machiner, og hvad ellers derpaa kunde hefte. Udi denne Concession tillodes ei videre end at høi= og velædle Magistraten paa Stadens Vegne kan, om behøves, laane den fornødne Capital til at afbetale den resterende Gjæld, og til Sikkerhed for den Laanende pantsætte forbemeldte Comediehuus med Grund, Bygning og andet Tilbehør, samt det derpaa havende Privilegium.

Den 11te Septbr. 1750 befinde vi et kongeligt allernaadigst Rescript udfærdiget i Anledning af Over=Præsident, Borgemestere og Raads gjorte allerunderdanigste Forslag, som siger i dets 5te Post: Directionen i Henseende til Oeconomien og Trouppen ved den danske Comedie, skal bestaae af een Over=Directeur, som Hans kgl. Majest. selv allernaadigst ville udnævne, og af trende Directeurer, som godvilligen og uden Belønning af Over=Directeuren dertil kan formaaes, af hvilke Directeurer den ene af bemeldte Over=Directeur udvælges til at staae for Comediehusets Indtægter og Udgifter, og derfor at aflægge aarligt Regnskab som i Raadstuen indleveres, og af de 32 Mænd, som Stadens andre publique Regnskaber revideres, ligesom ogsaa Kassens Beholdning udi Stadens Kasse deponeres, for saavidt ikke til forestaaende løbende Udgifter behøves at blive beroende udi bemeldte Directions Hænder.

Under 30te Decbr. 1750 finde vi en Rapport fra afgangne Hr. Conferentsraad Falsen og Hr. Justitsraad Nissen til høi- og velædle Magistraten, hvorudi de berette Comediehusets Tilstand at være saaledes, at paa Gjælden som var tilsammen da Comediehuset blev overdraget 11,210 Rdlr. 3 Mk. 1½ Sk. var afbetalt 2210 Rdlr. 3 Mk. 1½ Sk. saa at alene da stod ubetalt 9000 Rdlr. og videre Gjæld eller Besværing heftede der ikke paa Huset.

Da det nu saaledes er viist at høi- og velædle Magistraten ingen Tid haver givet Stadens 32 Mænd nogen Communication om, hvorledes Comediehuset er kommet til Staden, ingen Tid overlagt noget med dem angaaende dets Indretning og Bestyrelse; det er viist at Comediehusets Gjæld til Aarets Udgang 1750 ei var mere end 9000 Rdlr., og at den øvrige Gjæld derefter at være gjort; det er viist af Revisorerne, at Stadens 32 Mænd ved Revision af Regnskabet fra 1ste Octbr. 1760 til 1ste Octbr. 1761 have gjort Erindring om at noget af den Gjæld, som Comediehuset var i til Staden maatte blive afbetalt, og saadant ikke er skeet, men Gjælden tvertimod siden den Tid forøget med de paa andre Steder laante og tilgodekommende 12,264 Rdlr. 5½ Sk., det endelig af den kgl. allernaadigste Concession erfares at høi- og velædle Magistraten paa Stadens Vegne ikke tillades videre end at kunne, om behøves, laane den fornødne Capital til at afbetale den resterende Gjæld med, og til Sikkerhed for den Laanende pantsætte bemeldte Comediehuus med Grund, Bygninger og andet Tilbehør, samt det derpaa havende Privilegium; og det dog ved Nogle af vores Middel er blevet os proponeret at en Forskrivning maatte udfærdiges over Comediehusets Gjæld af samtlige høi- og velædle

Magistraten og samtlige 32 Mænd, paa Stadens Vegne; saa maa vi herved underdanig, ydmyg og tjenstskyldig melde, at vi ikke paa Stadens Vegne kunne give noget Minde og Samtykke til, at nogen anden Forskrivning gives paa Comediehusets Gjæld, end i den Orden, som den kongelig allernaadigste Concession indeholder, og saaledes at Panthaverne, om Fornødenheden det maatte udfordre, i Pantet kunne være betryggede og fornøiede, da den paa Comediehuset gjorte eller gjørende Gjæld, efter vore uforgribelige, ringe Tanker, ikke kan eller bør komme Staden til nogen Last eller Udgift i nogen Maade.

Hvorhos vi for os og vore Efterkommere Stadens 32 Mænd frasige os alt Ansvar til saadanne Obligationer, som maatte være eller blive udgivne uden vores Consens og Villie, der ifølge Stadens Privilegier og Vedtægterne udfordres for at gjøre Gjæld paa Stadens Vegne. Da vi tillige ville have Deres Excellence samt høi- og velædle Herrer underdanig, ydmyg og tjenstskyldig anmodede om, at de 7987 Rdlr. 4 Mk. 3 Sk., som af høi- og velædle Magistraten paa Stadens Kæmnerkasse til Comediehuset ere assignerede med de i Kæmner-Regnskabet anførte og til Betaling skeer paaløbende Renter, maatte blive udbetalte, saa snart skee kunde, efterdi Stadens Kæmnerkasse til havende og forestaaende Udgifter dertil høiligen trænger, og derhos forhaabe at Deres Excellence samt høi- og velædle Herrer, som de, efter hvis Ordre disse Penge ere udbetalte af Kæmnerkassen, seer Staden derfor i alle paakommende Tilfælde securiteret. Skulde ellers kunde udfindes noget Middel hvorved Comediehusets Tilstand kunde forbedres uden at komme Staden til Last, ville vi samme paa alle mulige Maader understøtte og dertil med Deres

Excellence samt høie- og velædle Herrer paa det allerbedste concurere. Vi forblive med underdanig Soumission og tilbørlig Respect

Deres Excellences
samt
Høie- og Velædle Herrers
underdanige, ydmyge og tjenstskyldige
Tjenere
(27 Underskrifter)."

Denne Skrivelse gjorde v. d. Lühe yderst forbittret. At de 32 Mænd ikke alene protesterede imod Stadens Ansvarlighed for og Overtagelse af Gjælden, men endogsaa, efter at have paastaaet de paaløbne Renter lagte til Capitalen, ganske tørt og koldt forlangte denne tilbagebetalt til Staden saa snart som muligt, det var efter hans Mening, „en horrible Opsætsighed af et Collegium, som af kongelig Naade var indsat for paa hvis som Stadens Velfærd er angaaende at tage vare, og derfor burde have Respect for kongelig Majestæts allernaadigste Villie og Ordres:" Han erklærede sig for: at, eftersom Directionen maatte forsikres imod at blive Skyldner for Spektakelkassens Gjæld, og Optagelsen af Laanet ei kunde forhales, da det ei blev muligt med Comedierne at begynde førend Creditorerne vare blevne tilfredsstillede, saa maatte Sagen henstilles til Kongens Resolution. Denne Mening tiltraadtes saa meget heller af Magistraten, da næsten alle dens Medlemmer havde, i Egenskab af Directeurer, været med at stifte Gjælden. Den indsendte, under 14de Juli, de 32 Mænds Brev til Kongen med Forestilling om, „at saa beredvillig Magistraten var i alle Tilfælde at efterleve Hs. Maj.'s

Befalinger, kunde den dog ikke efterkomme den under 14de Februar udgaaede, da, som Brevet viste, Stadens 32 Mænd, der, ifølge deres statuta, skulde med Magistraten overlægge alt hvad der vedkom Stadens Pengevæsen, aldeles unddroge Staden fra Comediehusets Gjæld, hvorfor nærmere Resolution udbades." — Da Cancelliets Chef, Geheimeraad Otto Thott, ikke kunde andet end give de 32 Mænd, som, efter Magistratens egen Tilstaaelse, „skulde overlægge med den, hvad der vedkom Stadens Pengevæsen," og dog ikke vare blevne spurgte da den havde gjort de Laan, hvilke den nu vilde have ansete som optagne af Staden, Ret i deres Indsigelse, vilde han ikke møde denne med en kongelig Resolution, men foretrak, da Pengene dog maatte skaffes tilveie, Forsøget paa at imponere dem ved følgende Skrivelse til Magistraten:

„Høiædle og velbaarne
Velædle og Velbyrdige
Velædle og velvise Herrer!

Som Deres Excellence og høistærede og gode Herrer, udi allerunderdanigst Forestilling af 14de hujus, have indstilt, hvorledes de sig havde at forholde, i Henseende, at Stadens 32 Mænd, som, i Følge deres Statuta, skal med Magistraten overlægge alt hvad der vedkommer Stadens Indtægter og Udgifter, og følgelig tillige maa underskrive Obligationerne for Comediehusets Gjæld, som, efter den kongelige Befaling af 14de Febr. a. c., paa Stadens Vegne maa optages tillaans, have, udi deres vedfulgte Skrivelse, aldeles unddraget Staden fra bemeldte Gjæld, og sig fra at underskrive Gjældsbeviser; saa endskjøndt man ikke kan andet, end rose de 32 Mænds, herudinden, for Staden

viste Ridkjærhed, hvortil de og, efter de af dem anførte Omstændigheder, ikke ansees at have været ubeføiede, vil det dog være fornødent, siden Gjælden, efter den forbemeldte kongelige Befaling paa Stadens Vegne maa optages tillaans, at Obligationerne derfor, udi sædvanlig Form vorder udstedte; hvilket alt Deres Excellence og høistærede og gode Herrer ville behage, de 32 Mænd at tilkjendegive. Jeg forbliver med megen Consideration og Estime

Cancelliet den 26de Juli 1766.

Høiædle og Velbaarne
Velædle og Velbyrdige
Velædle og Velvise
Herrers
tjenstberedvilligste
og tjenstvillige
Tjener
O. Thott."

For denne Skrivelse troede v. d. Lühe at de 32 Mænd dog skulde være nødte til pligtskyldigst at bøie sig; den blev dem derfor, under 8de August, meddeelt tilligemed en but Anmodning om „en Samling en af Dagene, for at underskrive et Creditiv, hvorefter Directionen kunde hæve Pengene i Banken mod 4 Procent." Men han tog storligen feil. Allerede tre Dage efter gav Borgerrepræsentationen, med 26 Underskrifter, følgende ligefremme Afslag:

„Deres Excellence, o. s. v.

Da det haver behaget Deres Excellence samt Høi- og Velædle Herrer under høirespective Skrivelse af 8de hujus

hos os at ville fornemme, om det ikke maatte holdes bedst, at udstede et Creditiv, hvorefter Over- og Med-Directeurerne ved Comedierne kunde optage Penge i Banken eller andensteds imod 4 pCt., saa skulle vi herved derpaa i underdanig, ydmyg og tjenstskyldig Gjensvar melde:

Over-Secretairens Hans Excellence Hr. Geheimeraad Thotts Skrivelse under 26 passato siger: At efterdi Stadens 32 Mænd, ifølge Deres Statuta, med Magistraten skal overlægge alt hvad der vedkommer Stadens Indtægter og Udgifter, saa vil det være fornødent at Obligationerne for Comediehusets Gjæld udi sædvanlig Form vorder udstedte.

At Comediehusets Gjæld er gjort imod vores Vidende og Villie, oplyser vores under 7de passato med Comediehusets Regnskab fulgte Skrivelse; ligesom den og er skeet imod de oprettede Vedtægter. Det staaer altsaa ikke i vores Magt derfor at udstede et Creditiv, med mindre vi derved ville paadrage os et Ansvar, som vi ikke forhaabe at nogen ville ønske os til Belønning for vores Arbeide, der skeer uden det Allerringeste derfor at nyde.

Thi det er Deres Excellence samt Høi- og Velædle Herrer bekjendt, at hele Staden er pantsat til Genua; at alle Stadens publique Kasser ere i en ulignelig slet Tilstand, imod hvad de forhen have været, saa at samme behøve selv Hjælp, og nu ikke kunne hjælpe andre Anlæg, som forhen kundet skeet, da de have været i god Tilstand; samt at Grundene ere saaledes med Udgifter belagte, at Eierne samme neppe kunne bestride; og at paa saadan en Tid at udgive Creditiv til at fordybe Staden endmere i Gjæld og Udgifter, end den er i, vilde blive os en altfor stor Risico, allerhelst saalænge ingen Udveie sees samme igjen uden Bebyrdelse for Indvaanerne at afdrage.

Mens da det kongelige allernaadigste Rescript af 14de Febr. tillader høi- og velædle Magistraten Comediehusets Gjæld tillaans at optage og anbefaler at drage Omsorg for at samme Tid efter anden vorder afbetalt; Middelet det Bortskyldige at erholde nu ligesaa lidet kan mangle, som forhen da Gjælden uden vores Vidende og Villie er gjort; og Maaden hvorledes samme Tid efter anden kan blive afbetalt, uden at komme Staden til Last, allerbedst imellem Dem og den høie Direction kan afgjøres; saa ville vi forhaabe at Deres Excellence samt Høi- og Velædle Herrer holder os undskyldte at vi ikke kunne underskrive noget Creditiv, hvorefter Over- og Med-Directionen ved Comedierne kunde optage Penge enten i Banken eller nogen anden Steds for Stadens Regning. Vi forblive o. s. v."

Nu bleve gode Raad dyre. Strax efter denne Skrivelses Modtagelse sagde v. d. Lühe i sin Modfaldenhed til Raadmand Johan Peter Suhr, at det var „den værste Chagrin, han endnu havde havt, og at det vel kunde bære til, at han og de gode Mænd, som, uden mindste Interesse, med ham havde været Directeurer, kom til med sure Miner at betale hvad andre smukke Folk med Fornøielse havde fortæret." Der opstod i Magistraten megen Uenighed om hvad der nu maatte gjøres, thi flere af dens Medlemmer erkjendte, at de 32 vare i deres gode Ret, og fandt det meget ubesindigt, at Directeurerne havde, fordi de vare Magistratspersoner, taget sig Myndighed til paa Stadens Vegne at gjøre Laan, uden at indhente Borgerrepræsentationens dertil nødvendige Samtykke. Først da v. d. Lühe fortvivlet erklærede, at der absolut nu maatte træffes Forberedelser til Theatrets Aabning, især da der i Saisonnens Begyndelse skulde gives flere Festforestillinger,

opnaaedes saa megen Enighed, at Magistraten, under 11te September, skrev til Thott, for at underrette ham om de 32 Mænds vedblivende Vægring og spørge hvad derved skulde gjøres. — Samme Dag maatte Directionen, — hvori Raadmand Wilhelm Bornemann, Oversætteren af „Polieuctes Martyr", var bleven overtalt til at indtræde istedetfor Hersleb, som ikke kunde formaaes til at holde ud længer, — personlig, paa Tremaaneders=Vexel, gjøre et Laan af 2000 Rdlr. hos en Privatmand, Raadmand Nissen, for at faae Midler til at begynde Skuespillene.

Nittende Saison.

1766.

To.	2.	Oct.	14.	Gifte Philosoph (Jfr. Knudsen d. s. Melite). — (Hersleb udtraadt af, Bornemann indtraadt i Direct.)
F.	3.	-		Prolog; 24. Dobleren. (Gratis=Forestilling.)
M.	6.	-	10.	Den Stolte.
O.	8.	-	29.	Den Stundesløse.
L.	11.	-	53.	Den Ugudelige.
M.	13.	-	54.	Den Ugudelige.
O.	15.	-	34.	Gavmilde Testament.
F.	17.	-	20.	Honnette Ambition.
L.	18.	-	21.	Honnette Ambition.
M.	20.	-	29.	Jeppe paa Bjerget.
Ti.	21.	-	34.	Maskeraden.
L.	25.	-	32.	Gnieren.
M.	27.	-	33.	Forlorne Søn.
O.	29.	-	17.	Kjærlige Forbittrelse.
To.	30.	-	15.	Gifte Philosoph.
M.	3.	Nov.	6.	Crispin som Fader.
O.	5.	-	14.	Democrit.
O.	12.	-		Prolog; 19. Gjenstridige Sindelav. (Gratis=Forestilling.)

F. 14. Nov. 20. Gjenstridige Sindelav; 13. Uformodenlige Hjemkomst.
M. 17. - 10. Crispin sin Herres Rival; 14. Uformodenlige Hjemkomst.
O. 19. - 12. Kjærligheds Maskerade; 15. Didrik Menschenskræk.
F. 21. - 23. Aftvungne Samtykke; 16. Didrik Menschenskræk.
M. 24. - 13. Kjærligheds Maskerade; 25. Myndlingen.
O. 26. - 27. Tvungne Giftermaal; 24. Aftvungne Samtykke.
F. 28. - 24. Forsøgte Troskab; 28. Tvungne Giftermaal.
M. 1. Dec. 25. Forsøgte Troskab; 29. Tvungne Giftermaal.
O. 3. - 26. Myndlingen; 19. Pene Jomfruer.
F. 5. - 26. Serenaden; 20. Pene Jomfruer.
M. 8. - 27. Serenaden; 24. Hver Mands Ven.
O. 10. - 24. Tartuffe.
F. 12. - 18. Turcaret.
M. 15. - 11. Crispin sin Herrer Rival; 41. Florentineren.
O. 17. - 42. Florentineren; 21. Pene Jomfruer.
F. 19. - 9. Erasmus Montanus.
Ti. 23. - 6. Nøisomme Hyrde; 10. Mødrenes Skole.
M. 29. - 18. Zaire.

1767.

F. 2. Jan. Prolog; 5. Familien; 28. Julestuen.
M. 5. - 2. Coquette Enke; 29. Julestuen.
To. 8. - 34. Forlorne Søn.
F. 9. - 3. Coquette Enke; 11. Mødrenes Skole.
M. 12. - 19. Forøderen.
O. 14. - 20. Forøderen.
F. 16. - 25. Menechmi.
M. 19. - 6. Skotlænderinden.
F. 23. - 7. Skotlænderinden.
M. 26. - 19. Fortrolige Moder.
O. 28. - 10. Landsbypoeten.
Ti. 3. Feb. 11. Landsbypoeten.
F. 6. - 27. Indbildt Syge; 28. Doctorgraden.
M. 9. - 30. Den Stundesløse.

O.	11.	Feb.	12. Kjærlige Kone.
F.	13.	-	18. Politiske Kandestøber.
M.	16.	-	16. Den Sandsesløse.
O.	18.	-	24. Nanine.
F.	20.	-	31. Plutus.
M.	23.	-	55. Den Ugudelige.
O.	25.	-	56. Den Ugudelige.
F.	27.	-	57. Den Ugudelige.
M.	2.	Marts	14. Don Ranudo.
O.	4.	-	15. Don Ranudo.
F.	6.	-	32. Plutus.
M.	9.	-	15. Ulysses von Ithaca.
O.	11.	-	7. Altfor nysgjerrige Beiler.
F.	13.	-	27. Vulcani Kjæp; 13. Lykkelige Prøve.
M.	16.	-	14. Lykkelige Prøve; 12. Ved Vexelb. sl. Ægteskab.
O.	18.	-	13. Ved Vexelb. sl. Ægteskab; 17. Tredobbelte Giftermaal.
F.	20.	-	22. Melampe.
M.	23.	-	15. Forkeerte Verden; 43. Merlin Dragon.
F.	27.	-	12. Spøgelset med Trommen.
O.	1.	Apr.	18. Tredobbelte Giftermaal; 44. Merlin Dragon.
F.	3.	-	20. Barselstuen.
M.	6.	-	14. Forklædte Doctor; 7. Nøisomme Hyrde.
O.	8.	-	13. Doctoren imod sin Villie; 4. Dobbelte Prøve.
F.	10.	-	30. Jeppe paa Bjerget.
O.	22.	-	18. Crispin Lakei og Doctor; 16. Første April.
F.	24.	-	13. Lykkelige Skibbrud.
M.	27.	-	33. Plutus. — (Balletmester Sacco afgaaet.)
O.	29.	-	16. Don Ranudo.
O.	6.	Mai.	7. Cavaleren og Damen.
F.	8.	-	15. Lykkelige Prøve; 18. Ny Prøve; 5. Dobbelte Prøve.
L.	6.	Jun.	16. Lykkelige Prøve; 19. Ny Prøve; 6. Dobbelte Prøve; (Dandseren Martin d.) } f. Acteur.
O.	22.	Jul.	Prolog; 8. Skotlænderinden. } f. Acteur.

Det var kun i Overbeviisningen om, at der med Christian den Syvende vilde oprinde bedre Dage for den danske Skueplads, at Personalet havde fundet Styrke til at bære Sørgeaarets Gjenvordigheder, saa at det igjen, uden at have tabt eet Medlem, kunde samle sig i det gamle Huus som det gamle Selskab. Et Par af de Dygtigste havde i deres Fortvivlelse besluttet at reise til Jylland for at søge en anden Stilling; men Directionen og deres Kunstfæller, som derved bleve satte i stor Skræk, fordi de indsaae, at det Hele da vilde styrte sammen i en Fallit, havde bevæget dem til at opgive deres Forsæt, ved ivrige Forestillinger om, at Acteurerne nu vilde blive „satte i kongeligt Sold, saasom det var Hs. Majestæts Sind at tage den danske Skueplads fra Staden til sig." Det var imidlertid først efter flere Aars endnu haardere Prøvelser at Skuespillerne saae denne Forventning gaae i Opfyldelse.

At Debutantinden, som optraadte første Aften, „af Spectatores befandtes heel maadelig", var ingenlunde ubehageligt for Bestyrelsen, da hun var kommen frem under saa mange „Capricer, Halter, Difficulteter og Prætensioner, at Directionen vel kunde være bange for, at hun skulde vise det Genie, at den maatte faae en saa fatal Person paa Halsen." Endnu nogle Timer førend hun skulde spille satte hun pludselig hele Directionen i Bevægelse ved at erklære, at den hende til Rollen leverede passende Dragt var „en Oldfætterske", som hun ikke tog paa sin Krop; hun vilde vise sig i „en Silke couleur de rose Adrienne og Skjørt med behørig prægtigt Antog og Tilbehør", som hun sagde, at hun havde forskrevet fra Paris for 148 Rdlr., hvilke hun paastod at Directionen havde lovet at betale. Alle Indsigelser imod denne Paastand og Forestillinger om, at

den prægtige Dragt paa ingen Maade i den Rolle kunde bruges, mødte hun med, „at Comedien maatte sørge for, at hun kunde være kostbart klædt, naar hun første Gang skulde agere," og for ikke at lukke Huset saae v. d. Lühe sig nødt til, en halv Time førend Stykkets Begyndelse, at lade hende kjøre hen til en Kræmmer, og der, paa Kassens Regning, at udtage „et andet Antog", som var mindre afstikkende, men dog nogenlunde efter hendes Hoved, hvilket imidlertid ikke afværgede, at hun efter Stykkets Slutning sagde ham, „at hun kunde takke Comedie=Directionens Filzerie for den Tort, at hun ikke stod an!"

Ved den anden Forestilling, som, til Høitideligholdelse af Procurations=Giftermaalet imellem den svenske Kronprinds (Gustav den Tredie) og Kongens Søster, Prindsesse Sophie Magdalena, blev givet gratis, besøgte Christian den Syvende første Gang Theatret som Konge. Thott havde, da hans Skrivelse ikke gjorde den tilsigtede Virkning hos de 32 Mænd, indseet, at der maatte gives en kongelig Befaling, men, eftersom Christian den Syvende selv fandt, at Borgerrepræsentationen i Grunden var i sin gode Ret og fortjente Roes for sin i Stadens Interesse viste Iver, havde Thott ladet Magistraten vide, at han ikke vilde hos Kongen andrage paa en saadan Afgjørelse førend efter Festforestillingen, da Hans Majestæt, om denne var ham til stor Fornøielse, vilde maaskee være villigere til at gaae ind derpaa. Hofmanden v. d. Lühe søgte, paa sin Maade, at hjælpe til, idet han bad Jfr. Biehl, at hun i den „Gratulations=Poesie", hvormed Rose skulde aabne Forestillingen, endelig vilde berømme „den allerhøieste grace, som Hs. Maj. imod Directionen havde beviist, uden hvilken Acteurerne skulde have forsmægtet, saa at den danske

Skueplads havde cesseret, maaskee til evig Tid", og tillige slaae paa, „at denne Tids elendige Tilstand ikke kunde remedieres uden ved kongelig Huld og naadig Bistand til at Midler kunde opnaaes paa Stadens Vegne." Denne vanskelige Opgave fandt Jfr. Biehl aldeles ikke at ligge udenfor den lyriske Poesies Omraade, men løste den, til v. d. Lühes store Tilfredshed, i følgende Prolog:

„Stormægtigste Monark! to Rigers Soel og Glæde,
Der skuer Dig med Fryd paa Dine Fædres Sæde,
Vor Tunge tale bør; men ikke sige kan
Alt hvad vi skylder Dig, vor elskte Christian!
For Dig og for Dit Huus kan vi kun Ønsker yde,
Du for Velgjerninger alene Tak kan nyde,
Hav Tak da, for Du saae ned til os i vor Nød!
Tak, for vi ey har tabt vort Haab og Leve=Brød!
Tak, for Din Naade vil det danske Folk tilstæde
I danske Skue=Spil anstændig Lyst og Glæde!
Tak, for Du har opholdt Din Faders Stiftelse!
Og vil benaade den med Din Nærværelse!
Den i vort Bryst i Dag en dobbelt Lue tænder,
I Dag! da Høytids=Fryd i hvert et Hjerte brænder,
Da vi henrykte seer paa det fuldkomne Baand,
Hvor Dyd og Deylighed har givet Viisdom Haand.
For Dig Du Nordens Ziir Sophie Magdalene
I Bøn og Ønsker sig tre Riger nu forene,
Et længes efter Dig; to for Dig lægge ned
En Taare=blandet Tak for al Din Kjærlighed!
Monark! En Bøn endnu Du ville os tilstæde:
At Din Nærværelse os ofte her maa glæde.
Vor Flid, vor Munterhed derved tiltage vil,
O Konge! naadigst see til Danske Skue=Spil!"

Smigreriet var ikke uden Virkning; da Kongen tog bort, forsikrede han v. d. Lühe, at han havde fundet sig meget tilfreds med Repræsentationen, og skulde være betænkt paa at gjøre hvad som kunde være Comediehuset til Nytte og maintien. Thott androg nu paa en Resolution, som udgik til Magistraten saalydende:

„Christian den Syvende, af Guds Naade o. s. v. Vor synderlig Gunst tilforn! Efter at Vi under 14de Februarii næstafvigte have ladet Eder tilkjendegive, at den af Comoehuset i Vores Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, udi de sidste Aaringer fra 1761 af, sig paadragne Gjæld maatte, ligesom den forhen paa bemeldte Comoediehuset heftende Gjæld, paa Stadens Vegne, tillaans optages imod Eders derfor udgivende Obligation, uden noget Ansvar for Eder, dog at ingen nye Gjæld maatte gjøres, og tillige drages Omsorg for, at den allerede gjorte Gjæld i muligste Maade Tid efter anden kunde blive afbetalt; Og I derefter udi allerunderdanigste Forestilling til Os, af Dato 14de Juli sidstleden have indberettet, at, da I have anmodet Stadens 32 Mænd, som ifølge deres Statuta skal med Eder overlægge Alt, hvad der vedkommer Stadens Indtægter og Udgifter, og følgelig tilligemed Eder underskrive Obligationerne for Gjælden, have de aldeles villet unddrage Staden fra Comoediehusets Gjæld, og sig fra at underskrive Gjældsbeviserne; I hvilken Anledning Vi ved Vores Geheimeraad i Vores Geheime-Conseil, og Over-Secretair i Vores danske Cancellie, Os elskelige Hr. Otto Thott, Ridder 2c., have ladet Eder tilskrive, at lade bemeldte de 32 Mænd betyde, at, da det ved Kongelig allernaadigste Befaling er bleven bevilget, at Gjælden paa Stadens Vegne maa optages tillaans, ville det og være fornødent,

at Obligationerne derfor udi sædvanlig Form blive udstedte; Men det nu af Eders til fornævnte Vores Geheimeraad, derpaa under 11te Septembris næstefter indkomne Skrivelse, er fornummet, at de fremdeles vedblive at undskylde dem for at underskrive det Beviis, som i ommeldte Tilfælde skal udstedes: Saa er nu herved Vores allernaadigste Villie og Befaling, at I tilkjendegiver meer bemeldte de 32 Mænd, at de tilligemed Eder have at underskrive de, for Comoediehusets til denne Tid værende Gjæld, udstedende Obligationer. Derefter I Eder allerunderdanigst kunde vide at rette, befalendes Eder Gud.

Skrevet paa Hirschholms Slot den 11te Octobris Anno 1766.

Under Vor Kongelige Haand og Signet
Christian R.

O. Thott."

Med dette Kongebud meente Magistraten at have faaet al Modstand fra de 32 Mænds Side knækket; den sendte dem under 20de October en Afskrift deraf og vedlagde uden videre Creditivet til deres pligtskyldige Underskrift. Men allerede to Dage efter blev den overrasket ved at erfare, at de 32 Mænd ikke alene havde fundet Udvei til, uden i mindste Maade at forløbe sig, fremdeles at negte Underskrift, men endog vilde indgaae med Besværing, og dertil vedblivende affordrede Magistraten personlig just de Laan, som denne forlangte, at de skulde gjøre Staden gjældbunden for. Under 22de Octbr. gave de følgende Svar:

„Deres Excellence, o. s. v.

Under 15de hujus haver det behaget Deres Excellence samt høi- og velædle Herrer at communicere os Hans

kongelige Mayſts. allernaadigſte Reſcript af 11te dito angaaende Comediehuſets Gjæld, ligeſom og under 20de dito at tilſtille os et Creditiv paa 14054 Rdlr. 2 Mk. 12 Sk. af ſamtlig høi- og velædle Magiſtraten underſkrevet, hvorefter de Herrer Over- og Med-Directeurer ſamme Summa paa Stadens Anſvar tillaans kunde optage, med Begjæring at vi ſamme ifølge Hans kongelige Mayſts. allernaadigſte Reſcripter og Hans Excellence Hr. Geheimeraad Thotts Skrivelſe ville med Dem underſkrive; Mens da vi eragte det for vores Pligt, førend vi underſkrive dette Creditiv, førſt at indgaae til Hans kongelige Mayſt. med en allerunderdanigſt Foreſtilling Comediehuſets Gjæld angaaende; Saa forhaabe vi, og udbede, at Deres Excellence ſamt høi- og velædle Herrer ville have os undſkyldte, at vi ikke kunne underſkrive Creditivet, forinden der paa denne allerunderdanigſte Foreſtilling en allernaadigſt Reſolution maatte falde.

Deres Excellence ſamt høi- og velædle Herrer ville derhos tillade os at erindre, at Stadens Kæmner-Kasſe trænger, til værende og foreſtaaende Udgifter at beſtride, til Penge; Og da vi befinde efter Kæmnerregnſkabet for Aaret 1741, at Stadens Kæmnerkasſe den Tid har havt paa Raadſtuen og andenſteds ſtaaende 35,490 Rdlr. 77 Sk., hvoraf formodentlig endeel med forfaldne Renter endnu maa være tilovers; Saa og at Kæmnerkasſen ſtaaer i et ſtort Forſkud til Comediehuſet, der, efter høi- og velædle Magiſtratens Egen Decisſion paa Kæmnerregnſkabet for Aaret 1758, igjen ſkal refunderes ſamme Kasſe; ſaa ville vi herved underdanig, ydmyg og tjenſtſkyldig anmode om, at der maatte blive føiet de fornødne Anſtalter til disſe Capitalers Indkrævelſe, ſom Staden ſaaledes kunde tilgode

komme, for deraf at bestride det Fornødne uden at sætte Staden i Gjæld. Vi forblive o. s. v."

Directionen indsaae vel, at ved en Forestilling, som gav Kongen nærmere Oplysning om den ulovlige Maade, hvorpaa Gjælden var stiftet, kunde Sagen let stille sig endnu sletterere for den end før; men den trøstede sig ved, at den Forestilling, som den 12te November skulde gives i Anledning af den unge Dronning, Caroline Mathildes, Indtog, vilde behage Kongen saa meget, at man nok skulde opnaae en Befaling, hvorefter det fik sit Forblivende ved Resolutionen af 11te October.

Der blev gjort alt, hvad der, under Theatrets store Pengeforlegenhed, paa nogen mulig Maade kunde gjøres, for at denne Forestilling skulde blive ret glimrende. Da Dronningen og de fremmede Diplomater ikke forstode Sproget, og al Møie for at opdrive noget Sangvæsen havde været forgjæves, blev det, efter Forslag af v. d. Lühe, som tidligt og sildigt var i Bevægelse med at betænke, befale og ordne, besluttet, at der af Acteurerne kun skulde gives en Prolog og „et lidet Stykke, hvilket, uden for meget at ennyere, kun vilde medtage en Timestid", men hele Kraftanstrengelsen anvendes paa en „Felicitations-Ballet", hvilken det paalagdes Sacco at gjøre „saa behagelig og symbolique, som han den kunde paafinde." Efter mange Deliberationer med de andre Directeurer og Als, heftige Klammerier med Balletmesteren, som hver Dag „forandrede dessins og plat forkastede, hvad han selv nylig med stor Bekostning havde ordonneret", Intriguer af Acteurerne, der alle vilde tvinge Valget hen paa et Stykke, hvori de spillede Glandsrollen, og adskillige Balletprøver, som „paa det forskrækkeligste afficerede ham, saasom han af

al den desordre ikke kunde fatte, at noget Raisonnabelt og Fornøieligt vilde komme ud", havde v. d. Lühe tilsidst den Glæde, at tilveiebringe en Forestilling, som „i høieste Maade contenterede ei alene samtlige høie Herskaber, men alle fornemme Spectatores, saa at samme Præsentation vist ikke har paa det danske Theatrum havt sin Lige til at finde Applaus". Den aabnedes „under Paradering af samtlige Acteurs og Actricer", med følgende af Reerslew forfattede og Rose fremsagde Prolog:

„Stormægtigste Monark! hvor inderlig en Glæde
Indtager os i Dag, vi for Dit Aasyn træde!
O! herlig Syn! — Vi see Din Engleliig! Gemal,
Din, Dine Rigers Fryd, Din Viisdoms Høye Val!
Britannien vi meer end denne Gave skylder;
Hiin Dyrebare Skat hver Siæl endnu opfylder,
Lovise aldrig kand af Danskes Minde gaae,
I Caroline vi nu lige Held opnaae.
Henrykkede vi see forud Lyksaligheder,
Som dette Høye Baand for Nordens Børn bereeder,
Og overalt udstrøer ved det udvalgte Par,
Hvis Liige sielden før et Land fremviiset har.
Velkommen Christians, velkommen Landets Glæde!
Vaag, Himmel! og befæst vor Konges Arve-Sæde!
Giør dette Høye Pars Lyksalighed saa stor,
At aldrig nogens Held var større før paa Jord."

Derpaa gaves Balletten Paridis Dom, hvori man fandt mange „ziirlige Allusioner" til den unge Dronning, der „meentes ved den Gudinde Venus til hvilken Paris rækker det gyldne Æble med den Indskrift: Pour la plus belle, og hvori en Dands, under hvilken Vaabnene sammenflettes med Omskriften: Jamais le ciel ne forma de plus augustes

noeuds, vakte største admiration og applaudissement, hvis Aarsag ogsaa samme Ballet siden blev opført utallige Gange og saavel af de høye Herskaber som Publikum begjært og atter begjært." Derefter opførtes „endog de Fremmede til megen Fornøyelse": Det gjenstridige Sindelav, og Forestillingen endte med Balletten: Den bedragne Gartner. — Kongen og Dronningen bevidnede, i meget varme Udtryk, v. d. Lühe deres særdeles Tilfredshed; han underrettede derfor sine Meddirecteurer om, at han forventede, „deres fortredelige Sag skulde faae en forønskelig Ende med allerhøieste Ordre, der vel skulde betage de 32 Mænd Lysten til fortan at gjøre Directionen Schabernak."

De 32 havde imidlertid kløgtigt tilintetgjort hans Forventning ved et Forslag, hvis egenlige Hensigt var at skyde den endelige Afgjørelse ud til en Tid, da Hoffets Varme for Skuepladsen havde lagt sig noget, saa at man turde haabe, at Kongen roligere vilde tage Omstændighederne i Betragtning. Foruden i deres Forestilling at vise, hvorledes Directionen, imod Lov og Vedtægt, havde laant Penge paa Stadens Vegne uden dens rette Værgers Vidende og Samtykke, erklærede de, at de vilde være villige til, i al Underdanighed, at efterkomme Hs. Majestæts Villie, men dog maatte formene, at der billigen først af Directionen, til Sikkerhed for Stadens Kasse i Fremtiden, burde lægges en Plan for Comediernes Bestyrelse, saa at der aarligen kunde spares Noget til Gjældens Betaling. Nogle af dem, som ledede Repræsentanternes Beslutninger, havde regnet paa, at Kongen skulde finde denne Formening saa rimelig, at han, for paa en lemfældig Maade at formaae Corporationen til en Underskrift, som den med aabenbar Ret undslog sig for, vilde paalægge

Directionen Forelæggelsen af en saadan Plan, og de vidste meget godt, at v. d. Lühe ofte havde besvaret Anmodningen derom med, at „Spektaklernes Indtægt var saa lidet at beregne, at en Plan ingenlunde af Directionen kunde gives“, hvorfor de ventede hans Indsigelse, som maaskee vilde give dem Leilighed til at faae deres Vægring erkjendt for velbegrundet, men, under enhver Omstændighed, trække Afgjørelsen i Langdrag. Til v. d. Lühes meget store Ærgrelse, fandt Corporationens Formening virkelig Medhold hos Kongen, som paalagde Thott, at han, igjennem Magistraten, skulde affordre Directionen en saadan Plan. Denne listige Maneuvre af de 32 opbragte Over-Præsidenten i den Grad, at han i Førstningen vilde indgaae til Kongen med Ansøgning om strax at fritages fra sit Embede som „Spectakel-Directionens Formand“, men da Raadmand Suhr, for hvis praktiske Indsigt han havde megen Agtelse, bemærkede, at han ikke derved vilde kunne unddrage sig at tilsvare Gjælden, hvis den blev befunden at være ulovligt gjort, lod han det blive ved at formaae sine Meddirecteurer til at afgive følgende, af ham selv opsatte og til Magistraten stilede, heftige Svar:

„Høiædle og Velbaarne,
Høiædle, Velædle og Velbyrdige
Høist- og høitærede Herrer!

De høist- og høitærede Herrer har behaget under 26de passato at forlange vores Betænkning om den af Stadens 32 Mænd i det kongelige danske Cancellie gjorte Begjæring, at der maatte lægges en Plan til at spare Noget aarligt af Comediehusets Indtægter, hvorved dets Gjæld

kunde betales; og derpaa har vi herved tjenstskyldigst og tjenstligst til Gjensvar skullet melde:

Vi ere ligesaavel som de 32 Mænd overbeviste om, at Omstændighederne udfordre en Menage ved Comedien, saafremt ikke dens Gjæld i Tiden skal falde Stadens Kasse til Byrde, men vi seer ikke hvorledes nogen Plan til at spare kan lægges ved en Stiftelse, hvis fornemste Indkomster og Udgifter ikke ere faste, men dependerer af et Publico, hvilket ikke paa det chapitre lader sig tvinge. Vi kan calculere hvormeget Hans Maj. aarligen giver til Theatret, samt hvormeget Theatri Betjente, Acteurernes og Dandsernes Troupper, Musiken o. s. v. koster at underholde, men om Garderobe og Maskinekammeret er det os, og Enhver, der nogenledes har Begreb om sammes uendelige detail, en puur Umulighed forud at gjøre nogen Regning anderledes end paa Slump, saa at det ikke maatte fortrydes, om man paa nogle tusinde Rigsdaler maaskee calculerede feil. Aarsagen dertil er let at see; Publicum underholder for den største Deel Theatret, men dets Lyst til at besøge samme maa igjen underholdes ved Nyt, saasnart man mærker, det kjedes ved det Gamle.

Man maa da, efter Omstændighederne, gjøre Anstalter til nye Stykker eller nye Balletter, og ved begge, især de sidste, hvorefter Publicum til al Fortred er meest begjærligt, falder større Udgifter til Klæder og Maskiner end man tænker. Forgjæves lader man gjøre Overslag forud over Bekostningerne. Erfarenhed har lært, at naar Balletmesteren har anført, for Exempel, 200 Rdlr. til en Ballet, har hans Ideers Execution kostet ofte 5 á 6 Gange saameget. Imidlertid maa man staae Bekostningen, om man ikke vil see Huset tomt, og mange Gange hender det sig

endda, at saadan en Ballet ikke er efter Folks Smag, og saa er intet andet Raad end at tage en frisk i Arbeide, hvorved da Kassen atter faaer nye Bekostninger. Disse og flere Aarsager, som vilde blive ufornødne at opregne, gjør at vi aldeles ingen anden Plan til Comediens Gjælds Afbetaling kan lægge, end den som allerede af Hans Maj. engang er lagt, nemlig at Directionen i Almindelighed drager Omsorg for, at al mulig Menage pleies, og det baade har vi gjort og agter at gjøre saalænge vi forbliver ved Directionen, ja jeg Geheime-Conferentsraad von der Lühe tør uden Egenros sige, at jeg har forskyldt bedre end de Utaknemmeligheder, der nu møder mig for alt det Bryderie og Møie, jeg har havt ved Theatret, saasom Hans kongl. Maj. har havt den Naade, alene for min allerunderdanigste Bøns Skyld, baade at give Trouppen sin Underholdning i Sørgeaaret og at accordere Comedien en fast Fond aarlig, uden hvilken Naade Stiftelsen nu allerede havde været til Ende, og Gjælden følgeligen lagt Staden til Last, da derimod man nu kan haabe, maaskee at slaae sig igjennem med Tiden saafremt Publicum vil blive flittigt, og ingen ulykkelige Tilfælde indtræffe, det ingen menneskelig Forsigtighed kan see forud. Skulde nogen af de 32 Mænd ellers vide at gjøre nogen saadan Plan, som de for Cancelliet nu har proponeret at maatte gjøres, og samme skulde blive os meddeelt til Betænkning, saa kunde vi nærmere forklare, om den var practicable eller ikke; men indtil det skeer, maa os tillades at troe, at ingen Plan kan gjøres, og at en Plan gjort paa Slump og ingen Plan er i Executionen det samme. Vi vil iøvrigt samtlig ansee det som en sær kongl. Naade, om vi maae aldeles blive fritagne for den hele Direction over Spec-

taklet, og samme, siden Comediehuset dog hører Staden til, maa overdrages Formændene, eller det hele Corps af de 32 Mænd, da det skal være os en særdeles Fornøielse, om de til Stadens Bedste og Publici Satisfaction kan bestyre Comediens Oeconomie med større Sparsommelighed end vi, men saalænge vi skal kaldes og være Directeurer over Skuespillene ere vi ikke sindede at underkaste os videre Control end hidindtil, da Kassens Regnskab indleveres til ordentlig Revision. Vi forbliver med megen Consideration og Estime

Kjøbenhavn 6te Decbr. 1766.

De høist- og høitærede Herrers
tjenstskyldige og tjenstberedvillige Tjenere
von der Lühe, Moltke,
Horn, Falck, Bornemann.

Til
Magistraten i Kjøbenhavn."

Ikke engang Magistratens Medlemmer fandt sig tilfredse med denne Betænkning; flere af dem meente, at den vilde fremkalde en stærk Indsigelse af de 32 Mænd, da det maatte være dem let at bevise, hvor farligt det var for Staden at blive bragt i Pengeforhold til en Anstalt, hvorom man erklærede, at den aldeles ikke kunde bestyres efter Plan, saa at det mulige Tab slet ikke var at calculere. Suhr, som dog ønskede at bringe v. d. Lühe ud af Forlegenheden, paastod endog ligefrem, at hvad der blev anført om Balletmesteren var „ganske uden noget raisonnable Fundament", og han fremkom, som et Middel imod „det Slags Folks urimelige prætentioner, der, om de bleve regarderede, skulde være istand til at ødelægge Stadens

Kasse paa Fauter og Forsøg", med det meget hensigtsmæssige, men ikke endnu af nogen Direction optagne og fulgte Forslag, at „naar Balletmesteren sagde sig noget Nyt at ville componere, da skulde han fremkomme med et calcule paa hvad samme i alle sine Dele rigeligen vilde beløbe, hvilket da, om man ansaae hans Arbeide for saadan expense værdt, ham skulde bevilges med et augment af 10 pCt., om han kom i nogen ubetænkt rimelig Betryk, men over den Sum skulde ham ei tilstaaes end fire Skilling danske; han derimod give compensation for hvis Skade der Kassen maatte skee, om han ei med ermeldte Sum kunde for Spectatores agere det, hvortil den var ham bevilget." Adskillige Magistratspersoner talte ivrigt for en saadan Bestemmelse, hvilken de meente, at Balletmesteren ikke skulde have at klage over og Kassen maatte staae sig ved, men v. d. Lühe vilde ikke indlade sig paa Noget, som „kunde give Anledning til tracasserie med slige hoffærdige og modtvillige Personer, paa hvis medfødte méchanceté han noksom havde havt Prøver." Magistraten blev da endelig enig om, at søge Sikkerhed imod fremtidige Besværinger af de 32 Mænd ved at faae et Par af dem ind i Directionen, saa at de kom til at dele Ansvar med denne. Den sendte derfor den 10de December Directionens Betænkning til Thott, kun med den Erindring fra Magistratens Side, at: „siden Gjælden skal hefte paa Staden, burde Directionen alene blive ved dens Repræsentanter, saa at den 5te Post i Priv. af 11te Septbr. 1750 maatte forandres derhen, at Over-Præsidenten altid blev Overdirecteur, og 2 af Magistraten og 2 af Stadens 32 Mænd, som dertil imellem dem selv udvalgtes, Meddirecteurer, samt at en af de Sidste førte Regnskabet. Dog

burde denne Forandring først skee efter næste Paaske, og den ny Direction maatte ikke paa engang forandres, men efter 3 Aars Forløb 2de afgaae og de 2 andre derefter vedblive et Aar."

Hvor meget v. d. Lühe end gjorde sin Indflydelse gjældende, for hurtigt at faae Sagen afgjort, blev den dog stillet i Bero, da Kongen i de Dage kun havde Tanke for et andet theatralsk Anliggende, hvoraf han lovede sig stor Fornøielse. Hans Yndling Grev Holck, som holdt særdeles af, at kunne tilbringe de Timer, han kunde være borte fra Hoffet, i Selskab med Theaterdamer, havde gjort ivrige Forsøg paa at faae indkaldt et fransk Skuespillerselskab, der skulde lønnes af Kongen og paa et Hoftheater give Forestillinger, hvortil der forundtes Publikum fri Adgang. I Begyndelsen indvendte Kongen, at et saadant Selskab vilde koste altfor meget og der var intet Theater, hvorpaa det kunde spille; men Holck forestillede ham, at man ved de fleste Hoffer, endog de som ikke vare kongelige, underholdt fransk Comedie, der allerede for Sprogets Skyld var den fornemme Borgerstand til stor Behagelighed, og over den ene Staldbygning kunde indrettes et smukt rummeligt Theater, som der under alle Omstændigheder burde findes ved Slottet, da det jo vel kunde være at Hoffet selv vilde engang imellem more Majestæterne med Comediespil. Tilsidst gik Kongen ind paa Forslaget, og blev da endnu hidsigere derpaa end Holck selv. Der blev strax skrevet til et fransk Selskab, som havde givet Forestillinger i Berlin og yttret Lyst til at gaae til Kjøbenhavn, at det ufortøvet maatte komme, og til samme Tid toges med stor Driftighed fat paa Indretteisen af det nuværende Hoftheater. Under Direction af en Mad. Martin, som selv kun i Nødsfald

udførte Soubretter, ankom dette Selskab i Begyndelsen af December til Kjøbenhavn, og da Hoftheatret naturligviis ikke endnu kunde være færdigt, bestemte Kongen, i sin Begjærlighed efter at see hvad han havde faaet, at det, beæret med Titelen „Kongens ordinaire Comedianter", skulde, paa det danske Theater, uden Betaling for Afbenyttelsen, give offenlige Forestillinger for egen Regning. Ved Hoffet og i de fornemme Kredse var Alt i forventningsfuld Bevægelse; de gamle Sympathier for den franske Comedie fik igjen Liv; der taltes med Henrykkelse om den Nydelse, man havde ivente; ja endog Fru v. d. Lühe, som man skulde troe interesseret for den danske Skueplads, da den bestyredes af hendes Mand, der, hvis den faldt sammen, vilde komme til at staae til Ansvar for dens betydelige Gjæld, skrev til Holck, sin Broder: „Liebster Fritz! Wir alle, besonders aber Rieechen und ich, freuen uns recht herzlich auf den heutigen Abend. Die Mazard war bey der repetition und ist entzückt. Die troupe soll excellente seyn. Gottlob daß wir doch einmal etwas Vorzügliches haben können. — —" Denne Billet er af 22de December, da Selskabet om Aftenen gav sin første Forestilling, der ingenlunde stadfæstede de store Forventninger. Luxdorph skrev, efter at have seet det spille „Le Joueur" og Operetten „Les chasseurs et la laitière", i sin Dagbog, at Truppen endog var „elendig slet", og de danske Acteurer feirede en glimrende Triumf ved deres Udførelse af „Forøderen", da den af Publikum blev anseet for at staae langt over det franske Selskabs. Dettes vigtigste Medlemmer vare Comikeren Dinezi, der gjorde meest Lykke, og Kone, Tragikeren Belleval og Kone, samt en Mr. Bellias og Kone. Repertoiret bestod af Tragedier, Lystspil og

smaa Syngestykker. Det lader til, at de enkelte Personer ikke, som sildigere, stode i Contractsforhold til Hoffet, men bleve lønnede af Directricen, der fik en vis Sum og for den havde at underholde et Personale efter eget Valg. Den 30te Januar aabnede det, i Anledning af Kongens Fødselsdag, paa Hoftheatret sine Forestillinger, som gaves frit „for Rangspersoner og de honnette Borgerfolk, der til Kassen henvendte sig om Billetter." Ikke destomindre vedblev det endnu i en kort Tid at spille for Penge paa Theatret paa Kongens Nytorv, men havde næsten aldeles tomt Huus.

Ved indtrængende Forestillinger, og understøttet af Holck, lykkedes det tilsidst v. d. Lühe at bevæge Thott til at udvirke en kongelig Resolution, hvorefter Valgte af de 32 Mænd skulde have Sæde i Directionen, og Spørgsmaalet om Stadens Forpligtelse for Laanene dermed være afgjort. Den 25de Januar udgik fra Kongen Følgende til Magistraten:

„Efter at Vores Geheimeraad i Vores Geheime-Conseil og Over-Secretair i Vores danske Cancellie, Os elskelige Hr. Otto Thott, Ridder ꝛc. i Anledning af en fra de 32 Mænd i Vores kongelige Residentsstad Kjøbenhavn indkommen Forestilling under den 22de Novbr. sidstleden, havde tilskrevet Eder, om der ikke kunde lægges en Plan til at spare noget aarlig, hvorved Comediehusets Gjæld kunde afbetales, er Os nu af Eders derpaa indkomne Svar allerunderdanigst bleven refereret, at Over- og Med-Directeurerne ved det danske Comediehuus, hvis Betænkning I derom have forlanget, have tilskrevet Eder, at da Indkomsterne og Udgifterne ere uvisse, er det ikke muligt derover at gjøre nogen vis Beregning eller lægge anden

Plan end den som allerede er anbefalet med at bruge al mulig Sparsommelighed, hvorhos de melde, at de ville ansee det som en sær kongelig Naade om de for den hele Direction over Spectaklerne aldeles maatte fritages, hvilket har anlediget Eder at forestille at siden Comediehusets Gjæld skal hefte paa Staden, burde og Directionen alene blive ved dem, der forestaae og præsentere Staden; Thi give Vi Eder hermed tilkjende, at Vi efter Eders gjorte Forslag allernaadigst ville have forandret den 5te Post udi Privilegierne af 11te Septbr. 1750 derhen, at Vores Over-Præsident i Kjøbenhavn altid skal være Over-Directeur og Tvende af Magistraten og Tvende af Stadens 32 Mænd, som dertil imellem dem selv udvælges, Meddirecteurer for det danske Comediehuus, da den ene af disse sidstbenævnte skal føre Kasse-Regnskabet; Dog skal denne Forandring i Directionen ikke tage sin Begyndelse førend Comedierne efter næste Paaske ophæves, saa maa og denne nye Direction ikke paa engang forandres, men efter 3 Aars Forløb Tvende at afgaae, og de andre Tvende at vedblive derefter et Aar, og dermed stedse saaledes at forholdes. Iøvrigt ville Vi allernaadigst, at der, ifølge Vores allernaadigste Befaling af 14de Febr. a. p. ingen nye Gjæld maa gjøres, men at der drages Omsorg for, at den allerede gjorte Gjæld i muligste Maade Tid efter anden vorder afbetalt. Derefter I Eder allerunderdanigst haver at rette, befalendes Eder Gud."

Til v. d. Lühes store Forbauselse og Ærgrelse stode de 32 Mænd endnu imod. Under 6te Februar takkede de for Meddelelsen af den kongl. Resolution af 23de Jan., og meldte tillige: at de, som de forud under 22de Octbr. f. A. havde bekjendtgjort Magistraten, den 28de Octbr.

havde til Kongen indsendt en Forestilling angaaende Comedie-husets Gjæld og de dermed forfaldne Omstændigheder, men ikke derpaa faaet Resolution. For at efterkomme de Pligter, dem paalaae imod Stadens Indvaanere og fritage sig selv for alt Ansvar i en saa betydelig Post, saae de sig derfor nødsagede til at udsætte deres Underskrift paa det dem under 20de Octbr. f. A. tilstillede Creditiv, indtil Resolution kunde erholdes, da, „naar samme, imod Formodning, maatte falde derhen, at den paa Comediehuset, Stadens 32 Mænd uafvidende og imod deres Erindringer gjorte Gjæld skal blive paa Stadens Indvaaneres Ansvar", det hørsommeligst skulde blive underskrevet. For at intet Ophold skulde skee, havde de under Dags Dato tilskrevet Geheimeraad Thott om at udvirke dem en kgl. Resolution.

Efter at dette Svar var givet opstod dog hos Nogle Frygt for, at Magistraten, i deres Vægring ved, efter Hs. Maj.'s udtrykkelige Befaling, at foretage Directeurvalget, vilde søge Anledning til at anklage dem for Opsætsighed. Allerede den 16de Februar indkom de derfor til Magistraten med Melding om: at endskjøndt de kunde være beføiede til, med Hensyn til Comediehusets Gjæld, at afvente Hans Majestæts Resolution inden de foretoge det ved kongelig Rescript af 23de f. M. befalede Valg, ligesom at de ogsaa med Hensyn til den Byrde, den dem paalagte Regnskabsførelse vilde medføre, kunde have Grund til at indgaae med Forestilling til Kongen, havde de dog valgt to Med-directeurer: H. C. Bech og Jens Sönnichsen, af hvilke de haabede den første vilde føre Regnskabet. Denne Udnævnelse var imidlertid skeet med Forbehold af Afventning af en kongelig Resolution angaaende Gjælden og i Forventning af at den, som skulde føre Regnskabet, vilde

i Fremtiden, hvis Comediehusets Tilstand tillod det, faae et Vederlag for sin Umag og Tidsspilde, hvorhos de samtlige i Almindelighed, saavelsom de to Udnævnte i Særdeleshed reserverede sig, at være befriede fra alt Ansvar for den paa Comediehuset heftende Gjæld og udbade sig, „at naar Omstændighederne det tillade, de som arbeide for det Almindelige uden Noget derfor at nyde, maatte blive saaledes aflagte, at de ikke ved det de arbeide for det Almindelige og forsømme deres Eget, skulle arbeide sig selv til Skade og aldeles forgjæves."

Magistraten saae i denne Meddelelse endelig Udsigt til at faae Sagen afgjort efter Ønske, og holdt allerede den 23de Februar en Samling, for ogsaa at foretage et Directeurvalg, hvorved Stadens Fædre gave et ret talende Beviis paa, at de ikke havde ringeste Begreb om en Kunstanstalts hensigtsmæssige Bestyrelse. Det hjalp ikke, at Suhr ogsaa denne Gang talte et fornuftigt Ord og bad, at man, uden de ellers brugelige Hensyn til Anciennetet, vilde vælge de Mænd, hos hvem man kunde antage meest Dygtighed og Lyst; Majoriteten paastod, at man, i dette ligesom i alle andre Tilfælde, først og fremmest maatte fastsætte en Regel, der forpligtede Enhver til uvægerlig at overtage det paagjældende Ombud, naar Raden kom til ham, hvorfor Beslutningen faldt ud til: „den ældste Borgemester og den ældste Raadmand skulle først være Meddirecteurer ved Spectaklerne, og naar de gaae af, da følge de andre Borgemestere og Raadmænd efter Tour." Derved var der, paa en Tid da Skuepladsen meest trængte til en kyndig og virksom Bestyrelse, fra Magistratens Side sørget for, ved Regel, at sikre den en muligst slet Direction: to Raadstuemænd bleve, just ved deres Udlevenhed, kaarede til

at bringe Liv og Orden ind i det forfaldne Theatervæsen, og skulde i sin Tid afløses af to ligesaa Udygtige. De af Regelen leverede Personer vare: Conferentsraad, Borgemester von Schrödersee — der, inden han blev adlet, havde, som Etatsraad Schröder, været Directeur i 1756, men dengang ikke kunde formaaes til at holde ud længer end et Aar, — og Justitsraad, Raadmand Hæseker, som med stor Samvittighedsfuldhed søgte at gavne Skuepladsen, saa vidt hans høie Alder og meget ringe Kjendskab til dens Væsen, Indretning og Personale tillode det.

Den nye Direction forsamledes strax med den gamle og besluttede, da den sidste gav Sacco det Skudsmaal: „at han i mange Maader havde været modvillig og tillige, som det lod, allerede viist alt hvad han kunde," at Engagementet med ham og hans Dandserinde, Dlle. Minarelli, ikke skulde fornyes; men Forlangendet om at den nye Direction skulde underskrive nogle Gjældsbeviser til Banken, afslog den reent ud med den Erklæring, at det kunde den ikke gaae ind paa inden de 32 Mænd havde faaet Svar paa deres indgivne allerunderdanigste Forestilling.

Atter maatte v. d. Lühe henvende sig til Thott med Besværing over de Gjenstridige, og endelig opnaaede han, at Magistraten fra Ministeren modtog en Skrivelse af 18de Marts, i hvilken det meddeeltes den, at „Hs. Maj. havde resolveret, at det skulde forblive ved den kongelige Befaling af 11te October f. A., hvorved det blev paalagt de 32 Mænd at underskrive de for Comediehusets til den Tid værende Gjæld udstedte Obligationer eller Gjældsbeviser." Beroliget ved dette bestemte Kongebud, som maatte bryde den sidste Trods af denne „bürgerlich unverschämte insolence", som v. d. Lühe i sin Hidsighed havde kaldt det standhaftige

Forsvar af Borgerrepræsentationens gode Ret, og istand til at afholde de daglige Udgifter ved at det, under 29de Marts, var blevet bevilget, at Skuespillene, paa Grund af Kassens fuldkomne Uformuenhed til at betale, ikke, som brugeligt, skulde standse i Fasten; men for i Aar maatte vedblive til den stille Uge, lod Over=Præsidenten Sagen staae hen til Saisonnen var sluttet, da han befalede en Samling afholdt paa Comediehuset den 16de Mai, og i den foreløbig fremlagte Gjældsbeviser til Banken for 4000 Rdlr. til den nye Directions Underskrift. Bech og Sönnichsen erklærede imidlertid kort og bestemt, at „de ikke gjorde Staden gjældbunden for en eneste Daler inden dem var givet Designation over Comediehusets Gjæld." Dette vakte Magistratsmedlemmernes høieste Forbauselse, og v. d. Lühe udbrød i Heftighed, at „han skulde vel lære de 32 Mænd at vise Submission for kongelig Majestæts Ordre"; men Bech svarede rolig, at „dertil vare de, som Hs. kongelige Majestæts Arveundersaatter og gode Borgere, altid som og i alle Maader villige, saa at de maatte forvare sig imod at kaldes opsætsige, hvilket vel var essencen af Hs. Excellences Ord; men om Hs. Maj. havde befalet dem at underskrive Gjælden, da havde han ei tillige befalet, at de saaledes skulde offendere deres Pligt og sætte Stadens Ret, Skik og Vedtægt tilside, at de paa dens Vegne gik i Borgen uden at vide, til hvor meget det kunde sig beløbe. Skulde det befindes, at der i Gjælden fandtes Poster, som vare dubiøse, da maatte Magistraten være forsikret, at de 32 Mænd ei skulde være bange for i endnu een allerunderdanigst Forestilling Saadant for Hs. Maj. at forklare." Ved denne alvorlige Tiltale blev v. d. Lühe saa forbittret, at han uden videre afbrød Mødet og gik; men Schrödersee

bad, at den nye Direction vilde samles hos ham Andendagen efter, saa skulde han see til „at fornøie dem med Kundskab om den hele Gjæld." Indsigelsen gjorde det virkelig muligt: Falch, som hidtil havde afviist Fordringen om en fuldstændig Opgjørelse med Regnskabets Vidtløftighed, bragte to Dage efter Designationen, som viste, at hele Gjælden beløb 28087 Rdlr. Nu gave Bech og Sönnichsen, ved deres Underskrift, Stadens Tilsvar for de 4000 Rdlr., men tilføiede, at „man intet kunde befatte sig med Comediehusets Direction førend en ordenlig Aflevering af den fratrædende Direction var skeet, og der var givet Designation under Directeurernes Haand over al Comediehusets Gjæld, baade med Prioritet, i Banken og andetsteds, samt under hvad Forbindtlighed samme er; saa og om Comediehuset haver Noget tilgode, Beholdning i Kassen, som kan overleveres, 2c." Schrödersee paatog sig derom at underrette den afgaaende Direction, hvorpaa Falch svarede skriftligt, at „Huset aldrig var blevet overleveret den afgaaende Direction anderledes end som det staaer, undtagen tre Hovednøgler, som til den nye Direction var leveret; Designationen havde han givet, og i Kassen var intet, hvorfor ei heller noget kunde afleveres, hvilket hans Regnskaber skulde bevise." Da Bech og Sönnichsen fandt sig i at tage dette bedrøvelige Svar for Fyldest, erklærede den nye Direction sig for tiltraadt, saaledes at Hæseker skulde overtage alt „hvad Comedierne, deres Disposition og Distribution angaaer", og Bech Indtægter, Udgifter og Oeconomien. Derpaa underskreves Obligationer for den øvrige Gjæld og Bech sagde sig villig til for det første at forskyde Truppens Gage, da der virkelig ikke af den af-

gaaede Direction var efterladt fire Skilling i Beholdning eller nogensomhelst Udvei til Gagens Betaling.

Sacco fik strax Ansættelse ved det franske Hoftheater, som nu ogsaa skulde have Ballet, og endeel af Figuranterne, der kun vare engagerede aarviis, fulgte med ham. Directionen for den danske Skueplads maatte derfor allerførst være betænkt paa at reorganisere dens Balletpersonale. Til Balletmester og første Dandser engagerede Directionen Jean Baptiste Martin, — den franske Directrices Mand — indtil 1ste Mai 1768 med 1400 Rdlr. Gage, 200 Rdlr. til Hidreisen, ligesaa meget til Bortreisen, hvis han afgik uden at have engageret sig andetsted, og 6 Rdlr. for hver ny Ballet; til første Dandserinde antoges, for samme Tid, Mad. Mimi Dutillet, født Prin, — gift med en fransk Skuespiller Dutillet, som Aaret efter blev ansat ved Hoftheatret, — med 1000 Rdlrs. Gage og samme Accidentser som Martin. Foruden dem bestod nu Balletpersonalet af Carl Barch, Jfrne. Knudsen den Ældre og den Yngre, R. Soelberg, J. P. Linck, C. Hjeronimi, S. Lever, W. Köhler, Martin Duprez, en Søstersøn og Elev af Hofdandsemester Laurent, César Geboin, Jfrne. Dorfeuille, Holm, Anna Sophie Lever, Petersen, Cecilia Geboin og Caroline Halle, samt tre Børn, som, for 150 Rdlr., skulde oplæres af Laurent, blandt hvilke „Drengen Frederik Schwarz, 14 Aar gammel." — Acteur=Truppen fandtes at bestaae af følgende Personer: Rose, Londemann, Als, Ørsted, Clementin, Hortulan, Reerslew, Musted, Mad. Linkwitz, Jfr. Bøttger, Mad. Hallesen, hver med 6 Rdlr.; Printzlau, Jfr. Samuelsen, hver 4 Rdlr.; Jfr. Bergmann med 3 Rdlr., Souffleur Knudsen med 2 Rdlr. og Jfr. Caroline Halle med 1 Rdlr. om Ugen. — Desuden vare

med aarlig Gage ansatte: Als, som Theater-Inspecteur: 100 Rdlr.; Christoffer Nielsen, som Theater- og Maskinemester: 200 Rdlr.; Andreas Møller, som Theatermaler: 300 Rdlr.; Frederik Mester, som Theaterskræder: 180 Rdlr.; Gamle Lars Knudsen, som Garderobeskræder: 100 Rdlr., og endelig Kasserer Hallesen med 1 Rdlr. for hver Aften Skuespil opførtes og 2 Rdlr. ugenlig i den Tid Theatret var lukket.

Ved den bestandige Uro, hvori Kampen mod de 32 Mænd, og Anstrengelsen for at opretholde Anstalten under uophørlig Pengemangel, havde sat den afgaaede Direction, var Repertoiret blevet i høieste Grad forsømt. Der gaves ikke et eneste nyt Stykke, og Sacco kunde, af Mangel paa Penge til det fornødne Udstyr, ikke bringe flere end tre Balletter paa Scenen: den 2den Octbr. **Kjærlighed paa Prøve**; den 12te Novbr. **Paridis Dom**, og den 2den Jan. **Den chinesiske Handel**.

Som en Følge heraf havde ogsaa denne Saison, uagtet Publikums stigende Lyst til at besøge Theatret, givet maadelig Indtægt. For de 78 betalte Forestillinger indkom 11569 Rdlr., altsaa for enhver i Gjennemsnit kun 148 Rdlr. 2 Mk. Den bedste Indtægt faldt 2den Marts med 250 Rdlr. 4 Mk., den sletteste den 1ste April med 36 Rdlr. Ved Theatrets Aabning havde Kongen, af v. d. Lühes Beklagelser, ladet sig bevæge til at forøge sit Tilskud for et Aar med 4000 Rdlr., saa at det nu udgjorde 7000 Rdlr., hvoraf Kassen i Saisonnens Løb havde modtaget 4247 Rdlr., der, med Beløbet for nogle solgte Sager, bragte den hele Indtægt til 17289 Rdlr., men Udgiften havde andraget 17406 Rdlr., endskjøndt der kun var blevet

tilbagebetalt 2000 Rdlr. af de tidligere Laan, og foruden den Gjæld, som for den tiltrædende Direction blev opgivet, hvilede paa Kassen uafgjorte Regninger til Beløb af 935 Rdlr., saa at den nye Direction ved Saisonnens Slutning modtog Theatret gjældbundet med 29022 Rdlr.

Med den bedste Villie til at give Acteurerne nogen Opreisning for den Nød, som de uforskyldt havde lidt under deres Forgængere, tilstode de tiltrædende Directeurer dem Indtægten af to Sommerforestillinger, som Omstændighederne gjorde meget indbringende, da Martin ved den første debuterede i en Entree som Dandser, og den anden blev givet i Anledning af Dronning Caroline Mathildes Fødselsdag, med en af Martin componeret Gratulationsballet, og en af Reerslew forfattet Prolog, der, hvor kort og æsthetisk slet den end var, bør bevares af Historien, fordi dens sidste Linier „exciterede den ganske Forsamling til et saadanne Bifald, som man aldrig tilforn havde hørt i det danske Comediehuus, og hvoraf man mærkede vel, at hun var den hele Nations Afgud og at dette Ønske sandfærdigen kom fra alle Danskes og Norskes Hjertegrund." Den lød saaledes:

„Lyksalig Dag! og liig den allerførste Dag —
Da vi Mathilde saae med Christian fremtræde
Paa dette ringe Sted, til hele Folkets Glæde —
Hvad Hjerte, Øie, Sands fandt ey deri Behag! —
Vi saae et Engle=Syn. — Det Norden længe see!
Som seer sig aldrig mæt, naar det sligt Syn beskuer,
Der tænder Hjerterne i Ild og lyse Luer
Og spaaer Lyksalighed for begge Rigerne.

Vor Dronnings Fødselsfest forsikrer os derom —
O, at vort Konge-Par opnaae saa høy en Alder,
Som nogen Levende paa Jordens Kreds tilfalder! —
Velsignet Fødsels-Fest! — Velkommen! — ofte kom! —
Men før Du kommer næst, gid da et Ønske maae,
Vor Konges, Dronnings, ja hver Undersaats, opfyldes!
Om vi ey nævne det, vi naadigst da undskyldes —
Men alle stemmer i: Skee Norderigs Attraae!"

Personalet havde Tilladelse til at give endnu et Par Forestillinger, men opgav det, da „Mad. Scaglia fra Corsica, som producerer en Mands Styrke", begyndte i Bergs Huus i Læderstræde en Række Præsentationer, „til hvilke den galante Verden stormede hen i hobeviis". Hvad det var, der for den datidige „galante Verden" havde en saadan Tillokkelse, at Acteurerne ikke turde rivalisere dermed, viser følgende Anmeldelse af Madamens egne Kunster, — thi hun havde ogsaa „en tyrkisk Kunsthest med sex Fødder" og „et Academie af italienske Hunde" —: „Hun lader saa mange Personer staae paa sig, som hendes Størrelse kan importere. Derefter lader hun sætte en Ambolt paa sit Bryst, og lader smede derpaa til Enhvers Forundring; derefter løfter hun Ambolten op med hendes egne Haar, og med denne Ambolt gaaer Madamen omkring paa Theatret og spadserer til Enhvers Forundring. Fremdeles lader hun et opfyldt Fad, af 3½ Ahme, sætte paa sit Bryst, som otte Mand nok har at løfte paa. Naar Madamen har dette svære Fad paa sit Bryst, saa forlanger hun en Mand at springe og gjøre Caprioler derpaa, og til Enhvers Forundring forlanger hun under Fadet et Glas Viin og drikker de høye Herrers og Damers deres

Sundhed, og tillige det ganske Compagnie. Under dette Fad løfter hun sig i Veiret og skyder tvende Pistoler løs; derefter kaster hun med to Fingre dette svære Fad af hendes Liv. De Herrer Tilskuere ville meget forundre sig over denne Madame, thi hun er svag og mager af Statur."

Tyvende Saison.

1767.			
M.	5. Oct.	17.	Livet som en Drøm.
O.	7. -	18.	Livet som en Drøm.
M.	12. -	15.	Democrit.
O.	14. -	8.	Coquetten.
M.	19. -	17.	Henrik og Pernille.
O.	21. -	15.	Listige Enke.
O.	28. -	4.	Caliste.
F.	30. -	5.	Caliste.
M.	2. Nov.	15.	Jørgen Dingel.
O.	4. -	10.	Loddet i Lotteriet.
F.	6. -	7.	Henrik som tjener to Herrer.
M.	9. -	28.	Amphitrion.
O.	11. -	13.	Pernilles korte Frøkenstand; 26. Forsøgte Troskab.
F.	13. -	7.	Huusfaderen.
M.	16. -	19.	Politiske Kandestøber.
O.	18. -	9.	Uformodenlige Forhindring.
F.	20. -	17.	Scapins Skalkestykker.
M.	23. -	8.	Kjærlige Mand.
O.	25. -	31.	Den Stundesløse.
F.	27. -	33.	Gnieren.
M.	30. -	23.	Melampe.
O.	2. Dec.	1.	Stedmoderen.
F.	4. -	2.	Stedmoderen.
M.	7. -	3.	Stedmoderen.
O.	9. -	18.	Kjærlige Forbittrelse.
F.	11. -	35.	Forlorne Søn.

M.	14. Dec.	13.	Kjærlige Kone.
O.	16. -	14.	Kjærlige Kone.
F.	18. -	11.	Pantsatte Bondedreng; 28. Serenaden.
M.	21. -	8.	Unge Menneske paa Prøve.
O.	23. -	34.	Gnieren.
M.	28. -	35.	Maskeraden; 30. Julestuen.
O.	30. -	6.	Besynderlige Menneske.
1768.			
M.	4. Jan.		Prolog; 25. Dobleren.
F.	8. -	22.	Honnette Ambition; 8. Nøisomme Hyrde.
M.	11. -	35.	Gavmilde Testament.
O.	13. -	26.	Menechmi.
F.	15. -	19.	Crispin Lakei; 25. Hver Mands Ven.
M.	18. -	1.	Kjærlige Datter.
O.	20. -	2.	Kjærlige Datter.
F.	22. -	3.	Kjærlige Datter.
M.	25. -	17.	Den Sandsesløse.
O.	27. -	4.	Stedmoderen.
F.	29. -	1.	Themistokles.
M.	1. Feb.	2.	Themistokles.
O.	3. -	3.	Themistokles.
F.	5. -	4.	Themistokles.
M.	8. -	5.	Stedmoderen.
O.	10. -	13.	Spøgelset med Trommen.
F.	12. -	8.	Altfor nysgjerrige Beiler; 17. Didrik Menschenskræk.
M.	15. -	31.	Jeppe paa Bjerget; 45. Merlin Dragon.
O.	17. -	12.	Jean de France (Jfr. Conradi d. s. Elsebet); 4. Baandet.
F.	19. -	23.	Honnette Ambition; 11. Franskmanden i London.
M.	22. -	9.	Skotlænderinden.
O.	24. -	20.	Fortrolige Moder; 5. Baandet.
F.	26. -	11.	Den Stolte.
M.	29. -	17.	Don Ranudo.
O.	2. Marts.	12.	Landsbypoeten.

F.	4.	Marts.	21.	Forøderen.	
M.	7.	-	16.	Gifte Philosoph.	
O.	9.	-	13.	Landsbypoeten.	
F.	11.	-	21.	Barselstuen.	
O.	6.	Apr.	4.	Merope.	
F.	8.	-	34.	Plutus.	
M.	11.	-	7.	Timon Misantrop.	
O.	13.	-		Første Gang Maskerade.	
F.	15.	-	30.	Tvungne Giftermaal; 8. Sicilianeren.	
O.	20.	-	28.	Vulcani Kjæp; 14. Ved Vexelb. fl. Ægteskab. — (Balletmester Martin afgaaet.)	
F.	22.	-	15.	Uformodenlige Hjemkomst; 9. Sicilianeren.	
M.	25.	-		Anden Gang Maskerade.	
O.	27.	-	25.	Nanine; 21. Gjenstridige Sindelav.	
O.	15.	Jun.	27.	Myndlingen; 4. Coquette Enke; 43. Florentineren.	f. Act. og Dands.
O.	22.	-	15.	Kildereisen; 12. Mødrenes Skole.	
O.	29.	-	13.	Zeloide; 10. Mændenes Skole.	
F.	22.	Jul.	10.	Artaxerxes.	

De to nye Originaler: „Den kjærlige Datter" af Jfr. Biehl og „Stedmoderen" af Peter Topp Wandal, vare begge fremkaldte ved en af „Selskabet til de skjønne Videnskabers Fremme" udsat Præmie for den bedste Comedie. Comedie var intet af disse Grædestykker, men Selskabets egenlige Formaal var heller ikke at opmuntre Comedieskrivere: formaaende Velyndere, der vilde skaffe Jfr. Biehl Udmærkelse og Indtægt, havde dertil opfundet denne Priisudsættelse, som de ventede, at Ingen uden hun vilde melde sig til. Selskabets skamløse Uretfærdighed gik ogsaa saa vidt, at Wandal for sit Stykke, som virkelig, baade i Anlæg, Charakteerskildringer og Sprog, viste et ikke ringe Talent, kun tilstodes en Understøttelse til dets Trykning, og Jfr. Biehls tilkjendtes Prisen, endskjøndt det i enhver

Henseende stod endog under hendes tidligere Fabrikarbeider og var i høieste Maade baade udramatisk og utheatralsk. Leonore er gift med et gjerrigt Asskum, som holder hende indesluttet, lader hende lide Mangel, tyvter hende, sigter hende for at have betalte Galaner og vil kaste hendes syge Fader, der ved Godtroenhed er bleven forarmet og som maa holde sig skjult, i Gjældsfængsel for en Sum, hvilken han, igjennem en Commissionair, har laant ham imod ublu Rente. Hvorledes hendes Mand i oprørende Raahed mishandler hende, hendes Anstrengelser for at understøtte og skjule Faderen, og at denne tilsidst, da han ved en Arv pludselig bliver hovedrig, lærer at kjende sin Svigersøns Nederdrægtighed, dette er Stykkets Handling, som er udtværet ved lange Monologer, hvori Personerne fortælle sig selv deres Tanker og Følelser. Til at være det Moersomme i dette modbydelige Billede har Forfatterinden indskudt Leonores Broder: en uforskammet Bengel, der gjør Gjæld for at leve i Suus og Duus, kryer sig af at være Forfører, spotter sin ulykkelige Fader, og ikke lader det blive ved at sige sin Søster i Dinene, at hun holder Galaner, men ærgrer sig over, at han ikke selv har skaffet hende dem, da det „havde været ham et sikkert Middel til at erhverve Venner", ja er ublu nok til at tilbyde: „Jeg skal ved alle Leiligheder være Dig behjælpelig i Dine Kjærlighedssager, naar Du vil gjøre det samme imod mig." Opløsningen paa denne Comedie er i alle Henseende forbausende sorgelig: Forfatterinden lader Broderen med eet gaae over fra den skjændigste Forvorpenhed til den dybeste Anger og pludseligt blive et dydigt Menneske; men endskjøndt hun saa lidet gjør sig Skrupler over at byde Publikum den groveste Urimelighed som Menneskeskildring,

vover hun ikke at gjøre et saadant Uhyre som Manden om til en skikkelig Person: hun lader ham ikke alene blive hvad han er, men giver ham Anledning til at blive endnu værre, ved at lade Faderen sige, at han ikke skal faae en Skilling af de arvede Penge; og til en fornøielig Ende paa Comedien bliver „den kjærlige Datter“, som Løn for sine Opoffrelser og Lidelser, ved at være den uforbedrelige Kjæltrings Kone. — Til sin Skam maatte Selskabet optage dette Makværk, som „et kronet Priisskrift“, i sine Skrifter. Publikum viste sig retfærdigere: „Stedmoderen“ mødte, som forkastet af Selskabet, ikke større Forventning, end at den første Forestilling kun gav 116 Rdlr., men Stykket tog sig saa rask op, at den anden indbragte 187, den tredie 190, den fjerde 226 Rdlr., og det holdt sig i jevn Opførelse paa Scenen til 1778; „Den kjærlige Datter“, som ved første Forestilling gav 177 Rdlr., sank derimod ved den anden til 154, ved den tredie til 133, og lagdes derpaa til evig Hvile. For „Stedmoderen“ tilstod Directionen Forfatteren et Honorar af — 50 Rdlr.! Jfr. Biehl maatte lade sig nøie med Æren. — „Themistokles“, en Tragedie efter Metastatios Opera af samme Navn, havde allerede for flere Aar siden været paatænkt til Opførelse. Da betalte man Wintmølle 12 Rdlr., for at oversætte den fra Italiensk paa Prosa, og Prahl 30 Rdlr. for „at indrette samme Prosa paa Vers“; nu gav man Reerslew 15 Rdlr. for at gjøre disse Vers „smukke og coulante“, saa at Honoraret for dette Kluderie blev større end for Wandals Original. Den første Forestilling gav 214 Rdlr., den fjerde 124, og uagtet Hortulan i Hovedrollen feirede sin Triumf som Heltespiller, opnaaede denne Tragedie kun 7 Forestillinger. — Jfr. Biehl „beskjænkede Truppen med

en smuk curiøst Nytaars-Prologus: Den forvundne Angst", som, uagtet dens Trivialitet, tilhører Historien, da den giver adskillige Træk af det datidige Theatervæsens Eiendommelighed.

Hele Truppen er i sin Pynt, til „Parade" ved Roses Fremsigelse af den forventede Prolog, og Als staaer, som Inspecteur, i Begreb med at ringe til Forestillingens Begyndelse.

„Første Scene.

Mess. **Als, Londemann, Reerslew, Hortulan, Musted.**

Als. Nu er Klokken i al Sandhed allerede paa Slaget fem, jeg veed aldrig hvordan dette skal gaae til! Jeg frygter, der vil overgaae Theatret en stor Skam i Dag.

Musted. Vi kan gjerne tøve lidt længere end sædvanligt; thi siden alle Folk gjør Nytaars-Visiter, saa vil de kun komme sildig i Logerne.

Reerslew. Men Parterret er fuldt, og dersom vi bier forlænge, saa maatte det blive utaalmodigt.

Hortulan. Ah Snak! De veed jo, at alle vore Fruentimmer skal lade sig see i Dag, og at det udkræver megen Tid at faae deres Pynt i Stand.

Anden Scene.

De Forrige, Jfr. **Bottger**, Mad. **Hallesen**, Mr. **Clementin.**

Bottger. Saa! mener De det, Mr. Hortulan? Da kan jeg have den Ære at sige Dem, at Fruentimmerne ere ganske paaklædte, og at der kan begyndes for dem, naar det skal være.

Londemann. Ja det tænkte jeg vel, at de vilde blive hastig paaklædte i Dag, paa det man ogsaa skulde

miste den Undskyldning; det er dog besynderligt, at de endog skal være gjenstridige, naar de synes meest føielige.

Bøttger. Hvad vil det sige?

Als. At her er en stor Ulykke paa Færde i Dag!

Bøttger. Hvormed?

Reerslew. Rose er ikke kommen endnu.

Bøttger. Er der da ikke gaaet Bud til ham? Jeg er bange, at han er bleven syg, thi naar pleier han at komme saa sildig!

Clementin. Nei, han venter efter den forhexede Versemager; thi da jeg kom herhid, saa havde han ikke faaet Verset endnu, som han skal recitere i Aften.

Hallesen. Det maa ogsaa være den største Dosmer iblandt Poeterne. Jeg var tilfreds, at jeg havde fat paa ham, saa skulde jeg varme hans Øren, og ikke holde op, førend at Heden var stegen op i hans Hjerne, og han talede i lutter Vers.

Tredie Scene.

De Forrige, Mad. **Linckwitz**, Jfr. **Samuelsen**, Jfr. **Bergmann**, Mr. **Ørsted**.

Linckwitz. Er det sandt Ørsted siger, at vi ingen Prologus har faaet endnu?

Als. Ja desværre.

Samuelsen. Det er jo en grumme Fortred!

Linckwitz. Men hvordan gaaer det til?

Als. Det gaaer saaledes til, at Mr. Versekræmmer har fixeret os, og er ikke bleven færdig med det endnu.

Bergmann. Han burde faae Skam for den Angst han sætter os i.

Musted. Han har maaskee Ulykke nok paa sin viis, hvo veed hvor tidt Pegasus har gjort ham til Græs-Rytter i denne Tid?

Londemann. Ja, maaskee det gaaer ham endnu værre; thi dersom han er klavret op paa Parnassus, for at faae sig en Lædskedrik af Hypocrene, og hans Hoved ikke er desstærkere, har han maaskee faaet en Svindel, saa han skal have ondt ved at komme paa Jorden igjen.

Bøttger. Og imidlertid sidder vi her i tusende Angester; det mindste der rører sig, saa gaaer mine Been under mig.

Bergmann. Jeg kan sige Dem at Klokken er slaget fem.

Samuelsen. Og at Huset allerede er fuldt.

Ørsted. Alt det veed vi, men siig os et godt Raad i det Sted.

Bøttger. Jeg veed ikke hvad jeg gad ønsket den, der har været Ophavsmand til den Nyt-Aars Gratuleren; staaer vi nu ikke her ret som nogle Narre.

Hortulan. Det gjør der saa mange ved slige Leiligheder.

Reerslew. Hør, kjære Venner! Tiden er forløben, nu maa her fattes en Slutning; siig, skal vi begynde Comedien, thi Prologus faaer vi neppe i Aften?

Ørsted. Det gaaer aldrig godt; Noget maa der siges til Tilskuerne, det er vor Pligt at takke dem.

Musted. Det negter ingen, men hvem tør harangere et Publikum extempore.

Londemann. Det kan Een af Fruentimmerne gjøre; thi de kan ved venlige Miner og Øiekast erstatte det, der mangler i Veltalenheden.

Als. End om vi tog en Prologus, der var brugt for nogle Aar siden?

Reerslew. Nei, vi bør have mere Ærbødighed for Publicum, end at give det noget opkaagt Tøi.

Hortulan. Naar man er i Knibe, saa hjælper man sig, som man kan, og desuden, er ikke alt hvad der kan siges ved slige Leiligheder allerede sagt tusende Gange? I Aar takker vi Publikum fordi der aldrig har været Pladser ledige, og forsikrer det om vores Erkjendtlighed og Flid, ad Aare takker vi det, fordi Huset stedse har været fuldt, og forsikrer det om vores Taknemmelighed og Nidkjærhed. Er det nu andet end at skifte Ord?

Bøttger. Ordene ere ogsaa det mindste, allerhelst, da vores Gjerninger bør tale for os, da vores utrættelige Flid at fornøie og behage Publicum kan langt kraftigere udtrykke vores Glæde og Kjærlighed, end de meest veltalende Tunger.

Clementin. Altsaa kunde vi maaskee endda til Nød hjælpe os, ved at tage et Stykke hist og et andet Stykke her, dersom vi alene kunde faae lidt Stunder til at læse over paa det.

Samuelsen. O, Jomfru Bøttger har saadan en skjøn Hukommelse, at naar hun kun har læst det een Gang igjennem, saa kan hun vist recitere det.

Hallesen. Og Souffleuren kan hjælpe hende.

Bøttger. Nei, jeg er Deres skyldige Tjenerinde, det er et Arbeide, som jeg ingenlunde kan paatage mig.

Ørsted. Men hvorfor ikke? veed hun ikke, at det er uerkjendtligt at vægre sig for at yde en skyldig Tak!

Bøttger. Det er sandt, saa snart det skeer af Modtvillighed, men ikke naar det skeer af Overbeviisning om sin egen Ufuldkommenhed.

Reerslew. Er nogen Veltalenhed stor nok til at frembringe en Taksigelse, der kunde veie op imod den Forpligtelse, som Publicum dagligen lægger os under?

Linckwitz. Hvor stor Kjærlighed viser det ikke imod vort Selskab?

Hortulan. Har vi ikke dets Godhed at takke for vort Levebrød?

Bergmann. Hvor kjærligt seer det ikke igjennem Fingre med vores Ufuldkommenheder!

Clementin. Vi bør, vi maa takke det, og — —

Fjerde Scene.

De Forrige, Mr. **Printzlau.**

Printzlau. Giv Eder nu tilfreds, den Angst er forvunden; thi nu er Rose her.

Londemann. See! nu skulde han komme, just da jeg var paa Veie til at blive Poet, Orator, og jeg veed ikke selv hvad, for at hjælpe disse stakkels Pigebørn af deres Angst, men jeg haaber ogsaa, at I belønner mig for min gode Villie.

Hallesen. Aa! Ja! Lønnen skal blive ligesom Tjenesten; thi den kom ikke længere end til Forsættet.

Femte Scene.

De Forrige, Mr. **Rose** (kommer).

Als. Har Du faaet Verset?

Rose. Ja, for en halv Time siden, saa smukt som det er. Jeg har læst saa det svier i mine Oine. Men

gaaer nu hen og stiller Eder i Orden, medens jeg tager mine Klæder paa, og lad Christopher (Nielsen, Maskinemesteren) være i Beredskab til at lade Dækket gaae op, saa skal jeg strax være her.

Als. Ha, det lettede, — aldrig har jeg udstaaet saadan Angst tilforn.

Bøttger. Himlen skee Tak, at den er forvunden.

Londemann. Saa Piger! Enhver hen paa sit Sted, og gjører mig nu ingen Hocus pocus.

Rose (forundret idet han kommer ind) Hvad! Er Dækket alt oppe?

(Til Tilskuerne.)

Blandt Lasters store Hær, som Mennesket beskjæmme,
Er den vist allerstørst, Velgjerninger at glemme,
Ei mindste Gnist af Dyd kan findes i det Bryst,
Som ei beviset Godt erindrer sig med Lyst.
Da Skuespil et Speil for Mennesket bør være,
Hvori det Lyst til Godt, og Had til Ondt kan lære,
Os som Thaliæ Børn en dobbelt Skam det blev,
Om vi Velgjerninger i Glemme-Bogen skrev.
Men ak, Velyndere! for alt det Godt vi nyde,
Kan vi til Vederlag en ydmyg Tak kun byde,
For Evnen Villjen tag, vor Flid, vor Nidkjærhed
For Eder vidne skal om vor Erkjendtlighed.
Ved Eders Kjærlighed er vi for Modgang trygge,
Og Eders Godhed er den Grund, hvorpaa vi bygge,
Om den unddrages os, strax alting undergaaer,
Med den vi see — vi har —

Alle.

Et glædeligt Nyt-Aar."

Debutantinden Jfr. Conradi skulde spille unge Piger og, i Nødsfald, Perniller, men tiltalte ikke meget Publikum og var desuden svagelig, saa hun blev kun af ringe Nytte for Theatret.

Det var Balletten, hvorved denne Saison især udmærkede sig; dog paa ingen Maade for Compositionernes Skyld, thi man fandt strax, at Martin deri stod meget tilbage for Sacco. Han gav 7 Balletter: den 5te October Soldaterne; den 9de Novbr. De latterlige bedragne Herrer; den 9de Decbr. Glauci og Scyllæ Kjærlighed; 4de Jan. De smukke Kunsters Skole; 1ste Febr. Gratulationsballet, i Anledning af Kongens Fødselsdag; den 22de Febr. Gratulationsballet, i Anledning af Kronprindsens Fødsel; 6te April Danmarks og Norges Indbyggeres Hoitid, i Anledning af Dronningens Opkomst. J alle savnedes Handling, Sammenhæng og Opfindelse, men Udførelsen vandt overordenligt Bifald og lokkede mange Tilskuere, thi Martin var i Virtuositet, Gratie og Lethed den første Dandser, der endnu havde ladet sig see i Kjøbenhavn, og hans Dandserinde, den deilige Mad. Dutillet, der kappedes med ham i Kunstfærdighed, og tillige udmærkede sig ved sit henrivende mimiske Spil, gjorde sig forgudet ved den naturlige Ynde og Elskværdighed, som vare udbredte over alle hendes Bevægelser og skaffede hende Tilnavnet: den Uforlignelige. Endnu mange Aar efter at disse to Publikums Yndlinger havde forladt Kjøbenhavn, bleve de af gamle Comediegængere og Balletpersonalet erindrede som det, baade ved Kunst og Skjønhed, meest indtagende Par, der nogensinde her havde viist sig i den høiere Dands. Det kongelige eller, som det almindeligt kaldtes, Byens Theater beholdt dem kun for denne Saison, thi Martin

gik fra dens Udgang til det af hans Kone bestyrede Hoftheater, hvor han, da Sacco var Balletmester, blot virkede som første Dandser, og Mad. Dutillet tog ogsaa imod Tilbud om Engagement derved, saa meget mere som hendes Mand havde fra næste Saisons Begyndelse faaet Ansættelse i det franske Selskab som første Elsker og Regisseur. Ligeledes gik Dandseren Barch i Mai til Hoftheatret fra det kongelige Theater, hvorved fra samme Tid, Frederik Schwarz, som fortrinligt havde udmærket sig blandt Laurents Elever ved en Lethed, Kraft og Smidighed, der vakte Forventning om, at han vilde blive en fortræffelig comisk Dandser, blev antaget til, under Navn af Figurant, for 150 Rdlr., i et Aar at udføre hvilkesomhelst Partier, der af Balletmesteren tildeeltes ham. Han fik strax Leilighed til at sætte sig i Publikums Yndest, da han optraadte i Intermediet til „Kildereisen" og bidrog meget til at det modtoges med saa stort Bifald, at man fandt sin Regning ved at gjentage det særskilt den 29de Juli. Samme Dag fremkom Soelberg, som atter var paa rede Haand til at erstatte Savnet af en Balletmester, med en ny Ballet: Ariadne forladt af Theseus, men den gjorde aldeles ingen Lykke. I November havde, i forgjæves Haab om Engagement, „en fremmed her kommende saakaldet Skotter" (hvis Navn var Gilly) givet „nogle Præsentationer med sin Datter" og derfor faaet 50 Rdlr. Han udførte en engelsk Matrosdands „i Træskoe" (med Smæktøfler) og en frieslandsk Pas de deux med Datteren, som, efter Balletdandserindernes tidligere Viis, ogsaa sang franske og italienske Arier.

Den franske Directrice havde, „til bedre soutien", anholdt om at maatte paa Hoftheatret give „Redouter eller Masquerader", hvilket fandt meget ivrig Anbefaling hos

Hoffolkene, som dreve igjennem, at det, da Theatret var paa Slottet, blev, uagtet Adgangen skulde være offenlig og betales, betragtet som en kongelig Huussag og bevilgedes ved en blot Tilladelse fra Overhofmarskallen. For at den danske Skueplads dog ikke skulde kunne siges, at have lidt Skaar i sine Privilegier, idet man ved en saa folkelokkende ny Forlystelse endmere trak Besøget fra den, gav man ogsaa den, „til allernaadigst Understøttelse", uden Ansøgning, Privilegium paa at give Maskerader, med den, ligesom til Spot, vedføiede Betryggelse, at de „ikke maatte holdes andetsteds end der, undtagen paa det kongelige Slot". Directionen indsaae meget godt, at der ogsaa denne Gang blev gjort Staden en Foræring, som den helst maatte være fri for. Det var ikke nok, at denne Forlystelse, der var beregnet paa at sammenbringe en stor Masse Mennesker, vilde, da der var To, som skulde kappes om at tage Fordeel af den, gaae hyppigt paa og derved i det Hele betydeligt skade Skuespilbesøget, men det maatte antages: — at de kongelige Herskaber jevnligere vilde besøge Hoftheatret end Theatret paa Kongens Nytorv, som de skulde kjøre til, og at derved ogsaa de Fornemme især vilde tage derhen; — at det maatte blive den danske Skueplads til føleligt Tab naar Hoftheatrets Maskerader faldt paa dens Forestillingsaftener, og at den lavere Adgangspriis, som den franske Directrice kunde tage, da de fornødne Indretninger paa Hoftheatret bleve gjorte for Kongens Regning, medens de paa det kongelige Theater, hvor de desuden maatte blive langt betydeligere, kom Kassen til Byrde, ogsaa vilde bringe Middelstanden til fornemmelig at søge Hoftheatrets Maskerader. Directionen maatte imidlertid beqvemme sig til at gjøre Brug af den beviste kongelige Naade, der lagde

endeel nye og meget ubehagelige Forretninger til dens ulønnede Embede. Under Prof. Harsdorffs Ledning bleve endeel nødvendige Forandringer ufortøvet iværksatte, samt et borttageligt Gulv og en pragtfuld Decoration forfærdigede, hvorved Kassen sattes i en Udgift af 1767 Rdlr. De to i denne Saison givne Maskerader, hvortil en Billet kostede 1 Rdlr., medens den paa Hoftheatret betaltes med 5 Mk., vare, uagtet det blev tilladt at holde Bank paa dem, ikke stærkere besøgte, end at de kun indbragte 724 Rdlr.

Det franske Selskab havde mere tjent til at forherlige end at fordunkle de danske Acteurer i Publikums Oine. Endogsaa det Fremmedes ubetingede Tilbedere begyndte at finde de Franske, med Undtagelse af Dinezi, temmelig maadelige. Deres smaa Syngestykker lokkede, ved den melodiøse, behagelige og livfulde Musik, der var Publikum noget aldeles Nyt, endeel af Byens Folk til at anmode om Billetter til de første Forestillinger, men ellers havde Selskabet sjeldent andre Tilskuere end de kongelige Herskaber med deres Følge og endeel Store og Embedsmænd, som troede at behage Kongen ved at indfinde sig med deres Damer. Fra Kongen, den 6te Mai, tiltraadte sin Udenlandsreise indtil hans Hjemkomst, 14de Jan. 1769, gaves de franske Forestillinger for Betaling: Første Loge og Amphitheaterlogen kostede 4, Amphitheatret 3 og Anden Loge og Parterret 2 Mk. Da viste det sig ret iøinefaldende hvor saare lidet Publikum brød sig om dette fremmede Skuespil, thi gaves et allerede opført Stykke og Mad. Dutillet ikke dandsede, var det ikke sjeldent at næsten alle Loger stode tomme og der paa Gulvet var kun en Snees Tilskuere, hvorfor ogsaa Directricen kun spillede fordi Dronningen undertiden befalede et af hende selv bestemt

Stykkes Opførelse, og da i Almindelighed gav en Foræring i Betragtning af det slette Huus.

Til Nytaarsgave havde den danske Skueplads af Kongen faaet en betydelig Foræring, som Directeurerne forudsaae vilde blive den meget bedrøvelig, og virkelig blev det i langt høiere Grad end de havde forestillet sig. Vi vide, at Hoffet med megen Smerte havde seet den italienske Opera vandre bort. Ogsaa havde det allerede Aaret efter af den tog Afsked, været betænkt paa at faae den kaldt tilbage i en ny Skikkelse. Da Sarti i Sommeren 1765 reiste til Italien, bade endeel af de meest formaaende adelige Familier ham, endelig at underhandle med nogle dygtige italienske Operister og, naar han havde Sikkerhed for at kunne faae et godt Selskab og hvad det vilde koste, at skrive hertil, da de saa nok skulde bevæge Kongen til at give Theatret et saadant Tilskud, at der igjen kunde blive Opera. Sarti opfyldte med megen Fornøielse denne Anmodning, og Sagen var just paa Veien til at blive bragt til ønskelig Afgjørelse, da Frederik den Femte blev saa syg at man ventede hans Død og derfor maatte opgive den. Efter Sørgeaaret havde Holck flere Gange søgt at interessere Christian den Syvende derfor, men han svarede bestandig, at allerede det franske Selskab kostede nok og duede dog ikke, ja engang havde han endog, skrev Holck til sin Søster, utaalmodig raabt: „Schaffe mir wieder das Franzosengesindel vom Halse, schmiere mich aber nicht noch mehr von Deiner verdammten Firlefanzerey an!“ Generalinde Gähler, en munter ung Kone, som var lidenskabelig indtaget af Musik og stod i stor Yndest hos Dronningen, benyttede imidlertid sin Indflydelse saaledes, at Kongen pludseligt, den 6te Januar, ved Rescript „tillagde det danske Comediehuus

8000 Rdlr. aarlig til en god comique Opera", hvorved naturligviis forstodes en italiensk. Rescriptets Mening var ikke, som man skulde troe, især da Skuespillet alene havde for i Aar havt en Understøttelse af 7000 Rdlr., at det kongelige Tilskud blev forøget med 8000 Rdlr., for hvilke Skuepladsen skulde underholde en italiensk Opera, men at den i det Hele skulde have denne Sum og af den bestride Operaens Underhold, hvilket ganske var at sætte den i dens tidligere ulykkelige Forfatning, da den til de 3000 Rdlr., som det hed, at Kongen for bestandig havde bevilget den til Understøttelse, fik 5000 Rdlr. for at vedligeholde Operaen, der fordrede et meget betydeligere Tilskud: De bedre Kaar fremfor dengang skulde, efter deres Paastand, som havde bevirket dette fordærvelige Arrangement, ligge i, at: „en comique Opera vilde koste meget mindre end en serieuse, saasom Sangerne lode sig billigere accordere og Garderoben var næsten for intet at regne." — Scalabrini, der strax blev ansat som Capelmester ved den forventede Opera, med 500 Rdlr. i Gage, afgik ufortøvet til Italien, for at samle Personale og tillige at engagere en Balletmester. Et italiensk Operaselskab, som, „paa Gjennemreisen til Kjøbenhavn", den 3die Februar begyndte at spille i Hamborg, kom ikke hertil, formodenlig fordi det der erfarede, at Kongen stod i Begreb med at tiltræde en Udenlandsreise.

De 32 Mænd fik allerede i denne Saison Erkjendelse af, at heller ikke de formaaede, igjennem deres to dygtige Committerede, at styre Theatret efter Plan og Forsæt. Indtægterne vare bedre end i forrige Aar: de 69 Forestillinger — hvoraf den bedste, 15de Febr., gav den hidtil høieste Indtægt: 284 Rdlr., og den sletteste, 22de Apr.

59 Rdlr. 2 Mk. — indbragte 10907 Rdlr., altsaa i Gjennemsnit hver 158 Rdlr., og Kassen havde, med det ved Maskeraderne Indkomne, et Laan paa 2500 Rdlr. og 9000 Rdlr., der af den kongelige Understøttelse anvistes i denne Saison, havt en Total-Indtægt af 23602 Rdlr.; men Udgiften havde beløbet 25261 Rdlr., hvoraf kun 3000 Rdlr. vare anvendte til en af den forrige Direction efterladt Gjælds Betaling, og ved Skuespillenes Ophør stod Bech, uagtet alle sine Anstrengelser for i det mindste at holde Indtægt og Udgift i Ligevægt, uden en Skilling i sin Kasse og maatte berette, at nu var Theatrets Gjæld steget til 31242 Rdlr. Dette sørgelige Resultat bevægede Revisorerne til at anmærke: „at det ved første Diekast havde været dem ubehageligt at see det, men at de ved nøiere Undersøgelse havde bemærket, at ligesom Kassen havde havt en extraordinair Indtægt af 4500 Rdlr. ved et Laan og ved at et Qvartal af det kongelige Tilskud til Opera at foranstalte var blevet betalt, dog Operaen først skulde tage sin Begyndelse til October, saaledes havde den ogsaa til Laans Betaling og Maskeradernes Indretning havt en extraordinair Udgift af 4500 Rdlr.“ — „Vi haabe,“ vedbleve de, „at Kassens Indkomster for det kommende Aar ville blive tilrækkelige uden ny Gjælds Paadragelse, men skulde dette, imod Forhaabning, feile, da see vi ikke hvorhen vil, dersom dette Værk uden Hjælp af et besynderligt kongeligt Gratuité skal bygge sit soutien paa Publikums foranderlige Yndest.“ — Deres Haab slog dem mærkeligt feil; men det var hos dem, som paatvang Publikum Foranderlighed, ikke hos Publikum, som modtog den, at de skulde have søgt Skylden; hidtil havde Publikum virkelig med stor Selvstændighed afviist alle de bekostelige og taabelige For-

søg, man havde gjort paa at give det Afsmag for Skuespillet, som nødtes til at betale dem.

En og tyvende Saison.

1768.

F. 30. Sept. 26. Nanine.
O. 5. Oct. 7. Crispin som Fader.
F. 7. - 19. Turcaret. — (Gambuzzi Balletmester.)
O. 12. - 9. Seende Blinde.
F. 14. - 8. Cavaleren og Damen.
Ti. 18. - Tredie Gang Maskerade.
O. 19. - 32. Den Stundesløse; 27. Forsøgte Troskab.
F. 21. - 9. Hexerie eller blind Allarm.
O. 26. - 25. Tartuffe.
F. 28. - 36. Forlorne Søn.
O. 2. Nov. 1. Den Ædelmodige.
F. 4. - 2. Den Ædelmodige.
O. 9. - 26. Tartuffe.
F. 11. - 19. Kjærlige Forbittrelse.
O. 16. - 6. Stedmoderen.
F. 18. - 26. Dobleren.
O. 23. - 5. Themistokles.
F. 25. - 28. Indbildt Syge; 29. Doctorgraden.
O. 30. - 16. Democrit.
F. 2. Dec. 14. Landsbypoeten.
O. 7. - 58. Den Ugudelige.
F. 9. - 59. Den Ugudelige.
Ti. 13. - Fjerde Gang Maskerade.
O. 14. - 15. Kjærlige Kone.
F. 16. - 24. Melampe.
Ti. 20. - Femte Gang Maskerade.
O. 21. - 18. Don Ranudo.
F. 23. - 20. Crispin Lakei; 46. Merlin Dragon.
O. 28. - 36. Maskeraden; 31. Julestuen.
F. 30. - 25. Aftvungne Samtykke; 14. Kjærligheds Maskerade.

1769.			
Ti.	3. Jan.		Sjette Gang Maskerade.
O.	4. -	6.	Themistokles; 26. Hver Mands Ven.
Ti.	10. -		Syvende Gang Maskerade.
O.	11. -	22.	Forøderen.
F.	13. -	31.	Tvungne Giftermaal; 44. Florentineren.
Ti.	17. -		Ottende Gang Maskerade.
F.	20. -	33.	Den Stundesløse; 45. Florentineren.
M.	23. -	24.	Honnette Ambition; 22. Pene Jomfruer.
Ti.	24. -		Niende Gang Maskerade.
F.	27. -	15.	Forklædte Doctor; 1. De tre Friere.
M.	30. -	18.	Henrik og Pernille; 2. Tre Friere.
Ti.	31. -		Tiende Gang Maskerade.
O.	1. Feb.	23.	Forøderen.
F.	3. -	36.	Gavmilde Testament.
M.	6. -	16.	Ulysses von Ithaca.
Ti.	7. -		Ellevte Gang Maskerade.
F.	10. -	37.	Maskeraden (Jfr. Fogh d. s. Leonore); 3. Tre Friere.
M.	13. -	32.	Jeppe paa Bjerget.
F.	17. -	7.	Stedmoderen.
M.	20. -	35.	Plutus.
F.	24. -	17.	Gifte Philosoph.
M.	27. -	20.	Politiske Kandestøber.
F.	3. Marts.	10.	Skotlænderinden.
F.	10. -	14.	Lykkelige Skibbrud.
M.	13. -	5.	Den Vægelsindede; 6. Baandet.
F.	17. -	27.	Menechmi.
F.	31. -	5.	Merope.
M.	3. Apr.	8.	Rigdoms Besværligheder.
F.	7. -	10.	Erasmus Montanus; 19. Tredobbelte Giftermaal.
M.	10. -	6.	Familien; 5. Coquette Enke.
Ti.	11. -		Tolvte Gang Maskerade.
F.	14. -	9.	Unge Menneske paa Prøve.

M.	17.	Apr.	17. Lykkelige Prøve; 20. Ny Prøve; 7. Dobbelte Prøve.
O.	19.	-	18. Scapins Skalkestykker; 15. Ved Vexelb. sl. Ægteskab.
M.	24.	-	9. Coquetten.
F.	28.	-	11. Mændenes Skole; 4. Tre Friere.
O.	3.	Mai.	Liniedandseren Maddox giver Forestilling.
L.	6.	-	Ligeledes.
O.	14.	Jun.	10. Ellevte Juni; 22. Gjenstridige Sindelav. (f. Act. og Dands.)
O.	21.	-	37. Forlorne Søn; 47. Merlin Dragon. (f. Act. og Dands.)
O.	28.	-	16. Kildereisen; 26. Aftvungne Samtykke. (f. Act. og Dands.)
F.	21.	Jul.	36. Plutus.

Til at gjøre denne Saison glimrende og indbringende havde man fornemmelig regnet paa Operaen. Allerede længe førend dens Medlemmer ankom, gik et stort Ry af deres Fortræffelighed, og for en Deel blev det virkelig retfærdiggjort. Selskabet var meget lidet, men Scalabrini havde været særdeles heldig med at faae de første Fag besatte. Det var engageret fra 1ste Octbr. til 1ste Mai for at spille comiske Operaer, dog med Forpligtelse til ogsaa at optræde „i nogle alvorlige Operaer, dersom det skulde fordres", og bestod af Følgende med vedføiede Lønninger, indbefattet hvad der var dem accorderet til Logis, Vogn og Pynt: Mlle. Teresa Torre, Primadonna, med en udmærket smuk Stemme og god Skole, men stærkere i Roulader og Cadencer, end i følelsesfuldt Foredrag: 1090 Rdlr.; Mad. Teresa Coppola Lione, der i den comiske Opera sang „det alvorlige Partie", i den alvorlige „første Mandspartie", og vel ikke kom Mlle. Torre nær, men dog vandt meget Bisald: 914 Rdlr.; Mlle. Giovanna Lazzari:

590 Rdlr.; Tenoristen Michel Angelo Potenza, der fik megen Anseelse som grundigt musikalsk dannet Sanger: 1090 Rdlr.; Francesco Simonini: 715 Rdlr. og Matteo Liverati: 710 Rdlr. Til anden Tenorist antoges Musted med kun 232 Rdlr., endskjøndt han maatte gjøre lige Tjeneste med enhver af de to Sidstnævnte. Medregnet Scalabrinis Gage og 150 Rdlr., som han fik i Douceur for at have gjort et saa lykkeligt Valg; 96 Rdlr. der accorderedes Lars Knudsen for at soufflere; 2354 Rdlr., som Truppens Hidreise kostede, og „Douceurer i indkjøbte Stoffer og Nips", kom „hvad som til Operisternes Betaling var medgaaet" for denne Saison paa 8772 Rdlr., hvorimod der „til de danske Acteurers og Actricers samt Inspecteurs og Souffleurers Lønninger for Aaret" kun betaltes 5165 Rdlr. Orchestret kostede 1890 Rdlr. I hvilket Forhold til Comedien Opera og Ballet medførte uvisse Udgifter, sees allerede deraf, at der for at sye og reparere Klæder udgaves i denne Saison: for Comedien 20 Rdlr., for Balletter 364 Rdlr. og for Operaen 195 Rdlr. — Til Operaen blev ei alene, ligesom i 1761 og sildigere, taget forhøiede Billetpriser, men ved Forestillinger, som ventedes at ville give godt Huus, kostede Adgangen til Amphitheatret 1 Rdlr. — Hvor meget man end havde udskreget Truppen, og hvor gode dens faa Personer end vare, opnaaedes dog ikke efter den første Aften nogen Indtægt af 300 Rdlr., og dens fleste Forestillinger gaves for mindre end 200, de sidste tre endog for under 100 Rdlr. Den vigtigste Aarsag var, at det lille Personale maatte frem i enhver Forestilling og havde kun et meget indskrænket Repertoire, som det ideligt heglede paa. Der gaves blot: „La schiava riconosciuta", som gik 18 Gange; „Il tutore

burlato", 14 G.; „La sposa fedele", 13 G.; og „Demetrio", som opførtes 10 Gange, men kun gjorde liden Lykke. En anden Aarsag til at Publicum kjølnedes stærkt i sin Yndest for Italienerne laae i deres Opførsel. Uagtet man, ledet af Erfaring, i Alles Contracter udtrykkeligt havde indført den besynderlige Forpligtelse, at „de hverken paa Scenen eller i den dem anviste Loge maatte gjøre nogensomhelst Støi eller skrige, men skulde have hele deres mulige Agt paa deres Rolle, og bære al mulig Respect for Publicum, særdeles naar de stode paa Theatret for at agere, da det var dem forbudt at lee eller tale med hvem det saa maatte være, der ikke havde med deres Spil at gjøre; alt under Straf af 1 Rdlr. dansk Courant for hver Gang", tillode de sig ikke blot, midt under Spillet, at fnise, lee, hilse paa enkelte Tilskuere, og kjævles med hverandre, naar de kom ud af Musiken, men endog at gjøre spottende Grimacer og skjælde ud, naar der efter en Arie blev hysset, som ogsaa at skraale og gjøre Løier fra deres Loge under de danske Comediers Opførelse. Dette fandt vel Undskyldning hos deres Velyndere med, at det var „en italiensk Maneer, som ogsaa var brugt af Operisterne i forrige Tider", og paa deres Forbøn blev Straffen hver Gang eftergivet, men Parterret, som fire Aar havde gjort uvant med dette Uvæsen, tog det meget ilde op og revsede det nogle Gange saaledes, at der opstod Tumult i Huset.

Til Balletmester havde Scalabrini i Boglona engageret Innocenzo Gambuzzi, med ialt 1050 Rdlr. for denne Saison, og til første Dandserinde Mlle. Veronica Cocchi, med 960 Rdlr. Man havde paalagt ham ikke at accordere saa høie Lønninger, som hidtil var givet; dermed undskyldte han, at han havde gjort meget slettere Handel for

Balletten end for Operaen, men hans Fjender paastode, at han, som „véritable italien rusé“, havde sørget for at Balletten ikke skulde stille Operaen i Skygge. Gambuzzi var en meget velskabt Person, men slet Balletmester og endnu slettere Dandser; imellem ham og Martin paa Hof-theatret blev ideligt anstillet Sammenligninger, der faldt ud til at han blev udtrampet og beleet. Langt bedre var Dandserinden, som, endskjøndt hun i Ynde og Tækkelighed maatte vige for den tilbedte Mad. Dutillet, behagede for sin ikke ringe Færdigheds Skyld. Gambuzzi gav følgende Balletter: 30te Septbr. **Kjærlighed, som overvinder Hexerie**; 12te Octbr. **Jægerne eller Landsbyphilosopherne**; 9de Novbr. **De i Seraillet indbragte Elskende**; 30te Novbr. **Gratulationsballet til Dronning Sophia Magdalenes Geburtsfest**; 11te Jan. **Maskinen**; 30te Jan. **Skibbruddet**; 31te Marts **Det boulevardske Kaffehuus**; og 21de Juli (i Anledning af Dronningens Fødselsdag) **Den af Nordenvinden nedslagne og af Vestenvinden og Flora opreiste Rose**, om hvis profetiske Allegorie der i Januar 1772 blev vakt megen Snak. Et Par af disse Balletter voldte Kassen betydelige Udgifter til Decorationer, Maskinerie og Dragter; maadelige fandt Publikum dem alle.

Skuespillet blev aldeles forsømt. „Den Ædelmodige“ var en yderst kjedsommelig, kun 3 Gange opførlig, Femactscomedie af Jfr. Biehl, som for første Gang — i 100 Rdlr. „for at have leveret to Comedier og nogle Prologer,“ — modtog noget Honorar fra Theatret. I hele den udenlandske Comedieliteratur havde man ikke vidst at finde andet end et særdeles slet Eenactsstykke til Repertoirets Forøgelse. Debutantinden var en daarlig Tilvæxt for Personalet; hun blev mange Aar ved Theatret og opnaaede

omsider 370 Rdlr. i Gage, men fik aldrig en Rolle uden fordi man ikke havde andre til den. — Ogsaa i Aar skulde Skuepladsen, med en Nytaars-Prolog af Reerslev, gjøre sin Reverents „For Hver og Een, som den i Fjor med Gunst beæred“, men at Prologen i Jammerlighed lignede den Tilstand, som den takkede for, viser følgende moersomme Begyndelse:

„Tillad vor ringe Tak, Stormægtigste Mathilde!
Vor Konges Elskov og den hele Nordens Ziir,
Som vores Skue-Plads i Dag bestraale vilde,
Ansee i Naade det, som Skue-Pladsen giir;
Ach kunde vi formaae! vor Dronning at forlyste,
At bringe noget frem, som vandt Din Velbehag,
Hvor storlig vilde vi os frem for mange bryste,
At Majestæter Selv! befordre Folkets Smag.
Stormægtigste! bliv ved os Naade at forunde,
Lad vore Skue-Spil Dig til en Tidsfordriv
Iblandt og tjene — Tilskuerne da kunde,
Saavelsom hver af os, bekomme dobbelt Liv. —“

Den Mr. Mackoll Maddox, som med Udsigten til en Bifortjeneste fristede Directionen til at vanhellige Skuepladsen med Liniedands og tilhørende Bajas, hvilken „han selv, til allerstørste Forundring, meget kløgtig og adræt skal have den Ære Tilskuerne at vise“, havde, efter Contract, Tilladelse til i en Maaned to Gange om Ugen at give Præsentationer, hvorfor han skulde „salarere med ¼ af Indtægtens Overskud og en Loge til Directionen“, men da Fortjenesten var saa lille, at Kassen kun fik 31 Rdlr. ud af de to Præsentationer, lod han det blive ved dem.

En anden „berømmelig Kunstmester“, Bergami Carrata, gjorde, fra Begyndelsen af Marts til Saisonnens

Slutning, baade Operaen og Comedien stort Forfang, ved i Bergs Huus at give Forestillinger af „Liniedands og Marionetter, som have været sete og berømte af kronede Hoveder", og her gjorde en saadan Lykke, at „Stadskarosser holdt langt forbi Nissegangen op mod Høibroplads".

De 32 Mænd fandt i Regnskabet et endnu sørgeligere Resultat end forrige Aar. Det viste for

Den danske Comedie	Operaen
57 Forestillinger,	67 Forestillinger,
med Indtægt	
6855 Rdlr.;	11,349 Rdlr.;
hver Forestilling i Gjennemsnit:	
120 Rdlr. 1 Mk. 10 Sk.;	169 Rdlr. 2 Mk. 10 Sk.
den bedste Indtægt:	
13 Febr.: 263 Rdlr. 3 Mk.;	3 Oct. 316 Rdlr. 3 Mk.
den sletteste Indtægt:	
24 Apr. 48 Rdlr.;	29 Apr. 87 Rdlr. 3 Mk.

Med Indtægten for Maskeraderne: 2422 Rdlr., et Laan paa 2000 Rdlr. og de 8000 Rdlr. kongeligt Tilskud var Total-Indtægten 31,627 Rdlr., men Udgiften beløb 35,475 Rdlr. — deraf til Maskeraderne 1523 Rdlr., — og Gjælden 35,604 Rdlr.: — 4362 Rdlr. mere end ved sidste Regnskabs Afslutning!

Allerede inden Saisonnen var endt havde Bechs Colleger i Borgerrepræsentationen spurgt ham, om det var sandt, hvad der ymtedes om: at Spectakelkassen var i saa Maade belemret med Skyld til Kræmmere, Haandværksfolk og Andre, at der ei alene intet var at vente om Gjælds Betaling, men samme vilde med flere Tusinder blive formeret; og paa hans Bekræftelse udbrød en frygtelig Storm,

som især vendte sig imod v. d. Lühe. Man bebreidede ham: at han, uagtet Erfaring noksom maatte fraraade det, havde, for at være Hoffet tilgedan, rakt Haanden til at bebyrde Theatret med den ruineuse Opera; at han, istedetfor de 8000 Rdlr., der alene til Operaen var givet Staden Haab om, og som Kongen virkeligen havde været tilsinds at tilstaae, havde ladet Staden afspise med denne Sum til begge Spectakler, hvilke han dog vidste, ikke dermed kunde holdes; og at det var hans Skyld, naar der, for at gjøre Hoffet tilpas, ruttedes med Penge til Italienerne, medens den danske Comedie var i største Nød og plat ud truedes med Forfald og Ruin. Derhos lode de ham vide, at ifald han ikke var mægtig at udvirke saadanne Conditioner, at Stadens Kasse kunde holde de to Spectakler uden med hvert Aar at komme dybere i en Gjæld, som man nu vel saae, at der ganske ikke kunde limiteres af nogen raisonnable Plan, da skulde de 32 Mænd alle tilsammen heller forlade deres station, end consentere, at der af Skatter og Afgifter fremdeles contribueredes til et saa dispendeuse Værks Fortsættelse. — Denne alvorlige Tiltale satte v. d. Lühe saaledes i Bevægelse, at han tog Mod til sig og personlig forestillede Kongen, hvem hans Svoger Holck og Over-Hofmarskallen Grev Moltke havde stemt gunstig for Sagen, at „Comediens Omstændigheder vare, sær formedelst den comique Opera, som Hans Majestæt, Hoffet og alle Folk af Qvalitet til stor Fornøielse, allernaadigst havde ladet indforskrive, tournerede til saa yderlig desperation, at den ei, uden en besynderlig offerte af kongelig Majestæts grace og magnanimitet længer kunde bestaae“. Kongen bevilgede nu af sin Kasse, „til Skuespillenes Underhold“, for et Aar, fra 1ste Mai 1769, 13,000 Rdlr., hvormed

ikke allene v. d. Lühe, men de 32 Mænd troede sig sikrede imod i det mindste Gjældens Forøgelse; ja han var saa sjeleglad over dette glimrende Udfald, at han, ved at underrette Meddirecteurerne derom, udbrød: „Eh bien, Messieurs! nu troer jeg, at vor Comedie kan passere for et ret kongeligt funderet Værk!" og strax lod for Theatret stikke et stort Signet, — det første — som skulde bruges fra 1ste Mai og hvori der stod:

Det
kongelig
Danske
Comedie
Husses
Seigl.

To og tyvende Saison.

1769.

M.	2. Oct.	16.	Listige Enke.
F.	6. -	16.	Kjærlige Kone.
M.	9. -	21.	Crispin Lakei (Buurman Als's sidste Rolle); 8. Fruentimmerhaderen.
F.	13. -	11.	Loddet i Lotteriet.
M.	16. -	9.	Kjærlige Mand.
F.	20. -	11.	Knurvorne Doctor; 5. Tre Friere.
F.	27. -	14.	Zeloide; 4. Kjærligheds listige Paafund.
M.	30. -	5.	Kjærligheds listige Paafund; 23. Gjenstridige Sindelav.
F.	3. Nov.	25.	Honnette Ambition; 16. Uformodenlige Hjemkomst.
M.	6. -	1.	Det uovervindelige Had; 27. Hver Mands Ven.
F.	10. -	2.	Uovervindelige Had; 10. Arabiske Pulver.
M.	13. -	15.	Forliebtes Galenskaber; 32. Tvungne Giftermaal.

F.	17. Nov.	15.	Landsbypoeten; 46. Florentineren.
L.	18. -	35.	Gnieren; 6. Tre Friere.
M.	20. -	19.	Livet som en Drøm.
O.	22. -	60.	Den Ugudelige.
F.	24. -	19.	Henrik og Pernille; 28. Forsøgte Troskab.
M.	27. -	26.	Honnette Ambition (Bech d. s. Henrik); 20. Tredobbelte Giftermaal.
F.	1. Dec.	34.	Den Stundesløse (Jfr. Halle ɔ: Fru Walter d. s. Pernille); 28. Myndlingen.
M.	4. -	8.	Crispin som Fader; 27. Aftvungne Samtykke.
F.	8. -	37.	Gavmilde Testament.
L.	9. -	35.	Den Stundesløse; 29. Myndlingen.
M.	11. -	6.	Den Vægelsindede; 29. Serenaden.
Ti.	12. -		Trettende Gang Maskerade.
F.	15. -	8.	Stedmoderen.
M.	18. -	25.	Melampe.
F.	22. -	7.	Themistokles.
To.	28. -	21.	Politiske Kandestøber; 7. Baandet.
1770.			
Ti.	2. Jan.		Fjortende Gang Maskerade.
To.	4. -	38.	Maskeraden; 32. Julestuen.
M.	8. -	11.	Skotlænderinden.
Ti.	9. -		Femtende Gang Maskerade.
To.	11. -	33.	Jeppe paa Bjerget; 16. Ved Vexelb. sl. Ægteskab.
L.	13. -	16.	Landsbypoeten; 17. Ved Vexelb. sl. Ægteskab.
M.	15. -	1.	Henrik den Fjerdes Jagt.
To.	18. -	2.	Henrik den Fjerdes Jagt.
M.	22. -	3.	Henrik den Fjerdes Jagt.
Ti.	23. -	4.	Henrik den Fjerdes Jagt.
To.	25. -	5.	Henrik den Fjerdes Jagt.
M.	29. -		Prolog; 11. Artaxerxes.
To.	1. Feb.	6.	Henrik den Fjerdes Jagt.
M.	5. -	7.	Henrik den Fjerdes Jagt.
Ti.	6. -		Sextende Gang Maskerade.
To.	8. -	8.	Henrik den Fjerdes Jagt.

M. 12.	Feb.	61.	Den Ugudelige.
To. 15.	-	38.	Forlorne Søn.
M. 19.	-	27.	Nanine; 48. Merlin Dragon.
Ti. 20.	-		Syttende Gang Maskerade.
To. 22.	-	27.	Tartuffe.
M. 26.	-	22.	Barselstuen.
To. 1.	Marts.	20.	Kjærlige Forbittrelse; 6. Coquette Enke.
M. 5.	-	9.	Henrik den Fjerdes Jagt.
To. 8.	-	10.	Henrik den Fjerdes Jagt.
M. 12.	-	27.	Dobleren.
To. 15.	-	6.	Merope.
M. 19.	-	14.	Pernilles korte Frøkenstand; 7. Tre Friere.
Ti. 20.	-		Attende Gang Maskerade.
To. 22.	-	16.	Forklædte Doctor; 18. Didrik Menschenskræk.
M. 26.	-	15.	Lykkelige Skibbrud; 15. Kjærligheds Maskerade.
O. 28.	-	27.	Honnette Ambition; 28. Aftvungne Samtykke.
To. 29.	-	17.	Democrit.
M. 2.	Apr.	12.	Pantsatte Bondedreng; 21. Ny Prøve.
To. 5.	-	18.	Gifte Philosoph.
To. 19.	-	3.	Den Ædelmodige.
M. 23.	-	10.	Hexerie eller blind Allarm.
Ti. 24.	-		Nittende Gang Maskerade.
To. 26.	-	11.	Henrik den Fjerdes Jagt. — (Balletmester Gambuzzi afgaaet.)
M. 30.	-	7.	Coquette Enke; 28. Hver Mands Ven; 30. Myndlingen (Mad. Linckwitz spillede i de to første Stykker, s. Flaminia og Doraminta, sidste Gang); s. Acteurerne.
Ti. 15.	Mai.		Tyvende Gang Maskerade.
Ti. 22.	-		En og tyvende Gang Maskerade.

Alle Italienerne vare blevne engagerede paa ny for denne Saison, men havde forlangt et anseligt Tillæg, hvilket man, fornøiet over det kongelige Tilskuds betydelige Forøgelse, som de paastode at være bevilget for deres Skyld, og i Betragtning af, at man da ikke igjen skulde

ud med Reisepenge, havde tilstaaet dem. De skulde for denne Saison have ialt: Mlle. Torre 1790; Mad. Lione 1240; Mlle. Lazzari 715; Potenza 1215; Simonini 890 og Liverati 990 Rdlr., hvorhos der bevilgedes Musted 332, Scalabrini 550, Souffleur Knudsen 105 og til Orchestret 2260 Rdlr., samt gjordes Mlle. Torre en Foræring med et Stykke guult Sølvstof til 150 Rdlr., hvilket bragte disse Udgiftsposter 1929 Rdlr. høiere end i forrige Saison, saa at hvad Reisepengene da havde andraget, gik med paa 425 Rdlr. nær. — Lidt mere Afvexling havde Selskabets Repertoire faaet, thi til de fire givne Operaer, som alle igjen bragtes paa Scenen, kom fire nye: „Il fumo villano“, „La pupilla ed il ciarlone“, „La buona figlia“ og den store Opera seria „Zenobia“, der, spillet af et Selskab, som af Naturen var maadeligt udstyret til den store Stiil, og Publikum bedst bekjendt af Grimacer, Krumspring og Narrestreger, tog sig meget jammerligt ud, hvorfor den ogsaa, endskjøndt den gaves med al den Pragt, som Theaterkassen var istand til at skaffe tilveie, blev begravet, efter at den var opført de fire Gange itræk, som enhver Opera, enten den optoges med Kulde eller Begeistring, i det mindste skulde døies af Musikenthusiasterne. For Resten havde Begeistringen for Italienerne sat sig meget, endog i de høiere Kredse; de af nogle fremmede Ministre og høiadelige Familier abonnerede Loger, som indbragte 1385 Rdlr., — en Sjettedeel af Operaens Indtægt, — stode meget ofte næsten tomme.

Balletten var i endnu langt mindre Yndest. Nogle fornemme Velynderes Indflydelse havde bevæget Directionen til at beholde Gambuzzi og hans Dandserinde, men den forkastede almindeligt hans mange Programmer til nye

Balletter, under Paaskud af, at de vilde blive for kostbare til at man under de besværlige Omstændigheder turde lade ham udføre dem. Med Nød og Neppe kom han kun til at bringe fire paa Scenen, nemlig: 3die Novbr.: Vertumnus og Pomona; 11te Decbr.: De tappre Hyrder; 4de Jan.: Den ungerske Tobaksfabrik og 29de Jan.: Amazonerne og Krigsheltene. Ingen af dem gjorde større Lykke, end at Parterret udtrampede dem ved de første Opførelser, og siden gik naar de skulde begynde.

Den danske Comedie overlodes ganske til den Skjæbne, som Tilfældet vilde give den. Acteurerne vare yderst nedslagne ved at see, hvorledes de franske Skuespillere og italienske Sangere trak høie Gager og nøde stor Opmærksomhed, medens de, endskjøndt endog deres lykkelige Rivaler erkjendte nogle af dem for udmærkede Kunstnere, ei alene bleve ringeagtede og ikke, for meget større Arbeide, kunde opnaae et tarveligt Udkomme, men endydermere maatte have den Ærgrelse, at man baade lokkede Søgningen fra dem og udsatte dem for bittre Sammenligninger, ved paa Hoftheatret at give frie Forestillinger, i hvilke de bedste af deres Repertoires oversatte Stykker kom til Opførelse med et langt bedre Udstyr, end Directionen, selv naar den lod sig bevæge til ret at gjøre Noget for deres Decorationer og Garderobe, nogensinde forundte dem. De store Bekostninger paa Balletten, den personlige Velvillie, de fremmede Dandsere mødte hos de Fornemme, og den ringe Yndest, der af Publikum skjænkedes dette hele Væsen, gave Acteurerne ideligen Anledning til Stiklerier og Yttringer af Uvillie imod Directeurerne, naar disse maatte fordre særdeles Opoffrelser af dem, fordi Dandserne meldte sig syge, ikke gade gjøre Tjeneste eller erklærede, at de ikke

kunde blive færdige med en ansat Ballet. Utilfredsheden i Truppen var almindelig, og Hæseker, som var en brav Mand, „der gierne vilde gjøre det Danske spectacul til en Ziir og skickelig Fornøyelse, hvorved de Danske acteurs sig kunde see saalunde recompenserede, at de ei, som nu disvær Sanden er, skulde hver Dag finde Nøden for Døren og chagrineres af det Daglige Brøds Undværelse“, fik ofte i sine Embedsforhold Aarsag til at beklage sig over „de gode Folks store Biderville og irritable humeur“, som han selv undskyldte med: „og kan ei godt andet være, efterdi de dagligen see mange Ting gaae contraire og dem selv derved komme i ringere consideration, som nok kan giøre disse arme Mennesker, hvilke Directionen ei er mægtig at hiælpe paa, capricieuse og ilde at regiere“. Et betydeligt Tab led det danske Skuespil strax ved Saisonnens Aabning, da Als i Midten af October faldt i en Sygdom, som den 30te August 1770 endte hans Liv i hans 48de Aar. I flere Aar havde han vel, endskjøndt han endnu af Publikum var anseet som ypperlig Charakteerskuespiller, kun sjeldent betraadt Scenen, hvorfor han ikke som Kunstner efterlod noget føleligt Savn, men i sin Inspecteurpost var han Truppen af stor Vigtighed, baade ved den indsigtsfulde Veiledning, han gav ved Prøverne, og sin Redebonhed til ved alle Leiligheder at tale Enhvers Sag ligeoverfor Directionen og at vaage over Anstaltens Værdighed, enten den saa blev tilsidesat af Bestyrelsen eller af hans Kunstfæller. Efter hans Død overlodes hans fleste Forretninger til Clementin, som var en stille, fredsommelig Mand, der savnede Als's Virksomhed, Snarraadighed og Energie, hvorfor han hverken søgte eller fik fast Ansættelse som Inspecteur. — Saisonnens første Nyhed: en meget maadelig

Treacts = Comedie af Boissy, faldt ganske igjennem. — Debutanten Bernhard Henrik Bech, en 21=aarig Student, som skulde gaae ind i Londemanns Fag, var et godt Hoved, forsynet med flere Kundskaber end de fleste andre Theaterpersoner, men uden ægte Lune, og havde et tykt, ildeklingende Mæle. Han blev ingen Acteur af den gamle Skole, der gjorde Natur og Sandhed til Spillets Sjel og Grund, men søgte fornemmelig sin Comik i Grimace, løierlige Gebærder og stadigt anvendte manierede Faxer, iblandt hvilken den: ved et pludseligt Kast med Hovedet til Siden at faae Parykpungen slynget fra Nakken frem paa Skulderen, især med stor Virtuositet ofte anvendtes af ham til at vække Skoggerlatter. Da Nødvendigheden bragte ham ind i mange betydelige Roller, blev han en for Ensemblet meget skadelig Skuespiller. Heller ikke Samlivet ved Theatret vandt ved hans Antagelse, thi han var saa uforligelig og indbildsk, at baade Direction og Personale idelig havde Bryderier med ham. — Forestillingen efter Bechs Debut bragte en anden, som derimod aabnede et Kunstnerliv, der var en Række Triumfer fra dets første Dag indtil lav Misundelse, ved en nedrig Cabale, pludseligt berøvede den danske Skueplads dets Glands. Als, som ideligen havde Øinene ude efter at opdage hvad der kunde gavne Theatret, var den, som først fik Nys om, at en fattig „Holmensmand", Thomas Jespersen, havde en lille Steddatter, Caroline **Halle**, hvis opvakte Hoved, livlige Gemyt, særdeles tækkelige Væsen og smukke Udvortes vakte megen Omtale. Saasnart han fik hende at see, holdt han sig overbeviist om, at et saa „knøv og insinuant Pigebarn kunde med Tiden blive en perfect theatralsk Person." Han overtalte derfor Forældrene til at lade hende komme i Comos Dandse=

skole, hvor hun, „dog den arme Unge mange Gange, i Vinterens Snee og Slud, gik med Skoe uden Saaler og en tynd Catuns Saloppe til excercitierne, og der fik dagligen Spark og Spænd, altid var af en lystig naturel og lærte det, hvilket de andre vel skulde lade være at gjøre hende efter". Som en Følge deraf blev hun tidligt anvendt til Solodands, hvori hun gjorde megen Lykke, og fik i Comedierne adskillige Børneroller, som hun spillede saa „frit og naive", at Als tænkte paa, saa snart som muligt at lade hende ganske „gaae over til Comedierne, i hvilke der var al apparence til at hun skulde blive en af de habileste til Pernille-Rollen". Jfr. Biehl, som gjerne gav sig af med at veilede i Declamation, tog sig af hende med megen Varme og underviste hende i Læsning og andre nødvendige Forkundskaber; hos Jfr. Bøttger, der havde 50 Rdlr. om Aaret for „at instruere de unge Actricer", øvede hun sig i Rollers Udførelse. Hun havde nu, som Figurantinde, opnaaet 50 Rdlr. aarlig Gage og 1 Rdlr. om Ugen ved Comedierne, da hun „til første Gang gjorde Prøve i en stor Roulle": den vanskeligste af alle Pernillerne. Skjøndt hun kun næsten havde fyldt sit 15de Aar og ikke var fuldvoxen, — thi to Maaneder efter ansøgte hun om et Tillæg af 2 Rdlr. ugenlig, paa Grund af at hendes Arbeide forøgedes og „hendes tiltagende Væxt fordrede en kostbarere Paaklædning", — gjorde hun stor Lykke og viste afgjort et ualmindeligt Talent. Endog Clementin, som spillede Hovedrollen ved Siden af hende, og „aldrig havde ageret med større Fornøyelse og Humeur", overraskedes af det Eiendommelige i hendes Spil og de mange Modulationer, som hendes Lune indgav hende; ja den elskværdige Overgivenhed og Skalkagtighed, hvorved det fildigere blev

hende muligt „at gjøre hvad hun vilde og dog bestandig være Publikum til Behag", sprudlede saa rigt frem, at Jfr. Bøttger, fra den lille Balconloge ved Fortæppet, hvori Skuespillerinderne havde Plads, flere Gange truede advarende med Fingeren, men hver Gang fandt sin Beroligelse i det levende Bifald. Uagtet Misundelsen strax var tilrede for at lægge den unge talentfulde Pige Hindringer i Veien, vilde den Lykke, hun havde gjort, og den hjertelige Tilfredshed, som Directeurerne personligen følte derved, ofte have ført hende paa Scenen allerede i denne Saison, dersom Skuepladsen ikke en Maaned efter havde havt et andet Held, som strax maatte benyttes. — Hvorvel meget svagt i Anlæg, har Collés „Henrik den Fjerdes Jagt" flere effectfulde Situationer i en Handling, der gjennemgaaende giver Leilighed til at det Følelsesfulde træder ud af en meget naiv; comisk Dialog. Et saadant Stykke maatte i høi Grad tiltale saavel den fine Verden, der sværmede for det Sentimentale og tillige gjerne vilde more sig, som Menigmand, der vilde have Noget til at lee af, men dog ogsaa nok gad tage lidt Rørende med. Da det nu endydermere blev ganske fortræffeligt spillet, fornemmelig af Rose som Henrik den Fjerde og Ørsted som Mølleren, fandt det en Modtagelse, der langt overgik baade Directionens og Skuespillernes Forventning. Huset var ved næsten alle Forestillinger usædvanligt godt besat, Latter og Taarer lønnede de Spillende i rig Maade, og den danske Skuepladses Triumf over saa ypperligt at have udført et saa „svært Stykke, der gav alle de spillende Acteurer nok at tage vare", blev saa meget større, da „billige connaisseurs alle vare formenende, at vore Indfødte i denne Comedies action havde havt langt bedre succes end den franske

troupe paa Hoftheatret". — Et stort Tab led Kunsten ved at Mad. Linckwitz den 23de September døde, 60 Aar gammel. Det føltes saa meget dybere, da hun endnu ved sin sidste Optræden havde virket med sit Lunes fulde Kraft, og der ikke for Øieblikket var Nogen, som endog kun taaleligt kunde overtage hendes i Comedien saa høist vigtige Fag. Nødvendigheden gav de fleste af hendes Roller til Mad. Hallesen, hvorved de i en Række af Aar bleve spillede meget mat, uden i mindste Maade at have den Forskjellighed og Charakteerfylde, som saa mesterligt lagdes i dem af den Tabte, hvis herligt udførte Billede, rimeligviis malet af Pilo, er det ældste i den Samling af udmærkede Kunstneres Portraiter, der smykker det kongelige Theaters Foyer.

Uagtet Theatret i Saisonnens Begyndelse havde lidt betydeligt Afbræk ved at Kunstberideren Bates gav endeel Forestillinger med et talrigt Selskab, der hver Dag kunde glæde sig ved stort Tilløb og stærkt Bifald, stillede Forholdene sig, især ved den usædvanlige Yndest, som „Henrik den Fjerdes Jagt" vandt, gunstigere end Directionen selv havde ventet. Men de betydelige Udgifter, som Opera og Ballet mere og mere paalagde Kassen, og den store Gjæld, hvilken man endog saae sig nødt til at forøge, for at udrede de Renter, der nødvendigen maatte betales, lammede alle Directionens Anstrengelser for at tilveiebringe Balance, medens den danske Trups bestandigt stigende Utilfredshed, som ofte brød ud i Trods og plumt fremsatte Besværinger, daglig bragte den nye Ærgrelser. De gamle Magistratspersoner fandt sig hyppigt meget ilde bestedte ved Forretninger, Underhandlinger, Vanskeligheder og Tilfredsstyrelser, som de vare aldeles uvante med, og da Als, der ikke alene var Midler imellem dem

og Personalet, men deres Raadgiver og Orakel i ethvert Theateranliggende, blev syg, vidste de hverken ud eller ind. De vare ligesaa kjede af at være Bestyrelse, som Acteurerne vare af at see dem være det; og nu kom ovenikjøbet Bech i Februar, just da de glædede sig ved at troe, at en Række gode Indtægtsaftener havde sat Kassen i bedste Velgaaende, og underrettede dem om, at han ikke vidste anden Udvei til Gagerne end nye Laan. Dette gjorde dem deres Stilling fuldkommen ulidelig, især da de 32 Mænd, der ideligen forespurgte sig om Pengevæsnets Tilstand, lode dem mærke, at de paa ingen Maade vilde give noget Samtykke til Gjældens endyderligere Forøgelse. En Samling, som Directeurerne holdt, for i Forening at søge Midler til at komme ud af Forlegenheden, endte med, at ingen af dem kunde paavise et eneste, hvorimod alle, men især v. d. Lühe, yttrede, at under nærværende Omstændigheder gjorde man klogest, om man, i al Mindelighed, trak sig ud af disse fortredelige og byrdefulde Embeder, ved at faae Staden befriet fra den sørgelige Foræring, som kongelig Gavmildhed havde gjort den. Over-Præsidenten selv begyndte ogsaa strax med Iver at arbeide derpaa, idet han fik sine indflydelsesrige Venner ved Hoffet til at forestille Kongen, at Theatret var nærved at gaae til Grunde og umuligen vilde være til at redde, ifald det længer skulde staae under en Magistratsbestyrelse, der ingenlunde egnede sig til at give en saadan Anstalt Opsving. Den maatte, meente de, underlægges en Mand, som „var vant til at omgaaes Theaterfolket, og kunde selv noget Anseligt til Værkets Forfremmelse foretage, saa at de stridige Personer skulde faae Respect og finde sig obligerede til at vise hans Ordres og Anslag Hørsommelighed. Ogsaa maatte det være forder-

ligt, om Spectaklerne samtlig, hvorvel den danske Comedie og Operaen ikke bleve satte under Overhofmarskallens Direction, i en vis Maade effective kom ind under kongelige Majestæts Villie og Lykke, da slige amusements, hvilke ere nyttige i en Stat at have, sjelden finde Fremgang uden hvor kongelig Huld og Naade soignerer dem". Disse Bemærkninger vare henkastede til Fordeel for Over-Capelmester Sarti, som, saa snart man begyndte at ymte om en Forandring, lod sig det være meget om at gjøre at blive Entrepreneur for den danske Skueplads og italienske Opera i Forening. Han var fuldt og fast overtydet om, at han nok, med en betydelig Indtægt for sig, skulde sætte det Hele paa en langt bedre Fod, end det havde været under Magistratsbestyrelsen, og til Lykke for denne fik han ogsaa sine mægtige Velyndere saaledes bragte i denne Tro, at de endelig ligefrem forsikkrede Kongen om, hvorledes Sarti, som „en Mand, der var nøie bekjendt med de theatralske Sager og af Grunden forstod, hvordan det Smukke og Prægtige kunde til den Brug produceres uden stor Bekostning, snart vilde bringe begge Spectakler saaledes paafode, som de endnu aldrig havde været, hvilket skulde blive den kongelige Residenzstad til stor Ziir og Behagelighed, baade hos Indvaanerne og alle fornemme Fremmede". Ved disse Intriguer lykkedes det tilsidst, uden at Magistraten behøvede at gjøre videre for at bevirke det, at faae Kongen stemt til den ønskede Forandring. Den 27de April havde Stadens Fædre den store Glæde, at Hs. Maj. tilkjendegav dem, hvorlunde han, imod til Gjældens Betaling at skjænke 30,000 Rdlr., som i 10 Aar skulde udbetales med 3000 Rdlr. aarlig, vilde overtage den danske Skueplads, som de derfor havde at afgive til Particulair-

Kammeret; og til samme Tid blev den, igjennem dette, overgivet Sarti som en Entreprise for 10 Aar, saaledes at han aarlig skulde have „10000 Rdlr. til Holdelse af dansk Comedie og italiensk Opera; 4000 Rdlr. til Holdelse af et italiensk Intermezzo paa Landet om Sommeren; og 2000 Rdlr. for Officerernes fri Entree til Opera: ialt 16000 Rdlr., samt ved Entreprisens Ophør, den 1ste Mai 1780, 6000 Rdlr. som Recompense;" hvorimod han var forpligtet til at udrede alle Omkostninger, med Undtagelse af dem, som vedkom Theaterbygningens Vedligeholdelse og Reparation. — Fra denne Tid blev Theatret, hvormed der af Overhofmarskallen eller en anden dertil beordret Hofembedsmand skulde føres Tilsyn, dog uden at han indblandede sig i dets indre Anliggender, officielt benævnet: Den kongelig danske Skueplads.

Acteurerne havde allerede fra Slutningen af Marts havt Nys om, at der forestod en Forandring, og glædet sig dertil; men da de nu erfarede, at man saaledes ganske havde givet dem i Sartis Hænder, uden mindste Betingelse, der kunde sikre dem imod Vilkaarlighed, Lune og slet Behandling, reiste de, i Forudfølelsen af den Skjæbne, der ventede dem under Udlændingens ukyndige, eensidige og egennyttige Styrelse, et stort Klagemaal og bade den afgaaende Direction, at den dog „vilde i Naade see til deres forladte og deplorable situation, ved at udvirke dem nogen Sikkerhed for at de skulde blive i deres Levebrød og rigtigen erholde den ringe Løn, som dem hidindtil for deres besværlige Tjeneste var bleven forundt." Igjennem Hæseker lod Directionen svare, at saa gjerne den end vilde, saae den sig ikke dertil istand, eftersom allerede Contract med Sarti var afsluttet; derimod vilde den gjøre for dem, hvad

der i dens Myndigheds tilbagestaaende Tid kunde skee, hvisaarsag den forundte dem Tilladelse til, at give til Deling imellem sig en Forestilling den 30te April, og lagde til Indtægten for den, som var 260 Rdlr., en Douceur af 100 Rdlr., samt tilstod Londemann særskilt, saasom „han var fattig og sad med mange Børn, men dog især siden han i afvigte Vinter under stadig Svagelighed havde spillet, uden at det for Publikum havde været kjendeligt," en Douceur af 30 Rdlr. — Magistrats-Directionen oplevede, hvad den, efter alle de Bebreidelser, den havde maattet døie, og den Berygtethed, som Personalets ilde Omtale havde givet den i Publikum, mindst skulde have ventet: dens Afgang blev hjerteligt beklaget, og de samme Acteurer, af hvem den var bleven forfulgt med Grovhed, Stiklerier og Haan, ønskede „at de kunde have intercedere til at beholde den, saasom de af Fremtiden kun forventede hvad Ondt var, hvilket ogsaa indtraf mere end Nogen af dem dengang vel tænkte."

Regnskabet viste, at Staden kunde prise sig lykkelig ved endelig at være bleven befriet fra at være Theaterentrepreneur. Der var givet af

Den danske Comedie	Operaen
61 Forestillinger,	50 Forestillinger,
med Indtægt:	
8705 Rdlr.;	8233 Rdlr. (hvoraf 1385 Rdlr. vare for Abonnement);
hver Forestilling i Gjennemsnit:	
142 Rdlr. 4 Mk.;	164 Rdlr. 2 Mk. 12 Sk.;

den bedste Indtægt:

18. Jan.: 239 Rdlr.; 8. Nov.: 232 Rdlr.

den sletteste Indtægt:

29. Marts: 59 Rdlr. 3 Mk.; 21. Apr.: 63 Rdlr. 1 Mk.

Med 1634 Rdlr., som indkom for Maskeraderne; 4000 Rdlr. Laan; 13000 Rdlr. kongeligt Tilskud og 3000 Rdlr. af den kongelige Udløsningssum var Total-Indtægten 39182 Rdlr.; men — med Udredelsen af 4000 Rdlr. til Laans og 1702 Rdlr. til Renters Betaling, samt 797 Rdlr. Omkostninger ved Maskeraderne beløb Total-Udgiften 39253 Rdlr. Kassens eneste Tilgodehavende var 427 Rdlr. 4 Mk. hos Grev Holck og 203 Rdlr. 2 Mk. hos Overhofmarskal Grev C. F. Moltke, om hvilke Penge Bech endnu halvandet Aar efter gav den Oplysning, at de skyldtes for Logeabonnement til den italienske Opera, „og havde ofte baade mundlig af Kassereren og skriftlig af Directionen været krævede begge Greverne, men i den Forfatning Comediehuset paa den Tid stod med Hoffet, og da bemeldte Herrer Grever vare de fornemste Herrer derved, som endog i forrige Tider havde havt fri Loge, havde ei videre været at udrette." Da Moltke dengang var død og Holck falden i Unaade, fik Stadens Kasse neppe nogensinde dette Tilgodehavende. Den Gjæld, som ved Regnskabernes endelige Afslutning kom til at paahvile Staden, var: 9000 Rdlr. til Geheimeraad Holstein, 18000 Rdlr. til Banken, 600 Rdlr. til Christians Fattigskole, 70 Rdlr. til Bech og 7988 Rdlr. til Staden selv: ialt 35658 Rdlr. Da der af Udløsningsummen kun til denne Gjælds Dækning var 27000 Rdlr., havde Staden i de 20 Aar, hvori den ved kongelig Gavmildhed havde maattet være Theatrets Eier,

lidt et Tab af 8658 Rdlr., uden at regne den aldrig betalte Rente af den Capital, som var optaget fra dens egen Kasse.

Hvad Sarti allerførst havde at gjøre efter sit Regimentes Tiltrædelse, var, at erklære Gambuzzi og Mlle. Cocchi, at han ikke vilde give dem nyt Engagement, hvorpaa Gambuzzi strax reiste til Italien og hans Dandserinde tog Ansættelse ved Hoftheatret.

Paa samme Tid som den store Forandring fandt Sted ved den danske Skueplads, blev det franske Skuespil sat paa en fast Fod og stillet under Bestyrelse af en Hof-Chef, hvortil udnævntes Grev Holck, som havde havt Overtilsyn med det medens det dirigeredes af Mad. Martin, der nu var afskediget. Den egenlige Forretningsmand, som maatte sørge for at holde Skuespillene i Gang og Orden, var en Legationsraad Joseph Pierre Texier, der blev midlertidig Inspecteur. Hoftheatrets Udgifter for et Aar, fra Paaske 1770 til Paaske 1771, ansattes til 36000 Rdlr., og Personalet for dette Tidsrum var:

Tragedie, Comedie og Opera.

	engageret med		paa	
Dutillet, Regisseur	600	Rdlr.	6	Aar.
Leboeuf, første Rolle i T. og C. .	1100	—	2	—
Clericourt, første Comiker	1100	—	3	—
Md. Clericourt, første Elskerinde i C. og T.	1100	—	3	—
Dalincourt, Konger i T., ædle Fædre i C.	1000	—	2	—
Md. Déresmond, Dronninger, ædle Mødre, Soubretter . . . . . / Déresmond, Hjælper. i T. C. og O.	1500	—	1	—

	engageret med	paa
Dem. Dartimont, Elskerinder i T. og C., Gamle i O.	925 Rdlr.	1 Aar.
Hebert, første og anden Elsker . . .	300 —	½ —
Mercier, Souffleur og Musiklærer Md. Mercier, Fortrolige i T., Soubretter i C., anden Elskerinde i O.	1300 —	1 —
Descablons, Fortrolige i T.; comiske Roller i C. og O. . .	1000 —	2 —
Md. Descablons, første Fortrolige i T., Charakteerroller i C., første Elskerinde i O.	1000 —	2 —
Dinezi, anden Comiker i C., første Bassist . . . . Md. Dinezi, Fortrolige i T., Elskerinder i C., anden Elskerinde i O.	1350 —	med Pension.
Regnault, anden Elsker i C., første Tenorist	800 —	1 Aar.
Deschamps, tredie Rolle og anden Konge i T., ædle Fædre og comiske Roller i C.	700 —	1 —
Valence, tredie Rolle i T., Fædre og Hjælperoller i C. og O.	500 —	1 —

Dandsen.

Sacco, Balletmester og første Dandser	1600 —	med Pension.
Md. Dutillet, første Dandserinde .	1400 —	6 Aar.
Dem. Veronica Cocchi, anden Dandserinde	1000 —	1 —

Barch, anden Dandser, havde brækket sit Been og faaet en Pension af 350 Rdlr. for at danne Figuranter.

Figurantinder: Gesualda Cocchi, 200 Rdlr.; Lever, 260 Rdlr.; Regnault indberegnet Mandens Gage; Tarlion, 80 Rdlr.; Frederica, 80 Rdlr.

Figuranter: Hjeromini, 250 Rdlr.; Lever, 250 Rdlr.; Køhler, 120 Rdlr.; Weile, 70 Rdlr.; Werning, 70 Rdlr.; Suhm, 80 Rdlr.

Af andre Ansatte, hvis Contracter alle vare sluttede paa et Aar, havde

Cramer, Decorationsmaler . . .	500	Rdlr.
Zuber (Tømmermester) Machinist	200	—
Norup, Magazinforvarer	200	—
Cocchi, Skræder	500	—
Jobby, Friseur	200	—

Truppens meest Yndede vare: i Comedien Clericourt, der udmærkede sig ved Lune, Ironie, megen Foranderlighed af sin Person og gratiøs Lethed; i Tragedien hans Kone, som havde megen Følelse og Anstand, men, formedelst et svagt Bryst, let henfaldt til en hulkende Tone. Leboeuf spillede sine tragiske Roller i den almindelige franske svulstige Stiil, og behagede mere i Comedien ved Varme og en ædel Holdning. Dinezi var man bleven kjed af, dog gav han endnu med meget Bifald adskillige betydelige comiske Roller, som Bødkeren, Grovsmeden, og Mercur i „Amphitrion". Deschamps, der, som Truppens Skjønaand, havde forsynet den med nogle maadelige Stykker og Prologer, havde et Par store comiske Roller, f. Ex. Grichard i „Den knurvorne Doctor", men gjorde kun liden Lykke som Skuespiller. Mad. Descablon skulde fornemmelig være Truppens første Sangerinde, men tilfredsstillede ikke i dette Fag. For Resten hjalp man sig saa godt man kunde og besatte ofte vigtige Roller med Acteurer, der i ingen

Henseende vare dem voxne. Meest klagedes over de første Elskeres slette Udførelse, da Hebert, som, for et Tillæg af 50 Rdlr. maanedlig, havde overtaget dem efter Dutillet, aldeles ikke kunde fyldestgjøre deri. Til den saa vigtige Soubretterolle, som ogsaa midlertidig var særdeles maadeligt besat, fik Truppen snart en fortrinlig Fremstillerinde i en Mad. Dubouchet. I Fremstillingernes Ensemble stode de Franske meget tilbage for den danske Trup, som var naturligt, da de ikke undsaae sig ved altid at have Rollen i Haanden lige til de to sidste Prøver. I deres Samliv vare de Franske et endnu uroligere Folkefærd, end Skuespillerne i Almindelighed pleie at være. Stridigheder, saavel indbyrdes som med Regisseuren, hørte til Dagens Orden og gik undertiden over til Haandgribeligheder, endog imellem begge Kjøn. Da de betragtedes som kongelige Huusbetjenter, bleve de straffede med Fængsel i Blaataarn, hvilket, da det danske Theater gik over til virkeligt kongeligt, blev Anledning til at denne Straf ogsaa gjordes til den almindelige for de danske Skuespillere.

Den 4de August fik Hoftheatret en ny Directeur i Struensees ulykkelige Ven, Kammerherre Enevold Brandt, som, efter at han havde fortrængt Holck af Kongens Yndest, strax udnævntes til denne Post med en Gage af 2000 Rdlr., hvilken han kort efter lod forhøie til 3000 Rdlr. Texier, som ved samme Leilighed opnaaede fast Ansættelse med 1200 Rdlr., blev ogsaa under ham ved at være Styreren, og tog i denne Stilling saa lidet Hensyn til Budgettet, at Udgiften løb op til over 60000 Rdlr. Rigtignok kunde han ogsaa berømme sig af, at Hoftheatret under ham havde faaet endeel beundringsværdige Decorationer og en Garde=

robe, der var ligesaa rig som costumerigtig, medens det danske Theater leed største Mangel paa begge Dele.

Tre og tyvende Saison.

1770.		
M. 8. Oct.	1.	Soliman den Anden. — (Sarti Entrepreneur og Directeur.)
O. 10. -	2.	Soliman den Anden.
F. 12. -	3.	Soliman den Anden. — (Balletm. Martini tiltraadt.)
M. 15. -	4.	Soliman den Anden.
O. 17. -	5.	Soliman den Anden.
F. 19. -	6.	Soliman den Anden.
M. 22. -	7.	Soliman den Anden.
O. 24. -	8.	Soliman den Anden.
F. 26. -	39.	Forlorne Søn.
M. 29. -	9.	Crispin som Fader; 12. Franskmanden i London.
O. 31. -	12.	Loddet i Lotteriet.
F. 2. Nov.	17.	Listige Enke.
M. 5. -	36.	Gnieren.
To. 8. -	17.	Kjærlige Kone.
L. 10. -	15.	Zeloide; 16. Lykkelige Skibbrud.
To. 15. -	12.	Henrik den Fjerdes Jagt.
L. 17. -	13.	Henrik den Fjerdes Jagt.
Ti. 20. -		To og tyvende Gang Maskerade.
To. 22. -	19.	Zaire.
L. 24. -	23.	Barselstuen. } (Den svenske Kronp. Gustav (3die) og Pr. Frederik Adolf nærv.)
Ti. 27. -	22.	Politiske Kandestøber. }
To. 29. -	20.	Zaire. (Nerestan Reerslews sidste Rolle.)
F. 30. -		Tre og tyvende Gang Maskerade.
L. 1. Dec.	28.	Honnette Ambition; 19. Didrik Menschenskræk.
Ti. 4. -	9.	Stedmoderen. — (Den 3die Reerslews Dødsdag.)
To. 6. -	1.	Cavaleren efter Moden.
F. 7. -		Fire og tyvende Gang Maskerade.

L. 8. Dec. 9. Soliman den Anden.
Ti. 11. - Fem og tyvende Gang Maskerade.
To. 13. - 12. Skotlænderinden.
L. 15. - 2. Cavaleren efter Moden.
Ti. 18. - Sex og tyvende Gang Maskerade; (fri Adgang paa Kongens Bekostning.)
To. 20. - 7. Merope.
L. 22. - 13. Pantsatte Bondedreng (Colstrup d. s. Drengen); 9. Mohren.
To. 27. - 1. Beverley.
L. 29. - 2. Beverley.

1771.

To. 3. Jan. 3. Beverley.
F. 4. - Syv og tyvende Gang Maskerade.
L. 5. - 39. Maskeraden; 33. Julestuen.
Ti. 8. - Otte og tyvende Gang Maskerade.
To. 10. - 12. Mændenes Skole (Irgens d. s. Valerius); 49. Merlin Dragon.
L. 12. - 18. Democrit.
Ti. 15. - Ni og tyvende Gang Maskerade.
To. 17. - 62. Den Ugudelige.
L. 19. - 63. Den Ugudelige.
Ti. 22. - Tredivte Gang Maskerade.
To. 24. - 36. Den Stundesløse; 10. Mohren.
L. 26. - 26. Melampe.
To. 31. - 12. Den Stolte.
L. 2. Feb. 17. Ulysses von Ithaca.
Ti. 5. - En og tredivte Gang Maskerade.
To. 7. - 17. Landsbypoeten.
L. 9. - 19. Don Ranudo.
M. 11. - 34. Jeppe paa Bjerget; 8. Tre Friere.
Ti. 12. - To og tredivte Gang Maskerade.
To. 14. - 40. Maskeraden (Hansen d. s. Henrik); 17. Uformodenlige Hjemkomst.
L. 16. - 10. Soliman den Anden.
Ti. 19. - Tre og tredivte Gang Maskerade.

To. 21. Feb. 11. Soliman den Anden.
L. 23. - 20. Livet som en Drøm.
Ti. 26. - Fire og tredivte Gang Maskerade.
To. 28. - 10. Kjærlige Mand.
L. 2. Marts. 40. Forlorne Søn.
Ti. 5. - Fem og tredivte Gang Maskerade.
To. 7. - 4. Beverley.
L. 9. - 19. Scapins Skalkestykker; 9. Tre Friere.
Ti. 12. - Sex og tredivte Gang Maskerade.
To. 14. - 28. Tartuffe.
L. 16. - 6. Kjærligheds listige Paafund; 33. Tvungne Giftermaal.
Ti. 19. - Syv og tredivte Gang Maskerade.
To. 21. - 3. Cavaleren efter Moden.
L. 23. - 28. Nanine.
To. 4. Apr. 1. Tronfølgen i Sidon.
L. 6. - 2. Tronfølgen i Sidon.
M. 8. - 1. Toldforpagteren; 11. Mohren; 47. Florentineren; f. Rose og Jfr. Bøttger.
Ti. 9. - Otte og tredivte Gang Maskerade.
To. 11. - 3. Tronfølgen i Sidon.
L. 13. - 4. Tronfølgen i Sidon.
M. 15. - 14. Henrik den Fjerdes Jagt; f. Londemann og Ørsted.
To. 18. - 11. Forliebte Autor og Tjener; 5. Tronfølgen i Sidon.
L. 20. - 29. Vulcani Kjæp; 35. Jeppe paa Bjerget.
M. 22. - 37. Gnieren; 10. Tre Friere; f. Clementin, Hortulan og Mad. Hallesen.
To. 25. - 12. Crispin sin Herres Rival; 6. Tronfølgen i Sidon.
L. 27. - 12. Soliman den Anden. — (Balletmester Martini afgaaet.)
To. 2. Mai. 34. Tvungne Giftermaal; 7. Tronfølgen i Sidon; f. Musted, Mad. Knudsen og Jfr. Halle.
F. 3. - Ni og tredivte Gang Maskerade.

L. 4. Mai. 5. Prægtige Frier; 23. Pene Jomfruer; f. Soelberg, Jfr. Knudsen og alle Figuranter.
Ti. 7. - 37. Den Stundesløse; 20. Didrik Menschenskræk; f. Printzlau, Bech, Knudsen, Irgens, Colstrup, Jfr. Conradi og Jfr. Fogh.

Sarti, i hvis Hænder den danske Comedies Skjæbne nu var lagt, kjendte ikke det mindste hverken til dens Natur eller Værd. Han var 40 Aar gammel, fyrig, behagelig i Omgang, indbildsk af sit nøie Kjendskab til det Theatervæsen, han hidtil havde tumlet med, og begeistret for at skjænke Kjøbenhavnerne en Opera, ei alene i det italienske, men endog i det danske Sprog, saa glimrende som de ikke endnu havde havt den. Dette var hans Hovedformaal med at overtage Skuepladsen; han var meget villig til, ved Siden af det, ogsaa at fremme den danske Comedie med Alt, hvad Andre forestillede ham som dens Bedste, men selv havde han aldeles ingen Dom om, hvori dette bestod, thi uagtet sit lange Ophold her i Landet og nøie Forhold til Theatret, var det aldrig faldet ham ind at lægge sig efter Jagttagelse af det Nationale, hverken i Folket eller i de skjønne Kunster. Ved bestandig at leve med Fornemme, der talte Fransk eller Italiensk, var han end ikke i de 12 Aar, han, siden sin Ankomst for 16 Aar siden, havde havt Bopæl i Kjøbenhavn, kommen til taalelig at forstaae Omgangssproget. Naar han til Hoffesterne skulde componere en lille Cantate, maatte den altid først, Ord for Ord, fortolkes ham paa Italiensk, og da han, ved at sætte Musik til „Tronfølgen i Sidon", i den første Arie fandt Udtrykket „Hanen galer", hvilket, som man sagde ham, hørte til Skildringen af Morgengryet, var det ham ikke muligt at begribe hvad Matrosernes „Fannen gale" kunde

have at bestille med Morgengryet. Langt fra at være istand til at forstaae Gangen i en dansk Comedie, endsige fatte Aanden og Vittighederne, formaaede han ikke engang at gjøre sig nogenlunde tydelig for Acteurerne, der heller aldrig forsøgte paa den Umulighed at gjøre sig forstaaelige for ham. I Alt hvad der angik Valg, Ansættelse, Besætning og Udførelse af de danske Skuespil, maatte han derfor ganske voldgive sig Andre, og blandt disse blev Figuranten Rasmus Soelberg, der ikke alene var Dandser og Sanger, men ogsaa en i det italienske Sprog velforfaren Student, Den, som især kom til at føre det store Ord. Han maatte ikke alene, tilligemed Musted, som fik 200 Rdlr. for „at translarere Over-Capelmesterens Ordres", være Tolk imellem Entrepreneur og Personale, men blev Raadgiver og Leder i Alt, hvad der vedkom danske Skuespil og Skuespillere. Til at forestaae Secretariat og Kassevæsen antog Sarti en Mr. Schwarzkopf, som aldrig havde givet sig af med Kunsten, men ikke destomindre ogsaa befattede sig med at give Raad, der i Regelen toges tilfølge, dersom Soelberg understøttede dem. Selvstændigt handlede Sarti kun i Henseende til den italienske Opera og den musikalske Udførelse af det danske Syngespil, som hvis Skaber han havde besluttet at ville erhverve sig den fine Verdens Beundring.

De Fornemme havde meget store Forventninger om den Glands, der vilde blive udbredt over Theatret, ved at det kom under Bestyrelse af en Mand, som havde „en rar gout og kjendte hvorledes alt det, som skulde være en Skueplads til Ære, kunde forhverves og gjøres profitabelt, Kassen til Flor." Ogsaa fik han Huset sat i den bedst mulige Stand for kongelig Regning. Tilskuerpladsen modtog

en betydelig Udvidelse, især ved fire nye store Loger, og blev malet af Marino, en dygtig Kunstner i Decorationsfaget.

I sin oprigtige Iver for ogsaa at give Comedien Opsving, forespurgte Sarti sig strax om dens Mangler, og erfarede, at en af de vigtigste var nye Acteurer, der efterhaanden kunde træde ind i de gamles Sted, men at det vilde være vanskeligt at faae dem, da den slette Lønning afskrækkede unge talentfulde Mennesker fra at gaae til Theatret. Eftersom hans Overslag med Hensyn til Operaen viste saa store Udgifter, at han ikke turde tænke paa at forbedre Acteurernes usle Kaar, søgte han paa anden Maade at lokke Lysthavende, idet han, ved sin Indflydelse, udvirkede et kongeligt Tilsagn om, at „Acteurerne efter 20 Aars Tjeneste skulde erlange de Betjeninger, som i Henseende til deres Capacitet og Duelighed ere dem convenable, og som enhver god Medborger kan ønske og attraae." De allerede Ansatte fandt ingen synderlig Trøst i dette kongelige Løfte. Ei at tale om, at det slet ikke kunde komme Fruentimmerne tilgode, saa vidste Mandfolkene godt, at siden man ikke vilde taale dem paa Prædikestolen eller for Skranken, maatte de Embeder, hvortil man vilde indrømme dem Capacitet og Duelighed, blive meget faa, og jo nyttigere en Acteur var Skuepladsen, jo uvilligere vilde man være til at give ham Fortrin for de mange Laquaier og Tjenere, som altid, med formaaende Anbefalinger, vare paafærde naar et Levebrød skulde bortgives. Alligevel blev denne glædelige Udsigt fornemmelig fremhævet i en Bekjendtgjørelse, hvorved Sarti indbød „de Herrer Studenter, som skulde have Lyst til at engagere sig som Acteur", til at melde sig hos ham. Der indfandt sig Mange, hvoraf kun tre antoges, og disse viste noksom, hvor lidet Konge-

løftet formaaede at tilvende Skuepladsen Talenter. Colstrup afgik allerede ved Saisonnens Udgang; Irgens blev, for i alskens ubetydelige Roller at være til Spotlatter, og Niels Hansen, som var en dannet Mand, der især havde god Kundskab i Musikens Theorie, var, efter nogle Aars meget uheldige Forsøg paa Kunstnerbanen, glad ved at kunne forlade den, for at blive Regisseur. En glimrende Erobring, just i Faveur af den Kunstgreen, som Sarti især vilde give Fremme, gjorde Theatret derimod, ved at benytte et allerede erkjendt Talent i en ny Retning. For ret at forbause Publicum, vilde Entrepreneuren aabne Saisonnen med det første danske egenlige Syngespil, og havde derfor selv componeret en allerede for 7 Aar siden af Jfr. Biehl forfærdiget Oversættelse af Favarts „Soliman den Anden". Dette Stykkes Musiknummere vare aldeles ikke motiverede eller formede efter de Grundsætninger, som nu følges i Syngespildigtning, men bestode alle af vilkaarligt indskudte Arier og Chor. Den ene af de to Hovedpersoner, Soliman, havde endogsaa ikke en eneste Takt at synge, og i hele tredie Act fandtes ikke anden Musik end et Slutningschor. Desuden har Stykket kun meget ringe dramatisk Værd, og Charakteerudførelsen af Roxelane, en fransk Slavinde, der ved elskværdig Kaadhed og Trods vækker heftig Kjærlighed hos den tyrkiske Despot, som ellers bliver kold for en Qvinde fra det Øieblik, da hun søger at behage ham, er temmelig plump. Ikke destomindre vandt dette Forsøg et saa overordenligt Bifald, at Syngespillene med det opnaaede en triumferende Indgang og begyndte en Epoche. Aarsagen var ene og alene Caroline Halle, der, som Roxelane, fortryllede alle Tilskuere baade ved sin særdeles skjønne, af et henrivende

Foredrag besjelede Syngestemme, og ved, i et nyt Fag, at udvikle et glimrende Fremstillingstalent. Vel fandt enkelte Italienerbeundrere at hendes Intonation ikke var sikker og Stemmen for uøvet til Roulader, men alle Udsættelser døvedes af den Enthusiasme, som hun ved sine sjeldne Evner og den Lethed og Gratie, hvormed hun udfoldede dem, vakte hos Publicum, og af Sartis uforbeholdent yttrede store Tilfredshed med denne Debuts Udfald.

Entrepreneuren var strax betænkt paa, endnu i denne Saison at skaffe „den danske Opera" nok en Triumf, som skulde være endnu mere national, ved at ogsaa Digtningen blev dansk. Bredal, Trondhjems Borgemester, opholdt sig i Kjøbenhavn, for, under en Theaterbestyrelse, der gjorde sig til Hovedopgave at udføre hans Yndlingsidee, strax at være ved Haanden. Han havde, som han selv siger, „den Formastelse, at ville paa ny betræde en Vei, der fører saa faa Angenemheder med sig," og forfærdigede hurtigt „Tronfølgen i Sidon, lyrisk Tragi-Comedie udi to Handlinger," som blev sat i Musik af Sarti. Sujettet til dette berygtede Stykke var det samme som til et paa Hoftheatret givet fransk Syngespil: „Le jardinier de Sidon", og til Metastatios „Il Rè pastore", hvilken ogsaa var componeret af Sarti og, mærkeligt nok, gaves første Gang paa den danske Skueplads Aftenen førend „Tronfølgen" kom til Opførelse. Med Hensyn til Anlæg og Tanker var Bredals Arbeide hverken bedre eller slettere end de almindelige italienske Operatexter; men uagtet han efterlignede de franske Syngespil ved at bruge Dialog istedetfor Recitativer, holdt han sig i Syngenummernes Anbringelse og Form strengt til de italienske Mønstre, hvorved Stykket, da det gjennemgaaende

var alvorligt, blev yderst monotont og kjedsommeligt. Ikke et eneste Nummer udgik af Situationen; otte Arier, een Duet og to Chor vare aldeles vilkaarligt indkylede i Texten og indeholdt, med Undtagelse af den første Arie, hvori Morgengryet skildredes ved forskjellige af Orchestret udførte Dyrelyd, alle — endog Duetten imellem de Elskende, — i brugelig italiensk Stiil, enten en Lignelse i de første, og dens Anvendelse i de sidste Linier, eller en Sentents, saaledes som Slutningschoret:

„En Urtegaardsmand og en Konge bør nøie
De samme Slags Regler sig holde for Øie,
  Om Haugen og Staten skal komme sig vel.
De ædleste Planter bør trives og gjødes;
De ædleste Borgere æres og fødes;
  Alt Ukrud bør rykkes op uden Forskjel."

At der ikke kunde tilveiebringes flere end — Tre, „som vare stærke nok til at executere en saa kunstig Musiqve", gjorde det Kjedsommelige endnu kjedsommeligere; og uheldigviis var endda kun den Ene, Jfr. Halle, som udførte Elskerinden og deri gjorde megen Lykke, paa sin Plads: Musted maatte spille værdig Fader, der var den ypperlige Spradebassefremstiller et temmelig uvant Fag, og Mad. Knudsen havde af Nødvendighed faaet Elskeren, som hun for Resten gav til almindelig Tilfredshed. Paa disse Tre vare alle Solonummere fordeelte; de andre Personer havde kun at holde lange, trivielle Prækener. Alligevel fandt Mængden denne Opera særdeles behagelig, applauderede især stormende Arien, hvori Frøerne qvække, Bierne brumme, Hanen galer og Gjøgen kukker, og optog det Hele med meget Bifald.

Det alvorlige Skuespil fik en mærkelig Tilvæxt ved Saurins, efter Moores „The gamester“, bearbeidede „Beverley“, en borgerlig Tragedie i fem Acter, hvori Rose med stort Mesterskab udførte Titelrollen og vandt overordenligt Bifald, endskjøndt hans Medspillende kun maadeligt understøttede ham. Comedien var derimod uheldig: „Toldforpagteren“ faldt ved første Forestilling, og St. Yons Femactslystspil „Cavaleren efter Moden“, som Jfr. Bøttger udgav sig for at have oversat, gjorde kun saare liden Lykke.

At den danske Skueplads var bleven forløst fra Magistratsbestyrelsen, vakte i Begyndelsen hos Mange Haab om, at den vilde komme til en friere og livligere Udvikling. Der yttrede sig endog i det Offenlige en ædel, skjøndt rigtignok feilagtig Iver for i Gjerning at bidrage dertil. En Forening af Unavngivne udsatte, igjennem Agent Holck, Adresse-Comptoirets Eier, en Priis af 50 Ducater for den bedste Tragedie, og af 40 Ducater for den bedste Comedie; men — Tragedien, som maatte være i bunden Stiil, skulde handle om Kjøbenhavns Beleiring, dog saaledes at den ikke indeholdt Noget, „der kunde være fornærmeligt for nogen anden Nation, især for vore gode Naboer og Venner“; i Comedien skulde „et vist Antal Pebersvende iklædes med hele Standens Lyder“. Disse besynderlige Betingelser vare formodenlig Skyld i, at ingen af Priserne blev vunden. — Hvilken ualmindelig Yndest Jfr. Halle under sin korte Virksomhed havde opnaaet hos Publicum, viser den Omstændighed, at der skete offenlig Indbydelse til, — siden man havde udsat Præmier for Skuespils Udarbeidelse, — ogsaa at belønne udmærkede Skuespillere, ved at sammenskyde en Sum til Deling imellem Londemann og Jfr. Halle, som dem der især „fortjente Agt af det Almindelige“;

et Foretagende, hvilket Begge, efter at have udstaaet stærke Angreb af deres Kunstfællers Harme og Misundelse, skyndte sig med at afværge ved en Bekjendtgjørelse om, at de ikke vilde modtage et saadant Agtelsesbeviis, for ikke, som Londemann skrev, „at hæve sig over Medbrødre, der gjorde sig al optænkelig Umag at befordre Hensigten af Skuespillene."

Var det den italienske Opera, hvorved Sarti fornemmelig vilde søge Hæder og Udbytte, da maa man lade ham, at han heller ikke lod det mangle paa Anstrengelser for at naae sit Maal. Hans Personale var talrigere end noget tidligere, og efter Musikenthusiasternes Dom havde der endnu aldrig i Kjøbenhavn været en saadan Samling af fortryllende Stemmer. Til Dlle. Torre, Dlle. Lazzari og Potenza, som han beholdt, havde Sarti faaet: Giovanni Ansani, en puur ung Tenorist, som havde modtaget sin musikalske Dannelse i Kjøbenhavn, og her for første Gang betraadte Scenen med en Stemme, hvis Styrke, Velklang og Bøielighed siden gjorde ham berømt over hele Europa og tillagdes en Tryllemagt, som Datidens Kritikere ikke vidste at finde Ord til at beskrive, men tillige med en saadan iiskold Svulst i Miner og Gebærder, at hans Spil i Helteroller, saa længe han var her i det mindste, kaldtes „en Action, der var det høieste Sublime i det Afskyelige"; Francesco Bozzi, anden Tenorist, en taalelig Sanger og meget slet Skuespiller; Agostino Liparini, som i de comiske Roller gjorde saa grove, platte og overdrevne Bajasstreger, at han var en Vederstyggelighed for alle Comediens smagfulde Yndere og kun behagede Pøblen og de Fornemme, som à tout évènement holdt paa Italienerne og paastode, at han var „af en stærk comique force, hvilken

er en Behagelighed i den rette buffa"; Dlle. Elisabetta Almerighi, kaldet den lille Portugiserinde, der udraabtes for en udmærket Sangerinde og aldrig forsømte at tilsmile, tilnikke og tilneie sine Velyndere i Logerne midt under Spillet; og Dlle. Clementina Baldetti, som ogsaa fandt sine fornemme Beklappere, men hos Publicum kun opnaaede ringe Anseelse. Iblandt de til underordnede Partier Engagerede var den danske Musted, som imidlertid ofte maatte udfylde en første Sangers Plads og da vandt stærkere Bifald end Bozzi. Sarti gav meget høie Lønninger: Ansani skal for denne Saison have havt henved 1800 Rdlr. Courant. Selv paa Operaernes Udstyr anvendte han usædvanlig stor Bekostning og Omhu. Han havde ikke mindre end tre Decorationsmalere: den meget talentfulde Italiener Conti til Architektur, den danske Andreas Møller til Landskaber, og Thomas Bruun til Figurer, Statuer og Drapperier. Til „Klædedragtens rige og smukke Indretning og Opfindelse" havde han antaget Francesco Galeotti. Hans Repertoire afvexlede med tragiske og comiske Sager. Foruden sin, allerede nævnte, Composition „Il Rè pastore", der blev „guddommeligt sunget og detestabelt ageret", og sin „Demoofonte", opførte han de comiske Operaer: „Il ratto della sposa", „Gli artigiani", og den i alle dens musikalske Behandlinger almeenyndede „La contadina in corte". — Hans Landsmænd understøttede ham imidlertid meget slet med deres dyrekjøbte og udbasunede Talenter. Hyppigt maatte han tage sin Tilflugt til den danske Comedie, fordi Italienerne, undertiden endog kort førend Theatret skulde aabnes, fandt for godt at melde sig syge; og benaadede de ham med at spille, saa vakte de jevnligen Publikums Misfornøielse ved at lade

vente paa sig naar de skulde ind, fnise, ja endog skoggerlee indbyrdes, af Caprice at staae saa stive som Støtter i de lidenskabeligste Scener, og med Villie at synge slet eller falde urigtigt ind, hvilket den unge Ansani, for at chicanere de andre, som han saae over Hovedet, ikke sjeldent drev til den Yderlighed, at han selv kom ud af det, saa Musikstykket maatte begyndes forfra. En, efter deres Evner, ordenligt udført Forestilling fik Publikum næsten aldrig; der udelodes Nummere, gjordes paafaldende Feil og jadskedes fra alle Sider saaledes, at „de himmelske Røster, som ikke mange italienske Trupper skulde være capable at vise Mage til," i Almindelighed frembragte et mat og usikkert Ensemble. Sarti udbrød vel i bittre Bebreidelser, skjændte for deres Uefterretteligher og raabte paa Contracterne, med Trudsel om at lade Overtræderne ifalde de deri fastsatte Straffe; men de Overmodige loe kun deraf, da Enhver af dem havde sine Beskyttere eller Tilbedere ved Hoffet.

Med at give Balletten større Glands var Sarti meget uheldig. Hans fra Italien indforskrevne Balletmester, Martini, der, som sin første Dandserinde, medbragte den ved sin Lethed og ualmindelige Færdighed i høie Spring udmærkede Dlle. Pacini, var en særdeles god comisk Dandser og vandt meget Bifald i dette Fag, men gjorde slet ingen Lykke med nogen af sine syv Balletcompositioner, der vare: 8de Octbr. **Europæere og Soldater**; 29de Octbr. **Bønderne paa Jagt**; 17de Novbr. **Sicilianerne og Matroserne**; 15de Decbr. **Den formedelst Kjærlighed tyvagtige Urtegaardsmandsdatter**; 31te Jan. **Elskeren, som man troer at være en Tyv**; 2den Marts **Harlekin Kjærligheds Gesandt til sin Herres Tjeneste**; og 18de April **De bedragne Savoyarder**. Ved Saisonnens Slutning var Sarti færdig

med Martini, som tilligemed sin Dandserinde gik til Hoftheatret, ved hvilket de bleve Second-Dandsere; hvorimod Sarti derfra engagerede Vincenzo Piatoli, der kort efter Paaske 1770 var indtraadt som Second-Dandser, til fra October 1771 at være Balletmester ved den danske Skueplads. Ogsaa en af Ballettens meest lovende Yngre, Frederik Schwarz, der, især i comiske Partier, allerede var meget yndet af Publikum, forlod med Saisonnens Slutning Sartis Entreprise og gik til Hoftheatret. Efter Martinis Afgang fik Soelberg atter Lov til, den 7de Mai, at bringe en Ballet: **De tvende Elskendes lykkelige Møde**, paa Scenen, men gjorde ogsaa atter fiasco.

Det var Hoftheatret, som blev Sarti til største Fordærvelse. Vel var han særdeles godt anskrevet hos Kongens Fortrolige, som flere Gange skaffede ham Forskud og Laan, naar Entreprisen var paa Nippet til at gaae under i en Fallit; men han maatte finde sig i, at de, ham til Afbræk, arbeidede ivrigt paa at faae det franske Skuespil, — „der, som Hs. Majestæts ordinaire Comedianter maatte være Hoffet til Ziir og Honneur", og hvori der desuden var et Par Damer, som nøde flere høitstaaende Personers ganske personlige Gunst, — gjort saa tillokkende for baade Kongehuset og Publikum som muligt. Det var ikke nok, at dets Forestillinger gaves gratis og, formedelst Kongens stadige Nærværelse, besøgtes af et stort Antal høie Embedsmænd og fornemme Borgerfamilier, som derfor kun sjeldent kjøbte Billetter til Theatret paa Kongens Nytorv; men man gik ved Hoftheatret aabenbart ud paa at overbyde og nedsætte Sartis Foretagende i alle Retninger, hvilket ikke faldt vanskeligt da Kongens Kasse ikke blev skaanet. Der gaves ei alene jevnligen mange af den danske Comedies aller-

bedste oversatte Stykker med langt bedre Udstyr, men ikke saa snart fik man Nys om, at der ved det danske Theater forberededes et nyt Stykke, som var oversat fra Fransk, eller hvis Sujet blot var behandlet i et fransk Stykke, førend man, for at fravende den danske Skueplads endog Nyhedens Tillokkelse, satte Alt tilside og kastede sig over Indstuderingen af det franske Stykke, hvori de fleste Rollehavende havde spillet paa andre Theatre, saa at det snart kunde komme til Opførelse, og da gav det kort inden de Danske kunde faae deres første Forestilling. Saaledes spilledes begge de to store Nyheder: „Le chevalier à la mode“ og „Beverley“ første Gang paa Hoftheatret en Ugestid førend de kom paa den danske Scene, og neppe ymtedes om, at Bredal havde forfattet „Tronfølgen i Sidon“, saa vare de Franske ved Haanden med en Række Opførelser af „Le jardinier de Sidon“, ogsaa et Toactssyngestykke, hvortil der var en meget melodiøs og charakteristisk Musik af Philidor. Selv den italienske Opera kunde ikke være i Sikkerhed for denne Rivaliseren: medens den endnu holdt Claveerprøver paa „La contadina in corte“ gave Franskmændene „Ninette à la cour“, som var næsten samme Stykke med Monsignys fortryllende Musik. Ja ikke engang sin Ballet maatte Sarti have i Fred; ei alene bleve hans Solodandsere og Figuranter lokkede fra ham med høiere Løn, men naar Martini havde for ham bragt en Ballet paa Scenen, gav Sacco sig strax til at componere en anden, der lignede den i Emne eller Dandse, men var rigere paa Situationer, havde et første Partie for den tilbedte Mad. Dutillet og blev meget pragtfuldere udstyret. Det franske Selskabs Repertoire var desuden meget righoldigt og afvexlede ypperligt med Tragedier, Comedier og

de, ved en lunefuld Dialog og nydelige, piquante Melodier i Viser og combinerede Nummere, særdeles yndede Syngestykker. — Hvad der dog allermeest skadede Sarti var, at den franske Trup, ved Af- og Tilgange i Sommerens Løb, var bleven næsten ganske ny og nu virkelig besad adskillige Talenter, som, selv om Adgangen skulde have været betalt, nok vare istand til at trække et smagfuldt Publikum til Huset. En Capitain Duval af norske Livregiment var bleven sendt til Udlandet for at opsøge og engagere nye Medlemmer, og havde, med store Bekostninger til at løskjøbe Nogle fra deres Contracter med andre Theatre og for Nogle at betale Gjæld, været saa heldig at vinde flere udmærkede Fremstillere, som han rigtignok havde maattet accordere en Lønning, der meget oversteg den calculerede Gagesum. Fra Paaske 1771 til Paaske 1772 blev saaledes Personal- og Lønningslisten, i danske Penge, for Regisseur, Acteurer og Actricer:

	engageret med		paa	
Dutillet, Regisseur	600	Rdlr.	5	Aar.
Clericourt	1100	—	2	—
Leboeuf	1300	—	2	—
Dalincourt.	1000	—	2	—
Brunet, anden Konge og første Fortrolig i T., værdige Fædre og comiske Gamle i C. . . .	1000	—	2	—
Fontaine, første Elsker i C. og T. (uden Fordring paa Leboeufs Fag).	1078	—	1	—
Bultos, lystige Gamle i C., første Comiker i O.	1438	—	3	—
Belleroche, første Comiker i C. . .	950	—	2	—

	engageret med	paa
Descablons	1000 Rdlr.	3 Aar.
Duport, Fortrolige i T., anden Elsker i C. og O.	839 —	2 —
Soulié, anden Comiker i C. og O.	958 —	2 —
Muselly, Hjælperoller	719 —	2 —
Calais, comiske Roller i C. første Bassist i O.	1000 —	2 —
Quantin, første Tenorist	1270 —	2 —
Valence	500 —	1 —
Mercier . . . . Mad. Mercier	1300 —	2 —
Mad. Clericourt	1100 —	2 —
Mad. Descablons	1000 —	3 —
Mad. Dubouchet, første Soubrette i C., muntre Piger og Gamle i O.	1917 —	1 —
Dem. Olivier, første Elskerinder i T. og C., første Sangerinde	1510 —	2 —
Dem. Danilot, Dronninger i T., ædle Mødre og Charakteerroller i C.	1294 —	2 —
Dem. Garnier, Elskerinder i C. og O.	1438 —	2 —

Ogsaa med Balletten var foregaaet betydelige Forandringer. Sacco, som, ved den Egenraadighed og Caprice, han altid viste i sit Forhold til Directioner, ogsaa havde lagt sig ud med Kammerherre Brandt, var bleven afskediget, efter at man med 4200 Rdlr. havde afkjøbt ham hans Fordring paa Pension, og i hans Sted havde Hoftheatret faaet Delaistre, der, for en endnu høiere Løn, var en meget maadelig Balletmester og som Dandser altfor

voldsom og uskjøn i sit hele Væsen, til at han i serieuse Partier kunde med Ære vise sig ved Siden af den indtagende Mad. Dutillet, hvorfor han især holdt sig til comisk Dands, som han dog heller ikke udmærkede sig i hverken ved Færdighed eller Smag. En heldigere Foranstaltning var Oprettelsen af en Dandseskole til Dannelse af Solodandsere og et dygtigt Figurantcorps. Ved begge Theatre havde man længe føleligt savnet en god Veiledning for Dandse-Eleverne og maattet tage tiltakke med de Øvelser, som de forskjellige Balletmestere havde ladet sig bevæge til, efter forskjellige Methoder, at holde med de Unge. Da Alt ved Hoftheatret nu skulde forbedres fra Grunden, gik man ind paa det Forslag, som Hofdandsemester Laurent for længe siden havde gjort om en Dandseskoles Oprettelse under ham, som derved, formedelst den Vigtighed, han godt forstod at give sin Virksomhed, vidste at faae et Engagement paa 10 Aar med en Gage af 800 Rdlr. — endskjøndt der ogsaa skulde lønnes en Underlærer — for to Timer om Dagen at give 6 til 8 Elever af begge Kjøn Veiledning. Denne Anstalt var rigtignok, med Hensyn til Forholdene, meget bekostelig, og Laurent viste just ikke nogen stor Kjærlighed og Iver for dens Fremme, men den lagde dog Grund til at Solodandserpladserne mere og mere bleve udfyldte med talentfulde Danske, og at Galeotti, da han fire Aar efter begyndte at give Balletten en større og mere poetisk Stiil, forefandt et til sine Compositioners Udførelse godt forberedt Figurantcorps. Dandsens Personal- og Lønningsliste var:

	engageret med		paa
Delaistre, Balletm. og første Dandser	1917	Rdlr.	4 Aar.
Mad. Dutillet, første Dandserinde	1400	—	5 —

	engageret med		vaa
Martini, anden Dandser	1000 Rdlr.		1 Aar.
Dlle. Pacini, anden Dandserinde .	1000	—	1 —
Barch, anden Dandser og Instructeur ved Dandseskolen	500	—	1 —
Laurent Fader, Lærer ved Dandseskolen	800	—	10 —

Figurantinder: Jfrne. Lever, 260; Tarlion, 100; Rosenberg, 100; Lycke, 120 Rdlr.

Figuranter: Dupuy, 300; Hjeronimi, 250; Lever, 250; Laurent Søn, 200; Fr. Schwarz, 175; Weile, 70; Werning, 70; Suhm, 80 Rdlr.

Skolefigurantinder: Jfrne. Gratia Fröhlich, Anna Fröhlich, Frank, German, Morell; hver 80 Rdlr.

Skolefiguranter: Cramer, Dörfler, Burchard; hver 50 Rdlr.

Ogsaa Forretningsmændenes Antal havde faaet anselig Tilvæxt. Foruden Zuber, som hidtil godt havde kunnet bestride Maskinevæsnet, var, af Opmærksomhed imod Tragikeren Leboeuf, dennes Fader bleven engageret som Machinist med 500 Rdlr.; man havde skaffet sig en Commissionair i Paris, Lavoy, med 240 Rdlr. Gage; den berømte Tode var bleven Theaterlæge med 200 Rdlr.; Theatercomptoiret havde faaet en Skriver med 150 Rdlr., og istedetfor Cocchi blev en Fougère, hvis Kone en kort Tid havde spillet Anstandsdamer, men var falden igjennem, ansat som „Skræder og Magazinforvalter" med 575 Rdlr.

De aarlige Udgifter vare ved disse Personalforøgelser stegne med 10000 Rdlr. for Acteurer og Actricer, med 3350 Rdlr. for Dandsen; og hvad den kongelige Kasse i det Hele havde at udrede til det franske Skuespil fra Paaske 1771 til Paaske 1772 ansattes i Overslaget til 57630 Rdlr.,

men viste sig ved Regnskabets Afslutning at have beløbet 11000 Rdlr. mere.

Et Forsøg paa, ved det franske Theater ogsaa at anvende Skuespillernes Indsigt til Skuepladsens Forbedring, faldt kun daarligt ud. Texier havde meget ofte maattet taale Fornærmelser af Truppens Forgudede, som jevnligen udgøde sig i Klager og Spotterier over hans Anordninger og „ins Geheim hinter den Coulissen ihn einen faquin nannten, der von l'art théatrale gar nichts verstand, doch aber die Artisten tyrannisieren wollte.“ Han fik derfor Brandt til at befale Oprettelsen af en Committee, som, bestaaende af Inspecteuren (Texier selv), Regisseuren og fem Skuespillere, de tre valgte af Truppen, de to af Directeuren, skulde komme sammen een Gang om Ugen, „pour se consulter sur les affaires qui concernent le bien du spectacle.“ Brandt valgte Leboeuf og Clericourt, og den 3die April 1771 holdtes det første Møde; men allerede i det kom Discusionen ikke videre end til at ethvert af Medlemmerne saaledes talte for egen Interesse, at der opstod et Kjævlerie, hvorunder Clericourt gik bort, efter at han havde brugt saadanne Uqvemsord imod Leboeuf, at han maatte sidde 24 Timer i Blaataarn. Da det næste Møde truede med at tage samme Vending, foreslog Dutillet, at man, for at undgaae den, ikke den Dag skulde fortsætte Forhandlingerne, hvorpaa Committeen gik fra hverandre, for aldrig mere at samles.

En meget betydelig kunstnerisk Understøttelse havde det franske Theater, uden mindste Bekostning for sin Kasse, i det kongelige Capel, som nu, efter at være blevet anseligt forøget, fik en fast Ordning. Igjennem hele Frederik den Femtes Regjeringstid havde det havt samme Indretning

og Styrke som i 1748, ja, med Undtagelse af at Sarti i 1755 var bleven Capelmester istedetfor Scalabrini, endog næsten samme Personale. Selv efter Christian den Syvendes Tronbestigelse modtog det i lang Tid ikke anden Forøgelse, end at Hartmann i 1768 kom til som Concertmester og Hofviolon med 500 Rdlr. Gage. Da havde det ogsaa endnu sin eneste Sanger, Otto Diener, der, ligesom Capelmusikus Friedhoff, i 1760 havde faaet Titel af Cancellie-Secretair. Først i Efteraaret 1769 begyndtes der, under Holck, med dets Udvidelse og Omordning, som fortsattes af Brandt saaledes, at han i Begyndelsen af 1771 erklærede det for nu at have faaet sin faste Indretning, og til Kongen indgav følgende Bestemmelse af dets Etat for Aaret fra Paaske 1771 til Paaske 1772:

Over-Capelmester	Sarti	800	Rdlr.
Første Violiner	Concertmester Hartmann	600	—
	Darbes	450	—
	Schmidt	200	—
	Semler	350	—
Anden Violiner	Zeiger	550	—
	Hagemann	350	—
	Lund	350	—
	Lem	200	—
Bratscher	Tücksen	250	—
	Bechstedt	300	—
Violonceller	Degen	450	—
	Morell	300	—
Contrabasser	Schreiber sen.	200	—
	Schreiber jun.	150	—
	Lateris . . .	5500	Rdlr.

	Transport . . .	5500	Rdlr.
Fløiter	Zielcke	600	—
	Glandorff	400	—
Oboer	Tauer	450	—
	Jacobsen	300	—
Horn	Grüner	300	—
	Falck	300	—
Fagotter	Duwe	350	—
	Sell	350	—
		8550	Rdlr.

Og udenfor det normerede Personale:

Forhenværende Capelmester Scalabrini . .	500	—
Harpenisten Kirchhoff	500	—
Capelbud Lohmann	100	—
Samt til ubestemte og overordenlige Udgifter	4000	—
	13650	Rdlr.

Flere af Capellets Medlemmer vare Mestere paa deres Instrumenter, og navnligen bidroge Hartmann, den unge Darbes, Zeiger, den unge Lem, der sildigere som Violin-Virtuos gjorde stor Opsigt i Udlandet, Degen, Zielcke, den meest henrivende Flautist, som hidtil var hørt her, Tauer og den af Musikkjendere som af Publikum høiligen beundrede Kirchhoff saare meget, ved deres fortræffelige Udførelse af de mange melodiøse Soloer, hvormed Datidens franske Operette-Componister udsmykkede deres Accompagnement, til at de franske Syngespilforestillinger vandt stor Yndest og hos Enthusiasterne begyndte at fortrænge den italienske Opera.

Ligeoverfor en saa ødselt udstyret Medbeiler fandt Sarti sig naturligviis snart skuffet i den letsindige For-

ventning om stort Udbytte af Entreprisen. Nu fik han først Øinene op for de mangfoldige ugunstige Omstændigheder, som skulde have afholdt ham fra at overtage den. Til Udførelsen af sine store Operaer maatte han behjælpe sig med et Orchester, der var mindre stærkt besat end det, som Hoftheatret havde til sine let accompagnerede Syngespilnummere; og ikke nok med at han, af en Indkomst, som, iberegnet det kongelige Tilskud, ikke var halvt det Beløb, der medgik til Hoftheatret, endskjøndt dette havde Orchester frit, maatte betale sine Musici meget høit, men siden Capellets Udvidelse kunde han ikke engang opdrive duelige Folk. Han maatte derfor ofte, til vanskelige Instrumentsoloer, baade trygle og kjøbe Hjælp af Capelmedlemmer, hvilke han ikke engang kunde være sikker paa, da det var almindeligt, at der om Eftermiddagen pludseligt blev tilsagt musikalske Aftenforlystelser ved Hoffet, hvad der nogle Gange havde til Følge at Operaforestillinger maatte gaae ind. Det var netop den italienske Opera, det kostbareste af de to Skuespil, Sarti havde at underholde, som leed meest under Rivaliteten; Comedien saae endog Kjendere helst givet af de danske Acteurer, men da det fremmede Syngespil var Almeenheden lige uforstaaeligt i begge Theatre, foretrak dens musiklystne Deel det franske, der, foruden at være livligere og fatteligere i Handling, morede ved sine mange nydelige Visemelodier. Og en næsten ligesaa farlig Fjende havde Sarti endydermere selv fremkaldt imod sin Opera, ved at indføre danske Syngestykker. De Fleste vilde heller høre Jfr. Halles skjønne Stemme og varme, følelsesfulde Foredrag af danske Ord, end de to Primadonners kolde Roulader. Enthusiasmen for Italienerne begyndte derved stærkt at kjølnes, og Sarti ærgrede sig

over at have gjort et Forsøg, som, just ved at faae det heldige Udfald, han tilsigtede, var aldeles imod hans Fordeel. Efter at „Tronfølgen" var bleven opført vilde han slet ikke høre tale om nogen ny dansk Opera, som man just da fra alle Sider bad ham at foranstalte. Overhovedet var hans ellers muntre og venlige Sind paa den Tid i en saadan Uro, at han ganske tabte sin tidligere Lyst til Virksomhed og hyppigt kom i heftig Ordstrid med sine Omgivelser. Han saae hvorledes Søgningen stadigt tog af, og Schwarzkopf hjemsøgte ham daglig med Beretning om, at Creditorerne nu, da Saisonnens Ende nærmede sig, bleve mere paatrængede, medens Kassens Evne til at tilfredsstille dem stedse blev mindre. Deres Samtale endte almindelig med, at Sarti fortvivlet skreg: Han havde optaget Laan og Forskud fra alle Kanter saa at han nu ikke vidste Udvei til en Skilling! hvorpaa han løb ind i sit Sovekammer og lukkede Døren af. Sine værste Rykkere fandt han imidlertid paa Theatret, hvor han var nødt til at indfinde sig. Italienerne, som havde Gage tilgode for et Qvartal, fordrede den med Skjeldsord og Trudsler, og de danske Acteurer forlangte indtrængende fire Ugers resterende Løn. Han maatte flere Gange paa det indstændigste bede om Henstand; men det blev ikke ved Ydmygelsen: just i denne Trængselstid leed han ogsaa betydelig Afgang i den Indtægt, han kunde have havt, thi Sygdomsanmeldelser og deraf følgende pludselige Forestillingsforandringer hørte til Dagens Orden. Da Italienerne ikke bleve punktligt betalte, toge de sig Ret til enhver Vilkaarlighed, og Ansani erklærede et Par Gange ligefrem, at han ikke vilde synge for slet Huus, saa at Sarti i det yderste Øieblik saae sig nødsaget til ved mange Bønner at

bevæge de øvrige Sangere til at udføre en anden Opera, paa hvis Begyndelse de faa Tilskuere maatte vente en Time, hvori de morede sig med at trampe og støie til Orchestrets uophørlige Spil. Endelig skaffede formaaende Venner ham et nyt Forskud, som satte ham istand til at betale Personalet og tilfredsstille de betydeligste Regningskrav. De danske Acteurer maatte han imidlertid bebude, at han under Vacancen kun vilde formaae at give dem halv Gage, hvilket atter reiste en heftig Storm, som han dog fik til at lægge sig ved at tillade dem, for egen Regning, at give en Række Forestillinger, hvis Udbytte ikke, som sædvanligt, skulde fordeles lige, men efter Deelhavernes Vigtighed for Skuepladsen. — Hvor bittert han havde skuffet sig i Forhaabningen om at han ved sin Bestyrelse skulde gjøre Theatret langt mere indbringende, og hvor lidet den kostbare italienske Opera havde retfærdiggjort hans Anstrengelser og den Begeistring, hvormed den fornemme Verden havde hilset den, viste Billetkassereren Søeborgs Regnskab, hvorefter der var givet

af Comedien		af Operaen
64;		55 Forestillinger;
	med Indtægt:	
		6254 Rdlr. 5 Mk.
	og for Abonnement	1654 — 3 —
8943 Rdlr. 4 Mk.		7909 Rdlr. 2 Mk.
	hver Forestilling i Gjennemsnit:	
139 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk.		143 Rdlr. 4 Mk. 7 Sk.

Maskeraderne havde indbragt 3112 Rdlr.: i Gjennemsnit 173 Rdlr. hver, som var meget ubetydeligt i Forhold til Udgiften. Theatrets hele Indtægt havde, med hvad der i Aar

var indkommet fra Kongens Kasse, beløbet 31304 Rdlr.; men Totaludgiften overgaaet den saa meget, at Sarti var bleven nødt til at optage store Forskud og lægge sin hele Formue, der udgjorde noget over 5000 Rdlr., til, uden at kunne afgjøre alle Fordringer. Da han modtog Regnskabet udbrød han til Søeborg: „Jeg arme Mand! og jeg har 9 Aar endnu! Hvorledes skal det gaae mig, dersom det ikke bliver bedre?“ Det blev meget værre!

Fire og tyvende Saison.

1771.			
M.	7. Oct.	8.	Tronfølgen i Sidon; 12. Mohren. — (Bredal Directeur.)
To.	10. -	19.	Gifte Philosoph.
M.	14. -	1.	Minna af Barnhelm.
O.	16. -		Fyrretyvende Gang Maskerade.
F.	18. -	2.	Minna af Barnhelm.
M.	21. -	3.	Minna af Barnhelm.
To.	24. -	15.	Henrik den Fjerdes Jagt; 48. Florentineren.
M.	28. -	13.	Soliman den Anden; 29. Aftvungne Samtykke.
To.	31. -	10.	Stedmoderen; 18. Uformodenlige Hjemkomst.
M.	4. Nov.	5.	Beverley; 11. Tre Friere.
To.	7. -	38.	Den Stundesløse; 22. Ny Prøve.
F.	8. -		En og fyrretyvende Gang Maskerade.
M.	11. -	13.	Skotlænderinden; 24 Pene Jomfruer.
To.	14. -	8.	Merope; 21. Didrik Menschenskræk.
M.	18. -	23.	Politiske Kandestøber.
To.	21. -	6.	Caliste.
F.	22. -		To og fyrretyvende Gang Maskerade.
M.	25. -	9.	Tronfølgen i Sidon; 1. Den dramatiske Journal.
To.	28. -	10.	Tronfølgen i Sidon; 12. Tre Friere.
M.	2. Dec.	1.	Den altfor lønlige Beiler.
To.	5. -	2.	Altfor lønlige Beiler.

F. 6. Dec. Tre og fyrretyvende Gang Maskerade.
M. 9. - 14. Soliman den Anden.
Ti. 10. - 3. Altfor lønlige Beiler; f. Forf.
To. 12. - 10. Crispin som Fader; 22. Didrik Menschenskræk.
M. 16. - 37. Plutus.
To. 19. - 38. Plutus.
F. 20. - Fire og fyrretyvende Gang Maskerade.
M. 23. - 29. Tartuffe.
F. 27. - 36. Jeppe paa Bjerget.
M. 30. - 41. Forlorne Søn.

1772.

To. 2. Jan. 41. Maskeraden; 34 Julestuen.
F. 3. - Fem og fyrretyvende Gang Maskerade.
M. 6. - 29. Honnette Ambition; 31. Myndlingen.
To. 9. - 21. Kjærlige Forbittrelse.
F. 10. - Sex og fyrretyvende Gang Maskerade.
M. 13. - 11. Kjærlige Mand.
To. 16. - 4. Minna af Barnhelm.
M. 20. - 22. Kjærlige Forbittrelse.
To. 23. - 15. Soliman den Anden. (Kongen 1ste G. i Com. efter Struensees Fald).
F. 24. - Syv og fyrretyvende Gang Maskerade.
M. 27. - 16. Henrik den Fjerdes Jagt.
O. 29. - 17. Henrik den Fjerdes Jagt.
To. 30. - 11. Crispin som Fader; 49. Florentineren.
L. 1. Feb. 16. Soliman den Anden.
M. 3. - 1. Clarisse.
To. 6. - 2. Clarisse.
F. 7. - Otte og fyrretyvende Gang Maskerade.
M. 10. - 42. Forlorne Søn.
To. 13. - 3. Clarisse; 13. Tre Friere; f. Forf.
F. 14. - 14. Skotlænderinden.
M. 17. - 38. Gnieren.
To. 20. - 39. Plutus.
F. 21. - Ni og fyrretyvende Gang Maskerade.

M.	24.	Feb.	1.	Zarine.
To.	27.	-	2.	Zarine.
F.	28.	-	3.	Zarine, f. Forf.
L.	29.	-	4.	Zarine.
M.	2.	Mar.	24.	Barselstuen.
O.	4.	-	18.	Landsbypoeten.
F.	6.	-		Halvtredsindstyvende Gang Maskerade.
L.	7.	-	13.	Mændenes Skole; 50. Florentineren.
M.	9.	-	37.	Jeppe paa Bjerget.
To.	12.	-	14.	Pantsatte Bondedreng; 35. Tvungne Giftermaal.
M.	16.	-	5.	Zarine.
To.	19.	-	20.	Scapins Skalkestykker; 3. Deucalion og Pyrrha.
F.	20.	-		En og halvtredsindstyvende Gang Maskerade.
M.	23.	-	23.	Ny Prøve; 4. Deucalion og Pyrrha.
To.	26.	-	12.	Forliebte Autor og Tjener; 5. Deucalion og Pyrrha.
M.	30.	-	18.	Henrik den Fjerdes Jagt.
O.	1.	Apr.	39.	Den Stundesløse; 6. Deucalion og Pyrrha.
To.	2.	-	1.	Tro Ingen for vel.
M.	6.	-	2.	Tro Ingen for vel.
To.	9.	-	3.	Tro Ingen for vel.
M.	13.	-		Passions-Concert.
To.	23.	-	6.	Zarine.
F.	24.	-		Concert af Brødrene Colla paa Colasciontino og Collascione.
M.	27.	-	14.	Mændenes Skole; 7. Deucalion og Pyrrha.
To.	30.	-	4.	Tro Ingen for vel. (Piatoli tager i Balletten „Afsked og aflægger sin ydmygste Taksigelse for Publici Bifald.")
F.	1.	Mai.		To og halvtredsindstyvende Gang Maskerade.
Fra	2.	Juni.		Ti Forestillinger af Brambillas Liniedanserselskab.

„Fordømte Comedianter! I gjøre Oprør imod al Regjering, og fortvivle dog, naar I skulle regjere Jer selv!“ siger Gaudenzio i Intermezzet: ”L'impresario in rabbia.” Dette stadfæstedes ved den Tilstand, hvori de danske Acteurer befandt sig da forrige Saison endte. Sarti, som var saa beskeden at erkjende, at han ikke duede til at bestyre den danske Comedie, havde vel overladt dens Ledelse fornemmelig til Soelberg, men da han vidste, at denne stod i meget ringe Anseelse hos Personalet, hvis Dygtigste endog reent ud havde erklæret skriftligt: at det „aldrig kunde anstaae dem udi theathralske Sager at underlægge sig nogen Ordre eller Critiqve af en maadelig Springer, der var ligesaa uforfaren paa deres metier, som indbildsk og ufordragelig hvad hans Omgængelse anbelangede,“ vovede han ikke at give ham Myndighed ved en Embedsstilling. Soelbergs Virksomhed havde derfor, hvad de danske Skuespil angik, indskrænket sig til at yttre Meninger, som Sarti gjorde til sine Befalinger. Da Soelberg imidlertid ofte, om Rollebesætninger, Stykkers Antagelse og sceniske Forhold, havde gjort saa taabelige Forslag, at Acteurerne, efter at have spottet dem, henvendte sig med alvorlige Indsigelser til Sarti, der i sin Ukyndighed blindt hen maatte give dem Medhold, saa havde man savnet al ordnet Forretningsgang og Tingene vare gaaede saaledes som Tilfældet, Indflydelse og Caprice fandt for godt at lede dem. Hvad der skulde opføres var aldrig blevet bestemt førend naar det skulde offenligt bekjendtgjøres, og da ei blot i Regelen af Skuespillerne selv, men efter saa megen Splid og Kjævlen imellem dem, at man i Forveien vidste, der fra en eller anden Person, som var imod den bestemte Forestilling, vilde komme Sygdomsanmeldelse nogle Timer forinden Husets

Aabning, hvorpaa Sarti, der savnede al embedsmæssig Bistand i just Det, som han aldeles ikke kjendte til, havde maattet fare omkring til Acteurer og Actricer, for at bede dem at foreslaae et andet Stykke, som de vilde finde for godt at spille i. Der havde været Strid om Roller, om Paaklædning, om hvorledes Personerne skulde staae paa Scenen; der var opstaaet en hidtil ukjendt indbyrdes Uenighed, Uvillie til Opfyldelse af de almindelige Pligter og stor Utilfredshed hos Alle, da Enhver indsaae, at Savnet af en Villie, som kunde sammenholde det Hele, maatte, især siden Theatrets Pengeforhold vare saa yderst slette, føre til en Opløsning, hvorved han vilde blive brødløs. „Fortvivlede over at skulle regjere sig selv" henvendte Rose, Hortulan, Ørsted og Jfr. Bøttger, som oftest og stærkest havde besværet sig over „Magistrats-Directionen," sig endelig i August til Grev Brandt med Forestilling om, hvorledes der, „dem til største Ængstelse, som derpaa fra Ungdommens Aar have anvendt stor Zèle og Møisommelighed, hartad ikke mere, særdeles i Henseende til de danske Comedier, er ved den kongelige Skueplads noget gouvernement, hvilket baade afføder Uenighed i Truppen og anlediger saa stor Usikkerhed og Forvirring, at dette nyttige Værks totale Nedlæggelse billigen maa befrygtes; som det ogsaa uforskyldt geraader Acteurerne til Skam og tør slutteligen blive dem til deres Levebrøds Forliis, at der hverken sørges for nye Comediers Anskaffelse, ei heller for de gamles ordentlige Verling og skikkelige Repræsentation." Brandt havde, igjennem Rose, ladet Personalet underrette om, at han baade vel havde mærket, hvorledes den danske Comedie, som var Nationen til saa stor Ære, begyndte at komme i Forfald, og holdt sig, som Directeur des spectacles, for-

bunden til, saa vidt skee kunde, at bringe dens Sager i Orden, hvorvel den ved Contract var lagt under Sartis Entreprise.

Over=Capelmesteren havde havt saa megen Ærgrelse af sit Forhold til det danske Skuespil, at han med Glæde gik ind paa Brandts Forslag om, for det at ansætte en med 600 Rdlr. lønnet Directeur, der vel skulde betragtes som Entrepreneurens Embedsmand og ham ansvarlig, men dog have frie Hænder i Alt, hvad der vedkom de danske Acteurer og Stykker. Bredal, som allerede tidligere havde gjort sig megen Umag for at opnaae en saadan Stilling, blev baade af Sarti, der havde særdeles store Tanker om hans Indsigt i Theatervæsnet, og Brandt anseet for at være den rette Mand dertil. Han blev sat i Virksomhed inden den kongelige Bevilling endnu var givet, og Personalet, der vidste, at han var en retskaffen, forekommende og i Omgang meget behagelig Mand, som med stor Begeistring antog sig Alt, hvad der vedkom Skuepladsen, glædede sig meget over dette Valg, som ogsaa fandt Bifald hos Publikum, med Undtagelse af Studenterne, der vare stærkt mod Operaen og af hans Fortid formodede, at han fortrinlig vilde tage sig af den. Hans allerførste Foretagende syntes at bekræfte det, men ikke paa en for Poesie og Smag ugunstig Maade. Endskjøndt Sarti ikke mere vilde vide af dansk Opera sige, bestilte Bredal nemlig, i Haab om dog at overtale ham til at componere endnu een, hos **Ewald** en Oversættelse af Pfeffel's „Philemon und Baucis", hvilken den store Digter gav i et meget poetisk Sprog, men, med Hensyn til Syngenummernes Anbringelse, Indhold og Form, ganske efter det Mønster, som Bredal havde fulgt i „Tronfølgen", uden i en eneste Sang at

rive sig løs fra det Conventionelle, for med digterisk Frihed at udtrykke Følelser, saaledes som i Duetten, der slutter anden Handling af hans to Aar tidligere digtede „Adam og Eva". At Stykket ikke kom paa Scenen, fordi Saisonnens sildigere Begivenheder gjorde baade Sarti og Bredal utilbøielige til at have med det at bestille, kan derfor, hvor overordenligt høit det end i poetisk Værd staaer over Datidens lignende Frembringelser, ikke beklages som Noget, hvorved en friere og kunstmæssigere Udvikling af et dansk Sangspil forhaledes.

Et andet Foretagende, som Bredal øieblikkeligt tog fat paa, viser, at han ikke var en saa eensidig og smagløs Mand, som man har villet give ham ud for, men tvertimod besjeledes af Iver for at bringe det erkjendt Bedste i Udlandets dramatiske Literatur paa den danske Scene. I den Hensigt, saa værdigt som muligt at faae Lessings fortræffelige Charakteer-Lystspil „Minna von Barnhelm" frem i Begyndelsen af Saisonnen, bad han ei alene Wandal om at oversætte det og skyndte hver Dag paa ham, men var utrættelig i, paa Prøver og i Samtaler med de Rollehavende, at raade og lede til en rigtig Opfattelse af de med stor psychologisk Indsigt udkastede og genialt gjennemførte Charakterer, som det faldt de danske Acteurer meget vanskeligt at give deres hele Eiendommelighed i Udførelsen. Endogsaa Rose maatte erkjende, at hans mesterlige Spil som Tellheim for en stor Deel skyldtes Bredals Vink og mange gode Bemærkninger. — Ved samme Tid som Bredal havde den Glæde at see „Minna" optaget med meget Bifald, udkom den kongelige Bevilling til hans Ansættelse som Directeur, og han tiltraadte sit Embede med et Beviis paa oprigtig Bestræbelse for ogsaa at fremelske en natio-

nal Skueplads, idet han udstedte følgende Bekjendtgjørelse: „Originale danske Comedier have i nogen Tid været meget rare; enhver Patriot og Elsker af Sproget længes efter at see den første danske Original-Tragedie. Man er allerede overbeviist om, at dette har sin Grund, ikke i Mangel af Genier iblandt os, men maaskee i Mangel af Opmuntringer og Belønninger. For nogenlunde at afhjælpe denne Mangel, er der bleven besluttet, at naar et nyt originalt dansk Hovedstykke til Skuepladsen er indleveret og spillet et Par Gange med Bifald af Publikum, bliver en heel Aftens Indkomst overdragen til Stykkets Forfatter, mod selv at bestride de paagaaende Omkostninger; og skal det i saa Maade staae Forfatteren frit for, enten han selv vil disponere over Billetterne til en saadan Aften, eller han vil lade dem udsælge paa den sædvanlige Maade." Den driftige Mand stod i Begreb med at forsøge endnu flere Forbedringsplaner, hvoraf to gik ud paa at skaffe Personalet en fastere Stilling og høiere Lønning; men just da gjorde hans meget ubesindige Fremfærd, i Anledning af en, efter hans Følelse, personlig Krænkelse, ham saaledes til en Gjenstand for Spot, Foragt og Harme, at han, langt fra at turde tænke paa at kunne gjennemføre Forandringer, maatte lade Alt gaae som det bedst kunde, og forudsee sin Bestyrelses nære Endeligt ved en total Opløsning af den Anstalt, hvis Frelser han havde smigret sig med at skulle blive.

Der var ikke hidtil fremkommet Noget, som endog blot skulde gjælde for en Bedømmelse af Theatrets Fremstillinger eller Forhold. Meninger om Stykker og Acteurer udgik kun fra Tilskuernes i selskabelige Kredse yttrede vage Forestillinger om, hvad det var, som i et Stykke havde moret

eller kjedet dem. Lessings i 1768 udkomne „Hamburgische Dramaturgie" havde imidlertid ogsaa her gjort nogen Opsigt. Ei alene Mænd, som Luxdorph, Carstens og Suhm, udtalte sig for Ønskeligheden af et lignende Skrifts Udgivelse; den Første endog med den Yttring, at „det skulde have været den danske Skueplads til stor Opkomst, om den, som har et saa ønskeligt Fundament, havde havt en saa skarpsindig og smagfuld Tilsynsmand"; men selv Bredal skrev i August til Rose: „Var der ikkun en saadan kritisk Geist, som den berømmelige Lessing, der vilde have Indseende med vort Theater, og give en Critique af hvad der paa det bliver forestillet, da skulde jeg trøstelig forhaabe det en god Fremgang i Publikums Gunst, naar det igjen til Høsten begynder." Hans Ønske var nærmere ved Opfyldelsen end han troede, men den førte til et ganske andet Udfald, end han havde ventet.

Peder **Rosenstand-Goiske**, født 1753 og Student fra 1769, begyndte ved Saisonnens Indtrædelse anonymt at udgive den navnkuudige „Dramatiske Journal" med et Ark to Gange ugenlig. Hvorvel kun 18 Aar gammel, var Rosenstand ret dygtigt udrustet til en Virksomhed, som, hvis den skal have mindste Værd, fordrer megen Livserfaring, en dannet Smag, grundigt Studium af den dramatiske Literatur og dyb Indsigt i Menneskefremstillingskunsten. Ved at lytte til de aandfulde Mænd, som jevnligen samledes hos hans Fader, der var Professor i Theologien, havde han tidligt faaet stor Lyst til at dyrke de skjønne Videnskaber, navnligen Dramaturgien, som han allerede to Aar førend han blev Student begyndte formeligen at studere paa den meest frugtbringende Maade. Han fortæller selv i sine „Kritiske Efterretninger om den danske Skueplads":

„Jeg læste; og forberedet ved gode Commentatores og Oversættelser, lærte jeg at forstaae saa meget af Aristoteles's Poetik, at jeg baade kunde see hvorvidt han havde givet Regler for Efterverdenen, og hvorvidt han havde Ret til at give dem. Jeg igjentog Qvintilian, og **Horati ars poetica**, som jeg havde læst i Skolen; ligeledes forenede jeg Læsning i de gamle Skuespil med det Bekjendtskab, jeg i Forveien havde til det franske, engelske, italienske, tydske og spanske Theater. Alt dette tjente mig til at vende tilbage med Nytte til mine første Lærere: til Batteux, Home, Pope, Dryden, Lessing, Boileau og Flere; men især til at see, hvorvidt de Nyere enten havde naaet eller overgaaet, eller maatte staae tilbage for Grækenlands og Roms Poeter i dette Fag." Siden han ved Faderens pludselige Død i 1769 havde faaet større Frihed til at følge sin Tilbøielighed, havde han ogsaa meget hyppigt besøgt Theatret, og altid i Forveien gjennemlæst det Stykke, som skulde gives, for selvstændig, ved omhyggelig Eftertænkning, af enhver Charakteer at danne sig et Billede, hvilket han, efter Forestillingen, prøvende sammenholdt med Skuespillerens Udførelse, i den Hensigt at skærpe sin Dømmekraft. Ligeledes havde han, for at klare sine Anskuelser ved Samtale med Praktikere, søgt Omgang med adskillige af Personalet, men den blev ikke af lang Varighed, da de snart fandt sig fornærmede af den skærende, skaanselløse, afgjørende Tone og det fordringsfulde Væsen, hvorved han i alle sine Livsstillinger lagde sig ud med Høie og Lave. Kun Souffleur Knudsen, der ganske deelte hans Meninger om det danske Theatervæsen, vedblev at staae paa en god Fod med ham, og at Rosenstand besluttede sig til at „rense den slette Theatersmag og revse den dorske, dovne og skjødes-

løse Acteur i et Skrift efter Hr. Lessings Mønster", skete fornemmelig paa Tilskyndelse af Knudsen. Ogsaa blev denne, i det mindste ved Raad og Vink, hans stadige Medarbeider, og derved, da de idelige Berømmelser over Mad. Knudsen førte paa Forfatterens Spor, Maalet for bittre Stiklerier af Acteurerne, især Rose, som en Dag, i hele Personalets Nærværelse, spurgte Knudsen „hvad han syntes om det Skryderie, hvormed den puurunge Student affeiede ham, der var en gammel Academicus, for Det, som han dog vel maatte være bedre forfaren i, end saadan Grønskolling?" hvortil Knudsen svarede koldt: at „han syntes godt om Sandheden, endog naar den blev sagt af en Grønskolling eller forfulgt af en gammel Academicus"; hvilket nær havde ført til Haandgribeligheder og længe gjorde Knudsen meget ilde anseet af Personalet.

„Den dramatiske Journal" blev meget mærkelig ved sit Indhold. Uden, efter sit Mønster, at opstille og udvikle Grundsætninger, der, fordi de gik ud fra den dramatiske Kunsts Natur og derved bidroge til at opklare dens Væsens Inderste, maatte have Gyldighed for alle Tider og føre Samtiden til en ny og rigtigere Anskuelse af det Skjønne og Sande i Poesien, bragte den mange skarpsindige og træffende Bemærkninger om enkelte Stykker, især med Hensyn til Planens Anlæg og Charakteerudførelsen i saadanne, som skildre Livet og ikke eftertragte poetisk Fylde og Frihed. For det Store og ægte Pathetiske havde Rosenstand ikke megen Følelse; han fandt sig tilfredsstillet med de bedste franske Tragediedigteres pyntelige Lidenskabsudbrud og epigrammatiske Pathosudtryk, naar han kun ikke deri fandt Noget, som var ligefrem stridende imod Naturen. Langt klarere og skarpere var hans Blik ved Betragtningen

af Comedien i dens forskjellige Arter, af hvilke han satte Charakteerstykket og det ægte lunefulde, lattervækkende Lystspil høiest. Især i disse to Arter vidste han ypperligt at opdage og belyse baade Synder imod Natur, Smag og Sandhed, og fine, originale Træk i Skildringen af Charakterer og Sæder, hvorfor den holbergske Comedie i ham havde faaet den rette Mand til at aabne Publikums Øine for den nationale Skat, som det, uden hidtil ret at have Bevidsthed derom, i den besad. — Meest Opsigt hos Samtiden vakte Journalen imidlertid ved sin Bedømmelse af Skuespillerne, hvilken, betragtet overhovedet og med Hensyn til Forfatterens store Ungdom, i Sandhed viser en usædvanlig Jagttagelsesevne, grundigt Studium af Menneskets psychologiske Natur og megen Verdenskundskab. Overalt sporer man en Kritiker, der ei alene rigtigt har opfattet det Kald, han har givet sig, men erhvervet sig Dygtighed til at udføre det. Han bliver ikke staaende ved, efter det Indtryk, som Fremstillingen øieblikkeligt har gjort paa ham, at henkaste en løs Dom, uden bedre Begrundelse end enhver anden Tilskuers Skjøn, men skjelner imellem Digterens og Skuespillerens Værk: Rollen og dens Udførelse, motiverer sin Mening, gaaer ofte ind paa en Udvikling af Charakteren, omhandler enkelte Replikers rette Betydning og paaviser Feil eller roesværdige Eiendommeligheder i Foredrag og Accentuation. Ved hans usædvanlige Talent til strax at opfange Fiinheder i Fremstillingen ere, for Udførelsen af Holbergs Stykker, flere ypperlige Træk af en Clementin og Londemann gaaede i Arv til vor Tids Fremstillere. Selv Fr. Schwarz, som ikke mindedes ham med de venligste Følelser, har yttret, at Rosenstand i sin Kritik over Skuespillerne med stor Samvittighedsfuldhed søgte at bevare sig

mod ethvert personligt Hensyn, men var kun heldig deri, naar det gjaldt hans Uvenner, fordi han da især vogtede sig for at give sin naturlige Bidskhed Tøilen. — Virkningen af Journalens mange fortræffelige Bemærkninger, som formedelst deres Anvendelighed kunde have været af særdeles gavnende Indflydelse paa Skuepladsen, svækkedes imidlertid overmaade meget ved det Sprog, hvori de vare affattede. Ikke nok med at det, naar der dadledes, overhovedet var i høi Grad hensynsløst og undertiden endog personligt fornærmende imod de Paagjældende; det vidner tillige paa hver eneste af Journalens 700 Sider om en saa forbausende Ligegyldighed og Skjødesløshed med Hensyn til Udtrykkets Rigtighed, at Bech havde fuldkommen Ret i at paastaae, at hvor slet han end efter Journalistens Mening talte, kunde det dog aldrig være saa slet, som det af alle kyndige Folk skulde befindes at den ærede Herre selv skrev. Man skal vanskeligt kunne paavise noget dansk Skrift, hvori fornuftige Tanker saa gjennemgaaende ere mishandlede ved Fremsættelsesmaaden, som i dette, der netop med stor Myndighed og Strenghed uafladeligen angriber „utilladelig Skjødesløshed og Mangel paa Omhu". Et slet Ordvalg, feilfulde Perioder, forkeert Interpunction og vildledende Inversioner forvirre Meningerne i den Grad, at man meget ofte læser det Modsatte af hvad Forfatteren aabenbart har villet sige. Dette Sjuskerie glemte Acteurerne ikke at tage sig til Indtægt, for at bevise, at den dramatiske Journal „kun talte Pølsesnak med en lærd Mine."

Endnu mærkeligere end ved sit Indhold blev dette Skrift, i Henseende til Skuepladsens Fremtid, ved sine Følger; thi det var, langt mere end man da blev vaer, en Hovedaarsag til den Omvæltning, der førte til National-

theatrets Frelse. — Saisonnen var bleven aabnet med „Tronfølgen i Sidon", som derved kom til Omtale i Journalens første Nummer. Rosenstands Uvillie imod Syngespil gjorde ham det ret til en Lyst at sønderlemme den vordende Directeurs Stykke saaledes, at Publikum skulde være nødt til at tilstaae, hvorlunde Det, som det havde beundret og beklappet, nøiere beseet, var „et elendigt Misfoster." I en hvas, haanende Tone opregnede han alle deri begaaede Synder imod Natur og Sandsynlighed, ja begik i sin Malice endog en Uredelighed, ved af Bredals Fortale til Stykket at fremhæve nogle Yttringer om Ewald og Wandal, for deri at lægge en ganske anden Mening, end de indeholdt. Bredal følte sig høiligen fornærmet, og da de Spillende, som, paa Mad. Knudsen nær, ogsaa vare blevne meget haardt medtagne, ophidsede ham til at søge Hævn, faldt han paa den ulykkelige Idee, at stille Journalisten til Spot for Publikum i et lille Leilighedsstykke, hvilket han selv vilde skrive og, saa snart hans Ansættelse som Directeur var afgjort, endog lade opføre. „Den dramatiske Journal eller Critik over Tronfølgen i Sidon, et Efterstykke i een Handling", var allerede Fjortendedagen efter Angrebet færdigt fra hans Haand, udkom i Trykken en Ugestid førend det blev spillet, og indeholdt, i nogle kjedsommelige, men for den Tid usædvanligt flydende dialogiserede Samtaler, hvorledes „Hr. Journal, en Skolemester", trængte ind paa Theatret og, i en meget lapset og overmodig Tone, hovmestererede to Acteurer og to Actricer, som derved fik Leilighed til, saa godt de kunde, — hvilket var meget maadeligt, — at bortbevise eller latterliggjøre de imod „Tronfølgen" reiste Anker.

Paa Forestillingsdagen var Byen i et overordenlig Røre af Forventning om de Optrin, som, efter Rygtet, skulde finde Sted saa snart Efterstykket begyndte. Studenterne havde taget Partie for Journalen og vilde pibe, hvortil Flere allerede igjennem Adresseavisen havde paastaaet misfornøiede Tilskuere berettigede. Der var blevet afholdt Møder, for at gjøre Piberne saa mandstærke som muligt, men da Adskillige meente, at „efterdi Directeuren og Acteurerne ogsaa vare Studenter, hvem mange Academici holdt Laug og Omgængelse med saa og tidt havde applauderet, da maatte det ansees usømmeligt at pibe eller vise anden Misfornøielse i dette Tilfælde“, saa afslog et saa stort Antal Studerende al Deeltagelse i Tumulten, at Partiet ikke turde tænke paa, som det havde havt isinde, at kaste Klapperne ud af Parterret, men besluttede, at lade det være nok med at pibe og sætte sig til Værge imod Anfald. Alligevel mødte endeel Studenter med Kaarde ved Siden. Som Bredals og hans Stykkes Forsvarere optraadte en Mængde Officerer, der, efter Politiemester Bornemanns Indberetning, havde „forlangt Efterspillets Opførelse og paataget sig at forsvare det imod nogle deri angrebne Journalisters Partie.“ De havde ladet sig forære Fribilletter af Bredal og bleve anførte af Oberst Köhler, som tog Plads paa Midten af Parterrets første Bænk, med nogle af de brutaleste Klappere, navnligen Lieutenanterne Francks, Voigt og Zölner, omkring sig. Den af Officererne angivne Grund til deres Iver for Stykket, var: at „de vilde ikke taale, at en Blæksmører spillede en af Hs. Majestæt bestaltet Directeur og galant Mand paa Næsen“; men om Flere vidste man, at det fornemmelig var i Egenskab af de fornærmede Actricers Tilbedere, at de vilde

„give Journalisten med hans ganske Anhang en Lection, saa at de skulde krybe i et Musehul.“ Opførelsen af „Tronfølgen“ gik, paa nogle stærke Afbrydelser med Trampen af Studenterne og Bravoskraal af Officererne nær, nogenlunde roligt af; men under Efterstykket opstod en saa frygtelig Tumult, at der flere Gange maatte standses. Köhler og hans Skare udbrød ved enhver plat Finte og dum Hentydning til Journalen i stormende Bravobrøl og Klappen, der fremkaldte Modstandernes Mishagsyttringer. Tilsidst lod sig fra „det journalistiske Partie“ høre 4, 5 Vægterpiber ledsagede af en bedøvende Trampen. Köhler sprang op, saae martialsk hen paa Studenterne og raabte med tordnende Stemme: „Bravissimo, Gott straf' mich! fort bien!“ hvorpaa hele Officeerklyngen reiste sig, opløftede et frygteligt Brøl og gav en Klappesalve med svære, dertil anskaffede Hjorteskindshandsker paa Hænderne. Studenterne lode sig ikke forbløffe, ogsaa de reiste sig og trampede endnu stærkere. Forbittret stod nu Köhler op paa Bænken og raabte: „Schufte! Schlingels! vermaledeitetes Crapule! H'raus mit den Lümmeln!“ Fra dette Dieblik blev Parterret en Valplads. Nogle af Officererne sloge løs med deres tykke Spanskrørstokke, og da adskillige Studenter gave Slag for Slag kom det til et Haandmænge, hvorunder 3, 4 Officerer endog trak Kaarden, trods Damernes Hvinen og Skrigen fra Logerne. Et Par Studenter bleve skamslaaede og en Artillerielieutenant Ohm, som ved at være traadt over paa Pibernes Partie, især havde vendt de Brutales Harme imod sig, fik ikke alene en svær Dragt Stokkeprygl, men et Kaardestød. Gardelieutenant Schrödersee, dengang en lille slikket Fyr, „en Engel i sit Væsen“, som Ewald betegner ham, og almindelig bekjendt under

Navnet „Cupido", foer op paa Bænken og udmærkede sig ved uophørligt med sin spæde Stemme at skraale: „Hundsvotter! Hundsvotter! Slyngler! — Greifet an, Kammeraten! Fort mit den Jungen!" indtil en firskaaren Bødkermester pludseligt tog ham i Nakken og kastede ham ned imellem Bænkene. Endelig bleve „de Journalistiske", som vovede at sætte sig til Modværge, drevne ud, og Köhler commanderede de Spillende, der ypperligt havde holdt Contenance: „Weiter!" hvorpaa Stykket fortsattes under hyppige Udbrud af uhyre Jubel. Efter at Slutningsvisen var sungen, istemte Köhler et „Encore!" som brølende gjentoges af Officererne og strax blev efterkommet af Acteurerne, med hvem Parterret sang Visens Omqvæd. Saaledes endte Spektaklet inde i Huset, men udenfor gik det igjen løs imellem enkelte Hobe, og det med en saadan Hidsighed, at Lieutenant Ohm, angrebet af to andre Officerer, fik endnu et Par Kaardestik; og paa flere offenlige Steder, som Tumultuanterne søgte hen til efter Comedien, kom det til Slagsmaal, hvori Studenterne den Aften lede Nederlag.

Kaade af deres Seir forlangte Officererne, at Efterstykket atter skulde gives den 28de, men Bornemann, „som vidste, at det journalistiske Partie da vilde vise sig udenfor Comediehuset saa stærkt, at det maatte give et meget blodigt Tractement for Stykkets Forsvarere," gav Idee til at holde Efterspillet ude, ved at anmelde, at en Acteur (Bech, som spillede Hr. Journal) var syg, og „Directeur Bredal blev meget glad over saaledes at komme ud af Forlegenheden." Derved var Roligheden for Resten ingenlunde sikret. „Allerede førend Comediens Begyndelse var der udenfor Comediehuset en saadan Folkemængde, at der aldrig var seet Mage; det halve Torv var bedækket med Mennesker,

som trængte ind paa hverandre for at komme nær til Comediehuset.“ Inde i Huset, som var propfuldt, viste sig en frygtelig Gjæring, og „alle Ansigter forraadte Mistro imod enhver Ubekjendt.“ Politiemesteren indfandt sig, „for at fjerne alt Skin af Tvang“, i Parterret uden Følge, og „gjorde sig Umag for at forsikre, at Officererne vilde være rolige, — som de ogsaa virkelig vare, (især fordi Justitsraad Struensee havde sagt Köhler, at han, i Tilfælde af at Nogen klagede, vilde blive afskediget) — og at han holdt sig vis paa en lignende Opførsel fra det journalistiske Parties Side.“ Endelig begyndte „Tronfølgen“, men ved hver Arie opstod den skrækkeligste Larmen af Klappen, Trampen, Raaben og Skrigen; kun Piber hørtes ikke. Tilsidst tog Politiet fat paa en af de hidsigste Rolighedsforstyrrere og lod ham vide, at dersom han ikke holdt Fred, vilde han blive arresteret og straffet. Dette tilveiebragte nogenlunde Rolighed. Officerernes voldsomme Fremfærd ved første Forestilling havde vakt stor Forbittrelse, endog hos adstadige Borgere, der slet ikke brøde sig om selve Sagen; den sidste Aften havde derfor ei alene de Studerende, som tidligere havde afslaaet Deeltagelse, lovet deres klappende Colleger Bistand, men en Masse Haandværkere, Matrosjer og Dagleiere flokkede sig sammen ved Indgangen til Theatret og raabte, at de vare komne for at „pudse Stivstøvlerne, dersom de gjorde sig mussige imod de Sorte“, saa at Bornemann var overbeviist om, at „var Bredals Efterspil blevet opført, da vilde Kjøbenhavn havt faa blodigere Dage end den 28de November.“ Endnu otte Dage efter, da han „haabede at alt skulde vedblive at være roligt“, turde han ikke indestaae for, at man ikke vilde slaaes i Husene; thi „Forbittrelsen imod Officererne, som ved Skjelden og Truen

havde tyranniseret Parterret, var endnu, endog hos ellers neutrale Folk, overordenlig." Som noget Besynderligt bemærkede Flere, at Stemningen viste sig mindre ophidset imod de Officerer, som havde brugt Stokken eller Kaarden, end imod dem, der havde udøst Skjeldsord; blodigst Hævn havde man lovet at tage over Köhler og Schrødersee, der ikke turde lade sig see paa Gaderne uden med stort Følge. Imod den Første gav man tillige sin Harme og Spot Luft paa Prosa og Vers, især i Adresseavisen, som det tilsidst blev forbudet at optage Angreb paa ham og Bredal. Ikke to Maaneder efter optraadte imidlertid Köhler, med langt større Held og bedre Løn, i en anden Sammenrottelse: imod Dronning Caroline Mathilde og Struensee; den 19de Januar blev han paa engang Generallieutenant, Over-General-Adjutant hos Kongen, Medlem af Cabinetsraadet, hvid Ridder og dansk Adelsmand med Navnet Køller-Banner; et halvt Aar efter at have leveret Bataillen i Parterret, sad han, som første Medlem, i en Commission, som skulde grundlægge en ny Theaterregjering!! Inden al denne Udmærkelse blev ham tildeel, maatte han imidlertid døie nok en beskæmmende Revselse, som endnu gotter Mange, der slet ikke vide af at denne raa, af sine egne Bundsforvandte foragtede Soldat har været til. Ewald, som laae syg, blev nemlig, ved at høre fortælle om Officerernes ligesaa latterlige som skammelige Opførsel, saa opfyldt af satirisk Lune, at han, i Sengen, paa et Bræt, skrev sit „tragicomiske Forspil: De brutale Klappere", og det med en saadan Fyrighed, at det udkom allerede den 9de December. Det blev Köhlers føleligste Straf, da Digteren ei alene meget aandrigt, i et skarpsindigt Raisonnement, blottede det Dumme og Lumpne i Klapperpartiets Færd, men sær-

deles vittigt og saa træffende, at Samtiden strax gjenkjendte dem, portraiterede dets Hovedpersoner, navnligen Köhler, som selv i sin Høihed maatte høre sig spottet med Navnet Bürgerschreck. — Heller ikke Bredal undgik en beskæmmende Tugtelse igjennem Pressen. For at undskylde sit Efterstykkes Opførelse, havde han i forskjellige Selskaber ladet sig forlyde med, at det først var skeet efter at han, ved en Deputation, havde modtaget udtrykkelig Opfordring af Studenterne fra Borchs og Ehlersens Collegier, og i et Par meget haanende Erklæringer tilbageviste de hans Foregivende som aldeles usandt.

Den nærmeste Virkning af Bredals ubesindige Hævnforsøg var tomt Huus for Resten af Saisonnen. Flere ansete Familier vilde ikke besøge et Theater, hvori de kunde vente at maatte overvære Slagsmaal; og en stor Deel Studenter enedes allerede den 28de Novbr., i Møder, som afholdtes efter Forestillingen, om, ikke at gaae i Comedie saa længe Bredal var Directeur. Da denne nu endydermere foranledigede Politiemesteren til, under den 30te, at bekjendtgjøre, at Placaten af 24de Septbr. 1750, hvorved det tillades Directeuren at lade de Pibende anholde og forfølge med Retten, endnu var gjældende, tiltraadte ei alene næsten alle Studerende, men ogsaa „mangfoldige galante unge Cavaliers“ Forbundet. Det er en bekjendt Sag, at en Directeur kan lee af det Slags Beslutninger, naar han blot har et Repertoire, som formaaer at friste Publikum til at bryde dem; men et saadant savnede Bredal længe i meget høi Grad.

Efter Jfr. Biehls Femacts-Comedie „Den altfor lønlige Beiler eller Den, som gjør Hemmelighed af alting“, en yderst kjedsommelig Sammenlapning af Erindringer fra

andre Forfatteres Arbeider, og kun mærkeligt i Theaterhistorien som det første Stykke, der blev honoreret med den tredje Forestillings Indtægt, kom Jfr. Bøttgers „Clarisse eller Den forreiste Frøken“, som skulde være en qvindelig „Jean de France“, men var aldeles meningsløst Vaas, inddeelt i lange Monologer og platte Samtaler, der hverken havde Aarsag eller Hensigt. „Den dramatiske Journal“ giver særdeles slaaende i stor Korthed et Begreb om dette Stykkes Værd, ved at anføre, at Forfatterinden, som Clarisse, paa sin Benefice-Aften sluttede det med de Ord: „Min Lykke er i Aften fuldkommen, hvorfor jeg takker allerunderdanigst og skyldigst.“ — Johan Nordahl Bruns „Zarine“ blev, som den første opførte originale Tragedie, Saisonnens Mærkværdighed, men havde kun ringe national Betydning. Den var ikke, som Ewalds to Aar tidligere udkomne „Rolf Krage“, der, uagtet adskillige svage Steder, havde saa mange store, poetisk udførte Charakterer, at man allerede derfor ikke kunde have faaet den blot taaleligt spillet paa den danske Scene, udgaaet, i nordisk Aand, fra et stort dramatisk Snilles Stræben efter, baade i Form og Indhold, at gjengive Naturen; men ganske tilskaaret efter det franske conventionelle Mønster: med affecterede Helte, de reglementerede Fortroelige, i stive Alexandriner pynteligt indsattede prætentiøse Sentiments og bombastiske Lidenskabsudbrud. Ewalds Digtning var kun læst af Faa, følt og forstaaet af Færre, men alle havde seet Tragedier, der, som den ene Draabe Vand den anden, lignede „Zarine“; man troede at en Tragedie skulde være som den, og kunde ikke være anderledes end den; da den nu ovenikjøbet var af en danskskrivende Poet, blev den betragtet som „et Mesterstykke, der var ei alene sin Forfatter, men ogsaa

Nationen til største Ære." Skjøndt skarpt dadlet af Nogle, gjorde den betydelig Opsigt. „Baade Hoffet og Folket forundte den meget Bifald", men kun liden Søgning. — „Deucalion og Pyrrha" blev, i Jfr. Thielos slette Oversættelse, blot taget frem, fordi Bredal, der ikke kunde slaae sig til Ro uden nok et Forsøg paa at skaffe danske Syngespil Indgang, havde, ved meget Overhæng, faaet Sarti til at udsmykke den med en lille behagelig Musik, der en Tidlang gjorde den til et yndet Efterstykke.

I Slutningen af Januar, just da Skuepladsen bragte „den fra Forræderiets Anslag frelste Konge" sin Hylding i en særdeles jammerlig Fest, havde imidlertid Sarti endt sin Bane som Entrepreneur saavidt, at han kun beholdt Navnet, Ansvaret, en betydelig Gjæld og en Masse Ærgrelser tilbage; han var aldeles ødelagt. Sine Landsmænd kunde han takke for Naadestødet.

Efter at have i Bredal faaet en, som han troede, ganske udmærket Directeur for det danske Skuespil, havde han fra Saisonnens Begyndelse saa fuldstændigt overladt det til ham, at han ikke engang lod sig underrette om hvad der skulde opføres, og af al Magt antaget sig den italienske Opera og Balletten, for rigeligen at tilbagegive dem hvad de ifjor havde tabt i Tiltrækningskraft. Istedetfor Ansani, som tog bort for at søge Berømthed i Italien, havde han engageret Grassi, der i 1755 havde behaget meget i Kjøbenhavn, og siden gjort sig vidt bekjendt som en særdeles begavet og følelsesfuld Sanger, der spillede bedre end Operisterne i Almindelighed. Det forrige Aars Primadonner, som, ikke til Entrepreneurens Fordeel, havde faaet meget at betyde ved endeel fornemme Tilbederes Indflydelse, beholdt han. Til Repertoirets Forøgelse havde han

forberedet fem nye, meest comiske Operaer, hvoriblandt „Il tempio d'eternità“, componeret af ham selv. Ogsaa for at give Balletten, der skulde understøtte baade Operaen og Comedien, en forhaabenlig større Glands, havde han forpligtet sig til betydelige Udgifter. Vel maatte han i Begyndelsen af Saisonnen tage Tilflugt til Soelberg, som den 10de Octbr. gav sit sidste Balletkluderie: **Skibbruddet ved Cythera**, fordi Piatoli ikke kunde tiltræde førend i November, men med denne, — en maadelig Balletmester, men god comisk Mime og særdeles let, smidig Springer, — fulgte hans Kone, der mere gratiøst og indtagende end kunstfærdigt udførte muntre Partier; Mad. Andriani, som beundredes for sin Skjønhed og sit elskværdige Skjelmerie i Pantomimen, men dandsede uden Ild og stødte Datidens Ærbarhed meget ved de frivole Stillinger, hvormed hun anglede efter Bifald; Ronzi, en smuk ung, meget kunstfærdig comisk Dandser, og Dlle Ricci, der blev bebudet som et stort Talent, men faldt reent igjennem.

Sarti havde, med Grund, anseet det for et meget slemt Varsel, at der, da han, strax førend Saisonnens Aabning, anmodede den fornemme Verden om Abonnement, var blevet tegnet for næsten 300 Rdlr. mindre end ifjor, endskjøndt han mere end da havde gjort sig den personlige Yndest, hvori han stod, til Nytte og henvendt sig til et større Antal Familier. Saa ivrig han havde forberedet Saisonnen, saa nedslagen begyndte han den. Ogsaa blev han overvældet med alle en Theaterentrepreneurs Gjenvordigheder. Just som Operaen aabnedes flokkede endog „høie Rangspersoner“ sig til Postgaarden, hvor en Kunstmester Reding viste „det 8de Vunderværk, som mange Liebhavere længe have ventet paa“ (et Orangetræ, der i fem Minuter

blomstrede og bar Frugt) samt mange andre „rare Seeværdigheder"; to af hans første Operaer, „Tre amanti ridicoli" og „L'amore in caricatura", gjorde ingen Lykke; begge Primadonner kappedes om at sende Sygdomsanmeldelser; det danske Skuespil, som Sarti da maatte tage sin Tilflugt til, gav, efter Novemberdagene, stadigt tomt Huus; Mad. Adriani, Ballettens Glands, forvred i en af de første Forestillinger det ene Been og kunde ikke betræde Scenen i fire Maaneder; Mad. Piatoli fik Sting og maatte holde sig inde i sex Uger; ingen af Piatolis fire Balletter — den 28de Novbr. Kosakkerne og de ungarske Husarer; 16de Decbr. Elmires og Tamires Kjærlighed; 20de Jan. De engelske Matroser, og 9de Marts Bjergbøndernes Bortreise og Hjemkomst — vandt Bifald, og den italienske Opera „Alessandre", hvorom Sarti nærede store Forventninger og som blev udstyret med megen Pragt, fandt en kold Modtagelse, just paa den Tid, da man meest trængte til at bøde paa Uheldet med Balletvæsnet. Hvor skrækkeligt Sarti maatte føle sig skuffet i sit Haab om, at Operaen skulde i denne Vinter blive meget stærkere besøgt, end i den forrige, viser sig allerede deraf, at Salget af Operabøger dengang indbragte 212 Rdlr., men i denne Saison kun — 47 Rdlr.! Sarti var fortvivlet over den liden Opmærksomhed, der vistes et Skuespil, som tidligere var blevet forgudet af Hoffet og de Fornemme, og som de saa ivrigen havde opmuntret ham til at entreprenere; han indsaae nu og talte ofte med Bitterhed om, at de kun havde tænkt paa at faae en Tidsfordriv og hjerteløse lokket ham til at sætte Ære og Velfærd ivove for at skaffe dem den, men nu troløst vendte ham Ryggen, da der ved Hoffet uafladeligt blev givet Balparé'er, Maskerader og andre Lystigheder,

som gave dem Leilighed til at komme sammen med de kongelige Herskaber. Søeborg fortæller i sine Optegnelser: Sarti kom jevnlig paa de Dage, da der skulde spilles italiensk Opera, hjem til ham om Eftermiddagen, kort førend Theatret skulde aabnes, og spurgte: „Hvorledes gaaer det, Hr. Kasserer?" Fra Begyndelsen af December blev Svaret sædvanligt: „Kun maadeligt; der er afsat een Loge i hver Etage og to enkelte Billetter til Gulvet." Entrepreneuren vred da sine Hænder og udbrød: „Gud hjælpe mig arme Mand! Hør, Hr. Kasserer, send Deres Bud omkring til alle Deres Venner og Bekjendter med baade hele Loger og enkelte Billetter til Foræring. Spilles maa og skal der, men det er saa sørgeligt at spille for tomme Bænke." Søeborg opfyldte hans Ønske og fik derved et Par Gange endeel Tilskuere i Huset; men siden kom de fleste Billetter tilbage med høflig Undskyldning for at man ikke kunde benytte dem. — Og under disse ulykkelige Forhold skulde den arme Mand ikke alene tilveiebringe Ugelønning til de danske Acteurer og en høi Qvartalsgage til de italienske Operister, men ogsaa tilfredsstille Creditorer, som stormede ind paa ham med Fordringer fra endog forrige Saison. Da begge Skuespils Kasser, saa vidt muligt, bleve holdte hver for sig, gik det en Tidlang taaleligt med Acteurernes Betaling, men til Operisterne havde han allerede i Slutningen af November ikke en Skilling, hvorfor de ikke alene udskjeldte og truede ham, men gjorde hvad de fandt for godt og undertiden reent ud nægtede at spille. I sin Vaande henvendte han sig først til Grev Brandt, siden endog til Grev Struensee med Bøn om en yderligere Understøttelse, enten i Forskud eller Gratiale. Brandt svarede, at det franske Hoftheater allerede havde overskredet

sin Overslagsudgift saa langt, at Kongen maatte lægge Betydeligt til om det ikke skulde standse, hvorfor der ikke af Hs. Majestæts Kasse kunde ventes Noget til et Spektakel, som var entrepreneret; og Struensee afviste ham med, at eet kostbart Theater var allerede for meget; kunde hans Entreprise ikke bestaae, da var der vel Andre, som fandt paa at spille Comedier, som kostede mindre og fornøiede Menigmand mere.

I Januar blev Sartis Stilling aldeles uholdbar: de fleste Operister havde Gage tilgode for mere end et Qvartal, nogle endog en Rest fra forrige Saison; Acteurerne vare ikke blevne betalte i tre Uger; der indløb betydelige Nytaarsregninger, og de utaalmodige Creditorer — hans Landsmænd ligesaa godt som de andre, — truede med at lægge Arrest paa hans Person. Struensees Undergang blev ogsaa hans. Paa Generalinde Gählers Forbøn havde Brandt endelig lovet, at udvirke ham et kongeligt Tilskud af 5000 Rdlr., men da kom den 17de Januar; — han stod pludselig uden mindste Haab om Hjælp; hans Beskyttere vare faldne, og fra alle Sider taltes om, at nu vilde der blive indført store Besparelser. Han havde ikke engang Nogen at henvende sig til, for at blive af med den Anstalt, som han ikke mere kunde opretholde: der var ingen Directeur des spectacles. Den 31te Januar blev endelig, ved kongeligt Rescript, denne af Brandts Poster besat med Hofmarskal Christoffer Frederik Bielke, „da Mine Hof-Spectacles ey længer bør være uden Opsiun", og strax fik Sarti til ham indgivet to Ansøgninger, der bleve fremmede saa hurtigt, at Bielke allerede den 1ste Februar baade indstillede og opnaaede Resolution paa: 1) at „saasom Over-Capelmester Sarti har sat sig udi saa vidtløftig Giæld, at

han intet Dieblik er sikker for sine Creditorers Overfald, saa forundes ham Moratorium, indtil ultimo Mai først-kommende, for at han derved kan sættes i den fornødne Sikkerhed og Rolighed til at componere og iagttage sine Pligter, for at continuere Skuespillene til Vor og Vore Undersaatters Fornøielse"; og 2) at der, som Sarti havde ansøgt, maatte af Particulair-Kassen udbetales 2000 Rdlr. til Udredelse af den italienske Trups resterende Gage, „da ellers Operaen nødvendig maatte ophøre." Men samme Dag udstedte Bielke ogsaa Befaling til Schwarzkopf og Søeborg om, „at være ansvarlige, og til ham at levere de ved den danske Comedie og den italienske Opera ind-kommende Intrader"; hvorhos det paalagdes den Første, at indgive „en Liste paa de Depenser, som hver Aften nød-vendig maae expederes." Saaledes blev Sarti stillet ganske udenfor Entreprisen, men denne dog endnu betragtet som hans. Italienerne fik kun det indeværende Qvartals Gage, da deres tidligere Tilgodehavende hos Entrepreneuren blev betragtet som en privat Credit; men de danske Acteurer tilstodes Alt, hvad han var dem skyldig, da de ikke selv havde søgt Tjeneste hos ham, men „vare af Kongen til ham overførte ved Theatrets Aflevering". Den ulykkelige Sarti gik man ikke lempelig frem med: han maatte døie endnu en stor Skræk. Den Sikkerhed, som Kongen havde givet ham imod alle hans Creditorer, vilde man ikke betragte som ogsaa givet imod selve Kongens Kasse: for at inde-holde de ham i Februar forskudte 2000 Rdlr. lagde Bielke Beslag paa hans Gage som Hof-Capelmester. Den tigge-færdige Mand, som just var sysselsat med at forbedre Theaterkassens slette Omstændigheder, ved, rigtignok uden mindste Held, at give den ene nye Opera efter den anden,

tabte derved ganske Modet og reiste saadanne Klageraab til Bielke, at denne endelig lod sig bevæge til den 21de April at hæve Beslaget.

For Alle var det klart, at dersom den danske Skueplads nu ikke skulde falde sammen, da maatte den undergaae en gjennemgribende Forandring i Indretning og Bestyrelse. Uro for deres Fremtid gave Acteurerne den Dristighed at forestille Bielke, at „det var ham, som Directeur des spectacles, der var forbunden, hos influerende høie Personer at lade mærke, hvorledes det vilde være en Skam for dem, hvis slette mesures havde bragt dette nyttige og Publikum fornøielige Værk, der havde havt et Fundament, hvilket ingen fremmed Skueplads skulde kunne rose sig af at have bedre, saa slet i Forfald, om de nu droge deres Haand fra det.“ Denne Anskuelse fandt ei alene kraftig Understøttelse i den Aand, der udtalte sig af „Den dramatiske Journal“, og i, tildeels offenligt fremsatte, Yttringer af høit ansete Mænd, som Luxdorph, Carstens, Suhm, Abrahamson og Bornemann, men var saa levende hos Publikum, at de nye Magthavere — især da deres Hoved, Juliane Marie, yndede den danske Comedie meget — følte sig drevne til at træffe Foranstaltning til ikke blot at opretholde Nationaltheatret, men berede det en værdigere og sikrere Fremtid. Den 6te Mai blev ved kongelig Ordre nedsat en Commission, bestaaende af Generallieutenant Køller-Banner, Hofmarskal Bielke, Conferentsraaderne Carstens og Nielsen, samt Hof-Intendant General Wegener, hvilken vel nærmest skulde see hen til, at saavel den franske som den danske Comedie og italienske Opera „bleve satte paa saadan Fod, at de hverken maatte være den kongelige Kasse eller Staten til for stor Byrde, men

afpassede efter begges Tilstand"; men dog, formedelst Carstens's, Nielsens og Wegeners velbekjendte Anskuelser, gav Vished for, at den danske Skuepladses Tarv fortrinligen vilde blive varetaget. Commissionens første Skridt var at foranledige Sarti til formelig at opgive sin Ret til Entreprisens Fortsættelse, saa at Theatret kunde betragtes som aldeles givet tilbage til Kongens Raadighed. Intet var lettere. Under 11te Mai indkom Sarti med en allerunderdanigst Bøn om, at Hs. Majestæt, da han ikke mere saae sig istand til at opfylde sin Contract, vilde allernaadigst forunde ham dens Ophævelse. Samme Dag indgav Søeborg sit Regnskab, som gjorde det utvivlsomt, at det danske Skuespil vilde, uagtet Bredals Ubesindighed havde fra Slutningen af November berøvet det mange Besøgere, kunne have slaaet sig igjennem, hvis det ikke var blevet ødelagt af den kostbare italienske Opera, der havde mistet endog den fine Verdens Søgning i den Grad, at dens aftenlige Indtægt i Gjennemsnit var bleven 50 Rdlr. mindre end i den dog saa uheldige forrige Saison. Der var givet

af Comedien		af Operaen
62;		53 Forestillinger (med Passionsconcerten)
	med Indtægt:	
		3531 Rdlr. 1 Mk.
	og for Abonnementet	1396 — 4 —
8816 Rdlr.;		4927 Rdlr. 5 Mk.
	hver Forestilling i Gjennemsnit:	
142 Rdlr. 1 Mk.;		92 Rdlr. 5 Mk. 14 Sk.!!

Ogsaa med Maskeraderne havde Sarti havt Uheld: de indkomne 2139 Rdlr. gave i Gjennemsnit for hver 156 Rdlr. 3 Mk., hvortil Udgifterne næsten løb op.

I Commissionens allerførste Møde opstod en Strid, hvis Udfald gav et godt Varsel for den danske Skuepladses Fremtid. Equilibristen Antonio Brambilla, der selv agerede „den lystige Person“, havde med sin Bande, hvori en Meyer var „alvorlig Person“ og Mlle. Rosalia „første Liniedandserinde og Tourneuse“, for et Aar siden gjort saa halsbrækkende Kunster, som her endnu aldrig var seet, og derved saaledes indyndet sig hos Hoffet, at han var bleven opfordret til at forøge sit Personale, og da give Forestillinger paa et eget Theater, som det blev ham tilladt at opføre i Rosenborghave. Han ankom i Slutningen af April med nye „Pantoministre, Springere og Capriolmagere samt sin geschickte lille Engelskmand“, men da var den under Struensee rundeligt givne Frihed til at gjøre Markedskunster i Rosenborghave ophørt, hvorfor han ansøgte om, mod en vis Leie, at maatte spille paa Byens Theater. Køller-Banner, som modtog hans Ansøgning, der skulde gaae til Commissionens Betænkning, skrev strax paa den, at han foreløbig havde lovet Brambilla dens Bevilgelse, da „S. M. d. König solche spectacels sehr gern haben“, og sendte den derpaa til Carstens, der i Mødet erklærede bestemt, at han ikke vilde være Medlem af Commissionen, dersom nogen Enkelt vilde give Løfter i saadanne affaires, som alene af Samtlige burde afgjøres, og tilføiede, at han „desuden var ganske imod saadan Bevilling, da det var den Danske Skueplads uanstændigt om sligt Gjøglerværk mere paa den skulde produceres.“ Denne Indsigelse tiltraadtes ei alene af Nielsen, men selv af Hofmændene Bielke og Wegener, saa at Køller-Banner, for at overtale dem til at opfylde hans Løfte, maatte forpligte sig til, ikke oftere at handle paa egen Haand. Vel varede

det ikke længe inden han alligevel tillod sig det; men Commissionens øvrige Medlemmer, som nu vidste, at de turde stole paa hverandre, naar det gjaldt om at værge for Nationaltheatrets Tarv og Værdighed, stode ogsaa strax rede til kraftigt at modsætte sig hans Angreb derpaa.

Den danske Skuepladses Trængselsaar vare endte med Sartis Entreprise. Rigtignok havde den endnu mangen Kamp at bestaae inden det lykkedes at bevæge Hoffet til de Fremmedes Afskedigelse, og Acteurernes Kaar bleve kun meget langsomt forbedrede; men Erkjendelsen af dens Værd og Vigtighed for Folket blev stadigt mere levende og sikrede den en Yndest, Omhu og Understøttelse, som den hidtil havde maattet savne.

Registre til anden Deel.

1. Person-Register.

Abrahamson, W. H. F., dansk Videnskabsmand. Side 486.
Addison, engelsk Digter. 127.
d'Alainval, fransk dram. Forfatter. 228.
Almerighi, Elisabetta, ital. Sangerinde. 445.
Als, J., Skuespiller og Inspecteur. 29, 33, 66, 80, 105, 114, 127, 300, 385, 415, 420—422, 424.
Andriani, Mad., Dandserinde. 481, 482.
Ansani, ital. Sanger. 444, 446, 457, 480.
Appel, Capelmester. 45.
Arigoni, ital. Sanger. 69.
Arnold, General. 28, 32, 35, 43, 52, 58, 62, 63, 110.
v. Aspern, Student. 273, 274.
B. J. (Jacob Bie?) dansk dram. Forfatter. 194.
Baldetti, Clementina, ital. Sangerinde. 445.
Ballum, Skuespiller. 334, 336.
Bang, Jfr., Skuespillerinde. 156, 168.
Barch, Carl, Dandser. 221, 236, 270—275, 287, 320, 384, 400, 431, 452.
Baron, fransk dram. Forfatter. 217.
Bates, Kunstberider. 424.
Beaumelle, fransk Skribent i Kjøbenhavn. 15, 69, 79, 82, 94, 126.
Bech, H. C., Theaterdirecteur. 379, 382, 383, 405, 413, 425, 429.
Bech, B. H., Skuespiller. 416, 421, 471.
Bechstedt, Capelmusikus. 454.
Becker, kgl. Kjøkkenmester. 217.
Bek, Skuespiller. 29.
Bellavitte, Theatermaler. 177.
Belleroche, fransk Skuespiller. 449.
Belleval og Mad. Belleval, franske Skuespillere. 376.

Benzon, Over-Præsident, Theaterdirecteur. 102, 105, 106, 108, 114.
Berg, Stadmusikant. 35; — hans Døttre, Sangerinder. 120, 125; — 250.
Bergmann, Jfr. (see Md. Knudsen).
Bernardi, Capelmester. 18.
Bertalotti, Balletmester. 153.
Biehl, Charlotte Dorothea, dansk Forfatterinde. 250; — hendes Skuespils Charakteristik. 325—329; — 335; 362, 363, 390, 392, 411, 422, 440, 478.
Bielke, Hofmarskal. 484—488.
Birch, M., Student. 94.
Bjørn, Andreas, Agent, Theaterdirecteur. 58, 91.
Blostrup, Skuespiller. 67, 82.
Boissy, fransk dram. Forfatter. 127.
Bornemann, B., Raadmand. 195, 358, 473, 475, 476, 486.
Boscoli, A., ital. Sanger. 244, 249.
Boursault, fransk dram. Forfatter. 269.
Bozzi, ital. Sanger. 444.
Brambilla, Liniedandser. 461, 488.
Brandt, Enevold, Kammerherre. 433, 450, 453, 454, 463, 464, 483, 484.
Bredal, N. K., dram. Forfatter. 201, 209, 219, 220, 441; — Directeur. 459, 464—467, 472—478, 480.
Breidendich, Hofviolon. 62.
Brunet, fransk Skuespiller. 449.
Brun, J. N., dansk Tragediedigter. 479.
Bruun, Thomas, Theatermaler. 445.
Buchholz, Hofviolon. 62.
Bultos, fransk Skuespiller. 449.
Büsching, tydsk Lærd. 191.
Bøttger, Charlotte Elisabeth Amalie, Skuespillerinde. 121, 128, 168, 195; — Charakteristik af hendes Spil. 200, 304, 306, 308; — som Oversætterinde. 217; — 269, 283, 312, 329, 422, 423, 443, 463, 479.
Calais, fransk Skuespiller. 450.
Calderon, spansk Digter. 127.
Camilly, fransk Gesandt. 4.
Carlini, Rosa, Dandserinde. 153.
Caroline Mathilde, Dronning. 340, 367—369, 386, 403.
Carrata, Kunstmester. 412.
Carstens, A. G., dansk Videnskabsmand. 467, 486, 488.
Casati, Kastrat. 48, 69, 96.
Catani, A., ital. Sanger. 69.

Christian den Sjette, død, 1; — Hykleriet under hans Regjering. 2—5.
Christian den Syvende; hans Forkjærlighed for Theater og Comediespil. 340, 341, 362, 364, 369, 370; — udenlands. 402, 403, 426.
Clementin, N., Skuespiller. 45, 66, 81, 93, 94, 115, 120, 129, 141, 168, 283; — Charakteristik af hans Spil. 295—298, 307; — 420, 422.
Clericourt og Md. Clericourt, franske Skuespillere. 430, 432, 449, 450, 453.
Cocchi, Veronica, Dandserinde. 411, 418, 430, 431.
Cocchi, Skræder. 432, 452.
Colardeau, fransk dram. Forfatter. 329.
Colla, Brødrene, Musici. 289, 461.
Collé, fransk dram. Forfatter. 423.
Colstrup, Skuespiller. 435, 440.
Como, A., Balletmester, og Md. Como, Dandserinde. 176, 178, 183, 184, 187, 188, 208, 209, 211, 213, 218, 221, 236, 241, 242, 246, 248; — Tumult for deres Skyld. 270—276; — 279, 287.
Conradi, Jfr., Skuespillerinde. 389, 399.
Conti, Theatermaler. 445.
Corauci, G., Kastrat. 176.
Corneille, P., fransk Tragediedigter. 313.
Costa, Rosa, ital. Sangerinde. 48, 96.
Craatz, Hofmusikus. 18, 62.
Cramer, Peter, Sanger. 210; — Theatermaler. 276, 432.
Croce, G., ital. Sanger. 125, 153.
Dalincourt, fransk Skuespiller. 430, 449.
Danilot, Dem., fransk Skuespillerinde. 450.
Danneskjold Laurvig, Greve, Viceadmiral, stifter det første Privattheater. 250; — hans lumpne Færd. 330—333.
Danneskjold Samsøe, F. C., Greve. 333.
Darbes, F., Musikus. 48, 95.
Darbes, den Yngre, Capelmusikus. 454, 455.
Dartimond, Dem., fransk Skuespillerinde. 431.
Davidsen, Jfr., Skuespillerinde. 278, 284.
Degen, Capelmusikus. 454, 455.
Delaistre, Balletmester. 450.
Déresmond og Md. Déresmond, franske Skuespillere. 430.
Descablons og Md. Descablons, franske Skuespillere. 431, 450.
Deschamps, fransk dram. Forfatter. 127.
Deschamps, fransk Skuespiller og Forfatter. 431, 432.
Destouches, fransk Lystspildigter. 195, 217, 240, 268, 283.

Diener, J. D., Hofsanger. 62, 454.
Dinezi og Md. Dinezi, franske Skuespillere. 376, 402, 431, 432.
Donini, A., ital. Sanger. 153.
Dubouchet, Md., fransk Skuespillerinde. 433, 450.
Du Claude, Pierre, ital. Sanger. 224.
Dulondel, Dem. fransk Skuespillerinde. 68, 309.
Duport, fransk Skuespiller. 450.
Dutillet, Md., Dandserinde. 384, 399, 400, 402. 411, 431, 448, 451.
Dutillet, fransk Skuespiller. 384, 400, 430, 433, 449, 453.
Duval, Capitain. 449.
Duwe, Capelmusikus, 455.
Eigtwed, N., Oberst, det kgl. Theaters Bygmester. 75.
Ewald, Johannes, dansk Digter. 464, 477, 479.
Eyer, T., Hofviolon. 18, 62.
Fabris, J., Decorationsmaler. 79.
Falch, Justitsraad, Theaterdirecteur. 253, 277, 282, 335, 339, 347, 383.
Falck, Raadstuefuldmægtig. 127.
Falck, Capelmusikus. 455.
Falsen, Enevold, Etatsraad, Theaterdirecteur. 155, 158, 159, 184, 187, 351.
Favart, fransk dram. Forfatter. 440.
Finkenhagen, Secretair. 221.
Fogh, Jfr., Skuespillerinde. 407, 411.
Fontaine, fransk Skuespiller. 449.
Fougère, Skræder. 452.
Franchi, Dem., Dandserinde. 244.
Francks, Lieutenant. 473.
Frederik den Femte, hans Charakteer. 5, 6, — og Smag. 8, 47; — Død. 334; — Forhold mod den danske Skueplads. 337—339; — 403
Frederik Adolf, Prinds af Sverrig. 434.
Friedhoff, Hofviolon. 62, 454.
Fröhlich, Anna, Figurantinde. 452.
Fröhlich, Gratia, Figurantinde. 452.
Fuursmann, Høiesterets-Advocat. 127.
Fædder, Chr., Justitsraad, Theaterdirecteur. 26, 203, 206, 212, 213, 220, 221, 223, 228, 235, 239, 241, 242, 246, 253; — Skyld i Tumult. 270—277; — 280, 281.
Gaggioti, P., ital. Sanger. 48, 97, 116, 121, 125, 167, 190, 209, 218, 276.
Galeotti, Marianna, ital. Sangerinde og Directrice. 125, 153, 169, 176, 244, 245, 249, 281, 318.
Galeotti, Victoria, ital. Sangerinde. 169, 176, 224, 244, 249, 281, 318.

Galeotti, Skræder. 245, 282, 445.
Gambuzzi, Innocenzo, Balletmester. 411, 417, 418, 430.
Garnier, Dem., fransk Skuespillerinde. 450.
Gellert, tydsk Digter. 228, 269.
German, Henrik, Kunstmester. 231, 233, 242, 276.
— Antonina, Luftspringerske. 233, 242, 287.
— Paul, Stigedanser. 233, 242, 243, 253.
— Friedrich, Harlekin. 233, 242.
Gilly, Dandser. 400.
Glad, Grethe, Sangerinde og Skuespillerinde. 210, 211, 225, 235, 278, 284, 287.
— Helvig, Sangerinde. 210, 211.
Glan, Archeliemester. 319.
Glandorff, Capelmusikus. 455.
Gluck, Componist. 69, 95.
Goldoni, ital. Lystspildigter. 240, 269.
Gorion, Hr. og Md., Dandsere. 68, 115.
Gottsched, Md., tydsk Forfatterinde. 127.
Gottwald, Hofviolon. 62.
Grafigny, Md., fransk dram. Forfatterinde. 283.
Grassi, A., ital. Sanger. 176, 480.
Grüner, Capelmusikus. 455.
Gustav den Tredie, Konge af Sverrig. 362, 434.
Gähler, Generalinde. 403, 484.
Hacksen. Skuespiller og Souffleur. 29, 82.
Hagemann, Capelmusikus. 454.
Hallasch, F., Liniedandser. 96.
Halle, Caroline, Skuespillerinde. 252, 270, 384, 416, 421—423, 440, 442, 443, 456.
Hallesen, Md., Skuespillerinde. 225, 235, 240, 305, 424.
Hallesen, Kasserer. 385.
Hammer, Md. Skuespillerinde. 170, 176.
Hansen, Niels, Skuespiller. 435, 440.
Harsdorff, Prof. Architect. 402.
Hartmann, Hofviolon. 18, 454, 455.
Hartwig, Hofviolon. 18, 62.
Haugsteen, Sanger. 210.
Hebert, fransk Skuespiller. 431, 433.
Hedegaard, C. D., Krigsraad. 1.
Hersleb, Justitsraad, Theaterdirecteur. 239, 248, 277, 333, 358.
Hjeronimi, Dandser. 83, 115, 287.
Hjeronimi, Jfr., Dandserinde og Skuespillerinde. 83, 88, 90, 93, 99, 115.

Holck, Greve. 330, 342, 375, 376, 377, 403, 414, 429, 430, 433, 454.
Holck, Agent. 443.
Holberg, Ludvig. 10, 16, 20; — arbeider for Oprettelsen af en dansk Skueplads. 27, 28, 36, 37, 40; — 127—129; — Strid med Skuespillerne. 133—139; — hans Død. 131, 147; — 195, 297.
Holm, P., Prof. theol. 94.
Holm, P. S., Capitain, Theaterdirecteur. 116, 119, 139, 157, 172.
Holm, Vinkelskriver. 319.
Holmsted, Etatsraad, Theaterdirecteur. 157, 172, 184, 187.
Holst, Jfr., (see Md. Lund).
Holstein, J. L., Greve. 94.
Holstein, Kammerherre. 110, 429.
Horn, Fr., Høiesterets-Advocat, Theaterdirecteur. 102, 108, 116, 158, 253, 277.
Hortulan, M. U., Skuespiller. 66, 82, 129, 141, 200, 283; — Charakteristik af hans Spil. 301, 306, 308; — 392, 463.
Hæseker, Justitsraad, Theaterdirecteur. 346, 381, 383, 420, 427.
Jacobsen, Capelmusikus. 455.
Jespersen, Thomas, Holmensmand. 421.
Jobbi, Friseur. 432.
Jozzi, G., ital. Sanger. 97.
Irgens, Skuespiller. 435, 440.
Juliane Marie, Dronning. 124, 341.
Iversen, Concertmester. 19, 120.
Jørgensen, Søren, Kjøbmand, Theaterdirecteur. 58, 101, 102, 105.
Kall, J. C., Prof. 26.
Kamellini, Dem., (see Md. Scalabrini).
Keyser, Sophia, D. L., Hoffangerinde. 18.
Kirchhoff, Harpenist. 455.
Klaumann, Politiemester. 76, 103, 108, 115, 119.
Kleen, Musikus. 210, 220.
Klopstock, tydsk Digter. 196.
Knudsen, Lars, Souffleur, Skuespiller og Oversætter. 221, 252, 269, 314, 336, 409, 418, 468.
Knudsen, Md., Skuespillerinde. 334, 336, 442, 469.
Knudsen, Marie, Dandserinde. 221, 236, 270, 275, 287, 384.
Knudsen, Bodil C., Dandserinde. 287, 384.
Knudsen, Jfr., Skuespillerinde. 358, 361.
Knudsen, gamle Lars, Garderobeskræder. 385.
Korf, Baron, russisk Minister. 134, 149.
Krogh, Student. 273, 274.
Köhler, Oberst (General Köller-Banner). 473—478, 486, 488.

Rönnemann, Etatsraad, Theaterdirecteur. 184, 187, 203.
La Motte, fransk dram. Forfatter. 217.
Langebek, dansk Videnskabsmand. 331.
Larches, des, Hr. og Md., Dandsere. 88, 116, 130, 141.
Larsen, H. 319.
Lascy, de, Dandser. 224.
Laurent, Dandser. 124, 153. 224, 384, 451, 452.
Laurent, Søn, Figurant. 452.
Lavoy, Commissionair 452.
Lazzari, Giovanna, ital. Sangerinde. 408, 418, 444.
Leboeuf, fransk Skuespiller. 430, 432, 449, 453.
Leboeuf, Machinist. 452.
Legrand, fransk dram. Forfatter. 313.
Leipziger, Jfr., Dandserinde. 287.
Lem, Capelmusicus. 454, 455.
Lessing, tydsk Digter. 217, 465, 467.
Lever, Figurant. 452.
Lever, Marie Bertraline, Skuespillerinde. 157, 168, 235.
Linckwitz, tydsk Skuespiller og Forfatter. 45.
Linckwitz, u., Md., Skuespillerinde. 45, 66, 83, 129, 141; — Charakteristik af hendes Spil. 303; — 417, 424.
Lione, Teresa, ital. Sangerinde. 408, 418.
Liparini, ital. Sanger. 444.
Liverati, Matteo, ital. Sanger. 409, 418.
Lodde, J. B., Oversætter. 24, 195.
Londemann, G., Skuespiller. 29, 33, 81, 93, 120, 129, 141, 180, 240, 283; — Charakteristik af hans Spil. 298—300, 310; — 428, 443.
Lovise, Dronning. 6, 12, 118, 368.
Lovise, Hertuginde af Sachsen-Hildburghausen. 202.
Lund, Md. Skuespillerinde. 29, 83, 134, 135, 180, 235.
Lund, Capelmusikus. 454.
Luxdorph, Conferentsraad. 221, 340, 376, 467, 486.
v. d. Lühe, Over-Præsident, Theaterdirecteur. 155, 157, 158, 160, 166, 193, 206, 239, 246, 277, 284, 312, 315, 339; — Strid med Stadens 32 Mænd. 342—345, 353—358, 362—375, 377—384; — 385, 414, 425.
v. d. Lühe, Frue. 376.
Løvenørn, F., de, Conferentsraad. 217.
Løvenørn, Poul, General. 75.
Maddox, Mackell, Bajas. 412.
Magagnoli, Ginevra, ital. Sangerinde. 69.
v. Mandern, Jfr., (see Md. Linkwitz).

Marivaux, fransk Lystspildigter. 217.
Martin, J. B., Balletmester. 360, 384, 386, 390, 399, 400, 411.
Martin, Jfr., (see Md. Hallesen).
Martin, Md. fransk Skuespillerinde og Directrice. 375.
Martini, Balletmester. 434, 436, 446, 447, 452.
Masi, Maria, ital. Sanger. 97.
Materna, Jfr., Skuespillerinde. 67, 82, 86, 93, 99, 124, 132, 202; — dram. Forfatterinde. 212.
Mazioli, Skræder. 178, 282.
Mehl, Md., Oversætterinde. 217.
Mercier og Md. Mercier, franske Skuespillere. 431, 450.
Mester, Frederik, Theaterskræder. 385.
Metastatio, ital. Operadigter. 127, 255.
Meyer, „alvorlig Person". 488.
Minarelli, Dem., Dandserinde. 294, 381.
Mingotti, Pietro, ital. Opera-Entrepeneur. 47, 125, 152, 168, 177.
Moltke, A. G., Greve, Overhofmarskal. 58, 106, 207, 246, 414.
Moltke, C. F., Greve, Hofmarskal, Theaterdirecteur. 239, 248, 275, 277, 284, 318, 339, 429.
Moore, engelsk dram. Digter. 443.
Morell, Jfr., Figurantinde. 452.
Morell, Capelmusikus. 454.
Moretti, Dem., Dandserinde. 244, 319.
Munch, Student. 319.
Muselly, fransk Skuespiller. 450.
Musted, J., Skuespiller. 171, 176, 210; — som italiensk Sanger. 254, 314, 409, 445; — Charakteristik af hans Spil. 303; — 312, 409, 418, 438, 442.
Møller, Jfr., Skuespillerinde. 130, 141.
Møller, Andreas, Theatermaler. 385, 445.
Negri, Kastrat. 97.
Neudin, Balletmester, og Md. Neudin, Dandserinde. 169, 171, 174.
Nicoli, Dandser. 153.
Nielsen, Conferentsraad. 486, 488.
Nielsen, Christoffer, Maskinmester. 79, 385.
Nissen, Cancelliraad. 26, 351, 358.
Norup, Magazinforvarer. 432.
Ohm, Artillerilieutenant. 474, 475.
Olivier, Dem., fransk Skuespillerinde. 450.
Orlandy, Hr. og Dem., Dandsere. 170, 174.
Ortmann, Hofviolon. 62.
Pacini, Dem., Dandserinde. 446, 447, 452.
Pericoli, Violoncellist. 124.

Petrejus, Jfr., Skuespillerinde. 156, 168, 278.
Philidor, fransk Componist. 448.
Piatoli, Vincenzo, Balletmester. 447, 461; — og Md. Piatoli, Dandserinde. 481, 482.
Pilloy, F., Viinhandler, Theaterdirecteur. 29, 58, 100, 102, 105.
Pilo, Portraitmaler. 151, 424.
Pirker, Marianna, ital. Sangerinde. 96, 97.
Potenza, Michel Angelo, ital. Sanger. 409, 418, 444.
Prahl, Niels, dram. Forfatter. 241, 392.
Printzlau, Skuespiller. 67, 82.
Quantin, fransk Skuespiller. 450.
v. Quoten, J. H., Theaterprincipal. 43, 45, 60, 62, 63, 66.
Rantzau, O. M., Greve. 37, 202.
Rappe, Over-Præsident, Theaterdirecteur. 114, 116, 119, 129, 139, 155, 157.
Reding, Kunstmester. 481.
Reersløv, L. C., Skuespiller. 122, 128, 200, 217; — Forfatter. 240, 252, 270, 285, 368, 386, 392; — 302, 307, 308, 310, 434.
Regnault, fransk Skuespiller. 431.
v. Reventlau, C., Greve. 37.
Ricci, Dem. 481.
Ricciarelli, G., ital. Sanger. 153.
Riemschneider, Tenorist. 19.
Romani, Balletmester. 176.
Ronzi, Dandser. 481.
Rosalia, Dem., Liniedandserinde. 488.
Rose, C. P., Skuespiller. 29, 81, 94, 127, 134—136, 168, 180, 182, 195, 200, 210, 285; — Charakteristik af hans Spil. 302, 305, 308; — 310, 329; — hans Datters Bortførelse. 330—333; — 362, 368, 423, 443, 463, 465. 467, 469.
Rose, Mette Marie, Skuespillerinde. 251, 270, 283, 305, 306, 322; — hendes Bortførelse. 330—333.
Rosenkilde, Md., Skuespillerinde. 29, 66, 133.
Rosenstand-Goiske, P., Student, Theaterkritiker. 467.
Rossi, C., ital. Sanger. 176.
Rothe, C. P., dansk Videnskabsmand. 202.
Rothe, Tyge, dansk Videnskabsmand. 197.
Rowe, engelsk dram. Digter. 329.
Sacco, Balletmester. 288, 292, 320, 333, 336, 360, 367, 381, 384, 385, 431, 448, 450.
Sachsen-Hildburghausen, Hertugen af. 202.
Saint-Yon, fransk dram. Forfatter. 443.
Samuelsen, Jfr., Skuespillerinde. 237, 242, 305.

Sani, Prudenza, ital. Sangerinde. 153.
Sarger, F., Liniedandser. 44, 62.
Sars, Skuespiller. 29.
Sarti, Giuseppe, Capelmester. 152, 176, 177, 202, 244, 245, 248, 281, 314, 318, 403, 426; — overtager den danske Skueplads. 427; — 430, 434, 437—449, 454, 456—459, 462—464, 480—487.
Saurin, fransk dram. Forfatter. 443.
Scaglia, Md. gjør Stærkemandskunster. 387.
Scalabrini, P., Capelmester. 48, 61, 62, 167, 178, 190, 209, 218, 220, 243, 262, 404, 408, 409, 418, 454, 455.
Scalabrini, Md., ital. Sangerinde. 48, 61, 97, 116, 125, 167, 190, 209, 218.
Scheibe, J., Capelmester. 19, 61.
Schiørring, Kammermusikus. 333.
Schlegel, J. E., tydsk Digter og Videnskabsmand. 14, 27, 41.
Schmidt, Capelmusikus. 454.
Schreiber sen. og jun., Capelmusici. 454.
Schrøder (Schrødersee), Etatsraad, Theaterdirecteur. 184, 187, 203, 381, 382.
Schrødersee, Gardelieutenant. 474, 477.
Schwarz, Fr. 295, 297, 298, 384; — som Dandser. 400, 447, 452, 470.
Schwarzkopf, Secretair og Hovedkasserer. 438, 457, 485.
Scogli, D., Kastrat. 244, 249, 281, 287.
Scolari, Componist. 244.
Secchioni, G., ital. Sanger. 244, 249, 319.
Seffer, Liniedandser. 192.
Sell, Capelmusikus. 455.
Semler, Capelmusikus. 454.
Simonini, Francesco, ital. Sanger. 409, 418.
Sneedorf, J. S, dansk Videnskabsmand. 309.
Soelberg, R., Figurant. 190, 219, 224, 244, 288, 384, 400, 438, 462, 481.
Sophie Magdalene, Dronning. 4, 5.
Soulié, fransk Skuespiller. 450.
Sparkjær, Hofviolon. 62.
Steele, engelsk dram. Forfatter. 240.
Stella, Giovanina, ital. Sangerinde. 69.
Stolle, Dandser. 83, 88, 145, 157, 160.
Stolle, Jacobine, ital. Sangerinde. 125.
Storck, Hofviolon. 62.
Struensee, Justitsraad. 476.

Struensee, Greve. 484.
Stuart, Michael, Equilibrist. 183, 227, 229, 233, 235.
Suhm, P. F., dansk Videnskabsmand. 25, 42, 68, 119, 467, 486.
Suhm, Figurant. 452.
Suhr, J. P., Raadmand. 57, 370, 373, 380.
Søeborg, Billetkasserer. 458, 459, 483, 485, 487.
Sønnichsen, Jens, Theaterdirecteur. 379, 382, 383.
Tagliavini, Rosa, ital. Sangerinde. 176.
Tauer, Capelmusikus. 455.
Texier, J. P., Legationsraad, Inspecteur ved den franske Comedie. 430, 433, 453.
Thede, Billetkasserer. 187, 292.
Thielo, C. A., Organist. 27; — faaer Privilegium til Oprettelsen af den danske Skueplads. 28; — 31, 34, 51, 87; — Forfatter. 210; — 320
Thielo, Caroline Amalie, Skuespillerinde. 13, 27, 29, 82, 86, 93, 99, 127, 131, 134, 137; — Fortælling om hendes Død. 148.
Thorsager, Jfr., Skuespillerinde. 155, 168.
Thott, Otto, Geheimeraad. 354, 355, 362, 364, 377, 381.
Titley, engelsk Gesandt. 120.
Tode, Læge. 452.
Torm, Etatsraad, Theaterdirecteur. 155, 157—159, 172, 418.
Torre, Teresa, ital. Sangerinde. 408, 444.
Toscani, Fyrværker. 122.
Turcotti, Md., ital. Sangerinde. 48, 69.
Turonda, Bajas. 223.
Tückssen, Capelmusikus. 454.
Wadskjær, C. F., Prof. 20.
Valence, fransk Skuespiller. 431, 450.
Valeur, Etatsraad, Theaterdirecteur. 203, 206, 218, 228, 239, 240, 246, 253, 277, 310.
Wandal, P. T., dansk dram. Forfatter. 390, 465.
van Deurs, Md., Skuespillerinde. 29.
Wartberg, Etatsraad, Theaterdirecteur. 57, 90, 100.
Wegener, General. 486, 488.
Weile, Figurant. 452.
Vellias og Md. Vellias, franske Skuespillere. 376.
Venturini, Maria, ital. Sangerinde. 125.
Wessel, J. H., dansk Digter. 262.
Wiborg, Fuldmægtig. 187.
Winther, Hofviolon. 62.
Wintmølle, Souffleur og Oversætter. 220, 241, 392.
Voigt, Lieutenant. 473.

Voltaire, fransk Digter. 195, 228, 283, 329.
Voltmar, Hofviolon. 62.
Wöldike, M., Prof. theol. 94.
Wöldike, Prof. 292.
Zeiger, Capelmusikus. 454, 455.
Zieler, Mesterspringer. 223.
Zielke, Capelmusikus. 455.
Zuber, Machinist. 432.
Zucker, Kunstmester. 97.
Zölner, Lieutenant. 473.
Ørsted, C., Skuespiller. 29, 82, 144, 283; — Charakteristik af hans Spil. 301; — 314, 423, 463.

2. Skuespil-Register.

Den Aabenmundede, af Voltaire. 228.
Abracadabra, af Holberg. 127.
Den altfor lønlige Beiler, af Jfr. Biehl. 478.
Amphitrion, af Molière. 84.
Anders Kromands Ligbegængelse, (af Boisfran). 92.
Det arabiske Pulver, af Holberg. 16.
Arrestforvareren af sig selv, af Th. Corneille. 194.
Artaxerxes, af Metastatio. 127, 195.
Baandet, af Gellert. 269.
Barselstuen, af Holberg. 16.
Beileren efter Moden, af Bredal. 219.
Den belønnede Kjærlighed, Synges. 220.
Det besynderlige Menneske, af Destouches. 268.
Beverley, af Saurin efter Moore. 443, 448.
De brutale Klappere, af Ewald. 477.
Caliste, af Colardeau efter Rowe. 329.
Cato, (af Deschamps). 127.
Cavaleren og Damen, af Goldoni. 269.
Cenie, af Md. de Grafigny. 283.
Cid, af P. Corneille. 92, 127.
Clarisse, af Jfr. Bøttger. 479.
Den coquette Enke, af Desportes. 284.
Coquetten, af Baron. 217.
Crispin Lakai og Doctor, af Hauteroche. 120.
Crispin som Fader, af Romanus. 283.
Democrit, af Regnard. 168.
Deucalion og Pyrrha, af St. Foeix. 480.
Didone abbandonata, Opera. 286.

Didrik Menschenskræk, af Holberg. 40.
Den dobbelte Prøve, af Legrand. 313.
Don Cæsar d'Avalos, af Th. Corneille. 194.
Don Ranudo de Colibrados, af Holberg. 127.
Den dramatiske Journal, af Bredal. 472—476.
Eremitten, af Bredal. 203.
Faderen, af Diderot. 330.
Familien, af d'Affichard. 284.
Florentineren, af la Fontaine. 313.
Den forelskede Ven, af Jfr. Biehl. 335.
Den forklædte Doctor, af Molière. 168.
Den forlorne Søn, af Voltaire. 114, 307.
De Fortredelige, af Molière. 194.
Den forvandlede Brudgom, af Holberg. 148.
Forøderen, af Destouches. 114.
Fruentimmerhaderen, af Lessing. 217.
De fundne Børn, (af Romagnesi). 283.
Die gekrönte Tugend. 61.
Geniernes Fest, af Prahl. 241.
Den gifte Philosoph, af Destouches. 217.
Gram og Signe, af Bredal. 202.
Grevinden af Scarbognac, af Molière. 194.
Grevinden af Stolt, af Th. Corneille. 194.
Haarkløveren, af Jfr. Biehl. 329.
Harlekin Vildmand, af Delisle 175.
Henrik den Fjerdes Jagt, af Collé. 423.
Henrik, som tjener to Herrer, af Goldoni. 240.
Huusfaderen, af Goldoni. 269.
Jacob von Thybo, af Holberg. 16, 94.
Julestuen, af Holberg. 16, 86.
Kaffehuset, af Goldoni. 269.
Den kjærlige Datter, af Jfr. Biehl. 390—392.
Den kjærlige Kone, af Goldoni. 240.
Den kjærlige Mand, af Jfr. Biehl. 325—329.
Kjærlighed uden Strømper, af Wessel. 262.
Kjærligheds listige Paafund, af Poisson. 240.
De fløgtige Crispin, af la Thuillerie. 218.
Det kræsne Valg, af Bredal. 219.
Licenza, una, ital. Opera. 286.
Den listige Optrækkerske, af Jfr. Biehl. 335.
Livet som en Drøm, af Boissy efter Calderon. 127.
Loddet i Lotteriet, af Gellert. 228.
Mariane, af Fru v. Passow. 212.

Masferaden, af Holberg. 40, 86.
Melampe, af Holberg. 86, 148.
Menechmi, af Regnard. 127, 194.
Merlin Dragon, (af Desmarres). 8.
Merope, af Voltaire. 329.
Minna von Barnhelm, af Lessing. 465.
Musikalsk Fortale, af Bredal. 220.
Mændenes Skole, af Molière. 168.
Mødrenes Skole, af Marivaux. 217.
Nanine, af Voltaire. 120.
Den nøisomme Hyrde, af Reerslew. 240.
De oprigtige Elskere, af Steele. 240.
Oraklet, af St. Foix. 87.
Philemon og Baucis, af Pfeffel. 464.
Philosophus i egen Indbildning, af Holberg. 168.
Phistophile, tydsk Drama, af Linckwitz. 45.
Plutus, af Holberg. 120.
Den politiske Kandestøber, af Holberg. 32.
Polyeuct, af P. Corneille. 313.
Procuratoren som Voldgiftsmand, af Poisson. 228.
Den prægtige Frier, af La Motte. 217.
Republiken, af Holberg. 168.
Rigdoms Besværligheder, af d'Alainval. 228.
Rolf Krage, af Ewald. 479.
Den seende Blinde, af Paulli. 168.
Semiramide, ital. Opera. 282, 286.
Siroë, ital. Opera. 258.
Skotlænderinden, af Voltaire. 283.
Skumleren, af Destouches. 240.
Den Sladdervorne, (af Boissy). 218.
Soliman den Anden, af Favart. 440.
Stedmoderen, af Wandal. 390, 392.
Den Stolte, af Destouches. 195.
Tartuffe, af Molière. 17.
Temistocle, ital. Opera. 258.
Themistokles, Tragedie. 392.
Thusnelda, tydsk Opera. 61.
Die träumende Liebe. 45.
De tre Gratier, af St. Foix. 45.
Tronfølgen i Sidon, af Bredal. 441, 442, 448, 472—476.
Den tvivlraadige Hyrde, af Bredal. 210.
Det ubekjendte Land af Thielo. 210.
Uden Hoved og Hale, af Holberg. 16.

Den Ugudelige, af Molière. 92, 313.
Ulysses von Ithaca, af Holberg. 16, 114.
Venus og Adonis, af J. B. (Jacob Bie?). 194.
Vimmelskaftet, af Champmèle. 240.
Voldførslerne, af Baron. 217.
Zaire, af Voltaire. 195, 284.
Zarine, af J. N. Brun. 479.
Zeloide, af St, Foix. 168.
Zenobia, ital. Opera. 418.
Den Ædelmodige, af Jfr. Biehl. 411.
Æsop ved Hoffet, af Boursault. 269.

3. Sag-Register.

Adel, Fjendskab imellem den gamle og den nye. 12.
Adresse-Avisen trykt særskilt for Christian VII. 341.
Aftenlige Udgifters Beløb. 81.
Arrest maa ikke lægges paa Skuespillernes Lønning. 112.
Balletter af des Larches. 88; af Neudin. 174; — af Como. 187, 211, 221, 236, 242, 276, 287; — af Soelberg. 288, 400, 447, 481; — af Sacco. 294, 333, 336, 385; — af Martin. 386, 399; — af Gambuzzi. 411, 419; — af Martini. 446; — af Piatoli. 482.
Balletvæsen. 61, 68, 70, 178, 188, 211, 221, 267, 293, 313, 367. 371, 373, 374, 384, 451.
Bank holdes paa Maskeraderne 402.
Bergs Huus i Læderstræde. 31, 35, 183, 387, 413.
Bigotterie. 2—5, 13, 16.
„Den biehlske Periode". 329.
Billetpriser. 33, 43, 49, 60, 80, 125, 183, 253, 402; — til Maskerader. 402; — 409.
Blaataarnsstraffens Oprindelse. 433.
Brev fra Holberg til Acteurerne. 134.
Brudegave til Skuespillerne. 83.
Cabaler. 31—34, 133—141, 318.
Capellet. 18, 453—455.
Chorpersonale. 241, 254, 286.
Comedie-Spillemaaden. 295—305.
Commission til Skuepladsens Ordning. 487.
Committee af Skuespillere. 453.
Concerter. 19, 95.
Contract, med Liniedandser Stuart. 230; — med Kunstmester German. 332; — om den ital. Operas Forening med den danske Skueplads. 247.

Controleurernes Pligter. 145.
Costume. 127, 161, 201, 265.
Dands. 61, 70, 83, 88, 115, 153, 165, 183. 221, 400.
Dandseskoles (den første) Oprettelse. 451.
Dandseundervüsning. 165.
Den danske Skueplads; — grundlægges. 27—33; — forenes med den ital. Opera. 247; — Skildring af dens kunstneriske Forhold. 295—313; — Operaen dens Ødelæggelse. 315—317; — befries fra Operaen. 318; — offenlige Maskerader paa den. 401; — Operaen forenes atter med den. 402; — faaer sit første Segl. 415; — i meget forsømt Tilstand. 419; — overgives til Sarti og benævnes „den kongelig danske Skueplads". 427; — gives tilbage til Kongens Raadighed. 487.
Det danske Sprog foragtet. 11, 25; — udviklet under Christian VI. 24.
„Det danskelskende musikalske Selskab". 203.
Decorationer. 79, 84, 267, 314, 433.
Deliberations-Protocol. 112, 113, 160.
Direction for Theatret, Bestemmelser derom. 54, 111, 113, 191, 378.
Directioner. 57, 102, 108, 116, 119, 155, 157, 158, 172, 184, 187, 203, 206, 239, 248, 253, 277, 333, 358, 383, 427, 433, 464.
Douceurer for Skuespillerne. 179.
„Den dramatiske Journal", kritisk Tidsskrift. 467—371, 479.
Embeder loves Skuespillerne for 20 Aars Tjeneste. 439.
Figuranter. 189, 222, 254, 287, 384, — ved det franske Theater. 432, 452.
Forestillingerne anmeldte fra Theatret. 81.
Forestillingstid. 33, 81, 143.
Fransk Skuespil. 17, 62, 68, 95, 97, 116, 120, 124; — paa Hoftheatret. 375—377; 402, 430—434; 447—453, 456.
Fri Adgang i Theatret for Kongen og Følge. 109, 113, 124.
Fri-Comedie for Acteurerne, Bestemmelser derom. 144, 179.
Fruentimmerroller udførte af Mandfolk. 311.
Fyrværkerie. 122, 227, 233, 242, 253.
Garderobe. 79, 99, 178, 281, 314, 434.
Generalprøver, offenlige. 169, 176.
„Hamburgische Dramaturgie". 467.
Hofforestillinger af de danske Acteurer. 341.
Hoftheatret. 153, 375—377, 384; — offenlige Maskerader paa det. 401; — 433.
Den holbergske Comedie. 7, 14—16, 46, 65, 70, 147, 175, 196, 213, 268, 340.

Honorar for dramatiske Arbeider. 100, 195, 211, 212, 220, 292, 411; — bestemt til Indtægten af tredie Forestilling. 466.
„Hønse". 312.
Illumineret Tilskuerplads. 126.
Indskrifter paa Theatret. 77, 79.
Indtægt af fuldt Huus i Theatret paa Kongens Nytorv. 80, 291.
Indtægter og Udgifter. 92, 105, 108, 119, 124, 132, 158, 174, 193, 213, 223, 236, 243, 254, 279, 291, 323, 335, 385, 404, 413, 428, 458, 487.
Inspecteur ved Theatret. 115.
Intermezzer; — italienske. 116, 120, 125, 167, 173, 190, 209, 218, 224, 244; deres Væsen. 263—267; — danske. 209, 219.
Italienernes usømmelige Opførsel. 410, 445.
Italiensk Opera. 47—49, 61, 69, 95, 96, 125, 152, 176, 224, 236, 244; forenes med den danske Skueplads. 247; — 253, 254; — dens Væsen. 255—268; — 280, 286, 314; — er den danske Skuepladses Ødelæggelse. 315—317; — nedlægges. 318; — atter kaldt tillive. 403, 404, 408—410, 417, 444—446, 456—458, 480—483.
Kasserens Pligter. 145.
Kastrater. 48, 69, 96, 97, 176, 244, 249, 264, 281, 287.
Kjøbenhavn pantsat til Genua. 356.
„Den kongelig danske Skueplads". Benævnelsens Oprindelse. 427.
Kongeligt Tilskud til Theatret. 193, 247, 318, 324, 342, 385, 404, 414, 426, 427.
„Kongens ordinaire Comedianter". 376.
Krindsen paa Kongens Nytorv. 77.
Kritik. 467.
Kunstmagerier. 61, 64, 96, 97, 183, 191, 223, 227, 229, 233, 242, 387, 481.
Kunstneriske Forhold ved Skuepladsen i 1763. 295—313.
Liniedands. 183, 191, 227, 233—243, 253, 412, 461, 488.
Lyse-Accomodeuren. 79, 311.
Lønninger: — for Capellet. 18, 62, 454; — for de danske Acteurer. 33, 83, 142, 179, 180, 249, 283, 384; — for de franske Skuespillere. 430, 449; — for Figuranter. 287, 384, 452; — for Betjenter. 146, 385.
Magistraten i Kjøbenhavn. 40, 43, 101, 246, 342, 353, 357, 358, 364, 370, 373, 374, 377, 380, 381.
Marionetter. 413.
Maskerader; — forbudne. 53, 110; — tilladte. 401.
Maskinerie. 79, 84, 92, 189, 234, 243, 286.
Den molièreske Comedie. 46.

Mulcter. 162—166.
Musikalske Selskaber. 19, 203.
Musiken. 18; — i den ital. Opera. 259—262.
Officerer, commanderede til Vagt i Theatret. 273; — yppe Tumult i Theatret. 336, 473—476; — fri Adgang til ital. Opera. 427.
Opera (see Den italienske Opera).
„Operister, danske". 220.
Opsigelsestid for Skuespillerne. 144, 180.
Orchester. 35, 44, 78, 81, 249, 250, 314, 456.
Over-Controleur ansat. 282.
Overhofmarskallen Tilsyn med Skuepladsen. 427.
Over-Præsidenten i Kjøbenhavn, Theatrets stadige Over-Directeur. 113, 378.
Pantomimer. 169, 233, 243.
„Paradering af Acteurerne". 368, 393.
Penge kastes op paa Theatret. 245, 269.
Personalet ved den danske Skueplads i 1747. 29; — i 1748. 81—83; — i 1753. 142, 143; — i 1756. 179; — i 1767. 384.
Placat om Ordens Overholdelse. 147, 478.
Det plönske Hofcapel. 249, 254.
Poesien i Christian VI Tid. 20—23; — efter Klopstocks Ankomst. 197.
Politie paa Theatret. 313.
Portraitsamling i det kongelige Theater. 424.
Priisudsættelse for Skuespils Udarbeidelse. 443.
Priser paa Fornødenheder. 34.
Privattheater, det første, oprettes. 250.
Privilegier. 28, 32, 35, 44, 50, 58, 109.
Prologer. 37, 285, 363, 368, 386, 393, 412.
Prøvecomedier. 32—34.
Prøver. 164, 310, 312.
Rangvæsen. 9—11.
Reglement (see Tjeneste-Reglement).
Repertoire, i Bergs Huus. 46, 47; — von Quotens. 63—65; — i Tjærehuset. 67; — i store Kongensgade. 71; — i Theatret paa Kongens Nytorv, **1748—49**. 84, 85; **1749—50**. 88—91; **1750—51**. 102—105; **1751**. 116—118; **1752—53**. 121—124; **1753—54**. 129—132; **1754—55**. 154—157; **1755—56**. 169—172; **1756—57**. 184—186; **1757—58**. 203—206; **1758—59**. 214—216; **1759—60**. 225—227; **1760—61**. 237—239; **1761—62**. 251—253; **1762—63**. 277—279; **1763—64**. 289—290; **1764—65**. 320—323; **1765**. 333, 334; **1766—67**. 358—360; **1767—68**. 388—

390; **1768—69.** 406—408; **1769—70.** 415—417; **1770—71.** 435—437; **1771—72.** 459—461.
Rivaliseren imellem den danske og franske Skueplads. 448.
Rollers uvægerlige Overtagelse. 143, 162.
Rosenborghave brugt til Markedsløier. 488.
„Det Rørende", yndet af den fornemme Verden. 120, 126, 269, 309; — „det rørende Skuespils" Udførelse. 305—307.
Samfundstilstanden ved Christian VI Død. 1—5; — i Frederik V første Regjeringsaar. 8—26; — i 1756—60. 199.
Sang i Comedierne. 87.
Sangerinder i Helteroller. 264.
Segl, det første for den danske Skueplads. 415.
„Selskabet til de skjønne Videnskabers Fremme". 390, 392.
Skuepladsen (see Den danske Skueplads).
Skuespil i Holtegaards Have. 37.
Skuespillene tillades opførte i Fasten. 382.
Skuespillerne, skulde være Studenter. 25, 439; — deres Lønninger. 33, 83, 142, 179, 180, 249, 283, 384; — bemægtige sig Deel i Privilegiet. 34; — faae Privilegiet. 50; — figurere i Balletter. 88, 174, 211, 221; — haard Dom om deres Stand. 94; — deres ublue Fordringer til Kassen. 99; — deres Lønning maa ikke belægges med Arrest. 112; — cabalere. 31—34, 133—141; — Brev til dem fra Holberg. 134; — Misnøie hos dem. 178, 181, 192, 213, 419, 424, 458, 463; — deres Opsigelsestid. 180; — fremme „det Rørendes" Indgang. 200; — deres Agtelse for Holberg. 268; — deres kunstneriske Charakteer i 1763. 295—310; — deres sociale Stilling. 330; — fortvivlede over deres Embedsstilling. 339, 361; — spille ved Hoffet. 341; — feire en Triumf over de Franske. 376; — loves Embeder for 20 Aars Tjeneste. 439; — forestille Skuepladsens slette Tilstand. 486.
Skydeselskabet: Det danske Compagnie. 10.
Smagen. 15, 126, 175, 190, 195—199, 269.
Sorø Academies Indvielse. 10.
Spilleraferie. 14, 173, 198.
Spisen og Drikken paa Theatret. 99.
Stadens 32 Mænd. 101, 106, 107, 246, 248; — frasige Staden Theatrets Gjæld. 324, 341, 352; — Kamp imellem dem og Theaterdirectionen. 342—358, 364—375, 377—384; — 404, 413—415, 425.
Studenterne gjøre Tumult i Theatret. 473—476.
„Det Sublimes" Tid. 197.

Syngestykker. 201, 203, 210, 219, 241; — deres Epoche begynder. 440, 456.
Theater=Committee. 453.
Theatermester 144.
Theatre i Kjøbenhavn. 31, 43, 44, 47, 68, 97, 153. 375.
Theatret i Læderstræde. 31, 35, 46, 125, 183.
— paa Charlottenborg. 47, 116.
— i Store Kongensgade. 43, 63, 67, 71.
— i Tjærehuset. 44, 47, 49, 67.
— paa Nørregade. 68, 116.
— ved Gammelstrand. 97.
— paa Kongens Nytorv. 52, 67; — dets Indretning. 75—80, 84, 107; — Aabning. 84; — hvad det kunde indbringe. 80, 291; — overdraget til Staden. 108; — Frihed for Indqvartering og Grundskatter. 109; — lukket formedelst Excesser. 130, 140; — Liniedands paa det. 191, 227, 233, 243, 253, 412; — indrømmes den italienske Opera til Skueplads. 125; — ligeledes den franske Comedie. 376, 377; — dets Portraitsamling. 424; — overgivet til Sarti. 427; — istandsat. 439.
— paa Christianborg Slot (see Hoftheatret).
Tid for at lære Roller. 162.
Tilskuerpladser. 31, 45, 49, 78, 291.
— paa Theatret. 42, 78.
Tjeneste=Reglement. 142, 160.
Tjærepladsen. 36, 44, 51.
Tragedie=Spillemaaden. 200 307—310.
„Tronfølgefeiden". 472—478.
Tumulter. 138, 272—275, 335, 410, 473—476.
Tydsk Comedie. 45.
Tydskhed. 11.
Udenlandsreise, første af en dansk Theaterperson. 320.
Udpibninger. 103, 115, 138, 272, 474.
Universitetets Tilstand i 1747. 25.
Viin til Personalet. 312.
Viinkjælder under Theatret. 53, 80, 100, 111, 283.

